

Urotun of Uaterhaugbs

DUKE
UNIVERSITY
LIBRARY

Treasure Room

OPERA OMNIA

Opera omnia in quibusdam voluminibus

Opera omnia in quibusdam voluminibus

Opera omnia in quibusdam voluminibus

Opera omnia in quibusdam voluminibus

Opera omnia in quibusdam voluminibus

Opera omnia in quibusdam voluminibus

Opera omnia in quibusdam voluminibus

Opera omnia in quibusdam voluminibus

P 297
GEORGII BUCHANANI,

Scoti, Poëtarum sui seculi facile Principis,

OPERA OMNIA,

Ad optimorum Codicum fidem summo studio
recognita & castigata.

T O M U S S E C U N D U S :

In quo continentur,

P O E M A T A ejus omnia:

Item,

RUDIMENTA Grammatices *Thomæ Linacri ex Anglico sermone*
in *Latinum* versa,

De PROSODIA Libellus,

Ad viros sui seculi clarissimos eorumque ad eundem EPISTOLÆ
ex ipsis autographis magna ex parte descriptæ.

Accessit de METRIS BUCHANANÆIS Libellus.

P A R S P R I M A.

LUGDUNI BATAVORUM,
Apud JOHANNEM ARNOLDUM LANGERAK,
MDCCXXV.

1732
1733
1734

GEORGII BUCHANANI

Scoti, Lecturam in Poese facit Professor

OPERA OMNIA

Ad optimorum Codicum fidem summo studio
recognita & castigata

TOMUS SECVNDVS

In quo continentur

P O E M A T A eius omnia

1732

Per Joannem Gualterum Typographum Londinensem ex Anglico Latino
in Latinam versis

De Prosodia Libellus

Ad viros sui seculi clarissimos conuocato ad eandem Prosodiam
ex ipsa antiquissima magna ex parte descripta

editus a MATHIA BUCHANANIS Libello

P A R I S I I M D C C C X X

JOHANNES GUALTERUS
LONDINI BATHONORUM
M D C C X X

F
RBR
B918W
v.2

PSALMORUM DAVIDIS

PARAPHRASIS POETICA.

AUCTORE

GEORGIO BUCHANANO, *Scoto,*

POETARUM SUI SEculi FACILE PRINCIPE.

M. A. I. A. M.

PSALMORUM DAVIDIS

PARRAPHRASIS POETICA

DOCTOR

GEORGIO BUCHANANO, Seco

POETARUM SUI SEculi FACILE PRINCIPES

GEORGII BUCHANANI
M A R I A M

ILLUSTRISSIMAM SCOTORUM REGINAM,

GEORGII BUCHANANI *Epigramma.*

LYMPHA, Caledoniæ quæ nunc feliciter oræ

Missa per innumeros sceptræ tuæ avos:

Quæ sortem antevenis meritis, virtutibus annos,

Sexum animis, morum nobilitate genus,

Accipe (sed facilis) cultu donata Latino

Carmina, fatidici nobile regis opus.

Illa quidem, Cirrha procul & Permesside lympa,

Pene sub Arctoi sidere nata poli:

Non tamen ausus eram male natum exponere foetum,

Ne mihi displiceant quæ placuere tibi.

Nam quod ab ingenio domini sperare nequibant,

Debebunt genio forsitan illa tuo.

GEORGII BUCHANANI

POEMATUM, NONNULLORUMQUE TRACTATUUM,
TOMO II. COMPREHENSORUM,

I N D E X E T O R D O .

I. PSALMORUM PARAPHRASIS.			
Liber I.	Pag. 11	12. In Paulum Pontificem.	287
Liber II.	47	13. In Pontifices.	ibid.
Liber. III.	81	14. In Romam.	288
Liber IV.	104	15. In eandem.	ibid.
Lib. V.	125	16. In eandem.	ibid.
Hymnus matutinus ad Christum.	167	17. Pasquillus loquitur.	289
Canticum Simconis.	ibid.	18. In Dionem & Clementem.	289
Poëmata & Fragmenta nunquam antea edita.	168	19. Fratres fraterrimi.	290
Comment. in Orat. Cic. pro A. Cæcina.	170	20. In Pantalabum.	ibid.
II. JEPHTHES, TRAGOEDIA.	181	21. In eundem.	ibid.
III. BAPTISTES, TRAGOEDIA.	219	22. De Monachis S. Antonii.	291
IV. FRANCISCANUS.	257	23. In quendam Præsulem.	ibid.
V. FRATRES FRATERRIMI.	283	24. In Pantalabum.	ibid.
1. In Ant. Tomarium Abbatem.	ibid.	25. Fratres extra mundum.	292
2. In Belegonem.	284	26. In Petrum Gonellum Dominicanum.	ibid.
3. Imago ad peregre venientes religionis ergo.	ibid.	27. In eundem.	ibid.
4. Ad Pasquillum.	285	28. Adventus in Galliam.	ibid.
5. Ad Elisabetham Angliæ Reginam Ode.	ibid.	29. Brasilia.	293
6. Pittoris & Pictoris Dialogus.	286	30. In colonias Brasilienses.	ibid.
7. Ad idolorum cultorem.	ibid.	31. In Antistitem quendam.	294
8. In eundem.	ibid.	32. In Codrum.	ibid.
9. In hypocritam quendam.	287	33. In Chrysalum.	295
10. In Pium Pontificem.	ibid.	34. Somnium.	ibid.
11. In Julium.	287	35. Palinodia.	ibid.
		36. Palinodia.	296
		VI. ELEGIARUM Liber.	301
		1. Quam misera sit conditio doctentium literas humaniores Lutetiæ.	301
		2. Majæ Calendæ.	304
		3. Ad. Br. Vallium pro lena Apologia.	308
		4. Ad. Pt. Lux. Tastæum & Jac. Tevium cum articulari morbo.	bo-

I N D E X.

- bo aboraret. 314
5. Ad Fr. Olivarium Franciæ Cancellarium nomine Scholæ Burdegalensis. 317
6. Ad Alifam e morbo pallidam. 318
7. De Leonora Pieridis lenæ filia. 320
8. In eandem. 322
9. De Neæra. 323
- VII. SILVÆ. 324
1. Ad Carolum V. Imperatorem. 324
2. Desiderium P. Lux. Tastiæ. 326
3. Desiderium Lutetiæ. 329
4. Francisci Valesii & Mariæ Stuartæ Regum Franciæ & Scotiæ Epithalamium. 332
5. Deploratio status rei Gallicæ sub mortem Francisci II. Regis. 339
6. De equo elogium. 340
7. Genethliacon Jacobi VI. Regis Scotorum. 340
- VIII. HENDECASYLLABON Liber. 344
1. In Neæram. 344
2. Ad eandem. 345
3. Ad eandem. 345
4. Ad eandem. 345
5. Ad Ant. Goveanum. 346
6. Ad Neæram. 347
7. In Beleagonem. 347
8. In Gelliam. 347
9. Ad Gul. Lurium Longanum Senat. Burdegal. 348
10. Ad Theod. Bezam. 348
11. Adamas a Maria Scota ad Elisabeth. Anglam missa. 348
- IX. IAMBON Liber. 349
1. D. Gualtero Haddono. 350
2. In Leonoram. 350
3. Ad eandem. 351
4. In eandem. 352
5. In eandem. 352
6. Ad Rectorem Scholæ Conimbricæ Mursam. 353
7. In Beleagonem. 353
8. In eundem. 353
9. In eundem. 354
10. E Græco Simonidis. 355
11. E Græco ejusdem. 358
- X. EPIGRAMMATUM. Lib. I. 359
1. In Aulum. 359
2. Ad Jo. Bellaium Cardinalem. 359
3. Ad Car. Marillacum Viennæ Episcopum. 360
4. In Posthumum. 360
5. De Codro & Casare. 360
6. Ad amicum difficilem. 360
7. In pinum pro foribus Scholarum Cal. Maji erectam. 361
8. In eandem. 361
9. In Codrum. 361
10. E Græco. 361
11. Ad Margaritam Navarræ Reginam. 362
12. In Zoilum. 362
13. Ad amicum quandam. 362
14. Ad Ludovicum Regium. 362
15. Ad Leonoram. 363
16. Ad eandem. 363
17. In eandem. 363
18. In Beleagonem. 363
19. In conventum Episcoporum. 364
20. In amicum quandam. 364
21. E Græco. 364
22. In Leonoram. 364
23. In eandem. 365
24. In Midam. 365
25. In Neævolum. 365
26. Ad Neæram. 366
27. Ad eandem. 366
28. In Leonoram. 366
- 29.

29. In Leonoram. 366
 30. E Græco Ruf. 367
 31. De Neera. ibid.
 32. Ad Ponticum. ibid.
 33. Præpostera pietas. ibid.
 34. E Græco. ibid.
 35. In Phyllidem. 368
 36. E Græco Philodemi. ibid.
 37. E Græco Posidippi. ibid.
 38. Contraria sententia ex Metrodoro. ibid.
 39. Ad Rogerum Aschamum. 369
 40. In Gelliam. ibid.
 41. Ad Leonoram. ibid.
 42. Ad Peiridem. 370
 43. Cœna Gavini Archiepiscopi Glascuensis. ibid.
 44. E Græco. 371
 45. E Græco. ibid.
 46. In hominem vanum. ibid.
 47. Ad Leonoram. ibid.
 48. Ad Leonem. ibid.
 49. Ad Jul. Cæs. Scaligerum. 372
 50. Ad Margaritam Navarræ Reginam. ibid.
 51. In Joan. Majorem. 373
 52. Ad Leonoram. ibid.
 53. Nomine Henr. Kilgræi. ibid.
 54. Ad Mortem, eidem Henrico. ib.
 55. Eidem. 374
 56. Eidem ad Dominam navigaturam. ibid.
 57. De Mellino Sangelasio. 375
 58. In divitem avarum. ibid.
 59. De Adamante a Regina Scotia ad Reginam Angliæ misso. ibid.
 60. E Græco. ibid.
 61. E Græco. ibid.
 62. Aliter. ibid.
 63. E Græco. ibid.
 64. In Doletum. 376
 65. E Græco Anacreontis. ibid.
 66. E Græco. 376
 67. In Steph. Doletum. ibid.
 68. E Græco Simonidis. ibid.
- EPIGRAMMATUM Lib. II. J. U. STA. 377
 1. Jacobo IV. Regi Scotorum. 377
 2. Magdalenzæ Valestæ Reginæ Scotorum. ibid.
 3. Eidem. ibid.
 4. Eidem. ibid.
 5. Briando Vallio. 378
 6. Crittoni. ibid.
 7. Gulielmo Budæo. ibid.
 8. Eidem. ibid.
 9. Gilberto Kennedo Comiti Castillæ. ibid.
 10. Jacobo Silvio. 379
 11. Jacobo Fabro. ibid.
 12. Florentio Volufeno Scoto. ib.
 13. In Rob. Carnicrucium. ibid.
 14. In eundem. ibid.
 15. Joanni Diguallo. 380
 16. Ad Adamum Otterburnum. ib.
 17. Francisco Belciério. 381
 18. Andræ Goveano. ibid.
 19. Innocentio Fontano. ibid.
 20. Petrô Plancio. ibid.
 21. Eidem. 382
 22. Henrico Borbonio. ibid.
 23. Patricio Buchanano fratri. 383
 24. Jo. Ransforto Equiti Anglo. ib.
 25. Carolo Cossæo Brixiaci Comiti. ibid.
 26. Alexandro Cocburno. 384
 27. Rogero Aschamo Anglo. ibid.
 28. Dianæ. ibid.
 29. Jacobo Stuarto Scotorum Proregi. ibid.
 30. Jo. Hamiltono Fani Andrea Archiepiscopo. 385
 31. Eidem. ibid.
 32. Joanni Juello. ibid.
 33. Eidem. 386
- ICONES. 386
 1. Saturnus. ibid.
 2. Ju-

I N D E X.

2. Jupiter.	386	5. Ad Episcopum indoctum.	ibid.
3. Mars.	ibid.	6. Ad Mariam Scotiæ Reginam.	395
4. Sol.	ibid.	7. Ad Jacobum Stuartum Moraviae Comitem.	ibid.
5. Venus.	387	8. Loquitur Adamas in cordis effigiem sculpsus, quem Maria Elisabethæ misit.	ibid.
6. Mercurius.	ibid.	9. Ad Jacobum Moraviae Comitem.	ibid.
7. Luna.	ibid.	10. Ad Elisabetham Angliæ Reginam.	ibid.
8. Tempus.	ibid.	11. Ad Joannam Havartam.	396
9. Victoria.	ibid.	12. Ad Mildredam Gul. Cecilii uxorem.	ibid.
10. Alcyone.	ibid.	13. Ad eandem.	397
11. Helena.	388	14. Ad eandem.	ibid.
12. Eadem.	ibid.	15. Ad eandem.	398
13. Penelope.	ibid.	16. Ad Agnetem Cecilii filiam.	ib.
14. Dido.	ibid.	17. Ad Antonium Cucum.	ibid.
15. Sophonisba.	ibid.	18. Ad Jac. Moraviae Comitem.	399
16. Alexander Macedo.	ibid.	19. Ad Matthæum Leviniae Comitem.	ibid.
17. Idem.	389		
18. Laurentius Valla.	ibid.	POMPÆ.	399
19. Idem.	ibid.	1. Apollo & Musæ exules.	ibid.
20. Maria Regina Scotiæ puella.	ibid.	2. Pompa Deorum in nuptiis Mariae.	400
21. Eadem adulta.	ibid.	3. Pompæ Equestres.	402
22. Car. Lotharingus Cardinalis.	ib.	4. Pompæ Deorum Rusticorum, &c.	404
23. Margarita Regina Navarrae.	390	VALENTINIANA.	405
24. Maria Regina Angliæ.	ibid.		
25. In Elisabetham Reginam Angliæ.	ibid.	XI. MISCELLANEORUM Liber.	408
26. In eandem.	ibid.	1. Ad Henricum II. Franciæ Regem post victos Caletes.	ibid.
27. Ad Thomam Randolphum Anglum.	ibid.	2. In castitatem.	409
28. In Syllam.	391	3. De amore Cossæi & Aretes.	410
29. Amor.	ibid.	4. Ad Franc. Olivarium Franciæ Cancellarium.	411
30. Chrysalus.	392	5. In Polyonymum.	412
31. Joannes Sturmus.	393	6. In Leonoram.	ibid.
32. Idem.	ibid.	7. Ad Peiridem lenam.	ibid.
33. Idem.	ibid.	8. Ad Henricum II. Franciæ Regem	
EPIGRAMMATUM Lib. III.		* *	
STRENÆ.			
1. Ad Regem Scotiæ Henricum.	ibid.		
2. Ad Mariam Reginam Scotiæ.	394		
3. Ad eandem.	ibid.		
4. Ad Discipulos.	ibid.		

I N D E X.

gem. de soluta urbis Medio-	na.	426
matricum obsidione. 413	36. Hymnus in Christi ascensio-	ibid.
9. Ad juventutem Burdegalen-	nem. ibid.	
sem. 414	37. E Græco Stobæi de brevitatem	427
10. Marco Antonio Monlucio. ib.	vitæ. 427	
11. Calendæ Majæ. 415	38. Apud Clem. Alexandrinum. ib.	
12. Alexandro Cocburno. ibid.	XII. DE SPHÆRA Lib. I. 427	
13. Ad Tho. Cromelium Anglum.	Lib. II. 447	
416	Lib. III. 465	
14. Epitaphium Nicolai Baconis.	Lib. IV. 481	
417	Supplementum lib. IV. per Jo.	
15. Ad Henricum VIII. Angliæ	Pincierum. 485	
Regem. 417	Lib. V. 496	
16. Mutuus amor. 418	Supplementum lib. V. per Jo.	
17. In Leonoram. 419	Pincierum. 508	
18. Ad eandem. ibid.	Supplementum lib. IV. per Ad.	
19. In Leonoram. ibid.	Regium. 510	
20. In Neæram. 420	Supplementum lib. V. per eun-	
21. In Julium II. Pontificem. ibid.	dem. 525	
22. De Nicotiana falso nomine Me-	Jo. Pincieri Argumenta in li-	
dicæ appellata. ibid.	bros Sphæræ. 527 & seq.	
23. Ad Carolum Cossæum post ca-	Ad Regii Argumenta in eisdem.	
ptas Vercellas. 421	532	
24. Joannis Calvinii Epicedium. 422	XIII. EURIPIDIS MEDEA. 539	
25. Joanni Aręskino Comiti Mar-	XIV. EURIPIDIS ALCESTIS.	
riæ Proregi Scotorum. 424	571	
26. Matthæo Stuarto Levinæ Co-	XV. SATYRA in Carolum Lotha-	
miti, Scotorum Proregi. ib.	ringum Cardinalem. 602	
27. Annæ Valsingamiæ Tho. Ran-	XVI. DE METRIS BUCHA-	
dolphii uxori. ibid.	NANÆIS. Lib. 607	
28. Ad Camillam Morelliam. 425	XVII. RUDIMENTA GRAM-	
29. In Rusticum. ibid.	MATICES. 648	
30. E Græco Simonidis. ibid.	XVIII. DE RATIONE STU-	
31. Ex eodem. ibid.	DII. 700	
32. Ex eodem. ibid.	XIX. DE PROSODIA LIBEL-	
33. Ad Henricum Scotorum Re-	LUS. 709	
gem. 426	XX. EPISTOLÆ Buchanani ad	
34. Ad Carolum Utenhovium. ib.	Viros clarissimos, eorum-	
35. Ad Salutem in nuptiis Regi-	que ad eundem. 720	

GEORGII BUCHANANI PARAPHRASIS In Primum Librum PSALMORUM.

PSALMUS I. *Beatus vir, qui non abiit in consilio, &c.*

- 1 ELIX ille animi, quem non de tramite recto
Impia sacrilegæ flexit contagio turbæ:
Non iter erroris tenuit, sessorve cathedræ
Pestiferæ facilem dedit irrisoribus aurem:
- 2 Sed vitæ rimatur iter melioris, & alta
Mente Dei leges noctesque diesque revolvit.
- 3 Ille, velut riguæ quæ margine consita ripæ est
Arbor, erit: ¹ quam non violento Sirius æstu
Exurit, non torret hiems: sed prodiga læto
- 4 Proventu beat agricolam: nec flore caduco
Arridens, blanda Dominum spe lactat inanem.
Non ita divini gens nescia fœderis, exlex,
- 5 Contemtrixque poli: subito sed turbine rapti
Pulveris istar erunt, volucris quem concita gyro
Aura levis torquet, ² vacuo ludibria cœlo.
- 6 Ergo ubi veridicus iudex in nube serena
Dicere jus veniet, scelerisque coarguet orbem;
Non coram impietas mœstos attollere vultus,
Nec misera audebit justæ se adjungere turbæ.
- 7 Nam pater ætherius justorum & fraude carentum
Novit iter, sensumque tenet: curvosque secuta
Impietas fraudum anfractus scelerata peribit.

PSAL.

1 *Quam non*] Editio And. Harti 1615.
Quem non. male; hæc enim ad arborem referri ostendit, præter alia, proximo versu vox [*prodiga*.]
Tom. II.

2 *Vacuo ludibria cælo*] Editiones Antiquiores, Henrici & Roberti Stephani, Argentoratensis anno 1566. Plantiniana anno 1567. &c. habent, *Celeri ludibria vento*.
A

PSAL. II. *Quare fremuerunt gentes? &c.*

- Quid trepidæ gentes vano fremuere tumultu?
 Minisque populi sæviunt inanibus?
- 2 Et cum principibus magni coiere tyranni,
 Dominumque Christumque Domini aduersum truces?
- 3 Vincula quin horum fortes dirumpimus, ajunt,
 Et lora nostris demimus cervicibus?
- 4 At pater ætherius, rerum cui summa potestas,
 Ridebit impotentium irritas minas.
- 5 Tum iusta accensus miseros affabitur ira,
 Et per furorem cæca consilia suum
- 6 Turbabit: Cingamque meum diademate Regem,
 Inquit, Sionis jura sanctis collibus
 (Qui dabit, & late fundet mea iussa per orbem.
- 7 Deinde allocutus Dominus est me: Filius
- 8 Tu meus es, genuite hodie: me posce, daboque
 Omnes ut hæres gentium fines regas,
 Qua circumfusus tellus se porrigit undis,
- 9 Regasque sceptro sempiternum ferreo:
 Cumque voles, tumidosque premas, frangasque rebelles,
 Ut ficta fragili vasa franguntur luto.
- 10 At vos, in populos quibus est permessa potestas,
 Et jus ab alta sede plebi dicitis,
 Errorum tenebras depellite, discite verum:
- 11 Servite Domino cum tremore: gaudiis
 Et timor & Domini accedat reverentia vestris,
- 12 Ut missum ab illo filium amplectamini:
 In vos ne justæ vindictam exercent iræ,
 De calle recti devios. Nam cum brevi
 Sæviet injustos contra iusta ira, scietis
 Quam sint beati, spes in illo qui locant.

PSAL. III *Domine, quid multiplicati? &c.*

2	H cu quanta numero viribus-
que factio
Me vexat odiis impiis!
Quam perditorum firma conspi-
ratio
Conjurat in meum caput!	Supereffe jam nullam mihi:
3	Et asseverant, spem salutis in Deo	4 Cum tu sub umbra præliantem
me tui
Tam sæpe scuti texeris:
5 Cum laudis auctor sis meæ, cum
gloria
Meum corones verticem.
		6 Cum

- 6 Cum nocte Dominus invocan-
tem me suo
De monte sancto exaudiat,
Curis solutus & recumbo & dor-
mio,
Refurgo liber a metu.
- 7 Domino excubante, nec meum
formidine
Pectus movebunt agmina
Numerosa, nec si sæva feritas
omnium
- 8 Tu, Domine, in aciem ductor,
ut me liberes,
Prodibis: hostium omnium
Malasque franges, impiorum
& conteres
Dentes potenti dextera.
- 9 At tu, salutis una spes, popu-
lum tuum
Bonitate solita amplectere.

PSAL. IV. *Cum invocarem, exaudivit, &c.*

- 2 **O** Pater, o hominum divumque æterna potestas,
Sinceræ mihi conscie mentis,
Qui mihi consilii que inopi, incertoque salutis,
Imploranti rebus in arctis,
Tutum pandis iter, latumque educis in æquor:
Nunc oblesso fraude maligna
Da mihi te facilem, & justis bonus annue votis,
Non dura placabilis aure.
- 3 O hominum cæcæ mentes, quo me usque relicto
Intenti mendacibus umbris,
Sollicita in vanas torquetis pectora curas?
Tandem credite vera monenti:
- 4 Quem Deus electum miro dignatur honore,
Per discrimina cuncta tuetur.
Me Dominus clamantem ad se, auxiliumque rogantem,
Mitis & exorabilis audit.
- 5 Ergo Dei, miseri, nunc saltem agnoscite numen,
Et vitiis absistite pravis:
Vobiscum in tacito per noctem expendite lecto
Longi dicta ac facta diei.
- 6 Non pecudum fibris Domino, sed mente litatur
Innocua: si admoveris aris
Hanc, poteris sperare animi securus ab alto
Dextra munera larga benigna.
- 7 Poscit opes modo degeneres pars maxima vulgi,
Hæc animos vota una fatigant.
- 8 At tu me placido tantum bonus adspice vultu:
Aura tui jucunda favoris
Me super irradiet: sat amico te mihi felix.
Alter frugibus horrea stipet,

Impleat & multas generoso nectare cellas,
 Et congesto gaudeat auro:
 9 Ast ego curarum vacuus de nocte recumbam;
 Et sine sollicitudine somnos
 Accipiam: tu securam mihi robore mentem,
 Tu certa spe pectora firmas.

PSAL. V. *Verba mea auribus, &c.*

<p>2 O Potens rerum Deus, aure
 leni
 Mitis exaudi mea verba,
 mentis
 Mente non dura tetricusque tri-
 stes
 Percipe questus.
 3 Adspice attentus, mihi quanta
 tendat
 Vox latus: quando mihi Rex
 Deusque
 Solus es, solum veneror precorque
 Rebus in arctis.
 4 Mane clamantem Deus æquus
 audi:
 Nam tuum casta prece, non ina-
 nem
 Spem fovens, nomen jubar ante
 Eoum
 Mane ciebo.
 5 Tu Deus, lætus pietate vera,
 Impii ritus scelus execraris:
 Nec frui pravi studiosa mens te
 Speret amico.
 6 Vis tuos vultus metuit nefasque:
 7 Hostis es fraudum & cupidæ cru-
 oris
 Cædis: audacem simulare lin-
 guam
 Falsa recides.
 8 At tua fretus bonitate sacrum</p> | <p>Limen accedam tua templi inibo:
 Rite adorabo tua sancta castis
 Numina votis.
 9 Tu mihi, ut casses fugiam dolosos
 Hostium, lumen, Deus, æquitatis
 Dux tuæ præfer, dubioque cæcos
 Dirige gressus.
 10 Hostium verum fugit ora, pectus
 Incolit fraus spurcitiæque guttur
 Tetrius putri est quod hiat reclu-
 dens
 Funera busto.
 Lingua adulatrix tacito veneno
 Blandiens cæcos meditatur ictus.
 11 O Deus, rerum o pater alme,
 gentem
 Perde nefandam.
 Redde conatus, pater alme, vanos:
 Quique te relinquunt, scelerum
 suorum
 Sentiant pœnas meritas, ab ima
 Stirpe recisi.
 12 Sed tua semper bonitate tuti
 Gaudeant qui spem posuere in uno
 Te sibi certam impavidi, tuumque
 Nomen adorant.
 13 Namque tu rectos animique puros
 Larga opum dextra recreas be-
 nignus,
 Et tui (tanquam clypeo) favoris
 Protegis umbra</p> |
|--|--|

PSAL.

PSAL. VI. *Domine, ne in furore, &c.*

- 2 **D**um fervet ira, Domine, dum
mens æstuat,
Ne me merentem corripe:
Dum sævientis flagrat in cursu
furor,
Exigere pœnas abstine.
- 3 O parce, parce: languor ægrum
conficit:
Manum salutarem admove.
Corpus, solutis ossium compagi-
bus,
Enerve vires deserunt;
- 4 Mememque graviter mœror an-
git turbidam,
Quo me usque miserum negli-
ges?
- 5 Quo me usque linques? jam re-
verte, ac libera
Ægrum inferûm de faucibus.
- 6 Ubi sæva duram mors manum
injecit semel,
Quis amplius meminit tui?
Quis mortis alta subrutus caligine

- Nomen celebrabit tuum?
- 7 De nocte pectus anxium suspiriis
Pulsans, gemensque, lacrymis
Lavo cubile: strata fletuum madent
Rorata largis imbribus.
- 8 Caligat acies luminum, doloribus
Hebetata longis: hostium
Interque risus & dolos emarcuit
Color vigorque corporis.
- 9 At tu sceleribus turba gaudens
impiis,
Faceffe, spem pone irritam:
Lamenta Dominus & meorum
fletuum
Placatus audiit sonum.
- 10 Dominus benignus supplicem me
exaudiit,
Orationique annuit:
- 11 Subitus ut hostes obruat pudor
meos,
Vultusque confundat rubor,
Tristi repente ut palleant infamia,
Fugamque turpem mœreant,

PSAL. VII. *Domine Deus meus, in te, &c.*

- 2 **I**nte salutis spem posui meæ,
Servator orbis: faucibus
hostium
Me libera, qui mente sæva
Interitum mihi moliuntur.
- 3 Si nemo vindex afferat, ut leo
Imbelle crudus dilaniat pecus;
Sic me ferus discerpit hostis,
Innocui sitiens cruoris.
- 4 Si verus! index me merito ar-
guit,

- Nec falsa mendax crimina texuit,
- 5 Si damna² tranquillo creavi,
Promerito male ni peperi:
- 6 Me persequatur dum capiat se-
quens,
Captumque sternat, stratum &
humi pede
Conculcet, & sceptri superbum
Proterat abjiciatque fastum.
- 7 Exsurge, justas te furor impius
Meorum in iras excitet hostium:
Ex-

1 Si verus index] Edit. Argent. secunda
And. Hart. Elzev. 1628. Janfon. 1640.
Westen. 1657. Si verus judex. repugnante
metro.

2 Si damna tranquillo creavi] Steph.
Plant. Argent. &c.
Si damna pro dannis rependi,
Nec miseris facilis peperi.

- Exsurge, promissamque redde
Perfidiae Deus ultionem.
- 8 Exsurge, terris luceat omnibus
Augusta majestas tua; te suum
Accurrat agnoscatque Regem
Concilium populi, patremque.
- 9 O qui potenti sceptrum tenens
manu,
Gentes per omnes crimina vindic-
cas,
Me vindica, si rite poenas
Ore pio innocuoque posco.
- 10 O juste iudex, cordis in intimo
Quem nil recessu praeterit abdi-
tum,
Frangere impios ausus malorum;
Fulci animos refoveque
justos.
- 11 securus hostes nil metuo, Deo
Custode: quem simplex animi
juvat
- 12 Candor: pios servat, malisque
Exitium assidue minatur.
- 13 Si perstet¹ hostis, jam gladium
tenet,
- 14 Jam tendit arcum promptus, &
arripit
Ferale telum, & igne saevo
Lethiferas acuit sagittas.
- 15 En, qui nefandum parturit scelus,
Concepit ærumnam, pariet velut
Quæ vana per somnum inqui-
etas
Ludificant simulacra mentes.
- 16 Fodit dolosam, ut me caperet,
focubem:
Incautus in fossam ipse suam ruit.
- 17 In verticem ipsius recurret
Pernicies, recidentque frau-
des.
- 18 Ergo expeditus fraudibus &
metu,
Rerum parentis justitiam canam,
Nomenque sanctum: gratiasque
Lætus agam, repetamque
laudes.

PSAL. VIII. *Domine Dominus noster, &c.*

- 2 **G**entis humanæ pater atque
custos,
Quam sancta majestas tui
Nominis terras stupefecit omnes,
Sol quas recurrens adspicit!
Et super cœli radiantis orbes
Tua magnitudo se extulit.
- 3 Quam² pia mundum tueare cura,
Lactentis ævi infantia
Prodit: ut linguæ temere obstre-
pentum
Tibi refutes hostium:
- Hostium, quorum vomit os furo-
rem
In te, sititque sanguinem.
- 4 Luce cum cœlos vitrea serenos,
Pollentis opera dexteræ,
Cerno: cum lunam, nitidasque
stellas
Per te creatas conspicio;
- 5 Quantulus (mecum tacitus re-
volvo)
Homo est, ut ejus sis me-
mor!

Quan-

1 Si perstet hostis] Steph. Plant. &c.
Nam ni redimus, jam----

2 Quam pia] Steph. Plant. &c.
In Dei laudes patefecit ora

Lactens puelli infantia:
Et tuas vires inimica castra
sensere, & ultrices manus.
Luce &c.

Quantula humanæ est sobolis
propago,
Dignere ut illam visere!
6 Hunc Deo æqualem prope reddidisti:
Ornasti honore & gloria:
7 Et tuæ dextræ super univërfa
Opera creasti principem:
Cuncta vitalis quibus haustus auræ est,
Illi dedisti sub pedes.
8 Huic boves parent & oves, pecusque

Quodcumque campis paciscitur:
9 Quique pennarum celeri volatu
Metitur ales aëra:
Quique pinnarum celeri natatu
Piscis pererrat æquora.
10 Gentis humanæ pater atque
cuslos,
Quam sancta majestas tui
Nominis terras stupescit omnes,
Sol quas recurrens adpicit!

PSAL. IX. *Confitebor tibi, Domine, &c.*

2 **R**erum certa salus, te cano,
gratias
Exsolvo meritas ex animo
tibi:
Et miranda futuris
Pandam facta nepotibus.
3 Tutus præsidio nil metuum tuo:
Læta læta canam sed tibi carmina,
Te laudabo supremi:
Æternum ætheris arbitrum.
4 Spes hostis temere elatus inimprobas,
Conversus² trepidâ terga dedit
fuga,

Et virtute potentis
Dextræ pectus abiit tuæ.
5 Tu vindex cupidus exitii mei
Perdis; tu trepido præsidium
es reo:
Tu litem mihi iudex
Ex alto dirimis throno:
6 Tu gentis valido robore barbaræ
Compescis furias: destruis impios,
Ut nec nomina seris
Narret fama nepotibus.
7 En,³ hostis tumidæ quo recidunt
minæ!
En, qui sternit humi funditus oppida,
Et prostrata perennis
Condit

1 [Clericus in Bilioth. veteri & recent. T. XIX. Part. II. Pag. 142 melius potuisse Buchananum vertere *Angelis æqualem prope reddidisti* Censet. non curat, scilicet, ille an metratio constet, dum sententias, quas fovet, inculcet, & detorqueat divina Oracula in suos sensus.]
2 *Conversus trepidâ terga dedit fuga*] Quisdam forte legendum malint *trepide fugæ*; ita enim Ovid. Met. V. 322.
---Cunctosque dedisse Terga fugæ---
Et Met. XIII. 879.
Terga fugæ dederat conversa Symethius heros.
A Buchananano tamen stat Virgilius Geor.

iv. 85.
Aut hos versa fuga victor dare terga subegit
Et *Æneid. XII. 462.*
---Versique vicissim
Pulverulenta fuga Rutuli dant terga per agros.
3 *En hostis*] Steph. Plant. &c.
Tu ferum e manibus detrahis hostium:
Prostratisque solo funditus oppida,
Et prostrata perennis
Condis nube silentii.
Tu rerum sine fine imperium tenes,
Fixisti solum iustitiæ tibi,
Orbem ut legibus æquis,
Ut iuste populos regas.

- Condit nube silentii!
 8 At rerum Dominus perpetuus
 thronum
 Fixit perpetuum justitiæ sibi,
 9 Orbem ut legibus æquis,
 Ut juste populos regat.
 10 Cum vis incubuit foeta superbia
 Infreni, miseris præsidium pates,
 Tuti pandis asyli
 Arcem rebus in asperis.
 11 In te uno merito spem solidam
 locant,
 Quinoveretuum nomen, & ultimo
 Ut discrimine amicos
 Numquam destituas tuos.
 12 Ergo arcis merita laude Sionix
 Custodem Dominum pangite:
 consili
 Decreta ardua gentes
 Late ferte per exteras.
 13 Vindex innocui sanguinis expetit
 Pœnas: vi tenues nec finit opprimi
 Impune: applicat aurem
 Clamantum querimoniis.
 14 Afflictas bonus o res propius meas
 Contemplare, odiis quem petit
 improbis
 Vis hostilis: & atræ
 Mortis faucibus cripe.
 15 Ut, qua mole Sion crescit in
 æthera
 Late conspicua, laudibus efferam
- Te, lætusque salutem
 Acceptam referam tibi.
 16 Demersit merito fraus sua perfidas
 Gentes exitio: queis alios plagis
 Irretire parabant,
 Hæfere impliciti pedes.
 17 O miranda Dei judicis æquitas!
 Fraudis fraude sua prenditur arti-
 fex.
 Ores pectoris altis
 Condenda in penetralibus!
 Sic est: interitu devorat impios
 18 Improvisa dies: immemores Dei
 Gentes mors inopina
 Æternis tenebris premit.
 19 At confisa Deo nuda modestia
 Æternum Domini non animo
 excidet,
 Nec læto miserorum
 Spes frustrabitur exitu.
 20 Rerum surge parens, neu sine,
 ut impotens
 Adversus tenues crescat homun-
 culus:
 Et juris preme frenis
 Gentes arbiter impias.
 21 Circumsiste tuæ mole potentiæ,
 Terroremque feris mentibus in-
 gere:
 Agnoscat male firmam
 Sortem gens hominum su-
 am.

PSAL. X. *Ut quid Domine recessisti? &c.*

- 1 **Q**uonam usque custos gentis
 humanæ tuos
 In rebus arctis negliges?
 2 Quonam aberis usque, dum pios
 tyrannide
 Premit arroganter impius?
 O si scelestum vergat in caput
 scelus,
 Suisque pereat artibus.
- 3 Dum mentis explet per nefas li-
 bidinem,
 Sic gloriatur impius,
 Sic gaudet in se, sempiternum
 ceu decus
 Rectis pararit artibus.
 4 Æqui¹ atque iniqui negligit dis-
 crimina.
 Infrenis arrogantia,
 Suarque
 Nec

1 *Æqui atque*] Steph. Plant. &c.

PSALMUS X.

Suxque plaudit suaviter prudentiæ,
 Nullum esse quod putet Deum.
 5 Felicitatis somnio indulget suæ,
 Quod cuncta cedant prospere:
 Nec te futurum cogitat vel iudicem,
 Vel perpetrati vindicem.
 Hostes minoris æstimat nihilo suos,
 6 Sic ipse secum computans,
 Incommodi expers ad senectam usque ultimam
 Securus ævum transigam:
 Non cura lætis ulla sese gaudiis,
 Non ægritudo interferet.
 7 Os execranda despuit convicia,
 Spumatque probris & dolis:
 Bonis labores continenter pestilens
 Lingua & dolores parturit.
 8 Circa viarum compita insidias
 Ut innocentem clam involet:
 Intentus oculis intuetur acribus
 In transeuntes pauperes.
 9 Qualis cruentus subter alta delitet
 Spelæa conditus leo:

Sic e latebris corde trepido palpitans,
 Infirmioribus iraminet:
 10 Et occupatos multinodis nexibus,
 Nassæ involutos attrahit,
 Malitque subigit: & tenebris occulit
 Crudelitatem callidus.
 Ah, strage quanta transeuntes perculit,
 Grassatus istis artibus!
 11 Sic deinde secum colligit male credulus,
 Hæc profus ignorat Deus:
 Avertit ora rebus humanis sua,
 Fandi & nefandi negligens.
 12 Exsurge, Domine, tolle in altum dexteram,
 Librata fige vulnera.
 Ope destitutos ne pios silentio
 Oblivioso defere.
 13 Tene impiorum pervicax vesania
 Sic audeat contemnere?
 Secreta secum corde tacito ut murmuret,
 Humana non curat Deus.
 14 Cernis profecto cuncta, cernis;
 & tuam

Scelestus

Nec deest nefandam scurra mentem percitus

*Turpis lucri cupidine,
 Linguam procacem probra cælo dicere
 Qui prosequatur laudibus.
 At ille cæca turgidus vesania,
 Et in futurum improvidus,
 Dum machinatur sava, securus Dei,
 Precogitatum urget nefas.
 Seu se tenebris induit nox, seu dies
 Lucem resudit auream,
 Animum nefandis ille curis carpitur.*

Tom. II.

Scelusque comminiscitur.

Nec te &c.

I Et occupatos multinodis nexibus, Nassæ involutos attrahit.] Ita omnibus libris dispungitur hoc distichon: mihi vero sententiæ hic ordo videtur, Attrahit occupatos involutos multinodis nexibus nassæ: quo pacto cum nassæ hic non dandi sed gignendi casus sit positum, incisum post nexibus delendum arbitror. Vide Julii Ecphrasin.

B

- Scelestus in manum cader,
Ut te labores & dolores pauperum
Non præterire intelligat.
Tibi relictus est inops atque innocens:
Tu tutor orbos protegis.
15 Tu frange vires impii, violentiam
Tu mentis impræ domæ:
A stirpe cæsa donec impietas simul
Eliminetur & impius.
16 Tum firma Dominus seculorum
in secula
Sceptra obtinebis imperi,
- Gentesque terræ finibus proci tuæ
Exterminabis impias.
17 Hæc vota duris obruti laboribus,
Has supplices fundunt preces:
Animosque stimulis incitati talibus,
Te lacrymantes postulant;
18 Pupillum & inopem ut vindices potentium
Ab impotenti audacia:
Homo ut feroces spiritus ponat, suæ
Infirmitatis conscius.

PSAL. XI. *In Domino confido, &c.*

- 1 **Q**uum spe salutis non dubia
fruar,
Deoque fidam, vos mihi
dicitis,
Faceffe rupes in remotas,
Antevolans pavidas volucres.
2 Intendit arcum (en aspicias) impius,
Nervo sagittas admovet, ut petat
Incogitantes e latebris
Innocuos, animique rectos.
3 At tu potenti, Rex bone, dextera
Domas rebelles, & facis irrita
Decreta vefani furoris
Contra humiles male nil merentes.
4 Æterna cœli templa colens Deus,
Et lucido astrorum in folio sedens,
- Humana per terras acutis
Facta oculis speculatur omnes.
5 Non justus illum, non latet impius
Cuncta intuentem, sed studio ad nefas
Pronos maligno justus orbis
Ex animo moderator odit.
6 Super scelestos retia depluet:
Ignes remisto sulphure flammeos
Ad impios eliminandos
Fulminæ rapient procel læ.
7 Justosque justus justitiæ parens
Amore sancto amplectitur unice,
Et fraudis ignaram ante vultus
Affidue videt æquitatem.

PSAL. XII. *Salvum me fac Domine, &c.*

- 2 **A**ffer opem, servator opem fer: pulsa recessit
Intemerata fides:

- 3 Nuda fides hominum fugit commercia: vana
 Cum socio loquitur
 Quisque suo, blanda exercens mendacia lingua,
 Corde scelus meditans.
- 4 Ora Deus fraudum dulci medicata veneno
 Conterat, & penitus
 Grandiloquam ex ima linguam radice revellat,
 Quique pudore carent,
- 5 Dicere nec metuunt; Falsa ad perjuriam linguas
 Fortiter intrepidi
 Assuescamus, & os, age, confirmemus ad omne
 Flagitium: neque enim
 Oris frena mei, linguæve repagula quenquam
 Me nisi habere puto.
- 6 At Dominus planctus miserorum, & dura ferentum
 Aëre trahens gemitus,
 Surgam, ait, atque inopem, tuta ut respiret in arce,
 Infidiisque procul,
- 7 Securum statuam. Hæc Dominus: quod ab ore fidei
 Cumque fuit Domini
 Auro purius est, auro quod fusile fecit
 Septima flamma coquens:
 Dum fax in fumos exploratore camino
 Crassa abit & cineres.
- 8 Polliciti memor ergo malæ mala toxica linguæ,
 Sancte parens, inhihe:
 Pestifera de gente hominum nos, optime custos,
 Assere perpetuo.
- 9 Nam late impietas grassatur libera, passim
 Omnia plena malis,
 Quum penes injustos jus est, & jussa malorum
 Sunt metuenda bonis.

PSAL. XIII. *Usque quo Domine oblivisceris, &c.*

<p>2 Quousque, rector unice,
 Me destitutum negliges?
 An sempiterna me obrutum
 Oblivione deferes?
 Quousque vultum amabilem
 Iratus abscondes mihi?</p> | <p>3 Quousque curæ turbidæ
 Mentis quietem distrahent?
 Quousque cor cruciabitur
 Mœroris æstu fluctuans?
 Quousque me prostrato aget
 Hostis triumphos insolens?</p> |
|---|---|
- 4 Regnator

1 Nuda fides hominum fugit commercia.] jicitur: male mea sententia. Vide
 Omnibus libris virgula post [fides] inter. Julii Ecph.

4 Regnator orbis adspice;
Opem fer, & lucem tuam
Infunde, ne mors lumina
Somno perenni sopiat:
5 Ne jactet hostis arrogans
Me viribus fractum suis,

Ne me perosi perfidi
Meo dolore gaudeant.
6 Tu me salutis recreas
Spe, largus auxili: tuum,
Salute parta, laudibus,
Rex magne, nomen efferam.

PSAL. XIV. *Dixit inspiens in corde, &c.*

1 **S**ecum insania callide
Indulgens vitiis sic loquitur,
Deum
Formido sibi credula
Commenta est hominum, cum
temerario
Casu fors ferat omnia.
Ergo flagitiis se penitus dedit
Secura impietas Dei:
2 Nec quisquam ex animo recta se-
qui studet.
De templo atherio Deus
Ad curas hominum lumina ver-
terat,
Si quis non stolide improbus
Ad cultum revocet pectora nu-
minis:
3 Omnes in scelera omnia
Conjurasse putes: foeda, nefaria,
Detestandaque perpetrant:
Nec cuiquam est studium recta
capeffere.
4 Nam qui recta capefferent?
Quem sanis aditum consiliis da-
rent,
Quorum nequitia & scelus

Infecere animos? qui populum
meum;
Ceum prædam fera, devorant:
Nec rerum Dominum mente co-
lunt Deum.
5 Ast illos gelido metu
Horror concutiet, justitiæ Deus
Cum patronum opem feret
6 Infonti: increpitans talibus impi-
os,
Vobis ludibrio fuit
Infontum pietas: vos inopum pi-
um
Rifistis studium, preces,
Spes lentas, trepidas sollicitu-
dines:
At, cui fidit inops, Deus
Spes & vota bonos ducet ad exi-
tus.
7 O si mittat opem suis
Speratam Deus e rupe Sionia.
Nam cum vincula ruperit,
Exsolvetque suos, pectore libero
Gaudebunt Abrahamidæ,
Et justa Isacidæ lætitia frement.

PSAL. XV. *Domine, quis habitabit in tabernaculo, &c.*

1 **S**anctæ Sionis templa quis
incolet,
Rex magne, tecum? quem
statues tuum

Sanctum super montem, ut ma-
lorum
Liber agat placidam quie-
tem?

2 Quem

1 Sanctæ Sionis.] Steph. Plant. &c. Stellata cæli templa-----

<p>2 Quem fraudis expers simplicitas juvat,
Urgetque rectum propositi tenax:
Nec mente sævus grata blandam
Edocuit simulare linguam.</p> <p>3 Nec ore mendax exitiabilis
Concinnat artes: nec mala proximis
Excogitat: nec dulcem amicum</p> | <p>4 Qui fastuosum despicit impium,
Dei timentem suspicit & pium:
Tenaxque promissi, fidemque
Indocilis temerare patram.</p> <p>5 Qui non egenos scœnore perdidit,
Non innocentes munere prodidit.
In monte sancto, hæc qui peregit,
Perpetua requie fruetur.</p> |
|--|---|

PSAL. XVI. *Conserua me Domine, &c.*

- 1 **O** Rerum fator, & salus
Humani generis certa, periculis,
Qui te respicit unum, famulum instantibus eripe.
- 2 Te servus Dominum libens
Agnosco, & populis prædico: sed tibi
Omni ex parte beato officiis nil opus est meis.
- 3 Ergo illuc animum appuli,
Ut gentem studio prosequerer pio,
Quam tu ex omnibus unam populis forte receperas.
- 4 Ast illi immemores tui
Defecere: novos quisque sibi deos
Effinxere, colentes animi ludicra somnia.
Horum sanguineas dapes
Non libabo, epulas respuo, nomina
Testis numquam adhibebo, aut fidei foedera fanciens.
- 5 At fortis populum meæ
Defendet Domini perpetuus favor,
Mercedemque laborum cumulatam dabit affatim.
- 6 O pulcra agricolatio!
O præclara mei fors patrimonii!
Ut florum undique ridens animum pascit amœnitas!
- 7 Immortalis honor Deo
Æterno, monitu cujus ago dies,
Arcanisque per umbram stimulor pectora motibus.
- 8 Quicquid molior, aut gero,
Præsentem Dominum conspicio: is mihi
Semper dexter adhæret, stabili ne movear gradu.
- 9 Pulsat pectora gaudio

Cor læto trepidum: lingua tuas avet
 Laudes promere: corpus tacite spes bona recreat.
 10 Nam nec degere tartari
 Permittes animam sub tenebris meam,
 Aut ut putre cadaver resolutum in cineres fluat.

11 Tu vitæ referas viam:
 De vultu fluvii lætitiæ tuo
 Manant: tu tribuis munifica gaudia dextera.

PSAL. XVII. *Exaudi, Domine, justitiam, &c.*

<p>1 Æquus exaudi, bone rector
 orbis,
 Æqua poscentem: tibi quas
 profundit
 Lingua non mendax, cape
 non iniqua
 Aure querelas.</p> <p>2 Ad tuum læsus fugio tribunal,
 Et fidem appello: mihi cogni-
 torem
 Te peto: oppressos oculis beni-
 gnis
 Adspice justos.</p> <p>3 Sæpe, per solas tacitiæ tenebras
 Noctis arcanos mihi cogitatus
 Cautus inspexi, trepidoque corda
 Turbida motu.
 Sæpe ceu flammis, animum pro-
 basti
 Casibus duris, neque comperisti
 Conscium fraudis scelestumque,
 fonti
 Sæva minantem.
 Os fuit concors animo, sonusque</p> <p>4 Sensui: legum monitis tuarum
 Pectus innixum scelera impioſque
 Horruit ausus.</p> <p>5 Hac via gressus rege per tuarum
 Orbitam legum, dubio vacillent</p> | <p>Ne pedes lapsu, instabilesque tur-
 bent
 Lubrica plantas.</p> <p>6 Te voco, duris ad opem periculis
 Sæpe tentatam fugio, precantis
 Admove attentam miseris be-
 nignus
 Questibus atrem.</p> <p>7 Tu bonus fulci tibi qui salutem
 Spemque committunt: tibi con-
 tumacis
 Spiritus cordis tetricus refrena
 Vindice dextra.</p> <p>8 Me velut pupillam oculi tene-
 lam
 Providus muni: procul impiorum
 Impetu, alarum trepidum tua-
 rum
 Conde sub umbra.</p> <p>9 Nam meæ vitæ manus impiorum
 10 Imminet: vallant opibus, superbis
 Intonant linguas, mala dira sævâ
 Voce minantur.</p> <p>11 Obsident cunctos aditus viarum:
 Commoda observant loca, desti-
 nantque
 Ad meam cædem, facinusque
 patrant
 Mentibus absens.</p> |
|---|---|

21 Qualis

1 Facinusque patrant Mentibus absens.] i. e.
 ut recte Julius interpretatur, facinus fu-
 surum animo admittunt, quod mihi absenti
 patrant: sive, ut aliis verbis idem efferam,

Tot insidias capiti meo struunt, tam fixum im-
 mouuntque corum animo sedes mei perdendi con-
 silium, ut quam mihi cadere moluntur, non-
 dum licet re vera peractam, mente tamen &

- 12 Qualis in prædam leo fertur ira
 Fervidus, qualis catulus leonis
 Lacte depulſus ſpeculatur alto
 Abditus antro.
- 13 Surge, conatus pater anteverte
 Impios, ſtratoque in humum ty-
 ranno,
 Metuo, quo nunc furit ille sævus,
 Eripe ferro.
- 14 Neu ſine, ut me vi premat im-
 potentum
 Divitum faſtus; quibus una cura
 eſt,
 Dum licet, blandæ illecebras
 caducas

- Carpere vitæ.
 His opes terris penitus refoſſis
 De penu fundis locuplete, ventri
 Sufficis fruges, hilaraſque multa
 Prole penates.
- 15 Puritas vitæ mihi te tueri
 Corporis vinculis tribuet ſoluto.
 Illa lux vere faciet me ab omni
 Parte beatum:
 Lux voluptatum cumulata
 cunctis
 Gaudiis, quum ſe ſine nube
 menti
 Pura majeſtas dabit intuendam
 Lumine puro.

PSAL. XVIII. *Diligam te, Domine, &c.*

- 2 Te, Deus alme, colam, te toto pectore amabo,
 3 Sancte parens: mea vis, mea ſola potentia, turris,

Præ-

*cogitatione precipiant, eamque quaſi jam per-
 petrare ſibi videantur. Simili figura utitur
 Sratius, de equis e carceribus ad cur-
 ſum emitti ardentibus, lib. VI. 396.*

-----*Face lumina ſurgunt,*

*Ora ſonant: morſu, ſpumæque & ſanguine
 ferrum*

*Uratur, impulſi nequeunt obſiſtere poſtes,
 Clauſtraque, compreſſe tranſſumat anbeli-
 tus ira:*

*Si are adeo miſerum eſt, pereunt veſtigia
 mille*

*Ante fugam, abſentemque ferit gravis un-
 gula campum.*

*i. e. jam videbantur currere in ſtadio,
 in quo nondum erant. Sic Val. Flac-
 cus lib. III. 587.*

*Ille velut refugii quem contigit improba
 Mauri.*

*Lancea, ſanguineus vaſto leo murmure fertur,
 Frangit & abſentem vacuis ſub dentibus
 hoſtem.*

*Nec multum abludit illud Virg. Æneid.
 IV. 85.*

Illum abſens abſentem auditque videtque.

Et noſter Miſcel. III. 22.

Unam inquieta ſollicitudine

Te ſpectat abſentem-----

Ex hiſce exemplis abunde liquere ar-
 bitror ſatis veniſſe ac Poëtice dici *pa-
 trare facinus abſens*, atque adeo præter ra-
 tionem eos facere, qui, ſincerum (quod
 dicitur) vas in cruſtare cupientes, aliam
 adjectivo *abſens*, præter vocem *facinus*,
 ſociam quaerunt: dum alii ſcilicet e ſu-
 periore ſtrophe *manus impiorum* huc re-
 vocant, alii vero vocem *abſens* e ſua quaſi
 ſede revulſam cum ſequente proximo
 verſu voce [*leo*] copulandam volunt:
 utrique, me iudice, interpretationem,
 & in ſe ineptam, atque ab optimorum
 auctorum uſu & Buchanani mente juxta
 alienam ſibi comminiſcentes.

[Quidquid dicat vir Cl. non facile,
 puto perſuadebit, recte dici *mentibus
 patrare facinus abſens*. Cum certe faci-
 nus ſit præſens, ſed in abſentem men-
 tibus parretur, & hoc loca Poëtarum, quæ
 jam alii adduxerunt, probant, quorum
 nulla ſimili locutioni patrocinantur.
 vid. ad Valer. Fl. d. I. ac Petror.
 cap. CXXIII. recte ergo Julii para-
 phraſis, *facinus quod mihi abſenti pa-
 rant.*]

- Præsidium, spes & rebus solamen in arctis.
 Tu clypeus, ¹ tu tela mihi, tu certa salutis
 Anchora, tu statio tuti placidissima portus.
- 4 Nam simulatque tuas in laudes ora resolvo,
 Te venerans, pacemque petens, inimica faceffunt
 Arma: salus, placidisque comes pax advolat alis.
- 5 Jam me lethiferis mors circumvolverat atra
 Cassibus, obsessum jam me torrentibus orcus
- 6 Impediebat aquis, stygia jam compede vincit
 Hærebam, laqueoque pedem retinente trahebar:
- 7 Hic ego depreffus, supplexque humilisque vocavi
 Voce Deum, & dubiis clamavi ad sidera rebus.
 Ille super folio residens flammantis olympi
 Audiit orantem: postquam pervenit in altum
 Clamor, & attentas advertit questibus aures;
- 8 Protinus evultu Domini conterrita tellus
 Intremuit, montesque cava compage soluta
 Nutarunt, penitusque imis fremuere cavernis.
- 9 Fumeus afflatu de naribus æstus anhelo
 Undabat: rapidæ contorto vertice flammæ
 Ore fluunt, vivaque animant attacta favilla.
- 10 Utque suum Dominum terræ demittat in orbem,
 Leniter inclinat jussu fastigia cælum:
 Succedunt pedibus fuscæ caliginis umbræ.
- 11 Ille vehens curru volucris, cui flammeus ales
 Lora tenens levibus ventorum adremigat alis.
- 12 Se circum ² furvo nebularum involvit amictu,
 Prætenditque cavis piceas in nubibus undas.
- 13 Acribus ex oculis vibratæ spicula flammæ
 Discutiunt tristes claro fulgore tenebras.
 Inde ruit crepitans lapidosæ grandinis imber,
 Discursantque vagæ sinuosa volumina flammæ.
- 14 At vero ut sancto sermone silentia rupit,
 Protinus horrifico tonitru cælum omne remugit,
 Grandinis & crebra tellus crepitante procella
- 15 Pulsa sonat, ruptisque micant e nubibus ignes:
 Flammiferæque volant magnum per inane sagittæ,
- 16 Fulguraque ingeminant: laticum concussa lacunas
 Pandit hians tellus, & fontibus ora relaxat:

Suc-

¹ Tu tela.] Ita Steph. edit. anno 1565. alii codices fere omnes *tueta*.
 Plant. Argent. And. Hart. 1615. Lond. ² Se circum furvo.] And. Hart. anno
 1620, cui lectioni favet Julii Ecphrasis. 1615. Se circum fulvo, male.

- Succutiturque pavens, & fundamenta revelat,
 Et referat chaos. Æterni sic vox tonat oris,
 Sic formidandæ grave spiritus infremit iræ.
- 17 Ille salutiferam porrexit ab æthere dextram,
 Et me de rapidis pereuntem sustulit undis:
- 13 Hostibus eripuit validis, & acerba potentum
- 19 In me odia elusit: quum me studiosa nocendi
 Temporibus duris cæca fraus arte petebat,
- 20 Auxilium tulit, & rebus patefecit in arctis
 Latum iter, electumque a morte reduxit amicum.
- 21 Scilicet immunem sceleris mentemque manumque
 Adspexit Deus, & merito dignatus honore est.
- 22 Quippe nec impietas, nec pravi credulus error
 Avertere meos recto de tramite gressus.
- 23 Ante oculos mihi lex Domini, mihi iussa verenda
- 24 Semper erant animo præsentia: simplice vero
 Gaudebam, fraudisque illo sub teste voluntas
 Libera, flagitium, & scelerum vitaverat artes.
- 25 Ergo mihi integræ fructum hunc decerpere vitæ
 Munificus dedit, & quî conspicit omnia justus
 Arbiter innocuam cumulavit munere vitam.
- 26 Quisque suis sibi se conformat moribus: erga
 Innocuum innocuus: te sentit amicus amicum:
- 27 Inque bonos bonus es: male cautas ¹ cautior artes
- 28 Artibus eludis: duro in discrimine servas
 Res humilis populi afflictas, oculique superbos
- 29 Dejecis elati fastus. Tu plebis ab imæ
 Cœtibus ereptum celebri me in luce reponis;
 Illustrasque meas claro splendore tenebras.
- 30 Te duce perrumpo florentes ære phalanges,
 Altaque turrigeri supero fastigia muri.
- 31 Scilicet, ut sanctus Deus est, sua signa secutis
 Sancta salutiferæ pandit compendia vitæ.
 Illius æterno quicumque effluxit ab ore
 Sermo repurgato flammis sincerior auro est.
 Ille suo clypeo fida spe pectora fulta
 Protegit, adversisque vetat succumbere rebus.
- 32 Dicite, qui colitis picti ludibria trunci,
 Aut ebur in varias aut saxa excisa figuras:
 Ecquis in ætherio rerum moderatur olympo
 Frena alius Dominus? quis terræ temperat orbem

Alter,

¹ Male cautas cautior artes.] Steph. Plant. &c. Male cautas callidus artes Artibus illudis.
 Tom. II.

- Alter, & invicta quæ vult facit omnia dextra?
 33 Ille Deus viva mihi vi corroborat artus
 Ostenditque viam maculosa labe carentem.
 34 Me pedibus fecit celeri contendere cervo,
 Et procul a sævis subduxit in alta periculis:
 35 Et tractare manu duro in discrimine belli
 Arma dedit facili: solidoque ex ære rigentem
 Flectere, & inflexum confringere viribus arcum.
 36 Ille salutiferi totum munimine scuti
 Me tegit, & dextra nutantem fulcit & auget
 37 Largus opis: perque insidiis obfessa viarum
 Pandit iter tutum, prohibetque per invia plantas
 38 Offenso titubare gradu. Te persequor hostes
 Auspice, disiectos comprehendo: nec ante revertor;
 Quam ¹ cecidere animi fracta virtute minaces,
 39 Affusique cadant pedibus, ne surgere possint
 Rursus, & antiquas armis reparare ruinas.
 40 Tu mihi diffundis vivum per membra vigorem,
 Et validos crudo distendis robore nervos;
 41 Tu bellare doces: tu me quicumque laceffit
 Sternis humi, trepidosque fuga mihi ² disjicis hostes:
 42 Clamantes nemo exaudit. Domini ³ prece poscunt
 Auxilium: averfam negat implorantibus aurem.
 43 Hos ego, ceu versat boreæ violentia nubem
 Pulveream, impello, & turbatis fervidus insto:
 Et pedibus premo, ceu cœnum deforme lutosis
 44 Conteritur triviis Tu me sine nomine plebis
 Contemptu ereptum populos frenare superbos
 45 Imperio facis, & famulas mihi tendere dextras
 Per longinqua jubes ignotas oppida gentes,
 Attonitas famæ novitate, & nomine tantum
 46 Audito: & blandis verba assentantia linguis
 Fingunt, nec tutis satis audent credere muris.
 47 Laus, honor, imperium Domino, qui robore cinctum
 Me tegit, incolumemque rapit de morte propinqua:
 48 Qui mihi perfidiam sceleratam ultricibus armis
 Frangere dat, populosque facit parere volentes:
 49 Securumque vetat belli trepidare tumultus.
 Qui mihi præsidio est, populi quum sæva rebellis
 Ira furit, mentisque malæ scelerata retundit

50 Con-

¹ *Quam cecidere.] Idem recidere.*² *Mihi disjicis hostes.] Steph. Argent. deprecis.*³ *Domini prece.] Steph. Argent. Dominum. [Quod ego præferrem Sic Psalm. xxx, Te lacrymis madens epem poposci]*

50 Confilia. Ergo feram late tua facta per urbes
 Finitimas: semperque meo celebrabere cantu,
 51 Sancte parens, Regem qui dura per omnia tutum
 Esse jubes, cumulasque opibus: plenoque favore
 Ipsum, & perpetuum sobolem amplecteris in ævum.

PSAL. XIX. *Cæli enarrant gloriam Dei. &c.*

2 **I**nsanientis ¹ gens sapientiæ,
 Addicta mentem erroribus im-
 piis,
 Tot luce flammaram coru-
 scum
 Cerne oculis animoque cœ-
 lum.
 Hinc disce, prudens quam fuit
 artifex
 Qui templa olympi fornice flam-
 meo
 Suspendit, & terræ capacem
 Et pelagi sinuavit arcum.
 3 Dies tenebras, & tenebræ diem
 Semper prementes perpetua vi-
 ce,
 Non fortuito res caducas
 Ire monent per inane lapsu:
 4 Sed tota concors fabrica perso-
 nat
 Dei tuentis cuncta potentiam,
 Non voce quæ paucorum ad
 aures
 Perveniat strepitu maligno.
 5 Nam nec remotis barbara finibus
 Gens ulla terras incolit ultimas,
 Quæ nesciat certa meantis

Lege poli stabilem tenorem.
 Quis nocte clara lumine flam-
 meo
 Semper micantes non stupeat
² globos?
 Aut mane castris prodeuntem
 Quum rutilo videt axe So-
 lem?
 6 Sive ille Eois fluctibus exserit.
 Vultus decoros, sponsus uti no-
 vus
 Auro refulgens, gemmeaque
 Tempora conspicuus corona:
 Seu quum fugacem præcipitans
 diem
 Curru citato tempora dividit,
 Artusque, viresque, impetum-
 que
 Centimano similis giganti.
 7 Abusque Eoo cardine ad ultimam
 Metam occidentis sidera per-
 means
 Obliqua, vitali calore
 Cuncta creatque fovetque
 alitque.
 8 Sed ordo rerum & conspicuus de-
 cor

Non

diani verbis utar, *mundum fortuna non
 arte regi affirmabant. Buchananj oculis
 obversabatur illud Horatii lib. I. Od. 34.
 Parcus Deorum cultor & infrequens,
 Insanientis dum sapientiæ
 Consultus erro-----
² Non stupeat globos.] Steph. Plant.
 Argent. stupuit.*

¹ *Insanientis gens sapientiæ, Addicta men-
 tem] Ita libris omnibus (præter unum
 Nath. Chytræi diustringitur post sapien-
 tiæ: male, me iudice; ordo enim est,
 Gens addicta mentem erroribus impiis insa-
 nientis sapientiæ, i. e. interpretante Julio,
 homines dedit falsis præceptis philosophiæ a
 præcitate alienæ, qualia scilicet Epicuri sectam
 securi postea profitebantur, qui, ut Clau-*

- Non sic tuentum lumina detinent,
Divina ut arcanis habenis
Lex animos ad honesta fle-
ctit.
- 9 Promissa fraudis nescia lubricæ
Splendore veri pectora roborant.
Hac plectitur culpa æquitate,
ut
Pœna juvet recreetque da-
mnum.
- 10 Puro recludunt lumine lumina
Præcepta: puro religio nitet
Verenda cultu, quam nec annis
Cuncta domans minuit vetu-
stas.
- Decreta fas & conscia veritas
Astans tabellis servat aheneis,
- 11 Jucundiora melle, & auro
Et nitidis potiora gemmis.
- 12 Signata claustris pectoris intimi
Servus tuetur jugiter hæc tuus:
- Non inscius custodientem
Quam maneat numerosa
merces.
- 13 Errata mentis quis meminit va-
gæ?
Quæ deprehendet vis sapientiæ?
Ergo repurga quas refudit
Clam maculas sinuofus er-
ror:
- 14 Fac regna cordis ne sibi vindicet
Vis impotentis dira superbiæ:
Sic me malorum e maximorum
Compedibus facile explica-
bis.
- 15 Quæ lingua fundit verba, quod
in sinu
Secum volutat mens tacito, ac-
cipe
Placatus, o nostræ salutis
Arx, Dominus, Deus &
Redemptor.

PSAL. XX. *Exaudiat te Dominus in die tribulationis, &c.*

- 2 **C**uncta licet ferro late populetur & igni
Infana gentis barbaræ crudelitas,
Tu ne cede malis, sed contra audentior ito:
Moderator orbis audiet preces tuas:
Utque bonus dubiis Jacobum ad sidera rebus
Cum voce palmas proferentem exaudivit;
- 3 Annuet oranti, & te majestatem verendi
Nominis ab hoste sospitem tuebitur.
Ex adyto sacro arcanis tibi viribus artus
Firmabit, animum de Sione fulciet:
- 4 Vota secundabit, memori tua munera mente
Servabit: omnis perlitabit victima.
Protinus in cineres depasta holocausta resolvet
In astra volvens flamma lucem splendidam.
- 5 Ille aderit cœptis, casusque in prospera vertet,
Eventa finget omnia ex sententia.
- 6 Jam tibi plaudemus reduci, auctoremque salutis
Patrium canemus patrio ritu Deum.

Cuncta Deo grates fora, compita, templa sonabunt.

Nomenque sanctum prosequuntur laudibus.

Annuet ille pio quæcunque rogabitur ore,

Lætumque precibus exitum iustis dabit.

7 Quin (scio, nec fallax animum mihi decipit omen,)

Regem reducet hospitem Dominus suum.

Mittet opem, sancti referans sacraria cœli,

Et præpotenti proteget te dextera.

8 Gloria sit Syriæ, turmas numerare curules,

Axæque curvis asperare falcibus:

Fidar equis, lateque vagis discursset habenis,

Sonante Perse arva findens ungula:

Hi currus & equos jactent: nos rebus in arctis

Dei potentis nomen invocabimus.

9 Illis nec currus, nec vis præstabit equorum,

Ne scindat uncis vultur artus unguibus:

Nos humiles favor ætherius penitusque jacentes

Tollet, suoque sustinebit numine.

10 Tu servator opem fer: tu si respicis, arma

Nec socia cupimus, nec timemus hostica.

Respiciet, populique sui Rex optimus omni

Vocatus hora facilis audiet preces.

PSAL. XXI. *Domine, in virtute tua lætabitur Rex, &c.*

2 **Q**uod hoste victo Rex triumphat gaudio,

Curis solutus anxii;

Tibi id fatetur, Rex beate cœlitum,

Debere: tu laboribus

Vires ferendis, tu dedisti e prælio
Redire duro hospitem.

3 Nullam repulsam, voce quam te
supplice

Rogaret, unquam adhuc tulit.

Nil in latebris pectoris reconditis
Spe concupivit irrita.

4 Et vota supra, & ante vota, hunc
omnibus

Vitæ bestæ commodis.

Gemmis coronam ferre & auro
splendidam

Sacro dedisti vertici.

5 Vitam poposcit: mortis illi est
addita

Immunitas immortalitas.

6 Tu claritatis auctor illi es, inelyta
Per te refulget gloria.

7 Felicitatis ei favor dedit tuus
Exemplar ut sit posteris:

Mensura voti ut matribus sit,
quam bene

Blandis precantur liberis.

8 Tu nemp: spes & anchora es fi-
ducia;

Tu portus in rebus malis.

Te fretus uno firmus omnem per-
feret

Sortis procellam turbidæ.

9 Tu perduelles comprehendes, tu
manu

Pœnas reposces vindice.

- 10 Ceu flamma clausis æstuans for-
nacibus
Antiqua silvæ brachia
Vorat: furoris sic tui nefarios
Afflatus hostes hauriet.
- 11 A stirpe totam demetes propa-
ginem
Semenque gentis impiæ.
- 12 Te namque contra moliantur ab-
ditam
Fraudem scelusque perfidi:
Et mente prava vota versant ir-
rita,
Et spes inanes concoquunt.
- 13 Te persequente, pallidi in fugam
ruent,
- Inhonestæ tergo vulnera
Ferent: in ora, fata dum vitant
fuga,
Rursus sagittas diriges.
- 14 O qui potenti frena rerum dex-
tera
Versas perennis arbiter,
Exsurge, vires fac tuas ut ho-
stium
Agnoscat insolentia:
Tum te piorum turba festis can-
tibus
Orbis parentem concinet,
Votis tuorum supplicum placa-
bilem,
Malisque formidabilem.

PSAL. XXII. *Deus, Deus meus, respice in me, &c.*

- 2 **C**Ur me relinquis, o Deus?
Deus meus,
Cur me relinquis? irrita
- 3 Heu verba fundo: luce seu ter-
ras dies
Retegit, vocantem me dies
Frustra intuetur; sive nox silen-
tibus
Terram tenebris obruit,
Nox me vocantem nulla non au-
dit, meo
Nox nulla questu non sonat.
- 4 Tu sanctus ille civitatis incolæ es
Sanctæ: Isaci nepotibus
- 5 Tu carmen es: tu fida spes ma-
joribus
Nostris: salutem qui suam
Tibi credidere, a te salutis com-
potes
- 6 Abiere: salvi gratias
Egere, duris qui tuam in malis
opem
Petiere: qui tuam in fidem
Se dedidere, non tulere dedecus,
Non hostium ludibria,
- 7 At vermis ego sum, non homo:
sum fabula.
Vulgi, infimorum oppro-
brium.
- 8 Nam turba nostris obvia illudit
malis:
Nutatque, nictatque, & ca-
put
- 9 Motat; labella exporrigit: lu-
dibria
Verbis acerbat asperis,
En ille Domino carus; en fidu-
cia
Securus ille numinis:
Nunc fervet illum, nunc periculis
eruat,
Quem tanto amore amplecti-
tur.
- 10 O Domine, tu me protinus sus-
ceperas
Alvo parentis editum.
De te pependi spe, parentis pen-
dulus
Infans adhuc ad ubera.
- 11 Abusque partu tu Deus meus: tuus
Ex

Ex matris alvo me favor

12 Est profecutus: ultimo in discrimine

Jam ne recede longius.

Discrimen instat ultimum: mortis metu

Cessere amici territi.

13 Tauri efferati, tauri obesi me undique

14 Circumdedere: faucibus
Hiant, leonum more rugientium,

Quos incitat spes & fames.

15 Rivi cruoris corpus omne perluunt

Exfanguē: laxat artuum

Compago nexus: pectus intraliquitur,

Ut sole cera, cor metu.

16 Exaruere testæ¹ ad instar costillis

Defecta membra viribus:

Rigens adhæsit lingua siccis faucibus:

Jam sto sepulchri ad aggerem.

17 Me rabidi ab omni parte latratu canes

Urgent, petuntque dentibus.

Mihi pessimorum sæva conspiratio

Manusque fodit & pedes:

18 Et ossa numerant, ossa traluccentia

Per corporis tensi cutem

Tormenta postquam cuncta consumsit furor,

Animus adhuc ira tumens

Se patit, oculos fatiat, & fruittur meis

Læto in malis spectaculo.

19 Partiti amictus sunt meos, tunicæ meæ

Fecere fortes arbitras.

20 Tu, Domine, saltem ne recede, ne malis

In ultimis me desere.

Tu robur unus, tu mea es potentia:

21 Accurre, festinus meæ

Succurre vitæ: destitutum^{*} ab omnibus

Defende: sævorum hostium

Ferrum cruentum pelle: vim rabidam canum

22 Inhibe: leonum spumeos

Compesce rictus: cornua unicornium

Confringe: serua supplicem.

23 Tum morte victa sospes auxilio tuo,

Narrabo fratribus tuum

Nomen, piorum prædicabo cœtibus

Robur, fidem, constantiam.

24 O mente pura qui Deum colitis, Deum

Laudate puris cantibus.

Semen Jacobi, magnitudinem Dei
Celebrate festis laudibus:

Erga fideles numinis clementiam

Agnosce, proles Ifaci

25 Non spreuit inopis ille solitudinem,

Non pauperum fastidio

Avertit ora: me vocantem exaudivit,

Vitæque dulci reddidit.

26 Ergo per oras ultimas mundi tuas
Sona-

¹ *Ad instar*] Negat Servius recte dici *ad instar*, damnatque Serenum ita loquentem: verum non solus Serenus, sed

Justinus etiam, Solinus & Apulejus sic loquuntur.

- Sonabo laudes: gentibus
Te prædicabo: vota tē timen-
tium
Præfente solvam Ecclesia.
- 27 Edet modesta turba, fraudis
nescia,
Vocata sacras ad dapes;
Epulisque functa, ac satura dulci
nectare,
Laudabit auctorem Deum:
Deum sonabit, qui vigore flam-
meo
In corda se quærentium
Se tantus infert, mortis ut pro-
cul metu
Perenne viva gaudeant.
- 28 Ergo excitata tam novo specta-
culo
Tellus ab oris ultimis,
Quacunque colitur, colla sub
Domini jugum
Submittet: illi seruiet,
Pronæque Domino supplicabunt
omnium
- Omnes familiæ gentium.
29 Nam sempiterno jure Domino
competit
Regnum triformis machinæ.
Ille uniuersis imperabit gentibus.
30 Rerum potentes illius
Mensæ accubabunt, & sacri con-
vivi
Dapibus referti sub jugum
Cedent volentes: flectet illi po-
plitem
Pauper sepulchri in limine,
Qui membra fessis artibus lan-
guentia
Fugiente vita vix trahit.
- 31 Illumque longa posterī propagi-
ne
Colent, suisque posteris
Per longa deinceps nunciabunt
secula
In me favorem numinis.
- 32 Hoc semen illi seruiet, gens il-
lius
In posterum hæc censebitur.

P S A L. XXIII. *Dominus regit me, & nihil, &c.*

- Quid frustra rabidi me petitis
canes?
Livor propositum cur premis im-
probum?
Sicut pastor ovem, me Dominus
regit:
Nil deerit penitus mihi.
- 2 Per campi viridis mitia pabula,
Quæ veris teneri pingit amœni-
tas,
Nunc pascor placide, nunc fatu-
rum latus
Fessus molliter explico.
Puræ rivus aquæ leniter astrepens
Membris restituit robora langu-
dis,
- Et blando recreat fomite spiritus
Solis sub face torrida.
- 3 Saltus quum peteret mens vaga
devios,
Errorum teneras illecebras se-
quens,
Retraxit miserans denuo me bonus
Pastor justitiæ in viam.
- 4 Nec si per trepidas luctifica manu
Intentet tenebras mors mihi vul-
nera,
Formidem duce te pergere: me
pedo
Securum facies tuo.
- 5 Tu mensæ epulis accumulās, me-
rum

Tu

Tu plenis pateris sufficis, & ca-
put
Unguento exhilaras: conficit æ-
mulos,
Dum spectant, dolor anxius.

6 Me nunquam bonitas destituet
tua,
Profususque bonis perpetuo favor,
Et non sollicitæ longa domi tuæ
Vitæ tempora transigam.

PSAL. XXIV. *Domini est terra & plenitudo ejus, &c.*

- 1 **T**Ota quidem Domini terra est, & quicquid ubique
Vel parca celat, vel benigna sufficit:
Quique colunt montesque feros, camposque feraces,
Urbesque sanctis temperatas legibus.
- 2 Ille super pelagus solidum connexuit orbem,
Stabilis ut undas inter instabiles foret,
Et toties rapidis pulsatus fluctibus, omnes
Compage firma sustineret impetus.
- 3 Cuncta igitur Domini merito sunt: sed tamen unam
Sedem sibi ille dedicavit propriam.
Ecquis eo scandet? cuive hæc permessa potestas,
Loco ut beatum sistat in sancto gradum?
- 4 Cui manus & mens est insons, nec vana volutat
Animo, nec ulli damna perjurus dedit.
- 5 Huic Dominus donabit opes: hunc numine dextro
A vi procacique eruet calumnia.
- 6 Hæc vera est pietas, hac itur ad æthera, veri
Sic intueri numinis vultum licet.
- 7 Eia aditus referate, fores, age, pandite, portæ,
Portæ perennes sempiternæ regiæ;
Claustra revellite, limina pandite, magnus ut intret
Rex ille, multa clarus ille gloria.
- 8 Quis novus hic sanctis succedit sedibus hospes?
Quis iste multa est inclytus Rex gloria?
Ille potens late Dominus dextraque opibusque,
Belloque multa nobilis victoria.
- 9 Eia aditus referate, fores, age, pandite, portæ,
Portæ perennes sempiternæ regiæ;
Claustra revellite, limina pandite, magnus ut intret
Rex ille, multa clarus ille gloria.
- 10 Quis novus hic sanctis succedit sedibus hospes?
Quis iste multa est inclytus Rex gloria?
Ille potens armis numerosoque agmine ductor,
Hic ille multa est inclytus Rex gloria.

PSAL. XXV. *Ad te, Domine, levavi animam meam, &c.*

- 1 **H**ic fidat armis, plebe se clientium
Defendat alter, militumque copiis:
A te, creator orbis, uno spes mea
Pendet, malisque in rebus unum respicit.
- 2 Tu, sancte genitor, effice insolentibus
Ne spes inanes risui sint hostibus.
- 3 Sic me pudore liberabis: nec rubor
Confundet ora ceteris, in te sua
Qui collocarunt anchoram fiducia.
Frustratur illos spes, & irritae spei
Pudor dolorque torqueat, qui fordium
Amore sese fordibus contaminant,
Bonosque nulla provocati injuria
4 Vexare gaudent. Mihi per anfractus vagos
Vitae, salebras inter & tenebras,
iter
- 5 Ostende rectum, & erutum sequacibus
Erroris undis, praevio lucis tuae
Splendore deduc veritatis in viam.
Te nempe ab uno pendeo spe, te Deum
Unum & salutis columen agnosco
meae.
- 6 Si torta vitiis forte morum regula
Deflexit, error si fefellit lubricus,
Fracta illecebris si voluptatis malis
Incauta vitiis se juvena polluit;
- 7 Benignitatis tuae memor tamen,
Et lenitatis, (qui parentes mollibus
Frenans habenis, usque ab incubulis
Orbis paterna es usus indulgentia,)
Miserere: nostris quod negares moribus,
Tuae negare non potes clementiae.
Nec denegabis: nec precantes bona bonus
- 8 Vacuos repelles: nec viam poscentibus
Rectam aberis unquam recti & aequi regula.
- 9 Tu mitis animi amplecteris modestiam,
Docesque recti & improbi discrimina.
- 10 Tu dux comesque tuta per compendia
Ducis carentem fraude mansuetudinem:
Peccata bonus & facilis oblivisceris:
Promissa solvis liberali dextera:
Minuitque poenas mitis indulgentia:
Fidesque dictis stabilis erga omnes adest
Qui pacta sacri foederis non negligunt.
- 11 Hanc ut nepotum secula mansuetudinem
Noscant, tuique nominis se gloria
Late per omnes fundat orbis angulos;
Ignosce nostris mitis erratis parens,

Quae

- Quæ multa inussit ægritudo, & impotens
 Amor, regique contumax ira & dolor,
 Errorque veri non acutus arbiter.
- 12 O ter beatum, mente qui pura Deum
 Veneratur: illi, quaecunque amplectitur
 Vitæ institutum, dux adest semper Deus,
 Rectorque, & omnes actiones prosperat.
- 13 securus animus anxio procul metu
 Cunctis fruatur affluenter copiis:
 Stirpisque series longa firmabit domum,
 Genusque multa floridum propagine
 Opes paternas ad nepotes transferet.
- 14 Quin & piorum mentibus mysteria,
 Contemta pravis, impie sapientibus
 Occulta, Dominus luce profert sua;
 Et sacrosancti fœderis scientiam
 (Quæ sola vitæ dux beatæ & regula est)
- 15 Docebit. Ergo, Rex beate cœlitum,
 Te mente solum quæro, nusquam lumina
- Abs te reflecto: tu pedes solus mens
 Hostis dolosis erues e retibus.
- 16 O sancte custos hominum, amico lumine
 In me intuere, & destitutum ab omnibus
 Inopemque sancta me tuere dextera:
- 17 Curisque, mentem quæ perurunt plurimæ,
 Novisque semper differunt doloribus,
- 18 Exsolve: pœnis usque & usque immanibus
 Exercitato, & obruto laboribus,
 Ignosce: culpas mitis obliviscere.
- 19 Heu quanta vis me factionis impiæ
 Persequitur armis! quanta me crudelitas
 Inexpiato quærit odio perdere!
- 20 Tu me periculis libera: tu protege
 Ejus salutem ab hostium ludibrio,
 Omnem salutis qui locavit spem suæ
- 21 In te, nec aliis fidit opibus, quam suæ
 Integritatique, & tuæ clementiæ.
- 22 Gens, quæ tuarum iussa legum amplectitur,
 Fac unde quaque tuta sit te vindice.

PSAL. XXVI. *Judica me, Domine, &c.*

- 1 **M**E vi tyrannus persequitur palam,
 Me clam maligna fraude calumnia:
 Te, qui latebras pectoris inspicias,
- Appello, rerum conditor optime:
 Mens fraudis expers, & manus innocens,
 A vique pura & flagitio: in Deo
 Spes fixa, fortis qui violentia
- D 2
- Me

- Me scævientis non finet opprimi.
 2 Renesque flammis & penetralia
 Scrutare cordis, cæcæque sensuum
 Arcana, fumum ceu calidis focus
 Explorat aurum callidus artifex:
 3 Mentem videbis munificentia
 Quæ dona nunquam non meminit tuæ:
 Actæque leges puriter ad tuas
 Vitæ carentem flexibus orbitam.
 4 Procul faceffat, nec socium sibi
 Me vana speret lingua: procul domo
 Nostra recedat, qui didicit suos
 Fucare sensus pectore subdolo.
 5 Odi scelestum concilia; impios
 Coetus veneno pejus abominor:
 Quorum resultant pectora gaudio,
 Quum perpetrarunt facta nefaria.
 6 Sed mente pravi non sibi conscia,
 Lotusque puris fontibus, ad tuas
 Aras adibo, lætus & offeram
 Lætæ choreæ dux tibi victimas.
 7 Te nostra pangent tympana,
 te lyra,
 Te vox canoro consona tympano,

- Lyræque; coetuque in celebri tua
 Miranda pandet facta nepotibus.
 8 Tectumque, nomen quo canitur tuum,
 Ædemque, numen qua colitur tuum,
 Mens ardet: absentem retrahunt tuæ
 Quæ templa celant pignora gloria.
 9 Hæc ossa tellus ne sine ut obruat
 Inter cruentos barbara barbaros,
 10 Qui fraudulentam mente coquunt scelus,
 Captant avara munera dextera.
 11 Ego¹ institutum carpere trahitem
 Pergam innocenter: tu propius meis
 Aures benignus questibus admove,
 Ac me periculis tristibus affere.
 12 Per plana firmo quod gradior pede,
 Quod recta sector, muneris est tui:
 Ergo salutis te columen meæ
 Coetu in celebri laudibus efferram.

PSAL. XXVII. *Dominus illuminatio mea, &c.*

- 1 **D**Eus in tenebris quum mihi præluceat,¹
 Vitamque munit meam,
 Quæ vis aperta terreat me? quæ mihi
 Fraus cæca fit formidini?
 2 Adversus unum quum scelestam factio
 Cunctas parasset copias,
 Dolosa letho quæ tetenderant meo
 Ipsi incidere in retia.

3 Si

1 *Ego institutum.*] Steph. Plant. Argent. *Ergo institutum.*

- 3 Si comminentur castra, si minacibus
 Infesta telis agmina,
 Securus animi specto castra, proelia
 Timore liber intuo.
- 4 Unum expetivi, & usque & usque id expetam,
 Curis ut exemptus malis,
 Sim sacrosanctæ semper ædis incola,
 Augusta mirer atria,
 Deoque laudes personem, artus dum regit
 Vitalis auræ spiritus.
- 5 Tum me sub umbra conditum tentorii
 Celabit, & periculis
 Procul remotum, rupis abruptæ velut
 In arce positum, muniet:
- 6 Ac ne relictum nunc quidem impiæ sinet
 Vi factionis opprimi.
 Victorque solvam vota, nec victoriæ
 Auctor mihi tacebere.
- 7 Audi invocantem supplicem, & fractum malis
 Bonus favensque subleva.
- 8 Te mens anhelat, vultus ad vultum tuum
 Intentus usque respicit:
- 9 Ne conde vultus lumen a me amabilis,
 Neu me in tenebris desere.
 Servum per iram ne sine oppri-

- mi tuum:
 Vitamque, quam debet tibi,
 Tuere ab hoste, & e periculis eripe,
 O spes salutis unica.
- 10 Me cari amici, me propinqui, me pater,
 Me blanda mater liquerat:
 At non reliquit, qui pios in asperis
 Non deserit rebus, Deus.
- 11 Parens benigne, me vias doce tuas,
 Rectaque deduc semita:
 Ne vis metusque ab hoste me deterritum
 De calle recti detrahat.
- 12 Ne me impiorum obnoxium libidini
 Relinque. Testes impii
 Fingunt maligne falsa de me crimina,
 Armantque se mendaciis.
- 13 Mens victa tantis jam fatisceret malis,
 Ni spes foveret me tuæ
 Benignitatis, post labores anxios
 Mox affuturum gaudium.
 Vivusque vivos inter ipse comoda
 Vitæ beatæ præstolor.
- 14 In rebus ergo turbidis ne concide,
 Sed fortis usque sustine:
 Te roborabit Dominus, & cor fulciet;
 Tu fortis usque sustine.

PSAL. XXVIII. *Ad te, Domine, clamabo, &c.*

- 1 Princeps stelliferis altior orbibus,
 Vitæ præsidium & certa salus meæ,

- Aurem suppliciiis da facilem meis,
 Ne fiam similis busta petentibus.
- 2 Audi vota, parens, quæ tibi profero

D 3

Sup.

Supplex cum gemitu, brachia
 porrigens
 Ad cœlum tremulis pervigiligni-
 bus,
 Cœlum, templa tuæ conscia glo-
 riæ.
 3 Ne me connumera cœtibus
 impiis,
 Neu tanquam focium plecte no-
 centibus:
 Quorum blanditiis illita molli-
 bus
 Lingua est, mens, gelido livi-
 da toxico.
 4 Illis nequitix præmia sint suæ,
 Et merces studiis æqua nefariis:
 Pro femente legant semina, pes-
 fimis
 Dignum consiliis supplicium
 luant.
 5 Non his consilii provida vis
 tui
 (Qui me conspicuis tollis hono-
 ribus)
 Infectæve manus a scelere avo-
 cat,
 Aut ¹ infesta odiis pectora miti-
 gat.

Ergo nec series longa propa-
 ginis
 Florebit, patrias nec soboles opes
 Longæva accipiet: sed celeri ge-
 nus
 Clades exitio proruet ac domum.
 6 Laus rerum Domino, qui pre-
 cibus meis
 7 Se non difficilem præbuit: hinc
 meæ
 Vires, ² hic clypeus rebus in
 asperis:
 Hinc spes, auxilium hinc non du-
 bium in malis.
 Hinc cor gestit ovans: carmi-
 nibus tuas
 8 Laudes ora sonant: qui popu-
 lum tuum
 In rebus trepidis protegis, & tuum
 Regem ex insidiis omnibus eripis.
 9 Custodi populum, Rex homi-
 num, tuum:
 Hebri fac soboles largiter omni-
 bus
 3 Vitæ continuo fructibus af-
 fluat,
 Donec perpetuum sol referet
 diem.

P S A L. XXIX. *Afferte Domino filii Dei, &c.*

1 **S**eu dives auro es, sive opibus
 potens,
 Seu Marte parta clarus ado-
 rea;
 Agnosce numen gratus, & huc
 refer
 Quæcunque lætum ducis ad exi-
 tum.

2 Huic pange laudes, & prece
 supplice
 Rerum parentem concilia: &
 Dei
 Nutu regentis stelliferam domum
 Dignare justis nomen honoribus.
 3 Cujus liquentes vox gravida
 pluit

De

¹ *Aut infesta.*] Editio Edinb. And. Hart. 1615. Lond. 1686. *infesta.*

² *Hic clypeus.*] Edit. Wetsten. Amst. 1687. *hinc.*

³ *Vitæ continuo fructibus affluat.*] *Conti-*

nno hic pro *continenter*, *assidue*, *usque*,
 usurpare noster videtur: quod barbarum
 tamen contendit accuratissimus Jo. Ker.
 Select. de LL. observ. lib. II.

De nube rores, terrificos ciet
 Cœlo tumultus cum tonitru, ma-
 ris
 Turbata ventis concitat æquo-
 ra:
 4 Vox dignitatis plena, nec ir-
 ritæ
 Unquam ad patrandum jussa po-
 tentiæ;
 5 Nudare cedris seu Libanum ju-
 vat,
 Celsasque ventis sternere fraxi-
 nos:
 6 Seu vinc̄ta faxis faxa revellere,
 Notisque montes sedibus erutos
 Versare, taurum ut verna per
 avia
 Vexat juventæ læta protervitas.
 7 Ad vocis ictum nubibus exfilit
 8 Elifus ignis: tesqua Arabum tre-
 munt:
 9 Feræ pavefcunt: ante diem fluunt

Partus acerbi: robora conci-
 dunt.
 Quæcunque templo cœlum
 habet aureo,
 Quæcunque tellus dædala susti-
 net,
 Quæ celat undis æquor in abdi-
 tis,
 Dei fatentur cuncta potentiam.
 10 A voce vindex pontus inhor-
 ruit,
 Undisque montes obruit, arbi-
 ter
 Æterne rerum, quum libuit tibi
 Delere gentes fluctibus impias:
 11 Te dante vires, non opibus
 feros
 Horremus hostes, non numero
 graves:
 Te dante pacem, progeniem
 Hæci
 Cornu beabit divite copia

PSAL. XXX. *Exaltabo te, Domine, &c.*

2 **T**E nostra semper carmina, te
 lyra
 Sonabit, orbis conditor opti-
 me:
 De faucibus lethi imminentis
 Incolumis tibi vota reddam.
 Per te superbus nec lacrymis meis
 Insultat hostis, nec fruitur ma-
 lis:
 3 Te rebus, incertus salutis,
 Auxilium in dubiis poposci.
 Per te receptis viribus haurio
 Vitalis auræ lumen amabile:
 4 Nec inferum sub nocte longa
 Et tenebris jaceo sepulchri.
 5 O turba puris dedita ritibus
 Sacrisque castis, tollite laudibus

Placabilem votis parentem,
 Et memori celebrate ple-
 ctro.
 6 Vanescit iræ vindicis impetus
 Bullæ fugacis more: Dei favor
 Bonis manu vitam benigna
 Tristitiæ vacuum rependit.
 Si forte sero vespere fletibus
 Vultus rigamur, mox redit au-
 rea
 Cum luce risusque, & jacen-
 tes
 Exhilarans animos volu-
 ptas.
 7 Pacis beatæ eum fruerer bonis,
 Mecum loquebar: De stabili gra-
 du

Feli-

1 O. bis conditor.] Steph. Plant. Argent. Orbis arbiter.

- Felicitatis nulla fortis
Me dubiæ quatiet procella.
- 8 Te dante vires, divitias, decus,
Te montis instar mœnibus æneis
Firmante regnum, vanum ale-
bat
Credulitas mihi blanda fa-
stum:
- Tu, me relicto stultitiæ meæ,
Dextram retraxisti: retro abiit, do-
mum
Repente turbatam relinquens,
Sors levibus malefida pen-
nis.
- 9 O præses orbis, pectore supplice
Mox te vocavi, te lacrymis ma-
dens
- 10 Opem poposci: Quid profusus
Profuerit tibi sanguis? in-
quam.
Quis mortis usus nostræ erit? An
tuas
- Laudes sonabunt, factaque poste-
ris:
Miranda muti prædicabunt
Sub gelido cineres sepul-
chro?
- 11 Placatus aurem da facilem meis
Votis, severos neu querimoniis
Averte vultus: pelle membris
Pestiferi mala dura morbi.
- 12 Tu supplicanti protinus admoves
Aurem benignus: pro lacrymis
mihi
Risum reducis, pro dolore
Lætitiâque alacremque
plausum.
- 13 Te semper ergo carmina, te ly-
ræ
Nostræ sonabunt: vox tibi ser-
viet
Dicata, præbebitque nostris
Materiam tua laus camœ-
nis.

PSAL. XXXI. *In te, Domine, speravi, &c.*

- 2 **I**N te locavi spem meam,
Rerum creator optime:
At tu benignus prospice,
Ne spei pudeat irrita.
- 3 O iuste vindex, fraudibus
Ab hostium me vindica:
Audi benignus supplicem:
Da promptus abjecto manum.
- 4 Me rupe serva ut invia
Clausum, vel arce ahenea:
Tu rupis es mihi invia
Munimen, arx ahenea.
- 5 Ergo ut timori mentibus
Nomen tuum sit impiis,
Præi viam mihi, abditis
Me libera de cassibus.
- 6 Tu robur es meum: tuæ
Commendo vitam dexteræ:
Me libera pacti Deus
Tenax, memorque fœderum.
- 7 Qui vana stulti somnia
Sectantur, odi pessime.
Tu certa spes mihi es, meæ
Tu portus es fiducia.
- 8 Inter labores asperos
Lumen tuæ clementiæ
Fulgens, repente turbidum
Perfudit animum gaudio.
- 9 Quum me tyrannis impotens
Urgeret hostis impii,
Jamjam imminentis pallidis
Lethi explicasti faucibus.
- 10 Miserere fracti tot malis,
Tot obruti doloribus.
Caligat oculus, mens stupet:
Mœrore corpus tabuit:

- 11 Caduca vita elabitur
Mœrore¹ fracta & luctibus:
Interque clades aridis
Fluxere vires ossibus.
- 12 Me ridet hostis, & meis
Insultat insolens malis:
Horrent propinqui, ceteri
Vitant metu periculi.
- 13 E proximorum mentibus
Obliteror, ceu mortuus.
Contemptior sum civibus
Quam lamina testæ fictilis.
- 14 Me multitudo opprobrii
Coram laceffit asperis:
Vim machinatur in meam
Jurata mortem factio.
- 15 Ego interim fiducia
Opis tuæ, dolos, minas,
Injurias, & hostium
Contemno contumelias.
- 16 Tu fila vitæ temperas
Meæ, regisque tempora:
Tu me impiorum libera
Ab hostium tyrannide.
- 17 Ostende vultum amabilem
Servo bonus tuo & favens:
Et me tuere, qua soles
Semper tuos, clementia.
- 18 Ne sit pudori, quod tuam
Imploro opem: pudor malos
Confundat, & silentium
Longum sepulchris sopiat.
- 19 Assueta vox mendacio
Sit muta, vox procaciter
Solita bonos laceffere,
Et arroganter spernere.
- 20 O quanta te colentibus
Et quot redundant comoda!
Quot teste mundo prosperis
Auges tuos successibus!
- 21 Hos protegis reconditos
Procul a minis potentium,
Tuaque munis in domo
Linguæ veneno ab impiæ
- 22 Tibi perennis gratia
Sit, rector orbis, qui velut
Munita in arce me procul
Periculis submoveras.
- 23 Exspes², inops, vitam fuga
Quum vix tuerer anxiam,
Mecum ipse dixi, Jam truci
Reliquit hosti me Deus.
At tu nec in periculis
Oblitus extremis mei,
Aurem benignam supplici
Ac invocanti admoveras.
- 24 Ergo patrem rerum optimum
Amate candidi & pii,
Qui fastuosos deprimit,
Et obsequentes erigit.
- 25 Qui spem locatis in Deo,
Constanter illi fidite,
Nec robur animi concidat,
Sortis procella turbidæ.

PSAL. XXXII. *Beati quorum remissa sunt, &c.*

- 1 **O** Ter beatum, cui patris opti-
mi
Noxas remisit lethiferas favor,
Cui fœda morum flagitia ob-
ruit
- Oblivioso tecta silentio!
- 2 O ter beatum, cui bonus ar-
biter
Non imputavit lubrica devix
Errata vitæ, nec reperit dolum
Cæco

1 *Mœrore fracta.*] Steph. Plant. Argent.
Per luctus & suspiria.

2 *Exspes.*] And. Hart. 1615. Ex-
pers.

- Cæco in recessu pectoris abditum!
 3 Donec fovebam sub tacito sinu
 Morbum, solutis languidus offibus
 Artus trahebam, luctificus dolor
 Questum¹ ciebat non patiens regi.
 4 Tu me premebas prævalida manu
 Infestus, atris seu tenebris diem
 Nox condidisset, seu rosea dies
 Orbem recurrans luce retexerat.
 Sic decolorem tabificus cutem
 Mæror coquebat: sic macie dolor
 Siccabat artus, messis ut Africæ
 Cancri per æstum mitius² areat.
 5 Tum mente versa vulnera protuli,
 Tibi renudavi vitium meum,
 Fraudem retexi: ac tu mihi protinus
 Noxa soluto conciliatus es.
 6 Qui mentis ergo pura sacraria
 Servare quærit, te prece supplice
 Placet: nec, orbem pontus ut obruat,
 Formidet æstus lethiferi minas
 7 Tu me periclis eripis asperis,
 Tutela præsens: tu mihi gaudia

- Toto refundis corpore, ut hostium
 Qui vincla fracto carcere depulit.
 8 Nec fat: Tenebras pectoris auferam,
 Inquis: beatæ qua ferat orbita
 Monstrabo vitæ, nec procul a tuis
 Unquam reflectam lumina gressibus.
 9 Mulis equisque ne similis modo
 Sis, bruta quorum pectora gratiam
 Non mutuam novere, sed asperis
 Fracti lupatis servitium ferunt.
 10 Multa obstinatum nequitiam manent
 Tormenta: pura qui Dominum fide
 Orabit, huic pacem & veniam dabit,
 Non durus unquam parcere supplici.
 11 Recti tenaces simplicis, & quibus
 Est grata fraudum nescia veritas,
 Favente læti numine gestibus
 Et voce vestrum pandite gaudium.

P S A L. XXXIII. *Exultate justi in Domino: &c.*

- 1 VOs quibus puræ est amor
 æquitatis,
 Læti pangite carmine
 Orbis auctorem Dominum: æquitatis

- Hoc carmen decet æmulos.
 2 Tinniat blando chelys hunc furro,
 Hunc vocalia nabilia:
 Docta bis quinque resonare nervis
 Hic

1 *Questum.*] And. Hart. 1615, Lond. 1686. — *questus.*

2 *Areat.*] Steph. Plant. Argent. Lond. 1620. *ardeat.*

- Hic artem manus approbet. :
 3 Huic novos cantus meditemur :
 uni
 Læti clangite buccina :
 4 Nam fides dictis rata veritasque
 est,
 Et factis comes æquitas :
 5 Quippe qui iusti est & amator
 æqui, &
 Veri fallere nescii :
 Perque terrarum sola vasta notæ
 Cunctis munificentia.
 6 Is suo verbo sinuavit orbem
 Lucentem nitidi ætheris :
 Quicquid & puris radiis reni-
 det
 Campis ætheris igneis.
 7 Littus arctavit maris inquieti,
 Compressitque licentiam :
 Et penu claufas sinuavit undas,
 Unde in tempore promeret.
 8 Hunc & occasus metuant & or-
 tus :
 Hunc unum Dominum colat
 Quisquis extremos ubicunque fi-
 nes
 Terræ aut æquoris accolit :
 9 Cujus a nutu viget interitque
 Quodcunque interit aut viget :
 Cujus immotis tremefacta parent
 Cuncta obnoxia legibus.
 10 Qui malas artes populi profani
 Ludit callidior suis :
 Et suo injustæ scelerata turbæ
 Fraudat consilia exitu.
 11 At quod arcana sibi mente rerum
 Auctor proposuit semel,
 Dum dies & nox referent se in
 orbem,
 Usque immobile permanet.
 12 O quater, plusquam quater o
 beatos,
 Patronus quibus est Deus!
 Quos sibi exceptit, propriamque
 sortem
 Quos dici voluit suam !
 13 Despicit mundi pater e beata
 Cœli stelliferi domo,
 14 Eque tranquillis adytis labores
 Et curas hominum videt :
 15 Quippe qui cæcos animi recessus
 Humani fabricaverit :
 Nec quod arcano latet in recessu
 Clausum pectoris hunc latet.
 16 Sperat incassum numero tyran-
 nus
 Se tutum fore militum :
 Sperat incassum validis lacertis
 Se miles fore sospitem :
 17 Sæpe spem fallit præeuntis Eu-
 ros
 Bellatoris equi fuga :
 18 At Deus justos oculo irretorto
 Semper respicit & pios :
 19 Mor-

1 *Suo verbo.*] Steph. Plant. Argent. suo nutu.

2 *Despicit mundi pater.*] Longe major codicum pars *Dispiciit*, male; Virgilius enim Æn. I. 228.

--- *Jupiter æthere summo*

Despicens velvolum, terrasque jacentes.

Claud. de Conf. Mall. Theod. ver. 6. de virtute.

---- *Immotaque cunctis*

Casibus ex alta mortalia despicit arce.

Et alii passim. *Despicere* autem est e su-

periore loco spectare.

3 *At Deus justos oculo irretorto Semper respicit.*] *i. e.* Deus justos oculis immotis & nusquam deflexis intuetur, sive eorum saluti & incolumitati oculis perpetuo intentis invigilat. Cæterum Buchananus a quibusdam vitio datur, quod hanc loquendi formulam, a solo, quod sciverim, Horatio ante usurpatam, haud paullo diversa ab ea, qua ille usus est, significatione adhibuerit. Horatii locus est lib. II. Od. 2

E 2

Quis-

- 19 Mortis ut vertat jacula imminen-
tis,
Diram & sævitiam famis.
20 Una spes nobis opis hinc, ab uno
Certum præsidium in malis.

- 21 Ille perfundet sibi dedicata
Dulci pectora gaudio:
22 Ille fidentum sibi spes preces-
que
Lætum ducet ad exitum.

PSAL. XXXIV. *Benedicam Dominum, &c.*

- 2 **S**eu læta fors me foverit, seu
tristior
Vexarit, omni tempore
Laudabo Dominum, semper il-
lius meum
Os personabit laudibus.
3 Mihi hæc voluptas, hoc erit so-
latium,
Mihi hoc levamen in ma-
lis:
Meoque turba tristis exemplo
suas
Solabitur molestias.
4 Una, agite, cuncti prosequamur
laudibus
Nomenque numenque illius.
5 Ille in periculis me vocantem exau-
diit,
Statimque reppulit metum.
6 Qui cuncta ad illum consilia refe-

- runt sua,
Læto his nitentes gaudio
Vultus renident, nec repulsæ in-
fama
Ruborè confundet genas.
7 En, pauper iste quum vocaret,
omnibus
Hunc eruit periculis.
8 Dominum timentum castra mu-
nit Angelus
Demissus ad custodiam:
Et imminentes arcet hostes, &
pios
A vi tuetur impia.
9 Facite periculum, jam scietis,
quam Dei
Immensa sit benignitas:
Quam sint beati, spes in illo qui
suas
Omnes opeque collocant.

10 Gens

*Quisquis ingentes oculo irretorto
Spectat acervos.*

Ubi, per voces [*oculo irretorto*] intel-
ligi volunt commentatores, *oculo non
invido, aut avaro, non auri fulgore a-
ciem quasi perstringente retorto aut deflexo.*
Immerito autem mea sententia hic Bu-
chananus arguitur: utrobique enim ea-
dem servatur vocis vis & significatio,
quippe qua nihil aliud innuatur quam
*oculus rectus, immotus & constans, non
obliquus, aut ab ea re in quam acies dirigi-
tur retortus sive reflexus.* Quod autem
Buchanani ab Horatio discrepet senten-
tia, id non ex nativa vocis indole, sed
ex reliqua oratione diversaque tum spe-
ctantium tum rerum spectatarum natura
provenit: & quidem, ut rem paullo
clarius exponam, varii sunt animorum

affectus, invidia pura, avaritia, libido,
ira, odium &c. quibus incitati res ho-
mine sive obliquis, torvis, limis, re-
flexis aut retortis oculis spectare dici-
mur: contra vero his affectibus vacui,
aut contrariis animi motibus adducti,
oculis rectis, fixis, immotis, æquis,
adeoque irretortis, non reflexis aut de-
tortis, intueri perhibemur. Proinde
Deus, humanos quasi affectus induens,
justos *oculo irretorto* adspicere, *i. e.* per-
petuo amore prosequi, ac vigili semper
cura tueri ac protegere, non minus
Latine ac eleganter, quam vere & pie
dici videtur. Videfis Miscel. III. 21.
[quo sensu Horatium *irretortum oculum*
dixisse credimus, explicuimus ad
Quinctil. declam. VIII. 5.]

- 10 Gens sancta Dominum colite: 18 Justum invocantem Dominus au-
nil deerit Deum dit, omnibus
Fideliter colentibus. Eum expedit periculis.
- 11 Violenta feritas sentiet famem: 19 Quum spes labores deserit mor-
bonis talium,
Cuncta affluenter suppetent. Afflicta quum molestiis
12 Adeste filii, audite, vobis numi- Succumbit oneri mens, Deus
nis præfens adest,
Verum timorem ut indicem. Malasque curas diluit.
- 13 Quicumque curis liberam & longam 20 Justis labores suggerit semper piis
cupis Iniqua fors conatibus:
Vitam beatus ducere; Sed, qui bonorum semper est cu-
14 Linguæ refrena virus, os nefaria stus, Deus
A fraude purum continere: Sortis retundit spicula;
- 15 Capesse recta, curva vita, dili- 21 Et ossa servat ne terantur. Im-
lige pios
Tranquilla pacis otia.
- 16 Deus innocentes adspicitque, & 22 Ulciscitur scelus suum:
commodat Et quisquis hostis est piorum,
Attentus aures ad preces: cum domo
17 Torvo scelestos intuetur lumi- 23 Animas tuetur se colentium
ne, Deus,
Et nomen etiam obliterat. Nec rem domumque deserit.

PSAL. XXXV. *Judica, Domine, nocentes me, &c.*

- 1 **R**erum sancte opifex, ades, Fœdam corripiant fugam;
Et patrocinio protege me Cæcas insidias qui mihi præpa-
tuo: rant.
- Et retro refer in meos
Hostes perniciem, quam mihi 5 Ut sævus Boreas levem
comparant. Raptat præcipiti turbine pulve-
rem:
- 2 Scutum cum jaculis cape: Sic illos trepida fuga
3 Ensem stringe: meis hostibus ob- Vindex ' præcipites urgeat An-
viam gelus.
- Prodi: dic animæ meæ, 6 Sit cœno via lubrica,
Secura auxilio nil metuas meo. Et cœlum tenebris lurida nox te-
gat:
- 4 In vultus pudor hostium Et formidine pallida
Et turpis subeat dedecoris rubor: Vindex

¹ *Vindex præcipites,* Steph. Plant. Ar-
gent.
Vindex præcipites urgeat Angelus:
Et formidine pallida

Vindex præcipites comprimat Angelus.
Sit cœno via lubrica,
Et cœlum tenebris lurida nox tegat.
Nam me, &c.

- Vindex præcipites comprimat:
Angelus.
- 7 Nam me fraude mala suis
Conati immeritum prendere cas-
sibus,
Et cæcam innocuo scrobem
Effodere: suis cassibus hæreant,
- 8 Et factam exitium in meum
Cæci. & præcipites in foveam
ruant.
- 9 Perfusa interea mihi
Dulci lætitia pectora gestient:
- 10 Mens secura periculi
Auctorem Dominum lætitiæ co-
let:
Et sensus animi indices
Clamabunt, Domino quis similis
Deo?
Qui fastus gravis improba
Defendit tenues a violentia,
Vexantemque opis indigos
Frangit sævitiam vindice dexte-
ra.
- 11 Conjurata calumnia
In me criminibus sævit atroci-
bus:
Ignotum scelus in meam
- 12 Fingunt perniciem: quæ bene
feceram,
Compensant odiis malis,
Et vitæ invigilant exitio meæ.
- 13 Illos tabificæ luis
Ægris visceribus quum dolor
ureret,
Squalens veste ego lugubri,
Jejunaque fame pallidus & siti,
Et prostratus humi, Deum
Lenibam lacrymis & prece sup-
plice.
- 14 Sic sincerus amici amor
Sub cari interitum luget ami-
culi:
Sic fratrem gemit unicum
- Frater: sic pietas anxia filii
Maternum ad tumulum dolet.
- 15 Me fortuna gravi si tetigit manu,
Concurfant, mala gaudia
Inter se celebrant: fax populi
coit;
Incauto invidiam creant:
- 16 Proscinduntque avida me petu-
lantia.
Scurræ cum balatronibus:
Dentem dente acuunt, & rabiem
vomunt.
- 17 Quem finem patientiæ
Tam lentæ statues, o pater opti-
me?
Arce hoc ludibrium, neque
Desertum rabidis trade leonibus:
- 18 Acceptum ut referam tibi
Quod vivo, & video lumen ama-
bile;
Et cœtu in celebri canam
Te, pronom auxilium ferre vo-
cantibus.
- 19 Fac ne spes alat improbas
Semper turba meis læta mole-
stis:
Neu nutu ac oculis notet,
Exsultetque meis hostis atrox
malis:
- 20 Qui sermonibus asperis
Insultat, trucibusque insidiis pe-
tit
Pacatum male callidus,
Incautum ut tacitis illaqueet do-
lis.
- 21 Non diducere desinunt
Rictum risu: Oculis (euge) ocu-
lis diem
Lætum vidimus, inquiunt.
- 22 O qui luminibus cuncta tuentibus
Terras respicis, hæc vides?
Ergo seposita protege me mora:
- 23 Jam tandem evigila, & manu
Ultrice

- Ultrice indomitam frange superbiam;
 24 Iusto & supplicio preme,
 Vindex iuste, malos: neu sine,
 de meo
 Luctu lætitiã ferant:
 25 Neu secum tacito pectore mur-
 murent;
 Evax, recte habet: omnia
 Supra vota cadunt: vicimus, en-
 jacet.
 26 Fœda ignominia luant
 Stultam lætitiã: dedecoris co-
 mes
 Infamis pudor eluat
- Importuna meis gaudia de ma-
 lis.
 27 At cordi quibus æquitas
 Est nostra, ac animus nil sibi
 conscius,
 Vitam tristitia procul
 Lætã semper agant: ac Do-
 minum ferant
 Cœli ad sidera laudibus,
 Qui curis famulos liberat anxii.
 28 Semper iustitiã mea,
 Custos sancte hominum, lingua
 canet tuã,
 Et præconia, dum mihi
 Impellet calidus pectora spiritus.

PSAL. XXXVI. *Dixit injustus, ut delinquat, &c.*

- 1 **U**T exta flammis mille sacri-
 ficis cremes,
 Oscula des faxis, ingeminesque
 preces,
 Arasque donis largus accumules
 tuis,
 Non facies tamen, ut te rear
 esse pium:
 Scelera reclamant, & negant te
 credere,
 Consilio mundum qui regat,
 esse Deum.
 2 Utcunque coram blandiare, non
 tamen
 Impietas tacito pectore clausa
 latet:
 Erumpit ignis instar, ac tui tra-
 hit
 Secum odium, atque odii per-
 niciem comitem.
 3 Quòdcunque loqueris fraude tin-
 ctum est: respuis
 Auribus ingratis qui potiora
 monent.
 4 Scelus nefandum nocte tota co-
 gitat:
- Recta fugis: semper deterio-
 ra foves.
 5 O magne rector orbis, indulgen-
 tiæ
 Munera terra, fretum sentit,
 & astra, tuæ.
 Quæcunque cœlum amplectitur,
 parentia
 Legibus orta vigent, lapsa ca-
 duntque tuis.
 6 Modus æquitatis & tuæ sapien-
 tiæ,
 Cunctaque quæ fecit, cuncta-
 que facta regit,
 Longe nivosis montium fasti-
 giis
 Altior est, vasti gurgitibusque
 freti.
 Humana gens hinc haurit auram
 & spiritum:
 Nec pecudes curam præterier-
 re tuam.
 7 Hinc curceta vitæ suppetunt no-
 bis bona,
 Dum mens corporeo carcere
 vincita latet.

- Fœtus sub alis volucris ut tegit suis,
Præfidii fugimus spe mala cuncta tui.
- 8 At exul animus morte liber patrum
Quum repetet limen fidereamque domum;
Illinc egestas & dolores exulant:
Nemo feret votis non potiora suis.
Passim voluptas, pura passim gaudia:
Delicias largo flumine rivus agit.
- 9 Illic perenni vita fonte profluit,
Vita gravis fati non ressecanda manu.
Illinc fatiscent mentium caliginæ,
Quæ modo sub tenebris pectora nostra premunt:
Vultuque radius purus effusus tuo,
Lumine nos puræ cognitionis alet.
- 10 Benignitatis interim tuæ bonis,
Qui te cognoscunt & tua facta, fove:
Qui mente pura veritatem diligunt,
Justitiæ facias commoda ferre tuæ.
- 11 Me nec feroci calcet arrogans pedes,
Exigat aut tectis impia turba meis.
- 12 Qui scelere gaudent, scelere sic ruant suo,
Perpetuo ut lapsos iusta ruina premat.

PSAL. XXXVII. *Noli æmulari, &c.*

- 1 **N**E livor urat æmulus
Te, si beatos videris
Pravos, nec Euris iis opes
Fugaciores invade.
- 2 Nam sic faceffit illico
Umbratilis felicitas,
Marcent comis arentibus
Ut falce secta gramina.
- 3 At tu Dei fiducia
Incumbe rectis artibus:
Diuque terram ut incolas
Donabit, ac te nutriet.
- 4 In hoc sit oblectatio,
In hoc voluptas unica:
Is te fovebit jugiter,
Votique reddet compotem.
- 5 Committe vitam, rem, decus,
Illius uni arbitrio;
Animi tibi ex sententia
Confecta reddet omnia.
- 6 Illustris auroræ ut jubar
Tua faciet ut sit æquitas:
Ut luce virtus sit tua
Meridianâ clarior.
- 7 Perfer modeste quod tulit
Fortuna læva: neu tumens
Ira impiorum prosperas
Res cerne torvo lumine.
- 8 Compefce bilem, noxia
Faceffit indignatio:
Ne fors nefarium ad scelus
Impellat æmulatio.
- 9 Eliminantur impii
Fumo levi velocius:
Terras modestus incolet,
Serisque linquet posteris.
- 10 Morare paulum, & impium
Nusquam videbis: adspice
Ædes, superbi vix heri
Agnoveris vestigium.

- 11 Modesta bonitas otio
Lætam senectam transiget;
Et incolenda hæredibus
Paterna linquet prædia.
- 12 Clam rete necit impius,
Bonisque concinnat dolos:
Et dente frendens livido,
Dolore & ira ringitur.
- 13 Hæc cernit ex alto Deus,
Minasque ridet irritas:
Quippe imminentem vertici
Cladem scelesto prospicit.
- 14 Ensemque stringet improbus,
Arcumque tendet, pauperes
Ut perdat, ac innoxios
Figat sagittis impiis:
- 15 Districtus ensis in sui
Domini redibit viscera;
Frangetur arcus lethifer,
Et frustra acuta spicula.
- 16 Præstat supellex sobria,
Recteque parta recula,
Quam rapta per vim divitum
Fastidiosa copia.
- 17 Male parta justus arbiter
Disperget, & potentiam
Franget scelesti: dextera
Justum sua tuebitur.
- 18 Innoxios fovet Deus,
Ac rem tuetur: providet
Longæva ut usque in secula
Sit sempiterna hæreditas.
- 19 Seu pestis atra, seu furor
Turbabit orbem bellicus;
Nil deerit usque innoxio,
Famem nec ægram sentiet.
- 20 Sic hostis impius Dei
Perit repente funditus,
Adeps opimæ ut victimæ
Vanescit in fumos leves.
- 21 Nil donat, usque & foenerat
Injustus: at justo sua
De sorte superat paupere
Quod donet indigentibus.
- 22 Justorum amici prædia
Linquent suæ propagini:
At hostium radicitus
Semen peribit erutum.
- 23 Amatque justum, & dirigit
Ejus Deus vestigia:
- 24 Dextra ruentem sustinet,
Lapsumque dextra sublevat.
- 25 Puer fui, nunc sum senex,
Ope destitutum nec pium
Videre memini, nec stipem
Ejus petentes liberos.
- 26 Justus misertus pauperum
Dat usque & usque mutuum:
Seræ tamen propagini
Non larga deest opulentia.
- 27 Vita scelus nefarium,
Sectare recta: dum diem
Sol fundet aureum, tui
Terras nepotes incolent.
- 28 Deus æquitatem diligit,
Bonos nec unquam deferit:
At interibit funditus
A stirpe semen impii.
- 29 Justus beata jugera
Agri tenebit, & colet
Cum prole, donec ultimus
Instabit orbi terminus.
- 30 Sermo sapiens & æquitas
In ore semper est bonis:
- 31 In corde scripta lex Dei,
Ne pes labet, gressum regit.
- 32 Observat impius pium,
33 Ut perdat: ast illum Deus
Custodit, ante judicem
Tuetur a calumnia.
- 34 Spem colloca in Deo, Dei
Sectare leges: & dabit
Dives potensque ut hostium
Cernas superstes exitum.
- 35 Vidi potentes impios,
Gravique fastu turgidos,
Virescere instar lauræ
Amœna propter flumina.

- 36 Specto repente, en lubricæ
Imago nusquam gloriæ:
Nusquam manent vestigia
Cunctis gravis potentiæ.
- 37 Iusti intueri & integri
Vitæ statumque & ordinem,
Videbis alto in otio
Latam senectam degere.
- 38 At prompta semper lædere
Prorsum interibit factio:
- Vitamque claudet terminus
Dignus patratu nequiter.
- 39 Iustus salutis collocat
Omnem in Deo fiduciam:
Qui fulcit æquos robore,
Adversa cum sors intonat.
- 40 Dominus petenti fert opem,
Et in periculis liberat
Ab impiis, qui se & suam
Illi salutem credidit.

PSAL. XXXVIII. *Domine, ne in furore, &c.*

- 2 **N**E me furoris æstuante in-
cendio,
Servator orbis, argue:
Neu promerentem quamlibet
pœnas graves.
Pergas per iram plectere.
- 3 Hærent medullis penitus infixæ
meis
Tuæ sagittæ dexteræ.
- 4 Iræ tuæ hinc me, & inde men-
tis consciæ
Sic vis paventem perculit,
Ut nulla plagis faucii pars cor-
poris.
Non langueat lethalibus:
Ossa ut solutis artuum compagi-
bus
Sceleris venenum attraxerint:
- 5 Sceleris, profundo quod meum
ceu gurgite
Caput resorbens obruit:
Quod in alta rursus me reniten-
tem, velut
Immane saxum degravat.
- 6 Veteris cicatrix vulneris recru-
duit,
Vomitque tabem luridam:
- 7 Afflictus, humilis, ultimis pre-
mor malis,
Luctu situsque qualidus:
- 8 Clausumque cæcis fervet in præ-
cordiis.
Ulcus, nec ulla corporis
- 9 Expers doloris pars vacat. Sic
debilis.
Et fractus usque & usque sum,
Malis. ut impar voce lamenta-
bili
Cor ejuletque & rugiat.
- 10 Dominator orbis, vota nec ani-
mi mei,
Nec te latent suspiria.
- 11 Pavens tremensque turbidum cor
palpitat:
Defecta membra viribus
Torpore marcent languido: no-
ctem trahens
Caligat acies luminum.
- 12 Vicini, amici, & sanguinis com-
munio
Quos propior admorat mihi,
Procul abstiteri, fœditatem vul-
nerum
Vix sustinentes cernere.
- 13 At prompta semper in meum exi-
tium manus,
Molita vim nefariam,
Dolosa tendit continenter re-
tia,
Fraudesque versat impias.

14 Ceu mutus ore, surdus aure, ego
interim
Obtorpui silentio,
15 Elinguis instar & stupentis, cri-
mina
Qui nesciat refellere.
16 In te reposta est spes mea: o re-
rum potens
Rector benignus annue:
17 Ne risus hosti sim superbo, qui
meis
Insultat insolems malis:
Qui, si vacillent lubrico lapsu
pedes,
Læto triumphat gaudio.
18 Ad perferenda sum paratus ver-
bera:
Vibice semper arca
Cruenta turget exarati corporis

Sulcis flagrorum grandibus.
19 Merui scelestus, fateor, heu me-
rui, nocens
Do jure poenas debitas:
20 Sed invalescit hostis atrox inte-
rim,
Viresque sumit factio:
Vivunt vigentque, & immeren-
tem injuria
21 Me prosequuntur: pro bono
Malum rependunt: jugiter calu-
mnia,
Quia recta sector, ingerunt.
22 Tu ne recede longius, neu dese-
ras
Periculis in ultimis.
23 Accurre: dextram da salutarem,
meæ
Salutis auctor unice.

PSAL. XXXIX. *Dixi, custodiam vias meas, &c.*

2 **Q**UUM sævus hostis me meo
lætus malo
Lacefferet conviciis;
Mecum ipse verbis abstinere ab-
asperis
Et jurgiiis decreveram.
3 Linguae obseravi claustra freno;
pentinax
Obmutui silentio:
Ac, temere ne quid os mali pro-
funderet,
Verbis bonis clausi exitum.
4 At, ignis instar, vetitus egredi
dolor,
Exarsit intus acrius:
Tandem obstinatae frena perti-
naciae
Perfregit ira, ac talibus
5 Dominum rogavi: Mihi meae vi-
tae modum
Qui sit futurus indica:
Quando evolabo liber hoc mo-
lestiae

Fastidioso e carcere.
6 Tu clausa nullo secla degis ter-
mino,
In te beatus ac potens:
At nos quod ævi vivimus pene
est nihil,
Ac pene brevius quam nihil;
7 Umbræ fugacis instar, atque
imaginis
Quam reddit æquor vitreum:
Idque ipsum inani in vanitate at-
que anxiis
Ægrefcit in laboribus:
Animum libido torquet, inflat
gaudium,
Spes tollit, ac timor premit.
Tumultuamur temere: congeri-
mus bona
Incognitis hæredibus.
8 Quo me ergo vertam? quis labo-
ranti feret
Opem? quis eximet malis?

- 9 Spes omnis in te: miseræ fontem meæ
Peccata tolle noxia.
Neve esse stultis me sinas & improbis
Despectui & ludibrio.
- 10 Hostis protervi lingua me quum turpibus
Proscinderet conviciis;
Obmutui, iræ vindices pœnas tuæ
Has esse gnarus scilicet.
- 11 Rector parentisque gentis humanæ, tua
Paullisper aufer verbera.
Viresque relinquunt, vita nec semper novis
Plagis ferendis sufficit.
- 12 Te persequente scelera pœnis, illico
Vigor decorque defluit,
- Tineis peresæ more vestis. O homo
Caduca res & futilis!
- 13 Parens benigne precibus aurem da meis:
Neu verba sperne supplicis:
Neu lacrymanti averte vultus hospiti:
Namque hospes hanc terram colo:
Nec ego, parentes nec mei certum locum
Habemus hîc: sed in diem
Solliciti & horas, turbidas transfigimus
Vitæ brevis molestias.
- 14 Igitur severam paullulum abstine manum,
Fessum ut resumam spiritum:
Mortis priusquam, reditus unde non patet,
Transmiserit me janua.

P S A L. XL. *Expectans expectavi Dominum, &c.*

- 2 **Q**Uum circumfremere me timor & minæ,
Intentansque avidam mors fera dexteram,
Spes cœlestis opis, fera licet, tamen
Lenibat trepidam sollicitudinem.
- 3 Advertit Dominus, meque voragine
Cœnosi implicitum gurgitis extulit:
Ac faxi solidis imposito jugis
Monstravit facilem qua graderer viam.
- 4 Afflavitque novo pectora spiritu,
Suffecitque suæ materiam novam
Laudis, quam canerem dulce loquacibus
Nervis, ac numeris lene sonantibus.
Hæc cernant rapidæ qui violentiæ
Fati vel dubiis casibus imputant
Eventa; ac trepidi se Domini infidem
Dent, qui stellifero regnat in æthere.

5 Fe-

2 Turbidas transfigimus Vitæ brevis molestias.] Major codicum pars, & ii fere antiquiores, Turbidas molestias Vitæ brevis transfigimus. Sed quam nos secuti sumus.

lectio venustior videbatur: magis tamen arrideret transfigimus, si syllabæ modulus pateretur.

- 5 Felix, qui stabili spe Domini-
num ac fide
Spectat, quem tumidæ pompa
superbiæ
Non ad se illecebris ducit inani-
bus,
Fallacique boni ludit imagine.
- 6 In nos, sancte parens, quot vi-
gilantiæ
Et quam mira tuæ pignora sup-
petunt,
Quæ nec mens acie cernere lan-
guida
Possit, nec numero lingua retē-
xere!
- 7 Aurem mi tacite vellis, & ad-
mones
Quod labem sceleris nec pre-
mium levet,
Nec sanguis pecudis nil meritæ
eluat,
Nec consumta focus expict ho-
stia.
- 8 Tum dixi, Venio: quod libet
impera:
Adsum, sancte parens, iussa ca-
pessere
Promptus: ceu tabulis scripta fi-
delibus
Edunt perpetui fata voluminis.
- 9 Huc mens, huc studium ten-
dit, uti tuis
Conformem monitis quæ gero;
quæ loquor,
Quæ necum tacitus cogito: nam
tua
Incisa est animo lex penitus meo.
- 10 Famam justitiæ per populos
tuæ
Late præco fero: nec labiis meis
Nec linguæ requies, omnibus ut
tua
- Terris (ipse vides) nota sit æqui-
tas.
- 11 Nec justum tacui te mala ple-
ctere,
Promissique tenacem, & miseris
opis
Largum: me bonitas indice gen-
tibus
Cunctis facta palam est, & tua
veritas.
- 12 Defendant igitur me bonitas
tua,
Promissique fides fallere nescia:
Obsessumque malis innumeris tuæ
Me, rerum genitor, protege dex-
tera.
- 13 Me poenæ, capitis quæ supe-
rent pilos,
Omni ex parte premunt, quas
neque luminis
In promptu est acie nosse: animus
stupet,
Curarum innumeris obrutus æsti-
bus.
- 14 At tu, mundi opifex sancte;
salutifer
Adsis: auxilium fer cito, & ul-
timis
Oppressum penitus subtrahe me
malis,
Ut pravi pudeat consilii impro-
bos.
- 15 Turpem ignominia tristitiam
ferant,
Tendunt exitio qui laqueos meo:
Infamem referant consilii exitum,
Nostris qui capiunt lætitiæ e-
malis.
- 16 Hunc fructum sceleris perci-
pian sui,
In fraudem ut recidant, quam
mihi struxerant.

Finis

1 Defendant igitur.] Hart. anno 1615. Defendat: at obstat carminis lex.

- Frustratus** doleatque & rubeat,
meas
Qui ridet lacrymas, & fruitur. 18
malis.
17 Qui credunt fidei se penitus
tuæ,
Illos auxilii spes recreet tui:
Ac semper Domini nomen ama-
bile
- Certent tergeminis tollere hono-
ribus.
Exspes, pauper, inops sim li-
cet, at mihi
Custos rerum opifex pervigilex-
cubat.
Vitæ o præfidium & certa salus
mea,
Adsis, neu trepida me crucia mora.

PSAL. LXI. *Beatus vir qui intelligit, &c.*

- B**Eatus ille, qui misertus pau-
peris,
Fert rebus in duris opem:
Nec arroganti despicit fastidio
Prostratum & oppressum ma-
lis.
3 Quem rere fractum, & penitus
abjectum, Deus
Attollet, & solabitur.
Cura fideli Dominus illum mu-
niet,
Et e periculis eruet:
Interque vivos sospiti dabit frui
Vitæ beatæ commodis.
4 Artus cubili quum dolor prostra-
verit.
Opem feretque, & lectulum
Versabit: omnem prorsus ægri-
tudinem
In dulce vertet gaudium.
5 Quum me doloris vis acerbi af-
fligeret,
Opem poposci te, Deus.
Animæ medere faucibus (dixi) sui
Sceleris pudendo vulnere.
6 Dira imprecatur hostis, ac me
devovet,
Lætus meis incommodis.
Quando interibit, (inquit) &
cum corpore
Nox una nomen obruet?
- 7 Si forte quis me visit horum;
corporis
Animique morbis anxium,
Vultu dolorem fingit, ac suspi-
ria
Læto trahit de pectore:
Foras profectus conditum in præ-
cordiis
Repente virus evomit.
8 In me susurrat clanculum atque
obmurmurat
Scelestæ conspiratio.
Clam machinantur sæva, in exi-
tium meum
Consilia cuncta conferunt:
9 Secumque jactant; Missa certè
coelitus
Nunc dira vis mali hunc li-
gat:
Prostratus hæret: lectulo affixus
jacet,
Noctem trahens novissimam.
10 Quin & sodalis, & mihi mensa
& domo
Conjunctus, & cui maxime
Fidebam, ad hostes conferens
sele meos,
In me ferox recalcitrat.
11 At tu salutis auctor & custos
mea,
Benignus in me respice:

Manum jacenti da salutarem, ho-
stibus
Parem ut rependam gratiam.
12 Tui favoris pignus id certissimum
Erit mihi, & constantiæ
In me tuendo, quod malis lætus
meis
Hostis ferox non gestiat.
13 Vires recepit corpus, innocen-
tiam

Servavit animus, dexteram
Te porrigente, qui receperas
tuam
Semper tuendum me in fidem.
14 Agnoscat orbis unicum & colat
Deum,
Quem gens honorat Ifaci:
Unumque laudet, temporum do-
nec vices
Luces & umbræ dividunt.

PSALMORUM

Liber Secundus.

PSALMUS XLII. *Quemadmodum desiderat cervus; &c.*

2 **N**ON cervus fluvios sic
avet algidos,
(Cervus turba canum
quem premit) ut tui
Cor desiderio carpitur anxio,
Rerum conditor optime.
3 Huc me raptat amor dulcis, &
impotens
Ardor ferre moras. O niveum
diem,
Qui templo reducem me statuet
tuo!
O lucis jubar aureum!
4 Jejunus lacrymis pro dape se do-
lor
Pascit, turba meis obvia dum
malis
Illudens rogat, Heus iste tuus
Deus
Cur nunc deferit exulem?
5 Atrurfus bonitas quum subiit tua,

Et menti auxilii certa fides tui:
Illuxit trepidæ, temporis illius
Me consolor imagine:
Festis quum populus me reducem
choris,
Fausisque excipiet vocibus, &
Dei,
Pompa cum celebri, me comi-
tabitur
Augusta ad penetralia.
6 Cur me sollicitis teque dolori-
bus
Mens ægra exanimas? pone me-
tum, ac Deo
Te da: quo patriæ vindice red-
ditus,
Grates sospes adhuc agam.
7 Hæc mentem recreat spes, licet
aviis
Jordanis lateam saltibus, Her-
monis

Exull

- Exul dura licet saxa perambu-
lem,
Solis hospita belluis.
- 8 Quamvis agminibus me mala den-
sius
Omni ex parte premant, quam
super horridos
Montes grando fonat, quam ma-
re verberat
Raucis littora fluctibus:
- 9 Tu me si placido lumine vide-
ris,
Cedent tristitiæ nubila: tetri-
cas
Mœroris tenebras discutiet mihi
Lucis dulce jubar tuæ.
- 10 Laudes interea non mihi nox
tuas,
- Non curæ impediunt: O colu-
men meum,
(Dicam) & certa salus, ludibrium
feris:
Cur me deseris hostibus?
- 11 Dirumpor, tacitis æstuat igni-
bus
Pectus, turba meis impia dum
malis
Insultans rogat: Heus iste tuus
Deus
Cur nunc deserit exulem?
- 12 Cur me sollicitis teque doloribus
Mens ægra exanimas? pone me-
tum, ac Deo
Te da: quo patriæ vindice red-
ditus,
Grates lætus adhuc agam.

PSAL. XLIII. *Judica me Deus, & discerne causam meam, &c.*

- V Index esto mihi Deus,
Et patrocínio protege
me tuo,
Oppressum scelere impio:
Et fraudum laqueos frange ne-
farios.
- 2 Vitæ o præsidium meæ,
Cur me præsidio destituis tuo?
Cur luctu vagor oblitus,
Dum sævæ furias vito tyranni-
dis?
- 3 Profer lumen opis tuæ:
Montem pande viam quæ ferat
ad tuum:
Montem, quam proprie do-
mum
- Majestate tui numinis incolis.
4 Atque aram adveniam ad tuam,
Ac te, lætitiæ materiam meæ:
Et grata cithara tibi
Grates lætus agam, conditor
optime.
- 5 Cur mœres anime anxie,
Ac me sollicito pectore mace-
ras?
Omnem pone metum, ac
Deo
Curam crede tui, quem super
æthera
Cantu sospes adhuc feram,
Quum salvus patriæ reddar ama-
bili.

PSAL.

[Tu me si placido lumine videris.] Ita
Hart. anno 1621, quod & numerosius
nobis visum: ita enim Psal. LXXX,
Tu nos si placido lumine videris:

aliis autem omnibus, Tu si me placido l. v.
legitur. Horat. lib. IV. Od. 3. unde hæc
deprompta sunt, licet non dirimit.

PSAL. XLIV. *Deus, auribus nostris audivimus, &c.*

2 **V**etusta ad aures fama no-
stras attulit,
Serisque patres posteris
Stupenda facta tradidere a te,
Deus,
Patrata priscis seculis:
3 Eliminatis quum profanis genti-
bus,
Et incolis prioribus,
Eorum labore fructibusque per-
frui
Nostris dedisti patribus.
4 Certe nec armis lucidis, nec vi-
ribus
Debemus has victorias:
Sed nos favoris aura mollis &
tua
Protexit indulgentia.
5 Ergo, salutis auctor unice, o
Deus,
Ades piis salutifer.
6 Te dante vires, hostium fero-
ciam.
Tam facile profligabimus,
Taurus minaci quam jacet cornu
pilas,
Stipulæve fascis aridæ.
Superba Regum colla crasso in
pulvere
Prostrata conculcabitur.
7 Non arcus istam lethifer fidu-
ciam,
Non mucro sævus ingerit:
8 Tu nos ab hoste subtrahes, ster-
nes solo
Infensa nobis agmina.
9 Non ergo semper jure te can-
tabimus.

Nostræ salutis vindicem?
Ac donec orbis astra volvet ignea,
Te prosequemur laudibus?
10 At nunc relictos objicis ferocium
Injuriam nos hostium,
Nec prodis ante nostra ductor
agmina,
Qualis solebas antea.
11 Hosti imminenti terga cogis ver-
tere,
Prædæque das prementibus.
12 Pecus ut macello destinata, ex-
ponimur
Cædentium libidini.
Omnisque terras barbararum
gentium
Errore complemus vago.
13 Venum dedisti nos palam, nec
auctio
Te ditiolem reddidit.
14 Vicina nostris oppida insultant
malis,
15 Cladesque rident: fabula
Sumus profanis nationibus: ca-
put
Motant, labella exporrigunt.
16 Oculis oberrat usque contume-
lia,
Pudorque vultus inficit:
17 Dum voce acerba injurias exa-
sperat,
Minasque torvas adjicit
18 Hostis protervus. ² Obruti tot
cladibus,
Tot undequaque instantibus,
Tamen nec unquam est animus
oblitus tui,
Tecumque pacti fœderis:

19 *Se-*

1 *Cantabimus.*] Steph. Plant, Argent.
laudabimus.

2 *Obruti tot cladibus.*] *Supplendum li-*
cet simus; quod duriusculum videtur.

- 19 Sese nec ullis territus periculis
Avertit aut flexit via
- 20 Recta pes : etsi penitus abjecti
interim
Abs te : licet draconibus
Immitioris gentis addicti jugo,
Feramus umbram ergastuli;
Et servitutum lugeamus, & ne-
cem
Vitæ precemur tædio.
- 21 Iniqua meritis si tuis oblivia
Offuderint se mentibus
Nostris, manusve supplices pro-
tendimus
Diis impiarum gentium;
- 22 Id te lateret, abditas qui pecto-
ris
Prorsus latebras inspicias?
- 23 Te propter, odio cæteris popu-
lis sumus,
Et instar ovium cædimur.
- In te favoris pendimus pœnas :
tui
Amoris odia nos premunt.
- 24 Exsurge, similem somnolentiæ
moram
Salutis auctor corripe.
- 25 Cur ora condis, immemorque
negligis
Tuos malis in ultimis?
Afflictus animus, & malis præ-
sentibus
Lassus, futuris anxius,
- 26 Succumbit oneri : strata tabe-
scunt humi
Defecta membra viribus.
- 27 Exsurge genitor, & vigore cor-
poris
Animique cassos subleva :
Clemens bonusque nos ab hostis
impii
Immanitate libera.

PSAL. XLV. *Eructavit cor meum verbum bonum, &c.*

- 2 **C**Or micat, exsultant trepidis præcordia fibris,
Eructantque novum gravido de pectore carmen:
Certat lingua animum fando, manus æmula linguam
Scribendo exæquare, meo nova carmina Regi
- 3 Dum cano : Regi, hominum cui nemo e semine cretus
Audeat eximiæ contendere munere formæ:
Quem decorat lepor, & roseis affusa labellis
Gratia : cui rerum cæli indulgentia spondet
Hunc fore perpetuum longæva in secla tenorem.
- 4 Ergo, armis invicte heros, age, fortibus apta
- 5 Ensem humeris: ensẽ, per quem te gloria cælo
Æquat; & adversum fidens fer pectus in hostem.
Frena tibi currus Verum moderetur & Æquum,
Et quæ præcipitem Clementia temperat iram.
His duobus tibi surget honos, tua dextera factis
Clara per ignotas fundet miracula terras,
- 6 Cordaque vulnificis figens inimica sagittis,
Sponte tibi coges validas procumbere gentes.
- 7 Nec maris aut terræ spatium, nec terminus ævi
Finiet imperium, sceptri moderamine iusti

Quod

- Quod regis, & leges mollis clementer acerbas.
- 8 Te super æquævos omnes regnator olympi
Diligit, & læto vultum exhilaravit olivo:
Unde tui mulcent populi nova gaudia mentes,
- 9 Pallia quum loculis tibi depromuntur eburnis,
Et myrrhæ passim lacrymæ, stactæque suavis
Halitus, & molles casæ funduntur odores.
- 10 Ancillæ apparent genus alto e sanguine Regum
Inter honoratas promptæ ad tua jussa ministras.
At Regina, thori consors, tibi dextera adhæret,
Auro picta sinus, auro radiata capillos,
Misit ab Eois Ophyre quod flava caminis.
- 11 Tuque adeo Regina audi, & rem pectore conde:
Nec mea dicta nega placidas demittere in aures:
Jam nunc & patriam & patrem obliviscere, jam nunc
Ex animo caros penitus deponere propinquos:
Unum oculis spectata, unum animo complectere Regem:
Regem oculis animoque, tuo qui pendet ab ore,
Unius & pulchris defixus vultibus hæret.
- 12 Hunc dominum agnosce, & supplex venerare: nec ille
- 13 Officio studioque tibi concedet: & illa
Undarum regina Tyrus te murice & auro
Accumulans colet: & vicina per oppida late
Procumbent tibi suppliciter gazisque potentes,
Aut opibus clari: meritumque feretis honorem
- 14 Hunc populi. Pharii proles generosa tyranni
Tota decens, tota est gemmisque insignis & auro:
Et facies cultum illustrat, facieque decora
- 15 Pulchrior est animus. Tibi, Rex, en ducitur uxor,
Dives opum, dives pictæ vestis & auri,
Virginibus comitata suis, de stirpe propinqua;
Virginibus, quas pompa frequens clamore secundo
- 16 Insequitur, plausuque fremens lætæque choreæ
Cantibus augustam lætas deducet ad aulam.
- 17 Neu desiderio nimium tangere tuorum
Virgo, tibi dulcem patrisque & matris amorem
Leniet adnascens sobolis generosa propago:
Quos regere imperio terras, totumque per orbem
Adspicies populos sceptris frenare superbos.
- 18 Nec tu carminibus Regina tacebere nostris:

Qua-

1 Nec tu carminibus Regina tacebere no-
stris.] Ita omnes libri, præter duas Lon-
dincenses, Tho. Vautrollerii scil. anno

1580, & Alex. Julii 1620, quibus
Nec tu carminibus, Rex magne, tacebere
nostris,

Quaque patet tellus liquido circumfona ponto,
 Posteritas te fera canet: dumque aurea volvet
 Altra polus, memori semper celebrabere fama.

PSAL. XLVI. *Deus noster, refugium & virtus, &c.*

- 2 **Q**uum muniat nos præsidio
 suo,
 Virtute firmet, cum gravis in-
 tonat
 Procella, fortunæ periculis
 Eripiat dominator orbis,
 3 Nullam expavemus vim: quatiat
 licet
 Orbem tumultus, terraque fedi-
 bus
 Convulsa, montium ruinis
 Arctet aquas pelagi fremen-
 tis:
 4 Infana quamvis æquora sæviant,
 Et vorticoso gurgite torqueant
 Spumamque limumque, & pro-
 cellis
 Terrificis scopulos flagel-
 lent.
 5 Nam civitatem, cui Deus unice
 Indulget, aris & propriam suis
 Dicavit, argenti pererrans
 Lympha fugax hilaret li-
 quore.
 6 Occulta ne vis aut timor hosticus
 Urbis quietem sollicitet, Deus,
 Gentis suæ intentus saluti,
 Prævenit auxiliis pericla.
 7 Gentes tumultus concitet impias.
 Et regna belli concutiat furor.
- Flammis fremat cælum co-
 ruscis,
 Terrificet labefacta tellus:
 8 Hac & duelli, pacis & arbiter
 Stat, præliorum qui regit exitus,
 Munimen, & nostræ salutis
 Præsidium, Deus Abraha-
 mi.
 9 Venite, adeste, & cernite non
 prius
 Audita, mira, incognita, quæ
 Deus
 Patravit in terris ab ortu
 Solis ad Hesperium cubile.
 10 Funesta belli incendia sustulit:
 Fregit cruentæ spicula lanceæ:
 Contrivit arcus, & volucres
 In cinerem minuit quadri-
 gas.
 11 Sedate motus mentis, ait Deus,
 Measque vires noscite, quem co-
 let
 Quocunque sub cælo repostas
 Gens hominum colit orbis
 oras.
 12 Hac & duelli, pacis & arbiter
 Stat, præliorum qui regit exitus,
 Munimen, & nostræ salutis
 Præsidium, Deus Abraha-
 mi.

PSAL.

scriptum est, & forte rectius: hæc enim
 ab omnibus fere interpretibus ad JESUM
 CHRISTUM referuntur.

[1 Hac & duelli.] Steph. Plant. Ar-
 gent. Hac is duelli.

PSAL. XLVII. *Omnes gentes plaudite, &c.*

<p>2 Telluris omnes incolæ
Deo canoros edite
Plausus, canoris ' pangite
Læti Deum præconiis:</p> <p>3 Deum verendum & arduum,
Malisque formidabilem,
Qui regna fastu turgida
Frenat potenti dextera:</p> <p>4 Qui bellicosa compulit
Parere nobis oppida:
Nostrumque gentes inclytas
Armis coëgit sub jugum:</p> <p>5 Hæreditatem qui suam
Nobis colendam credidit;
Unde Isaci nepotibus
Æterna fulget gloria.</p> <p>6 En templa scandit prævio
Lætum canente classico:
En scandit auctor omnium
Vulgi secundis plausibus.</p> | <p>7 Cantate læta carmina
Deo, canora carmina
Cantate: Regi psallite
Jucunda vestro carmina.</p> <p>8 Qui sceptrâ rerum temperat;
Ac regna terræ dividit:
Docti modorum dulcibus
Hunc ferte in astra cantibus:</p> <p>9 Qui dirigit mortalium
Res, & salubri vinculo
Legum coërcet, lucido
E siderum prætorio.</p> <p>10 Ad hunc potentes gentium
Se contulere principes:
Ultroque colla sub jugum
Rerum dedere præfides.
Nostrum Deum diis cæteris
Sublimiorem agnoscite,
Cælum, solumque, & sidera
Suo regentem numine.</p> |
|--|---|

PSAL. XLVIII. *Magnus Dominus & laudabilis, &c.*

<p>2 Rector beate cœlitum, cui
nil viget
Simile aut secundum, cœli-
tum
Beate rector, sancta jure te Sion
In astra tollit laudibus:</p> <p>3 Sion opacam versa ad Arcton,
regia
Formosa Regis optimi:
Sion voluptas gentium, uberis
foli
Arvis beatis accubans.</p> <p>4 Sensere Domini vindicis poten-
tiam</p> | <p>Solymæ superba mœnia:
5 Sensere numen, quum feroces vi-
ribus
Coiere Reges, copiis
Castrisque junctis, servitutum ci-
vibus
Tuis minati & vincula.</p> <p>6 Perstrinxit oculos intuentium
stupor,
Et horror artus percudit:
7 Quales tremores querulus exci-
tat dolor
Vexante partu fœminas:</p> |
|---|--|

8 Pa-

[1 Nescio an auctore bono hanc locutionem adferere possit Buchananus. Mihi numquam lectam fateor, nec verbi proprietati satis convenire videtur, *Deum pangere præconiis*. Videant doctiores. utitur eadem locutione infra Psalm. LXXI. & XCVI. & alibi.]

- 8 Pavorque trepida sparfit attoni-
tos fuga,
Euri-procella ut æquora
Excita ab imis penitus evertens
vadis,
Trepidans carinas dissipat.
- 9 Hæc facta priscis rettulere seculis
Parvis parentes liberis:
Hæc nos in urbe vidimus Dei,
ratis
Qui frenat orbem legibus;
Hæc urbe in illa vidimus, cui
pervigil
Deus ipse custos excubat.
- 10 O sancte rerum genitor, in re-
bus malis
Tuam advocamus dexteram:
Tuas ad aras supplices advolvimur.
- 11 O rector orbis optime,
Tua laus per oras ultimas mun-
di, & tuæ
- Imago fulget gloriæ
12 Et æquatis. Te scelestos verberare
Plectente iusto, gestient
Colles Sionis: nec feret tacitum
suum
Judæ propago gaudium.
- 13 Ite, & Sionem obambulate, mee-
nia
Spectate, tures arduas
- 14 Numerate, fossam & aggerem
intuemini,
Molesque celsas ædium.
Narrate natis, posterorum ut au-
diant
Et obstupescant secula:
- 15 Solumque noscant & colant no-
strum Deum,
Ortusque finisque inscium;
Qui sempiternus sempiterna nos
ope
A fraude vique proteget.

PSAL. XLIX. *Audite hæc omnes gentes, &c.*

- 2 **A**udite gentes, ortus & occi-
dens
Advertite aures, & medio dies

Quos torret axe, & qui vitreum
solum
Ponti nivali finditis orbita.

3 Au-

1 *Excita ab imis.*] Mire hic variant
codices: duæ enim Stephanorum fratrum
editiones, anno 1565, & 1566; duæ Ch.
Plantini, anno 1566, & 1567. Argen-
torat. anno 1566, & Londinensis anno
1620, habent

Verrans ab imis penitus excidium vadis.

Idem quoque præfert editio Rob. Step-
hani an. 1575, nisi quod *excitum* pro *excitum*
legatur. Editio autem Rob. Stephani 1580,
Ja. Stoer 1591, tres Fr. Raphelengii, 1595,
1603, & 1609, And. Hart. 1615, H. Elz.
1621, Gideonis Lithgo 1660, & aliæ,

Excita ab imis penitus everrens vadis.

At Elzev. 1628, Jansonii 1640, Amst.
1665, Joan. Cairns 1677, Lond. 1686,
Wetstenii 1687,

Excita ab imis penitus evertens vadis:

quam nos lectionem sequendam duximus,

nixi præcipue illo Virgiliti *Æn.* 1. v. 43.
Dissecutæ rates, evertitque æquora ventis;
& illo v. 129.

*Emissamque hiemem sensit Neptunus, & imis
Stagna refluxa vadis.*

quæ Buchananani animo, cum hæc scriberet,
obversata videntur. Editio denique
Londinensis Tho. Vautrollerii anno 1580.
ab omnibus longe recedit: in qua tamen
haud ineleganter legitur,

Euri procella ut æquorum

Undas ab imis penitus extollens vadis.

[Sine dubio *everrere* huic loco non conve-
nit, quia de procella agitur, quæ *ev-
rit* æquor. *Verrunt* & *everrunt* mare remi-
ges. Vid. Heinf. ad Ovid. 1. *Amor.*
1x. 14. qui tamen ad Metam. xi. v. 499.
etiam *verrere* tribuit tempestati, cui in
edendo obsecutum me fuisse pœnitet.]

- 3 Audite, sive ignotus, & infima
De plebe pauper, sive opibus potens,
Multaque fulges plebe clientium,
Aurique gazis ditibus incubas.
- 4 Fontes recludam jam sapientia:
Plenoque promam pectoris e penu
- 5 Prudentiam: jam lingua recondita
Oracla gestit carmine pandere.
- 6 Cur congerendis me cruciem bonis,
Famemque & acrem pauperiem
timens,
Ut vita curis anxia tristibus
Me tristiore trudit ad exitum?
- 7 Gemmis & auro & murice divites
Superbientes adspice, qui sibi
Gaudent beato plaudere somnio,
Tutosque fluxis credere se bonis.
- 8 Germanus auro non redimet suum
- 9 De morte fratrem: nec pretio Deum
Donisve flectet fata retexere,
Ut membra liquit frigida spiritus.
- 10 Sed nec perennes interitus moras
Dives pacisci, nec potis est putres
Ne solvat artus tempus edax:
vetat
Id lege dura fixa necessitas.
- 11 Mors æqua stultis & sapientibus
Intentat arcum: par manet exitus
- Vitæ hos & illos: occupat improbis
Ignotus hæres parta laboribus.
- 12 Villæ superbæ delicias breves,
Luxuque structas regifico domos
Linquunt: sepulchrique irremediabilis
Tenebricosis sub latebris jacent.
Quid fama duris parta laboribus
Prodest? inanis quid tituli decus?
Quid aura blandæ laudis, & ambitus
Nomen futuris prodere sæculis?
- 13 Quum vani honoris ver breve floruit,
Lethale spirans mortis hiems, viros
Et bruta raptans interitu pari,
Oblivionis nube pari premit.
- 14 Hac stulti ierunt: hanc male providos
Ducet nepotes error in orbitam:
- 15 Quos mors sepulchri sub scrobe conditos
Depascet, imbelles ut oves lupus.
Æterna cœli temperies pios
Manes fovebit lucis in aureæ
Splendore: qualis mane fluit nitior
Per prata vernis picta coloribus.
Stultis senectus robora deteret,
Pro sumtuosis bustum erit ædibus:
- 16 At me benignus de barathri cavo
Specu remissum suscipiet Deus.
- 17 Nec te cupido fauciet æmula,
Stuporve, si quem videris impia

De

- De plebe fluxis conspicuum bonis,
 Clarumque multa fulgere gloria.
 18 Quum dexteram mors illacrymabilis
 Injecit, ex tam divite copia
 Secum sub umbras nil feret: & comes
 Infida bustum gloria deseret.
 19 Dum commeanis pectora spiritus
 Haustu calescunt, perfruitur bonis,
 Seseque curat molliter, & monet
- Omnes eundem pergere tramitem.
 20 At quum parentes cefferit ad suos,
 Longum dolebit stultitiam brevem,
 Ad regna tractus lucis egentia,
 Quæ semper horror nubilus obfidet.
 21 Rectrix honoris ni sapientia
 Accesserit, brutis homo bestiis
 Nil interest: quos vita facit pares,
 Exspectat æque inglorius exitus.

PSAL. L. *Deus Deorum Dominus locutus est, &c.*

- 1 Qui frenat æquis, legibus arbiter
 Superba ¹ Regum colla minacium,
 Vocabit in jus orbem ab ortu
 Solis ad Hesperium cubile.
 2 Vultu verendo ² tum facer ardua
 Pulchræ Sionis de specula loquens,
 Ad gentis humanæ coactum
 Concilium Deus ora solvet.
 3 Non facta semper, non sinet impia
 Impune grassari, veniet Deus:
 Flammæ vorax illum antecedit.
 Vis rapidis agitata ventis.
- 4 Testes vocabit, cum populo suo
 Acturus, ignes, lumine conscio
 Qui cuncta despectant ab alto, &
 Omniparæ sola vasta terræ.
 5 Adeste primum gens mihi propria,
 Gens sancta, (dicet,) cui super hostiis
 Legem dedi rite offerendis,
 Perpetuum pepigique fœdus.
 6 Hic æquitatem judicis igneus
 Miratus æther, justitiam Dei
 Annunciabit: nam sedebit
 (Ne dubita) Deus ipse judex.

7 Audi

¹ *Regum colla minacium.*] Non minacium, quod adversus meliorum membranarum fidem Horat. lib. 2. Od. 12. (unde hæc noster mutua desumpsit) nuperis editionibus receptum ægre fert Criticorum Princeps Rich. Bentleyus.

² *Tum facer ardua.*] Quidam Deum hæud recte. *sacrum* dici existimabunt,

quod; juxta Popmam de Differ. verb. inanima tantum *sacra*; *sancta* autem tam animata quam inanima proprie appellantur. Verum optimi etiam scriptores hanc distinctionem hæud raro neglexerunt, Liv. lib. III. *Quibus ipsi Dei neque sancti sunt.* Et Horat. lib. IV. Od. 9. *Carent quia vate sacro.*

- 7 Audi Abrahami progenies boni,
Peculiaris gens mihi: te voco,
Testem benignitatis in te
Perpetuæ, & soliti favoris.
- 8 Non arguam te, quod mihi victimæ
Cruore raro altaria sparseris,
Aut parcus armenti cremaris
Rara sacris holocausta flammis.
- 9 Non taurum egens te de stabulis peto,
- 10 Hircumve caulis: omne pecus meum est,
Quod montium anfractus pererrat,
Quod nemorum tegitur latebris.
- 11 Nec me volucris rupis in edito
Usquam recessu nidificans latet:
Non ulla picturato amictu
Ruris avis genialis hospes.
- 12 Quod si esurirem, scilicet ut peccatam
A te necesse est, arbiter ætheris
Terræ, fretique, & quicquid ingens
Orbis habet gremio capaci.
- 13 Taurine vescor carnibus, aut bibo
- 14 Hirci cruorem? pectore candido
Grates age, & quovis litabis
Rite Deo sine cæde voto.
- 15 Tum deprehensus rebus in asperis
Securus implora: auxilium feram,
Grates ut accepta salute
Lætus agas, Dominumque laudes.
- 16 At impium sic alloquitur Deus;
Qua fronte leges tu recitas meas?
- Et ore sanctum impurus audes
Sacriligo memorare fœdus?
- 17 Tu legum habenis impatiens regi,
Et institutis, moribus & bonis
Juratus hostis, voce laudas,
Tecum animo mea verba rides.
- 18 Cum fure furti consilium cois,
Mœchis adulter te socium applicas:
- 19 Ad probra projectus, dolosa
Perniciem meditare lingua.
- 20 Cum fratre juncti vincula sanguinis
Oris procacis non rabiem premunt:
Infamia germanum eodem
Dedecoras utero creatum.
- 21 Et arbitraris me similem tui,
Quod perpetrata hæc dissimulaverim?
Ne crede: tecum exoptulabo,
Ante oculos tua facta ponam.
- 22 Considerate hæc vos, quibus excidit
De mente cæca mentio numinis:
Ne, quumprehendam, nemo fit, qui
De manibus mihi prensa tollat.
- 23 Si victimam vis magnificam mihi
Mactare, laudes canta, age gratias:
Hac itur ad certam salutem,
Hæc superos via pandit axes.

PSAL:

PSAL. LI. *Miserere mei Deus, &c.*

- 3 **O** Salus rerum, lacrymis precantur.
Mollibus flecti facilis, rogantem
Lenis exaudi, scelerumque tetras
Ablue fordes.
- 4 Usque peccati lave & usque labem,
Dum repurgatum maculis pudendis
Purius corpus niteat recocto
Ignibus auro.
- 5 Nam meam agnosco (pudet heu pigetque)
Ah miser labem: vitiique foeda
Mentis obversans oculis imago
Semper oberrat.
- 6 Unus arcani es mihi testis: unus
Arbiter verax, temerario ausu
Improbis linguas tua iudicantur
Facta refutas.
- 7 Quippe jam primo scelus usque
ab ortu
Hæret, infectas vitians medullas:
Deque conceptu genitricis haustum
Semina labis.
- 8 At tibi cordi est sine fraude veri
Simplicis candor, fideique certæ
Puritas, nullo labefacta duri.
Turbinis ictu.
Hanc facis tanti, vitiis ut atris
Oblito, legum sapientiaque
Tu mihi arcanæ facilis beatum indulseris haustum.
- 9 Ergo me hyssopi, fator alme, iustifra
Frondis adpersu: maculæque cedent,
Membra candorem tibi lota vincunt
Pura nivalem.
- 10 Si bonus lætium placidusque mitas
Nuntium, tristem mihi recreabis
Gaudio mentem: stupidos recurret
Robur in artus.
- 11 Ne meos lapsus oculis acutis
Semper observa, numerave labes:
Sed malæ culpæ nimium tenaces
Ablue fordes.
- 12 Cor mihi rectum, scelerisque purum,
O potens rerum genitor, refinge:
Spiritus firmum renova novata
Cordis in aula.
- 13 Neu mihi avertas faciem, tuoque
Areas vultu procul, auferasque
Spiritus sanctum, calida incitatus
Rursus ab ira.
- 14 Redde, speratæ solido ut salutis
Gaudio per te fruam, inquieti
Spiritu motus animi rebelles
Principe firma.

15 Tum

[*Spiritu motus animi rebelles Principe firma.*] Sequitur hic præcipue videtur versionem LXX viralem, πνεύματι ἰγυμονικῶν σπρίτων; aut vulgatam, Spiritu principali confirmata me: ad quæ verba sic Isidor. clarius,

Spiritu illo principe muni me spiritu digno Principibus & ad eorum officia necessario, quos oportet plurimum sapere. Aliis tamen, rectius forte & Hebraico textui convenientius, vertitur Spiritu liberali, voluntario, ingenuo, &c.

- 15 Tum meo exemplo moniti scelesti,
Quos via flexit malefuadus error,
Denuo legum ducē me tuarum
Iussa capeſſent.
- 16 Expia noxa mihi ſospitator
Cædis infandæ caput obligatum,
ut
Te canam juſtum, pariterque
lapiſ
Parcere largum.
- 17 Tu viam vocis mihi pande: mutum
Tu Deus linguæ moderare plectrum:
Tum feram late tua magna gentes
Facta per omnes.
- 18 Victimæ ſi te caperent, dediſſem
Victimam: ſed te neque ſanguis
hirci
- Fuſus, aut ſacris holocauſta placant
Addita flammis.
- 19 Pœnitens fraudum ſclerumque
pectus,
Spiritus fracti, mala cor perorſum,
Hæc Deum placant: adhibe hæc,
& abſque
Thure litabis.
- 20 Gentis humanæ bonæ dux, Sionem
Quo ſoles vultu facilis tuere:
Pace florentes Solymæ beatæ
Protege turres.
- 21 Tum tibi votis bona mens pudicis
Sacra perſolvēt: ſacer hircus
ignes
Paſcet, & ſanguis vituli calentem
Imbuet aram.

PSAL. LIH. *Quid gloriaris in malitia? &c.*

- 3 **Q**uid gloriaris, impie
Tyranne, pravis artibus?
Innoxiiſ clementia
Divina ſemper excubat.
- 4 Tua lingua ſemper fraudibus
Intenta comminiſcitur
Nefas, nitente cotibus
Acutior novacula.
- 5 Te prava rectis plus juvant,
Plus falſa veris recreant:
- 6 Dolis que peſtilentibus
Libenter aurem commodas:
- 7 Ergo Deus te conteret,
Hominumque contubernio
Eliminabit, ac domum
Evertet omnem funditus.
- 8 Juſtus videbit, & gravem
Dei pavebit dexteram:
Vanaque dignos exitus
Ridebit impotentia.
- 9 En ille gazis (inquiet)
Malis que fidens artibus,
Securus ille numinis,
Divinæ op̄is nil indigens.
- 10 Ego, ceu virens olivula,
Domini in agello conſita,
Florebo, ſpe fretus bona
Cœleſtis indulgentiæ.
- 11 Te ſemper in cœtu pio
Fraudis ſceleſtæ vindicem
Canam, & tuæ clementiæ
Spe dura cuncta perferam.

P S A L . L I I I . *Dixit insipiens in corde suo, &c.*

- 2 **O** Pinionum foeda mentem toxico,
Corpusque scelerum fordibus
Contaminata turba, vela dum cupit
Suo furori obtendere,
Ferri ac referri fortis arbitrio
omnia
Humana comminiscitur.
Ergo exsoluta numinis formidine
Dat frena turpitudini:
Scelesti, foeda, abominanda excogitat,
Excogitata perpetrat.
- 3 Ex arce celsa siderum dellexerat
Dominus in orbem lumina,
Si quem videret forte non penitus malis
Corruptum opinionibus,
Qui mentis oculis omnium fideliter
Rerum parentem quaereret.
- 4 Erroris omnes nubili fallacibus
Fraus illigarat cassibus:
Se cuncti eisdem polluere fordibus,
Nec recta cuiquam curæ erant.
- 5 Ergo ille mitis, ille munificus parens,

- Ira incitatus aspera,
Gens (inquit) ista plena scelerum
ac fordium;
Cruelis animo, & impia,
Quæ panis instar devorat plebem
meam,
Ecquando cognoscet Deum?
Ecquando mentis lumine in periculis
Agnoscet orbis arbitrum?
6 Certe timebit non timenda, & conscius
Vexabit horror pectora.
Nam Dominus ossa conteretque,
& hostium
Ausus retundet impios.
Vultum pudoris turpibus sparget notis:
Turbabit animum infamia.
- 7 En unquam Eoo lucifer salutifer
Ab axe promet hunc diem?
Ab arce Dominus quum Sionis ardua
Speratam opem feret suis,
Patriæque vinclis liberos hostilibus
Reddet nepotes Ifaci:
Electa laudes illius: gens ut canat
Perfusa vero gaudio.

P S A L . L I V . *Deus, in nomine tuo saluum me fac, &c.*

- 3 **R**erum parens me protege,
Et sævo ab hoste libera,
Nomen boni ut colant tuum,
Et vim paveſcant impii.

- 4 Audi benignus supplicem,
Nec durus aurem questibus.
5 Occlude: vitæ nam meæ
Cruelis hostis imminet.

1 *Mentis lumine.*] Editio Hen. & Rob. Stephani 1565. & 1566. Argent. Plant. *mentis oculis.*

2 *Illius gens.*] Steph. Plant. Argent. *gens illius.*

Infestus hostis imminet
 Vitæ meæ: nec vindicem
 Dei potentis dexteram
 Sibi imminentem respicit.
 6 Rerum sed æquus arbiter
 Opem feret: periculis
 Me liberatum fulciet,
 Et sospitem tuebitur.
 7 Suis peribit artibus
 Scelesta fraus, & incident

In ipsa cæci retia,
 Quæ clam mihi tetenderant.
 8 Liber periclo, victimis
 Te munerabor: te canam
 Patrem, bonis placabilem,
 Malisque formidabilem:
 9 Qui libero molestiis
 Mihi dedisti gaudia
 Haurire læto lumine
 De clade gentis perfidæ.

PSAL. LV. *Exaudi Deus orationem meam, &c.*

2 **C**OELITUM rector bone, mitis
 aurem
 Admove in rebus trepidis vocanti,
 Neu meos vultu tetrico severus
 Despice questus.
 3 Adspice attentus mihi quo tu-
 multu
 Æstuet pectus: gemitu dolores
 Quo fremant, dum vis mihi fraus-
 que sævi
 Imminet hostis.
 4 Imminet sævus capiti tyrannus,
 Et meæ famæ meditatur atrox
 Crimen, & secum furit impo-
 tenti
 Turbidus ira.
 5 Cor micat, nervis trepidant so-
 lutis
 6 Ossium nexus, animus labascit,
 Semper & pallens oculis oberrat
 Mortis imago.
 7 Ergo sic mecum loquor: O quis
 altos
 Nuoium in tractus celeri colum-
 bæ
 Me levet penna, nemorum &
 remotis
 Sistat in antris!
 8 Ut procul cura trepida metuque
 Montium solos habitem recess-
 sus,

9 Ocyor ventis ferar & corusci
 Fulminis alis.
 10 O Deus linguas male perde pra-
 vas,
 Illitas linguas gelido veneno:
 Quæ dolis, probris, rabidisque
 vexant
 Litibus urbem.
 11 Sive lux fundat radios micantes,
 Sive nox fundat tenebras opa-
 cas,
 Excubant muris maledicta, vi-
 cis
 Omnibus errant.
 12 Vis, furor, fraudes, scelerum li-
 bido
 Obsidet cunctos aditus viarum,
 Et fames auri miseram trucidans
 Fœnore plebem.
 13 Si palam sævos inimicus enses
 Stringeret, si clam laqueos pa-
 raret,
 Dente si famam peteret mali-
 gno,
 Æquior essem:
 14 Tu mihi insultas comes & sode-
 lis,
 15 Testis arcani taciturni, & auctor
 Consili, sacrae totiesque jun-
 ctus
 Fœdere mensæ.

- 16 Gentis humanæ moderator, orbem
Qui salutaris regis æquitate,
Fraudis auctores scelerumque vivos
Obrue terra.
- 17 At mihi attentam dabis æquus aures,
18 Sive lux promat radios ab undis,
Sive lux condat radios sub undis
Vespere fero.
- 19 Inter hostiles dabis ut tumultus
Tutus evadam: mihi nam superbis
Viribus fretus numeroque sævus
Imminet hostis.
- 20 O potens rerum, sine fine pœnis
Tu preme justis scelus impiorum,
Arrogans pectus quibus obstinata
Intumet ira.
- 21 Pace qui ficta simulant amicæ
Mentis affectus, animoque virus
Occulunt, prisco neque facta curant
Fœdera ritu:
- 22 Lacteus blandus fluit ore rivus:
Bella cor spirat fera, suaviorque
Balsamo sermo secat instar ensis
Vulnere cæco.
- 23 Tu tui curam Domino relinque,
Is tuos gressus reget, is dolores
Leniet, justumque ope sublevari
bit
Rebus in arctis.
- 24 Impio, fallaci, avidoque cædis
Fila mors rumpet viridi in juvenata:
Me tui, rector bone, spes favoris
Certa fovebit.

P S A L. LVI. *Misere mei Deus, quoniam, &c.*

- 2 **O**Rbis creator me bonus aspice,
Injurioso quem pede prorutum
Hostisque conculcat, premitque
Assiduis agitans periculis.
- 3 Conculcat hostis me numero ferrox,
Et insolenti sævitia premit:
Nec liberat lucas laborum,
Nec vacuas finit ire noctes.
- 4 Seu luce terror sollicitus mihi,
Seu nocte circumstat, pater optime,
Spes rebus in duris mihi una,
Et columen superas salutis.
- 5 Te fretus uno, pollicitis tuis
Innixus unis, nec metuam dolos
Mortalium cæcos, minasque
Terrificas, & aperta bella.
- 6 Calumniantur quæ loquor omnia,
Pravaque carpunt facta libidine:
Huc conferunt omnem laborem, ut
Exitium mihi moliantur.
- 7 Cœtusque cogunt, capiti meo,
Qua fraude, qua vi, jugiter imminet:
Vestigia observant, nec horam
Insidiis vacuam relinquunt.
- 8 Impune tantam nequitiam ferent?
Pravique fructum consilii legent?
O arbiter mundi, nec illos
Præcipites agis in ruinam?
9 Meæ

9	Meæ labores tu numeras fugæ:
Urna repostas tu lacrymas meas.
Servas: apud te certa constat
Usque mei ratio doloris.		Mortalium cæcos, minasque
Terrificas, & aperta bella.
10	Aurem vocanti tu facilem mihi
Das, atque inanes spes facis ho-
stium:	12	Te semper ergo carmine patrio
Laudabo, vitæ præsidium meæ:
	Et signa non obscura amici
Das animi, & stabilis favo-
ris:	13	Ex hostium ferro dolisque
Incolumis tibi vota reddam.
11	Te fretus uno, pollicitis tuis
Innixus unis, nil metuam dolos	14	Te liberatus vindice, te meum
Firmante gressum, ne titubent
pedes;
Dum spiritus fovebit attus,
Iussa sequar tua, rector or-
bis.

PSAL. LVII. *Miserere mei Deus, miserere mei, &c.*

2. **S**ANCTE parens, miserere animæ pereuntis, & omnem
In te salutis quæ locavit spem suæ:
Meque tuis alis tectum defende, procellæ
Dum sævientis impetus deferbeat.
3. Te voco, te (solum in rebus quod restat egenis)
Appello, supplex & tuam imploro fidem.
Te voco, qui cumulata mihi promissa refundes,
Et cœpta duces prosperos ad exitus:
4. Qui mihi subsidium e cælo præbebis, & hostis
Jamjam imminentis liberabis faucibus:
Qui dabis auxilium ex adyto sublimis olympi,
Memorque fidei & pristinæ clementiæ.
5. Inter enim sævos habito feritate leones:
Flammam vomentes versor inter belluas,
Lingua quibus sævo proscindit acutius ense,
Dentes sagittis lanceæque cuspide.
6. O Deus, augustum cælo caput exere cælo:
Ostende terris gloriæ jubar tuæ.
7. Explicuere meis pedibus sua retia: terræ
Me sævus hostis penitus afflictum premit.
Et scrobibus fossis iter obsedere: sed ipsi
Mihî paratas in scrobes cæci ruent.
8. Mens¹ invicta malis, animi vigor integer, orbis²
Te voce rector, te celebrabit lyra.
Eia age depositis mens expergiscere curis,
Et tu canora barbitos cum nabliis.
9. Ocyus auroræ quam lucifer excitet ignes,

Aurora

¹ Mens invicta,] Steph. 1565 & 1566. Argent. Plant. Mens infracta.

- Aurora cantus quam volucrum exfufcitet ;
 10 Te, pater alme, canam : populos tua facta per omnes,
 Quacunq; tellus panditur, vates feram.
 11 Nam tua fiderei bonitas fastigia cœli,
 Fidesq; tractus nubium supervolat.
 12 O Deus augustum nitido caput exferre cœlo,
 Ostende terris gloriæ jubar tuæ.

PSAL. LVIII. *Si vere utique iustitiam loquimini, &c.*

<p>2 Qui jura celfo de folio datis,
 Qui frena legum flectitis,
 en erit
 De plebis ut cauffis egenæ
 Iudicio ftatuatis æquo?
 3 Quin mente prava nequitiam &
 dolos
 Verfant, sub umbra iuftitiæ te-
 gunt
 Injuriam: factis honefti
 Objiciunt fpeciem puden-
 dis.
 4 Materna ab alvo flagitii viam
 Senfim fequuntur: perque fuos
 gradus
 Obliqua feftandi libido
 Cum teneris adolefcit an-
 nis.
 5 Lingua venenum peftifera ge-
 runt:
 6 Aurefque claudunt confiliis, vel-
 ut
 Obturat aures callida afpis,
 Quæ magicos metuit fufur-
 ros.
 7 Confringe malas, o Deus: im-
 pudens
 Os comminutis contere denti-
 bus:
 Et riëtibus favis hiantes</p> | <p>Hos inhihe catulos leo-
 num.
 8 Emissa fracta cuspide fpicula
 Intercidant, nec vulnera perfe-
 rant:
 Ipsiq; vanefcant repente,
 Per bibulas velut unda are-
 nas.
 9 Senfim liquefcant, tardigradus
 velut
 Limax: acerbo funere deferant
 Vitale lumen, more foetus
 Ante fuum pereuntis ortum.
 10 Florentis ævi in lumine, turbi-
 nis
 Vis atra tollat progeniem, prius
 Quam furculus fpinas tenellus
 Exferat, & ftimulis acutis
 Fœcunda late brachia porrigat.
 11 Iuftique pœnæ vindicis exitum
 Lati videbunt, impiique
 Sub pedibus fluvium cruo-
 ris.
 12 Vitæ bene actæ gens hominum
 fciet
 Manere iuftos præmia: at im-
 pios
 Manere pœnas, arbitrumque
 Effè Deum fciet orbis æ-
 quum.</p> |
|--|---|

PSAL. LIX. *Eripe me de inimicis meis, &c.*

<p>2 AB hostis inclementia
Me rector orbis affere;
Defende vim crudeliter
Me semper oppugnantium.</p> <p>3 Ab improbis me protege
Lætis cruore innoxio,</p> <p>4 Meæ saluti per dolum
Qui cæca tendunt retia.</p> <p>5 Ultro immerentis in caput
Consilia cuncta conferunt:</p> <p>6 Exsurge, teque pessimis
Fer obviam conatibus.
O arbiter mortalium,
Et agminum cœlestium,
Favore semper qui pios
Peculiari amplecteris,
Exsurge, poenis impias
Compesce gentes: perfidis
Neu parce, qui sibi favent,
Nefanda quum patnaverint.</p> <p>7 A sole Eoo ad Hesperum
Perambulabunt compita,
Et instar oblatrantium
Canum feroces obstrepent.</p> <p>8 Nihil nisi merum crepant
Ferrum, cruorem, vulnera:
Et quæ loquuntur propalam,
Clam posse rentur obrui.</p> <p>9 Meæ salutis tu Deus
Tutela præsens, irritas
Ridebis iras, & tua
Me dextera tueberis.</p> <p>10 Tu² robur es meum, meæ
Vires, & arx fiducia.
Ergo quieto pectore
Exspecto spe tui auxili.</p> | <p>11 Discrimina imminetia
Ope antevertes: & malis
Fracta hostium superbia,
Læto fruar spectaculo.</p> <p>12 Ne prorsus impios tamen
Una ruina elimina,
Oblivioso ne pii
Torpore recta negligent:
Sed error illos dissipet
Vagos per orbis ultimas
Oras: tuaque dextera
Semen piorum protege.</p> <p>13 Ob oris arrogantiam,
Virusque linguæ noxium,
Mendacia & perjuria,
Consumme semen impium:</p> <p>14 Evelle stirpe ab ultima
Justi furoris impetu,
Ut norit orbis ultimus
Deum bonorum vindicem.</p> <p>15 A sole Eoo ad Hesperum
Perambulabunt compita,
Et instar oblatrantium
Canum procaces obstrepent.</p> <p>16 Passim vagati, pauperem
Victum ut parent, sub vesperum
Serum petant cubilia,
Victus egentes pauperis.</p> <p>17 Ego interim Deum canam,
Fortem, bonumque in asperis
Rebus suorum vindicem,
Fidumque propugnaculum.</p> <p>18 Deum canam, qui robore
Me fulcit, auget viribus,
Benignitate sublevat,
Tuetur³ arx ut ænea.</p> |
|--|--|

PSAL.

1 *Et instar oblatrantium.*] And. Hartus anno 1621, *Et instar oberrantium*: at metrum repugnat.

2 *Tu robur es meum.*] Hi quatuor versus desunt in utraque editione Stephano- rum, anno 1565, & 1566. Plant. Argent. Tom. II.

& Rob. Steph. 1575.

3 *Tuetur arx ut ænea.*] In quatuor Ste- phanorum editionibus, Plantiniana, Ar- gentoratenfi, & Tho. Vautrollerii Lond. 1580. legitur *Tuetur ut arx ænea*: at me- tro repugnante.

PSAL. LX. *Deus respulisti nos, &c.*

3. **S**ancte parens, nostris vitiis offensus, abactos
 Pressosque duris dissipasti nos malis:
 Placatus mitisque veni, jamque immemor iræ:
 Salutis auctor ad tuos revertere.
4. Omnis ager rimis te concutiente dehiscit:
 Committe rimas, refice quassatum solum.
5. Dura tuæ genti spectacula ferre dedisti
 Inebriatæ poculo formidinis:
6. At trepidos tandemque animi miseratus egenos,
 Signum salutis efferes: qui te colunt,
 Veridicis freti oraclis, formidine mersum
 Erigere rursus audeant ut verticem:
7. ¹ Eripiasque tuos gelidi formidine lethi
 Præfens, & opifer invocantes audias:
8. Audiit, ex adytoque Deus flammantis olympi
 Vocem rependit gaudii prænuntiam:
 En tibi frugiferos Sichimæ dispertian agros:
 Vallem Sucothi metiar decempeda.
9. Nonne mihi parent Jacobi pignora, quisquis
 Vel pecore tondet arva, vel vomere fecat??
10. Oppida sub pedibus Syriæ calcabo superbae,
 Moabum, Idumen, & Palæstinas domos:
11. Quis mihi pandet iter munitas ductor ad arces??
 Muros Idumes divitis quis diruet?:
12. Quis? nisi tu nostræ gentis, Deus unice, tutor,
 Qui nos premendos hostibus reliqueras,
 Offensus vitiis pravis: nec in arma ruentes
 Nostros prætibas dux, ut ante, exercitus.
13. Nunc pater auxilium rebus bonus adfer in arctis:
 Humana fallax credulos spes decipit.
14. Te duce, victrici decorati tempora lauro,
 Pedibus prememus hostis arrogantiam.

PSAL.

1. *Eripiasque tuos gelidi formidine lethi*] pro ex domo, ablativo in casu potest esse positum. nec ignoravit Buchananus cum dativo construi hoc verbum. ut patet ex Psalm. LXXI. sed usus est Poetica licentia, & variavit aliquoties. ut Psalm. CXIX. in Coph. *Fauce mortis eripe*. sic Psalm. CXVI. *erutus morti dixit pro morte*, & idem Psalm. XLI. & CXXI. *e periculis eruet*.

Fortè legendum e *formidine*: secus enim *eripio* Dativum fere postulat. [Habit forte auctores suos Buchananus; nam dativum & ablativum inspicitis aliis verbis promiscue adjungi; quia ipsi casus fere iidem habebantur, noverat. sic *vincere meum periculis*, de quibus ad Vellej. Pater. II. 28. *servari periculis* idem cap. 82. *reperit daino* apud Terent. *Adelph. II. 15*,

PSAL. LXI. *Exaudi Deus deprecationem meam, &c.*

2 **A** Udi vocantem me bonus,
& meis
Intentus aurem da precibus;
Deus.
3 Projectus oris orbis in ultimis,
Ad te recurram rebus in asperis.
Me siste rupis culmine in ar-
duo
4 Procul periculis: semper enim
tui
Spe fretus, hostis tutus ab im-
petu,
Munitæ ut arcis præsidio fui.
5 Tentorio fac semper ut in tuo
Degam, sub alis protegar &
tuis:
6 Qui lenis aurem das precibus
meis,
Qui vota lætum ducis ad exitum.

Frenare sceptris te metuen-
tium
7 Hæreditatem das mihi: regix
Tu longa vitæ tempora porri-
gens
Nectes peractis secula seculis.
8 Securus ut te perpetuo colat
Rex, liberalem porrige dexte-
ram
Fortuna in omni: quaque soles
fide
Fac ut fruatur pollicitis tuis,
9 Ac tum periculis liber ab aspe-
ris,
Te voce, dulci te cithara ca-
nam,
Pacti tenacem, & munificum
tuis;
Et vota ad aras perpetuo feram.

PSAL. LXII. *Nonne Deo subjecta erit anima mea, &c.*

2 **M** Eens acquiescit unice mea
in Deo:
Hinc spes salutis, arduis
3 In rebus arx hæc: tutus hoc mu-
nimine
Nullum tremiscam ad impe-
tum.
4 Quousque tectis fraudibus sub-
vertere
Innoxium tentabitis?
Poenas daturi mox & ipsi, im-
providi
Jamjam imminentis exitus,
Proni in ruinam incumbitis,
ceu mœnia
Saxis solutis putria:
5 Et interim omnes corporisque
& ingeni
Vires eo contenditis.

Vobis placetis fabulis vanis, gradu
Turbetis impii ut pium.
Clam devovetis corde tacito,
propalam
Laudatis ore subdolo.
6 At tu acquiesce mens mea in Deo
tamen:
Hinc spes salutis, arduis
7 In rebus arx hæc: tutus hoc mu-
nimine
Nullum tremiscam ad impe-
tum:
8 Spes inde vitæ & gloriæ pendet
meæ,
Et roboris fiducia.
9 Quocunque cœli gens colis sub
fidere,
Huic crede rem, sobolem, do-
mum:

- Omnes ad illum mentis ægritudines,
Et læta defer & refer:
Semperque præfens numen ejus omnibus
Adeffe cœptis senties.
- 10 Ventosa regum & principum potentia
Est vanitate vanior,
Adeoque fumo levior: ut si principum
Hac lance vires omnium,
Inanitatem hac colloces, cunctis simul
Inanitas præponderet.
- 11 Ne firma spera parta per vim:
ne nimis
Confide stultis viribus.
Opes abundant affluenter? ne bonis
Da rebus animum credulum.
- 12 Semel est professus, nec semel tantum Deum
Id profitentem audivimus,
Se posse solum cuncta, se solum bonum,
Et arbitrum rerum unicum:
- 13 Bonis benignum semper & placabilem
Malisque formidabilem.

PSAL. LXIII. *Deus, Deus meus, ad te, &c.*

- 2 **D**eus, salutis auctor & custos
meæ,
Te veneror roseus quum fugat
astra dies.
Te mensanhelat, membra sitiunt
languida,
Terra velut pluvias arida quærit
aquas.
Quamvis arenas aridas æstu colam,
- 3 Præsentem Dominum mens videt usque meum;
Non aliter adyta arcana quam si
conspicer,
Numinis adservant quæ monumenta tui.
- 4 Néc dulcis æque est ¹ vita quam
benignitas,
Qua vitam munis prosequerisque
meam.
- 5 Ergo remotis dissitus quamvis locis,
Præsidio tutus te celebrabo tuo:
Tui sonabunt nominis præconia,
Quæ dederis vitæ tempora
cunque meæ.
- 6 Nec victus æque recreat corpus,
tua
Excitat ut mentem laus celebrata meam.
- 7 Tu nocte carmen, mane tu carmen mihi es;
- 8 Tu trepido præfens fers mihi
semper opem.
Securus alis conquiesco sub
tuis:
Teque procul curis & tua facta canam.
- 9 Te quærit animus, te colit, te
deperit:
Tu valida fulcis me, pater alme,
manu.
- 10 At qui laborant per nefas me perdere,
Consiliis pravis digna ruina
premet.
- 11 Ferro

¹ *Est vita.*] Contra metri legem, in quatuor Stephanorum editt. Plant. &

Argent. legitur, *vita est.*

- 11 Ferro profundent spiritum nefarium:
Membra dabunt avidis dilanianda lupis.
- 12 Rex lætus autem vindicem agnoscet Deum,

- Et quicumque Dei numina rite colunt.
Metu stupentès conticescent impij,
Spe stolidi fluxis qui tumuere bonis.

PSAL. LXIV. *Exaudi Deus orationem meam, &c.*

- 2 **A**udi, sanctè parens, non teretricus preces
Te poscentis opem rebus in asperis:
3 Et fallacis ab hostis
Vitam fraudibus eripe.
Pravorum tacitis factio me dolis
Oppugnat; trucibus consiliis fremunt,
Conspirantque scelesti:
Tu me dux bonus eripe.
- 4 **L**inguas ceu gladios exacuant suas:
Oris pestiferi verba nefaria
Intentant, medicata
Tanquam spicula toxico;
- 5 **U**t rectos animi ex insidiis petant:
Et securi avida mente coquunt nefas:
Nec quenquam malefacti
Formidant fore vindicem.
- 6 **D**esignant animis horrificum scelus,
Et sævo laqueos consilio parant:
Inter seque loquuntur,

- Nemo conscius hæc sciet.
- 7 **C**or, mens, ingenium, consilium, labor,
Huc tendunt, facies ut scelerum novas
Et fraudum meditentur:
Hoc unum studium fuit.
- 8 **A**st illos subiti cuspide spiculi
Incautos feriet magna Dei manus,
Et lethalia certa
Figet vulnera dextera.
- 9 **S**pectantes gelidus corripit timor,
Auctori exitium quum videant suæ
Dirum immittere linguæ
Viosæ mala toxica.
- 10 **G**ens humana tuæ robora dextera
Agnoscet, meritis laudibus effe-
ret:
Et mirabitur altæ
Lumen perspicientiæ.
- 11 **J**usti spes animos eriget, & Dei
Tutus præsidio lætitia fremet:
Et gaudentia corda
Vero simplice gestient.

PSAL. LXV. *Te decet hymnus, Deus, in Sion, &c.*

- 2 **T**E manent laudes, Deus, in Sione:
Hic tibi castis operata sacris

- Vota gens solvet tua, victimisque
Imbuet aras.

1 *Linguas ceu gladios exacuant suas*] Ita quinque e libris meis exhibent; reli-

3 **Q**uis
quis omnibus suis editum est.

- 3 Quique tam præfens tibi supplicantum
Exitus votis tribuas secundos,
Te petent gentes sub utroque mundi
Axe jacentes.
- 4 Nostra nunc justis scelerata facta
Nos premunt poenis: facilis querelis
Tu tamen flecti, mala servitutis
Vincula franges.
- 5 O quater, plusquam quater, o beatos,
Quos leges, lectos facies amicos:
Ut colant puri tibi dedicati
Atria templi.
Illa lux felix, cumulata cunctis
Lux bonis, pectus satiabit ægrum
Gaudio, quæ nos reduces sacra
Sistet in æde.
- 6 Annues nostris facilis querelis,
Finium terræ Deus ultimorum
Spes, & extremas maris ambientis
Gurgite terras.
Tum stupor mentes quatiet tuentum,
O Deus, nostræ columnen salutis,
Te malis durum, miseris benignum,
Omnibus æquum.
- 7 Tu potens rerum, validisque polens
Viribus, firmas stabili catena
Montium tractus, jugaque inquietis
Tunsa procellis.
- 8 Tu maris nigris agitata ventis
Terga componis: cohibes rebelles
Gentium motus, placidaque mutas
Pace tumultus.
- 9 Ultimi rerum tua signa norunt
Et pavent fines, quoties coruscis
Turgidum flammis fremuit sonoro
Murmure cœlum.
Quique Phœbæos habitant ad ortus,
Et quibus fera face Phœbus undas
Tingit, auctorem te hilares fatentur
Lucis & umbræ.
- 10 Tu solum terræ sitientis imbrem
Lætus invisis, gravidæque nubibus
De sinu fundis genitale pigros
Semen in agros.
Alveus pleno tibi semper amne
Turgidus læta novat arva fruge,
Floribus campos, nemorum vi-
rentes
Fronde recessus.
- 11 Rore tu leni sola contumacis
Maceras terræ, subigisque glebas:
Ebrios sulcos viridante amictu
Messis inumbras.
- 12 Qua feres gressus, renovabis annum
Fertilem frugum: vegetansque foetus
Per cavas valles riuosque saltus
Impluet humor.

13 Ge-

13 Gestiet pauper nigrum colonus,
Lacte distentas comitans capel-
las:
14 Mugient colles, & amica fessis
Silva juvenca:

Spes aratoris cupidas fovebit
Fluctuans latis seges alma cam-
pis:
Ut canat festa tibi feriatas
Carmen in umbra.

PSAL. LXVI. *Jubilare Deo omnis terra, &c.*

1 **I**Ncolæ terrarum, ab ortu
Solis ultimum ad cubile,
Eia Domino psallite:
2 Eia Domino jubilate:
Nomen ejus, numen ejus
Ferte in astra laudibus:
3 Dicite illi: Rector orbis
Sancte, quam stupenda rerum
Est tuarum gloria!
Quanta virtus, qua protervos,
Mente fracta, cogis hostes
Supplices procumbere!
4 Te parentem læta honoret,
Te potentem prona adoret
Tota rerum machina.
Voce blanda te canamus,
Barbito dulci sonemus,
Carminumque cantibus:
5 Eia adeste, facta cunctis
Cernite admiranda fecis:
Acriterque expendite
Facta providi parentis,
Facta Domini consulentis
Arte mira servuljs:
6 Vertit æquor æstuosum
Aridæ in campos arenæ:
Fluminis per alveum
Agmen ire gratulantum,
Ceum per arva sicca, fecit,
Stante fluctu languido.
7 Frenat unus orbem habenis
Sempiternis: intuetur
Et pios & impios:
Nec sinit sibi rebelles,
Viribus fretos superbis,
Improbis votis frui.

8 Laus Deo nostro per omnes
Orbis oras: omnis unum
Laudet illum natio:
9 Morte liberavit unus
Nos propinqua: fulcit unus
Liberos firma gradu:
10 Igne ut aurum, examinasti
11 Nos periculis: iligasti
Hostium nos cassibus.
12 Vincula lumbis, frena malis
Sub tyrannis induisti
Impotentis imperi:
Sed per ignes, sed per undas,
Divitis tamen dedisti
Uber agri exercitis:
13 Ergo supplex introibo:
Templa, victimasque cædam:
14 Vota supplex offeram,
Vota duris in periculis:
15 Nuncupata: pinguis agnus,
Cornigerque agni parens,
Bos & hircus sanguine aras
Habuent: nec thura decerunt
De Sabæo stipite.
16 Dum Dei benignitatem
Explico in me, cuncti adeste,
Qui Deum veremini:
17 Audiit statim vocantem:
Nos vocantes audientem
Prosequamur laudibus:
18 Conscios sceleris nefandi
Supplices rector orbis
Aure surda respuit:
19 At mihi lenis bonusque
Supplicanti semper aurem
Non severam commodat:

20 Gratias ago parenti
Optimo, qui se roganti
Asperum non præbuit:

Qui sua benignitate
Destitutum non reliquit
Rebus unquam in asperis:

PSAL. LXVII. *Deus misereatur nostri, &c.*

- 2 **A**rbiter mundi, placidus bonusque
Parce delictis, solito & favore
Terra fac lætis segetem pecusque
Nutriat arvis:
- 3 Nota per terras bonitas ut omnes
Sit tua, & nostræ studium salutis,
Mente quos curas patria, tegisque
Rebus in arctis.
- 4 Ut tuas laudes populi per omnes
Prædicent terras, bonitatis usque ad
Terminos rerum celebretur omnes
Fama per urbes.
- 5 Omnis exsultet locus, omnis ætas
Gestiat plausu & fremitu secundo,
- Res quod humanas modereris æqui
qui
Juris habenis.
- 6 Ut tuas laudes populi per omnes
Prædicent terras, bonitatis usque ad
Terminos rerum celebretur omnes
Fama per urbes.
- 7 Si tuæ genti faveas benignus,
Conditor mundi bone, messis agros
Vestiet, vites oleæque colles,
Gramina campos.
- 8 Si tuæ genti faveas benignus,
Conditor mundi bone, te pavent
Et colent gentes sub utroque
mundi
Axe jacentes.

PSAL. LXVIII. *Exsurgat Deus, & dissipentur inimici, &c.*

- 2 **O** Qui perpetuis orbem moderaris habenis,
Placidus bonus exsere vultus;
Impietasque exosa tuas, pater optime, leges,
Tremefacta repente faceffet,
- 3 Ut levis in tenues fumi vapor effugit auras,
Ut cera liquefcit ab igni.
- 4 At lætis pia turba animis sua gaudia plausu
Testabitur, & tibi, rerum
- 5 Sancte parens, pæana canet, qui lucida cœli
Veheris super astra, nec ævi
Inclusus spatiis, æternis legibus orbem
Æternus & ipse gubernas.
- 6 Te canimus læti, & lætos renovamus honores,
Qui celsi e vertice mundi

Respi-

- Respicis humanas curas: & patribus orbos
 Pueros, viduasque maritis
- 7 Prosequeris patrio affectu: qui prole beata
 Steriles solare hymenæos:
 Compeditibus vinctos solvis: populi arva rebellis
 Bibulis obducis arenis.
- 8 Ifacidæ Nilo quum, te ductore, relicto,
 Arabum per inhospita saxa.
- 9 Errarent, tremuere foli penetrabilia: cœlum
 Maduit sudoris anhelii
 Imbribus: a vultu Domini conterrita duræ
 Tremuere cacumina Sinæ.
- 10 Arva sibi selecta bonus rigat imbri benigno:
 Et quum labefacta fatiscunt,
- 11 Confirmat, recreatque afflicta: suoque fruendâ
 Dat habere gregi: nec egenam
- 12 Temporibus duris virtutem deserit. Arma
 Trepida formidine belli
 Quum quatient animos, lætum celebrare triumphum
 Teneris dabit ille puellis:
- 13 Sufficietque suas in laudes carmina: reges
 Numerofo milite freti
 Terga dabunt, latebraque petent: spoliisque fruetur
 Imbellis turba relicta.
- 14 Vestra licet somno sternantur corpora nigræ
 Inter fuliginis ollas,
 Illa tamen vincent nitidam candore columbam
 Rutilæ cervicis honore:
 Quæ nunc argentum nitidum, nunc lumina blandum
 Radiantis provocat auri.
- 15 Quum Deus omnipotens traduceret agmina regum
 Longo spectanda triumpho,
 Squalida quæ luctu & tenebris Solyma ante jacebat,
 Nivea tum luce refulsit.
 Ceu nive vicinos inter candentia colles
 Salmonis culmina fulgent.
- 16 Usque sibi Basan placeat, jactetque superbus
 Fastigia proxima cœlo:
- 17 Ne tamen herbiferos saltus, ne pascua sacro
 Ausit conferre Sioni:
 Quam propriam pater omnipotens in secula sedem
 Legit, lectamque tuetur:
- 18 Ille pater quem cœlituum tot millia currûm,
 Equitum tot millia stipant.

- Sive ille excelsæ vehitur per culmina Sinæ,
Sua seu sacraria visit:
- 19 Seu scelerum vindex celebri petit astra triumpho,
Captivæque colla catenis
Vincta trahit: victæ passim donaria gentes
Cumulant: paullo ante rebelles,
Poplite nunc flexo venerantur templa Sionis.
- 20 Igitur celebramus honores
Jure tuos, nullam nobis qui munere lucem
- 21 Vacuam finis ire: salutis
Unica spes nostræ: nempe unus frena gubernas
Vitæ, irremeabilis Orci
Unus claustra tenes, & nutum fata sequuntur.
- 22 Inimicos vulnere certo
Tu figis, longa scelerum tu forde sepultis
Lethali tempora plaga
- 23 Dividis. At caros sic consolaris amicos,
Extremo a littore ponti
Vos ego crudeli incolumes ex hoste reducam,
Rubri ceu trans freta ductos
Æquoris a sævo incolumes servavimus Ogo.
- 24 Cæсорum in sanguine regum
Tingent¹ crura: canes hostilia vulnera lambent:
- 25 Lætæ spectacula pompæ
Adspicient, pater alme: tuo, pater alme, triumpho
Plaudent tua templa petentes.
- 26 Anteibunt qui voce canant, qui cymbala pulsent,
Citharæ tuba juncta, tubæque
Tibia, quæque tuas celebrent, fortissime, laudes,
Doctæ pulsare puellæ
- 27 Tympana: te populi cœtu fremituque secundo
Et plausu ad sidera tollent:
Isacidæque tuas in laudes ora resolvent:
- 28 Juvenis² de stirpe creatus
Benjamini, Judæque aderit generosa propago.
Neque clarus Zabulo deerit,
- 29 Nephthalidæque duces. Nam tu tua jussa sequutis
Viresque animosque ministras:
Claraque victrici das tempora cingere lauro.
- 30 Solymæ victoria præpes.
Ex adytis volat. Ego ferent tibi munera reges,
Atque ad tua templa ferentes.

31 Mu-

¹ *Tingent.*] Quatuor Stephanorum Stephanorum, anno 1565 & 1566. Plant.
editiones, Plant. Argent. *Tinges.* Argent. *Juvenis de stirpe propago.*

² *Juvenis de stirpe creatus.*] Editiones

PSALMUS LXVIII. LXIX.

75

- 31 Munera, te super astra ferent. Tu freta sagittis
Lethalibus agmina fundis:
Tu fortesque domas dextras, animosque rebelles:
Humiles tibi pendere cogis
Vectigal fractosque duces, avidique cruoris
Vindex populi agmina perdis.
- 32 Quique bibunt Nilum, qua mergitur æquoris undis,
Quique ipso fontis in ortu,
Accurrent, pacemque petent, opulenta ferentes
Tibi munera supplice dextra.
- 33 Regna hominum celebrate Deum: date carmina Regi,
Qui templa gubernat olympi
- 34 Æterna æternus: cujus mortalia cuncta
Vocem tremefacta pavescunt.
- 35 Hunc fortem celebrate, unique accepta referte
Bene gesti prospera belli.
Cujus in Ifacidis resplendet gloria; cujus
Testantur robora nubes:
- 36 Cujus ab arcano templo venerabilis horror
Stupefacta in pectora manat.
Ifacidum Deus ille, Deus qui robore nervos,
Animosque vigore suorum
Implet: ei laudes Jacobi dicite proles:
Etenim Deus ille deorum est.

PSAL. LXIX. *Salvum me fac, Deus, &c.*

- 2 S ANCTE parens fer opem lasso: torrentibus undis
Pene obruerunt me malorum flumina.
- 3 Pes nequit in molli vestigia figere limo:
Pronumque inundans vertici fluctus rapit.
- 4 Dum clamo, arentes urit fitis arida fauces:
Spectando lasa torpuere lumina.
- 5 Me vexant odiisque premunt immanibus hostes,
Plures inumbrant quam capilli tempora.
Inque dies crescunt numero: & ceu rapta rependam,
Bene parta per vim cogor illis reddere.
- 6 Simplicitas tibi nota mea est, bone conditor orbis,
Meæque testis semper innocentiae es.
- 7 Fac, pater alme, bonis ne sint mea damna pudori;
Dum te colentes clade cernunt opprimi.
- 8 Te propter maledicta tuli & ludibria vulgi:
Te propter ora turpis infecit pudor.
- 9 Me vitant fratres, & eademem atre creati

- Me ceu scelestum abominantur filii.
 10 Uror, & ira coquit penitus præcordia, leges
 Tuosque ritus impii quum negligunt.
 In tua quæ jactant probra & convicia sacra,
 In me recurrunt, corque vulnerant meum.
 11 Si fleo jejunos, si macero pectora curis,
 Rident, probrisque prosequuntur lacrymas.
 12 Si tegor incultos faccis squalentibus artus,
 Fio repente fabula & ludibrium.
 13 Me salibus petit e portæ statione senectus:
 Et ebriosæ sum tabernæ cantio.
 14 Interea curis, genitor, confectus acerbis,
 Ad te recurro: tu benignus respice.
 O genitor, sine fine bonus, sine fraude fidelis,
 In rebus arctis da salutarem manum.
 15 Erige pene luto absorptum: da figere gressum:
 Crudelis hostis¹ me eripe impotentia.
 16 Neu rapiat torrentis aquæ violentia, neu me
 Mergatve gurgis, aut vorago absorbeat.
 17 Sancte parens, nullos cujus clementia fines
 Novit, vocantem & destitutum respice.
 18 Ne faciem seruo avertas, qui rebus egenis
 Supplex opem orat: subito miserum subleva.
 18 Mitis ades: serua hanc animam, ut pudor obruat hostes,
 Qui ceu relictum me enecant conviciis.
 20 Tu² testis mihi probri ignominiaque superba:
 Tu testis hostes quam proterve illuserint.
 21 Cor dolor urebat: focius mihi nemo doloris,
 Nemo dolorem qui levaret anxium.
 22 Dulcia felle mihi tingebant fercula amaro:
 Pro vino aceti porrigebant pocula.
 23 Ergo victum illis vitient aconita vicissim:
 Mœrorque læta obnubilet convivia.
 Unde sibi placidæ promittunt otia pacis,
 Hinc semen illis pullulet discordiæ.
 24 Caligent oculi, & nutent vestigia: vires
 25 Elumbe corpus deserant. Iram tuam
 Sic meritos effunde super: tuus hauriat illos
 26 Furor: colonis tecta vidua mœreant:
 Qui deserta habitet tentoria nemo superfit,

27 Quia

¹ *Me eripe.*] Utraque Stephanorum 2 *Tu testis mihi probri.*] Steph. 1565,
 fratrum editio, duæ Plant. & Argent. 1566, utraque Plant. & Argent. *Tu*
eripe me. *testis probri mihi.*

- 27 Quia persequuntur dextera afflictos tua.
Afflictos miserisque procaciter insultantes,
Verbis acerbant vulnera atque injuriis.
- 28 Tu sine, peccatis cumulent peccata, nec unquam
Dulcem æquitatis sentiant fructum tuæ.
- 29 Impia de tabulis viventum nomina dele:
Tuos nec inter hos recense filios.
- 30 Me tenuem afflictumque tua, pater optime, dextra
Erige, locoque siste tutum in arduo.
- 31 Hic ego carminibus rerum super astra parentem
Tollam, & celebri gratias in cœtu agam.
- 32 Gratius hoc illi est, quam si cadat hostia ad aram
Vitulus tenellus jam coniscans cornibus.
- 33 Adspicient mites, & pectore gaudia volvent,
Deum colentum læta corda gestient.
- 34 Audit enim Dominus tenues, nec despicit ægros
Ob nomen ejus vinculis coercitos.
- 35 Unum igitur tellus colat hunc, & pontus, & æther,
Et quicquid æther, terra, pontus continet:
- 36 Qui facit incolumem pulchram florere Sionem,
Urbesque Judæ mœnibus cingit novis:
- 37 Metiturque suis rura ante inculta colonis,
Tenenda blandis quæ relinquunt liberis:
Quæ placida teneat series in pace nepotum,
Quicumque Domini nomen & numen colunt.

PSAL. LXX. *Deus in adjutorium meum intende, &c.*

<p>2 O Deus, præsens ades, & periculis
Me præsentibus eripe:
O Deus, duros prope labores
Confestim auxilio ut leves.</p> <p>3 Qui meam quærunt animam,
erubescant,
Fœdam ignominiam ferant:
Et fuga turpi doleant, malignis
Qui me consiliis petunt:</p> <p>4 Tergadent, fufos pudor ut perurat,
Qui rident gemitus meos.</p> | <p>5 Teque clementi & placido fruatur,
Qui gaudent placitis tuis.
Qui salutis spem posuere in uno
Te certam penitus Deo,
Gaudeant, semperque canant,
Pærennis
Majestas & honor Deo.</p> <p>6 Sunt meæ vires & opes pusillæ:
Sed tu me, Deus, adjuva.
Tu meæ vires, mea spes, opesque:
Festinus ser opem mihi.</p> |
|--|---|

PSAL. LXXI. *In te Domine speravi, non confundar, &c.*

- 1 **I**N te salutis spem posui meæ,
Fac me perennis ne pudor ob-
ruat.
- 2 Audi vocantem lenis, & eripe
Hostis cruenti me violentiæ.
- 3 Vitæque custos & columen
meæ,
Turrisque rebus semper in aspe-
ris,
- 4 Nunc turris esto & perfugium
mihi,
Et sævientum subtrahe dexte-
ræ
- 5 A vi scelestæ subtrahe dexteræ
Pendentem ab uno subsidio tuo:
Et qui iuventæ tutor eras meæ,
Orbam senectam viribus asserere.
- 6 Tu me tuendum matris ab
ubere
Duxti: pependit matris ab ubere
Spes nostra de te: materies meis
Una est perennis laus tua canti-
bus.
- 7 Ceu continenter prodigium
malis
Natum ferendis, rideor impiis.
Sed me malorum fluctibus obru-
tum
Spes una fulcit præsidii tui.
- 8 Me lux videbit, me tenebræ
tuas
- 9 Laudes canentem: ² jam senio
gravem,
Fractiisque lasso corpore viribus,
- 10 Ne me impiorum trade libidini.
Et clam susurrant, & caput
in meum
- 11 Occulta tendunt retia per sce-
lus:
Et dum scelestum propositum
premunt,
Ajunt, Ope illum destituit Deus:
Instate fracto, prendite, per-
dite
- 12 Nudum salutis vindice. Tu Deus
Ne linque fretum præsidio tuo:
Præsenque sævis hostibus eripe.
- 13 Pudore vultus inficiat rubor
Hosti doloso, fraude nefaria
Qui me aucupatur: mœreat ir-
rita
- 14 Conata, vanum lugeat exitum.
Liber periculis, carmine te no-
vo
- 15 Pangam ³ tenacem polliciti, &
tuis
Promptum juvandis: & numeris
meis
Aptabo laudes innumeras tuas.
- 16 Canam potentem te dare pro-
spera
Eventa, belli quum fremuit ti-
mor:
Canam fidelem reddere foede-
rum
Promissa, largo non sine scœnore.
- 17 Abusque primo flore puertæ
Laudum tuarum tu mihi carmina
18 Sem-

1 *Pendentem ab uno subsidio tuo*] And. Hartus anno 1621, *præsidio tuo*.

2 *Jam senio gravem.*] Tres Stephanorum, dux Plantini, & Argentoratensis editio, *tam senio gravem*.

3 *Tenacem polliciti*] [Vid. ad Psalm. XLVII. An vero *tenax polliciti* æque bene

dicatur ac *propositis*, ut Horatius dixit, valde dubito: unicum scio Ciceronis locum, quo tueri se posset Buchananus, ex lib. III. de Off. 29 *quod affirmate, quasi Deo teste promiseris, id tenendum est*. forte alia auctoritate mihi ignota, motus fuit auctor.]

- 18 Semper præisti: ne senio gravem
Canumque nunc me, spes mea,
desere:
Donec nepotum secula nove-
rint,
Me vate, quanto robore, qua
fide
- 19 Me liberaris. Justitiæ tuæ
Convexa mundi gloria transvo-
lat.
Rerum creator, quis similis
tui?
- 20 Qui me malorum gurgite mer-
seras,
Mitisque vita rursus amabili
Tracto e profundo gurgite das
frui:
- 21 Opesque honoresque accumu-
las bonus,
- Ira remissa: & pectora turbida
Solaris. Ergo te cithara canam
Nabloque certa conspicuum fi-
de.
O sancte nostræ gentis ab ul-
timo
Protector ortu, vox mea te ca-
net:
- 22 Te spiritus, te vita laboribus
Exempta duris, laudibus effe-
ret.
- 23 Lux nulla solem proferet au-
reum,
Quæ prædicantem justitiam
tuam
Non audiet me, Rex bone, qui
meis
Rubore vultum offuderis hosti-
bus.

PSAL. LXXII. *Deus judicium tuum Regi da, &c.*

- 1 **D**A tuæ Regi, Deus, æquita-
tis
Jus ad exemplum dare, filioque
Regis ut legum patriæ ad salu-
tem
Flectat habenas.
- 2 Ut regat justis populum institu-
tis,
Pauperum questus facili tuorum
Aure cognoscat, dirimatque li-
tes
Legibus æquis.
- 3 Pace latentur juga montium-
que
Horridi saltus: genitrix quietis
Æquitas colles amet, asperos-
que
Ruris alumnos.
- 4 Jus suum det pauperibus, poten-
tum
Curet ut ne vi tenues preman-
tur,
Destruat quisquis miseros dolo-
sis
Litibus urget.
- 5 Ut reformidet venientis ævi
Gens tuum nomen, sua sol diei
Donec effundet, sua luna do-
nec
Lumina nocti.
- 6 Æquitas & jus veniens olym-
pæ
Recreat terras, veluti sub æstu
Imber, & rores pluviæ beatos
Ruris honores.
- 7 Floreat, rerum hoc moderante
habeas,
Jus

1 *Protector*] [Inferioris ævi vocem studiosi Vide Cellarii curas posteriores hanc non admittunt elegantæ præcæ pag. 227. & Borrich. pag. 206.]

- Jus¹ bonæ paces vigeant, perenni
Luna dum cursu rediens novabit
Menstrua vultus.
- 8 Imperi¹ fines maris unda fluctu
Hinc & hinc claudat: spatiumque
latis
Quod modum regnis faciat,² sit
idem
Terminus orbis.
- 9 Ad pedes illi cadat advolutus
Æthiops: hostes veniam precati
Supplices, vultus humiles comamque
in
Pulvere verrant.
- 10 Qui tenent pontum, refluique
ponti
Insulas, regesque Arabum beati,
Thuris & dites venient Sabæi,
Dona ferentes.
- 11 Illum adorabunt, mare qua remotis
Obstrepit terris, metuentque reges:
Servient gentes sub utroque mundi
Axe jacentes.
- 12 Ille desertos ope sublevabit:
13 Eximet curis querulos: egeno &
14 Pauperi dextram dabit: obrutosque
Fœnore solvet.
Nec velut vilem tenuis cruorem
- 15 Plebis effundi sinet: ergo vivat,
Deque thesauris Arabum beatis
Munera sumat.
Ac suo Regi bene comprecatus,
Illius laudes canat, illum honoret,
- Largam opum dextram celebret,
patremque
Vulgus adoret.
- 16 Per feros montes segetem refundat
Terra, tam densis crepitans aristis,
Quam gravi cedros Libani flagellant
Murmure venti.
- 1 Augeat prolem numero carentem
Per vias urbis bona pax beatæ:
Lata ceu campis riguis per imbrem
Gramina surgunt.
- 17 Nomen æterno juvenescat ævo:
Filiis nomen, jubar usque solis
Dum vagæ fundet radiata terris
Lumina flammæ.
Ille Rex gentes faciet beatas,
Quas sinu claudit refugo Amphitrite,
Omnis hunc tellus canet Amphitrite
Cincta beatum.
- 18 Ifaci gentis Domino Deoque
Laus, honor, virtus: opis haud egenus
Illa, quæ cuncti attoniti intuentur,
Perficit unus.
- 19 Nomen augustum canat omnis ætas:
Ulla quod nunquam taceat vetustas:
Nominis sancti penetret per omnes
Gloria terras.

PSAL-

¹ *Bonæ paces vigeant*] *Paces* hic pluraliter adhibuit, adversus Grammaticorum quidem placita, non tamen absque exemplo. Ita enim locutus est Plautus *Perf. V. 1. 1.* Lucret. *V. 1229.* &, quem

præcipue respexisse noster videtur, Horat. 2. *Epist. I. 102.*

Hoc paces habuere bonæ ventique secundi.

² *Sit idem terminus orbis*] Forte *orbis* legendum.

PSALMORUM

Liber Tertius.

PSALMUS LXXIII. *Quam bonus Israël Deus, &c.*

1 **T**ellus ut undis hospitium
neget,
Undæque terras fluctibus
obruant,
Aër coruscis fulminet ignibus,
Ruina mundi sidera mitceat:
Dei potentis non bonitas ta-
men
In rebus arctis destituet pios,
Puræque mentes nequitia sinet
Mœroris æstu funditus opprimi:
2 Quam pene lapsu pes mihi lu-
brico
Gressum fefellit, dum pede me-
tior
Immensa parvo, dum trutina
mea
Expendo stultus iudicium Dei!
3 Fervebat ira pectus, & æmulo
Livoris æstu, quum scelerum om-
nium
Contaminatos sordibus impios,
Florere cunctis conspicerem bo-
nis.
4 Sors illa cunctis invida, mo-
bilis,
Infida, servat perpetua fide
Istis tenorem, & robore vivido
Firmos senectam ducit ad ulti-
mam.
5 Exempta duris vita molestiis
Curisque (pectus quæ reliquis co-
quunt

Mortalibus) per lætitiâ fluit
Luxumque, & ægris pura labo-
ribus.
6 Ergo insolenti foeta superbia
Corda intumescunt: pectora spi-
ritus
Ventosa tendunt: cæcus amor sui
Frena impotenti dat violentiæ.
7 Tecta invidendas non capiunt
opes,
Felicitem non animus suam:
Et vota vincens spemque super-
fluus
Luxus fatigat, nec fatiat ta-
men.
8 Verbis minores terrificant fe-
ris,
Et fastuosæ mole potentiæ:
Vultu procaci & vocibus impro-
bis
Adblandiuntur nequitia suæ.
9 Nec impudentis garrula vani-
tas
Contenta linguæ fundere toxica
Terras per omnes, astra laces-
sere
Audet, Deumque insana super-
bia.
10 Hæc mente spectant attonita
pii,
Et æstuanti pectore fluctuant:
11 Secumque mussant, Scilicet hæc
Deus

Tom. II.

L

Quum

- Quum cernat, atris abstinet ignibus?
 12 Opes abunde suppeditant malis,
 Crescitque nullo fine pecunia:
 Secura pacis molliter otia
 Quassante nullo turbine transigunt.
- 13 Frustra ergo puro pectore vivitur:
 Frustra innocentem contineo manum:
- 14 Frustra labores perfero, torqueor
 Dolore, nullis non crucior malis.
- 15 Rursus verebar ne temerario
 Ausu improbarem consilium Dei,
 Ac arbitrarer forte miserrimos,
 Selecta quos is pignora nuncupat.
- 16 Causas latentes dum sequor anxius,
 Et pertinacis viribus ingenî
 Pugno, profundum se chaos ingerit,
 Et nocte mentis lumen adobruit.
- 17 Labore tandem fessus inutili
 Ad te recurro, Rex bone cœlitum:
 Quietus exspecto ex adytis tuis,
 Quis hos & illos separet exitus.
- 18 Vidi repente quam pede lubrico
 Starent superbi: quam stabiles parum
 Opes tenerent: quam fragili loco
 Fultos ruina præcipiti trahas.
- 19 Procella vindex ut sonuit tuæ
 Iræ, fugaces cum domino suo
- Evanuerunt divitiæ: manet
 Umbra invidendæ nulla potentia.
- 20 Sic nocte mentes ludificans fugit
 Imago somni: & quæ modo pectora
 Sopita vano terruerat metu,
 Risus per urbem mox ciet omnibus.
- 21 Donec viderem hæc, mærorum
 & anxietatis
 Mentem obruebant sollicitudines:
- 22 Aut hæsitantem, ceu stupidum pecus,
 Torpor ligabat pectore marcido.
- 23 Arcana sed vis interea tui
 Me fulciebat numinis, ac manum
- 24 Dextram regebas: auspicio tuo
 Ductuque clarus fulgeo gloria.
- 25 Quid terra, præter te, mihi,
 quid polus
- 26 Offert colendum? cor mihi tabuit,
 Infracta mens desiderio tui
 Languēbat, ægrum corpus inaruit:
 Tu rursus artus robore vivido
 Firmasti: opimas suppeditasti opes.
- 27 Qui, te relicto, spe stolidi deos
 Vanos adorant, cladibus obruis.
- 28 Te sector unum, tu superas
 meis
 Spes una rebus: præsidio tuo
 Liber periculis, auctus honoribus,
 Te sempiternis laudibus efferram.

PSAL. LXXIV. *Ut quid, Deus, repulisti, &c.*

- 1 CUr nos relinquis penitus, o
 rerum parens,
 Hostique dedis impio?
- Lupis vorandum cur gregem pastor tuum
 Ira obstinata deseris?

- 2 Memento cœtus servitute ab
aspera
Quem vindicasti: quem tibi
Peculiari sorte, patrimonium
Ceu proprium, receperas.
Colles Sionis, numinis sedem tui,
Bonus favensque respice.
- 3 Tandem resurge, & hostium su-
perbiam
Compeſce: perde funditus
Hostes protervos, qui tuum sa-
crarium
Manu nefanda polluunt.
- 4 Clangunt sonora buccina, non
quæ tuas
Laudes canat, ludibrio
Sed festa acerbo quæ profanet:
in tuis
Vexilla figunt turribus.
- 5 Bacchatur audax ira frenis libe-
ra:
Ædis ruentis it fragor:
- 6 Quales sub altis murmurant quer-
cus jugis,
Cæsæ bipenni quum ruunt.
- 7 Demoliuntur malleis & vectibus
Cælata templi limina.
Populatur ignis adyta: nominis
tui
Contaminant sacrarium.
- 8 Secumque tacito comminantur
pectore
Se diruturos omnia.
Nec temere: flammis strata fu-
mant omnia
Tuo dicata cultui
- 9 Loca: signa nusquam, nulla jam
miracula:
Propheta nullus perditos
Solatur, & spe quamlibet lenta,
tamen
Spondet malorum terminum.
- 10 Quousque tandem nomini sine
tuo
Hostem protervum illudere?
Quousque acerbis facta dira &
impia
Exasperabit jurgiis?
11 Cur otiosus retrahis, manum?
extere
Tandem potentem dexteram.
12 Tu noster olim rector & custos,
Deus,
Priscis abusque seculis.
Te vidit orbis vindicantem ab
omnibus
Semper tuos periculis.
13 Secessit unda te jubente, & vi-
treo
Muro liquor coërcuit
Cursum, feroces viribus suis du-
ces
Ponti recursus obruit:
14 Ipsum marinis vastiorem belluis
Hauit tyrannum, & asperis
Afflicta saxis, fluctibus cadavera
Ejecta vultur Æthiops
15 Voravit: inter æstu arenas tor-
ridas,
De cote dura limpidi
Fluxere rivi: te imperante sub-
stitit
Arente flumên alveo.
16 Tuus dies est, nox tua est: solis
jubar
Radiis adornas aureis.
17 Æquorque claudis littorum re-
pagulis,
Terraque cingis fluctibus:
Æstate lenis frigus acre, frigo-
ris
Æstum rigore temperas.
18 Domine, intuere probra, con-
tumelias,
Et hostium ludibria,
Qui te lacessunt impiis convi-
ciis,
Molestiis nos opprimunt.

- 19 ¹ Ne trade vitam turturis tuæ feris:
 Turbam tuorum pauperum
 Ne sempiterna oblivione desere:
 20 Memor tui sis fœderis.
 Nam nec tenebræ nos tegunt,
 nec pellimus
 Obscuritate injurias.
 21 Ope destituti & omnibus fracti
 malis
 Populi pudori consule:
 Ut te merentem prosequantur
 laudibus

- Miseri levati luctibus.
 22 Exsurge, rector orbis optime,
 & tuam
 Causam tuere: sis memor
 Quæ probra passim nomini semper tuo
 Stulta ingerat procacitas.
 23 Voces superbas & tumultus improbos
 Silentio ne supprime:
 Curamque rerum gerere te mortalium,
 Qui negligunt te, sentiant.

PSAL. LXXV. *Confitebimur tibi, Deus, &c.*

- 2 **T**E nos carminibus, Rex bone, patriis
 • Dicemus merito: te celebrabimus
 Præsentem miseris: & memorabimus
 Facta illustria posteris.
 3 Quum plenis venient tempora seculis,
 Cogam, inquit Dominus, concilium meum:
 Justis suppliciis prosequar impios,
 Justis muneribus pios.
 4 Fundamenta soli dissiliant licet,
 Turbetur trepidis gens hominum minis,

- Fundamenta soli fluxa adamantinis
 Ne tam rursus ego vinculis.
 5 O stultos quoties admonui modum
 Vesanæ ut facerent nequitia suæ!
 In cœlum quoties admonui impios
 Ne stulte arma capefferent!
 6 Quid cœlum stolidi voce lacestis?
 Qua spe sic furitis? spiritus arrogans
 Cujus præsidio fretus in æthera
 Cristas erigit impias?
 7 Eois coëat viribus occidens,
 Con-

¹ *Ne trade vitam turturis tuæ feris*] Contra linguæ Latinæ consuetudinem, *turtur* hic fœmininum posuit: nec tamen temere id ab eo factum; principes enim Bibliorum interpretes Leo Judæ, Tremellius, Arias Montanus, Castellio, Vatablus, Hebræum textum secuti, *viam* sive *animam turturis tuæ*, hoc in loco verterunt. Variant quidem LXX. Interpp. eosque plerumque secuta versio vulgata: illi enim reddunt, *Μὴ παραδῆς τοῖς θορίαις ψυχὴν ἑξομολογημένην σοῖς*; hæc,

Ne tradas bestiis animas confitentes tibi. Cæterum notat magnus Vossius turpiter excutiisse Servium, qui ex illo Virgilii Ecl. I.

Nec gemere aëria cessabit turtur ab ulmo, turtur fœminino positum existimavit: cum nihil sit apertius, quam *aëria* cum *ulmo*, non vero *turtur*, illic convenire. [Apud Ovidium lib. II. Amor. VI. 12. in MSS. erat *turtur amica*, ubi vide Heinf. Paulin. Natal. VII. princip. *turtur conjuncta columbe.*]

- Conjurent calidæ cum Borea pla-
gæ,
Frustra divitias, scepra, poten-
tiam
Cuiquam conciliaverint.
- 8 Unus Rex hominum, res homi-
num suo
Versans arbitrio, præcipitem
trahit
Illum de folio, plebis ab infimæ
Hunc fæce ad folium erigit.
- 9 Nam cratera meri purpurei Deus
Jam dextra tenet, & vindice
pharmaco
Undantem pateram temperat, &
malis
Justum supplicium parat.
Illinc impietas undique ab ulti-
mis
- Terrarum spatiiis hauriet, & me-
ro
Consumto, cupido gutture tur-
bida
De fæce exitium bibet.
- 10 At me vate, Dei, quem genus
Ifaci
Et thure & precibus placat &
hostiis,
Omnis posteritas munificen-
tiam
Et vim numinis audiet.
- 11 Confringam tumidæ tela super-
biæ
Formidata bonis: cladibus obru-
ta
Emerget pietas, & super æthe-
ra
Tollet conspicuum caput.

PSAL. LXXVI. *Notus in Judæa Deus: &c.*

- 2 **G**entes profanæ numinis loco
colunt
Sibi quisque quem finxit
Deum:
Judæa verum novit & colit
Deum,
Laudatque festis cantibus:
- 3 Deum Sionis incolam, Solymæ
facris
Cui templa fumant ignibus.
- 4 Illic minaces fregit arcus, lu-
cida
Fregit sagittæ spicula.
Clypea sinistris rapuit, enses dex-
teris:
Funesta bella sustulit.
- 5 Tu præpotentes fortior tyran-
nidas
Virtute frangis: tu feram
Compefcuisti fortium superbiam
Regum potenti dextera.
- 6 Fracta minacis spiritus ferocia,
Prædæ fuere: aut ferreo
Somno gravati condidere lumi-
na.
- 7 Obtorpere dexteræ
Fortes virorum, vis equorum,
& curruum
Elanguerunt impetus.
- 8 Tuum verendum nomen & nu-
men, tuæ
Quando æstus iræ incanduit,
Quis obviam ausit ire? quis mi-
serum caput
Tuo furori objecerit?

Quum

1 *Tu præpotentes.*] Tres Stephanorum,
duæ Plantini, & Argent.

Tu belluosis montium clarus jugis
Apparuit: tu feram.

- Quum ¹ templa mundi fulminum
 quateret fragor,
 9 Ut impia tyrannide
 10 Pœnis repressa ² supplicem mo-
 destiam
 E servitute abduceres,
 Attonita tellus siluit : imbellis
 pavor
 Mentis superbas perculit
 11 Ultricis iræ scelera pœnis obruta
 Humana gens quum cerneret,
 Boni efferebant laudibus te, con-
 scius
 Premebat horror impios.
 12 Vota ergo Domino nuncupate,
 & reddite:
 Domino verendo munera
 Ferte universi civitatis incolæ
 Sanctæ, Deumque agnoscite,
 13 Reges superbi quem pavent, qui
 spiritus
 Feros retundit impiis.

PSAL. LXXVII. *Voce mea ad Dominum clamavi, &c.*

- 2 **T**E voce semper, te prece
 supplice,
 Rerum invocabo conditor opti-
 me:
 Nam lenis ac placatus aurem
 Das facilem miseris quere-
 lis.
 3 Ad te refugi, quum premerer
 malis,
 Ad te tetendi follicitus manus
 Sub nocte sola, donec atras
 Lux tenebras rediens fuga-
 ret.
 4 Mens inquietis fracta doloribus,
 Surda abnuebat aure fidelium
 Voces amicorum, medelæ
 Impatiens : animusque so-
 lum
 Intentus in te, cum lacrymis pre-
 ces
 Miscens fremebat : pectora fle-
 bili
 Concussa singultu sonabant;
 Cura animi cruciabat ar-
 tus:
 5 Æstus verabat sollicitudinum
 Dulcem soporem carpere lumi-
 na:
 Segnis ligabat membra tor-
 por,
 Vocis iter dolor obstrue-
 bat.
 6 Tum mente versa volvere secula
 Cœpi anteaucti temporis, ac Dei
 Numen bonis præsens, nec
 unquam
 Auxilii miseris avarum.
 7 Laudum subibat quas tibi car-
 mine
 Lyræ canebam suaviloquæ ad
 modos:
 Secumque vestigabat ægra
 Mens vario labefacta mo-
 tu;

8 Num

1 *Templa mundi*] Tet. Eunuch. III. 5. 42.
 At quem Deum? qui templa cæli summa so-
 nitu concussit.

Ennius,

Unus erit quem tu tolles ad carula cæli
 Templa -----

Lucret. I. 1098.

Neve ruant cæli tonitralia templa superne.

Sic Buchan. Ps. LXXVII.

Qui templa pœni sideribus poli
 Condideris -----

2 *Supplicem modestiam.*] Omnes Ste-
 phanorum, duæ Plantini, Argent Vau-
 trollerii Lond. 1580. Genev. 1594. *sim-
 plicem modestiam.*

<p>8 Num me relicto in perpetuum
Deus
Opis benignam jam retrahit ma-
num?
9 Nec amplius suum tenebit
Larga Dei bonitas teno-
rem?
Nec ore vatum leniet anxias
10 Curas suorum? nec miseris erit
Placabilis? nec sistet iræ
Præcipitem bonitate cur-
sum?
11 Tandem remisso pectore, Quo
dolor
Impellis? inquam: stant adaman-
tinis
Decreta cœli fixa vinclis,
Nec dubio labefacta casu,
Nec fracta vi, nec temporis in-
vidis
Obliviosi obnoxia dentibus.
12 Rursus tuæ mentem subibant,
Sancte parens, monumenta
dextræ:
Qui templa picti sideribus poli,
Frugumque campos germine fer-
tiles,
Et scela tot nostros ad usus
Condideris pecudum & fe-
rarum.
13 Quam sæpe, poenis dum premis
improbos,
Tutoque fulcis præsidio probos,
Mortalibus clementiæque &</p> | <p>Justitiæ specimen dedisti,
14 Æterne rerum conditor! omnia
Consulta cujus factaque sanctitas
Illustrat: haud quidquam tibi
ingens
Orbis habet simile aut se-
cundum.
15 Mirante mundo tu, Deus unice,
Miræ dedisti signa potentæ,
16 Ergastulis quum liberaisti
Abramidas Pharii tyranni.
17 Videre fluctus te tumidi, Deus,
Videre fluctus, & trepido gradu
Fugere: turbavit profundas
Horror aquæ vitreæ lacu-
nas
18 Fudere aquosas imperio tuo
Nubes procellas de gravido sinu,
Sonore rauco: grandinisque
Infremuit lapidosus imber.
19 Cœli tonantis vastificus fragor
Implebat aures: lumina fulgurum
Terrebat ardor, & pavore
Attonitæ tremuere terræ.
20 Sali rubentis pervia vastitas
Ductore te tot millibus obruit
Vestigia, & fluctu refuso
Clausit iter Phariis quadri-
gis.
21 Moses & Aron (ceu pecudum
greges
Pastor reducit) præsidio tuo
Duxere tranquillæ per undas
Incolumes populi catervas.</p> |
|---|---|

PSAL. LXXVIII. *Attendite popule meus, &c.*

- 1 **A**udite Ifacidæ, & rerum pietate parentem
Qui colitis pura, huc animos advertite vestros.
- 2 Mira canam, sed vera canam: quæ longa vetustas
Occulit arcanis oracula mersa tenebris
- 3 Evolvam: priscis accepta parentibus olim
- 4 Veriloquidictis, in secula sera nepotum

Tran-

- Transmittam: laudesque Dei, mirandaque facta
 Cognita de proavis discent me vate minores.
- 5 Namque parens mundi sancto quum fœdere gentem
 Jungeret Ifacidum sibi, patres prodere natis
- 6 Per feriem, & feris venientia secula seclis,
 Et legum monitus & facta ingentia jussit.
- 7 Scilicet ut memori benefacta priora tenentes
 Pectore, consilium vitæ auxiliumque regendæ
 A Domino expectent, trepido turbante tumultu.
 Ne tam cæca animos condant oblivia, legum
 Irrita ventosis ut dent præscripta procellis.
- 8 Neu similes patrum, male grata mente rebelles,
 Deficiant animi instabiles, dubioque labantes
- 9 Pectore. Cur soboles Ephraimi docta sagittis
 Figere vel jaculo quamvis distantia cento,
 Terga dedit pene ante tubas? latebrisque salutem
 (O pudor!) abjectis quæsitit turpiter armis?
- 10 Nempe quod averfos flexere per avia gressus,
 11 Obliti legum & monitorum, & fœderis icti,
 12 Obliti tantorum operum, quæ, testibus olim
 Patribus, in Phariis Dominus patraverat oris.
- 13 Quum mare divisit sese cumulante profundo,
 Inter & aggestos undæ stagnantis acervos
- 14 Incolumem eduxit populum, duce nube serena
 Luce, per obscuras flamma præeunte tenebras.
- 15 Flumina de solidi patefecit vulnere saxi,
 16 Damnatisque siti rivos donavit arenis.
- 17 Nec satiati undis linguas tenuere procaces:
 18 Ausi immane scelus, deserta per avia rursus
 Tentavere Deum: &, ventris stimulante voracis
- 19 Ingluvie, petiere cibos: ac talibus ora
 Solverunt: Silicis duræ qui flumina venis
 Elicuit, subitoque sitim torrente levavit,
- 20 Non potis est panem, non lautæ fercula mensæ
 Addere? non epulis convivia larga profusis?
- 21 Audiit omnipotens, calidaque accensus ab ira est,
 In ¹ Judamque hausit flammato corde furorem.
- 22 Et populo tamen ingrato, totiesque salutis

Im-

I In Judamque hausit.] Tres Steph.
 duæ Argent.
 Flammarumque globos fudit super agmina
 largis

Imbribus, & stolidos compefcuit ignibus
 ausus.
 Et populo, &c.

- Immemori acceptæ, ¹ victum dedit esse petitem.
- 23 Castra super late ætherii patefecit olympi
- 24 Horrea: ² dein gravidas cœlesti semine nubes
Ambrosiæ largos super agmina solvit in imbres:
- 25 Cœlestisque cibi indulsit mortalibus usum.
- 26 Cedere tum jussu campis ex aëris Euro,
Mox tepidis volucrum pluvias Notus attulit alis,
- 27 Non secus ac siccæ cumulos quum verrit arenæ,
Pulvereamque trahit deserta per arida pallam.
- 28 Castra super, tensisque super tentoria velis,
Alituum tremulis resonabant agmina pennis,
Et circum affusis cumulabant stragibus agros.
- 29 Jamque epulis exempta fames: sed prava libido
- 30 Non exempta tamen; sed adhuc sine fine petita
- 31 Faucibus hærebant epulæ: Deus ecce repente
Ultor adest: late subito grassante ruina,
Robora selectæ passim cecidere juventæ.
- 32 Sed neque tot poenæ, neque tot benefacta rebelles
Continuere animos, nec tot miracula, rerum
- 33 Natura monstrante Deum. Pater ergo procaces
Casibus assiduis fregitque, & robore fracto,
Ante diem tremulæ succidit fila senectæ.
- 34 Vix tandem morbis vexati, erroribus acti,
Omnibus exhausti prope cladibus, omnium egeni,
- 35 Agnovere Deum: per tot discrimina tecti,
Ereptique malis, sævoque ex hoste recepti,
- 36 Verba tamen blandis fundebant subdola linguis,
37 Ore pii, mendace animo: neque fœderis icti
- 38 Servavere fidem. Verum clementior ille
Sontibus ignovit: patria pietate remisit
Offensas, meritamque ultro compescuit iram:
- 39 Quippe homines memor esse animi modo flabra fugacis,
Quæ fragiles agitent morituri corporis artus.
- 40 O quoties inter viduas cultoris arenas,
41 Inter faxa siti squalentia, numinis iram
Languentem insanis irritavere querelis!
Et sua divinas dimensi ad robora vires,
Virtutem brevibus voluere includere metis,
Quæ mare, quæ terras, quæ cœli continet orbes!

42 Sci-

¹ *Victum dedit esse petitem.*] Tres Steph. dux Plant. Argent.
duæ Plant. Argent. *Dapibus dedit esse petitis.* Horreaque; & nubes cœlesti semine factas
² *Horrea: dein gravidas.*] Tres Steph. Ambrosiæ, &c.

- 42 Scilicet obliti benefacta priora, salutem
 Acceptam, & duri nuper juga demta tyranni,
 43 Et quæ per Pharias miracula plurima gentes
 Edidit, in vitreos suffuso sanguine rivos,
 Damnatisque siti laticum sine munere mensis.
 44 Et modo pestiferæ per celsa palatia muscæ
 Spicula figebant liventi tincta veneno:
 45 Et modo flumineis squalebant atria ranis.
 46 Et nunc bruchus edax hominumque boumque labores,
 Agmine nunc denso diræ excedere locustæ.
 47 Grandinis imbre hortos, lapidosa grandine vites,
 Grandine silvarum Dominus decussit honorem:
 48 Grandine prostrati fortes jacuere juvenci:
 Et segetum gravidos ruit igneus imber in agros.
 49 Ira Dei, laxisque furor bacchatus habenis,
 Eumenidumque faces, & conscius horror oberrans
 Pectora, turbabat stimulis præcordia cæcis.
 50 Tum letho patefacta via est: mors sæva per omne
 Passim hominum pecudumque caput nulli æqua cucurrit:
 51 Primitias sobolis, carissima pignora, florem
 Roboris, & seræ spem præsidiumque senectæ
 Prostravit, qua Nilus aqua se divite volvit,
 Et septemgeminis refluxum mare submovet undis.
 52 Interea, ceu pastor oves in pascua ducit,
 53 Ipse suum Dominus populum deduxit, ab omni
 Vi procul & trepida formidine: fluctibus æquor
 Obruit infestos in se redeuntibus hostes.
 54 At sancti tenere patres loca sancta, Deique
 55 Parta manu, exclusit gentes prius unde profanas,
 Aut prostravit humi victas; & jugera mensus
 56 Abramidis habitare dedit. Nec segnius illi
 Irritare Deum, & rerum tentare parentem,
 57 Fœdera negligere: & patrum de more rebelles,
 Avertere suos recto de tramite gressus.
 Non secus ac arcus curvat se in cornuâ nervo
 Adducto, dextraque iterum nervoque remisso
 In faciem subito flectit se sponte priorem:
 58 Libera sic iterum gens impia vindice pœna
 Ad sese rediit: cunctisque in collibus aras
 Erexit, finxitque sibi simulacra deorum,
 59 Ac Dominum rerum meritas accendit in iras.
 60 Audiit omnipotens pater impia vota precesque,
 Et sibi dilectam gentem contempsit: & aras

- Ipsæ suas, ac Silonis tentoria liquit,
Sola sibi e cunctis electa habitacula terris.
- 61 Deferuitque sui monumentum fœderis Arcam
Hostibus in prædam: monumentum roboris, unde
Clara Dei in cunctas splendebat gloria terras.
- 62 Hos ferro, terræ iratus sibi nuper amatae,
63 Objecit, flammis alios: cecidere cruento
64 Ense sacerdotes: non connubialia festis
Carmina sunt cantata toris, carique mariti
Indeploratis viduæ jacuere sepulchris.
- 65 Ast ubi jam pœnis meritam satiaverat iram,
Ceum crapula excussa miles, lentoque sopore
Excitus, arma iterum fugientes vertit in hostes:
- 66 Tergaque vulneribus figens imbellia cæcis,
Perpetuam adpersit ventura in secula labem.
- 67 Non tamen Ephræmum præstantem fortibus armis
Elegit, cui sceptrâ daret; non ille Manassæ
68 Pignora: sed Judam, sed celsæ tecta Sionis,
69 Templâ sibi & solido fundata sacraria saxo,
Cumque polo & stellis mansuram in secula sedem.
- 70 Quique sequebatur pecudes in pascua David,
71 Sustulit e caulis, caram & sibi pascere gentem,
Impositum folio, & sanctæ jus dicere terræ
72 Jussit: & ille gregem studio curaque fideli
Rexit, & infestis defendit ab hostibus armis.

PSAL. LXXIX. *Deus, venerunt gentes, &c.*

<p>1 Hæreditatem, rector orbis,
curtuam
Invadit hostis impius?
Ritu profano polluit sacraria
Tuo dicata nomini,
Soloque strâtam funditus Soly-
mam suæ
Tegit ruinæ molibus.</p> <p>2 Truncata ferro membra te co-
lentium
Passim per agros objacent,
Lanianda rostris vulturum, cru-
delibus
Aut belluarum dentibus.</p> <p>3 Rivi cruoris perluunt vias, vel-
ut</p> | <p>Torrentis adauctus imbribus.
Nec usquam amicus ossa sparsa
qui legat,
Aut lecta tumulis obruat.</p> <p>4 Functique fato pariter & super-
stites
Ludibrio accolis fumus.</p> <p>5 Parens benigne, quem modum
tandem tuæ
Speremus iracundiæ?
An continenter instar ignis o-
mnia
Vorantis in nos sæviet?</p> <p>6 Tui furoris verte potius impe-
tum
In impiarum gentium.</p> |
|--|--|

- Tot regna, nomen quæ tuum
vel nesciunt,
Vel, si sciant, non invocant :
- 7 Semen piorum quæ laborant per-
dere
Armis, & urbes ignibus.
- 8 Revocando vetera, parce, geni-
tor, crimina,
Faces furori subdere.
Sed pene cunctis obrutos malis,
tua
Nos præveni clementia.
- 9 Offensionum mitis obliviscere,
Nostræ salutis anchora.
Placatus adsis, splendor ut cun-
ctis tuæ
Clarescat oris gloriæ :
- 10 Os obstruatur impiis, quærenti-
bus
Num noster hic cesset Deus.
O juste vindex, impios exerci-
tos
- Pœnis vicissim cernere
Fac nos, cruore qui piorum for-
didi
Nunc ¹ insolenter gestiunt.
- 11 Audi gementes carcerum qui vin-
culis
Marcent: potente dextera
De fauce mortis libera, quos cæ-
dibus
Jamjam tyranni destinant.
- 12 Et quam intulerunt contumeliam
tibi,
Et quam tuis injuriam,
Multiplicatam redde nostris ac-
colis,
Rerum perennis arbiter.
- 13 Et nos, ovilis grex tui, quem
pabulo
Alis, tueris numine,
Et posterorum posterum, laudes
tuas
Cunctis canemus seculis.

PSAL. LXXX. *Qui regis Israël, intende, &c.*

- 2 **H**ebrai generis pastor, uti
gregem
Blande progeniem qui regis Isa-
ci,
Inter qui geminos aligeros tuo
Præscribis populo jura salubria :
- 3 Selectæ soboli da bonus ac fa-
vens
Lumen posse tuæ cernere glo-
riæ,
Da vim posse tuæ nosse poten-
tiæ:
Ac fessis propere porrige dexte-
ram.
- 4 Tu nos si placido lumine videris,
Cedent continuo cætera prospere.
- 5 O Rex armipotens, quem sta-
tues modum
Iræ? quando humiles suscipies
preces?
- 6 Irroras lacrymis fercula, lacry-
mis
- 7 Misces continuis pocula: jurgia
Nostris finitimi de spoliis fe-
runt,
Et nostra exagitant ludibrio ma-
la.
- 8 O Rex armipotens, agmina
coelitem
Cui parent, faciem cernere da
tuam.
Tu nos si placido lumine videris,
Cedent continuo cætera prospere.
- 9 Tra-

1 Insolenter.] And. Hart. anno 1615. insolentes: alii codices omnes insolenter.

- 9 Traduxti Pharia de scrobe vineam:
Pravarum expuleras semina gentium,
10 Ut puro sereres purius hanc solo.
Jam radix teneras fuderat undique
11 Fibras: ¹ jam tremulo frigore texerat
Montes: æqua cedris brachia sparserat:
12 Tangebant teretes æquora palmitum,
Euphratem teneri germina surculi.
13 Nudatam solitis cur modo sepibus
In prædam hospitibus deseris hanc vagis?
14 Cur hanc sævus aper proterit? alites
Carpunt? omnigenæ depopulant feræ?
15 ² O Rex armipotens, obsecro jam redi
Tandem, & fidereo prospice de throno:
Placatusque tuam respice vineam,
16 Plantaras propria quam tibi dextera.
Hunc saltem placidus respice ramulum,
Cui cultu assiduo conciliaveras

- Robur, clara tui gloria nominis Terrarum ut populis nota sit omnium.
17 Illic flamma vorat brachia vitium:
Hic convulsa gemunt: cæsa bipennibus
Hic duris resonant: omnia pessum eunt.
Iræ justa tuæ nos premit ultio.
18 Indulgens genitor, nunc ope subleva:
Firma præsidio nunc propius tuo
³ Hunc, vires & opes & decus antea
Affectu patrio cui cumulaveras.
19 Vitam redde tuis, sancte parens, quibus
Semper mors avidis faucibus imminet.
⁴ At nos usque ducem te comitabimur:
Præsentem miseris te celebrabimus.
20 O Rex armipotens, agmina cælitum
Cui parent, faciem cernere da tuam.
Tu nos si placido lumine videris,
Cedent continuo cætera prospere.

PSAL.

1 *Jam tremulo frigore texerat montes*] Tremulo frigore pro umbra: audax metonymia.

2 *O Rex armipotens*] Ita Editio Alex. Julii 1620, alii omnes, *O Rex omnipotens*: at prius illud rectius videtur, ut alibi hoc Psalmo, & hoc loco textus He-

braicus, & omnes quas viderim versiones.

3 *Hunc*] Heb. *Virum dexteræ tuæ*: proinde haud scio an recte a Julio ad *ramum* pronomen [*bunc*] referatur.

4 *At nos*] Melius forte *Ac nos*.

PSAL. LXXXI. *Exsultate Deo adjutori nostro, &c.*

- 2 **E**Xsultate Deo nostro, bona dicite verba
 Nostræ salutis vindici:
- 3 Ilacidum laudate Deum, pæana canentés
 Ad tympani dulces modos.
- 4 Nec lyra, nec cessent genialia nabilia: festis
 Tuba calendis clangite.
- 5 Hunc læti celebrate diem, stata sacra ferentes.
 Nam sic statutum est patribus:
- 6 Sic lex sancta jubet, sic sacri fœdera pacti
 Percussa cum majoribus.
 Hæc est illa dies ventura in secula testis
 Memphiticæ tyrannidis:
 Quum Pelusiæc Hebri gens hospes in oris
 Erraret, & linguæ sonum
 Attonita ignotum audiret, nec nota vicissim
 In verba frustra os solveret:
- 7 Quumque humeros curvaret onus fervile, manusque
 Lassaret olla fictilis:
- 8 Excussi manibusque ollas, humerosque levavi
 Luto, inquit optimus parens:
 Auxiliumque tuli poscenti in rebus egenis:
 Et nube densa conditus
 Intonui: Meribam propter tua jurgia passus,
 Feci tui periculum.
- 9 Nunc etiam selecta mihi gens auribus hauri,
 Et quæ paciscor accipe:
- 10 Si mea dicta vagis non tradas irrita ventis;
 Nec alterum colas Deum;
 Nec prostratus humi supplex nova numina adores:
- 11 Sed unicum tibi me Deum
 Esse velis, domini qui rupta compede Nili,
 Juris tui te reddidi:
 Posce modo: spe plura feres, potiora petitis,
 Majora votis auferes.
- 12 Hæc neque dicta suas populus demisit in aures,
 Bene nec monenti paruit.
- 13 Ergo ipsos sibi permisi: frenoque remisso
 Solvi vagam libidinem.
- 14 O potius monita audissent mea! me duce rectum
 Utinam inlittissent tramitem!
- 15 Namque humiles illis subito fractosque dedissem

Hostes

Hostes, meamque dexteram
 16 Vertissem in gentes, quæ recta odere, profanas:
 Et supplices mendacibus
 Vultibus Ifacidum ambissent verbisque favorem:
 17 Felicium omne in seculum
 Ifacidum, quibus almus ager fudisset abunde
 Frugum benignam copiam,
 Mellaque de duri fluxissent viscere saxi
 Per arva cultus inscia.

PSAL. LXXXII. *Deus stetit in synagoga, &c.*

<p>1 Regum timendorum, in proprios greges, Reges in ipsos imperium est Jo- væ, Qui judicantum examinabit Nequitiam trutina severa.</p> <p>2 Num fraudulentos semper & im- pios (Inquit) dolosa lance fovebitis?</p> <p>3 Pauperque pupillusque ve- strum, Ceu scopulum, metuet tribunal?</p> <p>4 Quin orbitatem cernitis anxiam? Aurem querelis quin inopum datis? Cur pauperes non a superbo Ludibrio asseritis potentum?</p>	<p>5 Frustra monemus: lumina cæcitas, Errorque mentes obsidet: ut neque Compaginem rerum solutam Justitia pereunte cernant.</p> <p>6 Deos vocavi vos, dominos necis Vitæque feci: sceptrifera manu Pacem dedi tueri, & armis Lethiferum cohibere bellum.</p> <p>7 At mors iniquæ justa superbiæ Ultrix honores detrahet, & pari Ignobili cum plebe fato Purpureos rapiet tyrannos.</p> <p>8 Exsurge, legum frena manu Deus Capesse, cunctis arbitrio tuo Qui regna dispensas, ut orbi Imperio domineris æquo.</p>
---	---

PSAL. LXXXIII. *Deus, quis similis erit tibi? &c.*

2 **N**E taceas, ne cuncteris, pater optime, neve
 Preces tuorum sperne duris auribus.
 3 Ecce fremunt hostes circum, & miscere tumultu
 Sævo parati cuncta, cristas erigunt.
 4 Consilia occulte coeunt, populoque minantur,
 Tu quem tuendum proprie susceperas.
 5 Eja (ajunt) properate, omnem succidite silvam:
 A stirpe sobolem deleamus Ifaci.

- 6 En sceleri jurata manus coit omnis in unum,
Tua instituta ut delcant & foedera.
- 7 En cum palmifera junctus Nabathæus Idume,
8 Soboles Moabi, & Agareni, & Gabala,
Cumque Palæstinis Tyriisque Amalecus & Ammon,
9 Syrusque jungit castra Lothi posteris.
- 10 At tu sterne solo victos, Madiana juvenus
Ut cæsa texit femitas te vindice:
Sifara ceu tumidus cecidit, ¹ milesque Jabini:
Ciffontis undas turbidas quum sanguine
- 11 Tinxere: infletæ passim jacuere catervæ,
Lætamen agris: nec fuga eripuit duces
- 12 Orebum & Zebum: nec subtraxere latebræ
A falce mortis Zebeamque & Zalmanam:
- 13 Dicere non veritos animo votoque superbo,
Dominos futuros se tui sacrarii.
- 14 At tu, sancte parens, sic hos vertigine torque,
- Ut rotula clivo, stipula vento, volvitur:
- 15 Flamma velut siccæ populatur brachia silvæ,
Per alta stridens montium cacumina:
- 16 Sic urge atronitos consternatosque procella,
Tui furoris dissipata sic turbine:
- 17 Sic animos dolor exurat, pudor ora coloret,
Suis miseris numen ut probent tuum:
- 18 Sic ignominia fastum preme, damna timorque
Sic continenter territos exerceant,
- 19 Te solum ut noscant Dominum, rerumque potentem,
Quacunque terras ambit axis ignifer.

PSAL. LXXXIV. *Quam dilecta tabernacula tua, &c.*

- 2 **O** Rex armipotens, qui cre- 3 Hic cor lætitia palpitat: hic bo-
peros tuo nis
Bellorum arbitrio dividis exi- - Languet mens nimiis ebria, ge-
tus, stiant
Ergo limina templi ² Artus, atria vivi
Lætus conspiciam tui. Visuri propius Dei.
- 4 Hic

¹ Milesque Jabini:] Tres Steph. duæ Plant. & Argent. *sævusque Jabinus.*

² Artus, atria vivi visuri propius Dei.] Julius (qui artus visuri *παρὰ τῶν μεμβρα* invisura,) visuri recto plurali positum existimasse videtur; ego vero genitivo sin-

gulari, subaudito [*mei*] collocatum arbitror: neque enim artus, sive membra, quidquam visere seu conspiciere possunt; nec id vel minimum innuunt Regii vatis verba.

- 4 Hic passer latebras invenit, hic
locat
Nidum veris avis nuntia. O atria
Regis bellipotentis
Ut vos adspiciam libens!
- 5 Felix, qui domui perpetuo tuæ
Hærens te celebrat: qui penitus
suam
In te spem posuerunt,
Felices ter & amplius.
- 6 Felices, studio qui properant pio
7 Templo sacra tuo ferre: per ari-
das
Valles fontis amœni
De rivis liquidis bibent.
Nec deerit pluvix, quæ repleat
cavas
- 8 Fossas, agmen aquæ, dum pro-
perat premens
Turmam turma, parentum
Ritu cædere victimas.
- 9 O Rex armipotens, da placidum
tuo
Te Regi, capitis cui decus in-
clytum
- Indulsti: bonus aurem
Ne duram abnue supplici.
10 Tu noster clypeus, rebus in aspe-
ris
11 Spes & præfidium: juxta adytum
tuum
Unius mora lucis
Pro mille est mihi seculis.
Sim custos potius liminis in tuo
Templo, sancte parens, quam
Solyma procul
Degam inter sceleratos
Multis clarus honoribus.
- 12 Tu sol, tu clypeus, tu Domi-
nus: tuis
Tu das conspicua fulgere glo-
ria:
Nec puro scelerum unquam
Claudis munificam manum.
- 13 O Rex armipotens, quem penes
exitus
Bellorum, & positis ensibus o-
tia:
O bis terque beatos,
Qui te spe solida colunt.

PSAL. LXXXV. *Benedixisti Domine terram tuam, &c.*

- 2 **N**on semper tumidis fervent vexata procellis
Æquora, nec gelida riget horrida terra pruina:
Inque vicem ponunt venti, mare sternitur, aura
Mitior in florem torpentes evocat herbas.
Nec semper, Deus, avertis mœrentibus aurem
Durus, & indulgens iræ: quondamque favore
Sponte tuum amplexus populum es: vincisque solutis
Servitii, patrias duce te remeavit ad aras.
- 3 Oblitus scelerum & violati fœderis, iram
4 Lenisti, & patria texisti crimina cura.
5 Et nos ergo, parens, nostræ & spes una salutis,
Respice placatus facilisque: animumque benignum
6 Accipe: perpetuæ neve implacabilis iræ
Sæviat in seros etiam vindicta nepotes.
7 Respice nos melior tantum: quodcunque miscellæ

- Spirat adhuc animæ, te respiciente vigorem
 Accipiet: populoque tuo, jam nube repullâ
 Tristitiæ, lætos hilarabunt gaudia vultus.
- 8 Alme parens, bonitate tua complectere fessos,
 Speratæque diu jam fructum ostende salutis.
- 9 Jamdudum exspecto, Dominus dum læta futuri
 Signa det, arcano pulsans præcordia motu.
- 10 Et dabit haud dubie posita placabilis ira
 Signa secunda: piis dabit omnia prospera, leges
 Qui patrias & sacra colent, errore relicto.
- 11 Ecce salus, ecce incultas bona copia terras
 Incolet, & læti renovatrix gloria secli.
 En bonitas, en alma fides feret obvia gressus:
- 12 Terra fidem, cœlo terras Astræa relicto
 13 Sancta colet comes Astrææ bona copia cœlo
 Appluet, & lætos decorabit frugibus agros.
- 14 Et quacunquæ feret Dominus vestigia, gressus
 Ante ferent jus fasque suos: lis, visque dolusque
 Deseret afflictas per tot jam secula terras.

PSAL. LXXXVI. *Inclina, Domine, aurem tuam, &c.*

<p>1 DA mitis aurem supplicii
 Deus: saluti consule
 Ope destituti & pauperis,
 1 Nec 2 semper iræ vindicis.</p> <p>2 Servum tuum serva Deus,
 Cui spes salutis unica es:</p> <p>3 Serva invocantem jugiter
 A solis ortu ad vesperum.</p> <p>4 Depelle mentis nubila
 Pendentis a te servuli.</p> <p>5 Blandæ parens clementiæ,
 Promptus vocanti parcere:</p> <p>6 Intentus audi supplicem:</p> <p>7 Nam te vocamus arduis
 In rebus, invocantibus
 Opem benignus quod feras.</p> <p>8 Nullus deorum par tibi:</p> | <p>Nullus secundus: exserit
 Nullus suam potentiam
 Tam splendidis miraculis.</p> <p>9 Rerum creator, ultimus
 Ab orbis oris affluent,
 Flexoque gentes poplite
 Te prosequuntur laudibus.</p> <p>10 Solus nec ævi termino
 Inclusus aut potentiæ,
 Deus deorum, gentibus
 Miranda cunctis perpetras.</p> <p>11 Legum tuarum semitam
 Fac ingredi me: pectoris
 Compone fluctus turbidos,
 Tranquilla mens ut te colat.</p> <p>12 Ut spiritus contagio
 Emancipatus corporis,</p> |
|---|---|

Tuam

1 *Nec semper ira.*] Stephanorum dux, non Deum, sed Davidem ipsum respiciunt: dux Plant. & Argent. vix patiente Jambici carminis lege, *Nec ira semper.* Vatablus, quem præcipue noster sequitur, quia misericors sum: alii quia sanctus sum, vel bonus, vel pius.

2 *Nec semper ira vindicis.]* Hæc verba

	Tuam celebret gloriam,
Dum vita voxque suppetet.		Et pacta fides reddere.
13	Vivo tuâ clementia,
De fauce mortis erutus,	16	Mitis bonusque respice,
Qui pendet ex te, sericulum:
14	Quum virium fiducia
Sæviret hostis insolens.		Opem fer, & vernaculum
Tuum periculis exime.
	Secura quum vis numinis	17	In me favorem sentiant
Hostes tuum: ora decolor
15	Mihi immineret, tu Deus
Et lenis & placabilis,		Mutet pudor, quum viderint
Mihi te salutis vindicem.

PSAL. LXXXVII. *Fundamenta ejus in montibus, &c.*

2	A Bramidarum cæteras urbis
supra
Dominus Sionis diligit
Portas; Sionis, imminet quæ
montium
Fundata sanctis collibus.	5	Nihil ad Sionem fortibus foctam
viris,
Favore tutam numinis.
Censore Domino humana gens
quum nomina
Ad profitenda confluet,
3	O prædicanda posteris seclis
Sion,
Beata mater urbium:	6	Quis non Sionis se feret civem?
infern
4	Tecumne Babylon se audeat com-
ponere?
Tecumne Memphis insolens?
Ventura Babylon sub jugum Dei,
Deo
Flexura Memphis poplitem.
Præclara quamvis & Palæstina &
Tyros
Jactet virorum robora;	7	Tum vox Sionem carminum,
tum vox lyræ
Canent Sionem & tibiæ:
Et nostra si quid audiendum
vox sonet,
Laudem Sionis vox canet:
Et si quid animus voce dignum
excogitet,
Animus Sioni serviet.

PSAL. LXXXVIII. *Domine Deus salutis meæ, &c.*

- 2 **L**uce voco te, nocte voco te, sola salutis
Spes, columen, vitæ præsidiumque meæ.
- 3 Alme parens, facilem ne vultum averte precanti,
Neve humiles dura respue mente preces.

4 Mens

1 *Et lenis.*] Multi codices, & ii fere Stephanorum fratrum, una Plant. Argent. *Quis non Sionis se feret civem?*
antiquiores, legunt; *Es lenis.* Gen. 1524. *4 Audiendum vox.]* Dux Steph. una
verf. seq. *Es pacta.*
2 *Inminet quæ montium]* Rectius for- Plant. Argent. metro repugnante, *vox*
te eminet. *audiendum.*
3 *Quis non Sionis se feret civem ?]* Dux

- 4 Mens hebetata malis torpet: confecta dolore
Funereas spectat languida vita faces.
- 5 Membra vigor liquit: mors unguibus imminet atris:
De tumulo tantum jam mihi cura meo est.
- 6 Corpora non aliter pallent sub mole sepulchri,
Vulnere quæ subito mors inopina tulit:
Perpetuis quæ sub tenebris oblivia condunt
Alta, salutiferam te retrahente manum.
- 7 Carcere ceu clausum, & cæca sub nocte sepultum,
Me prope lethææ gurgite mergis aquæ
- 8 Usque premis, stratumque urges, supraque jacentem
Accumulas iræ flumina cuncta tuæ.
- 9 Me veluti scopulum fugiunt horrentque sodales,
Quos portum afflictæ spes erat esse rati.
Affixusque toro jaceo, ceu compede vinctus:
- 10 Languida cesserunt lumina victa malis:
Interea lassas tendens ad sidera palmas,
Te, veniente die, te, fugiente voco.
- 11 Scilicet exspectas, ut ¹acerba morte perempto
Ostentes vires me revocando tuas?
An rediviva tuas in laudes ora resolvent
Quos gelido tellus claudit avara sinu?
- 12 An tua sub tumuli bonitas cantabitur antro?
Vulgabuntve tuam muta sepulchra fidem?
- 13 Justitiamne tuam taciturna silentia pandent?
An referent vires nox tenebræque tuas?
- 14 Ast ego, sancte parens, supplex tua numina clamo:
Nec precibus vacua est hora locufve meis.
- 15 Sancte parens, animæ auxilium cur subtrahis ægræ?
Cur furda miseræ respuis aure preces?
- 16 Me dolor & primis labor anxius urit ab annis:
Me trepidi exanimant corde micante metus.
- 17 Me furor exagitat tuus, opprimit undique terror;
- 18 Agmen ut hibernæ, quod fata mergit, aquæ.
- 19 Æger, inops, caris jaceo desertus amicis:
Nec noti ærumnis ingemuere meis.

PSAL.

¹ *Acerba morte perempto*] *Peremptum* forte Buchananus scripserit. [Ablativos absolutos etiam sequente alio casu poni docuimus ad Quint. lib. xi. cap. i. vid. & Gronov. ad Tacit. i. Hist. 8. Daufq. ad Quint. Calab. p. 80. & alios. mallem vero in *revocando* ultimam non corripuisset Buchananus: nam nec in *Flaminio* nec *Baudio* id ferre potuit Broukhuf. ad Tibull. III. vi. 3.]

PSAL. LXXXIX. *Misericordias Domini in æternum cantabo: &c.*

- 2 **T**U mihi carmen eris, rerum pater optime, semper;
 Notaque erit populis bonitas, me vate, futuris,
 Pollicitique immota fides, dum sidera mundo
- 3 Volventur tacito: citius quoque sidera credam
 In chaos antiquum lapsa se condere mundo,
 Irrita quam sacri credam fore fœdera pacti,
- 4 His concepta tuo quondam cum Davide verbis:
 5 Dum mare, dum tellus stare, dum sidera cœli,
 Davidici generis mansuram in secula prolem,
 Et stabilem regni ventura in tempora sedem.
- 6 Te, pater, ætherii cœtus, te jure piorum
 Secla hominum celebrant, patrantem ingentia mundo
- 7 Mirante, & stabilis jus inviolabile pacti
 Servantem. Quem terra tibi, quem conferet æther,
- 8 Magne parens? quem fiderei tremit omnis olympi
 Cœtus, & attoniti submissa mente tyranni.
- 9 Armorum bellique potens, quocunque moveris,
 Alma fides clara circum te luce refulget.
- 10 Tu maris irati furias compescis, ¹ & undæ
 Dejicis insanæ tumidos ad sidera fluctus.
- 11 Tu Pharon elatam lethali vulnere sternis,
 Et quicumque tuis miserum caput objicit armis.
- 12 Tu terræ cœlique opifex: quæcunque capaci
 Complexu facies mundi revolubilis ambit,
- 13 Auctorem agnoscunt: Aquilo tibi servit & Auster:
 Thabor & occiduum qui condit vertice solem,
 Quique rubet radiis Hermon tepesfactus Eois,
- 14 Lætitia exsultant: validæ tu robore dextræ
 Clara per immensum spargis miracula mundum.
- 15 Ante tuum solium tibi iustum apparet & æquum:
 Ante oculos adstat bonitas, & nescia flecti
- 16 Promissi sincera fides. O terque quaterque
 Felices, quos festarum clangore tubarum
 Ad tua sacra vocas: quos sacri lumine vultus

17 Illu-

3 *Et undæ Dejicis insanæ tumidos ad sidera fluctus*] Male in ora libri sui pro sidera reponendum conjectat littora quidam vir doctus, qui nimirum absurde dici existimabat, *dejicere tumidos fluctus ad sidera*: at illum, quisquis fuit, fefellit verborum ordo, qui hoc pacto collocandus est,

Dejicis fluctus insanæ undæ, tumidos, (i. e. qui modo innumuerant usque) ad sidera. Virg. *Æneid. III. v. 423.* de Charybdi loquens,
 ----- *Imo barathri ter purgite vastos*
Sorbet in abruptum fluctus, rursusque sub
auras
Erigit æternos, & sidera verberat unda.

- 17 Illustras, hilaresque tui sub nominis umbra
 18 Custodis: bonitate tua super æthera vectis
 19 Das vires, decus, imperium; das impia contra
 Agmina, ceu clypeum, per dura pericula Regem.
 20 Tu tibi dilectum secreto numine vatem
 Implesti, ut seclis daret hæc responsa futuris:
 21 Ipse mihi legi media de plebe, meoque
 Impofui Regem folio, qui protegat armis
 Ifacidas, populoque meo qui jura ministret;
 Davidis & sacro perfudi tempora olivo.
 22 Huic animum viresque dabo, præfensque tuebor
 23 Perpetuo, ne fraude scelus, ne robur aperte
 24 Exitium ferat: ipse hostes, ipse impia sternet
 25 Agmina: nulla meam vertit sententia mentem.
 Auxiliumque feram bonus, & super ætheris axem
 Nominis auspicio nostri se gloria tollet.
 26 Jura dabit terris rapido quas gurgite claudit
 Hinc mare Sidonio fœcundum murice, & illinc,
 27 Palmifer Euphrates. Supplex me in vota vocabit
 Ille patrem: Deus ille meus tu, (dicit) & unum
 Præsidium, una meæ costodia certa salutis.
 28 Hunc ego præcipuo contra dignabor honore,
 Supra aliosque dabo rerum moderamina reges,
 Quicumque immensum populis dant jura per orbem.
 29 Nec meus abistat favor illi in secla, nec illi
 Jurata æterni solventur fœdera pacti.
 30 Quin sobolem, & sobolis seros in cuncta nepotes
 Secla dabo, & stabilis sceptrum immutabile regni,
 Donec ab obscuris lucem sol dividet umbris.
 31 Quod si posteritas mea fœdera sancta profanet
 32 Immemor, & legem spernat, justamque recuset
 33 Ire viam, domitos pœnis duroque labore
 Compescam, & plagis usque exercebo rebelles.
 34 At neque destituam Regem bonitate perenni,
 35 Fœdera nec solvam, nec quod semel ore profudi,
 Ulla immutabit venturi temporis ætas.
 36 Quippe semel sancto firmavi fœdere, jurans
 Per me, Nulla dies initi cum Davide pacti
 37 Immemorem arguerit: soboles, dum secula mundus
 Volveat, ei patrii sceptri moderamen habebit.
 38 Est mi sol testis ad hæc, & conscia luna,
 Cum quibus æquævum sceptrum Judæa tenebit.

- 39 At nunc, sancte parens, tumida inflammatus ab ira
 40 Projicis electum Regem: rata fœdera pacti
 Negligis, & capiti lacrum diadema revulsum
 Sternis humi, & populis præbes calcare profanis.
 41 Nuda patent hosti disjectis oppida muris:
 Si qua manet, gelida formidine concutis arcem.
 42 Cunctis præda fumus populis: rapiuntque feruntque
 Vicini, insultantque malis, miserisque protervis
 43 Vocibus illudunt. Hostis tu robore dextram
 Interea firmas, perfundis pectora dulci
 44 Lætitia: ac gladios hebetas in vulnera nostros:
 Nec recreas fractos duro in discrimine belli.
 45 Jam decus & regni splendor, jam proxima cœlo
 Majestas versa in tenebras, soliique superbi
 46 Gloria strata jacet: brevis immatura juventæ
 Stamina præcidis: miseræ pars ultima vitæ
 In luctu, in squalore ignominiaque senescit.
 47 Quem finem dabis ærumnis? nunquamne tuorum
 Respicias clades vultu placatus amico?
 An, ceu flamma furens, semper tua sæviet ira?
 48 Ipse memor tecum reputa, quam concita nostræ
 Tempora prætereant vitæ: frustra ergo crearis
 49 Humani generis sobolem? ut brevis exigat ævi
 Tempora, perpetuo curarum exercita fluctu?
 Dum fractam luctu & morbis, seniove, sepulchri
 Clauserit obscuro mors illacrymabilis antro.
 50 Heu bonitas ubi prisca? fides ubi pristina? ubi illa
 Fœdera conceptis quondam cum Davide verbis
 51 Facta tibi? Cerne opprobriis quibus impia servos
 Turba tuos premat insultans: quam multa silenti
 Clausa sinu maledicta feram, dum turba profana,
 Dum circum innumeræ gentes convicia fundunt,
 52 Nosque tui Christi verbis petulanter amaris
 53 Adventum sperare jubent. At tu bone rerum
 Conditor, æterno verax celebraberis ævo.

P S A L M O R U M

Liber Quartus.

PSALMUS XC. *Domine, refugium factus es nobis,, &c.*

- 1 **C**OELITUM rector bone, abuf-
que primis
Seculis, mundi rudis & ju-
venta,
Qui laborantes ope sublevasti
Semper amicos:
- 2 Antequam tellus nova parturiret
Montium saltus, tegeretque mon-
tes
Lucidus cœli decor, ante metas
Lucis & umbræ;
Tu manes idem pater orbis, u-
nus
Nec vices rerum patiens, nec
ævi
Termino clausus brevis: unus ex-
pers
Finis & ortus.
- 3 At brevis nobis miseræque vitæ
Fila paullatim tenuas, senecta
Donec in putrem cinerem caducos
Solverit artus.
- 4 Tempus annorum tibi mille, lu-
cis
Instar heſternæ, fluidique puncti,
Nulla decurſus quod ubi recessit
Signa relinquit.
- 5 Noſtra vanescit tenues in auras
Vita, per ſiccas velut unda are-
nas,
Aut velut ſensus per opaca lu-
dens
Noctis imago.
- 6 Herba ceu verno ſaturata rore
Mane, mox languet medio ſub
æſtu,
Mox humi comis jacet arefactis
Vespere ſero.
- 7 Præter & vitæ mala tot fugacis,
Quæ voluptates vitiant amaro,
Ira turbatis tua ſemper inſtans
Pectora vexat.
- 8 Quicquid erramus temere aut ma-
ligne,
Quæ timor celat tenebris pudor-
ve,
Tu vides, nec te latet inquieti
Pectoris æſtus.
- 9 Dum tui pœnas meritas furoris
Mens reformidat, prope cogita-
tu
Ocyus vitæ ſpatium citatis
Aufugit alis.
- 10 Septies denos ſpatioſa in annos
Vita procurrit: quibus eſt ſene-
cta
Firmior, ferme in decimum ſu-
perſunt
Amplius annum.
Quid ſenectutis memorem labo-
res?
Transvolat blandæ breve ver ju-
ventæ,
Inquies curis miſerique morbis,
Ocyus Euro.
- 11 Deinde quis juſtæ tolerabit iræ.
Im-

- Impetum, si jam jubeas nocentes
 Pro modo offensæ numeroque justas
 Pendere pœnas?
 12 Sic pater, sic o, numerare fluxæ
 Nos doce vitæ spatium, caducis
 Mens ut a curis revocata, veri
 Lumen honesti
 13 Cernat. O tandem placidus fa-
 venſque
 Desine irarum, propiusque ser-
 vis
 Semper assueta tibi lenitate
 Confule fessis.
 14 Fac tuæ fructu bonitatis aucti,
 Gaudio tandem fatiemur: ægris
 Liberi ut curis reliquos agamus
 Suaviter annos.
 15 Cedat & lætis fugiens vicissim
 Luctus, exacto modus & labori
 Par voluptatis subiens amarum
 Mitiget ævum.
 16 Facta, majestas, opera, ampli-
 tudo
 Nota sint servis tua, posterisque
 Nota servorum, tua qui liben-
 ter
 Jussa capeſſunt.
 17 Fac tuæ semper bonitatis ut nos
 Splendor illustret, bone rector
 orbis:
 Gratia adspirans favor actiones
 Prosperet omnes.

PSAL. XCI. *Qui habitat in adjutorio altissimi, &c.*

- 1 **S**I protegendam præsidio Dei
 Credas salutem, rem, sobo-
 lem, domum,
 2 Infana quum fors inonabit,
 Si Domini fugias sub um-
 bram,
 Securus omnem fer violentiam
 Sortisque mortisque, & tetricas
 minas
 Contemne: securus tumul-
 tum
 Despicias creperi duelli:
 3 E fraude cæca te Deus eximet,
 Frangetque casses insidiantium.
 Nec læviens late venenum
 Lethiferæ patiere pestis.
 4 Expandet alas te super, & suis
 Pennis fovebit rebus in asperis:
 Certusque promissæ salutis
 Sub clypei latitabis um-
 bra.
 5 Noctis per atræ cæca silentia
 6 Non expavesces cæca pericula:
 Non luce grassantem timebis
 Perniciem, nec aperta bel-
 la:
 7 Interque strages mille cadaverum,
 Dextra, sinistra, mille cadave-
 rum,
 Periculorum exfors propin-
 quam
 Incolumis fugies ruinam.
 8 Pœnam luentes interea malos
 9 Lætus videbis: præsidio Dei
 Securus armorum & tumul-
 tus,
 Ceu validis teegerere mu-
 ris.
 10 Nec te, nec ædes vis propius
 tuas,
 11 Aut damna tangent: nam Deus
 Angelos

Custo-

I Sortisque mortisque, & tetricas minas] na, & Argentor. terrificas minas: quod
 Dux Stephanorum, utraque Plantinia- metrum non patitur.
 Tom. II. O

- Custodiæ tuæ salutis
Præficiet, vigilesque ad
omnes
Motus, viarum qui referent moras:
- 12 Qui per salebras te manibus ferant,
Ne faucietur pes recussus
Objicibus scopulorum acutis.
- 13 Securus atras inter & aspides
Deges, ferarum & pignora tigris:
Tutusque calcabis dracones,
Et Libycæ catulos lænæ.
- 14 Observat (inquit) me Deus, unice &
- Honore nomen profequitur
meum:
Laboriosis hunc vicissim
Incolumem eripiam periculis.
- 15 Præfens vocanti subsidium feram,
Et imminenti rebus in asperis
Fato eximam: exemtoque honorum
Eximium decus arrogabo.
- 16 Faxo virenti robore transigat.
Seræ senectæ tempora suaviter:
Meosque monstrabo beare
Qua soleam ratione amicos.

PSAL. XCII. *Bonum est confiteri Domino, &c.*

- 2 **T**E prædicare, laudibus te
prosequi,
Rex alme cœlitum, decet.
- 3 Seu sol Eoa luce terras purpuret,
Seu nox tenebris obruat,
Lux prædicantem me tuam clementiam,
Nox audiet constantiam:
- 4 Nec voce tantum, sed canora
barbita,
Sed cymbalo, sed nablio.
- 5 Operum tuorum tacita cogitatio
Animum jacentem exfuscitat.
Quum facta reputo, gestiunt
præcordia
Perfusa dulci gaudio.
- 6 O opera! facta o magna vere!
o sub cava
- Confilia nube condita!
Confilia cæcis mentibus mortalium
- 7 Ignota! qui non cogitant
Florere pravos instar herbæ,
quam fovet
Sol lenis, humor educat:
- 8 Mox instar herbæ frigorum afflatu levi
Marcentis evanescere.
- 9 Tu semper idem permanes, nec
sentiens
Rerum vices, nec temporum.
- 10 Sceleris. amicos ac tuos hostes
premet
Ruina inevitabilis:
- 11 At me fovebis patria indulgentia,
Crudo vigentem robore:

Et

1 *Facta o magna vere!*] Dux Steph. una Plant. & Argent. adversus metri rationem, *o vere magna!*

<p>Et rore mitis balsami vultum im-
bues,
Rosæo juventæ lumine.</p> <p>12 Oculis malignis qui tuentur me
hostium
Pascam ruinis lumina:
Et impiorum, qui creant mole-
stiam
Mihi, lætus excidium au-
diam.</p> <p>13 Ceu palma, justus germinabit
interim,
Aut cedrus in Libani ju-
go,
Quam non procellæ, non calor,
non frigora</p> | <p>Honore nudant frondium.</p> <p>14 Quæ planta firmis hæserit radi-
cibus
In æde Domini aut atrii,
Se flore amœno frondibusque ve-
stiet:</p> <p>15 Fluxique lapsu temporis
Ægræ senectæ damna nulla sen-
tiet,
Onerata largis fructibus:</p> <p>16 Ut nota cunctis gentibus sit æ-
quitas
Domini potentis: qui mea
Arx est salutis una, qui nunquam
malæ
Affinis est injuriæ.</p> |
|--|---|

PSAL. XCIII. *Dominus regnavit, decorem indutus est, &c.*

- 1 **J**AM Dominus rerum imperium suscepit, amictus
Decore multo & dignitate: robore
Jam sese accinxit: Dominus, qui mœnia mundi
Firmavit ullo non movenda seculo.
- 2 Cujus ab æterno solium est immobile regni,
Ut ipse, nullas temporum metuens vices.
- 3 Flumina præcipites volvant cum murmure fluctus,
Et æquor undis æstuet minacibus;
- 4 Compescit Dominus gravidis turgentia nimbis
Flumina, minacis sternit undas æquoris.
- 5 Stat fixum, & cunctis manet invariabile seclis,
Quodcunque Dominus ore sancto protulit.
Quæque ædem exornant Domini sacra mystica, nulla
Oblivionis damna seræ sentient.

PSAL. XCIV. *Deus ultionum Dominus, &c.*

<p>1 O Fraudis ultor, sceleris o
vindex Deus,
Ostende numen impios contra
tuum.</p> <p>2 O juste judex orbis, expergisce-
re,
Meritisque pœnis reprime arro-
gantiam.</p> | <p>3 Quousque tandem, rector orbis
optime,
Sese superbe jactitabunt im-
pii?</p> <p>4 Devota sceleri factio in scelere
suo
Plaudit, sibi que fabulis stultis
placet:
O 2</p> | <p>5 Tuum-</p> |
|--|--|----------------|

- 5 Tuumque populum pedibus interim premunt,
 Tuam proterve hæreditatem proterunt:
 6 Viduam trucidant advenamque,
 & omnibus Parente cassos obruunt molestiis:
 7 Secumque mussant, Hæc Deus non adspicit,
 Nec fanda prorsus & nefanda intelligit.
 8 Gens ergo bruta, penitus ignorantia
 Obsessa pectus somnolentum, discute
 9 Animi veternum, & cogita tecum, Deus
 Qui fecit aurem, surdus est? qui luminum
 10 Formavit orbem, ' ipse nil videt? 10
 vagas Sine lege gentes recta qui sequi docet,
 Non is suorum puniet scelera, quibus
 Oracla legum sacrosancta credit?
 11 Arcana nostri pectoris novit Deus,
 Consilia vana, spes inanes, turbidos
 12 Æstus. Beatus ille demum, quem parens .
 Erudit amore patrio, legis suæ
 13 Cui scita monstrat: rebus in duris aget
 Securus ævum, dum paratur impio
 Nassa, in lacunam incogitantem quæ trahat.
 14 Hæreditatem nec Dominus unquam suam
 Ope destitutam negliget, nec impiis
 15 Prædæ relinquet: sed tribunal judicum
 Ad æquitatis diriget normam suæ:
 Vitamque ad illam dirigent boni suam.
 16 Contra scelestos quis mihi auxilium feret?
 Mecum impiorum quis premet superbiam?
 17 Nam jam sepulchri frigidus sub frigido
 18 Cumulo jacerem, nisi Dominus opem mihi
 Præfens tulisset, & sua clementia Firmasset animum, & jam vacillan-
 tantem gradum
 19 Fulisset, & me pene submersum malis
 Solatus esset, anxietateque nubi-
 bus Curæ remotis reddidisset gaudium.
 20 Mecum loquebar, Quid scelestis cum Deo
 Commune? scelera legis umbra qui sua
 Tegunt, bonorum fraudulenta qui in caput
 21 Consilia coeunt, factione innoxium
 Premunt, iniquisque obruunt sententiis.
 22 At rector orbis me tuebitur, meæ Custos salutis, arx meæ fiduciam,
 23 Pro scelere pravis digna reddet præmia:
 Suis & ipsos artibus pessundabit Rerum creator Dominus, ac nos-
 ter Deus.

P S A L.

1 *Ipsè nil.*] Quatuor Steph. duæ Plant. & Argent. *ipsè nihil.*

PSAL. XCV. *Venite, exsultemus Domino, &c.*

- 1 **E**ia alacres cuncti Domini celebremus honores:
 Salute parta Domino agamus gratias.
- 2 Eia alacres rapiamus iter, mora segnis abesto:
 Dominum canora personemus barbitō.
- 3 Magnus enim Dominus Deus est: Rex magnus, & orbis
 Longe universis est deis potentior.
- 4 Ille manu fulcit vastæ penetralia terræ,
 Et nube cincta montium fastigia.
- 5 Ille vagum fecitque, & factum temperat æquor,
 Terramque falsis innatantem fluctibus.
- 6 Eia igitur genibus flexis manibusque supinis,
 Dominoque nostro supplicemus & patri.
- 7 Noster enim Deus est, nos grex illius: ab uno
 Pendemus illo, spiritumque ducimus:
 Si modo non lentam verbis damus illius aurem,
 Nec respuamus monita pertinaciter:
- 8 Nec, velut ad Meribam, me rixis, inquit, acerbis
 Et arroganti provocetis murmure;
 Aut, Arabum veluti quondam per inhospita saxa,
 Vires rebeli voce tentetis meas.
- 9 Quum proavi vestri me exploravere, meamque
 Didicere factis plurimis potentiam.
- 10 Illa quater denis mihi natio restitit annis:
 Dixique semper interim, Hæc gens desipit,
 Et mea securas transmittit dicta per aures.
- 11 Ira ergo justa in pertinaces concitus
 Juravi, Terræ gens hæc ingrata beatæ
 Promissa amicis commoda haud carpet meis.

PSAL. XCVI. *Cantate Domino canticum, &c.*

<p>1 Non usitato pangite
 Orbis parentem carmine,
 Orbis coloni, incognitis
 Abusque terræ finibus.</p> <p>2 Cantate Dominum, laudibus
 Nomen beatum tollite,
 Et mente grata agnoscite
 Vestræ salutis vindicem.</p> <p>3 Sol qua recurrit, audiant
 Gentes Dei potentiam,</p> | <p>Stuporque dulci gaudio
 Perfusa oberret pectora.</p> <p>4 Namque unus est vere Deus,
 Cunctisque major laudibus,
 Et diis timendus ceteris,
 Quos horret error credulus.</p> <p>5 Vefana gentes ceteræ
 Pro diis colunt ludibria:
 Dominus potenti dextera
 Cælum solumque condidit.</p> |
|--|---|

<p>6 Apparet illi dignitas,
Auctoritas, potentia:
Ejusque templa siderum
Fulgore lucent gloriæ.</p> <p>7 Tribuite Domino gentium
Terras colentum secula,
Tribuite Regi cœlitum,
Et robur & potentiam.</p> <p>8 Tribuite magnitudinem
Tanto decoram numini:
Augusta templi ad atria
Adferre prompti munera.</p> <p>9 Adeſte, pompam adducite,
Et ſupplices procumbite:
Omnique rerum termini
Deum tremant & diligant.</p> <p>10 Narrate cunctis gentibus
Regnare Dominum, qui ligat</p> | <p>Orbem catena immobili, &
Æquis gubernat legibus.</p> <p>11 Lætetur æther, geſtiat
Tellus, fretum præ gaudio
Exſultet, & quicquid freti
Salſas lacunas incolit.</p> <p>12 Campi viſcant avii,
Se culta fruge veſtiant,
Arrideantque floribus
Silvæ, & graventur fructibus.</p> <p>13 Natura rerum geſtiens,
Cunctos per artus ſentiat
Dei ſui præſentiam,
Et prompta juſſis pareat.
Jus namque veniet dicere,
A vi ſuos ut aſſerat,
Mundumque juſtis legibus
Et veritate temperet.</p> |
|--|--|

PSAL. XCVII. *Dominus regnavit, exſultet terra, &c.*

- 1 **I**Pſe ſui Dominus regni moderatur habenas:
Lætare tellus continens, & inſulæ
Quas vagus Oceanus refluis complectitur undis,
Cuicumque cœli ſubjacetis cardini.
- 2 Hunc circum umbriferæ nubis prætexit amictus,
Pallensque multa fuſca nox caligine.
Apparent famulæ juxta, firmantque tribunal,
Severitasque dura, mitisque Æquitas.
- 3 Ante volant ſævum rutilantes fulminis ignes,
Hoſtesque flammis obruunt ſequacibus.
- 4 Fulguribusque micat late flagrantibus æther:
5 Attonita tellus intremiſcit: montium
Saxa fluunt, rapido ceu cera liqueſcit ab igne,
A ſempiterni pavida vultu numinis.
Terra ſui a vultu Domini tremefacta liqueſcit:
- 6 Et æquitatem templa cœli prædicant.
Et quicumque habitant terras ubicunque remotas,
Novere numen & Dei præſentiam.
- 7 Illis ora pudor turpis confundat, inanes
Quicumque mentis ſtipites pro diis colunt:
Dumque ſacris placant pîcti ludibria trunci,
Se gloriantur impio in ſcelere pios.

Quic-

- Quicquid ubique Dei sub nomine credulus error
Honorat, unum adoret, unum diligit.
- 8 Læta Sion tenebras errorum cernet abactas:
Judæa dulci delibuta gaudio,
Sacrilega adspiciet vani sacraria ritus
Everfa, pœnas luere meritas impios.
- 9 Nam procul astringeri trans ignea mœnia mundi
Tu frena rerum justus arbiter tenes.
Teque deos infra longe premis altior omnes,
Tuique obumbras numinis fastigio.
- 10 Ergo Deum quicumque pio complectere amore,
A scelere mentem contine puram & manum.
Nam Domino cordi est pietas, vitamque bonorum
A vi tuetur impiæ tyrannidis.
- 11 Et lætum offundit lumen cultoribus æqui,
Et pura sceleris corda recreat gaudio.
- 12 Vos, quibus est cordi reverentia juris & æqui,
Gaudete, Domini spe favoris ac opis
Securi: gratoque Deum super æthera cantu
Sanctumque nomen ejus usque tollite.

PSAL. XCVIII. *Cantate Domino canticum novum, &c.*

<p>1 Non usitato carmine
Rerum parentem pangite,
Virtute qui victoriam
Non usitata rettulit.
Sua ipse solus dextera,
Externæ opis nil indigus,
Nos liberando, posteris
Miranda gessit seculis.</p> <p>2 Sensere gentes impiæ
Bello Dei potentiam:
Pœnas luendo, judicem
Sensere justum & vindicem.</p> <p>3 Promissa solvit optima
Fide Ifaci nepotibus,
Partæ salutis testibus</p> | <p>4 Totius orbis incolis.
Huic ergo læti psallite
Totius orbis incolæ:
Hunc ferte in astra laudibus,
Lætis ' tubæ & clangoribus.</p> <p>5 Laudate Dominum barbito,
Nervisque carmen jungite:</p> <p>6 Lenisque tibiæ modis
Adsit sonora buccina.</p> <p>7 Testetur æquor gaudium,
Et quicquid æquor occultit:
O: bisque terræ gestiat,
Et quicquid orbis educat.</p> <p>8 Exsultet unda fluminum,
Leni susurrans murmure:</p> |
|---|--|

Mon-

1 *Lætis tubæ & clangoribus.*] Steph-
norum fratrum editiones anno 1565 &
1566, & Argent.

Lætis tubis & clangoribus:

contra metri legem. Robert. Steph. 1575.

Lætis tubæ clangoribus.
duz Plant. & aliæ omnes,
Lætis tubæ & clangoribus.

Montesque læti plausibus
Deum venire gaudeant.
9 En ipse Dominus advenit,

Cunctis ut orbis incolis
Det æqua justus præmia,
Et facta plectat impia.

PSAL. XCIX. *Dominus regnavit, irascantur populi, &c.*

1 **J**Am regnum Dominus, spirituum piis
Qui dat jura choris, fuscipit:
impis
Horror terrificet pectora gentibus:
Tellurem quatiat tremor.
2 Nec rantum Solymæ vim Dominus sui
Fecit conspicuam numinis, & suæ
Majestatis opes cernere finibus
Terrarum dedit ultimis.
3 Ergo te meritis tollat honoribus,
Augustum celebret gens hominum tuum
4 Nomen, qui salubri temperie modum
Sceptris constituas tuis.
Selectæ soboli qui populi tui
Jus nullis dederis mobile feculis:
Frenas justitiæ qui moderamine
Æquali genus Ifaci.
5 Sublimem Dominum laudibus & Deum,
Solutus qui liquido regnat in æthere,

Ferte, & scamna pedum (sanctus enim Deus
Est noster) veneramini.
6 Huic Moses & Aron, & Samuel bonus,
Docti legitimis tingere victimis
Aras, consilium quum peterent,
data
Sæpe oracula petentibus.
7 De pila tereti nubis eis dabat
Responsa ambiguis sollicito metu,
Legum quod monitus pactaque
fœdera
Servassent stabili fide.
8 Aurem supplicibus tu facilem dabas,
O rerum genitor maxime & optime,
Indulgensque bonis, & scelerum simul
Vindex, durus in impios.
Sublimem Dominum tollite laudibus,
Solutus qui liquido regnat in æthere: &
Montem quo colitur (sanctus enim Deus
Est noster) veneramini.

PSAL. C. *Jubilare Deo omnis terra, &c.*

1 **O**Rbis omnes incolæ
A sole Eoo ad Hesperum
2 Jubilate, & optimo

Rerum parenti plaudite
Mente læta, & ritibus
Servite puris numini.

1 *Salubri*] [Corripit iure Buchananum Pincier. Parerg. lib. III. cap. 19. quod mediam in *salubri* syllabam corripere sit

ausus. idem Nicolao Heinsio exciderat, sed secundis curis correxit.]

Ge-

Gestientes gaudio
 Adite sancta limina.
 3 Ille noster est Deus,
 Noster parens & conditor:
 Non enim nos finximus
 Ipsi, sed illius fumus,
 Qui levi de pulvere
 Alit creatos & regit.
 4 Ad fores ergo illius
 Adite læti, gratias

Agite : festis laudibus
 Benignitatem pangite:
 Prædicate cæteris
 Numen beatum gentibus.
 5 Nam benignitas Dei,
 Et in suos clementia,
 Clausa nullo est termino:
 Et firma stat pactis fides
 Posterorum posteris
 In sempiterna secula.

PSAL. CI. *Misericordiam & iudicium cantabo, &c.*

1 **T**E salus rerum cano, qui pre-
 cantis
 Lenis irarum es, facilisque flecti,
 Impiorum idem tetricus rebelles
 Frangere fastus.
 2 Huc meæ vires vigilant, labo-
 res
 Huc ferent omnes; opis in tuæ
 spem
 Semper ut castis domus institutis
 Culta nitescat.
 3 Si salutarem mihi tu serenus
 Porrigis dextram, tibi corde
 puro
 Serviam: fraudum scelerisque
 pura
 Serviet aula.
 Nec mihi exemplum statuam se-
 quendum,
 Litibus si quis miseros iniquis
 Vexet, aut causam tenuis clien-
 tis
 Prodidit hosti.
 4 Sponte qui pravis studiis inhæ-
 ret,
 Sit procul: sævi sceleris mini-
 ster
 Candidos nunquam mihi censea-
 tur

Inter amicos.
 5 Quisquis incautum lacerat sode-
 am,
 Clam venenato jaculatus ictu,
 Persequar, plectam, penitusque
 ab ima
 Stirpe revellam.
 Nec meæ mensæ dapibus fruatur
 Mentis elatæ tumor, arrogans-
 que
 Vultus, & cunctos veluti mino-
 res
 Lumine spernens.
 6 Veritas simplex quibus est amori,
 Hos amo, amplector, video li-
 benter:
 His mihi seros fociis senectus
 Impleat annos.
 Integer vitæ mihi sit minister:
 7 Tecta non intret mea fraudulen-
 tus:
 Nemo mecum intra mea com-
 moretur
 Limina mendax.
 8 Impios longe (mora nulla) terræ
 Finibus pellam: procul omne
 monstrum
 Civitas sancta ut Domini releget
 Flagitiorum.

PSAL. CII. *Domine exaudi orationem, &c.*

- 2 **E**Xaudi genitor sancte meas
preces,
Clamorisque sonum percipe lū-
gubris:
- 3 Neu vultum misero subtrahe,
cladibus
Omni ex parte prementi-
bus.
Aures suppliciiis nunc adhibe
meis:
Da votis facilem te, pater opti-
me,
Et presso celerem porrige dex-
teram,
Et præsentī ope subleva.
- 4 Ceu fumi nebulæ tempora trans-
volant,
Ut lentis coquitur torris ab igni-
bus,
Paullatim tacitus sic dolor ari-
dis
Humorem ebibit artubus.
- 5 Dum luctu crucio me dapis im-
memor,
Ut secta e viridi gramina cespite
Arescunt nimio torrida sole, cor
Exsuccum mihi tabuit.
- 6 Crebro sic remeans spiritus ilia
Tendit, sic gemitus pectora con-
cutit
Mœstus continuo, tabida uti cu-
tis
Jam vix hæreat ossibus.
- 7 Ut saltus habitans cuculus avios,
Aut tectis latitans noctua diru-
tis,
8 Aut turtur viduus, solus, inops,
dies
Et noctes vigiles gemo.
- 9 Dum ceu ludibrium rideor im-
probis,
- Irrisumque petunt fraude nefa-
ria.
- 10 Nec panis cinere est gratior ari-
do, &
Potum tempero fletibus.
- 11 Istis ira malis me cumulat tua,
Qui me sustuleras ex humili loco,
Sublimi gravius rursus ut e gradu
Tractum præcipitem dares.
- 12 Ut sero in tenebras umbra cre-
pusculo
Vanescit, celeres deproperant
dies
In mortem: veluti sub medio die
Fœnum, corpus inaruit.
- 13 At te perpetuis secula seculis
Nectentem, volucris non fuga
temporis
Carpit, nec memorem nominis.
obruet
Famam posteritas tui.
- 14 Tandem surge, pater, tecta Sio-
nia
Jam lenis placido respicere lumine:
Jam pleno redeunt tempora cir-
culo,
Promissumque ferunt diem.
- 15 Jam servi lapides respiciunt tui
Disiectos faciles, sparsaque ru-
dera,
Incultique soli jam miserabilem
Versa mente dolent vicem.
- 16 Ut vertat populos terror in ex-
teros,
Ut nomen Domini sit celebre
omnibus
Et numen, trifidum qua colitur
solum,
Formidabile regibus.
- 17 Versam restituet quum Soly-
mam, suæ

- 17 Majestatis opes quum dabit ad-
spici;
- 18 Lugentum miseris quum queri-
moniiis
Flectet se, & prece supplice.
- 19 Scribentur tabulis ista fidelibus,
Seris ut Domini nota nepotibus
Sit laus, nec senium prodita po-
steris
Norit gloria seculis.
- 20 De sanctis adytis ætheriæ domus,
Templi sepositis de penetralibus,
Cœlestis Dominum non piguit
soli
Curas respicere ad leves.
- 21 Nexorum ut gemitus audiat, &
neci
Addictos tetrica compede liberet:
- 22 Laudēs ut Solymæ templa Deo
sonent,
Et nomen recinat Sion
- 23 In cœtu celebri. Tum procul
ultimis
Terrarum populi finibus exciti
Illuc sacra ferent, & Domino
dabunt
Reges munera supplices.
- 24 Quamvis in medio curriculo
meum,
Robur comminuit, destituit ma-
num,
Atque ævi spatii tempora lubrici
Contraxit brevioribus:
- 25 Clamabo tamen, O mi Deus
unice,
In vitæ medio ne stadio brevem
Cursum siste rotæ: quantulum
ad ultimam
Jam metam superest mihi?
Te nunquam brevibus clausa re-
curfibus
Astrorum, senio conficiet dies:
- 26 Tu terræ stabilis mole, volucris
bus
Tu cœli prior ignibus.
- 27 Illis interitus stant sua tempora:
Tu nullo interitum tempore sen-
ties.
Annorum series cætera deterit;
Ut vestis teritur vetus,
Ut detrita novis pallia vestibus
Permutat locuples; sic abit &
redit,
Et mutat facies imperio tuo
Mundi dædala machina.
- 28 At tu, qui fueras, semper es at-
que eris:
In teipsoque habitas: nec varias
vices
Decurso patiens tempore, per-
manes
Metæ secula nescia.
- 29 Sed servi soboles, & sobolis tui
Servi posteritas per seriem tuis
Tecum perpetuis æmula seculis,
Ævi tempora transigent.

PSAL. CIII. *Benedic anima mea Domino, &c.*

- 1 **S**it parens rerum mihi carmen:
illum
Vox canat, sensus petat, & re-
motis
Quisquis est fibræ vigor, & sa-
cratum
Nomen honoret.
- 2 Mens Deo laudes cane, redde
grates
Mens Deo: nullis benefacta se-
clis
Excidant, & quæ tribuit beni-
gna
Munera dextra.

- 3 Qui scelus tollit maculosum, &
ægros
Donec ut foenum cadat arefactum
Falce senectæ.
- 4 Sanat angores, animoque vires
Reddit, & vitæ properante fato
Prorogat annos.
16 Instar aut floris Tyrio comantis.
Murice, ut vultu modice sereno
Risit, afflatu tepidi repente
Concidit austri.
- 5 Qui manu larga tibi plura donat,
Ore quam poscas, animo vel
optes:
17 Sed Dei æterna bonitate in ævum
Tutus æternum remanet piorum
Cœtus, & longa ferie propago
Sera nepotum:
- Servat ac in morem aquilæ vi-
rentem
Flore juventam.
- 6 Integer iudex, scelerumque vin-
dex,
18 Si nec æternas violabit icti
Fœderis leges, memorique iussâ
Mente servarit, referatque vita
Puriter acta.
- 7 Tradidit sancto sua jura Mosi:
Isaci prolem docuit piarum
Dogmata legum.
19 Ille flammantis super alta cœli
Culmina immotum folium loca-
vit,
Et suo nutu facile universum
Temperat orbem.
- 8 Lenis & blandus, dare dona lar-
gus,
9 Tardus irasci: neque sempiternæ
Sæviti offensæ memor, aut per-
ennes
Ardet in iras.
20 Angeli iussis Domini ministri,
Sub jugum jus est quibus & po-
testas
Cuncta cogendi, Domino Deo-
que
Pangite laudes.
- 10 Nec modus pœnæ numerusve
nostris
11 Æquus est culpis: bonitas redun-
dat
Latius terræ plaga quam remoto
Distat olympo.
- 12 Tam procul nostri maculas re-
movit
Criminis, quam se procul a cubili
Gaditano sol oriens Eois.
Exserit undis.
- 13 Qualis in natos placidi parentis
Lenitas, talis Domini benigni est,
Quisquis illius pietate vera
Nomen adorat.
- 14 Tu sinus mentis penitus-repositos,
Tu pater nostri penetrabile cordis:
Quippe nos terræ memor e ru-
benti
Pulvere factos.
- 15 Herba ceu, lactens pueri venustas
Prodit, occultoque adolescit ævo,
21 Quique castrorum comites me-
retis
Sub ducis tanti imperio, audien-
tes
Sedulo dictis, Domino Deoque
Pangite laudes.
- 22 Quæque per vastos ubicunque
fines
Imperii pollens opifex creavit,
Plaudite, auctori Domino Deo-
que
Pangite laudes.
Mens Deo grates cane, redde
grates
Mens Deo: hunc sensus petat,
& remotis
Quisquis est fibris vigor, & bea-
tum
Nomen honoret.

PSAL. CIV. *Benedic anima mea Domino, &c.*

- 1 **T**E rerum, Deus alme, canam Dominumque patrem-
que:
Magne parens, sancta quam majestate verendus,
Ætheris æternas rector moliris habenas!
Te decor, auratis ambit te gloria pennis,
2 Et circumfusum vestit pro tegmine lumen.
Tu tibi pro velo nitidi tentoria cœli,
3 Et liquidas curvo suspendis fornice lymphas:
Et levibus ventorum alis per inania vectus,
Frenas ceu celeres volitantia nubila currus.
4 Apparent accinctæ auræ flammæque ministræ,
5 Ut jussa accipiant. Stat nullo mobilis ævo
Terra, super solidæ nitens fundamina molis,
6 Pollenti stabilita manu: terra obruta quondam
Fluctibus, ut fuso super ardua culmina velo:
7 Sed simul increpuit tua vox, tonitruque tremendo
8 Insonuere auræ, paullatim ascendere montes
Cernere erat, sensimque cavas subsidere valles,
Inque cavas valles trepidas decurrere lymphas.
9 Neve iterum immissa tellus stagnaret ab unda,
Limitibus compressa suis resonantia plangit
Littora, præscriptas metuens transcendere metas,
10 Tum liquidi fontes imis de collibus augent
Flumina, per virides undas volventia campos:
11 Unde sitim sedent pecudes, quæ pinguis tondent
Pascua, quique feris onager saxa invia silvis
12 Incolit: hîc levibus quæ tranant aëra pennis,
Per virides passim ramos sua tecta volucres
Concelebrant, mulcentque vagis loca sola querelis.
13 Tu pater aërios montes, camposque jacentes
Nectare cœlesti saturas, foecundaque rerum
Semina vitales¹ in luminis elicis oras.
14 Unde pecus carpat viridis nova pabula foeni:
Unde olus humanos geniale affurgat in usus:
Quæque novent fessas cerealia munera vires,
15 Quæque hilarent mentes jucundi pocula vini,

¹ Qui-

1 In luminis elicis oras.] Duæ Steph. xere; in nonnullis tamen Virgilio edi-
ditiones antiquiores, Plantiniana 1566, tionibus. Georg. II. vers. 47. Æneid. VII.
& Argentor. in luminis elicis oras. En- vers. 660. luminis auræ, legitur.
nius quidem & Lucretius luminis oras di-

- 1 Quique hilaret vultus succus viridantis olivi.
 16 Nec minus arboribus succi genitabilis humor
 17 Sufficitur: cedro Libanum frondente coronas,
 Alitibus nidos: abies tibi confita surgit,
 Nutrit ubi implumes peregrina ciconia foetus.
 18 Tu timidis montes damis, cava saxa dedisti,
 Tutus ut abstrufis habitaret echinus in antris,
 19 Tu lunæ incertos vultus per tempora certa
 Circumagis: puroque accensum lumine solem
 Ducis ad occiduas constanti tramite metas:
 20 Inde superfusus cuncta involventibus umbris,
 Per tacitas spargis nocturna silentia terras.
 21 Tum fera prorepat latebris, silvisque relictis
 Prædator vacuis errare leunculus arvis
 Audet, & e cælo mugitu pabula rauco
 22 Te patrem exposcit: dein rursus sole renato
 Abditur occultis prædatrix turba cavernis:
 23 Inque vicem subeunt hominumque boumque labores,
 Donec fera rubens accendat lumina vesper.
 24 Sic pater in cunctos didis² te commodus usus.
 Nec tantum tellus, genitor, tua munera sentit,
 25 Tam variis fœcunda bonis: sed & æquora ponti
 Fluctibus immensas circumplectentia terras,
 Tam laxo spatiosa sinu: tot millia gentis
 Squamigeræ tremula per stagna liquentia cauda
 26 Exsultant: tot monstra ingentia & horrida visu
 Veliferas circumnant puppes: grandia cete
 Effingunt molles vitreo sub marmore lufus.
 27 Atque adeo quæ terra arvis, quæ fluctibus æquor
 Educat, a te uno pendent, pater optime, teque
 Quæque suo proprium possunt in tempore victum.
 28 Te magnam pandente manum, saturantur abunde
 29 Omnia: te rursus vultum condente, fatiscunt.
 Te tollente animam, subito exanimata recurrunt
 30 In cinerem: inspirante animam te denuo, surgit
 Illico fœcundæ sobolis generosa propago,
 Et desolatas gens incolit aurea terras.
 31 ³ Sic eat, o nullo regnet cum fine per ævum
 Majestas divina: suumque in secula hætus
 32 Servet opus Deus: ille Deus, quo territa tellus

Con.

1 Quique hilaret vultus] Editio hujus & Argent. te providus.
 Psalmi Lond 1620, Quique hilaret vultum. 3 Sic eat, o nullo] Edit. Lond. 1620.
 2 Te commodus.] Duæ Steph. una Plant. Sic eat, & nullo.

Concutiente tremit, montes tangente vaporant,
Fumifera trepidum nebula testante pavorem.

- 33 Hunc ego, dum vivam, dum spiritus hos reget artus,
34 Usque colam: tantum ille meas facilisque bonusque
Accipiat voces: nempe illo oblector in uno.
35 At vero impietas plane extirpetur ab ima
Radice, & scelèrum stirps nulla repullulet: ac nos
Te rerum, Deus almè, patrem Dominumque canemus.

PSAL. CV. *Confitemini Domino, & invocate, &c.*

- 1 **C**Anite Dominum, & invocate nomen ejus: exteris
Facta gentibus per orbem prædicate illustria.
2 Ille sermo, carmen ille, & illius miracula:
3 Nomen ejus, numen ejus una nobis gloria.
Hunc amantum & hunc petentum palpitet cor gaudio.
4 Robur ejus, pignus ejus sacrosanctum roboris
Petite: vultum ejus beatum continenter quærite.
5 Subeat animum quanta nostris edidit majoribus
Signa, quæ portenta; legum scita quæ reliquerit.
6 Vos Abrami, vos Jacobi posterì, servi Dei
Separati, forte lecta natio, vos alloquor.
7 Ille rerum rector unus, orbis unus arbiter,
8 Pacta nostris firma servat facta cum majoribus;
Verba meminit: mille sancta in secla nectit fœdera,
9 Icta primitus cum Abramo, deinde jurata Ifaco:
10 Ifaci sanctita nato, lege non mutabili:

Poste-

1 *Ac nos*] Modo dicta & Al. Julii E-
ditt. *At nos.*

2 In antiquioribus editionibus, tribus
scil. Steph. utraque Plant. & Argent.
unusquisque hujus Psalmi versus in duos
divisus legitur, hoc modo,

Cante Dominum, & invocate

Nomen ejus: exteris

Facta gentibus per orbem

Prædicate illustria.

Atque eo quidem ordine Buchananum
ipsum primo hunc Psalmum scripsisse vel
hinc conjicere licet, quod nonnullis in
locis, si veteres illas sequaris editiones,
& ramen binos illos versiculos conjun-
ctim legas, in versiculorum commissuris
carmini ex vocalium ante alias elisione
vim feceris, quæ elisio, si divisim versi-
culos legas, locum non habet. Atque

hæc causa est, cur postea Buchananus
multa necesse habuerit immutare, ut ver-
sus ex binis singuli facti recto pede, &
ad modum Psalmi cxix, progredierentur.
Huc accedit, quod qui metrorum, qui-
bus usus est Buchananus, rationem qui-
busdam ex veteribus illis editionibus sub-
nexuerunt, carminis, quo hoc Psalmo
usus est, genus, ab eo quo usus est Psal-
mo cxix & similibus diversum consti-
tuant.

3 *Et illius miracula.*] A prædictis sex
editionibus abest &, postea, ut duo ver-
siculì in unum coalescerent, insertum,
quales interpolationes metri gratia fa-
ctas aliis infra locis observare est.

4 *Cum majoribus.*] Eodem libri, *cum pa-
rentibus.*

- Posterisque sempiterno roborata vinculo ;
 11 Quum, Tibi Chananæa, dixit, arva forte dividam.
 12 Turba numero parva quamvis advena illic degeret,
 Aucta nondum stirpe longis temporum decursibus :
 13 Regna quanquam & nationes exul errans verteret :
 14 ¹ Hos tamen Dei benigna fovit indulgentia :
 Vimque duram præpotenti dextra ab illis arcuit :
 Et minis ² reges potentes tetricis compefcuit ;
 15 Ne mihi (inquit) consecratos, ne mihi unctos tangite :
 A meis, moneo, prophetis abstinete injuriam.
 16 Quum famem voracem in orbem contumacem induceret,
 Gentibusque alimenta late noxiis subduceret,
 17 Prævium misit ministrum Nili ad arva fertilis :
 Filium pulchræ Rachelis mango turpis vendidit :
 18 Carceris latuit tenebris, crura vinctus compede,
 19 Somnii donec soluti nota regi veritas,
 20 Crura ferro liberavit, solvit animum crimine :
 21 Et nova fortis benignæ jam viciffitudine,
 Regionum servulorum servus ante ignobilis,
 22 Frena rerum tractat unus: nuper e custodia
 Missus, aulæ purpuratos nunc coërcet vinculis :
 Et fenum juvenis severæ præfidet prudentiæ.
 23 Isaci tandem propago ³ culta relinquens patria,
 Pinguis ad fluenta Nili castra fixit advena.
 24 Ac, ⁴ Deo fovente, læta stirpe sic refloruit,
 Viribus brevi ut præiret inquilinus incolas.
 25 Tum Phari rector superbæ mente versa Abramidas
 Fraude molitus nefanda stirpitis revellere :
 26 Circulo donec voluto destinati temporis,
 Legifer cum fratre Moses missus est divinitus ;
 27 Ac Pharon Pharique regem terruit miraculis.
 28 Ergo natura, imperantis non rebellis jussibus,
 Vestitit polum tenebris, & solum caligine
 Condidit, ceu nocte cæca sole jussio cedere.
 29 Unda decolor cruoris tabe rivos polluit,
 Squamæque ⁵ strage gentis inquinavit littora.
 30 Terra felix ante frugum, more nunc præpostero,

Tur-

¹ *Hos tamen*] Edit. Al. Julii *Eam tamen*. Rob. Stephani anno 1580, *Hanc tamen*.

² *Reges potentes*.] Libri pag. præced. Not. 2. citati *Reges molestos*.

³ *Culta relinquens*.] Iidem libri, *arva*

lin quen

⁴ *Deo fovente*] Tres Steph. duæ Plant. & Argent. *Deo favente*.

⁵ *Strage gentis*.] Iidem & Gen. 1594, & Lond. 1620. *strage turba*.

- Turpibus fœcunda ranis squalet: ipsa regia
 Fœta ranis, ipsa regum ¹ fœta sunt cubilia.
 31 Fusa ² deinde nube densa musca Memphin occulit:
 Et ³ pediculorum ubique fœda erant examina.
 32 Instar imbrium rucbat mista flamma grandini,
 33 Arborea nudans comantes ⁴ fronde, flore, fructibus.
 34 Quod reliquit atra grando, mox locusta perdidit:
 35 Bruchus abstulit, locustas quod voraces fugerat.
 Tot malis subinde sævis ic̄ta Nili regia,
 Quum ferrox non mitigaret contumaces spiritus,
 Dira populum mox in ipsum versa pœna sæviit.
 36 Prima pignorum repente per penates omnium
 Occidere: cuncta planctu, ⁵ cuncta fletu personant.
 Rege tandem pertinace cladibus perterrita,
 37 Sancta Memphin gens reliquit, jam tyranno libera,
 Dives auro argenteisque barbarorum poculis.
 Nec tot inter millia ullum languor attentaverat.
 38 Ergo Nili jam pavore ⁶ liberata regia,
 Voce, vultu, plausibusque præferebat gaudium.
 39 At parens memor benignus gentis electæ sibi,
 Per siticulosæ ⁷ arenæ vastitatem imperviam
 Castra nubis texit umbra, luce; noctem luridam
 Ignium late corusco temperavit lumine.
 40 Arva, victum cum rogarent, texit imber alitum:
 Panis impluit per auras more densæ grandinis:
 41 Petra iussa fudit undas: deque rupis viscere
 42 Ante sicca solitudo flumen hausit. Scilicet
 Fœderis parens benignus immemor nunquam sui,
 Quod sibi caro cum ⁸ Abramo sempiternum fecerat.
 43 Sic parentum stirps piorum, tuta ductu numinis,
 Arva liquit fraudulenta perfidi Pelusii:
 44 Occupatis ⁹ efferarum nationum sedibus,
 Tradidit ¹⁰ Deus labores impiorum eis carpere:

45 San-

1 Fœta sunt] Ibid. fœta erant.

2 Fusa deinde] Ibid.

Musca deinde nube densa fusa Memphin occulit.

3 Et pediculorum] Ibid.

Cymphôn cruenta passim obvolabant agmina.

4 Fronde, flore] Prædicti, flore, fronde.

5 Cuncta fletu] Ibid. cuncta fletu personant.

6 Liberata regia] Ibid. exsoluta regia.

7 Arene vastitatem imperviam] Ibid. æquor æstu imperviunt.

8 Abramo sempiternum fecerat] Ibid. omne in ævum fecerat.

9 Occupatis] Ibidem libri.

Et ferarum nationum occupatis oppidis.

10 Deus labores] Ibid. Deus impiorum iis labores carpere.

45 Sanctiones ut tenerent sacrosancti fœderis,
Et piarum ad iussa legum facta cuncta fingerent.
Laus, honor, decusque Regi sempiterno cœlitum.

PSAL. CVI. *Confitemini Domino, quoniam bonus, &c.*

1	L audate Regem cœlitum,
Regem bonum,
Suisque nullo non benignum
tempore.	Sed propter undas æquoris rubri,
duces
Adversus animis turba contuma-
cibus
2	Quis facta verbis æquet? elo-
quentia
Quis assequetur illius poten-
tiam?	8 Obmurmuravit. At parens malis
bonus
Pœnas remittis, ut tuam cle-
mentiam
3	O ter beatos æqui amantes, &
tuæ
Præscripta legis qui tuentur ju-
giter!	Agnoscat orbis, & tremat po-
tentiam.
4	Memento nostri facilis & favens,
tuum
Prospicere populum qua soles cle-
mentia:
Et me revise lenis ac salutifer;	9 Nam comminanti cessit unda flu-
ctuum:
Suspensa moles hinc & inde per-
fali
Tranquilli arenas aridam dedit
viam,
Ceu solida campis figerent vesti-
gia:
5	Ut separati tibi bonis populi
fruar,
Carpamque lætus quo fruuntur
gaudio,
Hæreditatique comes applaudam
tuæ.	10 Donec tyranno liberati & ho-
stium
Crudelitate, tuta tuti littora
6	Scelesti proles cum scelestis
patribus
In te rebelles multa iniqua feci-
mus:
Abominanda, dira perpetravi-
mus.	11 Tenuere: at hostes vorticoso
gurgite
Absorpsit unda, cladis ut nec
nuncius
7	Nam nec tyranni Ægyptii ex
ergastulo
Nostri parentes liberi per te, tua
Ostenta graviter ponderarunt,
nec tuæ
Meminere gratis mentibus cle-
mentia:	12 Superesset. Illic tum salutis com-
potes
Fidemque verbis præbuere, &
cantibus
Cecinere festis numinis poten-
tiam.
		13 Metu repulso, protinus lascivia
Animos rebelles perculit: nec
amplius
Meminere signa nec pericula pri-
stina.

14 Rē-

3 Donec tyranno liberati] Altera And. Harti editio, Donec tyranni.

- 14 Repentē prava perciti libidine
 Arscere, verbis & Deum proca-
 cibis
 Iræ impulerunt frena justæ sol-
 vere.
- 15 Ac flagitatos impie dedit cibos,
 Justisq̄ue pœnis impios coërcuit.
- 16 Nec pœna mentes nec benigni-
 tas feras
 Mollire potuit, quin procaciter
 ducem
 Ducisq̄ue fratrem peteret æmu-
 latio,
 Et freta studiis semper ambitio
 malis.
- 17 Sed factiosos terra vasto condi-
 dit
- 18 Sinu dehiscens, flammeiq̄ue gur-
 gitis
 Torrens vorago devoravit im-
 pios.
- 19 Nec noxiorum monita tot
 pœnis modum
 Gens prava sceleri fecit. Hore-
 bi in jugo
 (Proh facinus!) ante imaginem
 bovis Dei
- 20 Imago sese stravit, & fronde fa-
 turi
 Simulacra tauri coluit instar nu-
 minis ;
- 21 Partæ salutis nuper ingrata, im-
 memor
 Miraculorum in urbibus Niloti-
 cis ;
- 22 Et fluctu eodem sospites se, sub-
 rutos
 Hostes superbos vorticosis æsti-
 bus.
- 23 Ergo scelestos ira justa perdere
 Ibat, furenti ni Deo carum ca-
 put
 Pro gente Moses obtulisset, &
 prece
- 24 Frenasset iras. Nec tamen turbæ
 furor
 Illic quievit, expetitur tam diu
 Uber feracis sprevit agri : nec
 fidem
 Mosi docenti, pollicenti nec
 Deo
- 25 Habuit : tumultu castra com-
 plens respuit
- 26 Imperia : donec ille munificus
 parens,
 Delere promptus inter invia mon-
 tium
- 27 Toties rebelles, extulit dextram,
 & genus
 Per nationes impias disperdere
- 28 Jam destinarat : ante sculpta nu-
 mina
 Iterum protervi procidere, &
 mortuis
 Diis thura, lectasq̄ue immola-
 runt hostias :
- 29 Deum sceleribus provocaverunt
 novis,
 Iramque rursus exasperarunt
 vindicem :
- 30 Justa incitatus donec ira Phineas
 Ferro scelestam puniit licen-
 tiam,
 Et savientem dexteram compe-
 scuit.
- 31 Domini, sibi que peperit æter-
 num decus,
 Quod nulla fileant posteriorum
 secula.
- 32 Nec contumaces supplicia tot
 spiritus
 Coërcuerunt, Meribæ ad undas
 quin Dei
- 33 Rursus furorem accenderent : nec
 publico
 Moses furore liber etiam incre-
 dula
 Oratione vertit iram numinis

- 34 In se. Potiti deinde pactis finibus,
Nec impiarum semen omne gentium
Disperdiderunt funditus, nec iustibus
Recte monentis paruerunt numinis:
- 35 Sed se profanis miscuere gentibus,
Didicere ritus, seruire ludicris
- 36 Diis: ac eorum mancipati cultibus,
Tenuere puras a scelere nullo manus.
- 37 Quippe immolarunt filios ac filias
- 38 Ad dæmonum aras: & suæ propaginis
Tinxere sculptos sanguine innocuo deos,
Terramque sanctam polluerunt cædibus.
- 39 In scelera proni abominanda, dum suæ
- 40 Manus adorant opera, patrium Deum
- 41 Justas ad iras provocarunt, ut suam
Hæreditatem abominatus impiis
In servitutem manciparet hostibus:
- 42 Quorum severo pene contriti iugo,
Poluere sævam spiritus ferociam.
- 43 Ac liberati sæpe Domino vindice,
Rursus rebelles spiritus in vindicem
Sumfere: rursus ob scelera pœnas sua
- 44 Dedere: mitis nec Dei bonitas tamen
In rebus arctis innocentium a prece
- 45 Avertit aurem: fœderis memor sui
Pœnas remisit lenis & placabilis.
- 46 Quin & superba corda gentis barbaræ,
Cui serviebant diruta jam patria,
Lenivit: animos omnium ut perfringeret
Imago fortis flebilis vel hostibus.
- 47 Tu nos tuere, Domine noster & Deus,
Et e profanis gentibus recollege:
Ut te canamus, nomen ut sanctum tuum
- 48 Celebremus unum: populus omnis ut simul
Dicat, Deo, quem posterī Abrahami colunt,
Sit laus, honorque in seculorum secula.
- Amen, amen.

P S A L M O R U M

Liber Quintus.

PSALMUS CVII. *Confitemini Domino, quoniam, &c.*

- 1 **C**Antemus Dominumque bonum, facilemque parentem,
 Cujus habet nullas larga indulgentia metas.
- 2 Hunc grato simul ore canant, quos dira tyrannis
 Quum premeret, sævo incolumes ex hoste recepit,
 Et juga captivo excussit servilia collo.
- 3 Perque feras gentes sparsos, qua surgit ab undis,
 Et qua diversas abiens se condit in undas
 Phœbus, ab arctœ campis glacialibus urfæ
 Collegit, tepidoque domum revocavit ab austro.
- 4 Per steriles saltus & inhospita saxa vagantes,
 Qua nulla ad cultas ducunt vestigia terras,
- 5 Fracti animos mœrore, inopes undæque cibique,
 Auxilium miseris imploravere querelis:
- 6 Audiit orantes, & opis miseratus egenos,
 Omnibus exsolvit mœrentia pectora curis,
- 7 Monstravitque viam cultas quæ ferret ad urbes.
- 8 Ergo canant Dominumque bonum, facilemque parentem,
 Et late ignotis pandant facta inclyta terris.
- 9 Quippe sitim victuque famem compescuit ægram,
 Reddidit & membris vires, animoque vigorem.
- 10 Quique Dei monitis ingrata mente relictis,
 11 Carceris in tenebris & cæca nocte jacebant,
 12 Quum tremere gelidæ exanimes formidine mortis,
 13 Afflictique malis humiles fractique jacerent,
 Auxilium miseris imploravere querelis:
 Audiit orantes, & opis miseratus egenos,
 Omnibus exsolvit mœrentia pectora curis:
- 14 Vincla manu valida rupit, mortisque timorem
 Reppulit, & tetrus pavidos eduxit ab umbris.
- 15 Ergo canant Dominumque bonum, facilemque parentem,
 Et late ignotis pandant facta inclyta terris:

- 16 Liminaque & portæ qui claustra refregit alienæ.
 17 Deliciis animi vires quum stulta libido
 Affligit, corpusque gravi languore solutum
 18 Stultitiæ pendit pœnas, & morte propinqua
 Rejiciunt omnem fastidia marcida victum;
 19 Auxilium miseris qui imploravere querelis,
 Adspicit orantes, & opis miseratus egenos,
 Omnibus exsolvit mœrentia pectora curis:
 20 Ereptisque suo lethi de limine verbo,
 Restituit lætumque novat per membra vigorem.
 21 Ergo canant Dominumque bonum, facilemque pa-
 rentem,
 Et late ignotis pandant facta inclyta terris:
 22 Et meritis cumulent memores altaria donis,
 Et grata acceptam testentur voce salutem.
 23 Qui mare fluctisonum sulcat, curvisque carinis
 Admoveret externas vaga per commercia gentes,
 24 Non ignota illi divina potentia, nec quæ
 Monstrat in immenso miracula sæpe profundo.
 25 Quum jubet, irrumpunt venti stridente procella,
 26 Et mare nunc ¹ spumis canentibus astra laceffit,
 Et nunc tartarei subsidit ad ima barathri:
 27 Pallent ora, metus trepidantia pectora pulsat,
 Et velut oppressis vino vestigia nutant:
 Callida nee cani juvat ars aut cura magistri.
 28 At Dominum ut mœstis imploravere querelis,
 Exaudit trepidos, & opis miseratur egenos.
 29 Jam venti ponunt, strataque æqualiter unda,
 Arrident taciti tranquilla silentia ponti.
 30 Jam posita læti gaudent formidine nautæ,
 Cum ² lacerae optatum portum tetigere carinæ.
 31 Ergo canant Dominumque bonum, facilemque pa-
 rentem,
 Et late ignotis pandant facta inclyta terris.
 32 Hunc populi cœtus laudent, sanctique senatus
 33 Concilium super astra ferat, qui flumina siccât,
 Et riuos passim rivis bullantibus agros,
 Fontibus oclusis sitienti damnat arena:
 34 Et fœcunda, sui facta ob scelerata coloni,

Arva

¹ *Spumis canentibus*] And. Hartus an-
 no 1615, *Spumis candentibus*: at prius il-
 lud magis arridet. Sic Ovid. Epist. 3.

Quam sine me Phœnis canescant æquora remis.

² *Cum lacera*] Desideratur hic versus
 in tribus Steph. utraque Plantiniana &
 Argent. editionibus.

- Arva jubet falsis subito sterilefcere glebis.
- 35 At contra in sterili campo male pinguis arenæ
Stare lacus, pinguesque facit stagnare paludes:
Et fluviis siccos rivisque fugacibus agros
- 36 Irrigat, atque inopi transmittit habere colono:
Quique novas sanctis moderetur legibus urbes,
- 37 Et scrobibus credat vites, & femina sulcis,
Unde legat dulces maturo in tempore fructus,
- 38 Quos pater omnipotens alit, & proventibus auget
- 39 Assiduis pecorum fœtus. Ubi nescia rursus
Commoda fortunæ modice mens ferre secundæ,
Frena dedit vitiis, retrahit sua munera justus
- 40 Arbitrator: indomitos animos & corda superba
Cladibus affligit: sævis punire tyrannis
Tradit, & ignavo petulans sub principe vulgus
Contemptum, populis prædam jubet esse propinquis:
Perque inopes victus terras traducit, ubi ante
Nulla hominum tritam monstrant vestigia callem.
- 41 Avertit mala pauperibusque, animique modestis,
Atque hilares multa fœcundat prole penates.
- 42 Hæc spectant gaudentque boni: male conscia mustat
- 43 Turba metu. Ast, animi quibus est solertia, cura
Assidua volvunt, memorique hæc mente recondunt,
Luceat ut cunctis Domini clementia terris.

PSAL. CVIII. *Paratum cor meum, Deus, &c.*

2 ² **M**ENS ³ invicta malis, animi vigor integer, orbis
Te voce, rector, te celebrabit lyra.

3 Eia

1 Nulla hominum tritam monstrant vestigia callem] Ita quatuor Stephanorum libri, duo Plantini, tres Raphelengii, duo N. Chyrræi, uterque And. Harti, Argentor. Tho. Vautrollerii, Elzev. 1628 Jac. Stoeri 1591, Gid. Lithgoi 1660. Rob. Sanderi 1684: reliquis vero omnibus [tutum] legitur. Nos ideo priorem lectionem prætulimus, quod ita ferant omnes libri Buchananano adhuc vivente editi. Non me later hoc vocabulum a Grammaticis vulgo masculinum statui: at fœminiuo interdum legi ostendit Nonius e Livii lib. xxii. cap. 14 Nos hic pecorum molo per æstivos salus deviasque calles exercitum dicimus; quomodo etiam

exhibent Jani Gruteri & utriusque Gronovii editiones: quanquam nonnullis libris *devias calles* edatur, quod Lipsius & Gothofredus, suffragante etiam Rich. Jonsono Gramm. Comment. p. 43. in *colles* mutatum voluere. Sed potior fides veterum librorum (quibus, restante Sigonio, *calles* non *colles* est scriptum) in primis vero omnibus ætate prioris Nonii, qui porro addit *Livium sic frequenter loqui*. [*Nudas Calles* MS. apud Curtium III. 10.]

2 *Mens invicta malis*] Priores 12 hujus Psalmi versus habentur Ps. LVII. posteriores 20 Ps. LX.

3 *Mens invicta*.] Tres Steph. duæ Plant. & Argent. *Mens infracta*.

- 3 Eia age, depositis mens expergiscere curis,
Et tu canora barbitos cum nabliis.
Ocyus auroræ quam lucifer excitet ignes,
Aurora cantus quam volucrum exfuscitet,
- 4 Te, pater alme, canam: populos tua facta per omnes,
Quacunq̄ue tellus panditur, vates feram.
- 5 Nam tua siderci bonitas fastigia cœli,
Fidesque tractus nubium supervolat.
- 6 O Deus augustum nitido caput exsere cœlo,
Ostende terris gloriæ jubar tuæ.
- 7 Eripiasque tuos gelidi formidine lethi
Præfens, & opifer invocantes audias.
- 8 Audiit, ex adytoque Deus flammantis olympi
Vocem rependit gaudii prænuntiam.
En tibi frugiferos Sichimæ dispertiar agros:
Vallem Sucothi metiar decempeda.
- 9 Nonne mihi parent Jacobi pignora, quisquis
Vel pecore tondet arva, vel vomere fecat?
- 10 Oppida sub pedibus Syriæ calcabo superbæ,
Moabum, Idumen, & Palæstinas domos.
- 11 Quis mihi pandet iter munitas ductor ad arces?
Muros Idumes divitis quis diruet?
- 12 Quis? nisi tu nostræ gentis, Deus unice, tutor?
Qui nos premendos hostibus reliqueras,
Offensus vitiis pravis: nec in arma ruentes
Nostros præibas dux, ut ante. exercitus.
- 13 Nunc pater auxilium rebus bonus adfer in arctis:
Humana fallax credulos spes decipit.
- 14 Te duce, victrici decorati tempora lauro,
Pedibus prememus hostis arrogantiam.

PSAL. CIX. *Deus laudem meam ne tacueris, &c.*

- 2 **N**E sileas, ne dissimula, mea gloria, neve
Sine veritatem supprimi mendacio,
Me scelerati oris fraus, & crudele venenum,
Proterva fictis lingua me premit dolis.
- 3 In me odia occultis acuunt sermonibus iras,
Et immerenti fabricant molestiam.
- 4 Qui mihi debebant fidum solamen amici,
Probra ingerebant clanculum & convicia.
Ast ego, secretæ tibi qui penetrabilia mentis
Cernis, dolente corde fundebam preces.

- 5 Omnibus officiis culti mihi damna rependunt,
Remunerantur odio amorem simplicem.
- 6 Tu pater hunc sævo ¹ vexandum trade tyranno:
Vastator illi ad dexteram adstet Angelus.
- 7 Judicis adstiterit cum fordidus ante tribunal,
Damnatus aspris exeat sententiis.
Quum volet iratos animos inflectere fando,
Oratione iudices exasperet.
- 8 Ante diem fato pereat præreptus acerbo:
Locumque vacuum dominus occupet novus.
- 9 Oriba fleat soboles, vidua gemat uxor in aula:
- 10 Ejecta proles patrio exulet solo:
Instabilis, mendica, vagis erroribus orbem
Lustret: quietum reperiat nusquam locum.
- 11 Conturbetque domum miseram, ² inscribatque penates,
Scrutatus omnes fœnerator arculas.
Ignotusque hæres longo congesta labore
- 12 Rapiat, opemque nemo poscenti ferat:
Nullaque progeniem miseratio sublevet orbam.
- 13 ³ Mors falce totam demetat semel domum:
Proxima gentem omnem cum nomine deleat ætas.
- 14 Apudque Dominum, patris erratum, ut recens,
- 15 Ante oculos interque manus versetur & erret:
Nec vitia matris tollat ulla oblivio.
- 16 Utque erat oblitus miserandi, oblivio gentem
Ejus perenni supprimat silentio:
Qui dejectum, inopem, & curis mordacibus ægrum,
Pertrahere mortis nixus est in retia.
- 17 Semper ei veluti fuerat maledictio cordi,
⁴ Maledicta in illum & execratio cadent.
- 18 Ac veluti studio fugit benedicere pravo,
Sic nullus illi cupiat aut dicat bene.

Et

1 *Vexandum.*] Antiquiores omnes memorati codices: *Vastandum.*

2 *Inscribatque penates*] i. e. tabula ex ædibus pendente, vel foribus parietibusque affixa (ut nunc fit) ejus domum vendendam locandamve esse indicet. Plaut. *Trinum.* I. 2. 131. *Ædes venales hæc inscribit literis.* Terent. *Heaut.* I. 1. 92. *Inscripsi illico ædes.* Hoc ideo, quod neque Julius neque Chytræus rem explicent, hic notare libuit.

3 *Mors falce totam demetat semel domum*] Ita omnes libri: mihi vero vix dubium

Tom. II.

est quin *simul* non *semel* legi debeat: quas voces alteram in alteram nonnunquam mutatas interpretes animadvertunt. Vide Cl. Benleium ad Horat. I. Epist. 7. 96.

4 *Maledicta in illum & execratio cadent*] Ita constanter omnes libri: at mihi fere persuasum est, *cadant* legi oportere, ut mox

Sic nullus illi cupiat aut dicat bene. Textu autem Hebraico, omnibusque quos viderim interpretibus, eodem semper tempore hæc enunciantur.

R

- Et velut obtegitur talari corpus amictu,
 Totus miseris ille fordeat obfitus.
 Sic in cuncta illi passim se viscera fundant,
 Ut oleum in ossa penetrat, unda in viscera.
- 19 Hoc ergo incedat semper vestitus amictu:
 Hæc zona lumbos cingat illi & ilia.
- 20 Ante Deum tales pendat detractio pœnas,
 Et clam salutem quisquis oppugnat meam.
- 21 Alme pater, pater alme, tua me protege dextra,
 Et invidorum libera calumniis.
 Ut nomen latus omne tuum telluris honoret,
 Et suavitatem sentiat clementiæ.
- 22 Eripe me invidiæ: sum pauper, egenus & exspes,
 Animumque curæ turbidum urunt anxii.
- 23 Non aliter pereo, species quam futilis umbræ,
 Pallent tenebris sera quum crepuscula:
 Aut ubi decussis solerti indagine ramis,
 Locusta testis pulsa frondeis cadit.
- 24 Genua labant infirma: artus jejunia solvunt:
 Exsanguis siccis corpus aret ossibus.
- 25 Me tumidi probris hostes petiere superbis:
 Me conspicati capita quassarunt sua.
- 26 Adfer opem, servumque tuum, pater optime, serva
 Pro lenitate semper assueta tibi.
- 27 Agnoscantque tuam, rerum pater optime, dextram:
 Tuaque salvum me sciant clementia.
- 28 Dum maledicta voment hostes, dum probra loquentur,
 Bonusque placidusque benedices tu mihi.
 Dum confusa illis turpis pudor ora notabit,
 Lætitia servi pectus hilarabit tui.
- 29 Hos pudor, ut talos a vertice veltis ad imos
 Effusa late corpus omne contegit;
 Hos pudor, & mœrens turbato infamia vultu,
 Qui me maligno dente rodunt, obruat.
- 30 Ast ego tum Domino grates memor ore sonabo,
 Cœtuque laudes in celebri concinam;
- 31 Qui stetit auxilio dexter cum paupere, vitamque
 Eripuit ejus hostium ludibrio.

PSAL. CX. *Dixit Dominus Domino meo, &c.*

- 1 **S**ic alloquutus Dominus est Dum proterendos, ceu scabel-
 Dominum meum, lum, sub pedes
 Asside dexteram ad meam, Hostes tibi provolvero.

<p>2 Ad orbis oras ultimas fasces tuos
Alta ab Sione proferam:
Ut juris æqui vinculis coërceas
Fastus rebelles hostium.</p> <p>3 Te pompa lætis quum reducet
plausibus
Ad templa voti compotem,
Sancto decorus apparatu exerci-
tus
Lætum celebrabit diem.
Non roris imber ante lucem ar-
genteis
Tot¹ vestit arva gemmulis,
Quam multa cunctis gentium de-
finibus
Ad te propago confluet.</p> <p>4 Juravit & se aditinxit immuta-
bili
Dominus sacramento tibi,</p> | <p>Tete futurum Melchisedecis sibi
Ritu sacrorum antistitem,
Solinquieto lucis orbe dum diem,
Dum luna noctem illuminet.</p> <p>5 Ad dexteram ille semper assistet
tuam:
Ferro tyrannos vindice</p> <p>6 Compescet: iram commodans
suam tibi,
Gentes rebelles comprimet.
² Ducesque regnis imperantes di-
tibus</p> <p>7 Sternet solo: torrentibus
E³ fortuitis, dum fugam pre-
met, sitim
Victor levabit igneam.
Ergo subactis hostibus, cœlo ca-
put
Tollet decorum gloria.</p> |
|--|---|

PSAL. CXI. *Confitebor tibi, Domine, &c.*

- 1 **S**Ive inter fidos tractem secreta sodales,
Seu sancti stipante caterva
Me populi loquar, alme parens, te pectore toto
Usque canam: tua munera grato
- 2 Ore feram, magna æternæ miracula dextræ:
Magna quidem, sed & inclyta certe,
Et manifesta bonis, studio scrutante fideli.
- 3 Quicquid enim gerit, omnia splendor,
Omnia divina majestas luce refulgens
Illustrat: dum sidera terras
Ignea lustrabunt, hunc justum semper & æquum
Sera agnoscent secla nepotum.
- 4 Nec quæ primævi quondam stupuere parentes
Attoniti, mirandaque natis
Invida delebunt obliviam: parcere largus

Nempe

¹ Tot vestit arva gemmulis.] Tres Steph.
dæ Plant. & Argent.
Non roris imber ante lucem argenteus
Sic vestit arva gemmeo
Decore, ut omnes gentium fines tui
Beabit ortus nuntius.

Juravit, &c.
² Ducesque regnis imperantes.] Idem co-
dices, Ducemque regnis imperantem.
³ E fortuitis.] Idem codices,
Late per arva sanguinis rivis sitim.

- Nempe parens, facilisque querelis
 5 Flectere cor miseris: spoliis ex hoste superbo
 Direptis decoravit amicos.
 Nec cum gente sua percussi fœderis illum
 Immemorem ulla redarguet ætas.
 6 Ostenditque suas per facta illustria vires,
 Quum populatus regna superba,
 Dimensusque novis hostilia rura colonis,
 Dilectæ dedit oppida genti.
 7 Quicquid agit loquiturque, fides immobilis actus
 Æqui & regula dirigit omnes.
 Quæ jubet, æqua jubet, nulloque interlita fucō,
 Aut tacitam celantia fraudem;
 8 Quæque nec æterno volventia secula lapsu
 Interimant, aut tempore carpant.
 Quippe ¹ adflans fidei firmæ constantia & æquum
 Perpetuo rata iussa tuentur.
 9 Quum premeret Pharii imperium crudele tyranni
 Selecta de gente nepotes:
 Excussitque jugum, & regis fera iussa superbi
 Exiit: æternaque beatis
 Libertate frui donarat, pignora fera
 Si jurata parentibus olim
 Intemerata piæ servassent fœdera legis:
 Fœdera nullis irrita seclis.
 Quippe Dei sanctum est & formidabile nomen,
 Ac sancte sua pacta tuetur:
 Exigit & duras violato fœdere pœnas.
 10 Hunc colere ex animoque vereri,
 Vivendi recte fons & sapientia prima est.
 Hanc cunctos qui dirigit actus
 Ad metam, vere sapit: hunc ventura nepotum
 Semper dicent secla beatum.

PSAL. CXII. *Beatus vir, qui timet Dominum, &c.*

<p>Beatu<i>s</i> ille, qui Deum rerum
 patrem
 Pietate non ficta colit:
 Deique gaudet legibus: mores
 suos</p> | <p>Formare ad illas nititur.
 2 Late per urbes divites poten-
 tiam
 Ejus propago proferet:</p> |
|--|---|

1 *Adflans fidei firmæ.*] Antiquiores sex toties memorati codices, *Adflans fidei*
infracta. Pro-

- Prolem piorum numinis benignitas
Larga beabit dextera.
- 3 Res affluenter suppetet semper domi
Illi: nec ætas longior
Obliterabit æquitatis gloriam
- 4 Fructumque. Quum premet malos
Fortuna, sævo gestiens ludibrio
Mutare summis infima,
Benignitatis tum suæ justis Deus
Lucem in tenebris offeret.
Clemens bonusque in omnibus periculis
Stirpem piorum munit.
- 5 Misertus inopis vir bonus, larga manu
Succurret indigentia: Sic cuncta justo temperans examine,
Nec verba temere ut excidant.
- 6 Non turbo fortis cuncta quatientis, loco
Movebit illum, nec dies
Suprema famam condet ejus invidio
Oblivii silentio.
- 7 Non livor illum falsa gaudens spargere
Terrebit, aut calumnia:
Bellive rumor, aut egeetas lurida,
- Fragorque lethi proximi:
Sed mente firma provocat discrimina,
Deoque solo nititur.
- 8 Ceu cana rupes murmurantis æquoris
Spernit minaces impetus:
Sic ille certa interritus fiducia
Sortis procellas sustinet:
Ac sustinebit, dum ruinas hostium
Salvus suorum adspexerit.
- 9 Opes volucris instar auræ mobiles
Largitus est egentibus;
Sibi æquitatis gloriam superstitem
Servavit: orbe gloriam
Vivaciorem, nec senectæ dentibus
Æruginosæ obnoxiam.
Dum laude clarum, reque lautum splendida
Spectabit impius pium,
Curæque mentem vellicabunt anxia,
Succumque carpent corporis;
Dentem fatigans dente ringetur, lue
Se macerabit tabida.
Dominus malorum vota ridet irrita.
Spes ut modestas promovet.

PSAL. CXIII. *Laudate pueri Dominum, &c.*

- 1 **P**allite Dominum pueri, Domini
Nomen festo tollite cantu.
- 2 Nomen Domini sic celebretur,
Ut seculorum in secula longi
Nulla oblivia sentiat ævi.
- 3 Pri-
- 2 *Nomen Domini sic celebretur.*] Tres Stephani, dux Plant. & Argent. editiones prædictæ,
Nomen Domini sit benedictum, Et seclorum — — —

<p>3 Primo a carcere solis Eoi
Ad purpureos usque occasus,</p> <p>4 Omnes Domini nomen adorent,
Qui gentes super arduus omnes
Celsas ætheris incolit arces:
Cujus longe gloria mundi
Trans flammantia mœnia vecta
est.</p> <p>5 O pietatis nescia veræ
Pectora! ritu sacra nefando
O qui fingitis, anne deorum
Quenquam Domino similem no-
stro</p> | <p>6 Nostis? quem super ardua cœli
Culmina positum nil latet imæ
Sub cava clausum viscera terræ;
Nil humano procul adspectu:
Trans multiplices ætheris or-
bes.
Inopem terræ qui prostratum
Suscitat, & de pulvere egenum</p> <p>7 Tollit, ut alto positus folio
Populi primos carpat honores.</p> <p>8 Qui maternos sterili fructus
Exoratus donat, & orbos
Læta renovat prole penates.</p> |
|---|--|

PSAL. CXIV. *In exitu Israël de Ægypto, &c.*

- 1 **Q**Uum domus Ifacidum patrias remearet ad oras,
Barbaraque invisæ linqueret arva Phari:
- 2 Ipse Deus Judam cœlesti numine tutum
Fecit: erat populi signifer ipse sui.
- 3 Vidit, & attonitas trepidum mare diffidit undas:
Jordanis refugas in caput egit aquas,
- 4 Dura ¹ per intonsos salierunt culmina montes,
Ut saturas gestit dux gregis inter oves:
Celsaque ² frondentes movere cacumina colles,
Agnus ut in pratis luxuriare solet.
- 5 Quid mare vidisti solito cur cesseris alveo?
Cur fugis in fontes fluminis unda tuos?
- 6 Cur ita concusso saliistis vertice montes,
Ut satur exsultat dux gregis inter oves?
Cur ita frondenti saliistis vertice colles,
Agnus ut in pratis luxuriare solet?
- 7 Nempe Dei trepidum præsentia terruit orbem,
Cui cadit in Solymos victima multa focus.
- 8 Qui lapidum venas laticum laxavit in usum,
Cui fluxit largo flumine dura filex.

PSAL. CXV. *Non nobis, Domine, non nobis, &c.*

<p>1 TE, magne rector orbis, haud
victoriam
Ex hoste sævo poscimus,</p> | <p>Nos ut per omnes fama gentes
differat,
Nec apparatu ut splendido
Per</p> |
|--|---|

1 *Dura per.*] *Iidem libri. Lata per.*

2 *Celsaque frondentes.*] *Iidem. Lataque frondentes.*

- Per ora vulgi nos triumphus aureo
 Curru superbos transferat :
 Sed impiarum ut secla gentium
 sciant
 Te largum opis cultoribus
 Tuis, fideque semper immuta-
 bili
 Promissa promptum solvere.
- 2 Ne forte rebus insolentes prospere-
 ris,
 Ubi nunc Deus vester ? ro-
 gent.
- 3 Deus astra noster incolens, mor-
 talium
 Nutu suo res temperat.
- 4 At impiarum finxit error gen-
 tium
 Manu deos inutiles:
 Aurum caminis excoquens, aut
 malleis
 Massa e sequaci bracteas
 Ducens, figura multiformi lu-
 dica
 Affixit aris numina.
- 5 Inane vocis os habent : oculos
 habent,
 Orbes inanes luminis.
- 6 Naribus odores nec trahunt, nec
 auribus
 Surdis sonores hauriunt :
- 7 Palpare manibus non queunt,
 torpentibus
 Nec ingredi vestigiis.
 Nec vox anhelis edita e pul-
 monibus,
 Cavo recurrit gutture.
- 8 Quicumque tales fingit aut colit
 deos,
 Diis ipse similis sit suis.
- 9 At tu Jacobi gens, loca fiduciam
 Omnem salutis in Deo,
 Qui te potenti sublevabit dexte-
 ra,
- Et in periculis proteget.
 10 Et vos Aronis posteris, spem po-
 nite
 Omnem salutis in Deo,
 Qui vos potenti sublevabit dexte-
 ra,
 Et in periculis proteget.
- 11 Quicumque cultor es Dei, fidu-
 ciam
 Loca salutis in Deo,
 Qui te potenti sublevabit dexte-
 ra,
 Et in periculis proteget.
- 12 Qui nos favore semper amplexus
 memor
 Fovit fovetque sedulo:
 Cunctos Jacobi qui fovebit po-
 steros,
 Aronis & sacrum genus.
- 13 Qui se colentes, sive juvenes,
 seu senes,
 Fovebit & custodiet.
- 14 Qui nosque donis semper auge-
 bit novis,
 Et liberorum liberos.
- 15 Nam nos profanis segregavit gen-
 tibus,
 Cœli folique conditor:
- 16 Cœlum sibi ipse regiam fecit, so-
 lum
 Sedem dedit mortalibus:
- 17 Remunerantes muneribus illum
 ut suis
 Rerum parentem agnoscerent.
 Neque ora laudes in tuas solvent,
 pater,
 Quos mors tegit silentio.
- 18 Nos te parentem agnoscimus, qui
 spiritu
 Vitalis auræ vescimur.
 Te prosequemur laudibus, dum
 lucido
 Sol axe terras ambiet.

PSAL.

1 Quos mors tegit silentio] Ita recte Julius legit, alii omnes teget.

PSAL. CXVI. *Dilexi, quoniam exaudiet Dominus, &c.*

- 1 **T**Oto pectore diligam
Unice & Dominum colam,
Qui lenis mihi supplici
Non duram appulit aurem.
- 2 Aurem qui mihi supplici
Non duram dedit: hunc ego,
Donec pectora spiritus
Pulfet, semper amabo.
- 3 Jam mors ante oculos erat,
Jam stabam super aggerem
Busti, jam dolor anxius
Omni ex parte premebat:
- 4 Exspes tum prece supplice
Oravi Dominum: Pater,
Quæso, inquam, miserabili
Saltem consule vitæ.
- 5 O justum Dominum & bonum,
6 Et pronum veniæ! auxili
Is me & consilii indigum
Sævo texit ab hoste.
- 7 Ergo mens tibi reddita
Mœrorem cohibe; & Deus
Quæ larga tribuit manu
Donis læta fruarè.
- 8 Vitam e faucibus eruit
Mortis, & lacrymas genis
Absterfit, stabili & pede
Firmavit tibi gressum.
- 9 Tutus præsidio Dei
Degam: & polliciti fide
Fretus non dubia, canam
Grato pectore laudes.
- 10 Lassus, rebus & asperis
Afflictus, trepida fuga
Vitæ prospiciens meæ,
11 Sic mecum ipse loquebar;
Nulli certa homini fides:
At rerum arbiter optimus,
Unus polliciti tenax,
Unus fallere nescit.
- 12 Tot liber toties malis,
Tot auctus toties bonis,
Quo tandem officio tibi
Coner solvere grates?
- 13 Te festa dape, te prece,
Te libamine prosequar,
Te vitæ column meæ
Grata voce fatebor:
- 14 Te vitæ column meæ
In cœtu populi tui
Grata prosequar hostia,
Damnatus tibi voti.
- 15 Electos, genitor, tuo
Custos præsidio tegis,
Nec per vim pereuntium
Manes linquis inultos.
- 16 Tu servum Dominus tuum,
Ancillæ sobolem tuæ
Me, minacibus hostium
Vinclis eripuisti.
- 17 Te, rerum pater optime,
Semper laudibus efferam:
Nomen in dubiis tuum
Usurpabo periculis.
- 18 Te voti reus, ¹erutus
Morti, prosequar hostia,
19 Sacri limen ad atrii,
Sacræ redditus urbi.

PSAL.

¹ *Erutus morti*] Melius forte *morte*. I. XXVI. [Vid. ad Psalm. LX.]
Vide quæ nos de metris Buchan. ad cap.

PSAL. CXVII. *Laudate Dominum omnes gentes, &c.*

<p>1 OMnes ubique gentium
 Quos solis ambit orbita,
 Rerum parentis optimi
 Laudes libenter pangite.</p> | <p>2 Agnoscite indulgentiam
 Benignius nos in dies
 Foventis, & constantiam
 Promissa certam reddere.</p> |
|---|---|

PSAL. CXVIII. *Confitemini Domino, quoniam bonus, &c.*

- 1 **E**ia Deum laudate, Deum facilemque bonumque,
 Larga benignum semper indulgentia.
- 2 Eia Dei, soboles Jacobi, dicite laudes,
 Larga benigni semper indulgentia.
- 3 Eia Deum canat Aronis numerosa propago,
 Larga benignum semper indulgentia.
- 4 Eia Dei pura cultor pietate, fatere
 Larga benignum semper indulgentia.
- 5 Audiit orantem Dominus me rebus in arctis;
 Ac liberavit illico ex angustiis.
- 6 Ille mihi assistat solus: non arma, nec ulla
 Humana mi vis adferet formidinem.
- 7 Ille mihi auxilio sit solus: lumina damnis
 Explebo (nec me decipit spes) hostium.
- 8 Tutius a rerum Domino est sperare salutem,
 Confidere armis quam virorum fortium:
- 9 Tutius a rerum Domino est sperare salutem,
 Confidere opibus quam potentum principum.
- 10 In me conjurent populi omni ex parte propinqui,
 Dei faventis conteram cunctos ope:
- 11 Circudent omnique premant ex parte licebit,
 Dei faventis conteram cunctos ope:
- 12 Circudent omnique premant ex parte licebit,
 Quam nube densa vere se fundunt apes,
 Non secus ac ficcas ignis violentia spinas,
 Dei faventis conteram cunctos ope.
- 13 Improbe quid frustra labefactum evertere tentas?
 Dei potentis sustinet me dextera.
- 14 Ille meæ vires: illum mea carmina pangent
 Unum: salutis unus auctor est meæ.
- 15 Cunctaque justorum pariter tentoria plaudent:
 Meæ salutis pariter auctorem Deum
 Laudabunt: cantuque ferent ad sidera dextram
 Belli potentem, divitem victoriæ.

- 16 Dextram armis, dextram præstantem robore, dextram
Belli potentem, divitem victoriæ:
- 17 Sæva quid insultas mihi mors? tua tela reconde:
Frustra minaci territas me spiculo.
Vivo equidem, vivusque feram super æthera cantu
Raram benigni numinis clementiam.
- 18 Jure parens bonus ærumna me afflixit acerba:
At imminentem reppulit mortem tamen.
- 19 Pandite pontifices sacri mihi limina templi,
Salute parta ut laude prosequar Deum.
- 20 Hæc est illa Deo gratissima janua, justis
Votis aperta dehinc futura janua.
- 21 Te merito, pater alme, canam: tu rebus in arctis
Aurem applicasti supplici placabilem:
Sospes, ¹ & infesto duce te sum tutus ab hoste:
- 22 Et molientum tecta quem rejecerat
Artificum improbitas lapidem, fastigia summi
Late refulgens jam coronat anguli.
- 23 Scilicet arcano factum est hoc numine, nostra
Attonita factum quod stupefcunt lumina.
- 24 O lux festa, o lux jucunda ad gaudia nata,
Cœlestis in nos lux favoris conscia!
- 25 Usque fave, custosque tui, pater optime, Regis
Sis, & secundos cœpta duc ad exitus.
- 26 O felix, iterum o felix, quem rector olympi
Populo salutis misit auctorem suo!
Nos, quibus est sacri custodia credita templi,
Vos precamur cuncta vertant prospere.
- 27 Unus enim Dominus rerum moderatur habena
Qui gratiæ in nos lumen effundit suæ.
Lætitia celebrate diem, foetusque bidentis
Tenellus aræ vinctus astet cornibus.
- 28 Te Dominum, te mente colam, te voce fatebor:
Tuumque semper laude nomen prosequar.
- 29 Eia Deum laudate, Deum facilemque bonumque,
Larga benignum semper indulgentia.

PSAL:

PSAL. CXIX. *Beati immaculati in via, &c.**Aleph.*

- 1 **O** Beatos, qui sequuntur orbitam legis Dei:
 2 O beatos, qui monenti sponte parent numini,
 3 Labe puri nec relinquunt lege jussum tramitem,
 4 Quem severitate dura nos tenere præcipis.
 5 O gradum regas labantem sic, monenti ut parcam;
 6 A tuis attenda jussis nusquam ut erre it lumina:
 7 Tum ducem canam æquitatis candido te pectore.
 8 Obsequar tibi: obsequentem tu tibi ne desere.

Beth.

- 9 Quid juventam, ne labascat, servat æque ac lex tua?
 10 Hinc ne aberrem, modo laboro: tu laborantem rege.
 11 Ne vacillet pes, meo tua verba condo pectore.
 12 Rector orbis, æquitatis regulam tuæ doce
 13 Me, tui oris verba semper ore mediter ut meo:
 14 Illa longe cariora semper auro ut æffimem:
 15 Illa cogitem, illa secter, illa mirer unice:
 16 Illa nulla e corde nostro deleant oblivia.

Gimel.

- 17 Da tuæ legi obsequenti vivere: ut propius tui
 18 Conspicer pacti æquitatem, pande mentis lumina.
 19 Inquilinum jussa legis te tuæ celaveris.
 20 Fœderum leges tuorum ægra mens desiderat.
 O, tuæ legis superbum qui premis fastidium,
 22 Me tuæ legis sequacem vindica: cui divites
 Arroganter obloquuntur, jussa quod servem tua;
 E tuo sermone vitæ quod capeffam formulam.

Dalet.

1 Tui oris verba semper ore mediter ut meo] Quondam mihi suspicio suborta est legendum esse corde mediter; at mutare sententiam coëgit textus Hebraicus, quem sic reddit Arias Montanus, *In labris meis narravi omnia judicia oris tui: proinde meditari eodem fere sensu accipiendum quo apud Virg. Ecl. I.*

Silvestrem tenui Musam meditaris avena.

i. e. modularis, seu cantando exerces. Et Ecl. 6,

Omnia que Phæbo quondam medicante beatus

Audiit Eurotas ———

i. e. canente, ut Servius interpretatur. Meditari ergo verba Dei ore, idem est ac ea assidue recolere, ac iis in omni sermone memorandis semet exercere.

Daletb.

- 25 *Æger animus languet: ægrum recrea verbo tuo:
Cordis arcanas latebras prodidi tibi: rudem*
- 27 *Tu doce, præferque lucem, scita mediter ut tua:
Et cor anxium tui verbi erigas solatio.
Absque fuce fac tuarum scita legum ut diligam.*
- 30 *Recta sector, instituta specto semper ad tua.
Lex tua animo sculpta inhæret: spem meam ne defere:
Pande iter tuæ æquitatis: te comes lætus sequar.*

He..

- Legum iter monstra tuarum: fœdus erudi tuum,
Fœdus ut legemque totis imbibam præcordiis,*
- 35 *Cuncta ut instituta recta secter usque semita.
Sordidis averte curis iussa pectus ad tua:
Flecte lumina, impias ne vanitates hauriant.
Languidum excita: face ut te timeat animus ac amet.
Libera probro a pudendo me benignus arbiter:*
- 40 *Tua ' statuta diligentem servet. æquitas tua.*

Vau..

- Me bonus respice opiferque, fœderis memor tui,
Ora claudam ut exprobranti spem tuæ fiducia.
Spes salutis, veritatem ab ore ne tuam eripe.
Semper ut tuis statutis audiens, tuto gradu*
- 45 *Ambulem, tua iussa quæro sola. Coram regibus.*
- 46 *Differam (nec me pudebit) de tuis sermonibus.*
- 47 *Hos amavi, & hos amabo, & obsequens his, brachiâ.*
- 48 *Tollam: ut usque. & usque volvam hos ore., mente:
cogitem.*

Zain.

- Sis memor pacti, columna quæ meæ fiducia est,
Quod levat mœrentem, & ægrum e fauce mortis eripit:*
- 51 *Rideant licet superbi, te sequar: legem tuam
Usque repetam, in rebus arctis hoc erit solatium.*

Ims..

*Tua statuta diligentem} Tres Steph:
utraque Plant. & Argent:*

*Et statuta me amantem tua æquitas servet:
tua.*

Impios quum legis hostes cerno, totus horreo.
 Carmen hæc erit mihi, orbem donec hospes hunc colam.
 Hanc ut observem tenebræ me silentes admonent:
 56 Illa mentem cura semper unice exercet meam.

Heb.

Obsequi tibi, mihi una est spes, opes, hæreditas.
 Ut bonus promissa præstes, unice unum id ambio:
 Actiones vitæ ut omnes ad tuam componerem.
 60 Legem: ad hanc custodiendam qua licet me confero.
 Impeditus impiorum vinculis hanc cogito.
 Hujus ergo nocte surgens prosequar te laudibus.
 Qui verentur hanc, amicis utor: hanc, parens bone,
 64 Qui tua benignitate cuncta replet, edoce.

Leb.

65 Domine ades, pollicita servo fac benigne appareant.
 In tua lege acquiescam: me doce legem tuam.
 Vix malo coacta leges mens sequi didicit tuas.
 Scita, fons benignitatis, tua benigne me doce:
 Me superbi criminantur: corde toto ego te sequar.
 70 Jussa me juvant tua; illis mens hebescit prosperis.
 Erudisti me malis, ut legi adhæream tuæ,
 Hæream ut legi, auri acervis gratiori ingentibus.

Jod.

Da manu tua creato nosse vim legis tuæ.
 Me pii læti obsequentem legibus spectant tuis.
 75 Justa lex tua est: premis me jure justus arbiter.
 At libenter audientem jussa me tua recrea.
 Tibi libenter obsequentem præveni clementia:
 Servulum tuum prementem comprime arrogantiam.
 Me tuæ legi obsequentes obsequentem diligant.
 80 Nec ferat tibi obsecundans pura mens infamiam.

Capl.

Deficit mens spe salutis, spes nec illam deficit:
 Lassa languent lumina: utris corpus instar aridi

83 *Tav*

[Me confero.] Omnes Steph. dux.
 Blant. Argent. Vautrol. Lond. 1580. &c.

Genev. 1594. me comparo.

- 83 Tabuit: solare promissi in malis memorem tui.
 84 Quis ferendi finis? hostem quando punies meum?
 85 Mihi tuæ legis superbus hostis effodit scrobem.
 Æqua lex, promissa certa sunt tua: hostes confice
 Qui premunt me, quod te in uno colloce[m] fiduciam.
 Scita fac ut ad tua omnes actiones dirigam.

Lamed.

- Certa eunt promissa, certa stat tuis verbis fides,
 90 Dum polo stellæ micabunt, herba terras vestiet;
 Sempiterno quæ recursu legibus parent tuis.
 Obruissent me dolores, ni affuisset lex tua,
 Lex salubris: nulla nobis tollet hanc oblivio.
 Sum tuus, tua instituta diligentes diligo.
 95 Impii¹ mortem parabant scita meditant[ur] tua.
 Cæteris est finis: illa sola semper permanent.

Mem.

- O tuam quam legem amavi! semper illam cogito.
 Hostibus prudentiorem me meis hæc reddidit.
 Factus huic fui obsequendo doctior doctoribus.
 100² Huic quod audiam, senectæ astutior sum callida:
 Huic ut obsequar, malorum flecto gressum a semitis.
 Te docente non recedo paullulum a verbis tuis,
 Faucibus meis suavi melle suavioribus.
 Eruditus his, recedo a semita mendacii.

Nun.

- 105 Sancta lex, velut lucerna, dirigit pedes meos.
 Obstinavi animum, tuis ut obsequar sermonibus.
 Obrutum malis, tuorum fœderum memor, leva.
 Edoce me iussa, & oris hanc bonus cape victimam;
 Iussa non rejecta, quamvis undique instarent mala:
 110 Hæc nec abjeci impiorum pene clausus retibus.
 Hæc voluptas, hoc mihi unum gaudium, hæc hæreditas.
 Hic scopus mihi³ manebit, vivus aura dum fruar.

Samech.

¹ Impii mortem] In duabus Steph. utra- fendi possit, vehementer dubito. certe
 que Plant. & Argent. desideratur hic ver- ego nullum exemplum novi.]
 sus.
² Huic quod audiam] [Audiens alicui que Plant. & Argent. manebit unus, aurâ
 dicto, recte dicitur. Sed an audire alicui de- dum fruar.]
³ Manebit, vivus] Tres Steph. utra-

Samecb.

- Diligo legem tuam, sicut malos abominor.
 Unica es spes, una verbis in tuis fiducia.
 115 Ut Dei mandata servein, hinc impii faceffite.
 Me tuo sermone fulci, ne fequar spes irritas.
 Te regente falvus ufque iuffa diligam tua.
 Perfugas calcas tuos, qui vana fruflra cogitant.
 Legem amo tuam, quod omnes impios extermines.
 120 Corpus horret quum feverum cogito te iudicem.

Ain.

- Æqua ne me diligentem defere opprimentibus.
 Iuffa fac amem fuperbo tutus a ludibrio.
 Dum falutem fpero, fcita fpecto dum tua, lumina
 124 Laffa languent: tu benignus edoce fervum tua
 Placita: legum fac tuarum intelligat myfleria.
 Tempus inftat puniendi legis adverfarios.
 At tuum fœdus mihi auro eft carius cariffimo:
 Hoc amo, huc errore miffo dirigo vitæ ordinem.

Pe.

- Mira rituum tuorum mens colit myfleria.
 130 Verba pectori imperito luminis funt janua.
 Faucibus tua verba apertis duco, vitæ ut fpiritum.
 Ceu foles te diligentes, intuere me bonus.
 133 Dirige ad tua verba greflus: tum fcelus non opprime.
 134 Me. Tuæ legi, impiorum liber a calumnia,
 135 Obfequar: bonus intuere me, tuam ut legem fequar.
 136 Si quis hauc fpernit, fluunt mihi more rivi lacrymæ.

Zade.

- Iuffus es creator orbis: iuffa iuffa funt tua.
 Plena lex eft æquiltatis: certa verbis veritas.
 Rumpor ira, quum fceleftis impie contemnitur.
 Sermo purus inftar ignis: fervus hunc amat tuus.
 Impii fpernant licebit me, tuam legem fequar.
 Iuffa ftant tua fempiterna mota nullo turbine.
 Turbidis mihi illa rebus anxium cor recreant.
 Scire legem da tuam: vitam mihi donaveris.

Coob.

Coph.

Corde toto audi vocantem, legi ut obsequar tuæ.
 Invoco, adjuva invocantem, fœdus ut colam tuum:
 Invoco te mane, verbis in tuis fiducia est.
 Nocte vigiles anteverto, verba mediter ut tua.
 Me benigne audi, ut soles, & fauce mortis eripe.
 Impii me persequuntur, legis expertes tuæ.
 Tu propinqua, Domine, iustia cuius omnia iusta sunt.
 Iustia firma sine nullo, firma nullo exordio.

Rês.

Adspice afflictum: leva me, fœderis memorem tui:
 Fœderis memor meam vitam patronus asserere.
 Impii male interibunt, iustia qui tua negligunt.
 O bonus sine fine, roboram, ut soles, vitam meam.
 Me prementum multitudo a lege non flectit tua.
 Mœret animus intuendo pacta qui spernunt tua.
 Tu bonus tua iustia amantem me vicissim recrea.
 Cuncta promissa tua nullum fixa norunt terminum.

Sin.

Me premit tyrannis: at cor verba meditatur tua.
 Verba gratiora gazis aureis animo meo.
 Diligo legem tuam, ceu vanitatem abominor.
 Septies tuam æquitatem me canentem lux videt.
 170 Legem amantibus tuam pax multa, nulla offensio.
 Spectat a te mens salutem, nixa promissis tuis.
 Mens amat promissiones unice & servat tuas.
 Servo tua pacta, ut vicissim tu vitam observas meam.

Tbau.

Invocanti da tuarum scire legum abscondita:
 170 Invocantem libera me, fœderis memor tui.
 171 Te docente prædicabit os tuas laudes: tua
 172 Iustia lingua nuntiabit, iustia longe æquissima.
 173 Dextera tua obsequentem iustibus juva tuis.
 174 Abs te opem spero: tuarum scita legum diligo.
 175 Sospita me, ut prædicem te: lex juvabit me tua.
 176 Me, vagam ut pecudem, require fœderis memorem tui.

PSAL. CXX. *Ad Dominum cum tribularer, &c.*

Hinc me obsidebant bella, &
hinc calumniæ
Livor faces admoverat:
Ad te refugii destitutus omnibus,
Rerum creator optime.
Te voce supplex invocavi, tu
meas
Non lentus audisti preces.
2 A fraudulentæ toxico linguæ
Deus
Me protege & mendaciis.
3 O lingua fraudis machinatrix im-
piæ,
Qua spe meum oppugnas ca-
put?
4 Scythæ ferocis lingua pestilen-
tior
Tinctis veneno spiculis:

Ignis voracis lingua flammis
acrior,
Quum silva flagrat arida.
5 Heu vita tristis, vita dura & an-
xia,
Per invios erratica
Montes, latrones inter, atque
inhospita
Gentis teræ mapalia
6 Mens ægra vitæ carpitur fasti-
dio,
Hostes quietis accolens;
7 Hostes quietis, blanda quos ora-
tio
Ferociores efficit:
Quos innocentis mentio concor-
diæ
Ad bella sæva exasperat.

PSAL. CXXI. *Levavi oculos meos in montes, &c.*

1 **D**um ferox armis inimicus
instat,
Ad montes vaga lumina
Proximos circumfero, si quid il-
linc
Forte appareat auxili.
2 At mihi cœli Dominus folique
Certam solus opem feret.
3 Ille (quid vano trepidans tumultu
Cor pulsas mihi pectora?)
Ille sanctorum (mihi crede) cu-
stos
Noctes excubat & dies:
4 Victa nec blandi illecebris sopor-
is

Unquam lumina dimovet:
5 Leniter passis tibi semper alis
Umbrae more supervolat;
6 Ne cutem solis violentioris
Urant spicula de die,
Nocte ne lunæ nebulosioris
Artus degravet halitus.
7 Seu domi clausus lateas, laten-
tem
Clausis fervat in ædibus:
8 Seu foris pacis obeas amicæ,
Seu belli fera munera,
Sospitem e cunctis Dominus pe-
riclis
Semper te bonus eruet.

PSAL. CXXII. *Lætatus sum in his quæ dicta sunt mihi, &c.*

1 **O** Lux candida, lux mihi
Læti conscia nuncii:
Tom. II.

Jam pleno stata tempora
Reddit circulus anno:
T Jam

<p>Jam festi revocant dies
Augustam Domini ad domum:</p> <p>2 Jam sacri pedibus premam
Lætus limina templi.</p> <p>3 Jam visam Solymæ edita
Cælo culmina, & ædium
Moles nobilium, & suo
Angustam populo urbem:</p> <p>4 Urbem, quam procul ultimis
Terræ finibus exciti
Petunt Ifacidæ, ut Deum
Placent more parentum:</p> <p>5 Jussam coelitus oppidis
Urbem jus dare cæteris;</p> | <p>Et sedem fore Davidis
Cuncta in secula proli.</p> <p>6 Mater nobilis urbium,
Semper te bona pax amet:
Et te semper amantibus
Cedant omnia recte.</p> <p>7 Semper pax tua mœnia
Colat: semper in ædibus
Tuis cœpia dextera
Larga munera fundat.</p> <p>8 Dulcis Ifacidum domus,
Te pax incola sospitet:</p> <p>9 Sedes numinis, omnia
Succedant tibi fauste.</p> |
|---|--|

PSAL. CXXIII. *Ad te levavi oculos meos, &c.*

<p>1 AD te levavi, Rex, pater,
& Deus;
Ad te levavi lumina, qui procul
Contagio humano remotus,
Templa habitas radiata cœli.</p> <p>2 Ut servus observat Domini manus,
Gestus & omnes lumine mobili;
Arguta² ceu nutus acutis
Serva oculis dominæ tueretur:
Te nostra spectant, te, Domine
& Deus,
Intenta mentis lumina, dum graves</p> | <p>Iras remittas, fervulisque
Des veniam bonus atque pacem.</p> <p>3 Jam lenis in nos respice: fervulis
Jam parce tandem, parce fidelibus,
Quos hostis insultans superbo
Ludificatque premitque vultu.</p> <p>4 Contemptus hosti ac opprobrium sumus,
Vitæque tædet: ferre animus nequit
Supercili fastum superbi,
Ludibriumque opibus tuamentum.</p> |
|--|---|

PSAL. CXXIV. *Nisi quia Dominus, &c.*

- 1 **N**I faventis affuisset numinis præsentia,
2 **N**I (Dicat Ifaci propago) numinis præsentia
Ni faventis affuisset, quum veniret perditum
Nos superba multitudo, freta stultis viribus,

3 Forte

1 *Angustam populo urbem*] Hart. anni 1621. *Augustam.*

2 *Ceu nutus acutis*] 1580. *ceu nutus heriles.*

Vantrol. Lond.

- 3 Forte vivos devorassent, debilesque & pauculos:
Ira fervidi furoris, avida nostri sanguinis,
4 Obruisset instar undæ nos procella cladum:
More torrentis nivali ab imbre turgidi, impetus
5 Nos repente sustulisset: usque ad animam gurgites,
Usque ad animam transiissent gurgites impervii.
6 Sempiterna laus Deo sit, qui suos non tradidit
Dentibus prædam cruentis perfidarum gentium.
7 Cassibus fractis dolosis sospites evasimus:
Capta veluti jam volucris rete fugit aucupis.
8 In Deo nostræ salutis spes reposita est unico,
Qui solum cælumque fecit vi potentis dexteræ.

PSAL. CXXV. *Qui confidunt in Domino, &c.*

<p>1 Sionis arcem non aquilo impotens
Saxo sedentem perpetuo quatit,
Nigrantibus non auster alis
Imbriferas glomerans procellas.</p> <p>2 Quicumque vere spem locat in Deo,
Non hostis hunc vis, non quatiet dolus:
Si fractus illabatur orbis,
Incolumis fugiet ruinam.
Ut civitatem moenia montium
Sanctam tuentur, sic Dominus suos
Vi cingit arcana, nec unquam</p> | <p>Præsidii viduos relinquet.
3 Nec impiorum perpetuo jugo
Sinet piorum progeniem premi,
Ne turpibus contaminetur
Flagitiis labefacta mentem.
4 Ut affluenter fac bona sint bonis,
5 Ut continenter fac male sit malis,
De calle quos recti illecebris
Impietas male sana flexit.
Fac, sancte rerum conditor, ut domum
Beata semper pax colat Isaci:
Tranquillitas secunda pulchræ
Exhilaret Solymæ colonos.</p> |
|--|--|

PSAL. CXXVI. *In convertendo Dominus captivitatem Sion, &c.*

- 1 **Q**uum pater omnipotens captam remeare Sionem,
Dulcemque jussit patriam revisere.
Attoniti stupere animi, necopinæque secum
Metum librantes inter & spem gaudia.
Vixque sibi credunt: veluti qui noctis opacæ
Sopore pulso mane versat somnia.
2 Pro lacrymis redeunt risus: sua gaudia quisque
Sermone celebrat, patrium laudans Deum.
Nec minus attonito stetit ad miracula vultu,

- Sic barbarorum turba secum mustitans,
 En pater ille deum quot signa ostendit amoris!
 Hujus saluti gentis usque ut prospicit!
- 3 Nec falso: nam signa Deus monstravit amoris
 Præclara, nostræ dum saluti prospicit.
 Ergo alacres læto testamur gaudia plausu.
- 4 At tu benigne fac parens ut cæteri
 Jam redeant, plenisque viis sic agmen inundet,
 Ut æstuosi quum fiat austri spiritus,
 Indignata suis cohiberi flumina ripis,
 Vaga per agros murmurant licentia.
- 5 Qui male fœcundæ commisit semina terræ,
 Et corde tristes multa volvit anxio,
 Si venit uberior seges imbribus aucta benignis,
 Exultat hilari cor metentis gaudio.
- 6 Nos quoque longa fugæ post tædia, postque labores,
 Læti arva dulcis patriæ revisimus.
 Te patrium canimusque Deum, semperque canemus:
 Agimusque memores atque agemus gratias.

PSAL. CXXVII. *Nisi Dominus ædificaverit domum, &c.*

1	N l cœpta Dominus juverit,
frustra struis
Moles superbas ædium.
Ni Dominus urbem fervet, in-
cassum excubat
Muris vigil custodia.	Præbebit. Hæc hæreditas
Hæc illa merces, qua beat caros
sibi
Rerum ille Dominus omnium.
2	Frustra antevertis mane solem,
& vespere
Sero domum reverteris:
Victum labore vix parabis anxio,
Ni Dominus admorit ma-
num.	4 Non sic timori est dexteram tel-
lis gravis
Bellator hostis hostibus,
Ut quem parentem masculæ pro-
paginis
Favor beavit numinis.
3	At ille amicis interim suis dabit
Purum soporem somniis:
Domumque dulci prole fœtam
liberum	5 O ter beatum & amplius, qui
talibus
Pharetram sagittis impleat!
Non ad tribunal erubescet jur-
gia
Procacis adversarii.

PSAL.

1 *Testamur gaudia*] Editio Al. Julii te-
 stemur, & in Ecphrasi *letitiam demonstramus*:
 sed potior, mea sententia, aliorum
 codicum lectio, utpote Hebraico textui

mage consona, qui ab interpretibus fere
 redditur, *Facti sumus lætantes vel læti*, non
 vero *erimus* aut *simus*.

PSAL. CXXVIII. *Beati omnes qui timent Dominum, &c.*

<p>1 Felix o ter & amplius,
 Quem timor Domini tenet,
 Quem non illius a via
 Flectit devius error.</p> <p>2 Felix, & tibi prospere
 Cedent omnia: nam tuo
 Carpes dulcia fercula
 Comparata labore.</p> <p>3 Instar palmitis uberi
 Proventu gravidi, & coma
 Cingentis viridi domum,
 Te conjux hilarabit.
 Ceu plantaria fertili
 Pubescunt oleæ solo,</p> | <p>Jucundo tibi liberi
 Cingent agmine mensam.</p> <p>4 Quem timor Domini tenet,
 Inter talia commoda
 Vitæ tempora transiget.</p> <p>5 At te ex arce Sionis
 Ditabit Domini manus
 Larga: & conspicias bonis
 Florentem Solymam, tibi
 Donec vita manebit.</p> <p>6 Proles adspicies tuæ
 Longa stirpe propaginem:
 Festa semper & iliaci
 Lætos pace nepotes.</p> |
|--|---|

PSAL. CXXIX. *Sape expugnaverunt, &c.*

- 1 **J**ure¹ dicat grex bonorum, mille me molestiis
 2 **F**actio pressit² malorum: prima ab usque origine
 Factio pressit malorum mille me molestiis:
 Nec tamen subvertere unquam quivit ullis machinis.
- 3 Terga sævis exaravit verberum vibicibus:
 Terga longis secta sulcis, hostis ad fastidium:
- 4 Sed parens rerum benignus vinela rupit impia,
 Meque nervo liberavit servitutis asperæ.
- 5 Qui Sionis non amico spectat arces lumine,
 Vota semper vana volvat, spes inanes nutriat:
- 6 Marceat, ceu si le marcet herba languens torrido,
 Herba summis nata tectis, quæ repente corruiit
 Ante falcis plagam³ acutæ, sicca marcidis comis.
- 7 Unde nec sinum replevit qui manipulos colligit:
 Nec manum messor perustus, prata tondens florea,
- 8 Nec viator ominatus prospera est metentibus,

Sic

1 *Jure dicat*] Antiquiora exemplaria, tria scil. Steph. utraque Plant. & Argent. item cum Chytræi notis edita Herb. Lond. 1686. unumquemque hujus Psalmi versum in duas strophas dividunt, ut in Psalmo CV. antea annotavimus.

2 *Malorum: prima*] Prædicti libri

omnes, exceptis iis qui cum Chytræi notis prodierunt, habent. *malorum, usque ab incunabulis*: quod non admittit metri ratio, nisi divisim legas.

3 *Acute, sicca*] Prædicti codices: *acuta aridis radicibus*. Eadem hujus mutationis quæ prioris causa.

Sic precatus, Arva læta, & arva lauta, & roscida,
 Hunc in annum, & usque in annos hunc sequentes,
 numinis
 Vos favor semper benigni fervet, ornet, augeat.

PSAL. CXXX. *De profundis clamavi, &c.*

<p>1 CUrurum rapidis fluctibus
 obrutus,
 Arcanis animi de penetralibus,
 Audi verba precantis,
 Clamavi, pater optime:</p> <p>2 Audi verba pater, quæ tibi sup-
 plices
 Multo cum gemitu fundimus:
 applica
 Intentam bonus aurem
 Tristes ad querimonias.</p> <p>3 Si vindex tetricus facta nefarie
 Pœnis cuncta velis plectere, quis
 sibi
 Tam confidit, acerbum
 Ut non horreat exitum?</p> <p>4 At tu non furiis tristis es aspe-
 ris,
 Sed largus veniæ, & munificus
 parens:
 Ut te jure colamus,
 Legum & jussa salubria.</p> | <p>5 Nam spes polliciti me recreat
 tui,
 Promissique fides fallere nescii,
 Et fiducia certa
 Mentem sustinet anxiam.</p> <p>6 Non sic præcipiti nocte vigil
 diem
 Observat roseum, non roseum vi-
 gil
 Phœbi sic avet ortum,
 Ut flagrat mea mens Deum.</p> <p>7 Securi in Domino figite spem
 pii,
 Non duro veniam supplicibus
 dare;
 Et prompto dare pressis
 Duro servitio manum.</p> <p>8 Electi generis progeniem gravi
 Pressam servitio ex hostibus asse-
 ret:
 Et de morte redemptam
 Noxis eximet omnibus.</p> |
|--|--|

PSAL. CXXXI. *Domine, non est exaltatum cor meum, &c.*

<p>1 SI spiritu impotenti,
 Si lumine insolenti
 Elatus ambulavi;
 Si virium mearum
 Fiducia superbus
 Despexerim minores:
 Si mentis arrogantis
 Sublime vectus alis,
 Majora, quam liceret
 Sperare, cogitavi:</p> | <p>2 Ni vota temperavi
 Modestia salubri:
 Nil deprecor rogove,
 Nullam recuso pœnam.
 Qualis puer tenellus
 Vix lacte pulsus, unam
 Suspirat in parentem,
 Hanc spectat, hac ab una
 Dependet, ambit unam:
 Æterne rector orbis,</p> |
|---|---|

1 *Letis, &*] In prædictis deest &, hic metri gratia introductum.

Te mens mea intuetur	1 Unum Deum parentum
Unum, uni adhæret, unum	Spectate, spes in uno
Te vindicem salutis	Locate, cuncta ab uno
3 Agnoscit. O piorum	Sperate: spem nec unquam
Propago sancta patrum,	Fovebitis caducam.

PSAL. CXXXII. *Memento, Domine, David, &c.*

- 1 **D**Avidis esto memor, genitor, memor esto laborum
Quos tulit, in rebus tua iussa sequutus egenis.
- 2 Ille tibi, Hebrææ gentis Deus unice, votis
Obstrinxit caput, & promissis ora recludit:
- 3 Non ædes prius ingrediar, mollive reponam
- 4 Membra toro, aut oculis dulcem indulgebo soporem,
- 5 Quam fanum inveniam, & sacri fundamina templi
Designem, sanctisque locum dimetiar aris.
- 6 Fama ² licet patriæ multum promitteret oræ,
Inter saxa tamen silvestribus obsita dumis
Monstravit Deus ipse locum. Deus ipse perenne
Hic templum, templique sacris sedem innuit aris.
- 7 Ergo alacres gratam Domino properemus ad ædem;
- 8 Scamna pedum pronis veneremur vultibus: & tu
Sancte parens, bonus ac placidus cape vota, tuamque
Lætus adi sedem: neu dedignare penates
Qui memorem æterni servabunt foederis arcam.
- 9 Tempa sacerdotes casti tueantur, & omnes
Qui tua rite piis venerantur numina sacris,
- 10 Lætitia exsultent. Si David pectore puro
Te coluit, ne Davidicæ nunc respue prolis
Dona, tui populi cui frena tenenda dedisti.
- 11 Davidi enim quondam (neque jam sententiâ vertet
Ulla tuam mentem) jurasti: E stirpe propago
Nata tua folium & sceptrum retinebit avitum.
- 12 Quod si posteritas fervet mea foedera, pactis
Si steterit, leges si non temerarit avitas,
Nulla dies folio, vis nulla extrudet avito,
Et natos natorum, & qui nascentur ab illis.

13 Ipse

1 *Unum Deum parentum*] Omnes cum
Chytræi Collectaneis editi, *Unum Deum*
parentem. Male. [Nescio an hic peccarint
operæ: nam quas vidi, *parentum* habent,
ut Plantiniana & Salmuriana.]

1 *Fama licet*] Tres Steph. duæ Plant.

& Argent.

Ecce mihi, patriis subito dum versor in arvis,
Et juga dum peragro silvestribus obsita dumis.

- 13 Ipse mihi sedem elegi sine fine Sionem,
 14 Quam colerem: hinc mihi certa quies, hinc certa voluptas:
 15 Hæc mihi grata domus: cœli indulgentia fruges
 Faxo alat, & duros large saturabo colonos.
 16 Templa tuebuntur casti justique ministri,
 Lætitiæque piis perfundam pectora certa:
 17 Davidicoque novum producam e semine germen,
 Quod late in populos fundet sua brachia: ¹ stirpi
 Prospiciam seræ folium qui illustret avitum,
 Claraque per cunctas diffundat lumina terras.
 18 At pudor, & turpes maculas infamia spargens,
 Hostibus inficiet vultus. Jessæa propago
 Florebit, ² cingetque sacrum diademate crinem,
 Transmittetque suam longæva in secula famam.

PSAL. CXXXIII. *Ecce quam bonum, & quam jucundum, &c.*

<p>1 Nihil caritate mutua fratrum,
 nihil
 Jucundius concordia;
 2 Non aura suavissimis balsami, quum
 funditur
 Aronis in sacrum caput,
 Et imbre læto proluens barbam
 & sinus
 Limbum pererrat aureum:
 3 Non ros, tenella gemmulis ar-
 genteis</p> | <p>Pingens Sionis gramina,
 Aut verna dulci inebrians uli-
 gine
 Hermonis intonsi juga.
 Fraternalis quam pax incolit, do-
 mum juvat
 Dominus benigna dextera:
 Et opibus auget: filiorum & fi-
 lios
 Multis propagat seculis.</p> |
|--|---|

PSAL. CXXXIV. *Ecce, nunc benedicite, &c.*

<p>1 Domini ministri, nocte qui
 custodiæ
 Sancti excubatis atrii,
 Laudate Dominum, laudibus do-
 nec sacro
 Nox annuit silentio.
 2 Interque laudes mentibus puris
 manus</p> | <p>Cœlo supinas tollite.
 3 Et vos beabit Dominus invicem
 omnibus
 Cœli foliæque commodis:
 Dominus Sionem qui tuetur,
 unicus
 Cœli foliæque conditor.</p> |
|--|--|

PSAL.

1 *Stirpi Prospiciam seræ folium qui illustret avitum*] Ita omnes libri, præter unum Al. Julii, in quo *que illustret* est editum; sed altera lectio magis arripet, supple-
 do *unum* vel *Regem*, e *posteris Davidis*, i. e.

CHRISTUM. Vide Vatabli Annot. in loc.

2 *Cingetque sacrum diademate crinem*] Edit. Tho. Vautrollerii, *Cingantque sacrum diademata crinem.*

PSAL. CXXXV. *Laudate nomen Domini, &c.*

- 1 **V**Os quibus est sacri custodia credita templi,
 2 Eia Deum laudate: Deum celebrate ministri,
 Qui sacra assidua vigilatis ad atria cura.
 3 Eia Deum laudate bonum, nomenque beatum
 Tollite perpetuo vestro super æthera cantu.
 4 Quippe Jacobum ultro legit, lectumque dicavit
 Hunc sibi, ceu privam patrimonii in secula fortem.
 5 Nota quidem Domini est immensa potentia, notum
 Numen; quippe deos sub se premit altior omnes,
 Quos alii stolidi placant ceu numina cura.
 6 Versat enim nutu cælo, terraque, marique,
 Aut si quod cæcis clausum est penetrabile tenebris
 7 Naturæ, quodcunque libet: de viscere terræ
 Evocat, & liquido suspendit in aëre nubes:
 Fulguribusque vagis venientes prævenit imbres:
 Deque suis promit ventorum flamina gazis.
 8 Ille hominum primos foetus, pecudumque per arva
 9 Divitis Ægypti stravit: regemque superbum,
 Et quicumque bibunt septemflua flumina Nili,
 10 Terruit ostentis: validis ille oppida muris
 Turrita evertit: numeroso milite cinctos
 Cum stirpe exstinxit violento funere reges:
 11 Stravit Amorrhæum valida virtute Seonem,
 Quique Basan Ogus magna ditione tenebat,
 Regnaque non uni Cananea subdita scepro:
 12 Arvaque, dejectis nuper viduata tyrannis,
 Accepere novos Jacobi e stirpe colonos.
 13. 14 Sancte parens rerum, qui justo examine nosti
 Parcere subjectis, & debellare superbos,
 Posteritas te sera canet: tua splendida facta
 Nulla unquam ex animis tollent oblivia nostris.
 15 At sibi quæ variis finxit simulacra figuris
 Vana superstitio, calidis fornacibus aurum
 Argentumve liquans, nil sunt nisi ludicra dextræ
 16 Humanæ commenta: illis os vocis inane:
 17 Lucis egent oculi: furdas sonus advolat aures:
 Et patulas frustra nares jucundus odorum
 Halitus incurfat: calidus non pectora pulsat

18 Spi-

1 Stravit Amorrhæum] Tres Steph. duæ Quippe Amorrhæis Seon regnavit in oris,
 Plant. & Argent.

Tom. II.

V

PSALMUS CXXXV. CXXXVI.

- 18 Spiritus. O quisquis ludibria talia fingit,
Aut cõlit, ipse suis similis diis exigit ævum,
Mentis inops, & lucis egens: non aure, nec ore
Accipiat reddatve sonos: nec nare sagaci
Sentiât halantes per præta nitentia flores.
- 19 Tu vero genus a magno Israële profectum;
20 Et domus Aronis, genitique e sanguine Levi,
Et quicumque pio rerum venerare parentem
21 Obsequio, laudate Deum, qui tecta Sionis
Ardua, qui sacram Solymæ bonus incolit ædem.

PSAL. CXXXVI. *Confitemini Domino, &c.*

- 1 **E**ia Deum laudate, Deum facilemque bonumque,
Larga benignum semper indulgentia.
- 2 Eia Deum laudate: Deus namque ille deorum est,
Larga benignus semper indulgentia.
- 3 Cui domini rerum submittunt scepra tyranni,
Larga benigno semper indulgentia.
- 4 Qui facit attonito solus miracula mundo,
Larga benignus semper indulgentia.
- 5 Qui nitidos mira arte polum convolvit in orbes,
Larga benignus semper indulgentia.
- 6 Qui liquidis terras emergere jussit ab undis,
Larga benignus semper indulgentia.
- 7 Qui vitreo accendit flammantia lumina cœlo,
Larga benignus semper indulgentia.
- 8 Qui solem auricomum jussit dare jura diei,
Larga benignus semper indulgentia.
- 9 Qui lunam & stellas tenebras distinguere noctis
Jussit, benigna semper indulgentia.
- 10 Pignora prima Phari qui fato exstinxit acerbo,
Larga benignus semper indulgentia.
- 11 Ifacidas medio incolumes ex hoste recepit,
12 Larga benignus semper indulgentia.
- 13 Qui rubri Oceani torpentes diffidit undas,
Larga benignus semper indulgentia.
- 14 Perque undas fissas sobolem traduxit Abrami,
Larga benignus semper indulgentia.
- 15 Pharonem & Pharios submersit gurgite currus,
Larga benignus semper indulgentia.
- 16 Deduxitque suos deserta per avia tutos,
Larga benignus semper indulgentia.

- 17 Et validos merita prostravit clade tyrannos,
 18 Larga benignus semper indulgentia.
 19 Stravit Amorrhæum valida virtute Seonem,
 Larga benignus semper indulgentia.
 20 Stravit ¹ & incassum confisum viribus Ogum,
 Larga benignus semper indulgentia.
 21 Metatusque novis agrum est utriusque colonis,
 Larga benignus semper indulgentia.
 22 Ifacidis habitare suis dedit hostica rura,
 Larga benignus semper indulgentia.
 23 Qui nos in rebus miseros respexit egenis,
 Larga benignus semper indulgentia.
 24 Avertitque ferum nostris cervicibus hostem,
 Larga benignus semper indulgentia.
 25 Qui genti vitam humanæ victumque ministrat,
 Larga benignus semper indulgentia.
 26 Astrigeros laudate Deum qui temperat orbis,
 Larga benignus semper indulgentia.

PSAL. CXXXVII. *Super flumina Babylonis, &c.*

- 1 **D**Um procul a patria mœsti Babylonis in oris,
 Fluminis ad liquidas forte sedemus aquas;
 Illa animum subiit species miseranda Sionis,
 Et numquam patrii tecta videnda soli.
 Flevimus, & gemitus luctantia verba repressit;
 Inque sinus liquidæ decidit imber aquæ.
 2 Muta super virides pendebant nablia ramos,
 Et salices tacitas sustinere lyras.
 3 Ecce ferox dominus Solymæ populator optimæ
 Exigit in mediis carmina læta malis:
 Qui patriam exilio nobis mutavit acerbo,
 Nos jubet ad patrios verba referre modos,
 2 Quale canebamus, steterat dum celsa Sionis
 Regia, finitimis invidiosa locis.
 4 Siccine divinos Babylon irrideat hymnos?
 Audiat & sanctos terra profana modos?

50

1 *Stravit & incassum*] Prædicti toties memorati codices,

Stravit Ogum magno fidentem corpore frustra.

2 *Quale canebamus*] Supple *carmen*: vox enim *quale*, non ad proxima verba, sed altero ante versu *carmine* refertur, singu-

lari numero pro plurali metro cogente substituto: quod, paullo licet insolentius, minus tamen durum mihi videtur, quam *quale* hic pro *qualiter* positum existimare.

PSALMUS CXXXVII. CXXXVIII.

- 5 O Solymæ, o adyta, & sacri penetralia templi,
Ullane vos animo deleat hora meo?
Comprecor, ante meæ capiant me oblivia dextræ;
Nec memor argutæ sit mea dextra lyræ:
- 6 Os mihi destituat vox, arefcente palato,
Hæreat ad fauces aspera lingua meas:
Prima mihi vestræ nisi sint præconia laudis;
Hinc nisi lætitiæ surgat origo meæ.
- 7 At tu (quæ nostræ insultavit læta rapinæ)
Gentis Idumææ tu memor esto, pater.
Diripite, ex imis evertite fundamentis,
Æquaque (clamabant) reddite testæ solo.
- 8 Tu quoque crudeles Babylon dabis impia pœnas:
Et rerum instabiles experiere vices.
Felix qui nostris accedet cladibus ultor,
Reddet ad exemplum qui tibi damna tuum.
- 9 Felix qui tenero consperget faxa cerebro,
Eripiens gremio pignora cara tuo.

PSAL. CXXXVIII. *Confitebor tibi, Domine, in toto corde meo, &c.*

- P**ECTORE te grato Dominumque Deumque fatebor
Coram superbis regibus,
Et tua facta canam.
- 2 Ad tua templa oculis, animo ad tua numina spectans,
Nomen celebrabo tuum,
Perpetuamque fidem:
- 3 Qui^r donis promissa novis cumulata rependis,
Audis vocantem, robora
Das animo trepido.
- 4 Te, quacunque patet tellus circumflua ponto
Reges fatebuntur Deum,
Quum sine labe fidem
- 5 Audierint: ritusque tuos super æthera cantu
Ferent, tuæque gloriæ
Ad jubar attoniti.
- 6 Nam liquidi quanquam trans ignea mœnia mundi:
Beatus in te permanes:
Attamen haud humiles.
- 7 Despicias, elatosque premis: discrimina mille:

Passim

^r Qui donis promissa novis] Omnes Ste- trol. Genev. 1594. & Lond. 1620. Qui
danorum, utraque Plant. Argent. Vau- promissa novis donis —

Passim mihi circumstrepant,
 Te duce tutus ero.
 Tu valida obsistes dextra furialibus ausis:
 Qui me laceffunt hostium:
 8 Incolumique dabis
 Quod superest, si quid superest: bonitate perenni;
 Quo cœperas gradu, tuæ
 Facta tuere manus.

PSAL. CXXXIX. *Domine probasti me, & cognovisti me, &c.*

<p>1 Momenta vitæ nulla te latent meæ, Rector benigne cœlitum. 2 Seu sedeo, sive surgo, seu quid cogito, Tu cuncta præsens adspicis. 3 Lux sive curam, seu quietem nox tulit, Curam & quietem temperas. 4 Nec te minutæ vocalæ fugit fo- nus, Quam lingua temere fuderit. 5 Et os & humeros, totiusque cor- poris Sic arte mira fabricam 6 Finxisti, acumen nullum ut hu- mani ingenî Ratiove possit assequi. 7 Quonam ergo vultum fugero tuum? quibus Clausus latebris occular? 8 Petamne cœlum? præsto es hic: ad inferos Demergar? illinc non abes. 9 Aurora curru me volucris ut de- ferat Ad occidentis limitem. 10 Hic deprehendes me, nec hic tutus tuæ Vitabo fulmen dexteræ. 11 Incauta mens si forte secum co- gitet, Nox me tenebris occulet,</p>	<p>Obscura tenebris nostra nox luce est tibi Meridiana clarior: 12 Tibi nec tenebræ sunt tenebræ, nec tuæ Nox ulla providentiæ est: 13 Arcana mentis tu tenes, qui pec- toris Arcana fabricatus es: Qui me parentis ventre condi- tum, cutis Tenello amictu involveras: 14 Compago mira corporis nostri, tuæ Miraculum est solertiæ: Stupenda cujus opera nec nostræ assequi, Sed nec negare mens potest. 15 Nam nulla nostri tam minutæ est corporis Pars, ut tuam scientiam Fugiat: nec ulla claustra pec- toris latent Te conditorem pectoris. 16 Massæ recentis rudia adhuc pri- mordia, Rudisque massæ semina, Ceu scripta haberes, corporisque lineas, Motum statumque noveras. Et membra nondum quum fo- rent, quid adderent: Dies sciebas singuli.</p>
---	--

- 17 Hæc mente tacita cogitanti mihi
hi stupor
Torporque sensus alligat:
Animus labascit quum tuæ miracula
Perpendo mecum dexteræ.
- 18 Citius inibo numerum, arenæ in
littore
Quot volvat æstus corpora:
Quamvis ocellis pervigil nunquam
meis
Dulcem soporem indulsero.
- 19 O quando perdes impios, rerum
parens?
O quando sanguinarios
- 20 A me repelles, qui scelesti nomi-
ni
Et numini illudunt tuo?
21 Te quisquis odit, non ego odi?
non tuos
Hostes habebam pro hostibus?
22 Odi profecto: nec tuis ex hostibus
Amicus est quisquam mihi.
23 Revolve mentis intimos sinus
Deus,
Latebraque nostri pectoris;
Nisi hîc amorem videris tui, nisi
Animum obsequi nunquam
pigrum,
24 Si par scelestis scelere sum, vitæ
parem
Da cum scelestis exitum.

PSAL. CXL. *Eripe me, Domine, ab homine malo, &c.*

- 2 **Æ**Terne rerum conditor, a
malæ
Linguæ veneno me bonus affe-
re,
Meamque perjuri tuere
Hostis ab insidiis salutem,
3 Qui fraude testâ bella nefaria
4 Ciet: nec atris mitior anguibus
Vibratque linguam virulentam, &
Ore vomit rabido venenum.
5 Averte fraudem, & me violentiæ
6 Hostis scelesti subtrahe, qui
mea
Vestigia observat, scrobefque
Objiciens, laqueosque tendens.
7 At tu, salutis præsidium meæ,
8 Audi precantem. tu Dominus
mihi
Deusque: tu me liberaſti
Incolumem crepero e duello.
9 Idem impiorum nunc bonus irrita
Fac vota: sævam frange superbiam:
10 Virusque linguæ pestilentis
In domini exitium refunde.
11 Dejecta cœlo flammea perfidos
Procella fundat præcipiti fuga,
Cæcosque propellat profundas
Perpetui in barathri tenebras.
12 Linguæ loquacis perfida vanitas
Nunquam quieto deget in otio:
Sed impie dignum patris
Exitium domino parabit.
13 At

1 Obsequi nunquam pigrum] Tres Steph.
utraque Plant. & Argent. Lond. 1620.

Gen. 1594. obsequi non impigrum.

13 At impiorum a vi Dominus
suos
14 Et fraude vindex asseret: ut
pii

Numen Dei præsens potens,
que
Perpetuo celebrent hono-
re.

PSAL. CXLI. *Domine, clamavi ad te, &c.*

1 **A** Urem vocanti da parens
propere, meas
Audi preces salutifer.
2 Quum verba fundo tristis, & pu-
ras manus
Attollo, sic preces meas
Manusque puras respice, ac si
thureo
Odore mane te colam:
Ac si colam te victima & liba-
mine
Sero rubente vespere.
3 Freno coërce linguam: ad oris
januam
Fac excubet custodia.
4 Fac mens sequatur recta, fac in
lubricam
Ne flectat erroris viam.
Fac ne scelesto gaudeat coetu,
neque
Mensa fruatur impia.
5 Me malo justus increpet, me
verberet,
Quam palpet impius, comam

6 Quam rore nardi spargat. Im-
pii, precor,
Et impiorum præfides,
De rupis altæ quum ruent specu-
la, sui
Supplicia sceleris ut luant;
Tum subeat animum conscium;
salubriter
Quod me monentem spreve-
rint.
7 Sic mortis horror ossium com-
pagines
Mihi laxat, ut cæsæ jacent
Fagi per arva fissa cuneis fragmi-
na.
8 Tu sancte rector cœlitum,
Spes una nobis es salutis, uni-
cum
Agnoscamus te vindicem.
9 Vitam tuere ab impiorum cassi-
bus,
A fraude quam struunt mihi.
10 Compos salutis impios fac in sua
Cernam ruentes retia.

PSAL. CXLII. *Voce mea ad Dominum clamavi, &c.*

2 **I** Nvoco supplex Dominum,
manusque
Tendo ad sidera supplices.
3 Mentis huic pando lacrymas:
querelis
Imploro miseris opem.
4 Pectus afflictum dolor obruebat:
Quamvis, Rex bone cœli-
tum,
Puriter vitæ mihi tu peractæ

Esses arbiter optimus.
Quum domo gressum tamen ef-
ferebam,
Tendebant mihi retia.
5 Nec mihi notus, nec amicus us-
quam,
Quoquo lumina verteram.
Exitus nusquam, fuga nulla, ne-
mo
Qui me sospite plauderet.

6 Ergo

- 6 Ergo te, rerum pater, invoca-
vi,
Unum præsidium in malis:
Tu meæ vires, mea spes, opef-
que,
Dum sedes hominum colo.
7 Da meis aurem facilem querelis
Fracti cladibus ultimis.

- Affere a sævi manibus tyranni,
Qui me fortior opprimit.
8 Carceris vitam rape de tene-
bris,
Ut te laudibus efferam:
Teque conventus celebret pio-
rum,
Promptum ferre piis opem.

PSAL. CXLIII. *Domine exaudi orationem meam, &c.*

- 1 **A** Udi vocantem rebus in aspe-
ris,
Et lenis aurem da precibus meis,
Rerum creator: quaque soles fide
Et æquitate ex hostibus eripe.
2 Juris severi ne trutina meam
Expende vitam: nemo homi-
num innocens
Sic est, tribunal possit ut ad
tuum
Se profiteri crimine liberum.
3 En hostis atrox imminet, &
premit
Stratum: tenebris tristibus ab-
ditus,
Et lucis exfors dego, velut specu
Quos in sepulchri mors fera con-
didit.
4 Mens pene curis obruta vol-
vere
5 Priora cœpit tempora, quum pa-
tres,
Spes quos fovebat præsidii tui,
De fauce lethi sæpe revelleres.
6 Hac recreatus rursus imagi-
ne,
Imploro supplex auxilium tuum,
Intenta mens te respicit, arida
Tellus ut imbres sub cane torri-
do.
7 Non lentus audi, nam mihi
spiritus
Vix fessa pulsat pectora: si tui
- Avertis oris lumen amabile,
Mors atra siccis faucibus immi-
net.
8 Spe mens labores auxilii tui
Fert: spectat unum te, pater
optime.
Audi precantem lenis, & exitum
Jamjam obruturis pande pericu-
lis.
9 Ab hoste sævo protege me,
meæ
Custos salutis: prava repellere
Mentem manumque, & recta ca-
pessere
Doce, unicum te qui veneror
Deum.
10 Arcana fac vis numinis ut tui
Per plana gressum dirigat, ut tua
Mandata secter: neu male cre-
dulum
Error malorum vertat in orbi-
tam.
11 Ut nulla numen non celebret
tuum
Et æquitatem natio, recrea
Me destitutum præsidio: & malis
Hostis scelesti libera ab artibus.
12 Favoris umbra me solita te-
ge,
Et qui me acerbis usque dolori-
bus
Affligit, hostem perde nefarium,
Servumque serva perpetuo tuum.

PSAL. CXLIV. *Benedictus Dominus Deus meus, &c.*

<p>1 Quo te Rex hominum carmine prosequar?
 Qui firmas animum robore, qui manum
 Et bellare doces, & dubii regis
 Per discrimina praelii.</p> <p>2 Quod vivo & valeo, tutus & hostium
 A fraude, eximia fulgeo gloria:
 Quod late validis impero gentibus,
 Totum muneris id tui est.</p> <p>3 O rerum genitor, quantulus est homo,
 Hac quem prosequeris munificentia,
 Et curas patria sollicitudine!</p> <p>4 Figmentum fragilis luti,
 Quo nec bulla levis vanior est, neque
 Quæ mentes agitant somnia turbidas,
 Nec serum fugiens umbra crepusculum,
 Nec fumi volucris vapor.</p> <p>5 Cæli pande fores, Rex bone cœlitum,
 Ac de sidereis labere sedibus:</p> <p>6 Montes nube operi: per liquidi aëris
 Campos fulgura trajice.
 Turbato trepida sparge fuga impios,
 Et sparfos jaculis perde sequacibus:</p> <p>7 Porrectaque manu me, pater optime,
 Sævis eripe fluctibus.</p> | <p>Hostis pelle malam vim bonus impii:</p> <p>8 Linguæ vaniloquæ reprime toxica:
 Assuetæque dolis pestiferis manus
 Vires contere viribus.</p> <p>9 Ut te nostra novo carmine barbitos</p> <p>10 Dicat, subsidio qui recreas tuo
 Reges: qui gravibus sæpe periculis
 Vitam Davidis eripis.</p> <p>11 Hostis pelle malam vim procul impii:
 Linguæ vaniloquæ reprime toxica:
 Assuetæque dolis pestiferis manus
 Vires contere viribus.</p> <p>12 Natorum soboles crescat, ut ubere
 Surgit silva solo laurea: virgines
 Cultu sic niteant, ut laquearibus
 Templorum tholus aureis.</p> <p>13 Stipentur gravidis horrea frugibus:
 Pleno cuncta penu copia suggerat:
 Fœcundi pecoris non capiant greges
 Lætis pascua saltibus.</p> <p>14 Pingues plaustra boves & nitidi trahant:
 Nec tristi resonent compita classico,
 Nec fletu plateæ: nec furor hosticus
 Clausis affremat oppidis.</p> |
|---|---|

15	Felicem populum , inter bona talia	Felicem populum ter quater, omnium
	Qui vitam in tacito transigit otio:	Cui rerum pater est Deus.

PSAL. CXLV. *Exaltabo te, Deus meus Rex, &c.*

- 1 **T**ERegem Dominumque canam, dum lucida volvet
Lucidus astra polus,
Et unicum colam Deum.
- 2 Luce canam te, nocte canam te: nulla carebit
Laudibus hora tuis,
Rerum creator & salus.
- 3 Magne parens, nullo cui clausa potentia fine est,
4 Secula cuncta tuas
5 Laudes sonabunt: & patres
Longævi tua facta canent, seræque nepotum
Per feriem soboli
Prodent: nec ætas gloriam
- 6 Nesciet ulla tuam: mirandaque facta decusque
Ille memor referet;
7 Hic magnitudinem canet:
8 Ille bonum feret & justum, & placabilis iræ,
Et veniæ facilem, &
Larga benignum dextera:
- 9 Tot inter decora, & laudum præconia nullo
Emoritura die,
Nil clarius clementia.
- 10 Ergo, parens rerum, stellantis machina cœli
Cuncta suo gremio
Complexa prædicat tuum
- 11 Robur: & intacti scelerum contagie nefanda,
Te celebrant alacres,
Tuique vires imperi
- 12 Per populos late vulgant: ne nescia sceptri
Terra sit ulla tui,
Et gloriæ & potentiæ.
- 13 Imperium sine fine tibi: nec legibus ævi
Subdita sceptrum tenes,
Aut clausa metis temporum.
- 14 Tu lapsos rursus attollis, firmasque labantes:
Incolumesque foves
Vitæ beatæ commodis.

- 15 Te volucrum pecudumque genus, te sæva ferarum
 Secula respiciunt
 Unum, suoque tempore
- 16 Accipiunt victum: tu dextram pandis, & omne
 De locuplete penu
 Animal benigne recreas.
- 17 Quicquid agis, iusteque & sancte agis: impiger aurem
 18 Supplicibus facilem
- 19 Præbes: opisque compotes
 Dimittis puro qui pectore cunque precantur:
 Auxilioque piis
- 20 Præbens es, & periculis
 Eruis e cunctis qui te venerantur amantque:
 Cumque suo scelere
 A stirpe vellis impios.
- 21 Ergo omnes te jure canent, nomenque tacebit
 Natio nulla tuum
 In seculorum secula.

PSAL. CXLVI. *Lauda anima mea Dominum, &c.*

<p>1 TE, magne rerum conditor,
 & tuas</p> <p>2 Sonabo laudes, factaque poste-
 ris
 Miranda prodam, dum recur-
 ret
 Per calidos mihi fanguis ar-
 tus.</p> <p>3 Securitatem ne stabilem tibi
 Promitte, regum præsidio: ne-
 que
 De stirpe mortali & caduca
 Pone tibi columen salutis.</p> <p>4 Ut membra liquit spiritus, in
 suam
 Terrena moles terram abit, &
 diu
 Consulta vanescunt, & auras
 Irrita per vacuas feruntur.</p> <p>5 O ter beatum, quem Deus æthe-
 ris
 Fido tuetur præsidio, suas</p> | <p>Qui spes opesque omnes in uno
 Constituit Domino Deo-
 que;</p> <p>6 Qui terram & æquor condidit &
 polum,
 Et quicquid æquor terraque con-
 tinet
 Polusque: qui promissa præ-
 stat
 Perpetuo stabilis tenore.</p> <p>7 Qui nec tyranni vi finit oppri-
 mi
 Infirmiorem, aut esurie premi:
 Qui carcerum exemptos tene-
 bris
 Compedibus levat inno-
 centes.</p> <p>8 Qui nocte pulsa luminis aurei
 Cæcis refundit luminibus ju-
 bar:
 Gressusque firmat claudican-
 tes,</p> |
|---|---|

- Justitiamque amat æquus 10 Rex ergo habenas imperii tuus;
 æquam. Sion, tenebit, sidera dum po-
 lum
 9 Cura fideli qui fovet advenam, Pingent, & obliquum per or-
 Orbæ marito qui viduæ favet, bem
 Orbos puellos qui tuetur, Sol rutilos agitabit axes.
 Et scelerum labefactat ar-
 tes.

PSAL. CXLVII. *Laudate Dominum, quoniam bonus est, &c.*

- 1 **E**ia Deum laudate, Deo date carmina digna:
 Certe erudito dignus ille est carmine:
 2 Qui Solymam instaurat rursus, passimque per orbem
 Sparfos reducit exules Abramidas:
 3 Qui fractos animi levat, & corda anxia lenit:
 Mulcet dolores, mitigatque vulnera:
 4 Qui numerat tacito labentia sidera mundo,
 Suisque quæque nuncupat vocabulis.
 5 Magna Dei virtus, immensa potentia: nulla
 Quam lingua fari possit, aut mens cogitet.
 6 Qui mite ingenium fovet, allevat, auget honore:
 Humique sternit impiam superbiam.
 7 Eia Deum cantate, Deo persolvite grates;
 Grato benignum canite patrem barbato:
 8 Qui cœlum obnubit tenebris, terram rigat imbre;
 Montesque læto vestit altos gramine:
 9 Qui pecudum genti larga dat pabula dextra,
 Corvoque victum se roganti sufficit.
 10 Quem neque magnanimûm delectat robur equorum,
 Nec vis ferocis aut lacertus militis:
 11 Sed pietas animi simplex, & in illius una
 Quæ spem salutis collocet clementia.
 12 Eia, Dei laudes Solymææ pangite turre:
 Benignitatem mons Sionis prædica.
 13 Qui portarum aditus claustris firmavit ahenis,
 Civesque cunctis commodis auxit tuos.
 14 Qui te pace beat læta, & defendit ab hoste:
 Et messe flava tritici campos tegit.
 15 Cujus ad imperium fundit sua munera tellus:
 Natura cujus prompta paret jussibus.
 16 Qui nivibus celsos operit, ceu vellere, montes:
 Densas pruinas cineris instar dejicit.
 17 Et glacie lapsus solidarum frenat aquarum:

Cujus

Cujus rigorem quis feret mortalium?

- 18 Quum libuit, molles glacies tabescit in undas;
 Adspirat aura mitior, rivi fluunt.
 19 Ostenditque suam per signa illustria mentem:
 Legesque Abrami tradidit nepotibus.
 20 Non ita se populis aliis monstravit amicum,
 Qui scita legum nesciunt cœlestium.

PSAL. CXLVIII. *Laudate Dominum de cœlis, laudate, &c.*

<p>1 Laudate Dominum cœlitum
 Chori beati, qui procul
 Contagio mortalium
 Templâ ætheris tuemini.</p> <p>2 Laudate Dominum, quos sibi
 Adesse jussit Angelos:
 Laudate Dominum exercitus.
 Parere prompti jussibus.</p> <p>3 Laudate Dominum, qui diem
 Sol, luna noctem illuminas:
 Laudate Dominum lucidis
 Stellæ decoræ flammulis.</p> <p>4 Laudate eum rotatiles
 Tot orbium compagine,
 Et unda longe celsior
 Campis nitentis aëris.</p> <p>5 Huic cuncta laudes dicite,
 Numenque cuncta pangite,
 Quod cuncta nutu condidit,
 Et cuncta nutu sustinet:</p> <p>6 Fixitque firmo cardine,
 Ne vi senectæ corruant:
 Certisque vinxit legibus,
 Quas transgredi non audeant.</p> <p>7 Laudate Dominum sub tpecus
 Terræ dracones abdit:
 Et vasta cete, quæ sinus
 Ponti repositos finditis.</p> | <p>8 Ignes, nives, & grandines;
 Vaporque, & auræ spiritus,
 Ad jussa Domini mobiles
 Circumrotantes turbines:</p> <p>9 Colles feraces, & feri
 Montes, & omnes arbores;
 Seu montibus rigescitis,
 Seu cultibus mansuescitis:</p> <p>10 Mites feræque bestię,
 Humique lente reptiles,
 Et quæ liquentes aëris
 Campos volando carpitis:</p> <p>11 Reges & orbis præsidēs,
 Et nationes liberæ,
 Et pauperi plebeculæ
 Qui jus ab alto dicitis:</p> <p>12 Et vos juvena florea
 Latī puelli & virgines,
 Senesque vitæ in ultimo
 Jamjam exituri limine,</p> <p>13 Laudate Dominum: numinī
 Sit ejus uni gloria,
 Unumque noscat omnium
 Cœlum solumque principem.</p> <p>14 Hunc omne in ævum laudibus
 Propago tollat Ifaci:
 Sibi dicatam qui bonis
 Gentem beavit omnibus.</p> |
|--|---|

PSAL. CXLIX. *Cantate Domino canticum novum, &c.*

<p>1 Cantate Domino canticum
 Novum: sonet laus illius
 Cœtus per omnes, qui sacris</p> | <p>Non se profanis polluunt.
 2 Oblectet Ifaci genus
 Auctore se suo: suo</p> |
|--|---|

<p>Regi Sionis arduæ
Congratulentur filiæ:
3 Nomen celebrent illius
Lætis choris & tympanis;
Ejusque laudes accinant
Blande canoro pectine.
4 Gentem bonus parens suam
Amore sancto amplectitur,
Mitemque mansuetudinem
Firmat salute immobili:
5 Cœtus piorum ut gestiant
Foris paratu splendido,
Domique secum clanculum
Lætentur in cubilibus.
6 In ore, rerum præfidis</p> | <p>Laus continenter perfonet;
Utrinque acuti in dexteris
Vibrentur enfes vindices.
7 In se ferarum ut gentium
Crudelitatem vindicent:
Et in futurum iras, minas,
Superbiamque comprimant.
8 Reges fuorum ut hostium
Arctis catenis alligent;
Et ferreis coërceant
Vinclis feroces principes.
9 Pœnas secundum cœlitus
Præscripta ab iis ut exigant,
Et laus piorum pervolet
Omnes per orbis cardines.</p> |
|--|---|

PSAL. CL. *Laudate Dominum in sanctis ejus, &c.*

<p>1 Laudate Dominum, lucidum
Templum colentem siderum,
Qui vi suæ potentiæ
Firmavit orbis cardines.
2 Laudate Dominum fortiter
Ubique gestis inclytum:
Laudate magnitudinem
Captum supra mortalium.
3 Laudate Dominum bellicæ
Claræ tubæ clangoribus:</p> | <p>Laudate Dominum nabliis,
Lyrisque blande garrulis.
4 Laudate Dominum tympanis,
Chorique festi cantibus:
Laudate Dominum fidibus, &
Sonore dulci tibiæ.
5 Laudate eum tinnitibus
Lætis canori cymbali.
6 Hunc cuncta laudent, quæ trahunt
Vitalis auræ spiritum.</p> |
|---|--|

F I N I S.

EJUS.

E J U S D E M

G E O R G I I B U C H A N A N I

Hymnus Matutinus ad CHRISTUM.

PRoles parentis optimi,
 Et par parenti maximo,
 De luce vera vera lux,
 Verusque de Deo Deus:
 En nox recessit, jam nitet
 Aurora luce prævia,
 Cælum solumque purpurans,
 Et clausa tenebris detegens.
 Sed fuscet ignorantia
 Caligo nostra pectora,
 Et nubilis erroribus
 Mens pene cedit obruta.

Exsurge sol purissime,
 Diemque da mundo suum:
 Nostramque noctem illuminans
 Erroris umbram discute.
 Dissolve frigus horridum;
 Arvumque nostri pectoris,
 Calore lampadis tuæ,
 Humore purga noxio:
 Ut irrigetur cœlitus
 Roris beati nectare,
 Et centuplo cum foenore
 Cœleste semen proferat.

C A N T I C U M S I M E O N I S,

A B

A D O L P H O M E K E R K O,

*παραφρασθέν. Luc. 2.**Nunc dimittis servum tuum, Domine.*

Eia nunc patribus, Deus,
 Adjungis placide me famu-
 lum tuum,
 Ut vox pollicita est tua.
 2 His namque, his oculis ille Salu-
 tifer
 Humani generis tuus
 3 Est visus mihi: quem tu pater
 omnibus
 Erexti populis, velut

Signum propositum ante ora ho-
 minum omnium,
 In quod lumina dirigant
 Quos sol cunque suo lumine vi-
 derit:
 4 Hæc Lux flammifera face
 Dispellet tenebras gentibus ex-
 teris:
 Hæc Lux semper erit tuis
 Lectis læcidis gloria postuma.

Hec

Hoc in loco inferenda duximus aliquot

GEORGII BUCHANANI
POEMATA ET FRAGMENTA,

Quæ nunquam antea cum aliis ejus operibus edita fuerant.

Ad JOANNEM III. Lusitaniæ & Algarbiæ Regem Carmen,
*Præfixum libro JACOBI TEVII de rebus gestis Hispano-
rum ad Diem in India. Edit. Romæ 1601, Francof. 1603,
& Col. Agripp. 1611.*

CUM tua sceptrâ Asiæ gens Europæque timeret,
Et tremere fasces terra Libyssa tuos:
Jamque jugi patiens Indus, nec turpe putaret
A domino Ganges poscere jura Tago:
Inque tuis Phœbus regnis oriensque cadensque,
Vix longum fessò conderet axe diem:
Et quæcunque vago se circumvolvît Olympo,
Luceret ratibus flamma ministra tuis:
Gaudebat tibi devictus, sibi redditus orbis,
Nosse suos fines, justitiamque tuam.
Una aberat, oberatque tuis Mors sæva triumphis,
Carpere victricem scilicet ausa manum.
Et comes huic tenebris nisa est Oblivio cæcis
Fortia magnanimum condere facta ducum.
Donec Apollineis se Tevius induit armis,
Et spolia e victa Morte superba tulit:
Victurisque jubet chartis juvenescere vitæ
Prodiga pro patriæ pectora laude suæ:
Proque ævi paucis, quos Mors præciderat, annis,
Reddit ab æterna posteritate decus.
Jure ergo invictus Rex es, quando omnia vincens
Accessit titulis Mors quoque victa tuis.

In JULIUM CÆSAREM, *Tragœdiam* M. ANTONII
MURETI. *Edit. cum ipsius Carminibus, quæ*
Juvenilia appellat, Paris. 1553. 8°.

QUANTA in magnanimi confedit pectore Bruti,
Pro patria virtus cum pia tela daret,
Tanta animo, Murete, tuo sese intulit, ore
Altiloquo Bruti dum pia facta canis.
Ergo licet claris raro non invida cœptis
Fortuna Æmathio sparserit ossa solo,
Ille iterum surgit per te post funera major,
Crescit & ingenio laus rediviva tuo,
Et magis illustri gaudet decorata tropæo,
Quam si Pyramidum contegat ossa labor.

Ad PETRUM DANIELEM AURELIUM, *de Auctore*
Comœdiæ, cui titulus est PLAUTI QUEROLUS, *sive*
AULULARIA, cum ejusdem P. DANIELIS NOTIS.
Edit. apud ROB. STEPHANUM Typogr. Reg. 1564. 8°.

QUISQUIS es, infernis prope nunc revocatus ab
umbris,
Aufoniis hilaras pulpita qui salibus:
Bis refer acceptum Danieli luminis usum,
Bis tibi qui Medicæ præstitit artis opem:
Dum tenebris revocat, dum barbara vulnera sanat,
Fila novans famæ pene resecta tuæ.
Atque utinam, Daniel, meriti non immemor hujus
Posteritas paribus te colat officiis:
Utque facis veterum vatum monumenta renasci,
Interitum scriptis arceat illa tuis.

E Comment. DION. LAMBINI in CICERONIS Oratio-
nem pro A. CÆCINA, cap. 36. sub finem.

Multo etiam minus queri, A. Cæcinæ fundus sit, &c.] Sic olim hunc locum restitueram, Georgii Buchanani, Scoti, viri cum omni doctrina præstantis, tum Poëtæ optimi, auctoritatem secutus: *Multo etiam minus queri, A. Cæcina fundus sit, &c.* cujus verba edenda curavi. Sic igitur ille: In oratione pro Cæcina extrema ita vulgo legitur: *Multo etiam minus queri, A. Cæcinæ fundus sit, necne: me tamen id ipsum docuisse, fundum esse Cæcinæ.* At enim docere fundum esse Cæcinæ, non magnopere ad præsentem quæstionem pertinet: nec id Cicero uspiam docuit: nisi forte id docere quis vocet, quod in orationis narratione paucis rem verbis attigit. Ut in pauca conferam, *testamento factò mulier moritur: facit heredem ex deunce, & semuncia Cæcinam.* Paulo vero inferius adeo se id non docuisse ostendit, ut de hoc agro tanquam controverso & ambigui juris loquatur, his verbis: *Atque iste omnes introitus, qua adiri poterat, non modo in eum fundum, de quo controversa fuerat, sed etiam in illum proximum, de quo nihil ambigebatur, armatos opponit.* Vides, ut de illo fundo controversa sit, de altero nihil ambigatur? ubi ergo docet Cicero fundum fuisse Cæcinæ? Nam inter argumenta causæ nulla de hac re mentio est, ubi maxime id oportuit doceri. Tum enim res controversa docetur, cum vel argumentis, vel testibus, vel multis magnisque iudiciis probatur. Quod si nusquam Cicero facit, cujus improbitatis est in causâ præsertim tam multiplici ac perplexa, id in epilogo pro confirmato numerare, cujus nusquam in tota causâ facta sit mentio? aut cujus negligentia est, quod in refutando fuit postremum, in tota pene causâ firmissimum, cum cætera commemoraris, id in enumeratione præterire? Horum cum neutrum in Ciceronem convenire possit, hunc locum nimia castigantium audacia dicam, an inscientia, corruptum esse non dubito. Ego vero cum ad eum corrigendum nihil habeam, quod afferam, præter conjecturam, eam in medium proponam, ac suum existimaturis iudicium relinquam. Sic igitur legendum censeo: *Multo etiam minus queri, A. Cæcina fundus sit, necne: me tamen id ipsum docuisse, fundum esse Cæcinam.* Id ut ita esse existimem, cum illa, quæ supra adversus veterem lectionem disputata sunt, tum etiam capitum ordo, quibus hæc causâ continetur, facit. Primum enim Cicero vim factam esse probat: deinde verbum illud, *unde*, cujus interpretatione causâ adversariorum maxime nitetur, secum facere contendit: tertio loco, Cæcinam possedisse ostendit: quarto loco civem esse Cæcinam, ac posse jure civium Romanorum hereditates capere, neque legem Corneliam, quo minus id faceret, impedimento esse probat. Quatuor hæc, quibus tota causâ continetur, capita, in
pero-

peroratione, eodem, quo dixerat, ordine enumerat. Quod si ita legamus, ut habent vulgati codices, quartum quod erat in refutando caput, in epilogo videbitur plane præteriisse: sin ut ego legendum puto, cum cætera oratione constabit epilogus. Nam cum fundi dicantur populi (ut alibi Cicero scribit) ii, in quibus jus Romanum, velut in fundo, resedisset, non potest dubitari, quin coloni, fundi essent, siquidem cives essent Rom. hoc est (ut Ciceronis verbis utar) quin lege agerent, & suum jus persequerentur, & omnes jure civili sine cujusquam aut magistratus, aut judicis, aut periti hominis, aut imperiti dubitatione, uterentur. Igitur A. Cæcina cum colonus esset ejus coloniæ, cujus coloni cives essent: non dubium est, quin sit fundus, & jure civili Romano utatur, suumque jus persequi, & hereditates civium Romanorum capere possit: nec hoc jus ei quisquam per vim auferre potuerit. Legitimus ergo Cæsennæ heres, ut, qui optimo jure, fuit A. Cæcina. Hæc omnia Cicero ut in epilogo breviter complecteretur, fundum esse Cæcinam dixit. Quod si quis pertinacius contra dicat, ac veteris lectionis fidem tueri velit, quod satis credat esse probatum, fundum esse Cæcinæ, cum sit demonstratum, eum Cæsennæ esse heredem: ex iis, quæ supra disputavimus, satis perspicuum esse puto, alterum non statim sequi, si Cæcina heres sit Cæsennæ, ideo fundum esse Cæcinæ, non magis, quam Fulcinii, qui ex duabus sextulis, aut Æbutii, qui ex una sextula, ejusdem scriptus fuerat heres: alterum vero necessario sequi, heredem esse Cæsennæ non potuisse, qui fundus non esset. Postremo, si, ut ego cenfeo, hæc clausula orationis ultima legeretur; & sensus Ciceronis erit apertissimus, & idem ordo in epilogo servabitur, qui fuit in argumentatione & confirmatione: quod enim in argumentatione quarto loco positum erat, id in epilogo quartum locum obtinebit. Sin vetus lectio retinebitur; neutrum, meo judicio, constabit. ¹ Hactenus Buchananus.

Ex

¹ In hanc Buchananii Commentationem ita animadvertit Franciscus Hortomannus Observ. Lib. II. cap. 19. Lambinus scribit Buchananum, virum omnium judicio plane singularem, legendum purare, Cæcina: ut fundus dicatur pro colonus: ea ratione qua populus dicebatur fundus. Buchananii judicio nemo plus tribuit, quam ego, sed quo minus ei assentiri possim, hæc obstant: primum quod fundum hominem dici, pro cive, nusquam legi. Docui quidem Observat. 2. c. 5. Fundum eum dici, qui alicui rei auctor est: multaque in eam sententiam disputavi: sed fundum pro cive, pro eo qui juris civilis participo est, nusquam legi. Præterea præ-

cipua totius istius causæ vis in eo vertitur, utrum Æbutius an Cæcina fundi istius controversi sit dominus. Nam si Æbutius dominus non fuit: certe injuste dominum aditu sui fundi prohibuit. Quod vero Buchananus ait, nusquam nisi perleviter tactum fuisse, Cæcinam fundi dominum esse, videamus ne mendum sit memoriæ: quid enim aliud superius actum est, ubi Cicero multis verbis contendit, Æbutium non sibi, nec sua pecunia fundum illum emisse: sed Cæsennæ, & de ipsius pecunia.

Contra Buchananum etiam disputat Petrus Faber Comment. in loc. Edit. Paris. 1611.

Ex ADRIANI TURNEBI Adversariis, cap. 2.

Neminem esse existimo in Gallia paullo humaniorem, cui Georgius Buchananus non sit notus, &c. Inter nos de literis nuper cum sermo incidisset, ac de Tranquillo in Octav. August. cap. 73. loqueremur, qui vitas Cæsarum pari licentia ac illi egere, scripsit, dixit non solum magno errore receptum esse patrem ejus Augusti clavium fuisse: verum etiam magna hominum molestia in eo explicando misere se cruciantium: quorum quid, inquit, attinet ineptias commemorare? Sese autem opinari dicebat *angusticlavium* scribi debere, ut *laticlavium*: quod esset tunica angusti clavi, ut lati. Atque hujus sententiæ suæ astipulatorem adscriptoremque producebat Ovidium, cujus libro IV. Trist. Eleg. X. hi sunt versus:

*Curia restabat: clavi mensura coacta est,
Majus erat nostris viribus illud onus.*

Se enim in Equestri ordini substituisse dicit Ovidius: & Suetonius patrem suum nondum adeptum fuisse latum clavum significat. Etsi autem tam clare id a Buchanano probatum esse confido, ut dubitandum nullo modo censeam: tamen quo id testatius & confirmatius sit, &c.

J E P H T H E S,

S I V E

V O T U M,

T R A G Œ D I A,

Auctore

GEORGIO BUCHANANO

S C O T O.

J E H R H E I

Y

M E Y D Y

1881

1881

OKLAHOMA OILFIELD

D T O S S

ILLUSTRISSIMUM VIRUM,
CAROLUM COSSÆUM,

Franciæ Mareſcallum, ac apud Taurinos Regis Francorum
 Præfectum, in JEPHTHEN Tragœdiam

P R Æ F A T I O.

ABSURDAM fortasse rem facere quibusdam videbor, qui ad te, hominem ab ineunte ætate militaribus imbutum studiis, & inter arma tubasque semper versatum, munusculum hoc literarium mittam: sed ii fere hoc absurdum existimaturi sunt, qui aut harum rerum inter se consensionem non satis animadvertunt, aut tuum ingenium parum habent perspectum. Neque enim inter rei militaris & literarum studium ea est, quam plerique falso putant, discordia: sed summa potius concordia, & occulta quedam naturæ conspiratio. Quanquam enim superioribus aliquot seculis, sive hominum inertia, sive falsa quadam persuasione, divisæ fuerunt hæc professiones, nunquam tamen perversa imperitorum opinio tantum potuit, ut ipsæ inter se veterem illam & naturalem (ut ita loquar) cognationem obliviscerentur. Omnes enim omnium ætatum imperatores, qui res præclaras gesserunt, aut ipsi doctissimi fuerunt, aut viros doctrina illustres summo amore prosequuti sunt.

sunt. Neque profecto fieri potest, ut magnus & excelsus animus, qui, neglectis rebus caducis, æternitatis memoriam ante oculos habet propositam, non etiam memoria & antiquitatis custodes literas amet. Neque alii fere sunt, qui literas oderunt & contemnunt, quam qui, vita per ignaviam & flagitia turpiter acta, conscientiam posteritatis reformidant: ut non minus vere quam eleganter mihi cecinisse videatur Claudianus,

*Gaudet enim Virtus testes sibi jungere Musas,
Carmen amat quisquis carmine digna gerit.*

Contra vero, qui omne suum studium in eo posuerunt, ut perfecta virtutis imaginem sibi ad imitationem proponerent,

----- & quæ natura negavit

Visibus humanis, oculis ea pectoris haurirent, quanta eos letitia affectum iri putemus, si ejus, quam tanto-pere animo persequuntur, vivum & spirans simulacrum (ut ita dicam) nacti fuerint? Sed & præter hanc mutuam virtutis admirationem, & nature, quam dixi, consensionem, accedit utilitatis etiam mutue quedam species. Nam, ut illustrium facinorum auctor non immerito eum suspicit, quem virtutis tradendæ magistrum & illustrandæ artificem esse videt; & velut parentem colit, non eum, a quo hujus, qua fruimur, lucis brevem usuram acceperit, sed alteram illam longe diuturniorem vitam in posteritatis memoria collocatam speret: ita ille alter libenter amplectitur segetem & materiam suæ gloriæ sibi oblatam,

----- qua se quoque possit

Tollere humo, victorque virum volitare per ora.

Uterque enim etsi opinione hominum impari, pari tamen studio ex eodem fundo gloriæ fructum petit. Sed hæc ad omnes

communiter pertinent, qui (ut ait Sallustius) præclari facinoris aut artis bonæ famam quærent. Illa vero tua sunt propria, quod a primis usque adolescentiæ spatiis ea fuisti in patriam caritate, in bello fortitudine, in pace temperantia & æquitate, ut omnibus, qui literas colunt, tuarum virtutum exemplar edideris, quod posteritati ad imitationem proponere & possint & debeant: quod literas, PHILIPPI COSSÆI fratris tuæ Episcopi Constantiensis patrocinio orbatas, in diverso vitæ instituto tamen fovendas ac tuendas susceperis: quod doctissimos homines semper tecum habeas, quibuscum, etiam in medio sævisissimi belli ardore,

----- I Musisq̄ue Minervam

Temperes, & Geticum modereris Apolline Martem:

quod filium ita literis instituendum in pueritia cures, ut hanc tam amplam laudis & gloriæ hereditatem a parente acceptam non solum tueri, sed etiam augere possit. Me autem absentem, nec ulla alia re, quam literarum commendatione, tibi cogni-

I Musisq̄ue Minervam] Versus est Aufonii Epig. I. a Buchananano, sive consilio, seu memoriæ lapsu, nonnihil mutatus: sic enim ille,

Bellandi fandiq̄ue potens Augustus, honorem

Bis meret, ut geminet titulos, qui prælia Musis

Temperat, & Geticum moderatur Apolline Martem.

Inepte autem Buchananus Car. Cossæum, in Liguribus tum bellantem, Martem Geticum Apolline moderari dixerit, si (quod existimat eruditissimus Elias Vinerus) Mars Geticus ab Aufonio appellatus sit propter bellum ab Imperatore, sive is Theodosius, sive Gratianus aut Valentinianus fuerit, contra Getas gestum. At falli videretur Vinerus: Geticus enim Martis est epitheton, apud Poëtas frequentissimum.

Tom. II.

Virg. Æneid. III. 35.

Gradivumque patrem Geticis qui præsidet arvis:

Val. Flac. Arg. V. 618.

Ecce autem Geticis veniens Gradivus ab antris:
Stat. Theb. III. 220.

Gradivum acciri propeere jubet: ille furentes

Bistonas, & Geticas populatus cædibus urbes:

Claudian. in Cons. Prob. & Olyb. 119.

Qualis levisfera populatus cede Gelonos

Procurbat horrendum Gético Gradivus in Hæmo,

Mars autem Geticus, explicante Turnebo Advers. lib. IV. cap. 22. idem est ac Thracius; ita dictus, quod eum sine viro conceptum in Thracia Juno sit enixa. Ovid. Fast. V. 257.

Jamque gravis Thracen, & læva Propontidos intrat,

Fitque potens voti; Marsque creatus erat:

Z

cognitum, ita complexus es omnibus humanitatis & liberalitatis officiis, ut si quis ingenui mei sit fructus, si qua vigiliarum velut factura, ea merito ad te redire debeat. Quod quidem adeo avide facit meus hic JEPHTHES, ut qui antea publicam lucem & cætus hominum reformidabat, te patrono fretus prodeat, & in spem nonnullam etiam publici favoris sese erigat. Quid enim non illis sibi speret auspiciis, quibus disciplinam militarem ad antiquæ severitatis exemplum videt emendatam, & vetustam belli gloriam Gallie restitutam? cum bellica fortitudine, legum & justitiæ cultum, cum summa omnium rerum licentia summam omnium rerum non modo tuam, sed etiam tuorum omnium continentiam videt conjunctam? His ego caussis impulsus, hanc meam lucubratiunculam sub tuo potissimum nomine in manus hominum exire volui. Tu vero (ut spero) hoc meum sive tuorum in me officiorum testimonium, sive meæ erga te benevolentie significationem (quæ tua est humanitas, & in literas amor) boni consules. Vale. Lutetiæ Parisiorum, quinto Calend. Aug. M. D. LIV.

ARGUMENTUM

ex libro Judicum sumtum.

JEPHTHES, Galaddi filius, patre defuncto a fratribus domo pulsus est, quod negarent æquum esse, ut nothus cum legitimis filiis in hæreditate paterna dividenda æquaretur. Is quum ob inopiam collecta manu latrocinio viveret, ac fortitudinis magnum specimen dedisset, primum a cognatis, deinde a reliquis Hebræis dux factus est adversus Ammonitas, qui viginti prope annorum gravissima servitute eos presserant. Profecturus igitur in expeditionem, vovit, se, si victor reverteretur, qui primus domo sua egrederetur, eum Deo sacrificaturum. Prima revertenti occurrit unica filia: eam Deo immolat.

ALIUD ARGUMENTUM

CAROLO UTENHOVIO F. auctore,

A D

LUCRETIAM MORELLAM.

Forte Galaddidæ, patris post funera, fratres

Dicere, Cede domo, non habuere nefas:

Jure cohæredem sibi scilicet esse negabant,

Supposita fratrem de genitrice notum.

Ille latrocinii inopem traducere vitam
Cæpit, & in castris æra merere novis.

Jamque sui specimen cum terque quaterque dedisset

Roboris, & dextræ Martis ad arma bonæ

Dux & ab Isacidis consanguineisque creatus

Fertur in adversos protinus Ammonidas,

Jam prope vicenis hos qui crudeliter annis

Compulerant famulo subdere colla jugo.

Ergo profecturus: „ Si victor ab hoste rediret,

„ Victima vitrices imbuet ille manus,

„ Quisquis erit (voti fuit hæc sententia) primus

„ Ille domo qui fors egredietur, ait.

Prima revertenti ruit obvia filia Jephthæ

Unica, victori victima fitque patri.

Z 2

P E R

P E R S O N Æ.

ANGELUS prologus.

STORGE mater.

IPHIS filia.

CHORUS indigenarum puellarum.

JEPHTHES imperator.

SYMMACHUS amicus.

SACERDOS,

NUNCIUS.

JEPH-

I E P H T H E S,
S I V E
V O T U M,
T R A G O E D I A.

A N G E L U S prologus.

M

Agni tonantis huc mi-
nister aliger,
Cœlo relicto, mittor
Ifaci ad lares,
Solumque promissum
Ifaci nepotibus,
Solum regendis destinatum gen-
tibus,
5 Si pacta sacri intaminata fœde-
ris
Servasset: arma sed modo quod
Ammonia
Expavit arcto servitutis sub ju-
go,
Tulitque quicquid triste, crude-
le, asperum,
Iratus audet victor, aut victus
timet.
10 Hac clade fracta gens rebellis
vix Deum
Agnoscere patrum cœpit, & ne-
farios
Mentita cultus numinis ludibria

Inspecta nosse, nota floccipen-
dere:
Et sero quamvis ad patrem rediit
suum.
15 Humana sed mens nescia modum
ponere
Rebus, secundis intumet succes-
sibus.
Quo plura hominibus contulit
bonitas Dei,
Occæcat animos altior securi-
tas,
Vanoque fastu turgidos superbia
20 Stimulat inanis. Qualis in domi-
num furit
Equi ferocis contumax protervi-
tas,
Imperia paullum si remissa sen-
tiat,
Ac vix lupatis domitus, & cal-
caribus
Duris cruentus, redit ad officium,
& suo

25 Ob-

1 *Arma sed modo quod Ammonia*] *Quod*
(solum scil.) Pronomen est hoc in loco,
non Coniunctio: male igitur quibusdam
libris cum accentu scribitur.

2 *Hac clade*] In editione Plantiniana

1566, Stephanorum fratrum 1566, Ba-
sileensi—, & And. Hart. anno 1622,
legitur,

Vix docta tandem calamitatibus Deum,

- 25 Obtemperat hero : sic populus hic pervicax,
Cervice dura, pronus in pejus, flagrum
Si conquivit paullulum, novos deos
Adsciscit, & se dedit aliis ritibus,
Ignota sacra sequitur. Atque adeo parens
- 30 Benignus animos turgidos licentia,
Bello, fameve, pestilentive aëre
Frangit, rebellem comprimens ferociam.
At rursus, animi ne cadat fiducia,
Serie malorum continenter obruta,
- 35 Mittit prophetas, bellicos mittit duces,
Qui servitutis liberatos asperæ
Vinculis reducant, pristinisque ritibus
Servire cogant: arma nunc Ammonia
Ut excitavit in rebelles, ac Dei
- 40 Jussis relictis, impiis erroribus
Se mancipantes. Sed modum statuens suæ
Iræ, propitius liberatorem dedit:
Non e potentum quempiam numero, gravem
Turba clientum, liberisve turgidum:
- 45 Sed e paternis exulantem sedibus
Jephthen, suisque fratribus spre-
tum, satum
Genitrice vili: ne superba gens
suis
Assignet armis quod manu gestum est Dei:
Ut sciat & Ammon hætenus se viribus
- 50 Non floruisse propriis, sed vindicem
Cœlestis iræ. Porro ne Jephthes quoque
Se metiatur exitu hujus prælii,
Et intumescat insolens rebus bonis,
Damno obruetur protinus domestico,
- 55 Cedentque fracti contumaces spiritus.
Etenim arma in hostes perfidum
quum sumeret,
Belli secundus si daretur exitus,
Quodcunque primum se obviam
ferret sibi,
Promisit aris se daturum victimam.
- 60 Heu quanta moles imminet tibi mali,
Miserande! quantis obruere luctibus!
Ut te propinqui credulum spes gaudii
Fallit! Propago sola, quæ patriam domum
Tibi nata servat, prima patri se offeret,
- 65 Ut gratuletur prosperum armorum exitum:
Magnoque solvet foenore, ac jugulo luct
Felicitationis misera præcox gaudium.
Atque ecce, mater tristis egreditur domo,
Quam somniorum nocte tota terruit
- 70 Tremendus horror; nataque parenti comes,
Præ se ferentes mentis ægrimoniam
Mœrore vultus, gestibus, silentio.

S T O R G E mater, I P H I S filia.

- E**heu, recenti corda palpitant
metu,
Mens horret, hæret vox in ipsis
faucibus,
75 Nec ora verbis pervium præbent
iter:
Nocturna sic me visa miseram
terrillant,
Et dira turbant inquietam in-
somnia,
Gravibusque curis, pectus urunt
anxium.
At tu nitentis summe dominator
poli,
80 Averte in hostes luctuosum &
funebre
Omen, mihi que placidus & gna-
tæ meæ,
Quæ sola spes & familiæ sola-
tium
Superest, senectæ columen uni-
cum meæ.
I. Quin ominare cara mater lu-
tius,
85 Vanæque causas abjice ægritu-
dinis:
Et ista mentis turbidæ ludibria
Secura sperne, spreta que obli-
viscere.
S. Utinam liceret: sed metus,
veluti recens,
Quoties recordor, concutit for-
midine
90 Mentem, atque imago somnii
tristissimi
Oberrat animo: pectus horrifi-
cat timor.
Jam cuncta passim blanda strave-
rat quies,
Mutumque nox induxerat silen-
tium;
- Vidi luporum concito cursu gre-
gem
95 Rictu cruento, spumeo, rabido,
unguibus
Sævum recurvis præcipite ferri
impetu
Imbellia in pecora, vidua pasto-
ribus.
Tum pavidi ovilis fida custodia
canis
Lupos abegit: atque ad infirmum
pecus
100 Trepidi timoris exanime adhuc
memoria,
Denuo reversus, e sinu timi-
dam meo
Agnam revulsam dente laniavit
truci.
O sol, o vaga lumina lunæ,
Pictaque tacito sidera mundo,
105 Et tu nox mihi conscia cu-
ræ,
Nigris referens somnia pennis,
Si quid natæ miseræ impendet,
Si quem casum fata minantur,
Caput hoc prius in tartara mi-
ferum.
110 Detrudite, dum spes ambigæ
Alternantibus angunt curis
Incerta suæ pectora cladis.
I. Cur misere animum, crucias,
mater,
Luctuque tuo cumulas luctum
115 Publicum, & acres renovas cu-
ras?
Omne læto reducem potius,
Positis questibus, excipe pa-
trem:
Qui (nisi vano mens augurio
Credula nimium pectora fallit)
120 Spoliis aderit clarus opimis,

Rem-

Remque, & laudem, & decus
 æternum
 Genti referens patriæque suæ.
S. Non hunc tenorem parca
 mihi vitæ dedit.
 Quod tempus unquam lacrymis
 caruit mihi,
 125 Ex quo parentis primum ab al-
 vo prodii?
 Primum juventa servitutem pa-
 triæ
 Tristesque vidit hostici agminis
 minas,
 Pecorumque raptus, sterile sine
 cultu solum,
 Cædes, cruores, vastitatem,
 incendia,
 130 Profana, sacra, mista. Non
 unquam mihi
 Securâ vitæ fluxit ulla portio:
 Ut trudit undas unda, fluctus
 fluctui
 Cedit sequenti, pellitur dies
 die;
 Semper premuntur præterita

novis malis:
 135 Dolor dolori, luctui est luctus
 comes:
 Fratrem patremque perculit
 belli furor:
 Confecta curis mater inter fu-
 nera
 Cognata senuit, perduelles per-
 fidos
 Armis maritus urget. His ma-
 jus nefas
 140 Tamen veretur animus. *I.* Im-
 modicus timor
 Facile sinistris¹ adhibet augu-
 riis fidem.
S. Utinam secundis audiam ru-
 moribus
 Virum reversum, sospitemque
 exercitum,
 Salva familia. *I.* Veniet haud
 dubie parens
 145 Incolumis: idem bella qui sua-
 sit Deus,
 Salvum reducet laude cumula-
 tum nova.

C H O R U S.

Jordanis, vitreo gurgite qui
 rigas
 Convalles virides, pascua di-
 videns
 Fœcunda Isacidum flumine lan-
 guido,
 150 Et nunquam posita frigoribus
 coma
 Formosum Solymæ palmiferæ
 nemus,

En unquam miseræ candidus af-
 feret
 Curarum vacuæ lucifer hunc
 diem,
² Quum cernam patriam libera
 liberam,
 155 Quæ nunc servitii vincula ba-
 bari
 Infelix patitur. Nobilis Isaci

San-

¹ *Adhibet auguriis fidem.* [Veteribus hoc sensu inusitatam esse locutionem pluribus ostendimus ad Ovid. xv. Metam. 316. ubi *habere fidem* elegantius dici probavimus.]

² *Quum cernam* Solenne scriptoribus Tragicis est in Choris interim plurali. interim singulari, quasi uno tantum loquente, uti.

Sanguis degeneris fert domini
jugum :
Et quos nec Phariæ rex tumi-
dus plagæ
Urgens falciferis terruit axibus,
160 Nec trux purpurei sævities freti
Undarum refluis obruit æsti-
bus,
Nec deserta Arabum vomeris
infcia,
Nec portenta hominum mole
Cyclopia
Fregerunt, timidi ¹ mancipium
sumus
165 Ammonis. Gravius flagitium
est malo,
Sub turpi domino segne jugum
pati.
At tu summe parens, qui mare
turbidum
Componis, placidi qui maris
æquora
Cauri nubiferis flatibus excitas,
170 Et terræ stabilis dura tremori-
bus
Fundamenta quatis, mobilis &
poli
Siflis præcipitem, quum libuit,
fugam;
Cladibus tandem fatiate nostris,
Desine irarum, propiusque fes-
sis
175 Gentis afflictæ facilis bonusque
Consule rebus.
Nostra si pœnas meruit severas
Culpa, si quondam tibi separa-
tam
Abjicis sortem, vitiis iniquus
180 Si pater nostris minus obsequen-
tes
Deferis natos, & inexpliata
Ante dilecti populi querelas

Despicis ira :
Nec tibi Syrus, neque dirus
Ammon,
185 Nec Phari rector tumidus mi-
nacis
Expetat pœnas, neque sit pro-
fano
In tuis castris gladio potestas :
Ignis armatus potius trifulci
Tu, pater, dextram jaculis tre-
mendis,
190 Vindicis flammæ face contu-
maces
Obruas urbes, chaos aut paten-
tis
Devoret terræ miseros colonos,
Aut superfusis adoperta tellus
Hauriat undis.
195 Ne ferox hostis tumeat secun-
dis
Insolens rebus, populusque muti
Stipitis cultor, tua qui nefando
Polluit ritu sacra; ne, quod ira
Sæviit in nos tua, vertat Am-
mon
200 In suas laudes, carie peresi
Thure dum placat simulacra
trunci,
Teque vesano neget ore gentem
Semper addictam tibi, se pre-
mente,
Possè tueri.
205 Ah miser, quantos tibi risus iste
Mox dabit fletus? Breve di-
luendum est
Gaudium longis lacrymis: ci-
tato
Advolat cursu levis hora: tem-
pus,
(Vana ni vatem species inani
210 Spe fovet) tempus properat,
vicissim

Quum

¹ Mancipium sumus] Pro mancipia: quod rarum videtur.

Quum gravis victor mala servi-
 tutis
 Sentiet duræ. Neque enim
 cruorem
 Usque sanctorum patiere inul-
 tum,
 Nec tuas aras dabis execrandis
 215 Pollui sacris. Utinam supremæ
 Terminus vitæ mihi in hoc su-
 perfit,

Patrio donec tibi sacra ritu,
 Dum tibi gratum memori ca-
 namus

Pectore carmen.

220 Sed ecce, celeri nuncjus pro-
 perat gradu,

Ni¹ fallit animus, advenit ab
 exercitu.

Agnosco, sic est: scire quid fe-
 rat juvat.

N U N C I U S , C H O R U S .

S Alvete veteris Abrahami fi-
 liæ,
 Vereque sanctifancta progenies
 patris.
 225 Isthæcne Jephthæ est impera-
 toris domus?
 An me fefellit error ambiguum
 viæ?
 6. Et ista Jephthæ domus, &
 hæc est filia.
 Sed quam reportas spem, refer,
 si quid vacat.
 N. Nempe istud ipsum missus
 huc sum ut nunciem.
 230 Fusis, fugatis hostibus, victo-
 ria,
 Re, laude parta, salvus est exer-
 citus.
 Hæc summa. C. Paucis pluri-
 ma ut complexus, es!
 Audita, primum, an visa fers,
 ediffere.
 N. Visa, acta, vera, certa, non
 rumoribus

235 Collecta vanis affero; ut qui
 prælii

Pars ipse fuerim. C. Ut gesta
 res est expedi.

N. Vobis lubenter² gaudium
 hoc impartior.

Aurora primum luce quum ro-
 sea polum

Perfudit, Ammon segnis impa-
 tiens moræ:

240 Equis virisque, bellicorum &
 curruum

Strepitu tremendo, late inun-
 darat solum.

Jamque explicata legio peditum
 per suas

Stabat cohortes ferro & ære
 splendida:

Turmæ curules ante curvis fal-
 cibus

245 Ibant minaces: fuderant se in
 cornua

Equites utrinque: noster au-
 tem exercitus.

Campi

¹ Ni fallit] Steph. 1566, utraque
 Plant.

Ni fallit animus, venit ab exercitu.
 at metro repugnante.

² Gaudium hoc impartior] Et impar-
 tior dicitur & impartior, activa significa-

tione, sæpius tamen impartio. Plaut. Stich.
 II. 3. 15. Nimis impartior multo tanto plus.
 Cic. Manil. 8. Ut omnes intelligant me L.
 Lucullo tantum impartiri laudis, quantum for-
 ti viro, sapienti homini, & magno imperatori
 debeatur.

Campi patentis ultimos colles
 renens,
 Non asper armis, nec paratu
 bellico,
 Sed corda, fretus numinis fi-
 ducia,
 250 Iræque justæ vindices animos
 gerens.
 Ibi noster inter imperator agmi-
 na,
 Præcone misso, tentat absque
 sanguine
 Finire bellum jure & æquis le-
 gibus:
 Uterque populus ut vetusti fi-
 nibus
 255 Contentus agri, ab alteris inju-
 riam
 Vimque abstineret, rapta do-
 minis redderet,
 Pacemque bello & certa dubiis
 præferat.
 Contra superbus militum hostis
 copiis,
 Armisque fretus, increpat fe-
 rociter
 260 Præconem, acerbis & minis ca-
 lumniam
 Addit: duello se petere puro
 & pio
 Agros vetustos, unde quondam
 Ammonidas
 Expulerat armis vique proles
 Ifaci,
 Egressa terræ finibus Niloticæ.
 265 Quos si tenere perstet, atque
 injuriam
 Bello tueri præferat, quam red-
 dere
 Erepta per vim, vindices sibi
 deos

Non defuturos æqua postulan-
 tibus:
 Sin parta per vim jure malit
 linquere
 270 Solymæa gens, & sponte ce-
 dat finibus,
 Quos limes Arnon & Jabocus
 terminant,
 Qua solitudo cogit agros ultima
 Jordanis usque ad lente euntis
 flumina,
 Æquis paratos facere pacem le-
 gibus,
 275 Factamque gentis utriusque
 commodo
 Sancte tueri. Hæc præco post-
 quam rettulit,
 Renunciare protinus Jephthes
 jubet;
 Nec se, parentes nec suos Am-
 monio
 Populo dedisse fraude vel vi da-
 mna: nec
 280 Quos repetat agros nunc, fuisse
 finium
 Ammonis unquam, seculis quos
 jam tribus
 Propago Jacobi absque contro-
 versia
 Tenuit: nec ulla facta mentio
 interim est
 De jure dubio, vel joco vel fe-
 rio:
 285 Nisi forte, Chamos quæ Deus
 tenuit tuus,
 Tibi jure cedent; noster au-
 tem quos Deus
 Possedit agros, deseret. Non
 deseret:
 Sed ut ante bello victor agros
 hostibus

Ade-

1 Fretus] Steph. 1566, utraque Plant. & Basil. Fretus.

- Ademit, idem justus arbiter modo
 290 Hujus secundos exitus pugnae dabit,
 Etiam secundum jus & æquum.
 Ut rettulit
 Hæc præco, rauci clangor æris æthera
 Pulsat, virorum clamor, armorum fragor,
 Fremitus equorum, curruum stridor boat:
 295 Cælum remugit: fracta tellus axibus
 Gemit: recussum duplicant montes sonum.
 Virtute & astu quisque pro se nititur:
 Ferit, feritur: pellitur. pellit: cruor
 Permutat amnes: nocte subdenta polum
 300 Pulverea nubes occulit: numero ferox
 Instabat Ammon, numinis fiducia
 Et causa nostris æquat animos justior.
 Dum neutra cedit, urget acies utraque,
 Ecce inter umbras pulveris, cadentium
 305 Lamenta gemitusque inter, atque hortantium
 Voces, refulsit nube diducta dies,
 Et utraque turmas redditus cælo fragor
 Implevit, humilis omnium mentes pavor
 Consternat, ense languido torpent manus,
 310 Gelidumque lentos frigus artus alligat.
 Ibi imperator voce noster maxima
 Alacrique vultu, Te, parens rerum, ducem,
 Tuumque sequimur angelum. Deus Deus
 Inimica flammis sternit illis agmina:
 315 Totusque turmis fulget æther igneis.
 Hæc vox utrumque posteaquam exercitum
 Pervasit, amens alter in fugam ruit,
 Pavido novatis instat alter viribus:
 Nec his sequendi finis, aut illis fugæ
 320 Fuit, tenebris donec atra nubilis
 Nobis quietem, illis latebras nox dedit.
 C. Cur victor ergo non reducit copias?
 N. Mane, universi nondum habes belli exitum.
 C. Forsan refectis hostis instat viribus.
 325 N. Si quidem resument mortui vires novas:
 Namque omne robur perfidæ gentis Deus
 Uno coëgit demetendum prælio.
 Ergo aut peremti corporum cumulis locum
 In quo steterunt, obtinent, aut lurida
 330 Fusi per agros strage pascunt vultures

Et

1 *Si quidem*] [Una voce scribendum *siquidem*, nisi metro vim fieri velimus.]

- Et ne refurgat denuo bellum
novum,
Multos in annos dux futuri pro-
vidus
Prospexit: etiam peperit & ne-
potibus
Seris quietem. Victor arma Am-
monium
335 Per omne nomen celeriter cir-
cumferens,
- Bis dena muris vertit oppida di-
rutis:
Tectis perustis puberes dedit
neci:
Vastavit agros: debiles tantum
senes,
Pueri tenelli & sceminæ imbel-
les solum
340 Vacuum pererrant, patriæ &
casum gemunt.

C H O R U S.

- O** Aurei dux luminis
Sol, qui recurſu præpete
Vices diurnas temperas,
Et igne flammifer vago
345 Partiris orbi tempora,
Post lustra tandem quattuor
Jubar beatum in liberos
Fundis nepotes Ifaci.
Inauspicatos impetus
350 Hostis superbi dextera
Jephthæa fregit, spiritus
Ammonis acres contudit,
Et prædo præda factus est.
Nec tela Scythico profuit
355 Pennata nervo spargere,
Rapax nec axis impetus,
Minax recurvis falcibus,
Nec vis equorum, aut fortium
Densæ phalanges militum,
360 Premente texerunt Deo.
Jamjam discite perfidi,
Jamjam agnoscite: non lapis,
Non lignum Deus est: neque
Quod vel sculpsit artifex
365 Cælo dextera ferreo,
Vel plastes facili manu
Finxit, vultum hominis luto
Mentitus madido: Deus
Noster arduus ætheris
370 Arces incolit ignis,
- Et rerum fator & falus,
Majestate sua potens,
Nec cerni facilis, neque
Mortali docilis manu
375 Certam ducere imaginem.
Vecordem ille superbiam
Regum frenat, & impia
Vota & spes nimias malum
Justus ducit ad exitum.
380 Ille innoxia pectora
Sævis pressa doloribus
Præsenti auxilio levat:
Et de pulvere pauperem,
Et custodem olidi gregis
385 Sceptra attollit ad aurea,
Pastorum diademate
Ornans tempora regio.
Hunc unum Dominum &
Deum
Terræ dædala machina,
390 Sub quocunque jacet die,
Agnoscat, colat, atque amet:
Et quam sol oriens novis
Subjectam radiis ferit,
Et quam sub medio die
395 Incendit propioribus
Flammis: quique bibit Tagum
Fulvo gurgite nobilem,
Et qui perpetua nive
Damnatas habitant plagas.

- 400 Eia Hebraides, aureis
Comtæ colla monilibus,
Perfusa ambrosiæ coma
Suave fragret odoribus.
Eia Hebraides, Indicis
405 Comtæ tempora gemmulis
Terram multicoloribus
Late spargite floribus.
Cessant tinnula cymbala.
Cessant nablia cum lyra,
410 Victori Domino novum
Carmen dicere? tibiæ
Cessat multiformæ sonus?
Quis terram pede libero
Plaudit? mollibus & choris,
415 Festo lætus & otio

J E P H T H E S.

- R**egnator orbis, unus & ve- 445 Homo, rationis particeps, men-
rus Deus,
Solumque numen propitium,
pollens, potens,
Idem severus ultor, & clemens
pater
Tuis tremendus & severus ho-
stibus,
435 Tuis amicis lenis & salutifer,
Iræ timendæ, sed tamen pla-
cabilis,
Amore fervens idem, & irrita-
bilis:
Nos servitutis justa prefferunt
mala,
Meritasque pœnas dedimus im-
pii impiis,
440 Qui, te relicto Rege, patro-
no, Deo,
Rerum parente, fonteque per-
ennis boni,
Ad saxa stultas muta fudimus
preces,
Et vana surdis vota lignis fecimus.
Pudet fateri: mentis æternæ
capax
- 445 Homo, rationis particeps, men-
tis inopes
Truncos adorat, thura vivus
mortuo
Præbet, suumque metuit arti-
fex opus.
Ergo relicti, qui reliquimus,
fumus:
Pœnas subacti dedimus, & fra-
cti malis:
450 Quum nunc Idume, nunc Pa-
lestinae manus,
Nunc dirus Ammon, nunc Sy-
rus contaminat
Hæreditatem gentis & sortem
tuæ.
Malo eruditi, & hostium ludi-
brio
Tandem coacti, vix reversi ad
te fumus.
455 At tu benignus atque misericors
Deus,
Justi furoris frena compescis
tui:
Iram remittis, & odii obli-
sceris:

- Et abdicatos filios culpa sua,
Restituis iterum misericordia
tua.
- 460 Defectionis ceu scelestæ sit pa-
rum
Veniam dedisse fontibus, cu-
mulas novis.
Etiam triumphis, laudibus, vi-
ctoria.
- Exutus armis hostis arcu lan-
guidus
Abiit remisso: bellici currus
fugam
- 455 Totis morantur sparsa campis
funera:
Volucresque pascit qui superbus
vincula
Solymis parabat: contegit stra-
ges agros,
Cruorque tumidas auget undas
barbarus.
- Ergo, creator orbis, & magne
arbitr,
- 470 Memores libenter mente grata
gratias
Agimus, habemus, supplicef-
que victimis
- Tuas ad aras patrio litabimus
Ritu, canentes te Deum ac pa-
trum patrem:
Qui per rubentis gurgites tu-
midos freti
- 475 Nostris dedisti tutum iter ma-
joribus,
- Quum, te jubente, pigra mo-
les æquoris
Posuit procellas, mobilis stu-
puit liquor
Cursu coacto, & vitreus cry-
stallino
Muro pependit pontus hinc &
hinc, viam
- 480 Præbere jussus: fœderis memor
tui
Placidus propitiusque accipe
hæc servi tui,
Exigua quamvis, vota, grato
pectore
Tamen profecta, debitaque nu-
per tibi.
Quod primum ad ædes sospiti
occurreret meas,
- 485 Tuas id aras imbuet grata hostia
Suo cruore; tuis beneficiis licet
Par nulla possit comparari vi-
ctima.
At tu benigne memoris animi
munera
Interpretaris: ut fideliter tua
Promissa solvis, vota sic reddi tibi
- 490 Fideliter gaudes, potentiam ex-
ferens
Erga rebelles, exferens clemen-
tiam
Erga timentes. Vis nec ulla est
altera,
Cui terra, cœlum, pareant, &
tartara.

IPHIS, JEPHTHES, SYMMACHUS, CHORUS.

- 495 **P**Rodeo: parentis reducis ut
læta ac lubens
Conspicio vultus. O mihi se-
cundum Deum
Genitor verende, sine frui am-
plexu tuo.
- 500 Cur, genitor, a me torva ver-
tis lumina?
J. Me miserum. I. In hostes o-
men hoc vertat Deus.
J. Utinam: sed in nos recidit.
I. Heu quid audio?
J. Mi-

7. Miserae parentem filiae miserimum.
 I. Hei mihi; tremisco: salvus est exercitus?
 7. Est salvus. I. Et tu victor?
 7. Ita se res habet.
 I. Nulloque corpus sauciatus vulnere?
 505 7. Sic est. I. Quid ergo de profundo pectore
 Secreta ducis ingemens suspiria?
 7. Id scire non est tibi opus in praesentia.
 I. Hei mihi, quid in te misera peccavi, pater?
 7. Nihil: sed in te, misera, peccavit pater.
 510 I. In me profecto, quod sciam, erratum est nihil:
 Nec si fuisset, id tibi molestiam Afferre debet. Nam parentum injurias
 Aequo necesse est liberi ut animo ferant.
 7. Sapienter, ac ut te decet, nata, loqueris.
 515 Quantoque tu sapientius loqueris, meum
 Pectus recludis altiore vulnere.
 I. Quodcunque mentem, genitor, exercet tuam,
 Omitte: cunctis parta per te civibus
 Tuo dolore gaudia haud contamines,
 520 Tuaque amicos sine frui praesentia.
 7. Nobis pariet absentiam haec praesentia.
 I. Belli pericla forte rursus te vocant.
 7. Discrimen armis gravius imminet domi.
 I. Bello periculum gravius esse domi potest?
 525 7. Bello salutem repperi, perii domi.
 I. Imo & familia salva per te & patria est.
 7. Est: gratiamque debeo hoc nomine Deo.
 I. Ac nomine isto semper utinam debeas.
 7. Sed vereor, ista ut salva persistant diu.
 530 I. Quare secundae nunc, pater, quum maxime
 Res sunt, precari vota que decet solvere:
 Non quum reflavit fortis aura mobilis,
 Palpare numen precibus, in re prospera
 Obliviosa sacra negligentia
 535 Deserere. Facilem quisquis incolumis Deum
 Sibi demereri studuit, ubi res ingruit
 Adversa, nixus conscientiae bonae
 Fructu, rogare numen audet propitium
 Jam sponte, vota nuncupat securius,
 540 Et certiore spe futura concipit.
 7. Jamdudum id ipsum facere mecum cogito.
 I. Quid te moratur? 7. Haec relinque, filia,
 Curanda nobis: quod puellares decet
 Animos & annos id tuae curae puta.
 545 I. Non mihi alienum est quicquid ad patrem attinet.
 7. Fateor: sed interim ut domi recte omnia

Sint

- Sint, provide, & morem patri tuo gere.
- Huc rursus ad nos post brevi revertere.
- Adesse oportet te sacrificio statim.
- 550 *I.* Fiet, revertor. Heu misera, quidnam patri Mutavit animum pristinum erga liberos?
- Hoc nemo nuper fuerat indulgentior,
- Nec liberorum quisquam amantior parens;
- Qui nunc severus, tetricus, tristis, ferox,
- 555 Vultu minaci bellicum præ se ferens
- Adhuc tumultum: quicquid est, metuo nimis:
- Id assequi unum nequeo, quod propter me ait
- Sese dolere, nullius quæ conscientia
- Culpæ mihi sim, qua parentem offenderim.
- 560 *O* fœminarum forte vulgus aspera
- Productum in auras, quas, licet culpa vacent,
- Rumor malignus dente rodit invidio.
- Pro facto habetur quicquid ira finxerit
- Servi loquacis, quod maritus suspicax
- 565 Commentus ipse est, malevola aut vicinia.
- Quid suspicetur genitor, in mea manu
- Non est: remedium id arbitror tutissimum,
- Intaminata conscientia frui.
- S.* Probe loquuta es, digna patre filia
- 570 *V.* Victore, casta digna matre & patria.
- Humana quamvis finxerit malignitas
- Crimen, repositos perspicit sensus Deus,
- Illoque vincit purus animus iudice.
- Speranda ab illo & expetenda præmia
- 575 *V.* Vitæ peractæ: patris autem injuria
- Æqui ac iniqui perferenda est liberis.
- Proinde patri morigera domum interim
- Revisere. Si quid fama divulgaverit,
- Hic aucupabor, persequens vestigia
- 580 *T.* Tui parentis: mox tibi indicavero.
- C.* Quin hoc amice pergis agere Symmache?
- S.* Id diligenter fiet. *C.* At, quantum potes,
- Isto puellam libera trepidam metu.
- Hoc poscit abs te jus amicitiae vetus.
- 585 *Q.* Quæ culta primis usque ab incunabulis
- Fidei tenore semper uno perstitit:
- Hoc poscit ipsa patria, quæ Jephthæ suam
- Debet salutem. *S.* Quin tace, ac fidei meæ
- Permitte. *C.* At illud callide ut fiat, vide,

590 Animique cæcos penitus excu-
tias sinus.
S. Ne metue, nec me poterit

ille, nec volet
Celare sensus: apra novi tem-
pora.

C H O R U S.

I Felix, pede fausto:
Et qui pectoris imo
595 Cernit clausa recessu,
Idem testis & æquus
Judex cœpta secundet.
At te, pessime livor,
Audax necere fraudes,
600 Et committere ficto
Dulces crimine amicos,
Et rumore maligno
Sanctæ fœdera tædæ
Præceps solvere, caros
605 Qui gaudes sua patres

Contra pignora cæco
Linguae armare veneno,
Idem testis, & idem
Secreti arbiter æquus,
610 Te clausum tenebrofi
Antris abdat averni,
Unde has nec vaga sedes
Unquam fama revisat.
O quantum ille laborum
615 Tecum detrahet una!
Quam mortalia diris
Curis pectora solvet!

SYMMACHUS, JEPHTHES, CHORUS.

Quidnam repente, ductor
armis inclyte,
Mutavit oris pristinum statum
tui?
620 Quæ mœstitudo læta turbat
gaudia?
Metus recessit, perduelles per-
fidi
Pœnas luerunt, parta patriæ
quies.
Quum gratuletur civitas victo-
riam
Tibi, tuumque patria nomen
laudibus
625 In astra tollat, cantibus festis
fremens,
Qui publici auctor gaudii es,
non publicæ
Felicitationis esse debes particeps?
J. O grata fortis infimæ secu-
ritas?

Felice natum fidere illum exi-
stimo,
630 Procul tumultu qui remotus
exigit
Ignotus ævum tuta per silentia
S. At ego beatum potius illum
duxero,
Cui vera virtus peperit ater-
num decus:
Quem de tenebris erutum po-
pularibus
635 Splendore, vulgo & separatum
a deside,
Gloria futuris merita seclis con-
secrat.
At qui sopori deditus & igna-
viæ est,
Et vitam inertem pecudis in-
star transigit,
Nil interesse opinor, an sit
mortuus,

- 640 An morte vitam obscuriorem
duxerit,
Quum par utrumque supprimat
silentium.
Quapropter in te cuncta quum
congesserit
Quaecunque amicum numen
homini dare potest,
Laudes, honores, rem, decus,
victoriam,
- 645 Benignitatem agnosce gratus
numinis,
Nec fordidis sententiis res splen-
didas.
Corrumpe : quum nil possit esse
gratus
Deo, beneficii quam memor
animus dati.
7. Præclara dictu res honor,
victoria,
- 650 Decus, triumphus, parta bello
gloria:
At quæ videntur fronte prima
suavia,
Eadem intuere propius, & in-
telliges
Condita fellis acri amaritudi-
ne.
Fortuna nulli sic refulsit pro-
spera,
- 655 Adversa ut illam lance non pen-
set pari:
Tristia secundis, & secunda tri-
stibus
Vicissitudo acerba sortis tem-
perat.
Putas beatum me, beatitudi-
nem
Fulgore inani metiens, & plau-
sibus
- 660 Vulgi, miseræ quem premunt
certissimæ.
S. Quin finge sortem beneve-
lam ex sententia
- Tibi polliceri cuncta : quid su-
perest adhuc
Quod concupiscas? Spretus,
exul, patria
Domo repulsus, inque solitu-
dinem
- 665 Detrusus altam, pauperis do-
minus casæ,
Repente veluti somnio dives,
tamen
Felicittatis arbiter iniquus tuæ
Conquereris. Altam ferre si for-
tem nequis,
Puffillus animi es, sin nequis
agnoscere
- 670 Benignitatem numinis, dignif-
simus
Rebus relictis pristinoque es tu-
gurio.
Per ferrum & ignes regna mor-
tales petunt:
Tibi nec petenti principatus
contigit.
Suo cruore plurimi victoriam
Redimunt, suorum cæde, da-
mno publico:
Quam tu incruento Marte, fal-
vo exercitu,
Incolumis ipse rettulisti, patriæ
Auctor salutis, hostium terror,
inopi
De sorte dives, liber e servo :
modo
- 680 Ignobilis, nunc clarus altum
vertice
Pulsas olympum gloria : media
modo
E plebe populi principem lo-
cum tenes.
Ad absolutam nil beatitudinem
Deest parte ab omni, præter
animum muneris
- 685 Tanti capacem, & prosperis re-
bus parem.

- J. Ut video, amice, publicus
 te error tenet:
 At mentis oculis limpide si cer-
 neres.
 Quam magna magnis sint malis
 obnoxia,
 Tantopere quem nunc laude 710
 prosequeris statum
 690 Rerum mearum, diceris miser-
 rimum.
 S. Non pene vitio semper id
 nostro evenit,
 Et inquietæ mentis inconstan-
 tia,
 Neutram ut feramus lance for-
 tem æquabili?
 Tranquillitatem pauperis laudat
 casæ
 695 Dives, nec alta classico silen-
 tia
 Turbata, somnos liberos inso-
 mniis,
 Curis vigilias: pauper aurum,
 purpuram,
 Servos, clientes, apparatus re- 720
 gios,
 Ædesque laxas sine nullo laudi-
 bus
 700 Tollit, beatos divites solos pu-
 tat.
 Sed rem suoapte expende utram-
 que examine:
 Sors neutra pura est omnibus
 molestiis.
 Inopes egestas angit, opulen- 725
 tos metus:
 Diti est voluptas, pauperi se-
 curitas.
 705 Acerba lætis fors utrinque mi-
 scuit:
 Sed illa certe existimanda est
 optima,
 Quæ multa paucis læta condit
 tristibus,
 Divina qualem tibi dedit cle-
 mentia,
 Cumulatam honore, laude, re,
 victoria:
 710 Quam abnuere, stulti est; per-
 fidi, haud agnoscere;
 Nescire modice ferre, vix reor
 viri.
 J. Frustra mederi pharmacis
 vulgaribus
 Conare nostro vulnere: sanabilis
 Hæc plaga non est, intimis vi-
 talibus
 715 Insedit, alte in viva penetrans
 viscera:
 Eoque luctus est acerbior meus,
 Quod culpa damnum, miseria
 errorem gravat.
 S. Quin apud amicum quic-
 quid est edisserere,
 Fidisque ne vereare credere
 auribus.
 720 J. Ecquid memoria te subit
 voti mei?
 S. Quod nempe salvo es polli-
 citus exercitu?
 J. Rem loqueris ipsam: quod
 utinam prudentior
 Voto fuisset nuncupando &
 cautior.
 S. Quis hic sit error, commi-
 nisci non queo.
 725 J. Qui me meamque perditu-
 rus est domum.
 S. Oblata poterit perdere omnes
 victima?
 J. Quæ sola generis supererat
 spes filia.
 S. Hanc immolabis? quæ jubet
 necessitas?

J.

1 Fidisque ne vereare credere auribus] Editio Basil. Ne vereare rem credere.

- 720 *J.* Quod prima nobis obvia redeuntibus.
 730 Quod tandem in hac re nata commisit scelus?
J. Promissa certam vota postulant fidem.
S. Hic scrupus animum scilicet premit tuum?
J. Premit, nec avelli ante petori meo
 Poterit, nefanda quam cruentus victima
 735 Miser ubi miseros perditus perdam meos,
 Illisque justas ac mihi poenas luam.
 At tu corusci Rex vibrator fulminis,
 Quem contremiscunt terra, cœlum, tartarus,
 Si quando jussis obsequens promte tuis
 740 Gratum quod esset dixerimve aut fecerim,
 Audi precantem, & vota dexter adjuva:
 Non nunc superbas postulo victorias,
 Festosque plausus: redde rursus prælia:
 Crudelis in me victor Ammon irruat,
 745 Et noxiam animam mille plagis exigat.
C. Heu mutatio subitæ fortis!
 Ut perpetua serie lætum Nil mortalibus usque relictum est!
J. Aut tu trifulcis dividens cœlum ignibus,
 750 In me scelestum parricidam & impium.
 Molire telum, flammeo actum turbine:
- Jam nunc nocentem, & si supersit amplius
 Vitæ, futurum noxium in dies magis,
 Detrude vivum sub profunda tartara.
 755 *S.* Non transigenda temere res est tam gravis,
 Turbata cæco dum tumultu mens furit.
 Compone tete: quum quiescet impetus,
 Et liber animus sana consilia audiet,
 Una cum amicis cuncta statues libere.
 760 *J.* Consilia dubiis remedium rebus ferunt.
 Qui consulit, quum nullus auxilio est locus,
 Addit miseris sponte stultitiam suis.
S. Remedia semper integra resuppent.
J. Nempe medicinam quum modus patitur mali.
 765 *S.* Si fors initio res videtur ardua,
 Non est quod animum protinus despondeas,
 Quin consulendum censo vel eo magis.
 Quod sæpe visum est uni inexplicabile,
 Expediit alius facile: si cedant bene
 770 Consulta prave, te sequetur gloria:
 Si male ceciderint, tu tamen culpa vacas.
 Auctore magno desipere, pene sapere est.
 Quod si undiquaque claudit omnes exitus

Invicta vis, aut fatum ineluctabile,
 775 Nec explicare consilia sese
 queunt,
 Idem probabunt, quicquid eveniet,
 quibus
 Usus fuisti in consulendo auctoribus:
 Sin ipse reliquis facinus insciis
 novum .

Perages, rogatus qui probaturus fuit,
 780 Eventa primus arguet: quamquam sciat
 Remedia nulla, scisse vult creditamen.
 C. Ne commonentem recta sperne,
 nam fere
 Temere patrati poenitentia est comes.

C H O R U S.

Quamquam tristitia, quamquam ingrata
 785 Referam, & luctus luctibus addam
 Stat sententia promere cuncta
 Ordine matri, miseræ & gnatæ,
 Aut consilio forte, aut precibus
 Fatum avertere triste licebit.
 790 Subit interea communi hominum
 Sorti impendere lacrymas: primum
 Quid deplem? miserum an patrem?
 Quem sic valida compede vincitum
 Consilii exfors detinet error,
 795 Ut sola putet impietate
 Se pietatem posse tueri.
 Miseræ an doleam fata puellæ?
 Quam vernantem primo ætatis
 Flore tenellæ, spes ad opimas
 800 Eductam, non hostica bella
 Patria capta captam eripiunt:
 Non dira lues cœlo immissa
 Perimet, patrio sed mactatu
 Victima diras imbuet aras,

805 Et vice brutæ pecudis: jugulo
 Calidam sanguinis evomet undam,
 Artus ferro trunca tenellos,
 Quos nec violet barbarus hostis,
 Nec montanæ feritas ursæ
 810 Crudo auderet carpere dente.
 Victore feret patre misella,
 Quæ nec victore hoste tulisset.
 Vos hostilia passim campis
 Sparsa cadavera, si quis vita
 815 Venit exutos sensus ad artus,
 Gaudere, aspras cernite poenas
 Victorem de sese exigere.
 Hæc nimirum est addita nostraræ
 Vitæ fors, ut tristitia lætis
 820 Vicibus subeant, tenebræ ut foli,
 Ut veri aspera bruma tepenti.
 Nulla est adeo pura voluptas,
 Quam non tetro felle dolores
 Vitient: levitas perfida fortis
 825 Vice sæva res hominum misefet.
 Sic ubi placidis sternitur undis
 Æquor

[Calidam sanguinis evomet undam] Stat. Theb. ix. 747.

Stat. faucibus unda

Sanguinis, & sacri facies rubet igne veneni. Sic Claudianus unda bellorum, & Virgilius unda salutantum dixere.

- Æquor tacito lenè sereno,
Nigram glomerans turbo pro-
cellam
Tumidos longe cumulat flu-
ctus:
830 ² Hinc remeabilis impetus æ-
stus,
Illinc Cauri flabra protervi,
Per freta dubiam spumea pup-
pim
- Rapiunt: nostræ hæc facies vi-
tæ est.
Inter cædes, furta, tumultus,
835 Et graviore morte timores
Mortis: si quid læti illuxit,
Velut arentes inter stipulas
Flammæ evanida lux fugitivæ,
Celeri velox avolat aura:
840 Dein perpetuis nexa carenis
Longi subeunt agmina luctus.

J E P H T H E S, S A C E R D O S.

- O** Sol diurnæ lucis auctor, o
patres,
O quicquid hominum sceleris
immine es, procul
Averte vultus execrandis a fa-
cris;
845 Aut tu cruorem virginalè in-
noxium
Potura tellus hisce, patulos in
specus
Sinuque vasto me vora: dum
non nocens
Perire possùm, quolibet me
obruè loco.
Vel ipsum adire non recusò tar-
tarum,
850 Modo parricida tartarum non
incolam.
Quid tartarum ajo? tartarus
mihi est domi.
Quo me profusis mœsta conjux
lacrymis
Rogabit ore? nata quo intue-
bitur
- Moritura vultu? colla com-
plectens, preces
855 Quas admovebit voce lamenta-
bili?
S. Hic ultimorum consequi lu-
ctus solet
Comes malorum, quum me-
dentium manum
Vulnus recusat, aut peractum
quum scelus
Remedia refugit. Tu, miser sis,
an secus,
860 Tua repostum est in manu: in-
tegrum tibi est
Natam sacrifices necne; sive
(ut verius
Dicam) integrum non est: nisi
si quis miser
Sponte esse cupiat: integrum
quomodo tibi est
Id perpetrare, sacra quod vetat
parens.
865 Natura? pietas cui reluctatur?
Deus

Quod

* *Æquor tacito lenè sereno*] Sil. Ital.
XII. 3.

— Blandisque salubre
Ver Zephyris tepido mulcebat rura sereno.
[Vide ad Valer. Flac. I. 332.]

² *Hinc remeabilis impetus æstus*] i. e. æstus
maris reciproci, qui semper aut affluit
aut refluit. Sic Stat. Theb. IV. v. 531.
decantatum Poëtis Syssipi saxum remea-
bile vocat.

- Quod abominatur? Primum,
 amare liberos
 Natura nostris inferuit affecti-
 bus:
 Nec nostra tantum motus iste
 pectora
 Percellit: altum quicquid æ-
 quor permeat
 870 Celeri natatu, quicquid alis
 aëra
 Findit, quod utero cunque cun-
 ctorum parens.
 Tellus creavit, sentit affectus
 sacros.
 Nam patris hanc æterna pro-
 videntia
 Cœlestis animis indidit morta-
 lium
 875 Ad educandos utilem vim libe-
 ros,
 Et continendam publicam con-
 cordiam
 Orbis, recentemque sobolis pro-
 paginem
 Semper novandam: quoque no-
 men arctius
 Imprimeret istud mentibus, dici
 pater,
 880 Et esse voluit: nec modo exem-
 plo sui,
 Sed & ferarum, & alitum, at-
 que piscium,
 Patriæ probavit caritatis vin-
 culum.
 Nos, quibus (ut hominis ser-
 viamus nomini)
 Peculiaris debet esse humani-
 tas,
 885 Longe a ferarum vincimur cle-
 mentia.
 Nec scelere nostras inquinare
 dexteras
 Sat est: nefandum facinus ad-
 scribere juvat
- Cœlo: cruentis victimis con-
 fingimus
 Gaudere numen: quod nec Æ-
 gyptus Dei
 890 Ignara patrat, nec superstitioni-
 bus
 Assyria falsis una deditissi-
 ma.
 Quam cæde puras nos manus
 est æquius
 Servare, puris e parentibus fa-
 tos,
 Et pura caste sacra jussos numi-
 ni
 895 Offerre? Nostro non litatur vi-
 ctimis
 Deo cruentis, bubulove sangui-
 ne:
 Polluta nullo corda sed conta-
 gio,
 Et mens recocta veritate sim-
 plice
 Illi offerenda, & casta con-
 scientia.
 900 J. Cur ergo leges victimas sa-
 cræ imperant?
 S. Non quod bidentis cæde
 gaudeat Deus,
 Famemivæ cæsi carnibus vituli
 expleat:
 Sed audientes esse nos monitis
 jubet.
 J. Non nuncupata vota oportet
 reddere?
 905 S. Sed nuncupare justa tan-
 tum lex jubet.
 J. Istud fuisset rectius ab exor-
 dio,
 Id polliceri quod probant ritus
 patrum:
 Nunc re peracta, quod semel
 votum est Deo,
 Lex missa cœlo nos jubet de-
 pendere.

910 S. Mactare natos quæ parentes
lex jubet?

J. Quæ vota jussit nuncupata
reddere.

S. Fasne est vovere quod nefas
est reddere?

J. Quinimo summum est, vota
non solvere, nefas.

S. Quid si cremare jura vovif-
ses patrum?

915 J. Nemo ista sanus vota nun-
cupaverit.

S. Cur? nonne sacris quod re-
pugnet legibus?

J. Sic est. S. Quid ergo, qui
trucidat liberos?

J. Non tam quid agitur inter-
est, quam cur agas.

S. Parere jussis tibi videtur nu-
minis?

920 J. Mactare natum jussit Abra-
mum Deus.

S. Qui jussit, idem quoque ve-
tuit occidere.

J. Cur ergo jussit? S. Ut pro-
baretur fides

Seclis futuris. J. Cur vetuit?
S. Ostendere

Vel hinc volebat, victima obe-
dientiam.

925 Magis placere. J. Nempe fa-
cro numini

Parere oportet. S. Scilicet.
J. Jubet Deus

Vovere? S. Sane. J. Et vota
solvi postulat?

S. Sic est. J. Morantes incre-

1. Deum Crudelitatis desine adscribere tuæ]
Fortè inscribere, ut apud Ovid. Met. xv.

v. 127.
Nec jatis est quod tale nefas committitur: ipsos
Inscribere Deos scelere

[Si ita Buchananus scripisset, laudarem
illum His lacrimis?]

Tom. II.

pat., & a perfidis

Pœnas reposcit? S. Nihil ha-
bes hinc quo tuom

930 Possis tueri facinus: infandum
uscelus

Qui perpetrare spondet, ul-
tro affectibus

Stultis suisque paret ille inso-
mniis.

Proinde vori quicquid illud est,
Deum

Crudelitati desine adscribere
tuæ:

935 Nec qui sceléstos odit, & ne-
farios

Ritus sacratís exsecratur legi-
bus;

Scelere, quod odit, posse pla-
cari putes.

Divina vox est una, simplex
veritas;

Sibique constans: quod semel
jussit, ratum

940 Fixumque perstat tramite im-
mutabili

Nec ad sinistram dexteramve
paullulum

Deflectere licet. Intueri unum
hunc scopum

Verum est, ab una lege confi-
lia suæ

Vitæ capeffere: quando ceu fa-
cem Deus

945 Hanc esse jussit, quæ per in-
certas vias

Errore cæco regeret instabiles
gradus.

Ab
sed in recentiorum scriptis tantum sibi
permittere nefas puto. Neque etiam ine-
legans esse puto verbum adscribere. Vid.

ad Ovid. Epist. Heroid. vi 99. Claudian.
111. de Rapt. 419 cur autem adscribumus

illum His lacrimis?]

C c

- Ab hac lucerna quum procul te
sentias
Flexisse temere, nunc, prius-
quam longius
Abducatur error, in viam rursus
redi.
- 950 Si stulta vota credis infandis fa-
cris
Posse expiari, falleris: crudeli-
tas
Ista cumulabit, non scelus tol-
let tuum.
Nec falsa species decipiat ani-
mum: Deus
Ut rite sacris gaudet oblatiis,
ita
- 955 Nefanda vota respuit: nec abs-
tulit
Impune, quamvis concitus stu-
dio pio,
Admovit ignem qui profanum
altaribus.
Igitur amica monita ne sperne,
& Deum
Placare dum vis, concitare de-
sine,
- 960 Non instituto qui coli gaudet
tuo,
Sed sibi probatis lege, ritu,
moribus.
7. Hos, qui videntur sapere
sæpe plurimum,
Vulgusque supra se imperitum
venditant,
Plerumque veræ comperi pru-
dentia
- 965 Minimum tenere: nemo ne-
gligentius
Ritus vetustos servat & myste-
ria
Facit minoris: vulgus indocile
ac rude
Voti tenax est, nescium frau-
dis: ratum,
- Quod pollicetur numini semel,
putat:
970 Ut nil sit aliud sapere jam, me
judice,
Quam scire velum noxiæ præ-
tendere,
Fucumque factis pessimis indu-
cere.
Quin potius illud cogitare erat
æquius,
975 Aut fraudulentæ cautionis te-
gmine
Velare mentis improbæ verfu-
tias.
Pietatis ergo quisquis æmulos
volet
Suos haberi liberos, ne litte-
ris
Hos erudire studeat æquo im-
pensius.
- 980 Nam litterarum quo quis est
peritior,
Huic est sacrorum cura negli-
gentior.
S. At rursus audi, si vacat, vir
optime,
Quam cæca fallat credulum
ignorantia.
Errore vulgi qui tuetur se, ni-
hil
985 (Opinor) ideo peccat excusa-
tius.
Nec istud unquam moribus re-
gnum malis
Permittat ille maximus rerum
parens,
Ut recta plebis improbæ con-
fessio
In prava vertat, e bono ut fa-
ciat malum.
- 990 Nec si tyrannis blandiens pal-
patio

Pejora

Pejora laudet, recta mutans nomina,
 Efficiet ut quæ visa multitudi-
 dini
 Honesta sunt, honesta fiant protinus.
 Una est honesti forma simplex,
 quam neque
 995 Vel vis tyranni, vel potentum
 auctoritas
 Adulterare poterit aut corrumpere.
 Nunc quo quis est e plebe ferme
 indoctior,
 Auctoritatem assumit arrogan-
 tius
 1000 Dijudicandi in rebus obscurissimis:
 Et pertinaci (quod fere ignorantia
 est)
 Animo tuetur dogma susceptum
 semel.
 Nec interim æquo expendit
 examine, mala
 An recta quæ pertinaciter tenet.
 Sed quum inter omnes maxime
 cæcuriat,
 1005 Cæcus videntes cæcitatibus arguit.
 Ut cui perusta febre fervent
 viscera,
 Amara cuncta credit, unumque
 autumat
 Se sapere, quum desipiat unus
 maxime:
 Sic vos tenebris pectus atq; nubili,
 1010 Iis imperare quæritis, quibus
 æquum erat
 Parere: quorum oportuit sententiam
 Sequi, esse comites cogitis, &
 impingere

In saxa, firmam sponse pellen-
 tes rarem.
 Religio vera est, veraque pietas,
 Deum
 1015 Non instituto colere quod
 commentus es
 Tibi ipse, sacris victimas non
 quaslibet
 Mactare, sed quas missa legum
 cœlitus
 Decreta poscunt, & patrata
 mores probant.
 7. Quodcunque gestum est
 mente sincera, Deo
 1020 Gratum est, bonique dona semper
 contulit.
 Quæcunque corde sunt profecta
 simplice,
 Nec numen aurum, sed animum
 dantis probat.
 8. Si recta vitiat mentis improbitas
 malæ,
 Non ideo curva stultus animus
 corrigit.
 1025 Nam quæ vocatis recta, simplicia,
 proba,
 Sunt vanitatis plena dementissima.
 Nisi esse possit forte quicquam
 vanius
 Quam ad veritatis lumen oculos
 claudere.
 Dein cæcitatem lapsus in spontaneam,
 1030 Titulis honestis in scelere laudem
 petis,
 Rerumque tollis omnium discrimina,
 Dum iniqua justa, foeda honesta
 mobilis
 Pendere vulgi statuis ex sententia.
 Quod si potestas tanta sit sententis

- 1035 Stultorum, ut æqua iniqua faci-
ciant protinus;
1040 Ut sint profana sacra, jus in-
juria:
Cur non & illud arbitremur
posse eos,
Ignes in undas, undam in ignes
vertere,
Mutare lignis saxa, vitam mor-
tuis
1045 Revocare? motus temporum
sistant citos,
Et sempiternas transferant re-
rum vices.
Quod si arbitraris hæc supra
mortalium
Vires, & uni conditori obno-
xia;
Quas ille leges prodidit semel,
puta
1045 Æque perennes ac ratas, aut

C H O R U S.

- O** Isacidas matrona inter
Rarum exemplum fortis
amicæ,
Quam subito te fortuna atrox
Exitio submersit, & illum
1060 Prope tangentem sidera fa-
stum
Obruit, atræ & more procellæ
Luctu gaudia vertit acerbo.
Heu nunquam homini fat com-
pertum
Quid petat aut quid vitet in ho-
ras.
- 1065 Quis tibi nuper non invidit,
Dux fortissime? cui prope su-
pra
Votum acciderant prospera
cuncta:
Clari generis splendor, casti
Thalami, soboles digna parente,
1070 Partaque valida gloria dextra:
Qui nunc subitæ mole ruinæ
Obrutus, ipſis es miserandus
Hostibus, ac tua vota retrahens.
Imples miseris astra querelis.

1075

1 *Retraclans*] Ex Ovidio desumptum, qui duplici sensu utitur lib. x. Met. 288. *Rursusque manu sua vota retrahat*, ubi iterum iterumque tangere manu notat. deinde vs. 370. *futuroque vota retrahat*, ubi notat,

mente sua iterum iterumque volvit, repu-
rat. ut apud eundem l. IV. 569 & VII. 719.
nam quod *retrahere* quidam credant dici
de his, qui priorem sententiam revocant,
& poenitentiam agunt, falli puto. sed
dum

- 1075 Nempe erroris nebula, & te-
 tris
 Ignorantia septa tenebris
 Sic humanas sepelit mentes.
 Nec perspicuis animi quis-
 quam
 Oculis radios cernere potis est
 1080 Veri simplicis, aut virtutis
 Nudæ rectum insistere callem.
 Sed veluti sub luce maligna
 Per secretos nemorum anfra-
 ctus
 Lubricus error mille viarum
 1085 Dubio occurfu ludit euntes,
 Inter varios semita flexus
 Nulla placet, neque displicet
 ulla:
 Sic iter homines præter pro-
 pter
 Dubia incerti mente vagamur.
 1090 Hic venalem funere laurum
 Otii impatiens dum sibi quæ-
 rit,
 Luctu alieno dura per arma
 Redimit vanæ murmura famæ.
 Captatores alius captans
 1095 Dulci steriles pignore lectos
 Multa pensat plebe clientum:
 Atque intenta fraude vicissim
 Coryos ludere gaudet hiantes.
 1100 Cunarum alter murmura blan-
 da,
 Tenero & balbas ore querelas
 Non mutaverit opibus Crecsi,
 Aut quas divite lucidus unda
 Rutilus Hermus volvit arenas.
 Verum nemo tam sapienter
 1105 Vitam instituit, consilium ut
 non
 Darnet decies ipse suum una
 Forsitan hora.
 Atque en prodit squalida luctu
 Miseram comitans nata paren-
 tem:
 1110 Quam dissimiles (proh dolor!)
 illis
 Quæ conspicuæ nuper cun-
 ctis,
 Lætæque novi laude trium-
 phi,
 Pene attigerant vertice olym-
 pum:
 Nuper ad invidiam usque bea-
 tæ,
 1115 Nunc exemplum nobile for-
 tis.
 Variæ. Sic Deus humana ro-
 tat,
 Instar volucris pulveris acti
 Turbine celeri mobilis auræ:
 Aut hibernæ more procellæ,
 1120 Quæ violenti flamine Cauri
 Obruit altos grandine mon-
 tes,

Mox

dum retractamus res, & quasi secundas
 curas cogitatis adhibemus, mutare sæpe
 solemus decreta priora: neque semper
 de pœnitentia utitur, Buchan. Silv. II.
 Pigeat & mea vota retracto.]

I Sic iter homines præter propter] Desum-
 tum ex Ennio, apud Agell. lib. xix.
 cap. 20.

Incerte errat animus: præter propter vitam
 vivitur.

Quod sic explicat Turneb. lib. xiv. Ad-
 vers. cap. 18. Præter propter vitam vivere,

est non solum inservire vitæ, sed multa conqui-
 rere quæ non desiderat vitæ, supervacanea sunt
 & voluptuaria, minimeque necessaria, &c.
 Potior tamen, & Ennii & Buchanani
 sententiæ magis consona, videtur Salma-
 sii expositio Plinian. Exercit. cap. 42.
 pag. 617. Hi sunt, inquit, quibus vitæ
 (ira enim ille legendum vult, non vitam)
 vivitur præter propter, quibus nunc illud, nunc
 aliud placet; modo propius, modo longius ab-
 sunt ab hoc vel ab illo vivendi proposito.

Mox ubi roseo fulsit ab ortu
Fax perspicui pura diei,

Late albentes fusa per agros:
1125 Vix conspecto sole liquefcit.

STORGE, JEPHTHES, IPHIS.

- O** Spes inanes: festa nuptia- 1145 Si sancta sancte sacra tantum
lia numini
Tibi parabam, nata; lucem
cernere
Illam expetebam, sorte quum
te prospera
Auctam viderem liberis, &
conjuge
1130 Claro beatam: te senectutis
meæ
Fore pollicebar columen ac fo-
latium:
De te augurabar falsa frustra
insomnia.
Nunc me insolenti sæviens lu-
dibrio
Sortis furentis impotens im-
manitas
1135 Felicitatis de supremo culmi-
ne
Dejecit, uno cuncta vertens
impetu.
O ter beatos, liberis quos ho-
sticus
Orbavit ensis, pestilens aut
aëris
Lues, fameseve: scelere quo-
rum lacrymæ
1140 Carent, doloremque imputare
aliis queunt:
At hic in uno scelere sexcenta
scelera
Fortuna miscet: liberorum
carnifex
Parens, scelestæ sacra, ritu bar-
baro
Aræ cruentæ victimis nefariis.

- 1145 Si sancta sancte sacra tantum
numini
Credis probari, tolle morem
barbarum:
Crudelitate sin propitius sit
Deus,
Et me trucida victimam cum
filia.
J. Acerbitatis plus fatis com-
plectitur
1150 Sors nostra per se, nihil ut
accedat mali.
Quamobrem omitte meque
teque incendere
Nil profuturis luctui conviciis.
Nam sæva quamvis sit calami-
tas omnium,
Sors nostra multo cæteris est
sævior.
1155 Conjuncta vestris innocentia
est malis,
Et labe sceleris miseria infelix
caret.
Ego nec scelestus esse queo,
ni sim miser,
Nec calamitosus sceleris ex-
pers degere:
Solusque cogor facere facinus
& pati.
1160 S. Nempe ipse tete sponte
cogis & volens.
J. Utinam ista nostri vota sint
arbitrii.
Promissa nec sit abnegare ne-
tarium.
S. Scelestæ vota grata non sunt
numini.

[Crudelitate sin propitius sit Deus] An propitius sit?

J.

7. Fuisse grata testis est victo-
ria.
- 1165 S. Quid? polliceri quod tuum
non est potes?
7. Mea nata non est? S. Est:
sed etiam ut sit mea.
- Commune pignus quum sit,
uni cur patri
- Maectare, vitam mihi tueri non
licet?
- Quod si liceret liberos addi-
cere
- 1170 Parentis alterius libidini, &
impio
- Dirimere amoris vinculum di-
vortio,
- Plus jure matri parte cederet
sua,
- Matri, salutis quæ sit auctor,
quæ patri
- Jam sponte natam perdituro
subtrahit.
- 1175 Quid? nuptiales si pararentur
faces,
- Virumque legeret filia suæ
pater,
- Non hic parentis utriusque
arbitrium
- Commune pariter liberis in-
cumberet?
- At hæc societas impotens &
arrogans
- 1180 Est conjugalis copulæ confor-
tium;
- Servare matri non licere, per-
dere
- Licere patri, si modo quis
perdidit
- Hanc, quam trucidat, cujus
astans funeri
- Immanitatis gloriatur ambitu:
- 1185 Qui, claustra dum revellit ani-
mæ, dum latus
- Mucrone sævo referat, & vi-
talibus
- Haurit morantem sub profun-
dis spiritum,
- Cupit videri, non eget solatio:
Famam aucupatur liberorum
e sanguine, &
- 1190 Compenlat aura sanctimoniam
scelus,
- Seseque jactat laudè parrici-
dii.
- Tu, si parentis exuisti in li-
beros
- Mentem, furenti percitus ve-
cordia,
- Permitte saltem matris indul-
gentiæ
- 1195 Amare, non amare quod sum-
mum est scelus;
- Servare, summum quod ne-
fas est perdere:
- Quod prodidisse sponte, par-
ricidio
- Est gravius omni; quod tru-
cidare propria
- Manu, ferarum immanius tru-
culentia est.
- 1200 Si dividendum pignus esset
mutui
- Amoris, æqua lege non divi-
simus:
- Ut tu uti, abuti, morte, vita
filia
- Possis, redundant ad genitri-
cem modo
- Luctus, dolores, lacrymæ,
suspiria.
- 1205 O rupe dura durior, vel ro-
bore

Pro-

bent, quod metrum non recipit.

Plus jure matri]. Dux Elzev. Wersten.
alique Belgicæ editiones [plus juris] ha-

Prognate crudo, cotibus vel
alperis
Inter ferarum lustra, nec ge-
neris tenens
Nostri nec ulla sanguinis ve-
stigia!
Num flente nata, lacrymante
conjugē,
1210 Mœstis propinquis, liberorum
carnifex
Ullum doloris indicem gemi-
tum dedit?
Quin ad paternos, nata, pro-
cidis pedes?
Oratione si quid aut lacrymis
potes,
Cor flecte durum, frange
mentem ferream.
1215 I. Miserere, genitor, te per
hanc rogo manum
Voti potentem, compotem
victoriæ:
Per si quid unquam merita-
sum de te bene:
Si quando parvis comprimens
te brachiis,
Onus pependi dulce de collo
tuo:
1220 Per si quid ex me tibi volupta-
tis fuit,
Depone mentem liberos erga
trucem,

I *Cotibus vel alperis*] Dubitari potest
an *cantibus* noster scripserit, pulcherri-
mum illum Maronis locum æmulatus
Æneid. IV. v. 365.

*Nec tibi Drva parens, generis nec Darda-
nus auclor,*

*Pe fide: sed duris genuit te cantibus horrens
Caucasus, Hyrcanæque admorunt ubera ti-
gres.*

Et Senecæ Herc. OEt. v. 143.

*Quæ cautes Scythiæ, quis genuit lapis?
Num Titana ferum te Rhodope tulit,*

Et diritatis hujus oblivisce-
re.
Aut si quid in te ex parte pec-
catum est mea,
Profer, quod instat cunque le-
vius perferam,
1225 Si luere pœnas jure me cogno-
vero.
Quid ora vertis? misera quod
feci nefas,
Cur esse patri debeam exse-
crabilis,
Ut contueri non queat vultus
meos?
7. Nil, nata, per te perpe-
tratum est: hoc meum
1230 Nefas: meum istud est scelus
totum: meæ
Immerita pœnas pendis im-
prudentiæ.
Ego teque meque, misera,
perdidi miser
Votis nefandis: quod utinam
prudencior
Verbis fuisset, aut prælio in-
felicior:
1235 Et morte honesta tot virorum
fortium
Inter catervas cæsus hostili
manu
Præoccupassem miseræ por-
tum meæ.

Ingrata

*Te præruptus Athos, te fera Caspia,
Qua vngata tibi præbuit ubera?*
At non sollicitanda est recepta lectio:
idem enim Virg. Ecl. VIII. 43.

*Nunc scio quid sit Amor. Duris in cotibus
illum*

*Ismaris, aut Rhodope, aut extremi Gara-
manes,*

*Nec generis nostri puerum, nec sanguinis
edunt.*

quæ Buchananî animo præcipue hic ob-
versata postremus versus indicat.

- Ingrata nunc me vita mihi superstitem,
 Luctus, reservat, semper ut videam novos.
- 1240 Tibi per nefanda sacra juro, quæ Deo
 Renuente vovi, per mali cumulum mei,
 Et luctuosam memoriam cladis tuæ,
 Si morte redimi mors vicaria queat,
 Vitam libenter, filia, tibi impenderem.
- 1245 Ecquid beatus videor esse vos supra?
I. Æque atque nos, aut amplius etiam miser.
S. Apud parentem quando levis auctoritas
 Est hujus, unum conjugem conjux rogo,
 Atque id supremum, me mori pariter jube.
- 1250 Mortem imputare, si me amas, potes mihi;
 Sin oderis, tibi: doloribus exime
 Me morte, teque libera molestiis.
7. Patratur una cæde sceleris plus satis.
S. O sanctitas, o fas, & innocentia!
- 1255 Peccare metuit immolator filia.
I. Omitte mater lacrymas carissima,
 Omitte questus, jurgia & convicia.
 Et tu, pater, quæ pectus anxium premit,
 Depone curam: nec meam propter necem
- 1260 Ultro citroque verba commutaveris.
 Quod non volentem dura te necessitas
 Isthuc coëgit, multa mihi faciunt fidem:
 Mœstitia præsens, pristina indulgentia;
 Et nullius mens criminis mihi conscia,
- 1265 Cur commereri debeam mortem a patre.
 Quapropter istud quicquid est, necessitas
 Quod cogit, ultro non recuso perpeti;
 Et quam parenti patriæque debeo
 Animam, libenter reddo: & illud ultimum,
- 1270 Nil postulatura, genitrix, posthac rogo,
 Ne quid patri causa mea succenseas,
 Neu sis molesta: mortuis si quis super
 Sensus sepultis est eorum, quæ gerunt
 Vivi, futurum crede manibus meis,
- 1275 Ut si quid aliud, id quidem gratissimum,
 Si vos beatos, prospereque degere
 Sim certa vitam; nec parentes ad meos,
 Officia vitæ mutua quibus debeo
 Reddere vicissim, & educandi solvere
- 1280 Pretium, senectæ infirmitatem sustinens,
 Ex me redundet luctus atque acerbitas.

- S. Utinam (precari si pie & sancte id licet)
 Dominetur Ammon, pristinum ferat jugum
 Judæa: quamvis serva, certe viveres,
 1285 Aut morte saltem non nefanda occumberes:
 Sævisset in nos levius insolentia
 Hostis furentis, quam patris victoria.
 Novaque fati sed miserrima vice,
 1300 Servire votum est, & calamitas vincere.
 O semper in nos vel favens etiamnum atrox
 Fortuna, quantis gaudii usuram brevem
 Luctus acerbi fœnerasti lacrymis!
 I. Quin potius illi iusta supplicia luant:
 Nos, si necesse est, immerentes sanguine
 1295 Aras piemus, totque cædes hostium
 Pensemus una sponte gratique hostia.
 J. Heu nata, nunc intelligo demum miser
 Quam fœda, sæva, dira designaverim,
 Qui prole tali temere memebit orbaverim.
 1300 Sed ipse de me sponte pœnas exigam.
 Te namque iniquum est dare meæ dementiæ
 Pœnas, puellam innoxiam, superstitem
 Auctore luctus: ipse stultitiæ meæ
 1305 Supplicia pendam; nec mihi exprobrabitur
 Ab invida viciniâ, quod ultima
 Sub spatia vitæ parricida filia
 Mihi peperci, liberumque sanguine
 Vili redemi turpis auram gloriæ.
 At tu beata hac caritate in patriam
 1310 Patremque vive, cujus ætas dignior
 Superesse: quamque gratiam nequit parens,
 Perfolvat ille, solus æqua qui potest
 Pro dignitate huic indoli respondere.
 I. Omitte, genitor, has moras innectere,
 1315 Meumque dictis mollibus frangere animum;
 Nec fas nec æquum te mea fungi vice:
 Me vota poscunt: itaque tibi animam libens
 Hanc reddo patri, reddo patriæ meæ.
 Nec ulla Jephthæ me redarguet dies
 1320 Non stirpe dignam: tolle, age, abduci jube.
 Devota morti, & consecrata victima
 Projeci amorem lucis: omnis est mora
 Molestâ: mater jam vale carissima,
 Et vos penates patrii, in quibus dies
 1325 Lætos peregi, spes ad amplas molliter

Educta, claris destinata nu-
ptiis.
O fata, fata, & morte defun-
cti patres,
Accipite placide destinatos.

patriæ
Manes salutis: tuque lux no-
vissima
1330 Hodierna nostris haurienda o-
culis, vale.

C H O R U S.

LAus fœminei¹ fama que
sexus,
Et generosæ gloria stirpis,
Animi nimium virgo virilis,
Licet injuria tibi factorum
1335 Utiliores abscedit annos,
Licet immanis feritas Parcæ
Teneri florem carpsit ævi,
Quod tibi vitæ fors detraxit,
Fama adjiciet posthuma laudi:
1340 Et qua primis Phœbus ab In-
dis
Rutilæ tollit lumina flammæ,
Te posteritas sera loquetur.
Te, qui primi flumina Nili
Bibit, & curru qui² Sarmat-
ico
1345 Solidum non timet ire per I-
strum,
Concinet olim,

Non formidine mortis inertis
Pavidam, patriæ donasse ala-
crem
Natura tibi quos dedit annos.
1350 Nostris longum tu dolor &
honor
Virginibus, tibi thalami ex-
pertes
Mœsto ululatu flebile carmen
Per redeuntes recinent annos.
At vos, vestri dedecus ævi,
1355 Animam patriæ reddere se-
gnes,
Vos æternis tenebrarum um-
bris
Teget oblivio longa sepultos,
Et generis pudor, & telluris
Pondus inutile, quos & præ-
sens
1360 Spernit, & altera nesciet ætas.

S T O R G E, N U N C I U S.

HEu misera, an omnis spes
salutis occidit?
Effare. *N.* Res ut inter adver-
sas quidem
Non pessime agitur. *S.* Si
quid accidit boni,
Ea blandientis fortis est cru-
delitas:

1365 Venena dulci melle tetra tem-
perat.
Quapropter ede quicquid oc-
cultas mali.
Ufus dolendi longa que expe-
rientia
Induxit animo callum: ut am-
plius mihi

No-

¹ *Fama que sexus*] *i. e.* famigeratum
sexus decus. Ovid. Amor. III. 9. 5.

Ille tu vates operis, tua fama Tibullus.

Virg. Georg. II. 40.

² *O decus, o famæ merito pars maxima nostræ.*

² *Sarmatico*] [Dubitatio an noti fuerint
Israëlitæ Sarmatæ & Ister, & ita deco-
rum servaverit Poëta.]

- Nocere posset, nil reliquit fors
sibi.
- 1370 Parata certa est sed misera se-
curitas.
N. Ut gesta res est ergo paucis
accipe:
Quum sciret aras ante tristes
victima
Jam destinata virgo, purpu-
reum decus
Per alba fudit ora virgineus
pudor,
1375 Cœtus viriles intuerier inso-
lens:
¹ Ut si quis Indum purpura
violet ebur,
Rosasve niveis misceat cum
liliis.
Sed se per ora cum pudore fu-
derat
Perspicua certæ juncta vis fi-
ducia,
1380 Interque fientes sola fletibus
carens,
Vultu remisso constitit firma,
ac sui
Secura fati: quas tenebat la-
crymas
Propinqua morti virgo, po-
pulus non tenet.
Alium parentis beneficium re-
cens movet,
1385 Et servitutis patriæ exemptum
jugum,
Et solitudo familiæ clarissi-
mæ.
Alius acerbam fortis ingemuit
vicem,
- Longoque luctu breve redem-
tum gaudium,
Raroque stabilem rebus in læ-
tis fidem.
1390 Florem juventæ deflet ille, &
fiderum
Similes ocellos, æmulamque
auro comam,
Supraque sexum pectoris con-
stantiam.
Et forte solito ² gratiorem af-
flaverat
Natura honorem, ceu supre-
mo munere
1395 Dignata funus nobilis viragi-
nis.
Ut jam ruentis æquor in Tar-
tessium
Phœbi. recedens esse gratior
solet
Splendor, rosæque vere supre-
mo halitus
Colorque cupidos detinet ocu-
los magis:
1400 Sic virgo fati flans supremo in
limine,
Parata morti, nec recusans
molliter,
Turpive torpens exitus formi-
dine,
Commorat omnes, versaque in
se lumina
Vulgi stupentis traxerat mira-
culo,
1405 Et triste cunctis attulit silen-
tium:
S. Narrare porro perge faci-
noris modum,

Neu

¹ Ut si quis Indum] Imitari voluit illud
Virg. Æneid. XII. 67.

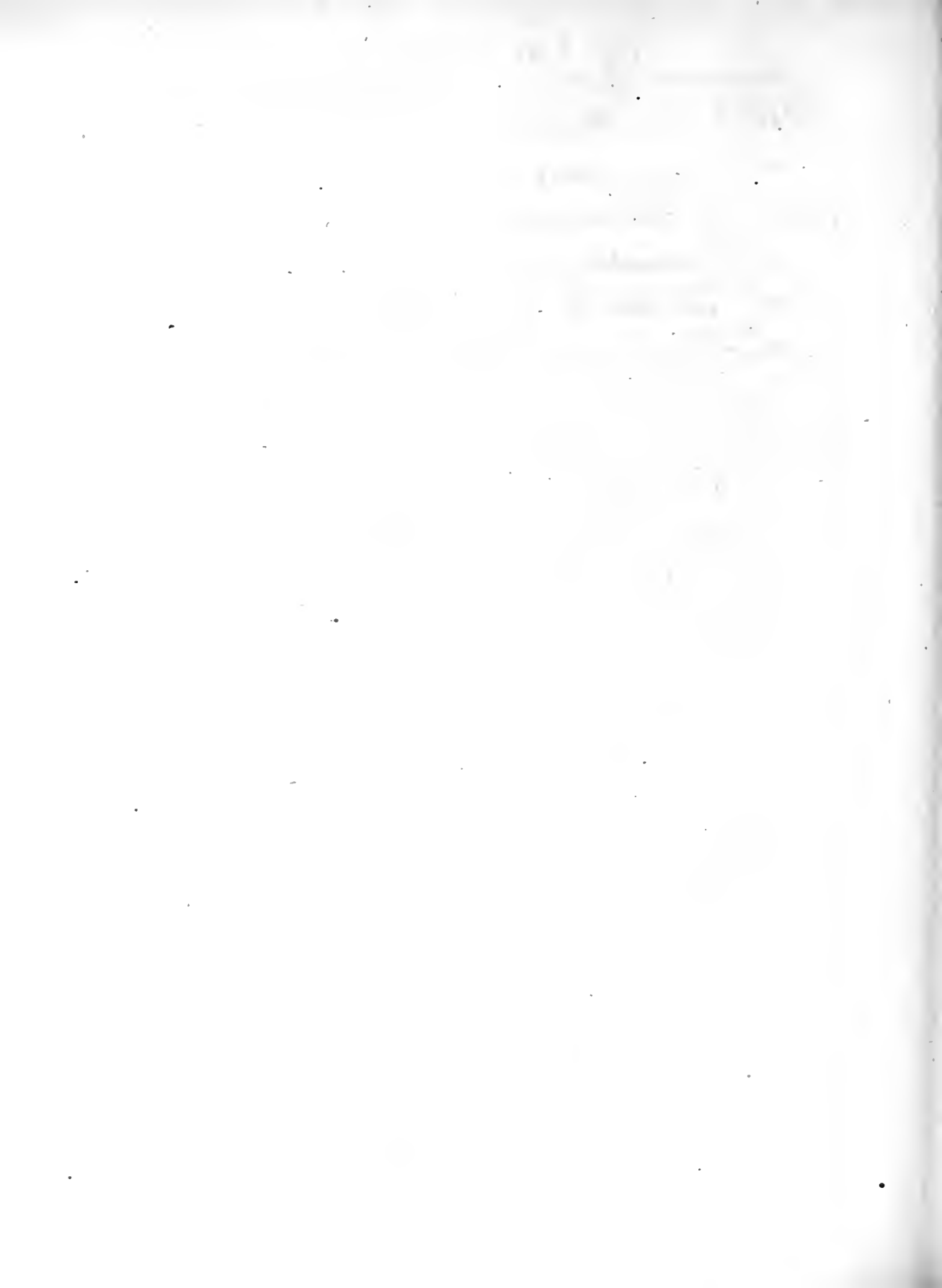
Indum sanguineo veluti violaverit ostro
Si quis ebur; vel mixta rubenti ubi lilia multa
Alba rosa: tales virgo. dabat ore colores

² Gratiorem afflaverat Natura honorem]
Virg. Æneid. I.

----- Lumenque juvene
Purpureum, & lactos oculis afflarat honores.

- Neu parce matris auribus : ni-
 hil potes
 Afferre triste, ut tristiora non 1430
 sibi
 Proponat animus : cuncta jam
 præcepta sunt.
 1410 N. Animi virilis tum puella
 lumina
 Ad clara tollens astra, concipit
 preces
 Ex ore casto, voce non fracta
 malis :
 Æterne rerum genitor, atque 1435
 hominum parens,
 Tandem propitius gentis errori
 tuæ
 1415 Ignosce, & istam victimam
 lenis cape.
 Quod si furoris exigis piaculum,
 Quæcunque nostra contumax
 superbia
 Supplicia meruit, te parentem 1440
 deferens,
 Utinam luatur hoc cruore :
 sæpius
 1420 Utinam liceret sanguinem profundere,
 &
 Hic si parentum & civium sita
 est salus,
 In me furoris impetum ac iræ
 tuæ
 Per mille mortes sæpius deflectere.
 At tu sacerdos quid metuis ?
 (etenim metu
 1425 Gelido tremebat) ades, &
 hanc luce exime
 Animam : morantem solve
 corporis obicem :
 Populum, parentem, meque
 voto libera.
 Ut hæc loquuta est, ille jam- 1450
 dudum parens

Vifus cruentus, sæviorque tigride,
 Oculos amictu lacrymis madens
 tegit,
 Seseque damnans vota que temeraria,
 Fletu sacerdos obrutus vix solvere
 Animæ meatus potuit, & mæsto
 diu
 Taciturna turba torpuit silentio.
 1435 Ut vocis autem pervium patuit
 iter,
 Non ille gemitus, esse nec qualis
 solet
 Fremitus doloris, atque lamentatio,
 Sed concionis gratulantismurmure
 Confusa turba, teque prædicantium,
 1440 Adversa fortis inter aspræ vulnera,
 Et blandientis læta dona, foeminam
 Unam beatam maxime & miserimam.
 Nam plaga quamvis alte ad ossa
 federit,
 Magni doloris magnum habes solatium.
 1445 S. Solamen ipso luctuosius malo,
 Quod leniendo exasperat malum
 vetus,
 Luctusque acerbi memoriam semper
 novans,
 Reducta cogit vulnera recrudescere.
 Quo fortiore nata tulit animo
 necem,
 1450 Hoc angit animum tristior meum
 dolor.

B A P T I S T E S,
S I V E
C A L U M N I A,
T R A G O E D I A,

Auctore

GEORGIO BUCHANANO
S C O T O.

ESTABLISHED
1811
CALUMNIA
TRADE MARK

GEORGIO RICCIARDI
S O T O

GEORGIUS BUCHANANUS
 JACOBO SEXTO
 SCOTORUM REGI

S. P. D.

CUM omnes mei libelli, postquam tibi erudiendo sum appositus, ad te familiariter accedunt, salutant, confabulantur, & in tuæ clientelæ umbra conquiescunt, tum hic meus **BAPTISTES** pluribus de causis tui nominis patrocinium audentius sibi postulare videtur: quod meus, quanquam abortivus, tamen primus est fœtus, & adolescentes a vulgari fabularum scenicarum consuetudine ad imitationem antiquitatis provocet, & ad pietatis studium, quod tum ubique fere exagitabatur, animos excitare pro virili contendat. Illud autem peculiarius ad te videri potest spectare, quod tyrannorum cruciatus, & cum florere maxime videntur, miserias dilucide exponat. Quod te nunc intelligere non conducibile modo, sed etiam necessarium existimo: ut mature odisse incipias, quod tibi semper est fugiendum. Volo etiam hunc libellum apud posteros testem fore, si quid aliquando pravis consultoribus impulsus, vel regni licentia rectam educationem superante, secus committas, non præceptoribus, sed tibi, qui eis recte monentibus non sis obsecutus, id vitio vertendum esse. Det Dominus meliora, & quod est apud tuum Sallustium, tibi bene facere ex consuetudine in naturam vertat. Quod equidem cum multis & spero & opto. Vale. Sterlino, ad Calend. Novembres. 1576.

P E R S O N Æ.

PROLOGUS.

MALCHUS Pharifæus.

GAMALIEL Pharifæus.

JOANNES Baptista.

CHORUS Judæorum.

HERODES Rex.

HERODIAS Regina.

REGINÆ filia.

NUNCIUS.

B A P T I S T E S,

S I V E

C A L U M N I A,

T R A G O E D I A.

P R O L O G U S.

Veteres Poëta fabulantur Protea
 Quendam fuisse, qui se in omnes verteret
 Formas, nec ullis contineri vinctulis
 Possent: liquentes nunc in undas
 dum fluit,
 5 Nunc flamma stridet, nunc ferus rugit leo,
 Viret arbor, horret ursus, anguis sibilat,
 In cuncta rerum transiens miracula.
 At ego profecto fabulam istam comperi
 Longe Sibyllæ veriorem oraculis.
 10 Nam quotquot homines video, tot me Proteos
 Videre vultus credo qui sumant novos,

Seseque vertant in figuras quaslibet:
 Subjecta quorum maxime calumniis
 Fortuna semper scenici est spectaculi.
 15 Nam si vetustam fabulam quis proferat,
 Turbant molesti, tuffiunt & nauseant.
 At si novam quis attulit, tum protinus
 Vetera requirunt, comprobant, laudant, amant.
 Illiberali respuunt fastidio
 20 Nova, & priusquam noscere queant, exigunt:
 Recteque dicta interpretationibus
 Vitiant malignis: omnia in pejus trahunt.

Ipsi-

[Nunc flamma stridet] Non temere existimat eruditissimus Ægid. Menagius Anti-Baillet Tom. I. §. 98. Buchananum hic respexisse illud Licentii apud D. Augustinum,

Spumat aper, fluit unda, fremit leo, sibilat anguis.

Videfis Lud. de la Cerda ad Virgilii Georg. IV. 407.

E c 2

Ipsique somno dediti¹ ac ignavia,
 Vacui laboris, invident laboribus
 25 Aliorum, & omnem collocant
 operam suam.
 Ut deprehendant quod queant
 reprehendere:
 Si quis sit error, antevortunt
 Lyncea
 Visu, notaque perlinunt censura:
 Bene dicta surdis auribus prætervolant.
 30 Horum severa supercilia nihil
 moror,
 Tristemque vultus tetrici arrogantiam.
 At si quis adsit æstimator candidus,
 Qui puriores promoventi litteras
 Studeat benignus, & favore sublevet,
 35 Et (quando ab omni parte sincerum nihil
 Humana gignit mens) levibus erroribus
 Ignoscat, illi fabulam afferimus

novam,
 Aut potius² historiam vetustam
 interpolarem:
 Baptista quondam ut regia libidine,
 40 Et invidorum subdolis calumniis
 Oppressus, indignam innocens
 subiit necem.
 Porro vocare fabulam veterem
 aut novam
 Per me licebit cuique pro arbitrio suo.
 Nam si vetusta est ante multa secula
 45 Res gesta, veteres inter hæc
 censebitur:
 Sin quod recenti memoria viget,
 novum
 Existimemus, hæc erit prorsus
 nova.
 Nam donec hominum genus
 erit, semper novæ
 Fraudes, novæque suppetent calumniæ:
 50 Livorque semper improbus premet
 probos.
 Vis jura vincet, fucus innocentiam.

MALCHUS & GAMALIEL Rabini, CHORUS.

Misera senectus, & supremi
 spiritus

Propinqua meta, fataque infelicia,
 In

¹ *Ac ignavia*] Libri quidam, atque *ignavia*. [Observat Torrentius ad Sueron. August. cap. xcvi. non temere reperiri apud veteres *ac*, sequente vocali. quare male, mea sententia Cl. Daviesius apud Ciceron. lib. 1. de Nat. Deor. cap. 1. edidit, *ac* ab omni curatione: cum Cicero semper & vel atque (ut mox, atque in maxima) soleat ante vocalem ponere. Sed Buchananus hoc millies & in carmine &

in prosa neglexit.]

² *Historiam vetustam interpolarem*] i. e. interpolatam, renovatam, ex veteri positam. Plin. lib. xxix. cap. 1. *Mutatur ars quotidie toties interpolis, & ingeniorum Græciæ flatu impellimur.* Sic Plautus Mostell. l. 3. 117. *Interpoles mulieres vocat, quæ vitia corporis fucus occultunt, ut cum vetulæ sint, puellæ videantur.*

In hofne vitæ longioris termi-
 num
 55 Tribuiftis ufus, ferviente ut pa-
 tria
 Polluta templa cernerem nefarie,
 Profana facra mifta? Vidi im-
 pervii
 Arcana fani fracta, facrum po-
 ftibus
 Aurum revulfum: quicquid aut
 Gabinii
 60 Cupido rapere potuit, aut An-
 tonii
 Haurire luxus, periit: ac ludi-
 brio
 Etiam Cleopatrx fuimus (infan-
 dum) gulæ.
 Ac ne deeffet parte ab ulla indi-
 gnitas,
 Rex, Antipatri Semi-arabis prone-
 nepos,
 65 Crudele fceptrum fævus Herodes
 gerit;
 Judæa Idumæ fervit, Arabarchæ
 Sion,
 Solyma profano, populus impio

Dei.
 Tot fortis inter fævientis vulne-
 ra,
 In fervitute quamlibet gravi ta-
 men
 70 Scintilla quædam dignitatis pri-
 ftinæ
 Adhuc supererat; difciplinæ &
 patriæ
 Vel quæcunque fpecimen, ipsis
 hostibus
 75 Etiam verendum: cœperat vi-
 ctor ferox,
 Et purpuratæ non minima pars
 curiæ,
 75 Honore leges profèqui Judai-
 cas.
 Hac recreati fpe caput vix tol-
 lere
 Feffi miferiis cœperamus, quum
 nefas
 Ortum repente eft, unde nullius
 mali
 Metus imminebat: ecce Bapti-
 ftes novus,
 80 Non e profanis editus parenti-
 bus,

In-

I Antipatri Semi-arabis pronepos] Legen-
 dum videtur nepos. Vide quæ nos de
 metr. Buchan. cap. III. §. 11. 27.

2 Arabarchæ] Occurrit hæc vox apud
 Cic. lib. II. ad Attic. Epift. 17. Velim e
 Theophane expifcere, quoniam in me animo fit
 Arabarches. Et Juvenalem Sat. I. v. 130.

Inter quos aufus habere
 Nefcio quis titulos Aegyptius aut Arabarches.

De nominis autem tum origine tum
 fignificatq; acriter difputant in utrum-
 que fcriptorem commentatores & alii.
 Quidam enim Arabarchen vocatum exifti-
 mant Arabiæ præfectum, aut publica-
 num, qui veftigali quadrupedum ex A-
 rabia in Aegyptum deveftorum præerat.
 ADr. Turnebus Adverf. lib. xxvii cap.
 25. Arabarchen magiftratatum contendit

fuiffe Alexandriæ, qui Judæis præerat
 Alexandrinis, ejufque rei teftem citat
 Jofeph. Bell. Jud. lib. xxii. cap. 5. At
 Cujacius Obferv. lib. viii. cap. 37. Ala-
 barchen fcribendum putat, ita dictum ab
 ἀλαβη i. e. atramento quo fcribimus,
 five fcriptura: quali dicas Magiftrum fcri-
 pturæ: i. e. præpofitum veftigalibus,
 quorum ratio publicanorum fcriptura
 conftabat. Fullerio Misc. fac. I. v. 16.
 Ἀλαβάρχης eft qui vice Principis fun-
 gitur, priore vocabuli parte e Syrorum
 idiomate petita. Cæterum Buchananus
 nihil aliud intelligere videtur quam Prin-
 cipem ex Arabia oriundum, quippe cu-
 jus avus Antipater (Idumæus ideo dictus)
 ex Idumæa erat, quæ regio Arabiæ Pe-
 trææ pars olim cenfebatur.

- Interque cultus educatus exte-
ros,
Sed gente noster, genere Levi-
tes, Deo
Primis dicatus usque ab incuna-
bulis,
Pontificis ipse natus, ipse pon-
tifex
85 Brevi futurus, ni cupitæ gloriæ
Fructus acerbos rapere mallet,
quam suo
Maturam honoris legere messem
in tempore.
Is ergo ruris devii solos colens
Solut recessus, sanctitatis tetricæ
90 Vulgus fefellit imperitum ima-
gine.
Hirto capillo, terga opertus pel-
libus,
Victu ferino, & id genus ' præ-
stigiis,
In se ora vertit omnium. Plebs
credere
Vatem repente redditum mundo
novum.
95 Et jam sequacis ille vulgi exerci-
tum
Traduxit ad se: jam relictis ur-
bibus
Hunc populus unum suspicit,
proceres colunt,
Reges verentur. Ille stolidæ in-
fania
Plebis superbus, alter ut Moses,
nova
100 Dat jura: lymphis expiare cri-
mina,
Adulterare ritibus leges novis
Audeſt vetustas: ² ut furore fa-
cilius
Vulgi fruatur, omnibus probris
patres
Lacerat, secundis plebis usus
auribus.
105 Quod si furentis insolenti auda-
cia
Latronis hujus nemo se cona-
tibus
Opponat, illa celebris orbi san-
ctitas
Brevi peribit, imo perit, imo
perit.
G. Professionem nil temere no-
stram decet
110 Statuere: mites lenitas decet
patres:
Juvenum temeritati dari venia
poteſt:
At nulla nostram poterit excu-
satio
Velare culpam. Paullulum da
iræ locum,
Residat impetus, & dolor de-
ferveat.
115 M. Et tu, Gamaliel, hic fa-
cilegus quæ facit,
Tua,

1 *Præstigiis*] [Sequitur eorum sententiam Buchananus, qui secundam producunt syllabam. vid. Pincier. Parerg. lib. III. cap. 23. & quæ ad Fabri Thesaurum sunt adjecta.]

2 *Ut furore*] Ita major & melior codicum pars, Mamerti scil. Patissonii in officina Roberti Stephani, 1579. Jacobi Stoer, 1591. Genev. 1594. Pet. Sanctandreami, 1597. Commelini, 1609. Hen.

Laurentii, 1618. If. Elzevirii, 1621. And. Hart, 1615 & 1621. &c. i. e. ut ego quidem interpretor, quo facilius furentis effrenisque vulgi animos sibi conciliet ac retineat: eodem fere modo quo paullo superius dixerat, Ille stolidæ infania plebis superbus. Apud Raphelengium tamen 1609, Elzev. 1628 & 1676. Lond. 1686. & alios, legitur, ut favore.

- Tua, ut videtur, approbas sententia.
- G. O Malche, Malche, nec probo aut damno prius
Quam quale quodque sit sciam:
quod vatem ad hunc
Spectat, vir adeo (quantum ego audio) malus
- 120 Non est, nec odio sic premendus publico.
M. O sidera, o cœlum, o solum! Huic etiam viro
Non deest patronus, esse qui malum neget.
G. Qui vitia carpit, qui docet mores bonos,
Præitque primus, quam indicat aliis, viam,
- 125 Hunc esse mihi persuadeas malum virum?
M. Qui jura spernit, qui docet sectas novas,
Novosque ritus, qui petit conviciis
Populi magistrōs, pontificibus detrahit,
Hunc esse mihi persuadeas bonum virum?
- 130 G. Si in nos feveri & tetrici æque judices
Essemus, aliis quam sumus sæpe asperi,
Minus paterent publicis conviciis
Flagitia nostra. Blandiamur quamlibet
Nobis, beati prædicemur, cœlites.
- 135 Vulgo putemur, integri, casti, pii.
- At nemo nostrum maximis vitiis vacat.
- M. Ut hæc, Gamaliel, vera sint, num cuilibet
E plebe fas est præfuli maledicere?
- Plebs audiat, plebs pareat, sit sobria,
140 Injecta frena non recuset: qui præest,
Plebs si quid erret, eam reducat in viam;
Lex ipse sibi sit: si quid autem erraverit,
Est qui scelestum cernat & plectat Deus.
- G. Et tibi videtur æqua lex hæc? M. Maxime.
- 145 G. Quinam? M. Quia propria est plebis ignorantia,
Error, temeritas, imperitia, cæcitas.
G. E plebe media sæpe deprehenderis
Qui principum non cesserit prudentiæ.
M. Quin ergo cathedra ceditus opilionibus?
- 150 G. Opilio Moses, opilio David fuit.
M. Eos erudit cuncta spiritus Dei.
G. Hunc poterit idem qui erudit illos Deus.
M. Nobis relictis erudiet illum Deus?
G. Non scepra spectat, non parentum stemmata,
155 Decusve formæ, aut regias opes Deus:

Pol.

[Eos] [Contrahenda vox in unam tris Buch. cap. III. §. 28.]
syllabam, vel Hov legendum. vid. de Me-

- Polluta nullo corda sed contagio
 Cruditatis, fraudis & libidinibus:
 Hoc ille templo spiritus capitur 180
 facer.
M. Equidem, Gamaliel, fatear ut verum, mihi
 160 Videre pridem sacrilegam hanc sectam tua
 Sententia probare. Non possum amplius
 Celare tacitus, cum tuis majoribus
 Indigna facias: qui tueri debeas 185
 Auctoritatem maxime unus omnium
 165 Nostram, repugnas maxime; idque in gratiam
 Juvenis furentis. Per Deum rogo, edoce,
 Qua spe ista tentas: aut quid hinc captas lucri?
 Forte ille honores aut opes dabit tibi,
 Qui dignitatem funditus nostri ordinis
 170 Evertit omnem, nosque ad inopiam vocat.
G. O Malche, vero procul aberas a scopo,
 Nostram tueri dignitatem si putest
 Nos posse fastu, viribus, superbia.
 Non hæc parentes ratio nostros extulit.
 175 *M.* Vetustâ veteres, nostra nos magis decent:
 Suique vivat quisque more seculi.
G. Quin potius omnes bona bonos semper decent,
- M.* Si quid paterni spiritus nobis foret.
G. Et nos paternis viveremus moribus.
 180 *M.* Poenas luisset morte nebulo hic, non minis.
G. Aliena nostro ab ordine est crudelitas.
M. Quicquid Deo præstatur, id sanctum & pium est.
G. Morti immerentes impia est pietas dare.
M. Hunc immerentem, cuncta qui evertit, vocas?
 185 *G.* Si peccat ille, quin palam redarguis?
 Quin lumen ingenii exferis illic tui?
 Rudem peritus, doctus indoctum, senex
 Aggredere juvenem. Fors reduces in viam;
 Et tibi apud omnes comparabis gloriam.
 190 *M.* Curanda non est ista plaga molliter,
 Sed fune, ferro & igne: vel si quid scias
 Quod fune, ferro & igne sit crudelius.
G. Sit ille, qualem dicis, aut pejor etiam,
 Si vis, dare unum te tamen decet tibi,
 195 Ut ante moneas hominem amice & leniter:
 Ne malle quisquam præcipitare te putet
 Dubium salutis, dexteram quam tendere
 Jam pessum eunti: plurimum interest tuam
 Ad famam, ut omnes invidi etiam intelligant

- 200 Servare te omnes velle, perde-
re neminem,
Nisi obstinata mente qui præ-
ceps ruat.
Unum oro saltem, te priusquam
longius
Abducat ira, cogita quid affe-
qui
Hac obstinata pertinacia queas.
- 205 M. Nempe illud, hostem ut
opprimam, soler bonos,
Dubiosque firmem, & impu-
dentes terream,
Legesque patrias hoc cruore
fanciam.
G. Quin potius illud assequere,
ut omnibus
Grassatus esse viribus tyranni-
dis
- 210 Credare; sanctum donec oppri-
meres virum,
Ratione quem non potueris con-
vincere.
M. Sit sanctus ille, sit gravis
quantum libet,
Divinus illum spiritus non di-
rigit,
Quando instituta prisca patrum
- 215 Et quando apud vos nil repe-
rio præsidii,
Contra ruinam regium auxi-
lium petam.
C. Recte Gamaliel admonet,
me iudice:
Et tu momenti obtempera. Sed
consilii
Recti hostis ira mentis aciem
- 220 Auremque monitis obstruit sa-
lubribus.
G. Ille abiit ira incensus, &
fastu tumens.
Ego, quod licebat, sedulo pro
viribus
Monui furentem, spiritus ni-
xus feros
Lenire verbis mollibus, fidum
dedi
- 225 Consilium: at ille tantum abest,
ut gratiam
Ingratus habeat, etiam ut ode-
rit bene
De se merentem. Vulgo ita
modo vivitur,
Nostrique coetus vitium id est
vel maximum,
Qui sanctitatis plebem imagine
fallimus:
- 230 Præcepta tuto liceat ut sperne-
re Dei;
Contra instituta nostra si quid
audeas,
Conamur auro evertere adver-
sarios,
Tollere veneno, subditisque te-
stibus
Opprimere: falsis regias rumo-
ribus
- 235 Implemus aures: quicquid ani-
mum offenderit,
Rumore falso ulciscimur, & in-
cendimus
Animum furore turbidum, &
calumniis
Armamus iræ sævientis impe-
tum.
Nullius ille nunc memor mo-
destiæ
- 240 Graditur ad aulam: commini-
scetur novas
Sectas oriri, sacra patrum de-
feri,
Auctoritatem regiam ludibrio
Patere,

[Præsidii] [Legendum præsidii.]

Tom. II.

F f

- Patere, demum quicquid illi
commodum est,
Honestæ sceleris nomina obten-
dens suo.
- 245 His si moveri senserit regem pa-
rum,
Inveniet aliud sævius telum :
in caput
Jurata regis clamitabit agmina,
Secreta fieri colloquia : nefa-
rium
Facinus parari : consilia clam
concoqui :
- 250 Coetus coire nocte : privatas
opes
Per factiones impias augescere.
Hæc ille finget, aut atrociora,
ut est
Animi impotentis, barbaræque
jugiter
Crudelitatis auctor. Hæc in re-
gias
- 255 Stillabit aures toxica ingenii
sui.
Hoc adeo cunctis pene semper
regibus
Commune vitium, facile dela-
toribus
Præbere sese : quo quid est cru-
delius
Fictum, facilius creditur : va-
nos metus
- 260 Fingunt sibi ipsi ; mobilis fa-
mæ levem
Sequuntur auram : qui fideliter
monet,
Timidus habetur, languidus,
torpens, hebes.
Virtutis olim vertimus jam no-
mina,
Virtute nulla splendidi : sed
splendidis
265 Titulis superbi fallimus vulgus
rude.
Quod ad prophetam spectat
hunc, modestius
Se noster utinam gereret ordo,
& cautius.
Si missus huc est ille consilio
Dei,
Humana poterit nulla vis obfi-
stere :
- 270 Sin fraude tectum comminisci-
tur nefas,
Sese ipse gladio subito confo-
diet suo.
Interpretetur quisque pro inge-
nio ut lubet,
Si quis sequatur hic meam sen-
tentiam,
Cruore puras servet innocuo
manus,
- 275 Nec temere sancti prodigus sit
sanguinis :
Ne quæ statuimus in alios cru-
deliter
Exempla, recidant postea in
nostrum caput.
Immanitatis non sat Herodes
habet,
Ni facibus iræ subditis, accre-
verit
- 280 Animi furentis impotens cru-
delitas?

C H O R U S.

- QUanta mortales latebris o-
paci
Nox tegit mentes ! quibus in
tenebris.
- 285 Degimus, lapsu celeri, fugacis
Tempora vitæ !
Occulit falsus pudor impuden-
tem,

Im-

- Impium celat pietatis umbra, 315 Pectoris curas, penitus reve-
 Turbidi vultu simulant quieta, lans
 Vera dolosi. Abditæ cæcum penetræle men-
 tis,
 Qui fuit tristi gravitate vultus, Cerneret miris variata formis
 290 Unicum vitæ specimen mode- Monstra non magno stabulare
 stæ, in antro,
 Æstuat præceps furiis, & atrox Plura quam terris ferat in re-
 Fervet in iras. motis
 Qualis Ætnæis vapor e cami- 320 Nilus & Ganges, Libyæque
 nis sævis
 Saxa convolvit celeri rotatu, Fœta portentis, latebrisque ni-
 295 Qualis arentem coquit in favil- gris
 lam Caucasus horrens.
 Flamma¹ Vesævum: Non² ibi tigris rabies cruentæ
 Talis hunc cæcus furor ultio- Deesset, aut fulvæ feritas læ-
 nis næ,
 Cogit in vatem ruere innocen- 325 Non sitim nulla saturata strage
 tem, Dira sævorum ingluvies lupo-
 Ut truci nudam male veritatem rum,
 300 Crimine vexet. Nec venenata basiliscus aura
 Tu mali tanti genitrix, cupido Pestifer, longumque ferens so-
 Gloriæ, vanò tumefacta fastu; porem
 Laufque fucati specie superne Aspis, & caudæ metuendus
 Splendida honesti: uncæ
 305 Mentis ut regnum semel occu- 330 Scorpius telo, lacrymisque fi-
 pasti, ctis
 Fascinas blandis animos vene- Personans seram crocodilus al-
 nis, gam,
 Et relegata ratione turbas Nec doli vulpis, Phariæque
 Pectoris aulam. fallax
 Te fugit verum, pietas, pu- Ludus hyænæ.
 dorque, Ficta crudeles pietas tyrannos,
 310 Te fides, & quæ melioris ævi Impios mores stola fimbriata
 Hospes, infames vitiis reliquit 335 Celat: in panno tenui recon-
 Ultima terras. dit
 Si quis, o, frontis nebulis re- Nuda se virtus, tugurî sub um-
 motis, bra
 Artifex nudas daret intueri

Rustli-

¹ *Flamma Vesævum*] Editiones Mamer-
 ti Patissonii, Paris. 1579. Jac. Stoer.
 1591. Fran. le Preux, Genève, 1594.
 Petri Sanctandreami, 1597. Hier. Com-
 melini, 1609. And. Hart, Edin. 1615.

habent, nullo quidem sensu, *Flammæ
 sævum.*

² *Non ibi*] And. Hart. 1615. *Non
 tibi.*

Rustici, nec¹ se titulis superbis
Vendit; infansque fori tumultus

340 Ridet, & plausus popularis auræ;

Nec cliens magni foribus patroni

Affidet: vitæ tacitos beatæ
Rure secreto sibi nota tantum
Exigit annos.

R E G I N A, H E R O D E S.

345 T U lentus usque auctoritatem regiam

Labare nondum sentis? in tuum caput

Nondum parari cæcus insidias vides?

Nam concitator iste vulgi; si alterum

Superfit annum, vincla,² carcerem, cruces

350 Frustra mineri: jam suas circumspicit

Vires superbus: prosequentum jam grege

Obscurat aulæ regix satellites.

H. A turba inermi quod times periculum?

R. Secreta si conventicula fieri finas,

355 A genere nullo non timendum existimes.

H. At hic ruentem sponte populum ad se docet.

R. Magis timenda est fusa late factio.

H. Crimen refellit istud hominis sanctitas.

R. Hoc tecta velo sæpe flagitia latent.

360 H. A purpuratis vis timenda est satrapis.

R. Et a severis fraus timenda

hypocritis.

H. Inops, inermis, unda cui sedat sitim,

Dat silva victum, terra gramineum torum,

Quem cogitare poterit is sceptris dolum?

365 R. Vides amiculum, & cibum & potum vides:

At quod reclusum pectore gerit, non vides.

H. Conditio regum misera, si miseros timet.

R. Si nil timendo præda fit, miserrima.

H. Quid ergo tutum jam supererit regibus?

370 R. Omnia, quieti si quod obstat auferant.

H. Nempe hoc tyrannus interest regi bono:

Hic servat hostes, hostis ille civium est.

R. Utrumque durum est, & perire, & perdere:

Sed si eligendum est, præstat hostem perdere.

375 H. Cum non necesse est alterum, utrumque miserum est.

R. Tanto in tumultu nihil agendum est aspere,

Quum concitatur mobilis vulgi furor;

Leges,

¹ Nec se titulis superbis Vendit] Vendit pro venditat, seu gloriatur.

² Carcerem] And. Hart. 1621. carceres.

- Leges, religio, auctoritasque principis
Contemta plebi est infimæ ludibrio?
380 Cave, lenitatis falsa species avocet
Tibi mentem ab æquo: quæ videtur lenitas.
Propius tuenti summa erit crudelitas.
Dum parcis uni factioso & perdito,
Is perditum omnes, in caput quos hic tuum
385 Armare satagit. Finge fieri, quod fore
Tandem necesse est, concitari mobile
Ad arma vulgus, cuncta passim lugubri
Ardere bello, vasta linqui prædia,
Urbes cremari, virgines per vim rapi,
390 Manusque dubia conferi victoria:
Quum frena legum ruperit licentia,
400 Hic faciet? hujus regnum habendum arbitrio est?
Si regis esset animus in te. . .
H. Quin abis:
Mihi hæc relinque. R. Quin abeo, ne denuo
In os, ut ante, contumelias feram.
Regina inulta quando cedit infimis,
405 Quæ spes fovebit æquitatis cæteros?

HERODES, JOANNES, CHORUS.

- JAmne abiit? abiit. Hoc agamus interim. 410 Vel ipse testis esse poteris optimus,
Non est quod id te moveat, Quantum saluti faverim semper tuæ.
aut novum putes,
Si læsa mulier nobilis, dives, Namque universæ plebis odium te petit,
potens, Et ad luendas flagitat pœnas reum:
Regina denique, gravius æquo irascitur.

Do-

1 In os, ut ante &c.] [Dixit quidem Terent. Adelph. 1. 4. coram in os laudare; sed an liceat dicere, ferre in os contumelias, dubito, cum diversum hæc locutio, nec

fatis honestum, posset capere sensum, quo ori alicujus illudere veteres dixere. rectius mox dixisset, exprobrare impudicas nuptias in os.]

- Dolentque proceres, & sacer-
 dotes fremunt.
 415 Atque adeo quid sit, quod que-
 relam publicam
 Incendat, edam breviter. Om-
 nes ordines
 Laceras maledicis concionibus
 palam:
 Vulgusque veterum decipis le- 440
 gum rude,
 Lethale spargens dogmatis vi-
 rus novi:
 420 Et turbulentis vocibus regni
 statum
 Tranquillitatemque labefactas
 publicam:
 Parere prohibes milites duci
 suo,
 Parere populum Cæsari, vulgo
 nova
 Dum regna spondes: liberos
 jugo extero
 425 Fore polliceris, speque vana
 concitas:
 Gentem rebellem nec finis
 quiescere.
 Et calamitatum ceu tulissemus
 parum,
 Romana demens arma rursus
 provocas.
 Nec dubito quid sis ausus ab-
 sens, quum palam
 430 Mihi impudicas exprobraris
 nuptias:
 Et odia populi nixus in me ac-
 cendere,
 Fratremque mecum prælio
 committere
 Tentaris, in te quod erat. Ac
 velut parum
 Scelerum patresses, ausus omnia
 in omnium
 435 Pariter salutem, bella jam cœ-
 lo paras:
- Et sacra, quibus hoc hæctenus
 regnum stetit,
 Abolere tentas. Hæc populus
 omnis fremit:
 Lentumque legum me querun-
 tur vindicem
 Patriarum; at in te durius ni-
 hil tamen
 440 A me profectum est: & modo,
 quicquid favor
 Judicis amici & benevoli pote-
 rit dare,
 Tribuetur a me liberaliter tibi.
 Neque enim tyrannum genuit
 avidum sanguinis
 Vestri pater me Assyrius aut
 Ægyptius:
 445 Et patria, & altrix, & parens
 eadem mihi
 Vobisque terra est: infima quo-
 ties perit
 De plebe quisquam, corporis
 membrum mei
 Toties revelli existimo; meus
 cruor
 Mitti videtur: facilem & æ-
 quum judicem
 450 Herodem habebis. Si refellere
 cætera
 Objecta poteris, quicquid in
 me dixeris
 Olim meosque, gratiam facio
 tibi.
 Tu, teste populo, intelliges
 injuriam
 Negligere propriam, persequi
 me publicam.
 455 Utinam ipse reliqua diluas sic
 crimina,
 Severitatis ut mihi nullam tua
 Occasionem linquat innocen-
 tia.
 C. Hac perge carus esse: vives
 posteris

Clarus.

- Clarus. Nec auro, nec cæter-
 vis militum
 460 Tam crede regna tuta, quam
 quæ caritas,
 Et æquitate parta defendit fi-
 des.
 ¶ Tenenda populi frena cui
 credit Deus,
 Audire oportet multa: cuncta
 credere
 Neceſſe non eſt: quæſtus, in-
 vidia, favor,
 465 Timor, dolorque sæpe vera
 ſupprimunt.
 Et plebe ſi quis aut patrum in-
 clementius
 Me credit in ſe prolocutum
 quippiam,
 Vitam neceſſe eſt arguat prius
 ſuam,
 Orationem quam meam culpet.
 Mea
 470 Hæc ratio ſemper fuit, ¹ uti
 reprehenderem
 Delicta publica publice: occul-
 te nihil
 Facio, doceove. Non latebras
 aucupor
 Cæcas; nec homines, ſed vitia
 redarguo.
 Cum me rogarent milites, quo-
 nam modo
 475 Servire poſſent pariter & regi
 & Deo:
 Pulſare vetui, rapere, vim fa-
 cere, dolo
 Circumvenire improvidos, com-
 ponere
 Cupidinem juſſi ad modum ſti-
 pendii.
 Nec ſpem novarum prædico
- rerum, niſi
 480 Quam vos prophetis ex vetuſtis
 creditis
 Mecum: nec unus interim e tot
 millibus,
 Auctore me qui principem con-
 temſerit,
 Profertur. Iſta ſive fama rettul-
 lit,
 Seu finxit ira cæca, dum præ-
 ceptis furit
 485 Studio nocendi, nuda facile ve-
 ritas
 Per ſe refellet. Sacra quam pie
 colam
 Et inſtituta vetera, nullum cer-
 tius
 Indicium opinor, quam meo-
 rum criminum
 Præclarus index quod palam
 non prodeat;
 490 Clam murmuret, ubi facile fit
 fictis locus.
 Quod te negavi poſſe fratris
 conjugem
 Habere jure, id ipſe tecum co-
 gita,
 Utrum placere tibi fit æquius,
 an Deo.
 Atque utinam is animus omni-
 bus itidem foret,
 495 Quicumque regum ſeſe amici-
 tiæ dicant,
 Ut vera malint proloqui ac ſa-
 lubria,
 Quam blanda damno mox fu-
 tura: quot malis
 Præcluſus aditus eſſet & mo-
 leſtiis!
 Ego ſi quid olim liberius ac ve-
 rius

500

¹ Ubi reprehenderem] [Non recte corripitur hic ultima in *uti*. vid. de metris Buch. cap. III. §. 16.]

- 500 Dixi, tu, ut æquum est æqui-
tatis vindicem,
Æqui bonique bonus & æquus
consule:
Tuæque fines hos statue poten-
tiæ,
Mensura legum quos tibi præ-
scripserit. 525
Quod jus in alios hîc habes, in
te Deus
- 505 Aliosque reges omnium Rex
obtinet.
Proinde quicquid de capite sta-
tues meo,
Statuere id ipsum crede de tuo
Deum.
H. Quum in astra venies, lo-
quere tum cœlestia: 530
Terrena jura patere, dum ter-
ram coles.
- 510 J. Terrena vereor regna, pa-
reo regibus:
Æterna patriam regna puto,
regem colo.
H. Res ipsa clamat, regibus
quam pareas;
Parere regem qui tuis vis legi-
bus. 535
J. Si ferre leges mihi liceat,
edicerem
- 515 Parere populos regibus, reges
Deo.
H. Sat litigatum est: rursus
hunc abducite.
Perplexa res est: donec cun-
cta certius
Comperta pateant, stat nihil 540
decernere.
- C. Qui de tyranni oratione se
autumat
- 520 Perspicere mentis posse sensus
abditos,
Næ turbido se credere speculo
sciat.
- Utinam secundet cuncta cœ-
lestis parens!
Sed ominari metuit animus quæ-
timet.
H. Fortuna regum quam mise-
ra sit & anxia,
Nec fando poterit explicare o-
ratio,
Nec cogitando mentis acies as-
sequi.
Nos esse vulgus liberos solos
putat,
Solos beatos, quos egestas ob-
fidet,
Formido cruciat, misera servi-
tus premit.
530 Quodcunque populus diligit,
cupit, timet,
Audet fateri libere; procul me-
tu
Fruitur modestis opibus: at no-
bis foris
Persona honesta est induenda:
cogimur
Vultu benigno humaniter pro-
mittere;
535 Palam profari justa; ficto pe-
ctore
Differre bilem; suppressere o-
dia in suum
Tempus; minari maxime, cum
maximæ
Causæ timoris anxium pectus
premunt.
Spernit modestum principem
plebs, asperum
540 Odere. Vulgo serviendum est
mobili,
Et imperandum: nil meo arbi-
trio gero.
Hunc si prophetam perdo, po-
pulum offendero:
Si servo, regno consulo parum
meo.

Quid

- Quid ergo agendum est? Idne
dubium est? imperi
- 545 Habenda ratio est: ipse mihi
sum proximus.
Si ob scepra populo servien-
dum est, stultius
Quid esse poterit, regna quam
pessundare,
Placere vulgo dum studes? plebs
gaudia
Irasque temere sumit, & teme-
re abjicit.
- 550 Nunc stat cruore auctoritatem
regiam
Stabilire: vulgus facile post
placabitur.
Si serpere malum latius præfens
sino,
Remedia vincet: ausus est vi-
delicet
Mihi impudicas exprobrare nu-
ptias
- 555 In os: id illi impune si permi-
sero,
Non stabit illic hominis impu-
dentia.
Jam scepra leges ad suas flecti
volet:
- Jam vincla captis induet: jam
non regi,
Sed regere cupiet, jura regibus
dabit,
560 Confundet imis summa: gli-
scenti malo
Statim medendum est: ante-
quam crescat, recens
Flamma opprimenda est: con-
tumelias novas,
Veterem ferendo, provocas,
injuriam.
Populo secundo si expetere pœ-
nas queam,
565 Populi faventis gratiam non ne-
gligam:
Si nequeo, regno cuncta stat
postponere.
Quid Malchus iste garriat de
legibus,
Quas curiosas quæstiones litibus
Inexplicatis jactet, id nihil mea
570 Referre credo, modo populus
unam hanc sciat
Legem tenendam, præter ut
leges, mihi
Licere quidvis, esse legitimum
putet.

C H O R U S.

- O** Spatiofi conditor orbis,
Cujus trepidant omnia
nutum,
- 575 Cœlum nitidis ignibus aptum,
Tellus vario florida cultu,
Tumidum refluis æstibus æ-
quor:
- Nonne ad nostras pertulit au-
res
- 580 Fama prioris conscia secli,
Ævi splendida facta prioris?
Cum-tu, validæ robore dex-
træ,
Auro atque opibus regna super-
ba
Ipsa exstincti a stirpe revel-
lens;
Illorum ut nos agro infereres;
585 A-
- I Cujus trepidant omnia nutum] Westf.
nutu: at elegantior magisque Poëtica re-
cepta lectio. Juv. Sat. 10.*
- Nec motæ ad Lunam trepidabis arundinis
umbram.*

- 585 Agro, haud ense, aut jaculis
nostris,
Aut consilio vique parato:
Sed nos cœli favor omnipotens
Per fera tutos agmina duxit.
Non tu Rex ille Hæcitarum?
590 Non tu gentis Deus Hebrææ?
Cujus ductu perfida castra
Proculcavimus, hoste peremto:
Non consili robore nostro,
Sed duce, & auspice te, præ-
claras
595 Sæpe retulimus patriæ palmas.
Nunquid penitus deseris, olim,
Genitor, populum tibi dile-
ctum?
Nunquid fabula linquimur ho-
sti?
Spræta est pietas: religio jacet:
600 Fraus purpurea regnat in au-
la:
Populus, tanquam victima, san-
ctus
Dat pia sævæ colla securi:
- Vates pereunt ense tyranni:
Nostris gaudent luctibus hostes:
605 Et pietatis sub prætextu,
Meriti pœnas regna gubernant:
Meritos regnum pœna coërcet.
Exsurge, tuo populo fer opem:
Exsurge parens optime, & ho-
sti
610 Da te talem cernere, qualem
Te viderunt æquore patres
Rubro Pharios mergere currus:
Qualem vatis fatidici olim
Te puer oculis vidit apertis,
615 Dantem igniferis frena quadri-
gis,
Totis flammæ spargere campis,
Te, caligine pulsa erroris
Humanæ qui lumina mentis
Obruta cæca nube recondit,
620 Et quæ primo sole tepefcit
Tellus, & quæ mergere ponto
Cernit rutilæ lumina flammæ,
Unum agnoscat cuncta poten-
tem.

M A L C H U S, J O A N N E S.

- Sic se profecto res habent
mortalium,
625 Ut optionem si tibi obtulerit
Deus,
Incertus erres: quid recuses,
quid velis.
Opes, honores, rem tibi &
tu's cupis?
Quæ perdidierunt sæpe voti
compotes.
Hosti imprecaris vincla, car-
cerem, fugam?
630 Quæ sæpe pariunt maximam
illi gloriam,
Tibique damnum: quod adeo
verum meo
Didici periculo, exemplâ ne lon-
ge petam.
Nam cum remotis montium de-
gens jugis,
Baptista vulgus fascinaret hic
novus,
635 Plebisque secum credulæ trahe-
ret gregem,
Ego Pharisææ dignitatis vin-
dicem
Me præstiti unum, cæteris cun-
ctantibus:
Nec experiri cuncta desii-
prius
Quam dura fontes vincla pres-
serunt manus,
640 Hostemque carcer publicus
compefcuit:.

- Aulamquetotam criminum implevi. At nihil,
 Ut video, profunt vincla, carcer, crimina:
 Sic plebis animos occupavit impiæ
 Vis dira pestis, omniumque pe-
 ctora
 645 Lethale virus perbibere, ut il-
 lius
 Clades honorent, ingemant pe-
 riculis.
 Quacunque pergo, me execerantur, indicant
 Me digito, iniquo me intuentur lumine:
 Illi favetur sacrilego, qui sustulit
 650 Rerum universa & ordinum discrimina;
 Et excubatur ante clausum carcerem.
 Nihil miserius esse nobis arbitror,
 Qui nos omissis rebus aliis commodo
 Populi dicamus: quisquis illi mancipat
 655 Se, collocatam gratiam sciat male:
 Ut qui maligno semper ingenio solet
 Favere pravis, optimates spernere.
 Quo conferam me? quid querar primum? quibus
 Potissimum irascar? cui opem primum feram?
 660 Pseudopropheta populus impius colit:
 Mussant Rabini, connivet Rex, negligunt
 Procures: ruentes solus his humeris ego,
 His fulcio humeris patrios ritus, manum
 Nullo admovente: publicam solus vicem
 665 Doleo: quid igitur? deseram munus? sacra
 Legetque prodam, dignitatemque ordinis?
 Meque esse patiar hostibus ludibrio?
 Patiar profecto. Nam quid aliud jam queam?
 Feramne solus, ferre quod cuncti abnuunt?
 670 Et me ruinæ publicæ objiciam? Deus
 Sua tueatur: quando jam sic vivitur,
 Ut quisque caveat sibi, ego mihi sum proximus.
 Si male gero rempublicam, in meum caput
 Ruina verget: qui favent nunc maxime
 675 Stanti, jacentem calcibus premi petent.
 Si bene geram rem, gratiam male collocem,
 Nihil parabo præter invidiam mihi.
 Nunc Gamalielis sero consilia placet,
 Nisi forte sero nemo respicere potest.
 680 Malo ego requirant hic meam constantiam,
 Quam re peracta temeritatem puniant.
 Quod cuique visum est sentiant: molestiis
 Ego me explicabo, & gratiam refarciam
 Hoc cum propheta: nec animi simplex homo

- 685 Renuet opinor. Duriorem si
mihi
Se ostendet, omnes admovebo
machinas,
Ne populus illum credat arti-
bus meis
Periisse: populum si reconcilia-
vero,
Non undequaque cesserit res
690 Atque ipse, opinor, ipse nimi-
rum est, vide
Qui cœtus illum sacrilegum se-
quitur comes.
In urbe media nos inanes inte-
rim
Inter cathedras desideremus: at
libet
Audire primum quid magister 715
hic ferat.
695 ¶. O magne rerum rector, au-
ctor, arbiter:
Te quicquid aër continet laxo
sinu,
Quæcunque tellus educat, quic-
quid suis
Fretum sub undis nutrit, agno-
scit Deum,
Sentit parentem, legibus semel 720
datis
700 Obsequitur ultro tramite im-
mutabili:
Jussu tuo ver pingit arva flori-
bus
Fruges dat æstas, fundit au-
tumnus merum,
Hiems pruinis vestit albicanti-
bus 725
Montes, in æquor curva vol-
vunt flumina
705 Moles aquarum, mare recipro-
cat vices,
- Noctem Diana, Phœbus in-
cendit diem,
Et inquieta lustrat orbem lam-
pade.
Nil denique usquam est sive cœ-
lo, seu solo,
Quod non libenter pareat Regi
suo,
710 Amet parentem, & officiis qui-
bus potest
In conditorem studia declaret
sua.
At solus homo, quem cæteris
longe magis
Gaudere decuit, & obsequi jus-
sis Dei,
Contemptor unus inter omnes
maxime est:
715 Præcepta spernit, frena legum
rejicit:
In omne præceptis facinus it: li-
bidine
Metitur æquum: ponderat jus
viribus.
M. Principia recte sese habent
tibi hæctenus.
¶. Nec tam per orbem devias
miror vago
720 Errare gentes, quam populum,
qui se Dei
Hæreditatem jactat, & conviciis
Incessit alios, impiosque clami-
tat:
Quum nulla, qua sol cunque
terras adspicit,
Gens orbe toto vivat effrenatius.
725 M. Sane locutus cuncta vere es
hæctenus.
¶. Nec ista vulgi culpa tantum
est mobilis:
Levita longe veste fulgens
candida,

Le-

1. *Levita longe veste fulgens candida Legisque scriba turgidus scientia*] Non facile con-
stat

- Legisque scriba turgidus scientia,
 Et vos verendi ætate matura senes,
 730 Obliquus error devio flexu abstrahit:
 Viduæ orphanique caussa vestra ad pulpita
 Succumbit; opprimitque dives pauperem:
 Iniqua juxta & æqua sunt venalia.
 M. Disrumpor ira: tacitus hæc ut audiam?
 735 J. At vos Rabini, sanctitate cæteros
 Præstare qui simulatis & scientia,
 Et vos sacerdotum sacrata dignitas,
 Princepsque sacri pontifex collegii,
 Decimatis omne terra quod profert olus.
 740 Non vos anethum, mentha, ruta, & allium,
 Urtica non vos aut viride fœnum fugit:
 At si legendum, si docendum scilicet
 Responsa vatum, & sanctioris orbita
 Monstranda vitæ, vestra demum auctoritas
 745 Est muta, muti non latratis hîc canes,
 Circumfrementes vestra non ovilia
 Lupos abigitis: quid lupos dixi? lupi
 Vos estis ipsi, vos gregem de-
 glubitis.
 Vos lana vestit, lac sitim sedat, famem
 750 Caro: gregem non pascitis, vos pascitis.
 M. Faceſſat hinc in maximam malam crucem
 Concordia: egone patiar amplius meo
 Sic insolenter contumeliam ordini
 Fieri? Deus me si ex olympo mitteret
 755 Hac lege, ut hæc sint audienda, deseram
 Mandata potius, ista quam dici audiam.
 Durare nequeo ulterius: heus tu vir bone,
 Turbæ magister unice: hæc nempe est tua
 Doctrina? populum incallidum sic instruis?
 760 J. Si probuses, ad te haud attinent quæ dicimus.
 M. Ad te sacerdotem attinet traducere?
 J. Bene puto dici, cum malis dictum est male.
 M. Parere juvenem convenit majoribus.
 J. Parere cunctos convenit magis Deo.
 765 M. Te jussit igitur ista proloqui Deus?
 J. Jubet profari vera cunctos veritas.
 M. Tacuisse vera sæpe multis profuit.
 J. Cum scelere juncta nil moramur commoda:

M.

stat horum versuum constructio, nisi antecedentia Baptistæ verba huc revoces, Præcepta spernit, &c. aut simile quid ad sensum perficiendum tibi supplies.

- M.* Scelus videtur, ni scelus dicas, tibi.
- 770 *Ÿ.* Scelus videtur tot perire milia
Spectare, possim cum reducere in viam.
- M.* Reducere? gregis nonne pastores sumus?
- Ÿ.* Si res quidem eadem est pascere & deglubere.
- M.* Rerum tuarum satage, nostra desere.
- 775 *Ÿ.* Vicina cum res agitur, agitur & mea.
- M.* Quis tandem es, oro, auctoritate hac præditus?
- Tunc ille Christus patribus promissus es?
- Ÿ.* Non sum. *M.* Propheta es ille? *Ÿ.* Non sum. *M.* Es Helias?
- Ÿ.* Nec Helias sum. *M.* Si nihil es horum, neque
- 780 *Spes nostra Christus, nec Propheta, nec Helias,*
Quinam auctor audes esse baptis-
mi novi?
Quem te esse tandem perfere-
mus? indica.
- Ÿ.* Vox sum in remotis montium clamans jugis,
Viam parate, facite rectas semitas
- 785 ¹ Veniente Domino: cujus adventu cavæ
In plana valles explicabunt se,
solo
Saxosa montes culmina æqua-
bunt: ego
In nomen ejus abluo populos
aquis,
Cui detrahendis servus etiam
- foeculis
- 790 Indignus essem, nemo quem agnoscit, licet
Versetur inter vos, & usque obambulet.
- M.* Quos iste laqueos nescit, atque ambagibus
Eludit! istam quam tibi sic vindicas
Auctoritatem quo probas miraculo?
- 795 *Ÿ.* Posses ego vicissim te rogare etiam, tuam
² Auctoritatem quo probes miraculo?
- M.* Ut contumax est! quamlibet celes, tamen
Quid in furorem te rapiat, omnes sciunt.
Nostra profecto crescere invidia cupis,
- 800 Rem comparare gloriamque incommodo
Nostro, artibusque vis potens fieri malis.
Nec decipis nos: ipse tete decipis.
Nec primus ista es fallere aggressus via:
Postremus utinam debitas pœnas luas:
- 805 Aut potius animum in melius admonitu meo
Mutes: &, auctor ut fuisti errantibus,
Mutatus auctor sis revertendi in viam.
Vidi severam veste sanctimoniam
Præ se ferentes, ut facile facerent fidem

810

¹ Veniente Domino] Werst. Venienti: at metrum non recipit.

² Auctoritatem quo probes] Editt. Edimb.

1578. Elzev. 1628. Werst. 1687. Londin. 1686, quo probas.

- 810 Animi modesti & simplicis: post
artibus
Ubi his honores comparassent
& opes,
Nudare sensim ingenia: probi-
tatem prius
Bene simulatam propalam con-
temnere,
Et frena veris moribus permit-
tere.
- 815 Quod si hac honorum tendis ad
fastigia,
Rerum imperitum fallit igno-
rantia:
Non isto ad altam tramite itur
gloriam.
Ni me fefellit pessime non pes-
simus
Magister usus, & senectæ usus
parens,
- 820 Famæ reique consules melius
tuæ,
Si tuta potius appetas quam

- splendida.
7. Si vera dico, recta facio,
cur mihi
Quisquam imperare debeat si-
lentium?
Sin falsa, doctus imperito id in-
dica.
- 825 M. Horum pigebit, morte
quum pœnas lues.
7. Isthæc minare fata formi-
dantibus.
M. Si vivo longum, faxo non
lætabere
Hac contumacia. Scies quid sit
fenes
Negligere, scribas jurgiis pro-
scindere,
- 830 Dictis Rabinos provocare pro-
cacibus:
Et quando amicos nos habere
negligis,
Quid possit odium forte cogno-
sces senum.

C H O R U S.

- A**D surta qui se comparat,
Nocturna vitat lumina:
835 Odit facem sicarius,
Sui furoris consciam:
Puer recusat pharmaca,
Condita amaro absynthio:
Abhorret a salubribus
840 Vulnus resectum emplasmatis.
Occulta cui mentis mala
Secreta rodunt pectora,
Huic est molesta veritas,
Quæ cor revelat turbidum.
845 At vos severi hypocritæ,

- Quos fronte duros tetrica
Lucrum juvat nefarium; ex-
Errore vulgi creduli,
Quantumlibet recondita
850 Celaveritis crimina,
Quamvis tegatur sordida
Sentina mentis impiæ;
Vos vestra conscientia
Secreta rodens arguit:
855 Vos clausus intra viscera
Occultus exest carnifex,
Daro flagellans verberæ.
O ter beatum & amplius,
Qui

[Duro flagellans verberæ] Forte Surdo
legendum: quemadmodum Juvenal. Sat.
13. v. 192. quem hic imitatus videtur
molter:

— — — Cur tamen hoc tu
Evassisse putes, quos divi conscia facti
Mens habet attoniti os, & surdo verbe e eodit;
Occultum quatiente animo tortore flagellum.

Qui purus animi ad iudices
860 Non fit reus domesticos;

Clauso nec in præcordiis
Tortore semper vapulat:

MALCHUS, CHORUS, REGINA.

- I**N rege nulla certa spes est:
publicam
Suamque causam prodidit pra-
vo ambitu,
865 Populo placere dum studet, dum
gratiæ
Venatur auram, lenitatis ima-
gine
Me plebis iræ nixus est suppo-
nere:
Suasque voluit vindicare inju-
rias
Meo periclo. Nempe Baptistæ
necem
870 Ut si videret ægrius ferre popu-
lum,
Populo paratus capite confestim
meo
Litare: populus si tulisset le-
viter
Novæ interemtum factionis
principem,
Quod se ultus esset maxima
cum gloria,
875 Credi volebat: callide: sic ex-
hibent
Alternæ regescivium de sangui-
ne
Spectacula sibi, & cæde ludunt
mutua.
Quodcunque vulgus approbat,
sibi vindicant:
A se patratum prædicant: lau-
di suæ
880 Nostri laboris arrogant indu-
striam.
Popularis aura si favoris flexe-
rit
Secus ac putabant & petebant,
transferunt
Culpam in ministros: & cruo-
re innoxio
Animaque vili crimen avertunt
suum.
885 Superest doloris sola nostri par-
ticeps
Regina, rigris orba ceu catu-
tulis furens,
Baptista thalami quod prioris
fœdera
Polluta coram rege non proba-
verit,
Palamque vetitos lege damna-
rit toros
890 Cum uxore fratris. Flamma
dum recens calet
Iræ æstuantis, turbidæ menti
faces
Supponam, alamque commo-
dis sermonibus.
Atque ecce sese in tempore of-
fert commode.
C. Nunc flamma flammæ, to-
xicum nunc toxico
895 Accedit: instat ultimum peri-
culum.
M. Regina salve, splendidum
gentis decus,
Et sola regni digna tanti culmi-
ne.
R. Et tu Rabine Malche: sed
quid tristis es?
M. Idem quod animum, ut ar-
bitror, pungit tuum.
900 R. Fortasse: sed tu quid sit,
ede apertius
M. Ecquid animo æquo fers
dignitatem tuam
Sperni?

Sperti? per orbem sacrosanctam
regii
Auctoritatem nominis vilescere?
Et sceptrā vulgi subijci ludibrio?
905 *R.* Quid ergo faciam? quod remedium sit, doce.
M. Iras & animis, & tuis natalibus,
Thalamisque dignas corde tandem concipe.
R. Jamdudum id actum est: rumpor ira, lacrymō,
Objurgo, clamo: sed nec ira
910 Promoveo quicquam: verba venti dissipant.
M. Si auctoritate, qua decet, apud conjugem
Esses, inultas sic tuas injurias Tulisset, aut, ut verius dicam, suas?
R. ² Studia ipse populi, Malche, cernis. Forsitan
915 Hac rex putavit posse pœna spiritus
Acres retundi, & mitigari audaciam.
M. Tu si feroces spiritus cœrcitos
Putes latroni huic vinculis & carcere,
Erras. Ferarum sævit acrius furor,
920 Quas fracta fudit cavea, quam quas deviis
Silva alta semper educavit montibus.
Quid liberatus non aget, cujus

¹ *Sed nec ira & lacrymis*] Utraque editio And. Harti *nec ira nec lacrymis*, repugnante carminis lege.

colit
Nunc vincla populus? Provocata accenditur,
Non mitigatur ira: contumeliis
925 Elatus animus ad furorē impellitur.
R. Quin lenietur? potius hoc beneficio:
Quod qui perierat pertinacia sua,
Sit liberatus regia clementia.
M. Quod tu beneficium, ille putat injuriam:
930 Seseque vinctum quam solum sapius
Per te meminerit. *R.* Asperum ingenium refers.
M. Id pene cunctis insitum est mortalibus:
Quod bene patraris, gratia illico perit;
Quod male patraris, nullus obliviscitur.
935 Odere cuncti propemodum beneficia,
Quorum memoriæ juncta sunt maleficia.
Baptista quoties memor erit meriti tui,
Meminisse toties sceleris eum sui puta:
Se scelere credet non solutum, sed tuo
940 Animo nocentem, liberum pravo ambitu;
Pœnam remissam, in tempus iram suppressi.
R. Ingenia sæva mitigat benignitas.
M.

² *Studia ipse populi*] Elzev. 1628. Westfalixque nonnullæ Belgicæ editiones, *Studia ipsa*.

- M. Longo quod usu¹ in pejus
usque induruit,
Multo facilius fregeris, quam
flexeris.
- 945 R. Quin ergo dubiam, quid sit
e re, præmones?
M. Reddam expedita hæc fa-
cile, si credas mihi.
R. Modo præmoneto, nulla
erit per me mora.
M. Quærendo, agendo, pro-
videndo, haud otio,
Res magnæ aguntur. R. Si ni-
hil promoveris
- 950 Quærendo, agendo providen-
do, non in magis
Præstat quiesse, quam nego-
tium ut tibi
Frustra facessas, & aliis sis ri-
sui?
M. Quod sæpe vis non perficit,
vincit labor.
Nec alta quercus icta subito
- sternitur:
955 Nec vertit aries bellicus primo
impetu
Muros: frequenter quæ putaris
perfici
Non posse, tempus expedit:
quæ non potest
Plerumque ratio, expugnat
importunitas.
Proinde prensa: lacrymis misce
preces,
960 Irasque monitis, blanda dicta
jurgiis:
Ambi maritum sedulo omnibus
modis:
Occasiones usquequaque am-
plectere.
Si peragi aperte res nequit, ten-
das dolos.
Quod spectat ad me, certa stat
sententia,
965 Nisi re peracta neutiquam de-
sistere.

C H O R U S.

- T**Andem livor, & impiis
Accensus furiis dolor
Vires sævitæ suæ
In vatem exseruit pium.
- 970 Illinc sæva calumnia
Diræ juncta tyrannidi
Pugnat fraude nefaria:
- Hinc innoxia veritas
Nullo fulta satellite
975 Spernit terrificas minas.
Tot telis petitur caput
Unum: tot pariter doli
Intentant juveni necem.
² Ille ut tunsa furentibus

980

¹ In pejus usque induruit] Quintil. lib. II. cap. 4. *Frangas citius quam cornas quæ in pravum induruerunt.*

² Ille ut tunsa furentibus *Ilex dura aquilonibus*] Ira recte exhibent Editio Edimb. 1578. Francof. Wecheli 1578. Mam. Patiffonii 1579. Sanctandr. 1597. Raphe- leng. 1609. Commel. 1609. And. Harti 1621. Glasg. 1684. At Genev. 1593 & 1594. Jac. Stoeri 1591. And. Harti 1615. Elzev. 1621 & 1628. Janson. 1640. Westf.

1687. Lond. 1686. Joan. Cairns 1677. &c. *tunsa* in *tonsa* mutavere, decepti, ut videtur, illo Horatii, Carm. 4. Od. 4.

Duris ut ilex tonsa bipennis
Nigræ feraci frondis in Algido,
Per damna, per cædes, ab ipso
Ducit opes animumque ferro.

Quamvis enim *ilex tonsa bipennis* ele-
gantissime dicatur; non propterea *ilex*
tonsa aquilonibus quis proprie dixerit: lon-
ge quippe diversum sensum *tondere* & *tun-*
dere

980 Ilex dura aquilonibus;
 Aut rupes remeabili
 Quam fluctu mare verberat,
 Nullo concutitur metu.
 O numen venerabile
 985 Cunctis, candida Veritas!
 Quam nec bellica vis metu,
 Nec fraus infidiis potest
 Firmo pellere de gradu:
 Sola non metuis graves
 990 Fortunæ instabilis vices:
 Non obnoxia casibus
 Ullis, pectora robore
 Armas insuperabili:
 Et vitæ dominam & necis
 995 Parcarum indomitam manum
 Nobis esse vetas gravem.
 Sed cesso vatem convenire,
 nuncio
 Ut impleam aures omnium mi-

ferrimo?
 Atque eccum ante ipsas carce-
 ris stantem fores.
 1000 Propago sanctis sanctior paren-
 tibus,
 Et innocentiae una pristinae fi-
 des,
 Incolumitati, dum tempus fi-
 nit, tuæ
 Consule: Rabinus Malchus in-
 tentat dolos:
 Occulte inops regina consilii
 furit:
 1005 Blanditur aula: rex suam sen-
 tentiam
 Dissimulat: alii vera mussant
 dicere:
 Jam tempus instat ultimi discrimi-
 nis.

JOANNES, CHORUS.

Quid est pericli? C. Mor-
 tis urget terminus.
 J. Hæc summa nobis imminen-
 tis est mali?
 1010 C. Quo nullum in hominem
 cadere possit amplius.
 J. Ut vis tyranni cesset ac do-
 lus, feret
 Hanc sponte nobis temporis
 longinquitas,
 Pravo timendam, at innocenti

optabilem.
 C. At tu salutem negligas tuam
 licet,
 1015 Te ratio nostri tangat: istos
 spiritus
 Paullum remitte: precibus ani-
 mum regium
 Flecte: per amicos non inexo-
 rabilem
 Spero futurum. J. Sedulo non-
 ne hoc ago?

C.

dere animo ingerunt: hoc enim *percutere*
 aut *verberare*, illud *scindere* vel *amputare*
 significat. Virgil. *Æneid.* V. 124.

Est procul in pelago saxum, spumantia contra
Littora, quod tumidis submersum tunditur olim
Fluctibus, hyberni condunt ubi sidera Cori.

Claudian. in Rufin. 1. 275.

Te nobis trepidæ ceu sidus dulce carinæ

Ostendere Dei, geminis quæ lassa procellis
Tunditur. ———

Et Buchan. ipse Psal. 65.

--- - *Fugaque inquietis Tunsæ procellis.*

I Parcarum indomitam manum } Ita E-
 ditio Edimb. 1578. Raphel. 1609. And-
 Hart. 1621. , cum aliis nonnullis: at
 Mam. Patisson. 1579. Jac Stoer. Per.
 Sanctandr. Commelin. Elzev. 1621. &
 1628. And. Hart. 1615. Gen. 1593 &
 1594, *indomita* habent, quod metrum
 non recipit.

C. Utinam tibi istam præbeat
mentem Deus.
1020 ¶. Nihil precari est opus: is
animus jam diu est.
Explere properat rex meo iram
fanguine:
Nec ego recuso: qui magis re-
gem queam
Placare, quam quum volumus
eadem & nolumus?
C. Bona verba. ¶. Quid igitur
mihi auctor es? duo
1025 Reges utrinque facere pugnan-
tia jubent:
Cœlestis alter, misericors, cle-
mens, bonus;
Terrenus alter, impotens, fe-
rox, malus:
Mortem minatur alter; alter
me vetat
Mortem timere, pollicetur præ-
mium
1030 Vim non timenti: corpus alter
perdere
Potest; at alter corpus una &
spiritum
Torquere flamma poterit inc-
vitabili.
Hi quum repugnent, consule
utri paream.
C. Placare nunquam postea He-
rodem datur,
1035 Oblata si nunc prætereat occa-
sio:
Dei sed ira semper est placabi-
lis.
¶. Divina quanto sævit ira len-
tius,
Hoc mota pœnas exigit seve-

rius.

C. Sic fata spernis, quæ Deus
mortalibus.
1040 Timenda voluit esse? neve cor-
poris
Animique sanctum dirimeret
confortium
Oblata temere caussa, vinclo
mutuo
Amoris animum corpori con-
nexuit.
¶. Non sperno mortem: at
morte momentanea
1045 Fugio perennem: quem Deus
lucis mihi
Concessit usum, reddo repeten-
ti libens.
C. Itane relinquis orphanos pa-
rens tuos?
¶. Nunquam orphanus erit,
qui Deum credit patrem.
C. Nil te propinqui, nil ami-
corum movent
1050 Lacrymæ, impotenti quos ty-
ranno deseris?
¶. Non deserō, sed potius ab
eis deseror.
Namque, institutam ab initio
mundi viam,
In fata curro. Nempe lege hac
nascimur,
Quicumque lucis fruimur almæ
munere,
1055 Conditio cunctos una cohibet,
tendimus
In mortem: eo nos singuli du-
cunt dies.
Mortem esse pœnam voluit im-
probis Deus,

Bo-

[*Momentanea*] [Ignotum Quiritibus
vocabulum, sed Christianis frequenta-
tum. *Momentarius*, quo Apulejus utitur,
magis placebat Vossio. vide Borrichii

cogitationes, qui nos remittit ad inscri-
ptionem apud Gruter. pag. 1064. ubi ni-
hil reperio in hanc rem: alteram spuriam
nihil moramur.]

- Bonisque portum, terminum
 longæ viæ,
 Ad longioris vitæ initium ja-
 nuam,
 1060 Quæ nos perennis splendidam
 ad lucis domum
 Mittat renatos verius quam
 mortuos:
 De carcere hic est exitus mor-
 talibus,
 Et ad carentem morte vitam
 transitus:
 Hac universus præiit coetus pa-
 trum,
 1065 Cuncti sequentur. Quis, ubi
 liquit carceres,
 Non cursor animo rapitur ad
 metam? freto
 Quis æstuoso nocte tenebrosa
 vagus
 Portu recuset se quieto conde-
 re?
 Quis exul, errans per peregrini
 foli
 1070 Deserta tesqua, dolcat in pa-
 triam ciso
 Sese reverti? Lætus ergo tra-
 mite
 Decurso ad ipsum stare metam
 me puto.
 Jam prope peractæ liber e vitæ
 freto
 Prospicio terram: de peregrino
 solo
 1075 Domum revertor, optimum pri-
 mum patrem
 Visurus: illum nempe patrem,
 qui solum
 Revinxit undis, induit cælum
 solo;
 Regitque certas mobilis cæli
 vices:
- Servator, auctor, rector unus
 omnium:
 1080 Cui cuncta vivunt viva juxta ac
 mortua.
 Ut flamma sursum sponte vol-
 vit vortices,
 Undæ deorsum perpeti lapsu
 ruunt,
 Propriumque pergunt ire cun-
 cta ad fomitem:
 Jamdudum anhelat spiritus cœ-
 lo editus
 1085 Rerum ad parentem lucis æter-
 næ incolam,
 Quem contueri est vita, mors
 non cernere.
 Non, si pruinis obstet horrens
 Caucasus,
 Aër procellis, unda tempesta-
 tibus,
 Tractusque nimis invius calo-
 ribus,
 1090 Eo ire pergam? non, tot ut vi-
 deam duces,
 Reges, prophetas, judices pios,
 via
 Rumpenda, vel si mille mortes
 obstruant?
 Ergo recluso corporis de car-
 cere,
 Eo evolare spiritus liber cu-
 pit,
 1095 Quo cunctus ibit orbis ferius
 ocyus.
 Nam longa vita nil, opinor,
 aliud est,
 Quam lenta duro servitus in car-
 cere.
 O mors laboris una laxamen gra-
 vis!
 O mors doloris portus, & mali
 quies!

1100

x Servator, auctor] And. Hart. anni 1621, Scrutator, auctor.
 H h 3

- 1100 Notumque paucis commodum
mortalibus!
Formido pravis, & bonis vo-
tum! tuo
Sinu recepta naufragum hoc
corpusculum,
Et sempiternæ duc quietis in do-
mum,
Quo non sequetur vis, dolus,
calumnia.
- 1105 C. O te beatum hac pectoris
constantia!
O nos misellos, quos iners ani-
mi metus
Felicitationis privat hoc confor-
tio!
Quando igitur ipse quod opus
est factum tenes,
Salve valeque sempiternum di-
cimus.
- 1110 Quam discors hominum tra-
mite dispari
Versat lis animos! non metuit
mori,
Qui nil commeruit: qui meruit
mori,
Si vanis leviter mors crepuit
minis,
Ex sanguis trepidat degeneri
metu.
- 1115 Quam mortem fugiunt gnavi-
ter improbi,
Per flammam, per aquas, saxa-
que devia:
Tam mortis cupidi præcipi-
tant boni
Illustres animas dura per om-
nia.
Nempe ignota malis commo-
da mors habet,
- 1120 Et fati comes est vita bea-
tior.
Nec toti morimur: sed me-
lior rogos
- Nostri pars avidos spernit, &
æthera
Sublimis patrium scandit, &
igneos
Inter cœlicolas certa animas
manet
- 1125 Sedes innocuas: at male con-
scios
Manes exagitant sulphureo in
lacu
Crinitæ colubris Eumenides
nigris,
Et jejuna avidi guttura Cer-
beri,
Et nunquam futuri copia Tan-
tali.
- 1130 Hinc formido malis: hinc bo-
na spes bonis;
Et vitæ fragilis prodiga pecto-
ra,
Dum vitam properant infragi-
lem sequi.
O Siren magicis illecebris po-
tens,
Et fallacis amans vita fugax
boni!
- 1135 Tu nobis teneris blanditiis
mali
Vicinum effugium claudis: &
obstruis
Portum perpetuæ pacis ama-
bilem;
Nullus terror ubi Martius in-
crepat,
Nec rauco reboant classica
murmure,
- 1140 Nec pirata rapax æquora ter-
ritat,
Nec latro tacitum trux nemus
obsidet,
Nec sceptri misera prædo cu-
pidine
Insanus populis exitium creat:
Nec felix placido solus ut otio

1145 Torpescat, tenues cladibus
obruit:
Nec viles animas qui miserabilis
Vulgi pro titulis mutet inani-
bus.
Sed tranquilla quies, almaque
faustitas,
Et simplex probitas omnia
possidet,
1150 Et ferri in tenebras indocilis
dies,
Et vita alterius nescia funeris,
Et luctus queruli nescia gau-
dia.
O dulce hospitium corporeæ
domus,
Et vitæ nimium carcer ama-
bilis,
1155 Jam tandem magicis exue nexi-

bus
Mentem cœligenam, quam
patriæ suæ
Oblitam gremio amplecteris
ebriam
Lethes somniferæ deside to-
xico,
Et lætam thalami degeneris
jugo.
1160 O fallax lutei tegmen amicu-
li,
Vanescere in cineres rursus
abiens tuos;
Ut rursus patrio reddita mens
polo
Puri se radiis luminis expleat:
Et te pestiferis morte labori-
bus,
1165 Et mentem anxiferis solve mo-
lestiis.

R E G I N A.

Pharisæus igitur spem fefel-
lit: rex pari
Se vanitate pariter & me pro-
didit,
Vulgi loquacis dum timet ru-
musculos.
Formido misere, nata quid
rerum gerat,
1170 Saltationis nuper in convi-
vio
Cui rex frequenti præmium
sponderat
Quodcumque peteret: illa Ba-
ptistæ caput
In lance pepigit se petituram,
& feret:
Feret profecto, nisi parum
notus mihi

1175 Sit regis animus. Liber invi-
dia necis,
In me odia populi vertet, ut
reor, libens.
Et ego, peracta re, libenter
id feram:
Odium ultionis gaudio, ma-
culam lucro
Pensabo. Turpe est esse atro-
cem fœminam.
1180 Turpe, nisi reges esse inultos
turpius
Foret. Sed ambo proferunt
pedem domo
Rex & puella: quo propior
est spes, metus
Hoc gravius urit: cuncta for-
tinet Deus.

HERODES, PUELLA, REGINA.

- D**eliberatum quid rogares
jam tibi
1185 Satis videtur? *P.* Sic fatis: si
quidem fatis
Promissa regum certa sint, &
regia.
H. Ne metue firma, testibus
coram, fide
Sancita: regni posce dimi-
dium mei,
Vel si quid animo carius re-
gno est tuo,
1190 Feres; volentem nulla vis a-
verterit.
P. Istud brevi jam quale sit
videbimus.
H. Jam posce, certum est.
P. Nil opus regno tuo
Mihi est, quod æque, rege-
re, meum reor,
Ac si ipsa teneam: rem facilem
& æquam peto.
1195 *H.* Non ego, sed ipsa, ne fe-
ras, tibi in mora es.
P. Da in hac recisum lance
Baptistæ caput.
H. Quod verbum ab ore te-
mere tibi, virgo, excidit.
P. Non temere. *H.* Donum
virgini indecens petis.
P. Non indecorum est faci-
nus hostem perdere.
1200 *H.* Hic igitur ira dignus ho-
stis regia est?
P. Is dignus ira est, scelere
qui hanc meruit suo.
H. Quod nunc remedium ple-
bis odio reperiam?
P. Parere populi est, impe-
rare regum.
- H.* Æqua imperare regium est.
P. Quod iniquum erat
1205 Prius, imperando facere rex
æquum potest.
H. At imperandi lex facit re-
gi modum.
P. Si principi quod placuit
est jus, jam modum
Non regibus lex, legibus sed
rex facit.
H. Pro rege fama me tyran-
num perferet.
1210 *P.* At sceptrametuit. *H.* Me-
tuit: & garrit tamen.
P. Compesce ferro. *H.* Re-
gna male servat metus
P. Et regna vertit facile sce-
lerum impunitas.
H. Securus est, quem civium
servat fides.
P. Neesse reges est timeri,
diligi
1215 Neesse non est. *H.* Odia
crudelem premunt.
P. In rege vulgo lenitas con-
temnitur.
R. Hæc tota, opinor, ten-
dit huc oratio,
Promissa vana ut effluent.
Nondum mihi
Regum videre nosse quæ sint
munera.
1220 Si honesta credis esse regi &
turpia,
Quæ honesta vulgus credit esse
& turpia,
Falleris: amici, proximi, fo-
cer, gener,
Fratres, sorores, civis, hostis,
pauperum

Sunt

- Sunt vincla: vana regibus vocabula.
- 1225 Diadema quisquis induit capiti semel,
Vulgaris omnes ponat officii gradus.
Nil arbitretur turpe, quod regi utile:
Nullum indecorum facinus esse existimet,
Suæ salutis quod facit causa. Salus
- 1230 A rege populi pendet: igitur consultit
Populi salutem, quisquis in regem est pius.
Tantine sanguis hujus erit homunculi,
Ut tu diebus sollicitus ac noctibus
Non conquiescas? Deme nobis hunc metum,
- 1235 Sceptra pudorem, vastitatem mœnibus,
Armis rapinas, civicum bellum omnibus.
Statuere magno oportet exemplo & novo,
Ut sacrosancta regna sint mortalibus.
Scelus patravit: scelere pessum eat suo.
- 1240 Si nil patravit, conjugum pereat tuæ.
Da conjugum hostem: conjugem si negligis,
Promissa redde filiæ, rex & parens.
H. Promissa certum est optima reddere fide.
- At illa, si me consulat, sapientius
- 1245 Optabit. R. At, si consulat me, ne sua
Consilia mutet. H. Itane? sicne oportuit
Jurasse temere? sic puellæ meæ
Obstringere fidem? sic salutem, regnum, opes,
Vitam, necemque feminæ committere?
- 1250 R. Promissa regum certa firmet veritas.
H. Quando negare non licet, quod modo licet,
Admoneo rursus, & oro, ne quid sanguine,
Sexuque vestro, & regio culmine parum
Dignum patrare cogat iracundia.
- 1255 R. Hæc mitte, nostræ linque curæ cætera.
H. De vate si quid statueritis durius,
Vestra illa culpa, vestrum erit periculum.
R. Jam vindicata dignitas est regia,
Ne pateat ulli in posterum ludibrio:
- 1260 Jam saxo populus pervicax de regibus
Loqui modeste vel malo discat suo:
Et siue reges æqua iniquave imperent,
Æquo ferenda populus animo omnia putet.

C H O R U S.

- D**avidis regnum, Solymæ-
que turres,
1265 Et locupletis Solomonis ar-
ces,
Unde tam dirus furor in pro-
phetas?
Sanguinis justis fitis unde sæ-
va?
Quem decet normam pietatis
esse,
Unicum est vitæ specimen 1290
scelestæ.
1270 Furta, vis, cædes, dolus &
rapinæ
Sunt tuæ tirocinium palæstræ.
Non sacerdoti pietas nefan-
dis
Fraudibus suadet cohibere dex-
tras.
Cultor idoli populus reliquit
1275 Omnium rerum dominum &
parentem:
Pro Deo lignum colitur la-
pisque:
His calent aræ vitulis & agnis:
Et suæ dextræ simulacra ado-
rat
Artifex: vitam sine lege trun-
cum
1280 Poscit, a muto eloquium pre-
catur:
Pauperi dives, dominus mi-
nistro
Supplicat: ritus pereunt ve-
tusti.
Te prophetarum cruor inno-
centum
- Judicis magni rapit ad tribu-
nal:
1285 Pauperes clamant, viduæque
cælum
Questibus implent.
Ergo te justæ manet ultionis
Pœna non mendax, nisi fallor
augur.
Namque, qui fastus premit
insolentes,
1290 Arbiter cœli, maris atque ter-
ræ,
Spectat ex alto, lacrymasque
plebis
Et preces tristes meminit, ma-
nuque
Vindice infandi sceleris pro-
pinquas
Exiget pœnas: quibus intu-
mescis,
1295 Insolens victor tibi vertet ar-
ces:
Barbarus miles tua possidebit
Prædia: externo domino re-
fundet
Vinitor fructus tuus: alta qua
nunc
Surgit in cœlum ¹ Solomonis
ædes,
1300 Exterus messem faciet colo-
nus.
Ergo dum præbet tibi pœni-
tendi
Numinis favor spatium, re-
lictis
Turpiter vitæ vitis peractæ,
Exteri ritus simulacra pelle;
1305

¹ *Solomonis ædes*] Libris omnibus *Solomonis* legitur, pro quo non dubitavi-
mus *Solomonis* reponere, ut ead. scen.

v. 4. quemadmodum & aliis scriptoribus
id nomen constantiter declinatur.

1305 Et sitim fraterni avidam cruo-
ris,
Et famem argenti cohibe pro-
fanam.
Sed nec exactæ male pœnite-
bit
Te tuæ vitæ, neque sacra ab
æde
Exteriritus simulacra pelles;
1310 Nec sitim fraterni avidam

cruoris,
Nec famem argenti fugies pro-
fanam.
Ergo te pestis vitiosa car-
pet,
Te fames, bellum, macies,
egetas
Opprimet, donec merito re-
pendes
1315 Sanguine pœnas.

NUNCIUS, CHORUS.

Q Uis indicabit ubi repe-
riam gentium
Comites prophetæ, nuncium
ut tristem feram?
C. Nisi forte properas, siste
paullisper gradum:
Eloquere paucis: scire quid
feras juvat.
1320 N. At non juvabit scisse, scire
quod cupis.
C. Ut ut se habent res, ne
moram invade brevem.
N. Scisti puella ab rege quid
petiverit?
C. In lance vatis sibi caput
cæsum dari.
N. In lance vatis abstulit cæ-
sum caput.
1325 C. O facinus atrox! ille cœ-
lestis vigor,
Decusque vultus morte tristi
emarcuit!
Et ora nuper plena sacro nu-
mine
Clausit perenni dira vis silen-
tio!
N. Quid fles? inanes mitte
questus fundere.
1330 C. Quum flenda videam & au-

diam, flendum negas?
N. Si flenda mors est, mor-
tuos illi fleant
Quorum sepultæ spes jacent
cum corpore;
Qui post soporis terminum
brevissimi
Reditura membra non putant,
& alteram
1335 Superesse vitam. Mortuos mi-
seri fleant,
Miserosque tantum: neminem
facere potest
Fortuna miserum: similis in-
fontem licet.
Sontemque maneat terminus
vitæ, ramen
Male morietur nemo, qui vi-
xit bene.
1340 De genere miseros exitus si ju-
dices,
Miseros putabis tot patres san-
ctos, quibus
Crux, ensis, unda, flamma
clausit spiritum.
Nam veritatis qui satelles oc-
cidit
Pro religione, patriisque le-
gibus,

1345 Ominibus illum prosequi bonis decet,
 Votisque vitæ pascere similem exitum.
 C. Vere profecto es elocutus omnia.
 At nos, opinio quos & errores trahunt,
 Dum fata fugimus, fata stulti incurrimus.
 1350 Ignis pepercit, unda mergit: aëris
 Vis pestilentis æquori ereptum necat:
 Bello superstes tabidus morbo perit,

[Ominibus illum prosequi bonis decet] Longe major codicum pars male *Omnibus* habent. Liv. in Præf. *Cum bonis potius omnibus votisque ac precationibus Deorum Deorumque, si, ut Poëtis, nobis quoque mos esset, libentius inciperemus.* Cic. Phil. 12. cap. 8. *Proficiscantur legati optimis omnibus.* Suet. in Augusto cap. 57. *Revertentem ex pro-*

Differre, non vitare fata dat Deus:
 Et scœneramur mortis in dies moras
 1355 Morbis, periclis, luctibus, molestiis.
 Nec longa vita est aliud ac longi mali
 Catena, mortis nexa ad usque terminum
 Serie perenni. Nec ligati hoc vinculo
 Servire miseri nos putamus: exitum.
 1360 Quam servitutem potius exhorrescimus.

vincia non solum fastis omnibus, sed & modulatis carminibus prosequebantur. Et ipse Buchan. de jur. reg. pag. 19. l. 16. — cum bonis omnibus & fastis acclamationibus prodeuntem: ubi in Edict. Francos. & Mosman. omnibus perperam itidem legitur.

F I N I S.

GEOR.

GEORGII BUCHANANI
S C O T I
P O E M A T U M

P A R S A L T E R A :

In qua continentur,

FRANCISCANUS & FRATRES.

ELEGIARUM Liber I.

SILVARUM Liber I.

HENDECASYLLABON Liber I.

IAMBON Liber I.

EPIGRAMMATUM Libri III.

MISCELLANEORUM Liber I.

DE SPHÆRA Libri V.

MEDEA & }
ALCESTIS } Euripidis Poëtæ Tragici, Latino carmine redditæ;

SATYRA in Carolum Lotharingum Cardinalem.

GEORGIAN UNIVERSITY

1900

ROBERT A. J. J.

PARSONS

FRANCIS J. J.

FRANCIS J. J.

FRANCIS J. J.

FRANCIS J. J.

FRANCIS J. J.

FRANCIS J. J.

FRANCIS J. J.

FRANCIS J. J.

FRANCIS J. J.

FRANCIS J. J.

FRANCIS J. J.

GEORGIUS BUCHANANUS JACOBO STUARTO

MORAVIÆ Comiti S. P. D.

ANTE annos fere triginta, cum ruri apud Comitem Cassiliſſæ eſſem, ſcripſi per otium Elegiam, quæ animos Franciſcanorum magis quam pro re offenderat. Homines enim in paupertate ambitioſi, & qui ſub umbra honeſti flagitia potius tegerent, quam ex virtute præſtitis officiis ſuam exiſtimationem tuerentur, nihil moleſtius ferebant, quam pellem, ut ait Horatius, ſibi detrahi. Itaque totis ſuæ impotentia viribus (qui patribus illis religioſis mos erat) in me incumbunt, & animo gladiatorio injuriam (ut ipsis videbatur) tam inſignem ultum eunt: adeoque homines, in maledicendi palæſtra exercitati, criminibus ſeminandis brevi perfecerunt, ut ad Regias etiam aures parum belli de me rumores penetrarent. Verum longe alio atque illi exſpectaverant ſucceſſu. Nam Rex jampridem eorum artes deprehendere cœperat, & ad opinionem de flagitiis eorum prope confirmatam nova etiam acceſſerat offenſio, quod in cauſſa hominis nobilis, qui majestatis erat accusatus, Franciſcani, qui in omnia omnium negotia ſalcem (quod dicitur) immittere ſolevent, parum ſincere ſe geſſiſſent. Itaque iisdem fere, quibus hæc gerebantur, diebus, cum ad Regem, qui me paullo ante filio ſuo inſtituendo præfecerat, in Aulam veniſſem, is mihi conti. uo multis audientibus imperavit, ut in Franciſcanos aliquid, idque etiam acriter, ſcriberem: non quod mihi in eo genere facultatem exiſtimaret eſſe præcipuam, ſed quod me, opinor, ſtimulis privati doloris incitatum, acriorem injuriæ publicæ fore vindicem ſperaret, quando etiam, quod ait Poëta lepidiſſimus,

Si natura negat, facit indignatio verſum.

Verum contra longe tum evenit. Ego enim, qui hominum illo-
rum

rum impotentiam probe nossem, & opes magis timerem, quam re-
 vererer virtutem, abjectis belli consiliis, statuebam quavis ra-
 tione mitigare potius, quam acrius irritare, bestias natura fe-
 ras & prope implacabiles. Itaque ut Regi in Franciscanos, &
 Franciscanis in me iratis pariter satisfacerem, carmen por-
 rexi, quod ejus adversus illos iræ impetum eluderet, & eo-
 rum erga me animos non accenderet vehementius. Erat enim
 & verbis & sententiis ita scriptum ambigue, ut in utramvis par-
 tem Lectori facilis esset interpretatio. Deinde nullum mihi re-
 servavi exemplar, ne latius ejus rei fama promanaret. Veram
 id consilium, quantumvis mihi callidum videretur, adeo me fe-
 fellit, ut dum utrisque placere studeo, neutris satisfacerem. Nam
 & illi statim per speculatores, quos habebant in Aula frequen-
 tes, rumore vulgato, omnes concionum suarum aculeos in me di-
 stringebant, & in facinore incerto suæ malevolentie certam da-
 bant significationem. Et Rex acriores a me stimulos poscebat,
 qui non modo summam pingerent cutem, sed in intima usque præ-
 cordia penetrarent. Neque id erat adeo difficile, in homines tam
 delicatos, & ita sua opinione sacrosanctos, ut ad levissimas eo-
 rum offensusunculas expiandas,

Non debeat una parari

Simia, nec serpens unus, nec culeus unus.

Itaque [scripsi,] & jure, ut mihi tum videbatur, iratus, &
 ut Regi satisfacerem, quoniam illis non possem, carmen de vi-
 ta, moribus & institutis eorum inchoavi, ejusque principium
 Regi flagitanti obtuli. Et tamen, animis utrinque irritatis, ut
 aliquem mihi ad eorum gratiam reservarem receptam, nulli præ-
 terquam Regi carminis ejus copiam feci. Illi vero, qui meo sup-
 plicio cuperent aliorum ora obstruere, & securitati suæ in lon-
 ginquum prospicere, non destiterunt, & per se maledicis concio-
 nibus, & per suæ factionis amicos in Aula, primum a filio Regis
 instituendo me abstrahere, deinde in exilium ejicere, exulem to-
 tis potentie viribus per Angliam, Franciam, Hispaniam, &
 Liguriam persequi. Tandem post vicesimum quartum exilii mei
 annum, cum Nobilitatis Scoticanæ consensione tyrannis eorum
 esset oppressa, capsi retractare Satyram, jussu Regis inchoa-
 tam,

tam, varietate temporum communiū interpellatam, meorum [temporum] iniquitate intermissam: ac vix tandem per otium absolutam, sub tuo, Jacobe Stuarthe, nomine potissimum edere statui, qui in patria ab illis monstris expurganda princeps operam navasti; eamque adeo strenuam, ut quæ Græci, homines summo ingenio & doctrina, in maxima fugendi licentia, de Hercule suo fabulati sunt, tu rebus præstiteris; & incredibili tua virtute antiquitatis fidem adeo sublevaveris; ut quæ nemo fieri posse credebatur, a te facta non minus omnes gaudeamus, quam admiremur. Accedit etiam illud, quod patris tui æs alienum, licet sero, tandem aliquando tamen existimarem tibi per paternam ingrediēti vestigia potissimum solvi debere, & ita solvi, ut temporis moram fœnoris amplitudine compensarem. Vale, Fano Andreæ, Nonis Juniis, 1564.

FRANCISCANUS & FRATRES.

FRANCISCANUS.

U^{nde} novus rigor in vultu? tristisque se-
veris

Frons caperata minis, tardique modestia
gressus?

Illaque frenatæ constans custodia linguæ?

Quo lepor & risus abiēre, salesque venusti?

5 Nec pila delectat, nec rauci in pulvere circi
Flectere cornipedem, volucrem nec ducere visco,

Nec leporem canibus, nec certo cominus ictu

Figere ramosi vivacia pectora cervi?

Sæpe mihi humanæ meditati incommoda vitæ,

10 Spesque leves, trepidosque metus, vanosque labores,

Gaudiaque instabili semper fucata sereno,

(Non secus ac navis lato jactata profundo,

Quam venti, violensque æstus, canusque magister

In diversa trahunt,) tuto subducere portu

- 15 Decretum ¹ quodcunque mihi superesse fugacis
 Fata sinent ævi, sanctisque impendere curis
 Finem animæ, & stolidæ lacrymis commissa juventæ
 Abluere infani citra commercia mundi.
 O sanctum festumque diem! cum carnabe cinctus,
 20 Obrafumque caput duro velante cucullo,
 Auspiciis, Francisce, tuis, animo insitus astris,
 Præcipiam ætheriam terreno in corpore vitam.
² Hic scopus, hæc meta est, plenis huc tendere velis
 Mens avert, ut stabili tandem statione potita,
 25 Irrita fallacis fugiat ludibria mundi.
 Si tibi propositum est sanctæ compendia vitæ
 Carpere per virtutis iter, nucibusque relictis
 Exferere immerfam cæca caligine mentem, &
³ Ad fontes penetrare boni, tenebrisque remotis
 30 Tollere perspicuos animi ad cœlestia visus,
 Vota quidem laudo & magnis congratulor ausis:
 Sed si degeneris recti ⁴ seduceris umbra,
 Et sequeris vanum transverso tramite factum,
 Dum tempus te resque finit, ⁵ cecinisse receptum
 35 ⁶ Ne pigeat, temere inceptos nec flectere cursus:
 Neu tu sinceri recteque monentis amici
 Despice consilium; nec te plus obstitit annis
 Error, & infani moveant deliria vulgi,
 Quam ratio simplex, & nullis oblita fucis,
 40 Et veri inventrix: sed nec me oppedere cœlo
 Crede, nec in Divos redivivam attollere Phlegram.

Nam-

¹ *Decretum*] In editione Basileensi, anno, ut videtur 1568. Hen. Stephani 1569, & Commeliniana 1609, legitur, *Decrevi*.

² *Hic scopus, hæc meta est*] Ita Steph. 1569. Basil. 1568. Genev. 1584 & 1594. And. Hart. & Commelin. Absert autem [est] ab Elzev. 1621 & 1628. Westen. Lond. 1686, aliisque nonnullis Editt.

³ *Ad fontes penetrare*] Boët. lib. III. Merr. 9. 23.

*Da fontem lustrare boni, da, luce reperta,
 In te conspicuos animi defigere visus.*

Unde quidam forte arbitrentur hic [fontem] & [conspicuos] legendum, non [fontes] & [perspicuos:] at nulla opus mutatione.

⁴ *Seduceris umbra*] [Rectius *deduceris* scripssisset. *seducere* enim Latinis est seor-

sim ducere, ut constat. adhæsit hoc Buchanano ex Theologorum inquinato sermone, ut aliquoties hoc verbo perperam utatur.]

⁵ *Cecinisse receptum*] Quamvis usu longe frequentius sit *ceciniisse receptui*, nihil tamen impedire videtur quo minus *ceciniisse receptum* Latine dicatur, pari modo quo Ovid. Met. 1. 340.

----- *Cecini iussos inflata receptus.*

Et Trist. IV. 9. 31.

----- *Cane, Musa, receptus.*

Ita enim ex optimorum codicum fide reposuit accuratissimus Nic. Heinsius; cuius loco *recessus* utrobique vulgo legitur.

⁶ *Ne pigeat*] Recentiores codices, *Neu pigeat*, & vers. seq. *Non tu sinceri* -----

Namque ego sum teneris semper veneratus ab annis
Pontifices, sanctosque patres, quos candida virtus
Reddidit æterna dignos in secula fama.

- 45 Attamen haud quoties longo sub firmate rasum
Cerno caput, tortum funem, latumque galerum;
Atque fenestratum soles captare cothurnum,
Cernere me Paulum credo: nam veste sub illa
Sæpe latent sævi truculenta mente tyranni,
50 Sæpe latro, lurcoque vorax, & foedus adulter,
Et simulatus amor, fallaxque modestia vultus,
Quæ tegit innumeras sub ovillo vellere fraudes.

- Ergo cave ne te falso sub nomine mendax
Simplicitas fors transversum seducat, & illuc,
55 Unde referre pedem nequeas, trahat: & puerum olim
Me quoque pene suis gens hæc in retia mendax
Traxerat illecebris, nisi opem mihi forte tulisset
Cœlitus oblata Eubuli sapientia cani.

- Et quoniam, ut video, morbo cruciaris eodem,
60 Sive nocens gramen, magicive potentia cantus,
Seu genii fraus forte mali tibi sustulit omne
Judicium, sævo mentem excantante veneno,
Experiar furias purgamine mentis eodem
Expugnare tibi, quo me sine fine furentem,
65 Gaudentemque malis, indulgentemque furori,
Eubuli eripuit divina scientia docti.
Tu modo ne dubita, monitis nec certius istis
Esse p̄ta insanæ quod ructavere Sibyllæ.

- Ergo ubi lustrali novies te asperferis unda,
70 Signarisque novem crucibus, totiesque meracum
Hauseris helleborum, niveo cum flore revulsam
Moly tenens, memori quæ dicam mente reconde.

- Hæc licet a sanctis olim gens patribus orta,
Clara quidem niveo morum candore refulsit,
75 Implevitque sua venientia secula fama;
At nunc posteritas, vera pietate relicta,
Degenerem quæstum fordesque secuta, caducas
Cogit opes, ficta & sub relligione pudendos
Occultat mores, & famæ innixa parentum
80 Seducit stolidum pietatis imagine vulgus.

Et ne forte tibi præstringat lumina vanus
Splendor, & attonito velut ad spectacula vultu

Suspi-

I Atque fenestratum soles captare cothurnum] Recentiores Atque fenestratum so-
leas c. c. Fefellisse videtur infra v. 45.
---- Soleasque æstivum admittere solem.

- Suspicias sanctæ simulacra evanida vitæ,
 Eja age spectemus quid sit, quod vulgus, & ipsi
 85 Pontifices, rerum domini, summique Monarchæ
 Tantum admirentur: quid raso vertice calvum
 Conferat esse caput, quid longo syrmate talos
 Usque tegi, soleasque æstivum admittere solem,
 Et quæ prætextu latent portenta sub illo:
 90 Quæ monstra abscondat vestis sinuosa; quid artis
 Vana superstitio, ¹ mentes ut fascinet ægras,
 Sit commenta; ² suas quam vendat callida nugas.
 Principio huc omnes tanquam ad vivaria currunt,
 Queis res nulla domi est, quibus est irata noverca,
 95 Quos durus pater, aut plagosi dextra magistri
 Territat, aut legum timor, aut quos dedita somno
 Exercet nullis Lethæa ignavia curis:
 Deinde quibus gelidus circum præcordia sanguis
 Obsitit ingenio, quos sacro a fonte Camœnæ,
 100 Quos Pallas Phœbusque fugat, ³ quos sidere torvo
 Aspicit infausto ⁴ volucer Tegeaticus ortu.
 Hi cum infrugiferæ spatium trivere juventæ
 Musarum in studiis frustra, jam mollibus umbris
 Sic fracti, nec bella pati, nec ducere remos,
 105 Nec terram incurvo norunt suspendere aratro:
 Ergo famem adversus, violentaque frigora brumæ,
 Hic sibi desidiæ portum, atque ignobilis otii
 Esse rati, huc properant: illis custodia portæ
 Creditur, ast aliis cura est commissa culinæ:
 110 Hic hortos fodit, hic viduas circumvenit: illi
 Pinguis ingenium est, rus ibit, fallat agrestum
 Vulgus hebes, pueris fragrantia poma, puellis
 Amuleta dabit, tenero redimicula collo:
 Donec blanditiis, fabellisque admirandis
 115 De larvis, deque empusis, & lumine cassis,
 Tandem captatum trahat in sua retia piscem.
 Adde his, quos febris, quos vexat dira phrenesis,

Aut

¹ *Mentes ut fascinet ægras, Sit commenta*]
 Ita, monente viro docto (qui variantes
 lectiones suasque nonnusquam conjectu-
 ras Editioni Elzevirianæ anni 1621 sub-
 jecit) hunc locum restitimus, pro quo
 libris omnibus editum est, *mentes ut fasci-
 net ægras, Est commenta.*

² *Suas quam vendat*] Forte legendum,
suas cum vendit.

³ *Quos sidere torvo*] Steph. *Queis sidere
 torvo Aspicit infaustos volucer Tegeaticus ortus.*

⁴ *Volucer Tegeaticus*] i. e. Mercurius elo-
 quentiæ Deus, a Tegea urbe Arcadiæ sic
 dictus. Stat. Sylv. I. 2. 18.

Et de Manalia volucer Tegeaticus umbra.

Et Syl. V. 1. 101.

---- Non plura interprete virga
Nuntiat e celsis ales Tegeaticus astris.

- Aut alius cerebri expugnator morbus: in ipsa
 Morte siti, cum jam medicus spondere salutem
 120 Desierit, longa stolidi vertigine jurant
 Se, quodcunque ævi placati numinis ira
 Jam deploratæ dignetur jungere vitæ,
 In Franciscano victuros esse cucullo.
 Hic aliquis sancta pietate paterculus ardens
 125 Protinus insternit fuscam cum cannabe vestem,
 Et caput exscalpit cerebrosum, & somnia blanda
 Garrit in auriculam, meritorum mille trecentos
 Promittit modios, veniâs inculcat, olympum
 Defuncto spondet; vivo spondere paratus,
 130 Captatæ potius quam vel semiuncia prædæ
 Una brevis peréat. Tum spe lactatus inani
 Interea miser agrotus jubet optima quæque
 Deferri ad Monachos, argentea vasa, tapetas,
 Molliculas vestes, & quicquid venditur auro,
 135 Quatenus haud illis nudos fas tangere nummos.
 Verum hæc pinguculis tenduntur retia turdis,
 His cælum venale patet: si Codrus & Irus
 Pauper obit, cessat pietas, non cymbala clangunt,
 Nænia nulla sonat, serie nec candida longa
 140 Pompa præit, nullo planguntur funera luctu.
 Sed nec funigeræ minor est accessio turbæ,
 Cum mens vesano inflammata cupidine vultum
 Affingit spernentis opes, vilique paratu,
 Incessuque gravi, & ficta probitate loquendi
 145 Seducit stolidam pietatis imagine plebem.
 Nec prius ille furens animi satiabitur ardor,
 Ambitioque procax, donec cum fune cucullo
 Abjecto induerit regali tempora mitra,
 Et, quantum fas est mortali accedere cælo,
 150 Scandar, & in terris cælestes tractet habenas.
 Sunt quoque qui sordes, fœdosque hoc tegmine mores
 Possè latere putant, misero ut dent verba popello,
 Dum vitæ infami speciosum obtexere velum
 Contenti, introrsus pleni ambitionis & iræ,
 155 Invidiæ & fraudis, Christi prædentur ovile,
 Incautum occulto vulgus fallente veneno.
 Adjice præterea quos præceps alea nudat,
 Quos Venus enervat, quos & potatio pernox
 Ejecit patriis laribus, quos urget egestas,
 160 Et quibus haudquaquam res sunt in amore secundæ,
 Fastosæque inopes exclusit limen amicæ,

- Quos scelus infamat, ¹ vitæ quos turpiter actæ
 Insequitur metus, & quos urget tutor avarus,
 Huc velur ad tutum cunctis est cursus asylum.
- 165 Hoc procerum e numero crescit generosa propago
 Funigeri gregis: hi patres quibus ille superbit
 Ordo facer: leges hæc orbis moderatur habenas:
 Quos metus, ira, furor, mens tarda, ignavia, crimen,
 Ambitio, res adversæ, fastidia vitæ,
- 170 Durus amor, durus pater, implacata noverca,
 Et mendax virtutis amor collegit in unum.
 Namque velut quondam, cum res adversa premebat,
 Ad laqueum, ad præceps, ad toxica, flumina, pontes,
 Atque truces gladios, caligantesque fenestras,
- 175 Cursus erat, duram cupienti evadere sortem:
 Sic modo cum sceleris pudor, aut formido severi
 Judicis, aut gravior cunctis infamia pœnis
 Urget, ad hunc scopulum Francisci in syrmate fune
 Cingimur: & tanquam pariter cum vertice radi
- 180 Mens etiam scelerata queat, de sacrilegis &
 De parricidis, de furibus, atque cinædis,
² Nos faciet cœli subitos rasura colonos.
 Dira suum nunquam mutant aconita vigorem
 Vimque mali, quamvis auro gemmave bibantur:
- 185 Atque asinus, quanquam Tyrio conspectus in ostro,
 Semper erit tardus, lea sæva, dolosus ichneumon,
 Urfa vorax, avidus vultur, bos mitis, hirundo
 Garrula: sic animi non mores exuit atros
 Vestis Hyperboreas superans candore pruinas.
- 190 Nec simul exuviis positis Massyla venenum
 Vipera deponit, nec tigris monte relicto
 Mitior ingenio est: sic nec transcurrere montes,
 Aut mare, vel populi cœtus vitare, vel atra
 Veste tegi aut nivea, coriove aut fune recingi,
- 195 Aut mendicatum semper corrodere panem,
 Turbatæ poterit mentis sedare tumultus.
 Semper enim quocunque loco, quocunque recessu
 Degeris, usque licet Riphææ frigora brumæ
 Fugeris, aut calidam vicino sole Syenen,

200 Te

¹ *Vitæ quos turpiter &c.*] Omnibus fere
 libris (præter editos ab Henrico Steph.
 & And. Hart.) absunt hæc duo hemisti-
 chia.

— — — *vitæ quos turpiter actæ*

Insequitur metus -- Apud illos etiam legitur,
 ----- *tutor quos urget avarus.*

² *Nos faciet*] Recentius editi *Nos fa-*
ciat: male, me iudice, si totius oratio-
 nis texturam attendamus.

- 200 Te dolus & mentis malefuada cupido sequetur,
Et vigil occultis cruciabere pectora curis.
Nec si marmoreis circumdatus undique claustris
Fugeris aspectus hominum, te sæva relinquet
Tempeſtas veſani animi: te conſcius horror
- 205 Mentis aget vigilem: tibi diras triſtia formas
Somnia nocte ferent: te inſano turgida faſtu
Gloria ſublimem ventofis evchet alis,
Dum furit effractis tandem perrumpere clathris.
Scilicet is nuper contemptus homuncio, qui nec
- 210 Prima elementa ſonis poterat diſtinguere certis,
Et quem nec ſtabulo purgando, olidæve popinæ
Præficeres, raſus, ſophiæque auctore cucullo
Teſtus, erit ſubito doctus, ſapiens, & honeſtus,
Et gravis, & prudens; jam de balatronè modeſtus,
- 215 De lenone pudens, & de latrone ſeverus,
Et frater ſuperûm, & cœli pene inſitus aulæ.
Frater dixit, ita eſt: fratres vetuere, cavendum eſt.
Frater erit iudex: cauſam committere non vis
Fratribus? in ſanctos quicquam cave dicere fratres:
- 220 Tantum juris habet cerebelli inſania calvi.
Et miramur adhuc, ſimili ſi errore vetuſtas
Crediderit Cadmo ſerpentis dentibus olim
Eſſe ſatos comites, vel ſi Pagasæus Iafon
Horruerit magicos terra prægnante tumultus;
- 225 Cum modo qui fuerat caprimulgus, treſſis agaſo,
Scurra vagus, ſubito mutatus numine mentem,
Fiat Ariſtoteles, Xenophon, Plato, Zeno, Cleanthes.
Nunc quibus hæc ſtudiis gens deſidioſa popellum
Captet, & in laqueos viduas trahat, omnia turbet,
- 230 Involvatque orbem tenebris, & mobile vulgus
Fascinet, occulto ſenſim ſerpente veneno,
Si vacat, expediam: fraudes, ludibria, furta,
Philtraque, & arcanas tibi pandere moliar artes.
Primum ubi detonſo veſano vertice, caudex
- 235 Qui fuerat, fit homo ſubitus, ceu vomere Thuſco
Erutus ille Tages, vates jam doctus in ipſo
Nascendi articulo: diſcit componere grefſus,
Cancellare manus, caput inclinare ſiniſtrum,
Verſus humum ſpectare, oculis deſigere limis
- 240 Omnia, pallori ſimilem conſingere vultum,
Sulphuris affuſo circum os & tempora fumo;
Effugere occurſus hominum, compèſcere riſum
Si quis adeſt, coram reticere, interque precandum

- Invitis oculis lacrymas simulare, boatu
 245 Rancidulo in templis nativum frangere cantum:
 Cum bibitur, calicem digito cohibere sinistro,
 Conceptis¹ verbis aperire & claudere portas,
 Conceptis verbis de somno surgere, mensam
 Ponere, adire, referre, jubere, orare, salutem
 250 Dicere, conceptis urinam reddere verbis:
 Scire quibus nodis, & quot distinguere funem
 Fas sit, ubi facilis pateat venatio prædæ,
 Quo pueros fallas, quo tu sermone puellas
 In Venerem accendas, viduas quæ retia captent:
 255 Quo regum teneas aures, quæ munera placent
 Terrarum dominos, quo vulgus mobile fuco
 Decipias, quibus ægrotos in limine vitæ
 Illaquees verbis, & testamenta resignes.
 Hæc sunt Funigeræ miranda proœmia sectæ,
 260 Vera rudimenta, & sanctæ præludia vitæ:
 Hoc est, cur aliquis patriam carosque propinquos
 Abneget, & dulces obliviscatur amicos:
 Cur vagus, exul, inops, erro, peregrinus & exlex
 More feræ toties mutet præsepe, tot annos
 265 Scurra procax currat, cunctos allatret, in omnes
 Sævus, blandus, atrox, inimicus, amicus, ut alvus
 Imperat: hæc illis lex una & regula vitæ est.
 Hæc ubi jam pravi docilis præcepta juventus
 Imbibit, & vitæ sese devovit inertis,
 270 Protinus e calvo senior grege, lippus, inermis
 Gingivas, tremulusque manus, rugisque verendus,
 Incipit arcanæ latebras evolvere sectæ,
 Et sophiam abstrusam placidis recludere dictis.
 O juvenes, inquit, quos torti vincula funis,
 275 Quos tonsura eadem, soleæque fenestra reclusæ,
 Par votum, vestesque pares, atque otia jungunt:
 Jam mihi vix raris variantur tempora canis,
 Vox fragilis, latus infirmum, gressusque labantes;
 Jam prope decurso spatio spectare propinquam
 280 Fata jubent metam, jam quinquagesima messis
 Sub calido semper placide transecta cucullo,
 Liberat officiis vitæ: fortuna benigna
 Me tamen haud frustra longum servavit in ævum:
 Nam, ceu Tiresias Ithacum, Priameius heros

285 Ma

¹ Conceptis verbis aperire | Hic versus ceptis Hen. Steph. & And. Hart.
 desideratur in omnibus editionibus, ex-

285 Magnum Anchifiaden iterumque iterumque monebat,
 Quos peteret tuto portus, quo flectere cursus
 Deberet, levibus fugeret quæ littora velis:
 Cur ego vos, animæ nostræ pars maxima, amicis
 Non monitis hortet? digressum & pauca sub ipsum
 290 Edoceam? juvat exhaustos iterare labores.
 Et sulcata meis percurrere littora remis.

Principio cum vestra ætas sic mollibus umbris
 Sit fracta, ut nec bella pati, nec frangere remis
 Æquora, nec terram possit versare ligone,
 295 Et fuget Aonias locors ignavia Musas:
 Huc animos, juvenes, certatim advertite, & acri
 Mente Seraphinæ mysteria discite sectæ.

Sancta quidem certis fulcitur secta columnis,
 E quibus in primis locuples Confessio largo
 300 Proventu est, gnarum non decéptura colonum:
 Ut seges agricolam fallat, pulsataque tristi
 Grandine vix raris spumet vindemia prelis,
 Et pecus abstulerit belli furor, unica nunquam
 Artifici imponit Confessio callida docto.

305 Hoc telo armatus noster se regibus ordo
 Terribilem ostendit, folioque extrusit avito
 Quos visum est; alios ad summa cacumina rerum
 Extulit, & multa stabilivit cæde tribunal.
 Namque ubi cunctorum sensus, secretaque mentis
 310 Noveris, in promptu est tibi conjurata fovere
 Pectora consiliis, timidumque in fœdera vulgus
 Cogere, ut ignotas possint expendere vires,
 Vel proceres merito de te bene prodere regi.

Ergo (vos siquidem numerandi crimina cura
 315 Detineat) matrona locum ditissima primum
 Vindicet, aut dulci assuetus danista lucello:
 Proxima mercator teneat loca: tertius ordo
 Nobilium est, quos aut ditat quæsitâ rapinis
 Præda, vel innocuo manus oblita sanguine civis
 320 Reddidit insignes: post hos, aut divitis aulæ
 Affecla, aut famulus, ancilla, puella, puellus.
 Sed neque lenonem, nec tu contemne latronem,
 Spes modo¹ si lucri: qui nil quod donet habebit,
 E's² κερκας. Quis enim sterili committere sanus

325 Se-

¹ Si lucri] Ita Basil. Steph. & Hart. verbium perinde valens quasi *abeat in ma-*
 alii vero codices fere omnes, *fit.* lam rem. Vide Erasmi Chiliad. Adag.

² E's κερκας] i. e. Ad corvos. Pro-

- 325 Semen agro curet? quis inanes irriget hortos?
 Hic ubi secretam penitus demissus in aulam
 Pectoris, arcanas latebras cognoveris, omnes
 Tum facies rerum, tum vasfrum Protea finge.
 Cum tibi crediderit virgo, quod credere matri,
 330 Quod socius socio, quod nolit nupta marito,
 Tum pete securus quidvis, tum vincula captis
 Injice, tunc humeris quemvis superingere facem.
 Nam semel arcanae tibi qui penetralia mentis
 Nudavit, penitusque alto sub corde repositos
 335 Detexit sensus animi, timet, horret & odit,
 Quamvis dissimulet: sed mens male conscia pallet,
 Ne commissa tegas male vino liber, & ira
 Commotus, magnoque satis non munere cultus.
 Hoc ubi fertilior præda est deprensa capistro,
 340 Posce, jube, rape, stringe, omnem dum spongia succum
 Egerat; exhaustumque penum in tua congere claustra.
 Nec tamen ætatis, nec te discrimina sexus
 Prætereant. Primæ quoniam lanuginis ætas
 In Venerem est præceps, lucris addicta senectus,
 345 Virgo capi facilis blandæ dulcedine linguæ,
 Vana superstitio mentes exercet aniles,
 Mercator dulci postponit numina lucro.
 Si matrona potens, vel prædæ victima opimæ
 Incidit in casses, cautus confinge petendi
 350 Mille novas artes: caries annosa columnas
 Diruerit, sacram Boreas nudaverit ædem,
 Claustra latus magna pandant adaptata ruina:
 Desint ligna foco, nemorum si dives abundet:
 Si locuples agri est, atrum corrodere panna:
 355 Fingè tuos fratres, languescant pocula vappa:
 Rustica cortis aves, agnos, hœdosque petulcos
 Mittat: ab urbanis sacrae pete stragula mensæ;

Posce

[*Vino liber*] Non hic *siccum & sobrium* [Constituendum puto, ne male tegas commissa, liber vino. id est per vinum: ne nimio vino libere loquens male tegas commissa, liber enim hic de incontinentia linguæ capi debet, ut apud Ovid. i. Metam. 757. *libero ore loqui*. Sallust. Jug. 95. sic *liber dolor*, de quo vide ad Quinctil. declam. xi. i. *libere loqui*. Quinctil. de Inst. Or. vi. 3. ita & *libertas* Ovid. Ep. xy. 65. & quæ plura sunt obvia.]

Commissumque teges & vino tortus & ira.

- Posce sacras vestes, quodque oras ambiat aurum,
 Quod calicem fractum instauret, quod lignea pingat
 360 Signa, quod in vitreis possit splendere fenestris:
 Det miles prædæ partem, furtique latrones;
 Mercator fulvis redimat perjuria nummis.
 Et quoniam teneræ nequeunt donare puellæ
 Munera, dent quod habent, quod¹ secure dare possunt:
 365 Quæ² data non pereunt, quæ frustra non data perdunt.
 Segnior in Venerem si qua est, accende monendo,
 Pande voluptatisque modos, formasque latentes,
 Quærendoque doce Veneris quem nesciat usum.
 Talia quærenti facilem quæ commodat aurem,
 370 Sit licet antiquis magis illa severa Sabinis,
 Nosse volet, notum quod posse juvare putabit.
 Interdum tanquam cupias reprehendere luxum
 Vestis, & accensum gemmis quod fulgurat aurum,
 Lacteolas furtim dextra constringe papillas,
 375 Inque gradum fractos digito compone capillos,
 Et pede tange pedem, dextram dextra, oribus ora:
 Sic, dices, rides, sic molliter oscula jungis,
 Oscula commissas inter luctantia linguas:
 Sic te tractandam præbes, tractataque gaudes,
 380 Sic pede, sic digito, sic tu promittis oculo,
 Hoc loqueris nutu, tali noctem abnuis ore:
 Sic per inoffensas graderis segura tenebras,
 Sic aperis limen, sic nullo murmure claudis.
 Hæc animo memori præcepta recondite fratres:
 385 Quæque locus tempusque dabunt, quæ sexus & ætas
 Permittent: hinc dives opum venit annua cura;
 Spesque voluptatum, caræ sine crimine famæ.
 Quod si quis sanctæ fugiat commercia sectæ,
 Sentinamque tuæ nolit mandare cloacæ,
 390 Illius ancillas, famulosque arcesse loquaces:
 Inquire in mores, passim sere crimina, in aurem
 Omnibus obganni secreta piacula: quod si
 Criminibus non ulla locum fortuna ministret,
 Actaque sincere constet pars maxima vitæ,
 395 Hæreticum clama nitidum prætexere fucum
 Occulti sceleris maculis tacitoque veneno.
 Sic hos in laqueos trepida formidine, & illos

Cre-

1 Secure] Steph. *secura*.
 2 Quæ data] Novemdecim qui sequuntur versus, usque ad; Hæc animo memo-
 ri, &c. utpote parum verecundos, sua
 editione expunxit H. Stephanus.

- Credulitate trahes, vel spe, vel fraude, vel arte,
 Ut captum teneas intra tua retia piscem,
 400 Grande scelus levibus contentus plectere pœnis,
 Nec precibus longis lacrymisve piacula dele
 Horrida, sed nummis loculos, non pectora fraude
 Exhauri: vel templa jube, vel claustra, vel aras
 Exstruat, aut multis redimat jejunia Missis.
 405 Hoc quoque præmoneo super omnia, corda juventæ
 Infice, sopitos accende libidinis ignes:
 Semina flagitii in vacuo turgentia campo
 Usque fove, plenos sceleris dum reddere fructus
 Possint, & late in pingui regnare novali.
 410 Hic ager, hæc seges est, hæc nostræ vinea secta.
 Hunc igitur multo scelerum pinguescere coeno
 Effice, & infusis hunc exsaturato cloacis.
 Non tam Riphææ metuenda injuria brumæ,
 Atque superfuso tellus submersa profundo,
 415 Aridaque insolitis candens fervoribus æstas,
 Quam ne discussis tenebris respiscere mundus
 Incipiat, quam ne patefacto lumine veri
 Inspiciat nostras plebecula stulta tenebras.
 Sed jam ruricolis labor impendendus, apricos
 420 Jam lustrare juvat campos, perque ardua montium
 Ire juga, & latos indagine claudere saltus.
 Ecquis, io juvenes, tenebris & inertibus umbris
 Posthabitis, strepituque urbis, nigraque popina
 Audet in aërios nemorum conscendere tractus,
 425 Bacchatosque choris Nympharum accedere fontes,
 Prataque purpurea semper renovata juventa?
 O mihi si calido ferveret corpore sanguis
 Integer, & validæ vires, firmataque nervis
 Membra suis, quam prata libens & florea Tempe
 430 Aspicerem, & viridis captans umbracula silvæ,
 Et tremulæ leve murmur aquæ, cantusque volucrum,
 Languida sepositis relevarem pectora curis!
 Nunc quoniam hæc nobis invidit serior ætas
 Commoda, & effoetis membris ignava voluptas,
 435 Vestrum opus hoc, juvenes, vestra hæc vindemia, laxas
 Ferte plagas, laqueos innectite, tendite castes,
 Arvaque funigero resonent pecorosa molosso.
 Primum igitur qui rura petis, si mollia tardo
 Membra labant ævo, (cum nos equitare parentis
 440 Francisci præcepta vetent,) aut vilis aselli
 Aut hinni ambigui, aut sterilis preme tergora mulæ:

- Carpe viam pedibus juvenis: nec munera desint,
 Quæ faciles capiant animos, pictæve tabellæ,
 Aut scelerum veniæ, simulacrave plumbea, imago
 445 Chartæ, vel paucis venalia munera nummis.
 Nam neque piscator sapiens radiantibus auro
 Piscem hamis captat, nec ferica retia tendit.
 Sæpe & odoratis oneretur mantica pomis,
 Sæpe pirum, primamque manu decerpito ficum.
 450 Piscem etiam piscis capitur, grus capta volantes
 Fallit sæpe grues, nec sperni vilia credas
 Munera divitibus. Cernis quam parva feroces
 Vincla feras teneant, quam parvos currat ad hamos
 Mullus: virga tenet grandem viscata volucrem.
 455 Adde, quod haud cunctis est utile retia silvis
 Tendere, nec mullus quavis capietur in unda,
 Nec laqueo accipitres venatur callidus auceps,
 Nec Cererem dabit omnis ager, nec Massicus humor
 Aspera purpureis vestit dumeta racemis.
 460 Dispice propterea quo tendas retia saltu,
 Cui laqueos prædæ, quem fallat linea piscem.
 Nec tibi sum (multis licet hoc arrideat) auctor
 Ut sacra dissimulet teneram rasura puellam,
 Quæ fessa anxiferis solvat præcordia curis,
 465 Ambigua quamvis sexum mentita figura
 Decipiat multos: tamen hinc discrimina mille,
 Mille manent casus: sæpe haud frustrata sagaces
 Suspicio occulti pandit vestigia furti,
 Sæpe etiam læsi gravis imminet ira mariti,
 470 Persequiturque fugam, & rapta pro conjuge sævit
 Bella ciens: sacra non illum infamia sectæ,
 Non pudor, aut pietas poterit cohibere furentem:
 Dedecus in vulgus profert, rumoribus iras
 Expiat; in cunctas serpit nova fabula cœnas.
 475 Aut si turgidior movit præcordia bilis,
 Vel refecat ferro peccantia membra, vel arcto
 Fune ligans tendit, vel terga¹ caputque colurno
 Fuste domat, sanctam haud veritus temerare coronam.
 Arbitror & vobis notum, quod contigit olim
 480 Burdegalæ, nec (si ignotum est) narrare pigebit.
 Obsuit exemplum patribus, fortasse nepotes

In-

¹ Caputque colurno Fuste domat]. Forte
 Fuste dolat noster scripserit, ad exemplum
 Horatii I. Sat. V. 22.

Ac mule nauteque caput lumbosque saligno
 Fuste dolat -----

Instruet. Eximia quidam pietate probatus
 Frater erat, quo non quæstus studiosior alter,
 Nec magis edoctus laqueo implicuisse tenaci
 485 Pinguiculas viduas, stupidoque imponere vulgo.
 Hic ubi jam multos prædator callidus annos
 Santonicos lustrasset agros, & utrumque Garumnæ
 Littus, & antiquæ felicia rura Tholosæ:
 Tandem Burdegalam fatis urgentibus intrat
 490 Cum consorte viæ, novies cui turgida pleno
 Orbe diem admorat partus Lucina propinqui.
 Illa, rudis miles, tumidi dum crimina celat
 Jam matura uteri, colluctaturque dolori,
 Audet iter longosque viæ perferre labores,
 495 Nec timet irato sese committere ponto:
 Tantus amor sacræ penitus se addicere sectæ.
 Ecce autem pronum dum findit puppe Garumnam,
 Fluctuat & tumidis pinus vexata procellis,
 Heu! bene celati patefecit damna pudoris,
 500 Dum timor introrsus gemitusque & verba retentat,
 Dum labor in veras cogit prorumpere voces,
 Editum in mediis infans evagiit undis.
 Pars facti novitate stupet, quodque audiit ipsa
 Vix audisse putat: petulantior altera risu
 505 Personat: ast alius tumida succensus ab ira,
 In mare præcipitem monachum, & cum prole parentem
 Proturbare jubet, lethoque abolere nefandum
 Dedecus, & monstro miseram relevare carinam:
¹ Hinc tumidos fluctus, pontoque furente procellas,
 510 Ventorumque minas, & apertam Numinis iram.
 Si quis adest animi pius, & moderatior iræ,
 Occultare cupit facinus, parcitque benignus
 Errori, humanos prudens expendere lapsus,
² Agnoscitque suas alieno in crimine vires.
 515 Ergo dum trepidant discordia pectora vulgi,
 Nautarumque fremit per littora rauca tumultus,
 Infelix frater turbæ sese insinuans clam
⁵⁰ Tramitibus cæcis elabitur, oraque velans
 Vertice demisso peregrinas exul ad urbes
 520 Mœstus abit, pœnasque domi, famamque sinistram
 Formidans, miseramque gemens cum prole puellam,

Quam

¹ Hinc tumidos fluctus] Supple oriri clamant, aut simile quid.

² Agnoscitque suas a. i. c. vires] i. e. suam

animi imbecillitatem, vel, vires suas parvas ac debiles esse.

- Quam solam atque ægram ¹ nuda liquisset in acta,
 Inter inhumani risum & ludibria vulgi.
 Ipse ego tum validus, viridique in flore juventæ,
 525 Nec linguæ nec vocis inops, nec flectere corda
 Plebis inexpertus stolidæ rumore secundo,
 Vix tamen adversæ gliscentia murmura famæ
 Flectere, vix potui populi compescere voces,
 Sæpe licet verbis factum execrarer amaris,
 530 Auctorem sceleris comitem licet esse Lutheri
 Jurarem sanctæ latitantem nomine sectæ.
 Nec ² minus in terra comes est infamis Ibera
 Pufio, sed forsan minus est formidinis illic,
 Quod Veneris nullo produnt commercia partu.
 535 Sed quid opus toties sese objectare periclis,
 Et non parsuræ cuiquam committere famæ,
 Cum liceat tuto, liceat rumore secundo
 Undique securos Veneris decerpere fructus?
 Neve mihi fatuas ruris sectare puellas,
 540 Custodesque gregis calido sub sole recoctas:
 Sed si qua est matrona potens, & militis uxor
 In locuplete domo viduas exercita noctes:
 Cum bello externis vir debacchatur in oris,
 Interea vacuos valido tu Marte penates
 545 Oppugna, nec blanditiis, nec parce querelis,
 Nec precibus: primus si non patefecerit arcem
 Impetus, haud animi timidus frangere, sed infer
 Arma audax: viduæ interdum miserere puellæ,
 Ingratum nunc finge virum cum pellice noctes
 550 Ducere, deserto dum secubat illa cubili:
 Crede mihi, obsepti perfringes claustra pudoris,
 Atque aliquem invenies aditum, votoque frueris,
 Præsertim occultos tibi cum confessio sensus
 Nudet, & integrum non sit simulare pudorem.
 555 Sic tibi per cunctos grassari impune penates
 Fas erit, & geminos pariter decerpere fructus.
 Namque ubi prostrati perrupit jura pudoris
 Fœmina, neglecto redimet sua gaudia censu.
 Pene mihi exciderat, quod primum pene monere
 560 Debueram gnavos ruris genialis alumnos,

Ut

¹ Nuda liquisset in acta] i. e. in littore,
 Gr. ἀκτῶν. Virg. Æneid. V. 613.

² At procul in sola secreta Troades acta
 Amissum Anchisen stebant ----

² Nec minus] Hos etiam sequentes
 27 versus, ad Pene mihi exciderat, &c.
 castis, ut videtur, auribus parcens; omi-
 sit H. Steph.

- Ut quid quæque domus præstet, quid vir, mulierve
 Quæque, sit in memores id cura referre tabellas;
 Ne, nova cui fuerit provincia ¹ tradita forti,
 Annua vel redimit qui vestigalia, vel qui
 565 Hospes ad externas, ut sit, proficiscitur urbes,
 Erret inops animi, dubius cœnæque larisque,
 Quæ petat ignarus, quæ vitet testa, quid inde
 Speret, ubi certum faciant mendacia quæstum.
 Atque ubi successor te tardum exceperit ævo
 570 Junior, huic tabulis descriptum tradere censum
 Non satis, arcamis muliebria nomina saltem
 Punge notis, si qua est animo obfirmata rebelli,
 Si qua procax, simplex, incesta, proterva, benigna,
 Cuique notent mores propriis discrimina signis.
 575 Sed me præteritæ suavissima mentio vitæ
 Longius ac volui tenuit. Pars maxima rerum
 Restat adhuc, sanctæ columen, caput, anchora sectæ.
 Nam vaga sub certas comprehendere crimina formas,
 Et se prodentes animi pernoscere mores
 580 Artis opus modicæ est, ceterique addiscitur usu,
 Inque peragrandis sola est industria villis.
 At vero e celsæ sublimem fede cathedræ
 Mille oculos in se intentos aureisque tenere,
 Et velint injectis tot circumflectere frenis
 585 Ora hominum, & resides animos turbare tumultu,
 Et molli alloquio trepidos componere motus,
 Magnæ mentis opus, cui sit solertia prudens,
 Ingeniumque capax, projecta audacia, promptus
 Sermo, pudor nullus, firmum latus, acer in ore
 590 Cui vigor, & vocis sonus asper, lenis, acerbus,
 Ut res cunque feret; cui vultus cereus, omnes
 Transire in formas docilis, mens subdola, fallax,
 Et recti pravique tenax; pro tempore fingat,
 Dissimulet, simulet, præsens ubi postulat usus.
 595 Hæc quotus in turbæ quisque est tot millibus unus
 Qui præstare potest? nisi si cui forte benignus
 Decaliorum raro finxit præcordia saxo.
 Nec tamen expectet quisquam dum rhetora fingens
 Divitis eloquii prima incunabula pandam;
 600 Et vulgata scholis passim præcepta ² recludam,

Tra-

¹ Tradita forti]. An [forte] potius,
 juxta illud Ovidianum Met. II.

----- Cui illi tradita forte Equora decre-

scunt -----

² Recludam]. Basil. Steph. & Commel.

revoicam.

- Tradere quæ possit trivialis cura magistri:
 Vos, o Calliope, precor aspirate canenti,
 Majus opus moveo: sed nec per devia Tullî,
 Aut Fabii longos te circumducere tractus,
 605 Aut per Aristotelis spineta asperrima conor:
 Commodius patefiet iter, qua nulla salebra
 Offendet pulsata pedem, qua semita nostris
 Trita rotis noto deducet limite gressus,
 Mollia clivosi dirimens compendia prati.
- 610 Primum iter ingressus tenerum de fronte pudorem
 Excute: nec vacuæ est unquam pudor utilis alvo,
 Nec decet audacem nisi ficta modestia scurram.
 Quod si naturæ vitio male firma ruborem
 Frons trahit, & subitas confundit purpura malas;
- 615 Tum tibi vel frictus, vel Bacchi largior usus,
 Curaque & assiduæ meditatio garrula rixæ
 Durabit solidum rubicunda per ora cruorem.
 Nec te grammaticas opus est ediscere nugas,
 Et tetricis languere scholis, tantum elige gnomas
- 620 Priscorum e libris paucas: tria commata Tullî,
 Virgillii totidem versus, vel carmen Horatî
 Dimidium: hæc omnis ceu condimenta loquelæ
 Semper habe in promptu, sic crescet opinio, surget
 Hinc decus, & stupidi magna admiratio vulgi.
- 625 Novi ego, qui tantum ter quinque Latina teneret
 Verba, sed ingenii sic dexteritate valebat,
 Ut quocunque loco, de re quacunque, parata
 Semper & ad nutum posita in statione teneret,
 Ἰ τὰυτ' ἀπαμειβόμενῳ. Nec te vox barbara turbet,
- 630 Aut temere erumpens lingua titubante soloëcus:
 Tot sanctos oppone patres: mysteria sacra
 Turpe est grammaticis submittere colla capistris.
 Nec mihi displiceat primo muliebria passus
 Flore ævi; hinc effrons audacia nascitur, atque
- 635 Fœmineum in morem rixandi insana voluptas.
 Cura sit in primis tibi linguam armare veneno
 Verborum, Ætna animas, animas tibi torreat Hecla,
 Tartara sulphureis volvant incendia fumis
 Mixta, tibi nigris Phlegethontias unda cerastis

640 Bul-

Ἰ τὰυτ' ἀπαμειβόμενῳ] i. e. Hæc respon-
 dens, sive hoc responso ex adverso reddito. Quæ
 verba longe frequentissime Homerus re-
 petit. Alludit ad illud Martialis I. E-

pigr. 46.

Edita ne brevibus pereat mihi charta libellis,
 Dicamur potius τὸν δ' ἀπαμειβόμενῳ.

Tom. II.

M m

- 640 Bulliat, & miseras lacerent cacodæmones umbras,
Donec fracta crepent longis sub dentibus ossa.
Nec minus horrendos purgatrix flamma vapores
Evomat, æterno nisi quod non æstuet igne,
Sed precibus vinci queat, & lustralibus undis
- 645 Extingui, Bullis minui, Missisque levari.
Hic ager est dives, nostrique colonia Papæ:
Nectaris hic fons est, hæc vestigalia nostri
Ordinis, hæc fatuo tenduntur retia vulgo.
Ista relegatos cœlesti a limine manes
- 650 Contineat sedes, donec mercede soluta
Extrahat e calida excoctos fornace sacerdos.
Is mussat Missas, veniis venetur, & undis
Irrorans magicis findat cava busta susurris:
Sed tantum dites cruciatu liberet umbras.
- 655 Ista tibi ad populum clamanti silva ministret
Tela: nec ut desint metuas, ¹ dum scripta manebunt
Virgilii, dum ² Lombardi rhapsodia, ³ Thusci
Nugæ Antonini, sacri commenta legentur
⁴ Gregorii, vel mendici mendacia ⁵ Thomæ.
- 660 Neve ruant lapsis tam ditia tecta columnis,
Quæ super æternam posita est Ecclesia petram,
Tu Petrum super ædifica, qui claudere cœlum,
Tartara qui solus possit, nec tartara tantum
Solvere, sed loculos fatuorum, arcæ sed avaræ
- 665 Vincula, sed stantem plenum ad præsepe juvencam.
Hæc qui sacrilegis ausit convellere verbis
Schismaticus sit & Hæreticus, sit torris Avernæ
Ollæ, opifex scelerum, Furiarum filius, Orci
Germæn, & in mentem quicquid tibi splendida bilis
- 670 Suggestet: huc omnes tonitrus, huc fulgura linguæ

Con-

¹ *Dum scripta manebunt Virgilii*] Maro-
nem, diversissimæ licet ab iis, qui mox
memorantur, notæ scriptorem, hic re-
censet, quod quæ sexto immortalis operis
libro de animarum apud inferos ignea
purgatione ab ipso traduntur, proxime
omnium ad Pontificiorum de suo Purga-
torio dogmata accedere videantur.

² *Lombardi rhapsodia*] Petrus Lombardus
Episcopus Parisiensis scripsit quatuor
libros *Sententiarum*, unde & *Magister Sen-
tentiarum* est dictus. Claruit seculo duo-
decimo.

³ *Thusci nuge Antonini*] D. Antoninus

Archiepiscopus Florentinus, celebris
inter Pontificios scriptor seculo floruit
XV. præcipua ejus opera sunt *Summa
Theologica* 4 Voll. & *Summa Historica*
³ Partit.

⁴ *Gregorii*] Gregorium Arminensem
intelligit, qui Commentarios in Pet.
Lombardi Sententias scripsit, ob id *Do-
ctor Authenticus* salutatus. Vixit seculo
XIV.

⁵ *Thomæ*] D. Thomam Aquinatem in-
nuit, qui seculo XIII. florens Theolo-
giam Scholasticam primus invexit, *Do-
ctor Angelicus* ideo cognominatus.

- Congere, proque focis hinc depugnetur & aris.
 Frigida tu Christi & comitum præcepta severis
 Linque scholis: aut si quis adhuc antiqua requirat
 Antiquarius, & veterum jejunia patrum,
 675 Tu, mihi crede, tuæ semper memor esto culinæ.
 Et quoniam in proceres vulgus maledicta libenter
 Accipit, & fandi hæc late patet area: bella,
 Furta, latrocinia, & vis, fraus, injuria, cædes.
 Atque ingens scelerum semper sese offeret agmen:
 680 Illic tela tuæ poteris ¹ distringere linguæ.
 Res tamen hæc populo longe est gratissima, quando
 Ordo sacerdotum est acri perfusus aceto:
 Nec locus est alius fecundior, ut neque in ulla
 Parte magis vitæ regnante libidine tetra.
 685 Hic & crassorum licet abdomen monachorum
 Arripere, hic luxum cæloque minantia tecta
 Pontificum, fractique malis alimenta popelli
 In fumum & cinerem conversa, domestica castra
 Scortorum, scelerum artifices, mollesque cinædos,
 690 Lenones, scurras, balatrones, psallere doctos
 Semiviros, gestire manu, pede plaudere terram,
 Et condire novis exotica fercula succis:
 Præsulis hæc sancti quando est non ultima virtus
 Majorum a magna non degenerare culina.
 695 Interea fac stet mendicus ad ostia Christus,
 Imploretque fidem vinosi antistitis algens,
 Et sitiens, faniemque uno non ulcere stillans,
 Nec ferat ullus opem, nisi forte canicula blanda
 Et saturo domino clementior ulcera lambat.
 700 Hic poteris totum Bernardum effundere, manes
 Ex Acheronte ciere, animæque audire querelas
 Implorantis opem. Sed quid numeramus arenam
 Littoris? hic nunquam, mihi crede, oratio deerit,
² Dum Papa omnipotens Capitoli immobile saxum
 705 Accolet, imperiumque ³ Pater coleatus habebit.

¹ *Distringere*] [*Distringere* dicendum fuit
 vid. Ampl. Cuper. iv. Obs. 5.]

² *Dum Papa omnipotens*] Versus sunt
 Virgilii Æneid. IX. 448. paulum im-
 mutati.

³ *Pater coleatus*] Ira Pontificem Rom.
 ironice appellat: a Joannæ enim Papi-
 sæ (quæ mentira sexum circa annum 855
 Pontificatum erat adeptæ) tempore,
 solebant Pontifices Rom. in sella per-

forata collocati, ut Pierii verbis utar,
*virilitatem suam locupletissimis testibus ap-
 probare. At is mos jamdudum exole-
 vit: unde non illepide lusit Joannes Pan-
 nonius his versibus,*

*Non poterat quisquam referentes athera cla-
 ves*

Non exploratis sumere testiculos.

*Cur igitur nostro mos hic nunc tempore cessat?
 Ante probat quod se quilibet esse marcom.*

Ne nimium Sodomam tamen infamemque Gomorram
Ingere, doctores ne culpa redarguat ipsos.

- Hac ubi jam fueris sat debacchatus arcna,
Et proceres licuit populo laniare secundo,
710 Collige paullatim tete, proceresque jacentes
Erige: sint fontes, & nullo a crimine puri;
Non tamen his cuivis fas obgannire, nec arcto
Solvere colla jugo, quamvis moderetur habenas
Sacrilagus Judas, Romanaque templa gubernet,
715 Trudat & innumeros ad pallida tartara manes,
Privato mutire nefas: rapiatque feratque,
Et laceret totum convulso cardine mundum:
Tu tacitus specta, (dices) mundique ruentis
Vindictam permitte Deo: citiusque parentis
720 Invalidi jugulum ferro reclude, profana
Quam violes dextra rasi male sanus honorem
Verticis; uxorem quamvis manifestus adulter,
Et natos nataque tuas compresserit, & te:
1 Sed nube, atque tace potius, nullumque recuses
725 Flagitium, quam traducas quos unctio sanctos
Et rasura facit, sacræque licentia Bullæ.
His ubi præceptis molles calceceris aures,
Tum licet adjicias magnæ primordia Missæ,
Quoque sacerdotum gentem decorarit honore
730 Cœlituum pater: ut soli sibi fingere numen
Murmure verborum possint, tenuique farinæ
E massa generare Deum, genitumque repente
Frangere, sacrato fractum mersare falerno,
Visceraque & carnes, cumque albis ossa medullis,
735 Semianimesque artus avidam demergere in alvum.
Tanta sacerdoti cum sit permissa potestas,
Quam neque purpurei possint sibi sumere reges,
Quisquis & ætherios bonus angelus incolit orbes,
Quisquis & infernas malus angelus incolit umbrās,
740 De pane ut numen faciant, 2 de numine φ φ:
Unde homini fragili hæc projecta audacia, ut ausit
Christophorum vel Christivorum violare nefando
Sacrificum verbo, aut sceleratam impingere dextram?
Sic in sacrificos jaciens convicia, vulgus

745 Con-

1 *Sed nube*] Primario significato verbum *nube* hic adhibuisse videtur, *i. e. vela* vel *tege*.

2 *De numine φ φ*] Hoc est, quod Chri-

stianis auribus horrendum videretur, *simum* sive *stercus*; φ enim, sive *phy*, Interjectio est rem foetidam averfantis.

- 745 Conciliare potes: sic rursus avertere læsi
Iram sacrifici poteris, cum numinis instar
Efficies sacrosanctum, atque a formidine duri
Judicis exemptum: quamvis fregisse paternum
Vicini clament jugulum, matrisque morantis
- 750 ¹ Vota Sibyllinam laqueo finisse senectam.
Nam velut ex usu est cunctis afferre timorem
Ordinibus, cunctos sic conciliare necesse est,
Unde vel exigui fulgebit specula lucri.
Unum illud moneo, atque iterumque iterumque monebo,
- 755 Et tamen haud unquam monitum fati esse putabo;
² Tarsensis fuge scripta senis, fuge toxica nostri
Ordinis. O primis utinam periisset in annis!
Aut mansisset adhuc hostis! licet, ante renatus
Vivifica quam lympha esset, tam multa dedisset
- 760 Funera grassatus ferro, ingentique procella
Affixisset adhuc tenerum pietatis ovile:
Plus tamen adscriptus nobis, plus factus amicus
Obfuit: & nisi Funigeri præfaga parentis
(Cornua cui nomen dederant) oracula fallant,
- 765 Tempus erit, cum Paulinis male credula scriptis
Turba sacerdotes templis expellet & aris;
Quæque prope in terris ædes imitantur Olympum
Diruet, & cineres divorum atque ossa profundo
Merget, & immisso victricis lumine veri,
- 770 Ostendet populo mysteria nostra profano.
Illa meo, siquidem ventura est, serior ævo
Hora precor veniat. Sed vos, quibus imminet ingens
Tempestatas, vigilare decet, cunctosque monere
Opportune, importune, ne incauta juvenus
- 775 Occulta attingat prorsus mysteria Pauli,
Neve in vulgares vesana audacia linguas
Transferat, indocto non committenda popello.
Quæ quia non penitus fas est abolere, probata
Tot ferie annorum, (quæ cautio proxima) saltem
- 780 Efficite, ut vulgus tenebris velut abdita cæcis
Sorbonæ hæc senibus lippis tractanda relinquat:
Sed tum cum resides acuerunt pocula sensus.
Nostra licet super has sit secta exstructa columnas
Præcipue, non pauca tamen, nec parva supersunt:

785 Sed

¹ *Vota Sibyllinam*] Vide Virgil. Æneid. Pauli Apostoli; qui se Tarsi natum testatur Act. XXII. 3.

² *Tarsensis fuge scripta senis*] i. e. Divi

- 785 Sed prope jam vulgata, nec artis egentia nostræ,
Nec vocis: sed quisque sibi quæ tradat, & usu
Addiscat, thalamos ceu conciliare jugales,
Aut male conjunctas caussando solvere tædas,
Aut ubi deprenso rupta est concordia mœcho,
- 790 Uxori a duro veniam impetrare marito.
Illa tamen patribus seges olim uberrima nostris,
Fingere nocturnos lemures, manesque vagantes
Lustrali compescere aqua, magicisque fuluris,
Frigida nunc tota est; postquam nasuta juvenus
- 795 Pectora crassorum male credula ridet avorum,
Nec credit nisi quæ Scriptura teste probaris;
Conjurata licet magnis Sorbona sigillis
Figmata affirmet. Verum melioribus annis
Hæc thalami clausas frangebant machina portas,
- 800 Hæc testamenti tabulas mutabat, & ibat
Vir peregre Romam, aut Solymam, dum tædia mœchum
Jam sibi permitti caperent lecti: ast ubi dives
Umbra oblita sui paucas in funera Missas
Legarat, potiusque suis bona linquere natis
- 805 Duxerat excedens, quam nostros ungere caules,
Non impune nefas soliti id perferre priores.
Is dolor arma dedit generosis fratribus undam
Ad Ligeris, qua dives agri, qua dives Jacchi
Ostentat longe formosa Aurelia turres.
- 810 Et nisi cauta parum pietas in fraude paranda
Inter tot vigilantes Argos deprensâ fuisset,
Partus honor nostræ foret & dignatio sectæ.
Sæpe quidem nobis facimus mala multa: velut cum
Alter in alterius damnum sese ordinis armat.
- 815 Berna novum sibi Franciscum jam finxerat, & jam
Stigmata clara pedum & manuum confixa patebant;
Ni vicina dolens augescere commoda livor
Ficta renudasset magno ludibria risu,
Nec damno levio:re: Italæ sapientia major
- 820 Illa oræ, quæ Senensis tacite Catharinæ
Vulnera dissimulans, pensat mendacia quæstu,
Barbaricumque ad sese his artibus attrahit aurum.
Sed tamen hoc ævo temere miracula fingi
Noluerim, nisi monticolas inter crassosque
- 825 Pastores: nec pastores jam spernere tutum est,
Quando etiam in solas migrat sapientia silvas.
Quis rigidos Scotos gelidi sub vertice cœli
Aut animum, aut aures, oculolve habuisse putasset?

- Et tamen ille catus vetularum Langius auceps,
 830 Cum teter locus errori & nox cæca faveret,
 Non potuit celare piæ ludibria fraudis.
 Campus erat late incultus, non floribus horti
 Arrident, non messe agri, non frondibus arbos,
 Vix sterilis siccis vestitur arena myricis;
 835 Et pecorum rara in solis vestigia terris:
 Vicini Deserta vocant. Ibi saxea subter
 Antra tegunt nigras Vulcania semina cautes:
 Sulphureis passim concepta incendia venis
 Fumiferam volvunt nebulam, piceoque vapore
 840 Semper anhelat humus: cæcisque inclusa cavernis
 Flamma furens, dum luctando penetrare sub auras
 Conatur, totis passim spiracula campis
 Findit, & ingenti tellurem pandit hiatu:
 Teter odor, tristisque habitus faciesque locorum.
 845 Illic sæpe animas torqueri Langius, illic
 Sæpe queri & longas in fletum ducere voces
 Audit, aut voluit credi audivisse frequenter,
 Et vitulabundos cacodæmonas, & per arenas
 Caudarum longos sinuatim ducere tractus.
 850 Sæpe etiam infernæ, quoties jejunos adibat
 Antra, sibi visus nidorem haurire culinæ.
 His ubi jam vulgi stolidas rumoribus aures
 Imbuerat, parat Exorcismum: circulus ingens
 Ducitur, hunc intra spatio brevioribus minores.
 855 In medio stabat palus, juxtaque catinus
 Plenus aquæ, sed cui cineremque salemque sacerdos
 Addiderat multo cum murmure, nec sine anhelis
 Flatibus. Hoc postquam scena est instructa paratu,
 Langius ipse pater sacro venerandus amictu,
 860 Circum omnem irrorat setosi aspergine sceptri,
 Verbaque præcipiti contortuplicata rotatu
 Convolvens, cœlum ac terras adjurat & undas,
 Et tremefacta imis Acherontia regna cavernis.
 Et jam nox aderat secreti conscia sacri,
 865 Jamque e vicinis populus convenerat agris,
 Matres atque viri, pueri innuptæque puellæ,
 Scire avidi quo tanta cadant promissa: nisi ille
 Conscia secreti formidans lumina & aures,
 Esse procul magna jussisset voce profanos;
 870 Quive sacerdoti non illa luce diferte
 Cuncta susurrasset taciturnam crimina in aurem:
 Laica ne trepidi fugiant commercia mantes,

- Neve inhians prædæ vel jejunos cacodæmon
 Involet, & laceret sceleratorum unguibus artus,
 875 Ducitur ad pælum velut hostia rusticus ipse,
 Ficta quidem gnarus cuncta, at formidine tanta
 Attonitus, quam si Stygia egressurus ab alno
 Aspiciat nudas mandentem Cerberon umbras,
 Sive animo timor a puero conceptus, aniles
 880 Fabellæ haud modicus pueris plorantibus horror,
 Sive locus fumo & cæca caligine opacus,
 Et velut infernæ terrebat imago culinæ.
 Cætera submoto clam cuncta peracta popello:
 Sed tamen audiri gemitus, vocesque minantis
 885 Dæmonibus, mixtæque preces, nulloque rogante
 Interdum responsa dari: nunc tollere vultus
 In cælum, nunc figere humi, nunc plangere pectus
 Langius, & sacra templum conspergere lympha,
 Donec avis lucis prænuntia spectra moneret
 890 Cedere, & in veterem se denuo condere nidum.
¹ Tum templo egressi, dicenda tacenda referre
 Langius, umbrarum pœnas, flammæ rapidam vini
 Lustralis: quot carnifices cacodæmones ollas
 Admoveant, verubus quot figant, fluctibus umbras
 895 Quot merfent gelidis, quot Missis cui levetur
 Pœna, velut civis Stygio vixisset Averno,
 Ordine cuncta recensébat: neque credula decrat
 Turba homini: purgatricis rediviva favillæ
 Gloria crescebat, multum indignante Luthero:
 900 Et crevisset adhuc, nisi vel formidine captus,
 Vel pretio victus, vel vino, rusticus ille
² Anormis comes, Exorcismi proditor, eheu!
 Cuncta revelasset taciti mendacia sacri.
 Ex illo fluere; & retro sublapsa referri
 905 Spes prædæ, & nimium vivacis gloria veri
 Crescere. Quapropter, moneo, dehinc fingite parce
 Somnia, nocturnos lemures, miracula, ni fors
 Aut apud extremos fieri dicantur Iberos,
 Americosve, aut Æthiopas, calidove sub axe,
 910 Et caput ignotis ubi Nilus condit arenis,
 Unde aderit nemo, qui testis dicta refutet.

For.

¹ Tum templo egressi] An forte egressis?
² normis comes] Recentioribus Enor-
 mis legitur: abnormis forte Buchan. scri-
 pserit, præ oculis habens illud Hora-

tii 2 Sat. II. 3.
 Rusticus, abnormis sapiens, crassaque Mi-
 nerva.

- Forſitan externos ſolertia fugerit hoſtes
 Callida; ſed peſtem natam intra viſcera, & iſſis
 Hærentem venis hominum vix ulla cavebit
- 915 Cura: niſi noſtros viſ provida numinis olim
 Reſpexiſſet avos, jamdudum Funiger ordo
 Proditus a propriis miſere periſſet alumnis.
 Si quis erit fratrum, qui ſuaſu dæmonis auſit
 Efferre in vulgus myſteria condita, fraudes
- 920 Occultas, ritus nocturni arcana, negatum
 Depositem, cæſas poſt ſupra nefanda puellas,
 Quicquid & extinctis frater patrare lucernis
 In fratres ſolet imberbes: hæc prodere ſi quis
 Audeat, extemplo ſcelerato ſanguine pœnas
- 925 Solvat, & æterna compoſtus pace quieſcat.
 Hæc ſunt, quæ noſtro liceat ſermone monere.
 Et jam plena epulis menſarum fercula fumant,
 Latrantemque fame ſtomachum prope verba relinquunt.
 ¶ Hæctenus Eubulus, qui facta nefanda perofus,
- 930 Funigerum pœnas etiam metuebat acerbas,
 Orgia non veritus populo evulgare profano.
 Is mihi carminibus luſtrato, & ſulphure, & ovo,
 Et viva rorata unda, cerebroſa fugavit
 Somnia de raiſis, de cannabe, deque cucullis;
- 935 Inque hominum nugis ad lucra nefaria fictis,
 Nulla eſſe ad vitam docuit momenta beatam.

GEORGIUS BUCHANANUS CAROLO UTENHOVIO F.

S.

CENSOR meorum carminum, UTENHOVI,
 meos

Commendo Fratres hos tibi,
 Fratres quidem Fraterrimos: hoc eſt, malos,

Crassos,

1 In editione Baſil. additur, *Erudito* ſubjuncta; *Edinburgo 1564 Idibus Junii.*
juxta ac ſincero amico. Qui te miſce diligit, BUCHANANUS.

In eadem editione Baſil. hæc ſunt
 Tom. II.

N a

Crassos, ineptos, garrulos.
Tu neſſe, plecte, cæde, fac gemant ſuis
Variata terga funibus.
Sin pectus illis non ſit inſanabile,
Medentis ut ferant manum;
Unus mederi poteris, artes cui ſuas
Indulſit uni Delius:
Sic ut profunda conditum caligine
Ab uſque Lethæis vadis
 † *Nonnum evocarſ, graviter iratis ſua*
Parcis retexi ſtamina:
Et juſ Latina civitatis & toge
Reſuſcitato indulſeris:
Et qui latebat ante ſqualidus ſit,
Grajiſque vix notus ſuis,
Cultu Latino nunc ſuperbus ambulans,
Vates vetuſtos provocat.
Hunc ſuſcitare qui potueris mortuum,
Fors & meos Fraterculos
Sanare penitus ſi minus queas, tamen
A fauce mortis erues.
Nec id laboro, delicato in otio
Ut ſuaviter curent cutem:
Satis ſuperque eſt ſi maligne viſitent,
Pannis & annis obſiti,
Laceri flagellis, famelici,
Quæ vita digna eſt Fratribus;
Diuque vivant, & pœnas luant diu,
Mortemque timeant, & velint.

FRA-

† *Nonnum evocarſ* [Valer. Andr. in Bibliotheca Belgica Nonnum ab Utenhovia editum inter ejus opera non recenſet. neque prodiiſſe ſcimus. vid. Fabric. Biblioth. Græc. lib. v. cap. 16. t. VII. pag. 686. Falkenburgius in præfatione ad Sambucum, exſpectari ab Utenhovia Latinam Nonni non tantum interpretationem, ſed & ipſum auctorem ab omni-

bus mendis vindicatum, ſcribit. quare Buchananani verba, quaſi jam *cultu Latino ſuperbus ambularet vates*, ita capienda, ut ſperaret brevi proditura verſicnem. nam ſi hæc Utenhovia præfatio ſcripta eſt A. 1564. nondum potuit prodire ejus verſio Nonni, quam adhuc A. 1569. exſpectat Falkenburgius.]

FRATRES FRATERRIMI.

I. *In Antonium Tomarium Abbatem.*

Fama, prisca laudibus
 seculi tumens,
 Præfens superbo de-
 spuens fastidio,
 Accede, specta quid
 priorum temporum
 Opponat ætas nostra magniloquen-
 tiæ:
 Non quod Platoni, rancidove So-
 crati,
 Sophisque falso dictitatis comparet,
 Sed Christianæ puritatis unicum
 Exemplar, unum specimen, unam
 imaginem,
 Unamque vitæ corrigendæ regulam,
 Unumque Christi proxime vestigia
 Qui persequatur, indicetque cæte-
 ris,
 Vitamque vita penitus exprimat sua,
 Antonium Tomarianum Antistitem.
 Christi parentum nemo vidit alte-
 rum:
 Nec ipsa mater novit Antoni pa-
 trem
 Uterque pastor, noster hac parte est
 prior;
 Hic pascit herbis, ille verbis pave-
 rat.
 Ut quinque panibus ille quinque
 millia
 Saturavit, iste (ne saturitas noxia
 Animæ inquinaret puritatem, ut ar-
 bitror,)
 Ad quinque panes quinque plebis
 millia
 Redegit: ut, si quid superfit, ut
 reor,
 Fragmenta posset absque cophino
 tollere.
 Ut ille vera vitis, hic verus meri
 Est uter: ille verba sevit, hic viros.
 Piscator hic, piscator ille, retia
 Uterque tendit dispari compendio:
 Comprendit ille pauculos pauper-
 los,
 At iste claustra plena monachis pin-
 guibus.
 Aucupibus hic est atque venatori-
 bus
 Comitatus, olim ut ille piscatori-
 bus.
 Et hic & ille crediti cum scœnore
 Exactor asper, dena utrique altera
 decem
 Talenta, quinque quinque pariunt
 altera.
 Quæ sparfit alius, hic & ille colli-
 git:
 Quæ sevit alius, hic & ille demetit.
 Cum publicanis atque peccatoribus
 Libenter ille cœnitare dictus est:
 Cum publicanis atque peccatoribus
 Sic ratio nostro semper est Antonio,
 Ut penè decoris immemor, lucri
 memor,
 Publicanus esse non recuset. Paupe-
 rum
 Secuta Christum turba semper est
 comes,
 At iste late quam patet vicinia,
 Agris propinques pauperes reddit
 suis,
 Quorum caterva, qua nequit pedi-
 bus sequi.

N n. 2 Diis

Diris probrisque sequitur & conviciis.	Passim per agros jam cucullati patres
Christi perunxit una peccatrix caput,	Oves sequuntur, &, colono paupere
Pedesque lacrymis lavit, extersit comis:	Cum prole pulso sordida, late solum,
Istius humeros, colla, pectus, brachia,	Pastore monacho, parat uni Antonio,
Caput, pedesque & crura, ventrem & ilia,	Ut per propinqua rura grex sit unius,
Si scire cupias quot meretrices latent,	Et unum ovile, & pastor unus. Unica
Tergant, refoveant, induant & exuant,	Sed pars omissa est, unicam quam maxime
Scies facilius quot capillos verticis Ex area alba tonsor illi demetat.	Agere decebat: Christus immerito ut luit,
Christus paternam jam revisurus domum,	Sic iste merito luere pœnas debuit.
Fidis tuendum comitibus gregem dedit:	Sed justa si quid vota pauperum valent,
At hic Avernam jam revisurus domum,	Quos laribus inopes expulit, fontem hæ manent
Monachis tuendum pinguibus gregem dedit.	Inter comantes angue torto Erinnyas.

I I. *In Beleagonem.*

B eleago fomes & parens mendacii,	quod est
Ab ore cujus pavida veritas fugit,	Beleago fomes & parens mendacii,
Mali susurrat nescio quid clanculum:	Ab ore cujus pavida veritas fugit.
At fama de illo non susurrat, sed palam	Hoc igitur æquus æstimator judicet,
Hoc universus populus affirmat,	An mentiatur populus universus, an Beleago fomes & parens mendacii,
	Ab ore cujus pavida veritas fugit.

I I I. *Imago ad peregre venientes religionis ergo.*

FARE age qui terras lustras vagus hospes & undas,
 Quid pctis hinc? longæ quæ tibi causâ viæ?
 Non Deus hic quisquam, nec imagine numen in ista est,
 Nos lapis & tantum putria ligna sumus:

Ver-

[Fare age] Quibusdam libris Fare cho, legitur

Vermibus esca, cibus tineis, domus hospita blattis,
 Opprobrium cœli, ludibriumque soli.
 Non capiunt humiles numen cœleste penates,
 Structa nec humana faxea tecta manu.
 Quem mare, quem tellus, quem non capit igneus æther,
 Clauditur in nullo spiritus ille loco.
 Ut Christum invenias, animi secreta revolve,
 Aut lege fatidici quæ cecinere patres:
 Aut quæ dives habet passim circumspice mundus,
 Hæc vera est ædes, hoc penetrabile Dei.
 At quisquis picto gaudet dare basia trunco,
 Crassaque pulvereo lingere faxa croco,
 Dignus morte perit, qui mortua vivus adorat,
 Et vitæ in fragili spem sibi ponit humo.
 Si te picta juvant, cariem ne perline trunci,
 Sed vera mentem simplicitate tuam,
 Hac ratione domi poteris reperire, quod omnes
 Erro vagus terras sic peragrandō fugis.

I V. *Ad Pasquillum.*

PRÆSULE de Paulo, præsul doctissime vatum,
 Pasquille, dic quid sentias?
 Nec melius paullo quidquam est antistite Paulo,
 Et pejus est Paulo nihil.

V. *Ad Elizabetham Serenissimam Angliæ Reginam, ODE.*

Q uamvis vetusto stemmate splen-	Et sempiternas fulget adorcas,
deas,	De fauce avarorum latronum
Regina, Princeps optima Principum,	Relligio pia vindicata.
Quacunq; magnum sol per orbem	Jam nulla faxis figimus oscula,
Flammiferos agitat jugales:	Nulla e sepulchris tracta cadavera:
Quamvis feroci Marte subegeris	Gemmis refulgent, fascinantque
Hostes rebelles, & populi feros	Indociles animos popelli.
Motus, & insanos tumultus	Non otiosæ dedita natiæ
Lenieris, sine cæde, victrix:	Mendica fratrum turba rapacium
Virtutis inter tot titulos tuæ,	Passim vagatur, collocatque
	Fœmineo infidias pudori.

Sub

1 Nec melius] Commelin. & alia editio anno 1594. Nil melius paullo factum est antistite Paulo.

2 Et sempiternas] Ita Editio Edinbur-

gens And. Hart; alii autem codices, quod sciam; omnes exhibent,

— — sua & Laudum perennes fulget

adoreas.

Sub te licet Principe libere Super dracones fortis inambula,
 Christum fateri, ficta refellere, Sævam leonum frange ferociam:
 Myteriumque veritatis Per aspides erra. & per oras
 Seposito referare fucō. Quas Libycus basiliscus affat.
 Ergo salutis sollicitum tuæ Cœli favor te, te pietas tua,
 Cœleste numen pervigil-excubat, Te supplicantium continuæ preces
 Et impiorum inauspicata (Prædonibus quos ex avaris
 Vota facit, retegittque fraudes. Eripis) incolumem reducent.

VI. *Pistoris & Pictoris Dialogismus.*

CONTENDUNT specimen pistor pictorque uter edat
 Pulchrius, hic fucō doctior, ille foco.
 Hic fecisse Deum se jactat: Rettulit ille,
 Corpus ego verum, tu simulacra facis.
 Dentibus assidue teritur Deus hic tuus, inquit:
 Corrodunt vermes, rettulit ille, tuum.
 Pictor ait, Multos meus integer astat in annos,
 Sæpe una innumeros devorat hora tuos.
 At tibi vix toto Deus unus pingitur anno.
 Pistor ait, decies mille dat hora mihi.
 Parcite, ait mystes, frustra contendere verbis:
 Nil sine me poterit vestler uterque DEUS.
 Et quia utrumque ¹ Deum facio, mihi servit uterque:
 Namque ² hic mendicat, manditur ille mihi.

VII. *Ad idolorum cultorem.*

MANE, *Pater noster*, cum surda idola salutans
 Ingeminas, sana mente videre loqui?
 Saxeus illo ipso magis es, me iudice, saxo:
 Quippe patrem saxum qui fateare tuum.

VIII. *In eundem.*

OSCULA, ferta, rosas das & libamina saxo?
 Teque ³ pium dici, cum facis ista, cupis.
 Quid tibi pro tanta majus pietate precemur,
 Quam ut fias numen tu quoque, quale colis?

IX.

¹ Deum facio] Basil. & Hart, *sacrum*
 reddo

² Namque] Basil. *Atque hic.*

³ Teque pium] Basil.
 Teque cupis dici, cum facis ista, pium.

IX. *In Hypocritam quendam.*

ILLE vides naso qui incedit sesquipedali,
 Qui quicquid loquitur sesquipedale sonat:
 Qui longo gaudet voces producere tractu,
 Qui semper longo firmate verrit humum:
 Qui latus exhaustum non una sindone vestit,
 Qui capiti inducit pilea plura pilis:
 Rarus sermo, gravis gressus, talaris amictus,
 Ut rere, egregii² sunt ea signa Sophi.
 Sed cur sacrificos gaudet stipare cinædos?
 Cur sapiens stolidos sic sine fine colit?
 Auctio sectorum cordi est, non actio sectæ,
 Donec sector erit, nempe secutor erit.

X. *In Pium Pontificem.*

VENDIDIT ære polum, terras in morte relinquit:
 Styx superest Papæ, quam colat, una Pio.

XI. *In Julium.*

STare diu haud poterant mundusque & Julius una,
 Omnia perdendi tam ferus ardor erat.
 Ergo ne ante diem mundi structura periret,
 Ad Styga discessit Julius ante diem.

XII. *In Paulum Pontificem.*

PAULUS ab Hebræo scis quantum distet Iuda?
 Hic cœli Dominum vendidit, ille domum.

XIII. *In Pontifices.*

PÆDICAT Paulus, contemnit fœdera Clemens,
 Sacrilega tractat Julius arma manu.
 Et quisquam sceleris nomen formidat inane,
 Auctores scelerum qui videt esse Deos?

XIV.

¹ *In Hypocritam quendam.*] Basil. *In* ³ *Pædicat Paulus*] Quidam libri *Pæ-*
P. T. D. R. H. P. I. Hypocritam. *dicat*, adversante & metro & sententiâ.
² *Sunt*] Basil. *sunt*.

XIV. *In Romam.*

HI colles, ubi nunc vides ruinas,
 Et tantum veteris cadaver ur-
 bis,
 Quondam cæca LUPIS fuere lu-
 stra,
 Donec per freta vectus Arcas exul,
 Pani, pelleret ut LUPOS, Lycæo
 LUPERCALIA festa dedicavit:
 Nudos currere jussit & LUPER-
 COS,
 Sacrum & collibus addidit LUPER-
 CAL.
 Sed vis insita, contumaxque flecti
 Pervicit genius laborem & artem,
 Et per secula longa ne perirent
 Istis semina collibus LUPINA,
 Tristes progenuit solum LUPI-
 NOS,
 Lætos progenuit LUPOS salictum.
 Et conjux LUPA Faustulo tyranni
 Albani pecoris fuit magistro:
 Et qui mœnia prima condidere,
 Nutrivit LUPA Rómulum Re-
 mumque:

Et Floralia festa sunt LUPARUM,
 Et quondam in media fuit Suburra,
 Vico urbis celeberrimo, LUPA-
 NAR:
 Et quos Fabricios graves putabis,
 Observa, invenies LUPOS voraces:
 Et quas Sulpicias reare castas,
 Observa, invenies LUPAS salaces.
 Et ne posse Deos LUPIS carere
 Credamus, facer est LUPUS Gra-
 divo:
 Et LUPOS mare laneos, & amnis
 Sub cryptam mediæ vomit Subur-
 ræ:
 Nec putris soboles araneorum
 Non cognomine nobilis LUPO-
 RUM est.
 Totam denique quantacunque Ro-
 ma est
 Nascentem, vegetam excute, &
 ruentem,
 Nihil comperies nisi LUPER COS,
 LUPERCALE LUPOS, LU-
 PAS, LUPANAR.

XV. *In eandem Romam.*

NON ego Romulea miror quod pastor in urbe
 Sceptra gerat, pastor conditor urbis erat,
 Cumque LUPÆ gentis nutritus lacte sit auctor,
 Non ego Romulea miror in urbe LUPOS.
 Illa meum superat tantum admiratio captum,
 Quomodo securum servet ovile LUPUS.

XVI. *In eandem.*

ROMA armis terras, ratibusque subegerat undas,
 Atque iidem fines orbis & urbis erant.
 Vincere restabat cœlum, perfregit Olympum

Prisco-

* In Romam.] Basil. In Romam, carmen ut omnium venustiss. ita verissimum.

Priscorum pietas aurea Pontificum.
At bona posteritas, ausis ne cedat avitis,
Tartara præcipiti¹ tendit ad ima gradu.

XVII. *Pasquillus loquitur.*

ESS E putas forsan me fragmina trunca columnæ,
Vel de præcipiti fæxa voluta jugo:
Falleris: ille ego sum Pasquillus in urbe Quirini
Notus, & in formas impiger ire novas.
Nunc putor inducto Cyllenius esse galero:
Me facit æquoreum fuscina sumta Deum.
Adde mihi citharam, fiam manifestus Apollo:
Pampineos thýrso adde, Lyæus ero.
Pallada me clypeus, Phœben facit aureus arcus:
Da fulmen, Juno dixerit esse Jovem.
Sum pax, sum bellum, lis & concordia fio:
Nunc volucris pennis, nunc fera testâ pilis.
Denique transiero cuncta in miracula rerum,
Sed puero Romæ non licet esse mihi.
Hoc quoque ero per purpureos aliquando cinædos,
Si liceat laxas non habuisse nates.

XVIII. *In Dionem & Clementem.*

EBRIA cum dubio titubans vestigia passu
Vix regit, & blæso² blandulus ore sonat:
Cum lacrymis oculique madent, pectusque falerno,
Sancte festa Dion se coluisse putat:
Sic etenim suasit multos diffusus in annos
Ritus ab antiquis usque petitus avis.
At Clemens dum sancta legit monumenta parentum;
Dum populo ad cœli limina pandit iter;
Otio legitimo violat dum festa labore,
Rite diem festum se coluisse putat:
Sic etenim veterum suadent³ exempla parentum,
Oreque veridici prodita jussa Dei.
Utrum igitur laudas? quando defendit uterque,
Legibus hic, causam moribus ille suam.
Si liceat juste causas expendere, festum
Ille colens violat, hic violando colit.

XIX.

¹ Tendit] Basil. currit ad atra.

² Blandulus] Basil. Blandior.

Tom. II.

³ Exempla parentum] Basil. monumen-
ta parentum.

XIX. *Fratres Fraterrimi.*

CUM Monachi fratres sint, quos vel candida vestis,
 Vel nigra; vel gemino mixta colore tegit:
 Quanta tamen miseros agitat discordia fratres!
 Quam non fraternæ fœdera pacis amant!
 Non ita germanum reducem trux oderat Atreus,
 Atrea visceribus non satur ille suis.
 Mitius Oedipodæ soboles exarsit in iras;
 Mitior indomitas incitat ira feras.
 Eventu o simili cesset fraterna simultas,
 Et dirimat calvos exitus iste patres!
 Dentibus & gladiis in mutua¹ funera currant,
 Ira nec extremi cesset in igne rogi.

XX. *In Pantalabum.*

<p>Dicunt Grammatici suos Cucullos, Dicunt Rhetores horridos Cucullos, Et quisquis Latias semel Camœnas Vel primis modo contigit labellis. Sic olim in Satyris Cucullum Aquinas Et durum & Venetum poëta dixit. Verum Pantalabus severus ille Franciscanus, & horridus sopherista, Clamosæ & sophiæ senex magister, Dicit perpetuo suam Cucullam, Laudat perpetuo suam Cucullam,</p>	<p>Per³ sacram quoque dejerat Cucullam, Per sacram quoque pejerat Cucullam: Suosque edocuit Cuculliones Sacra⁴ spem sibi ponere in Cuculla. Prudens id facit ille, ne quid erres, Non lapsu temerario loquendi, Nec quod sic genus ille fœmininum Ardet jam⁵ miser impotente amore, Calvo vertice, languidoque pene: Sed quod relligiosa res sit illi, Cum deest fœmina masculis abuti.</p>
---	--

XXI. *In eundem.*

<p>SI quis jam tremula piger senecta, Morbo, aut vulnere languidus recumbat, Statim Pantalabus sagax odorem Sentit funeris, & cadaver, ante Quam corvique, canesque vulturefque,</p>	<p>Et sagacius acribus molossis, Per vestigia certa certus ædes Ægroti petit esuritor audax; Pulsa conjuge, liberis, propinquis, Ceras delet & oblinat priores, Natos abdicat, occiditque in aurem Morbo delipientis, & senecta</p>
--	---

¹ Funera.] Basil. vulnera.

² Dicunt Grammatici.] De hoc Epigrammate sic Ferrarius de re vest. part. I. lib. I. cap. 22. Scotorum doctissimus non illepidè in genus quoddam hominum ludit, quod sexus ignoratione barbare ac præpostere cucullam appellent, & sic veluti naturam invertant.

De-
 Sed, ut arbitror, istis Latinitatis osoribus, cuculla est contracte vestis cucullata, sive habens cucullum, qualis Benedictinorum.

³ Per sacram quoque dejerat Cucullam.] In Basil. deest hic versus.

⁴ Sacra.] Basil. sacram.

⁵ Ardet jam miser.] Basil. Ardeat miser.

Deliri senis, ut caput Cucullo Id unum reboat, sonat, tonatque:
 Obducat, moriatur in Cucullo: Id unum tamen expedire nescit
 Amorem superum sacrum Cucullum, (Negotii quod erat caput) beati
 Timorem cacodæmonum Cucullum, Qui fit ut moriamur in Cucullo,
 Cuncti delicias poli Cucullum, Cum nemo bene vivat in Cucullo.
 Id unum canit, urget, orat, instat,

XXII. De¹ Monachis S. Antonii.

DICERIS, Antoni, porcos pavisse subulcus
 Vivus, adhuc Monachos lumine cassus alis.
 Par stupor ingenii est ventrisque abdomen utrisque,
 Sorde pari gaudent ingluvique pari.
 Nec minus hoc mutum pecus est brutumque suillo,
 Nec minus insipidum, nec minus illepidum.
 Cætera conveniunt, sed non levis error in uno est,
 Debuit & Monachis glans cibus esse tuis:

XXIII. In² quendam Præsulem.

CUM te mula vehit nihilo te indoctior ipso,
 Et nitet, ut par est, murice uterque pari.
 Quod³ non te procereſque colant, & vulgus adoret,
 Presbyteris, clamas, nullus habetur honos.
 Non tum cessat honos, Præſul cum spernitur excors,
 Sed cum regnat d. & c., tum male cessit honos.

XXIV. In Pantalabum.

VIS te miremur, putri quod verme cucullo
 Undante⁴ absumta viscera pelle patent:
 Impia quod stolido vendas mendacia vulgo,
 Quod laudet nugas plebs male sana tuas:
 Quod male dum cantas, quos non intelligis, hymnos,
 Rancida de balba sibila nare fones:
 Quod tribus Anticyris caput insanabile radas,
 Quod bibat immundam calceus udus aquam:
 Quod tunicam fluxam nodosa cannabe cingas,
 Cum melius fauces stringeret illa tuas.
 Miramur certe, sed non cum deside vulgo,
 Sed velut Harpyias, Gorgonas aut Furias.

XXV.

¹ De Monachis] Basil. Ad Divum Antonium. rabeæ, colant te, & —

² In quendam Præsulem] Basil. In Scabium. ⁴ Absumta viscera pel'e] Libri verstiores [absimto] nullo, ut mihi viderur, sensu.

³ Quod non te] Basil. Ni proceres Scabium.

XXV. *Fratres extra mundum.*

PENE, manu, lingua, fratres munda omnia foedant,
In mundo merito sese habitare negant.

XXVI. *In Petrum Gonellum Dominicanum.*

IN vino audivit verum latitare Gonellus,
Sesquipede extento pinguis aqualiculo.
Sicne, ait, in nugis frustra consumsumus annos,
Et tulimus tetricæ jurgia lenta scholæ?
Ergo vale sterilis veri Sorbona, tuumque
Accipe discipulum docta taberna novum.
Ex illo ad crassam scrutatur dolia facem,
Pervigil & noctes perbibit atque dies.
Tandem consumptis foecunda in pocula nummis,
Hoc veri invenit, Nil scio, nil habeo.
Solandoque sui lepide ludibria damni,
Socrate se jactat non minus esse sophon.

XXVII. *In eundem.*

CUM vetus effuso biberetur milite vinum,
Nec fore maturum spes foret ulla novum:
Immatura pater biberet ne vina Gonellus,
Matura Stygiis morte petivit aquas.

XXVIII. *Adventus in Galliam.*

J ejuna miseræ tesqua Lusitanæ, Glebæque tantum fertiles penuria, Valet longum. At tu beata Gallia Salve, bonarum blanda nutrix artium, Coelo salubri, fertili frugum solo, Umbrosa colles pampini molli coma, Pecorosa saltus, rigua valles fontibus, Prati virentis picta campos floribus, Velifera longis annium decursibus,	Piscola stagnis, rivulis, lacubus, mari; Et hinc & illinc portuoso littore Orbem receptans hospitem, atque orbi tuas Opes vicissim non avara imper- tiens; Amœna villis, tuta muris, turribus Superba, testis lauta, cultu splendida, Victu modesta, moribus non aspera, Sermone comis, patria gentium omnium
--	---

Com-

Communis, animi fida, pace florida,
 Jucunda, facilis, Marte terrifico
 minax,
 Invieta, rebus non secundis insolens,
 Nec sorte dubia fracta, cultrix numinis
 Sincera, ritum in exterum non degener:
 Nescit calores lenis æstas torridos,
 Frangit rigores bruma flammis asperos,

Non pestilentis pallet Austri spiritu
 Autumnus æquis temperatus flatibus,
 Non ver solutis annium repagulis
 Inundat agros, & labores eluit.
 Ni patrio te amore diligam, & colam
 Dum vivo, rursus non recuso vivere.
 Jejuna miseræ tesqua Lusitanæ,
 Glebasque tantum fertiles penuriæ.

XXIX. *Brasilia.*

AFRICA deseritur, miles mendicat egenus,
¹ Vi sine tuta fugax oppida Maurus habet.
 Accipit obscænos Brasilia fulca colonos,
 Quisque ² prius p. . . . foderat, arva fodit,
 Qui sua militibus tollit, dat rura cinædis,
 Jure sub adverso nil bene Marte gerit.

XXX. *In Colonias Brasilienses, vel Sodomitas³ a Lusitanis missos in Brasiliam.*

Descende cælo turbine flammeo
 Armatus iras, Angele, vindices,
 Libidinum jam notus ultor
 Exitio Sodomæ impudicæ.
 En rursus armis ⁴ quod pereat tuis
 Lustrum Gomorrhæ suscitât æmulum,
 Syrûm propago, & execrandæ
⁵ Spurcitæ renovat palæstram.
⁶ Pars ista mundi, quam sibi propriam

Sedem dicavit mollis amœnitas
 Luxusque, sub fœdis colonis
 Servitium tolerat pudendum.
 Abominandis arsit amoribus
 Strigosus æstu, pauperie & fame,
 Glandis vorator, virulentum
 E raphanis redolens odorem.
 Quem, rere, ponet nequitie modum
 Frenis libido libera? & insolens
 Humanioris ferre victus
 Illecebras meliore cælo?

¹ Vi sine] Ita Basil. 1569 Steph. 1569. & recentiores libri omnes: at Genev. 1584 & 1594. Commel. 1609, & Hart. 1615. Ut sine, reclamante sensu, ut vir doctus admonuit.

² Prius pueros] Basil. prius fœde vixerat.

³ A Lusitanis missos in Brasiliam] Absunt hæ voces ab omnibus editionibus

præter unam Edinburg. And. Hart.

⁴ Quod pereat] And. Hart., *pareat*, advertante & metro & sensu.

⁵ Spurcitæ renovat palæstram] Ita vetustis codices. Elzev. vero 1628, *renovat*. Lond. 1686. Wetst. 1687, & aliæ Edit. Belgicæ *renovans*.

⁶ Pars ista] Antiquiores *Pars illa*.

O Christiani infamia nominis!
 O fœda labe & nota temporum!
 O turpium turpisque caussa, &
 Exitus, & pretium laborum!
 Ignota rostris verrimus æquora,
 Gentes quietas sollicitavimus
 Terróre belli, orbisque pacem
 Miscuimus misero tumultu.
 Per ferrum & ignes & mare naufragum
 Secreta rerum claustra refregimus,
 Ne deesset impuris cinædis
 Prostibulum Veneris nefandæ.
 Gens illa nullos mitis in hospites,

Et ora victu assueta nefario,
 Portenta conspexit Cyclopum
 Sanguinea dape fœdiora.
 Nunc Scylla sævos exsere nunc canes,
 Nunc nunc Charybdis vortice spumeo
 Convolve fluctus, & carinas
 Flagitiis gravidas reforbe.
 Aut hisce tellus in patulos specus,
 Ætherve flammis perde sequacibus
 Turpes colonos, Christianæ
 Dedecus opprobriumque terræ.

XXXI. *In Antistitem quendam.*

ESSE Lutheranum rumor te, Posthume, clamat:
 Sed tuus Antistes te tamen esse negat.
 Tam scortaris, ait, quam si vel Episcopus esses,
 Et potas dubiam pervigil usque diem:
 Nec memor es Christi, nisi cum jurare libebit,
 Nec scis Scripturæ vel breve Iota sacræ.
 Nempe per hæc suevit nunquam fallentia signa
 Ille vigil sanas noscere pallor oves.
 Quisquam igitur dubitat, rumorne an Episcopus erret,
 Tam bene commissam qui sibi novit ovem?

XXXII. *In Codrum.*

ILLE senex civis, rigidique exemplar honesti,
 Codrus, heri parvo conditus est tumulo.
 Sed neque funereæ præcessit nænia pompæ,
 Pensilibus signis nec nituere faces:
 Lurida nec pullam sumsit cognatio vestem,
 Tinnula nec mœstos æra dedere sonos:
 Funera nec densæ celebrarunt agmina turbæ,
 Præfica nec luctum sollicitavit anus:
 Vix datus est tumulus. Codrum si rere fuisse
 Forte Lutheranum, fallere; pauper erat.

XXXIII.

1 *In Antistitem*] Basil. *In Posthumum.* comedis, quam —
 2 *Tam scortaris*] Basil. *Tam bene, ait,*

XXXIII. *In Chrysalum.*

FLAVA Ceres longi spes interceperat anni,
 Aruerat pigro vinea tosta gelu:
 Morbus oves rapuit, furto periere capellæ,
 Inter opus fracti succubuere boves:
 Plena ¹ domus belli subita est direpta tumultu,
 Et male celatas latro refodit opes.
 Ergo opibus caris cum Chrysalus esse superstes
 Nollet, & in laqueum jam sua colla daret:
 Succurrit laqueum nummis venire quaternis:
 Ergo nos gratis nec moriemur, ait.
 Ensis adest, stricto transfigere pectora ferro
 Dum parat, & sumtus hic quoque adesse videt:
 Tanti fossor, ait, tanti vespillo, sacerdos,
 Cereus, & tanti cymbala rauca crepant:
 Et precibus pretium est etiam, pretiumque sepulchro:
 Ergo placet rapidis mergere corpus aquis.
 Dumque cadit, Certe quamvis mare, dixit, avarum es,
 Attramen hîc gratis, credo, jacere licet.

XXXIV. ² *Somnium.*

MA NE sub auroram nitidæ vicinia lucis
 Pallida venturo cum facit astra die:
 Arctior irriguos somnus complectitur artus,
 Demulcens placido languida membra sinu:
 Cum mihi Franciscus nodosa cannabe cinctus,
 Astitit ante torum, stigmata nota gerens.
 In manibus sacra vestis erat, cum fune galerus,
 Palla, fenestratus calceus, hasta, liber:
 Et mihi subridens, Hanc protinus indue, dixit,
 Et mea dehinc mundi transfuga castra subi.
 Linque voluptates cum sollicitudine blandas,
 Vanaque continui gaudia plena metus.
 Me duce, spes fragiles & inanes despice curas:
 Et superûm recto tramite limen adi.
 Obstupui subita defixus imagine, donec
 Vix dedit hos tandem lingua coacta sonos.
 Pace, inquam, vestri liceat depromere verum
 Ordinis, haud humeris convenit ista meis.

Qui

¹ *Plena domus*] In Basil. desunt hi duo
 versus.

² *Somnium*] Deest totum hoc car-
 men in Edit. Basil.

Qui feret hanc vestem, fiat servire paratus:
 At mihi libertas illa paterna placet.
 Qui feret hanc, ponat perfricta fronte ruborem:
 At non ingenuus nos finit ista pudor.
 Qui feret hanc, fallat, palpet, pro tempore fingat:
 At me simplicitas nudaque vita juvat.
 Nec me Phthiriasis, nec rancida cantio terret,
 Inque diem ignavæ vivere more feræ:
 Ostia nec circum magno mugire boatu,
 Si tamen his nugis ætheris aula patet.
 Pervia sed raris sunt cœli regna cucullis:
 Vix Monachis illic creditur esse locus.
 Mentior, aut peragra saxo fundata vetusto
 Delubra, & titulos per simulacra lege:
 Multus honoratis fulgebit Episcopus aris,
 Rara cucullato sternitur ara gregi.
 Atque inter Monachos erit hæc rarissima vestis:
 Induat hanc, si quis gaudeat esse miser.
 Quod si tanta meæ tangit te cura salutis,
 Vis mihi, vis animæ consuluisse meæ?
 Quilibet hac alius mendicet veste superbus:
 At mihi da mitram, purpureamque togam.

XXXV. *Palinodia.*

VISUS eram nuper cœli procul aurea supra
 Sidera Gorgoneo scandere vectus equo:
 Qua secat in geminas orbem via lactea partes,
 Et Jovis ad magni limina pandit iter.
 Fas mihi sit mundi referare arcana latentis,
 Fas mihi sit vera pandere visa fide.
 Non ego Phlegræis venio speculator ab armis,
 Rursus ut attonitum terreat Ossa polum:
 Nec mihi furtivæ damnarunt¹ crimina flammæ
 Viscera, Caucafeis dilanianda feris:
 Nec mea garrulitas sacræ male conscia mensæ
 In refugo meruit flumine ferre sitim.
 Sacra fero, miranda cano, memoranda revolve,
 Ut colat æternos impia turba Deos.
 Rursus ut ingrato superûm clementia mundo
 Nota sit, & quisquis numina novit, amet.
 Ergo ubi fiderei steteram prope limina templi,
 Explicuit fulvas regia vasta fores:

1 *Crimina*] Steph. *lumina*.

En ¹ subito duri me iudicis ante tribunal,
 Increpitans magno murmure, turba trahit.
 Rasus erat vertex, facies irata minaxque,
 Et brevior tristi barba supercilio.
 Omnibus unus erat cinctus, color omnibus unus,
 Qui solet esse asinis anseribusque feris:
 Qui color in falice est, & Palladis arbore, qualem
² Hospita Threicii gurgitis ales habet.
 Et nisi fluxa sinus talos penderet ad imos,
 Cercopithecorum penula vestis erat.
 Idem cinctus erat, cultus, vultusque colorque
 Iudicis, & paribus frons caperata minis:
 Uno aliis dispar discrimine, quod foret acri.
 Aut stimulo spinæ sanguinolenta manus;
 Aut rigida forsitan nimis obluctante puella,
 Fœmineæ palmas cuspide fixus acus.
 Is quassans caput, & suffusus lumina flamma,
 Irato tales fudit ab ore sonos:
 Tune, ait, in nostros ausus blaterare sodales;
 Nil veritus calvos tot violare fenēs?
 Prodere nec populo mysteria nostra profano,
 Sanctaque funereæ spernere jura togæ?
 Lignipedes ridere patres, sanctamque coronam,
 Et mendicatos absque pudore cibos?
 Quid cum fratre soror clausa sine lumine cella,
 Quid tiro imberbis cum seniore gerat?
 Frustra pontifices cœlo nos æqua potestas,
 Frustra nos Regum sceptrâ verenda timent:
 Si tibi fas nostræ est impune illudere sectæ,
 Si plebs exemplo sollicitata tuo
 Rideat, exserta comitetur fannio lingua,
 Perque vias digito stulta iuventa notet.
 Vos, age, quid statis? scelerato auferte lacernam,
 Ut vitium linguæ cætera membra luant.
 Nec mora, diripiunt fratres a pectore vestes,
 Sectaque nodosa cannabe terga notant.
 Alternantque vices, & acerbant verbera verbis,
 Verba oculis, oculos nutibus atque minis.
 Dum feriunt, numerant ad singula verbera ³ Divos,
 Grata foret cunctis ceu mea pœna Deis.

Nec

¹ En subito] Basil. Et subito.

² Hospita Threicii gurgitis] Gruem intelligit. Vide Virg. Georg. I. 120. & in Tom. II.

eum Lud. de la Cerda.

³ Divos] Basil. In margine habet adscriptum, De par Dieu: de par sa mere. &c.

Nec mea carnifices fratres lassant mala, quamvis
 Deficerent Divi, deficeretque dies.
 Perdiderat rabiesque modum, plagæque figuram,
 Atque unum in toto corpore vulnus erat.
 Talis erat, si vera fides, Hieronymus olim;
 Dum studium ob Tullî vapulat ante Deum:
¹ Sic cute direpta Satyrum videre ² Celæna,
 Tibia cum blandæ est victa canore lyræ.
 Ut primum fari licuit, meque ipse recepi
 Nudus, & in nuda sanguinolentus humo,
 Clamabam, Nunc parce pater, nunc parcite fratres
 Cæde mea sanctas conscelerare manus.
 Parce pater: sic ille saccr Seraphicus ordo
 Floreat auspiciis sanctior usque tuis:
 Sic mendicantium genti turba inscia veri
 Affluat, & nunquam credula desit anus:
 Vestra nec incauto pateant mendacia vulgo,
 Nec videat crassos plebs tunicata dolos:
 Et nova sub patribus tironum turba feveris
 Inveniat quæstus ingeniosa novos:
 Seu male lustratis manes ³ exire sepulchris
 Fingere, seu tacita fomina nocte liber;
 Relligio nubes animis offundat agrestum,
 Objiciat tenebras sancta Laverna suas.
 Quæque vident oculi se non vidisse reantur,
 Deque fide facti sit dubitare nefas.
 Quod si forte sacra lateat sub veste puella,
 Quæ relevet longæ tædia lenta viæ,
 Aut tenuct multa crassum farragine corpus,
 Si caro spiritui quando rebellis erit:
 Callida decipiant animos commenta profanos,
 Et vetet ulterius quærere velle timor.

Fallat

¹ *Sic cute direpta*] Marfyam innuit tibicinem, ab Apolline, quod cum ipso ausus esset in certamen venire, pelle exutum: Cæterum [*derepta*] videtur legendum, non [*direpta*]: ita enim Ovid. de hac ipsa re loquens, Met. VI. 387.

Clamanti cutis est summos derepta per artus.

Et in Ibin 551.

Nudare derepta pateant tua viscera pelle,

Ut Phrygium cuius nomina flumen habet.

quanquam nonnullis libris utrobique *direpta* legatur.

² *Celæne*] Ita scribendum; non *Celæne*, ut in omnibus libris: est autem urbs, quondam Phrygiæ caput. Lucan. III. 206.

Ligent damnata Phæbo victore Celæne.

Et (quem præ oculis habuisse noster videtur) Stat. Theb. IV. 185.

— *Qui non certamina Phæbi*

Noffet, & illustres Satyros pendente Celænas.

³ *Exire*] Ita legitur in Edit. H. Steph. Commel. Hart; aliis veto *exire*.

Fallat & incautos pietatis imago maritos,
 Et capiat faciles sicula tenta nurus.
 Sic tibi, si quando junges per stagna lacusque
 Cum ranis socias alitibusque preces,
 Nulla ¹ tuum superet cornix vel rana canorem,
 Oreve præcipitet mobiliore sonos.
 Sive tibi pulex, fraterve pediculus obfit,
 Et tenuem signet pustula multa cutem,
 Innocuos unguis utriusque a sanguine ferves,
 Neu tibi cognata pollue cæde manus:
 Sed tua fraterno pietas dignetur amore,
 Ut solita est, vulpes carnivorosque lupos:
 Et quibus indulfit vitam pater omnibus idem,
 Sive ferat tellus, seu ferat illa fretum,
² Mortua tu comedes animalia; culpa profani
 Sit populi iis vitæ corripuisse moras.
 Quæcunque in sacram fratrum convicia vestem
 Non verita est olim fundere lingua procax,
 Cuncta recantabo, maledicta priora rependam
 Laudibus, & fratrum nomen in astra feram.

XXXVI. *Palinodia.*

VOBIS religio est, sincero assuescere recto,
 Religio est, Christi facta fidesque sequi:
 Raraque simplicitas, & rara modestia vobis,
 Et virtus rara est, & probitatis honos:
 Fastus inauditus, nullaque libidine victum
 Robur, nec duro fracta labore manus:
 Classica non placidos turbant Mavortia somnos,
 Nil opus infano verba locare foro:
 Semina non arvo, non vitem credere sulco,
 Nec dare nubifero vela necesse Noto:
 Sed veluti mures alieno parta labore
 Carpit, & vitam ducitis Angelicam.
 Vos chorus, & cantus, nitidi vos floribus horti,
 Cinctaque porticibus tecta superba tenent.
 Quicquid ubique labor per dura pericula quærit,
 Quod clam fur aufert, latro palamve rapit;
 Vos penes est fructus, penes est vos usus & usus,
 Ad dominos redeunt damna, pericla, dolor:

Copia-

¹ *Nulla tuum superet*] In margine Basil. adscribitur, *Vide Legendam auream.*

² *Mortua tu comedes animalia*] Basil. *comedas.*

Copiaque & luxus vobis in paupere vita est,
 Nil est, & superant multa, nihilque deest.
 Vos pro me misero fratres orate, patremque
 Flectite, pro vobis sic roget ille Deum:
 Sic flectat: nos interea, quod possumus unum,
 Facta recantatis splendida carminibus
 Dicemus: teneræ nec furta filebo juventæ,
 Addita nec manibus stigmata, nec pedibus:
 Et quæ longa forent numeranti singula: at unum
 Non¹ est fas numeris præteriisse meis.
 Forte furens male morigeri petulantia membri
 Urebat patrem sævius igne pium.
 Quid faceret? peteret sanctarum claustra fororum?
 Claustra procul, nusquam sancta propinqua foror.
 Vulgivagum peteret populo spectante lupanar?
 Nequitia fieret proditor ipse suæ.
 Eloquio matres blando tentaret honestas?
 Ferre nequit longas sicula tenta moras.
 Ergo velut taurus crabronum cuspide fixus,
 Corripuit, rabies qua stimulabat, iter:
 Nudus & in gelida stratus nive membra volutat,
 Et fingit globulos, perterebratque nivem,
 Imponitque suo veluti collaria peni,
 Et jubet optata conditione frui.
 Hæc, ait, Æmilia est, hæc est generosa Corinna,
 Hæc illa est longis Gellia flava comis.
 Deinde alias numerat præstanti corpore Nymphas,
 Nomine formosæ nulla corona caret:
 Tum veluti Cossus spoliis insignis opimis,
 Per fora, per vicos victor amoris ovat.
 Parcite, clamabat, me parcite dicere sanctum,
 Non ego sum, ceu vos creditis esse, pius:
 Sum miser, & merito duro sic plector ab hoste,
 Nequitia pœnas persoluoque meæ
 Pene coronato populus dum spectat ovantem,
 Hic filet, hic risu personat, ille dolet.
 At miseræ matres, nuptæ innuptæque puellæ
 A lacrymis siccas non tenuere genas.
 Illa quidem justis res annumeranda triumphis
 Inter facta pii prodigiosa patris,
 Quod quamvis asinis membrorior omnibus esset,
 Et Venerem in nullâ perdomuisset equa,

¹ Non est fas] Basileenfi adscriptum est in margine, Vide Legendam auream.

Tot tamen haud multis mulos genuisset in annis,
 Quot nec in umbriferis Mænala celsa jugis.
 Ut pater audivit sancti præconia membri,
 Lætior ad laudes jam meliorque suas,
 Arrisit, tremulosque abiit prurigo per artus,
 Et me cum somno deseruere minæ.

GEORGII BUCHANANI SCOTI ELEGIARUM LIBER.

I. *Quam misera sit conditio doctentium literas humaniores Lutetiæ.*

- TE leves nugæ, sterileſque valet Camæ-
 næ,
 Grataque Phœbæo Caſtalis unda choro.
 Ite, fat eſt: primos vobiscum abſumſimus
 annos,
 Optima pars vitæ deperiitque meæ.
 5 Quærite, quem capiat jejuna cantus in umbra:
 Quærite, qui pota carmina cæntet aqua.
 Dulcibus illecebris tenerum vos fallitis ævum,
 Dum ſequitur blandæ carmen inerme lyræ.
 Debita militiæ molli languēſcit in umbra,
 10 Et fluit ignavis fracta juvena ſonis.
 Ante diem curvos ſenium grave contrahit artus,
 Imminet ante ſuum mors properata diem:
 Ora notat pallor, macies in corpore toto eſt,
 Et tetrico in vultu mortis imago ſedet.
 15 Otia dum captas; præceps in mille labores
 Irruis, & curis angeris uſque novis.
 Noctē leves ſomnos reſolutus compede foſſor
 Carpit, & in mediis nauta quieſcit aquis:
 Noctē leves ſomnos carpit deſeſſus arator,
 20 Noctē quies ventis, Ionioque mari:
 Noctē tibi nigræ fuligo bibenda lucernæ,
 Si modo Calliopes caſtra ſequenda putes:
 Et tanquam Libyco ſerves curvata metallo
 Robora, & Herculea poma ſerenda manu,

- 25 Pervigil in lucem lecta atque relecta revolves,
 Et putri excuties scripta sepulta situ.
 Sæpe caput scalpes, & vivos roferis ungues,
 Irata series pulpita sæpe manu.
 Hinc subitæ mortes, & spes prærepta senectæ,
- 30 Nec tibi fert Cliò, nec tibi Phœbus opem.
 Si caput in cubitum lasa cervice recumbat,
 Et sopor exiguus lumina fessa premat:
 Ecce, vigil subito quartam denuntiat horam,
 Et tonitru horrifico lumina clausa quatit:
- 35 ¹ Excutit attonito somnos sonus æris acuti,
 Admonet & molli ² membra levare toro.
 Vix siluit, jam quinta sonat; jam janitor urget
 Cymbala, tirones ad sua signa vocans.
 Mox sequitur longa metuendus veste magister,
- 40 ³ Ex humero levo mantica terga premit.
 Dextera crudeli in pueros armata flagello est:
 Læva tenet magni forte Maronis opus.
 Jam sedet, & longis clamoribus illa rumpit,
 Excutit implicitos ingenioque locos.
- 45 Corrigit, & delet, mutat, vigilata labore
 Promit, in obscuro quæ latuere ⁴ diu.
 Magna, nec ingeniis ævi explorata prioris,
 Eruit, inventas nec sibi celat opes.
 [Ignava ⁵ incerta stertit plerumque juvenus,
 50 Cogitat aut curæ multa priora suæ.]
 Alter abest, petiturque alter, ⁶ mercede ⁷ parato
 Qui vocet, & fictos condat arte dolos.
 Ille caret caligis, huic rupta calceus alter.
 Pelle hiat: ille dolet, scribit & ille domum.
- 55 Hinc virgæ, strepitusque sonant, fletuque rigantur
 Ora, inter lacrymas transigiturque dies.

Dein

¹ Excutit attonito somnos] Lond. 1686, Edinb. 1677, utraque Elzev. omnesque quas viderim recentiores Editt. *somno*.

² Membra levare toro] Basil. ad oram libri adscriptum habet *levanda*. [Memor forte fuit, quicumque adscripsit, illius Ovidiani ex lib. I. Am. v. *apposui medio membra levanda toro*. sed ibi alia verbi *levare* est significatio, pro reficere, novare. vid. notas. hic Buchananus capit pro tollere, erigere, & de lecto surgere.]

³ Ex humero levo] Recentr. *Et humero*, quod metrum non patitur.

⁴ Diu] Edinbürgensis And. Hart, *situ*.

⁵ Ignava incerta] In omnibus Editionibus desideratur hoc distichon, præter Edinburg. And. Hart, ubi pro *incerta* forte *interea* legendum.

⁶ Mercede parato] Ita exhibent Editiones Basil. H. Steph. Commelin. And. Hart, & Editio anni 1594. alia autem quas vidi omnes *parata*.

⁷ Mercede parato] i. e. *homine aliquo mercede conducto*: male recentioribus libris *parata* editum videtur.

- Dein nos sacra vocant, dein rursus lectio, rursus
 Verbera: sumendo vix datur hora cibo.
 Protinus amota sequitur nova lectio mensa,
 60 Excipit hanc rursus altera, cœna brevis:
 Surgitur, in seram noctem labor improbus exit,
 Ceu brevis ærumnis hora diurna foret.
 Quid memorem interea fastidia mille laborum,
 Quæ non ingenua mente ferenda putes?
 65 Ecce tibi erronum plenas ex urbe phalanges,
 Terraque ferratis calcibus ista tremit:
 Turba ruit, stolidasque legentibus applicat aures,
 Quales Phœbææ Phryx dedit ante lyræ.
 Et queritur nullis onerari compita chartis,
 70 Esse & ¹ Alexandrum nullo in honore suum:
 Nec gravidum pleno turgescere margine librum,
 Neglectumque premi vile Guidonis opus.
 Curritur ad ² Montem magno cum murmure Acutum,
 Aut alias ædes, ³ sicubi Beta sapit.
 75 Quid referam quoties defenditur ⁴ acer Orestes,
 Carmina vel numeris cum caruere suis?
 Arcadico juveni quod lava in parte mamillæ
 Nil salit, iratus clamat uterque parens:
 Conqueritur nullo labentia tempora fructu,
 80 Totque diu sumtus deperiisse suos.
 [Quin ⁵ etiam in libros nati consumta talenta
 Supputat: & damnum flagitiumque vocat.]
 Æstimat & nostros non æqua lance labores:
 Temporis & nulla damna rependit ope.
 85 Adde, quod Aonidum paupertas semper adhærens
 It comes, & castris militat ipsa suis:
 Sive canas acies in Turcica bella paratas,
 Sive aptes tenui mollia verba lyræ:
 Sive levi captas populi spectacula loco,
 90 Turgidus aut tragico syrmate verris humum:
 Denique quicquid agis, comes assidet improba egestas,

Sive

¹ *Alexandrum*] [Cujus doctrinale & partes tenebricosas his temporibus in scholis ediscebantur. vide quæ de Alexandro hoc nuper in præfatione ad Valer. Flacc. ubi de Maseriana editione ago, scripsi. & adde Hamelmannum rom. I. Oper. pag. 112. & 115.]

² *Montem magno cum murmure Acutum*] *Montis Acuti* vulgo appellatum.

³ *Sicubi Beta sapit*] Vide Erasmi Chiliad. Adag. *Beizare*.

⁴ *Acer Orestes*] Tragediam aliquam id tituli ferentem innuere videtur, qualem meminit Juven. Sat. I.

⁵ *Quin etiam*] Hoc etiam distichon in sola Editione Edinburgenfi And. Hart reperitur.

- Sive poëma canis, sive poëma doces.
 1 Bella gerunt urbes septem de patria Homeri :]
 Nulla domus vivo, patria nulla fuit.
 95 Æger, inops patrios deplorat Tityrus agros,
 Stadius infantem vix fugat arte famem.
 Exul Hyperboreum Naso projectus ad axem,
 Exilium Musis imputat ille suum.
 Ipse Deus vatium vaccas pavisse Pheræas
 100 Creditur, Æmonios & numerasse greges.
 Calliope longum cœlebs cur vixit in ævum?
 Nempe nihil ² doti quod numeraret, erat.
 Interea celeri cursu delabitur ætas,
 Et queritur duram tarda senecta famem :
 105 Et dolet ignavis studiis lusisse juventam,
 Jactaque in infidam semina mœret humum :
 Nullaque maturis congesta viatica canis,
 Nec faciles portus jam reperire ratem.
 Ite igitur, Musæ steriles, aliumque ministrum
 110 Quærite : nos alio fors animusque vocat.

II. *Majæ Calendæ.*

- FESTA vocant, lætisque comes Lascivia festis,
 Et chorus, & choreæ blandus amicus Amor :
 Ludit & admissis levis Indulgentia frenis,
 Et levat assueto libera colla iugo.
 5 Interea vigiles paullum secedite curæ,
 Et genitor curæ dure facesse labor.
 Este procul lites, & amaræ jurgia linguæ,
 Mixtaque flebilibus mœsta querela sonis :
 Dum renovat Majus senium revolubilis ævi,
 10 Et tenerum verno pingit honore solum :
 Dum cœli juvenile decus, mundique juventa,
 Per non ingratas itque reditque vices,
 Inque recurrentes sine fine revertitur ortus,
 Et nunquam fessis secula lustrat equis.
 15 Hunc Jocus, hunc tenera mensæ cum matre Cupido
 Vindicat, hunc risus, & sine felle sales :
 Hunc hilaris Genius, Genii & germana Voluptas,
 Et pellucentes Gratia picta sinus.

Ipsa

1 *Bella gerunt urbes septem*] Harr. *Septem
 bella gerunt urbes.*

2 *Doti*] Ita Basil. Steph. Hart.,] Com-

melin. Editio 1594, Elz. 1621 & 1628,
 &c. at Wetsteniana anno 1687. *dotis.*

- Ipsa suo Cypris præsens aspirat honori,
 20 Et recreat flamma splendidiore polum:
 Ipsa novos cultus, niveoque monilia collo
 Induitur, Marti ceu placitura suo.
 Lætus Amor, jaculis Sicula fornace recoctis,
 Splendida sanguinea spicula cote terit.
 25 Has linit ambrosia, linit illas felle sagittas,
 Et renovat flamma lucidiore faces.
 Cernis ut Assyrios late Dea fragret odores,
 Implicet & flavas verna corona comas?
 Ut manus Eois radiet stellata smaragdis,
 30 Ut fluat in nitidos aurea palla pedes?
 Lustret ut intento choreas puer improbus arcu,
 Ut tenera fundat spicula certa manu?
 Ut face nunc juvenes, face nunc petat ille puellas,
 Asperaque invicto fœdere corda domet?
 35 Quæ Dea progreditur fragrant per compita flores,
 Et media placidum frondet in urbe nemus.
 Qua Deus ingreditur festi per compita plausus,
 Et vox lætitiæ testis in astra volat.
 Applauditque Deæ stratis mare leniter undis,
 40 Lætaque lascivis squamea turba choris.
 Applauduntque Deo pueri innuptæque puellæ,
 Quis rudis in vacuo pectore flamma calet.
 Plaudit utrique Deo quicquid creat humidus aër,
 Quicquid alit tellus, æquora quicquid alunt.
 45 Rara procellosæ fugiunt in vellera nubes,
 Mollior arboreis sibilat aura comis.
 Purior auratis Pyroëis splendescit habenis,
 Phœbus ab æquoreis purior exit aquis.
 Herba comis, tellus nitet herbis, frondibus arbor,
 50 Luxuriat lætum læta per arva pecus.
 Carcere liber equus spatiis lascivit apertis,
 Jactat & undantes per fera colla jubas.
 Tondet ovis pratium, petulans salit agnus in herba,
 Pro nivea taurus conjuge bella gerit.
 55 Rupis inaccessæ scandunt dumeta capellæ,
 Hædus & infirma prælia fronte movet.
 Interea pastor geniali stratus in umbra
 Discutit incomtis tædia lenta modis:
 Nunc & odorata somnos invitat in herba,
 60 Nunc strepitum captat prætereuntis aquæ.
 Intentusque fedet liquidas piscator ad undas,
 Dum tremulum fallax linea sentit onus:

- Forſan & eluſos quærit quibus inſtruat hamos,
 Explicat aut cauta retia longa manu.
- 65 Pampinus appoſitæ complexus brachia ſilvæ
 Veſtit adoptivis robora nuda comis.
 Poma nemus pingunt, meditatatur vinea botros,
 Proventu ſegetis dives inundat ager.
 Tityrus in calathis tibi lilia, Theſtyli, cana
- 70 Servat, & in calathis aurea mala ſuis;
 Cumque ſuis nidis Prognen; Progneſque ſororem,
 Et te cum nidis, blanda columba; tuis.
 Garrula per virides ludunt examina ramos,
 Et tenui ſilvas gutture mulcet avis.
- 75 Baſia Chaonia jungunt laſciva columbæ;
 Ingemit extinctum tinnula mater Ityn.
 Hanc juvat ad nitidum pennas extendere ſolem,
 Hæc querulam pleno convolat ore domum:
 Hæc luteum ſuſpenderit opus, fugit illa per auras,
- 80 Et liquidas alis ſtringere gaudet aquas.
 Ridet ¹ ager, rident ſilvæ, micat igneus axis;
 Et placidum ſternit lenior aura fretum.
 Hinc procul ergo abeant cruciantes pectora curæ,
 Vanaque quærendæ ſollicitudo rei.
- 85 Pone ſupercilium capulo vicina ſenectus,
 De tetrica rigidas excute fronte minas.
 Utque novus, poſito veteri ſqualore ſenectæ,
 Pandit odoriferas fertilis annus opes;
 Poſtque pruinofæ languentia frigora brumæ
- 90 Rura novat veris floridioris honos;
 Vos quoque paullisper placidos diffundite vultus,
 Aſpera cum duris ponite juſſa minis:
 Carpite, dum fas eſt, fugitivæ gaudia vitæ,
 Credite vos juvenes eſſe, fuiſſe ſenes.
- 95 Ut ſua munifico diffundit præmia vultu
 Omniferos pandens copia larga ſinus!
 Ut vetat ignavæ reparans incommoda brumæ
 Turpia ſollicitæ damna timere famiſ!
 Pandite lepoſitas quas ² celant horrea fruges,
- 100 Parcaque congeſtas arca refundat opes.
 Nec tenebris claudat generoſum cella Lyæum,
 Quem dat arenolo Vaſconis uva ſolo:
 Qui, niſi depromiſ, acri languescit aceto,

Teque

¹ Ridet ager, rident ſilvæ] Hart, fran- dena ſilvæ.
² Celant] And, Hart, ſervant.

- Teque monet vitæ commoditate frui.
 105 Vos quoque turba feri pueris invisa magistri,
 Qui geritis dura lenta flagella manu,
 Ponite difficiles in idonea tempora vultus,
 Incutiant nullos verbera secta metus:
 110 Parcite plagosis ferulis, virgæque sonoræ,
 Nec scuticæ teneras lædat habena manus:
 Candida nec mœstis suffundite fletibus ora,
 Nec fœdet niveam pustula rupta cutem.
 Post sua Pieriis succedent otia Musis,
 Largaque Castalius scœnora reddet ager.
 115 Interea, juvenes, molles celebrate choreas,
 Et genium festis exhilarate jocis.
 Læta fugent lites, ludis concedite luctus,
 Pro rixa risus, crimine carmen eat.
 Nec tetrici nuptas custodia dura mariti
 120 Arceat, aut dura janua clausa fera:
 Sollicitæ timidas nec matris cura puellas
 Cogat in obscura delituisse domo.
 Pandite lacteolas (jussit Cytherea) papillas,
 Excipiant flavas lactea colla comas.
 125 Luceat igniferis Sidonia palla pyropis,
 Pulchra verecundus purpuret ora pudor.
 Hæc sunt militiæ Mavortia tela potentis,
 Tela triumphatis imperiosa Deis:
 130 Tela, quibus fufis juvenilis millia turbæ
 Plurima cum pereant, plura perisse petunt.
 Dum choreas ætas, dum blandi gratia veris,
 Libera dum festus gaudia Majus habet,
 Carpe rosas, &, ni carpas, peritura ligustra,
 Et vitæ credas hæc simulacra tuæ.
 135 Horrifera ut Boreas agri genialis honorem
 Exiit, ut canas fundit in arva nives:
 Frondibus ut spoliat silvas, ut floribus hortos,
 Pigraque concretis flumina frenat aquis:
 Sic tibi deformes mutabunt tempora cani,
 140 Contrahet & vultus arida ruga tuos:
 Pendebit laxata cutis, rubigine dentes
 Squalebunt, oculos inficietque rubor:
 Mellea deficiet facundæ gratia linguæ,
 Imminet en vitæ frigida bruma tuæ.

145 Dum

1 Ut canas] And. Hart, & canas.

Q 9 2

145 Dum nos ergo finunt fata invidiosa, ¹ senecta
Temporis utatur vere, juvena suo.

III. *Ad Briandum Vallium, Senatorem Burdegal. pro Lena apologia.*

POSSE putet quisquam fieri, ² doctissime Valli,
In famulas Veneris durus ut esse queas?
Idem posse suos in fontes flumina labi
Credat, ³ & averfis astra redire rotis.
5 Et tamen in fontes ut flumina lapsa recurrant,
Et retro averfis astra ferantur equis:
Non erit in Veneris, Valli, censura ministras
Aspera, nec rigidis contrahet ora minis.
Non ea rusticitas, rigor est nec tetricus illi,
10 Cordaque montanis asperiora feris:
Sed facilis candor, doctisque exulta Camoenis
Pectora, quæ sævæ nil feritatis habent:
Quæ jocus & salibus capiat condita venustas,
Quæque juvent risus, gratia blanda, lepos.
15 Adde quod est levibus non impenetrabile telis
Cor tibi: sensisti tu quoque quid sit amor.
Inter & ingenuas, præstas quibus omnibus, artes,
Materiam flammis repperit ille suis.
Cum tibi jucundo pectus premeretur amaro,
20 Serperet in curas & nova cura tuas,
Quæ tibi mens, ⁴ quæ vita, animi miserande, fuisset
Tum tibi, si fidam lena negasset opem?
Olim tu quod eras, alios nunc esse putato:
Quæque tibi fuerant, iis modo grata puta.
25 Aut potius, juvenes ceu sis revolutus in annos,
Ante tuum hanc caussam finge tribunal agi.
Finge ream lenam, juveni quod morte sub ipsa
Officii fuerit fida ministra sui:
Quod medico certam nullo spondente salutem,

30 Spem

¹ *Senecta Temporis utatur*] *i. e.* Senes genio indulgeant verno tempore, utpote totius anni amœnissimo atque ad voluptates aptissimo; juvenes vero *suo vere* utantur, *i. e.* juventute vel adolescentia, quæ ætatis quasi ver est.

² *Doctissime Valli*] Vide Menagium *Anti-Baillet* Tom. I. §. 70. adversus Bailletum de hujus nomine & patria disputantem.

³ *Et averfis*] Ita legendum cum antiquioribus *Edit.* monstrat distichon sequens, non, quod recentiores libros occupavit, *adversis*.

⁴ *Que vita, animi miserande*] Dubitari potest an *animi ad vita* referendum sit, an vero ad *miserande*: mihi vero posterius magis arridet, eodem pacto quo *felix* vel *anxius animi* dicitur.

- 30 Spem misero vitæ fecit, opemque tulit:
 Quod natum patri, civem servaverit urbi:
 Hæc, age, quo pœnæ nomine digna putes?
 At vos majorum requiescite molliter umbræ,
 Vestraque purpureo floreat urna croco,
- 35 Qui bene servati statuistis præmia civis,
 Ut premeret fortes querna corona comas.
 Illo debuerat mulier tam strenua nasci
 Tempore, virtuti cum suus esset honos.
 Clarior haud esset Latiis Laurentia fastis,
- 40 Aut Dea, quæ nuda vult meretrice coli.
 At nunc invidiæ est virtus: contemptus honesti,
 Neglecto recti pondere, regna tener.
 Quæ fora tot caperent statuas, si digna fuissent
 Reddita virtuti dona, virago, tuæ?
- 45 Quæ nunc, me miserum, es rea criminis, id modo crimen
 Si sit, quo demto vivere nemo potest.
 Officium si crimen erit, si nocte dieque
 Aspera blandiloqua frangere corda prece:
 Vincula si Veneris sunt noxia, legibus arce:
- 50 Nulla dehinc ornet limina festus Hymen.
 Ne liceat gravibus medicos arcessere morbis,
 Si nullum, medicos qui vocet, esse licet.
 Sin & blanda Venus ¹ gerantum secla propaget,
 Et medicam morbis addere fas sit opem:
- 55 Poscere sin fas est, ² quæ fas fecisse, rogare
 Et medicum, & Venerem conciliare licet.
 Quod si parva licet magnis componere, lenæ
 Munere comperies quot placuisse Deos?
 Anne aliud quam lena Venus, quam leno Cupido?
- 60 Quæque præest primis pronuba Juno toris?
³ Quique domas duras Domiti, & Domiduce puellæ
 Ductor ad externos cum venit illa Lares?
⁴ Anne Jugatinum tibi, Pylumnumque, Premamque,
 Pertundam, & Subigum, teque Hymenæe canam?
- 65 Cumque Libentina Manturnam, Volupiamque,

Et

¹ Generantum secla propaget] Quidam forte generatim hic legerint, propter illud Lucretii lib. I.

Efficit ut cupide generatim secla propagent.

At nulla, me iudice, id necessitas cogit.

² Quæ fas fecisse] Rob. Steph. anni 1567; & Mam. Parisson. 1579, Quod fas fecisse.

³ Quique domas duras Domiti] De Diis Deabusque hisce nuptialibus vide Lil. Gyraldum Syntag. I.

⁴ Anne Jugatinum] Ita legendum, non quod pluribus libris irrepsit Jugatinum. Jugatinus autem vocabatur quod conjuges conjungeret, August. civ. Dei, lib. IV.

- Et quæ de timida virgine nomen habet?
 Sedula multorum, Valli, si lena Deorum
 Implevit partes, ¹ crimen id esse putas?
 Dedecus est homini, quod numinis æquat honores?
 70 Res erit huic pœnæ quæ dedit astra Deis?
 Sed neque connubiis præsumt hæc numina solis,
 Et sine connubio est non inamœna Venus.
 Respice Pieridas, Valli, tua numina, Musas,
 Virgō in virgineo vix erit ulla choro.
 75 Orphea mulcentem silvas agnoscit & amnes
 Calliope genitrix, Uranicque Linum.
 Furta tegens uterus reliquas facit esse pudicas:
 Quæ casta est? sterilis, vel sine teste parens.
 Nec tædis super astra fides servata maritis,
 80 Nec patrem appellas ipse Gradive Jovem.
 Forte pudicitix seclis fuit ampla verustis
 Gloria: sed titulo gloria sola tenus.
 Quam nunc utilitas, mos, consensusque recusat
 Publicus, haud falso si licet ore loqui.
 85 Cum mare, cum tellus homines populetur, & ignis,
 Tot pereant morbo, tot fera bella necent:
 Cumque hominum in pejus solertia callida semper
 Inveniat causas in sua fata novas:
 Tun' prohibere potes Veneris commercia? lenas
 90 Si tollis, Veneris commoda quanta vetas?
 Tun' prohibere audes Veneris commercia? sola
 Humanum poterunt quæ reparare genus?
² Nam neque Partheniis nunc quercubus editur Arcas,
 Curetes pluvio nec geniti imbres cadunt:
 95 Nec gravida fratres funduntur nube bimembres,
 Nec vivunt Pyrrhæ saxa animata manu:
 Myrmidonas nusquam gignit formica, nec usquam
 Ficta Prometheo spirat imago luto.
 Una quidem superest, superest ars unica, Valli,
 100 Quæ reparat nostrum continuatque genus.
³ Huic quota pars restat detracto munere lenæ,

Sive

¹ Crimen id esse putas] Steph. & Patif-
 son. *putes* & forte melius.

² Nam neque Partheniis] De Arcadi-
 bus quercubus editis, vide Stratum Theb.
 IV. 275. De Curetibus Ovid. Met. IV.
 282. De centauris nubigenis Virg. Æ-
 neid. VIII. 293. De hominibus a Deu-

calione & Pyrrha, jactis post terga la-
 pidibus; reparatis Ovid. Met. I. 399.
 De formicis in Myrmidonas conversis
 Met. VII. 654. De homine a Prometheo
 ex luto ficto Met. I. 82.

³ Huic quota pars restat] Steph. & Pa-
 tiffon. *Hinc quota.*

- Sive torus, Veneris seu vaga furta placent?
 Lena toros auget foecunda prole maritos,
 Ne serie foboles deficiente cadat.
- 105 At si legitimi serventur foedera lecti,
 Opprimet illustres quanta ruina domos?
 Juppiter & Bacchus succurret munere lenæ,
 Atque geret partes Mars & Apollo viri.
 Gignet Alexandrum serpens, qui Persida vincat,
- 110 Perniciem Libyes Scipiademque draco:
 Aut personatus juvenis sub nomine amicæ
 Sacra Bonæ intrabit non temeranda Deæ.
 Sed neque conjugium conjux castum expetet ullus,
 Si quicquam sano in pectore mentis habet.
- 115 Quæ casta est, tetrica est eadem tristisque, nec octo
 Diducit risu mensibus ora quater:
 Oscula dat veluti pulla cum sindone mater,
 Funera quæ nati luget acerba sui.
 Prætereò prudens quos nox thalamusque torusque
- 120 Continet occultos & sine teste jocos:
 Quos mihi si tollis, nec casta Lucretia conjux
 Hac placeat lecto conditione meo.
 At quæ furtivæ Veneris commercia novit,
 Mille virum tristem leniet illa modis.
- 125 Si peregre it, plorat: redeuntem amplectitur, ulnis
 Comprimit, exanimis deficit inque sinu:
 Accusatque moras, & verbis oscula jungit:
 Oscula dum jungit, fletibus ora rigat.
 Et queritur ceu læsa prior suspiria ducens,
- 130 Percursatque agili sedulitate domum.
 Hæc bona si doctæ debent connubia lenæ,
 Quantum illi cœlebs debeat ergo torus?
 Debet ei cœlebs, gelido quod sidere brumæ
 Non cubet oclusas frigidus ante fores:
- 135 Fabula quod non sit vulgi rumore sinistro,
 Apta quod officiis tempora liber agat.
 Ipse tibi es testis, (quid enim manifesta negemus?)
 Ars lenæ quantum commoditatis habet:
 Quæ si opera quondam te destituisset amantem,
- 140 Venisset studiis heu mora quanta tuis?

Pu-

1 *Sacra Bonæ intrabit*] P. Clodium in-
 nuit, qui in facellum *Bonæ Deæ*, quod
 nulli viro intrare licebat, muliebri ha-
 bitu penetravit, Pompejæ Cæsarî uxori
 stuprum illaturus. Vide Cicer. de Arusp.
 cap. 18. pro Milone 31. Dion. lib.
 xxxv11.

ELEGIARUM LIBER.

- Publica Burdegalæ prohibent decreta lupanar:
 Judicio lenæ nec licet esse tuo.
- Quid facient inopes juvenes, peregrinaque turba?
 Quid miseri mystæ, Funigerique greges?
- 145 Quid Monachi reliqui? quorum tentigine nervos
 Affidue vexant vina, juvenia, quies?
 Claudere cum precibus possint Acheronta polumque,
 Et cœli, Stygias & referare fores,
 Secure ut precibus possint intendere, apud te
- 150 Illorum justas fac valuissè preces.
 Adde quod e furto proles felicius exit,
 Quam cum legitimo vincula more ligant.
 Nempe quod assuetæ Veneris fastidia gignit
 Copia, nec gratum quod licet, esse solet.
- 155 Sensus hebes languet, torpetque ignava voluptas,
 Acrius ardescit sæpe repulsus amor.
 De Junone Jovi satus est modo Mulciber unus,
 Claudus ab Ætnæis squalidus usque rogis.
 Mars furto, & Pallas, Phœbus, Bacchusque Venusque,
- 160 Et qui saxificæ Gorgonis ora tulit:
 Quique tulit cœlum, quique extulit igne parentem,
 Quemque suum auctorem Martia Roma¹ vocat.
 Quosque foret longe numerare molestius, undæ
 Quam Libycæ fluctus si numerare velis.
- 165² Nec tamen hîc metuit livor confingere crimen,
 Esse ubi par merito gratia nulla potest.
 Nec satis hoc visum est meritis non præmia reddi,
 Sed vitii officio nomina falsa damus.
 Peccet ut hîc vulgus, queisque ignorantia crassa
- 170 Obsita Cimmerica pectora nube premit;
 Absit ab ingenio, Valli, fœdissima labe,
 Barbaries mores nec notet ista tuos;
 Quod fuit officium quondam melioribus annis,
 Ut vitium, crimen nequitiamque putes.
- 175 Nam neque vim vertit, nativæque nomina rerum,
 Ut niveas tingit cana senecta comas.
 Nec si mutarit tempus cum corpore formam,
 In vitium virtus degenerare potest.
 Sola manet patiens ævi, securaque damni,
- 180 Nec metuit longas temporis una moras.
 Virtutem appellem? quidni? quæ noxia nulli,

Eximia

¹ Vocat] Basil. colit.² Nec tamen hîc metuit] Lond. 1686, tuit.

Dan. Elzev. 1676. Westf. 1687. hinc me-

- Eximia multis commoditate placet.
 Ut tibi non profit, seris neque seruiat annis,
 Utilis at nato ¹ forte erit illa tuo.
- 185 Attamen haud Veneris tibi sic deferbuit ardor,
 Nullaque sub docto pectore flamma calet,
 Ut veteres penitus possis abdicere amores,
 Nullaque Cyprigenæ gaudia nosse Dea.
 Nulla quoque ut capias, nimium livoris iniqui est,
- 190 Quis careas, alios velle carere bonis.
 Nam licet acer equus senio sit fractus inertis,
 Bellica cum raucæ signa dedere tubæ,
 Mente furit, ² terramque ferit pede, surrigit aures,
 Robore adhuc retinens deficiente minas.
- 195 Ductor & emeritis Martem qui deserit armis,
 Et procul a castris otia lentus agit,
 Instruit exemplis juvenes, hortatibus implet,
 Nec sibi calcatas obstruit ille vias.
 Absit, ut invidias aliis tendentibus illuc,
- 200 Quo tibi, sed lenæ munere, facta via est.
 Per Charites, Musasque tuas, Valli optime, quarum
 Funguntur lenæ carmina sæpe vice;
 Mystica per Veneris, quarum est lena una sacerdos,
 Perque Cupidineas, tela timenda, faces;
- 205 Per Veneris comites Bacchum, risusque, salesque,
 Quæque hilarent genium, gaudia læta, tuum:
 Vel mitte innocuam, vel lenam absolve nocentem,
 Si modo, quod lena est, lena sit ulla nocens.
 Finge tibi pariter cunctas procumbere lenas,
- 210 A quibus officium sedulitatis habes:
 Finge tibi pariter cunctas astare puellas,
 Oreque blandiloquo talia verba queri:
 Aut una damnato omnes, aut crimine solve,
 Juncta etiam nostris est tua ³ causa malis.
- 215 Damna, si damnare potes, quæ noxia nulli,
 Grata sua multis sedulitate fuit:
 Quam nemo accusat, quam nemo coarguit, idem
 Quin testis culpam publicet ipse suam.
 Illa potest mores, populo ⁴ vel teste, tueri:
- 220 Legitimus quæstus nunc facit esse ream.

Si

1 Forte] Basil. fors.

ditt. terramque ferit.

2 Terramque ferit] Lond. 1686. Elzev.

3 Causa] Basil. culpa.

1628. aliarque illam secutæ Belgicæ E-

4 Vel] Basil. quoque.

Si vitium esse putes, poteris non credere factum:
Si factum credas, ne vitium esse putes.

IV. *Ad Ptolemæum¹ Luxium Tastaum, & Jacobum Tevium,²
cum articulari morbo laboraret. M. D. XLIV.*

- O** Animæ, Ptolemæe, meæ pars altera, tuque
Altera pars animæ, Tevi Jacobe, meæ,
Scire juvat quid agam? vivo modo, si modo vivit
Pondus iners, animæ corpus inane suæ.
5 Sed tamen ingratas ceu vivi ducimus auras,
Et trahit exanimem languida vita moram.
Ignea vis febris rapido sic perfurit æstu,
Ut minus Ætnæi sæviat ira rogi.
Torrida concretis lapidescunt viscera grumis,
10 Et latebras renum calculus urit atrox.
Ut Cereris possint, ut Bacchi munera credi
Tacta Medusæis obriguisse comis.
Sed tamen hæc nostri levis est accessio morbi,
Et pars immensæ vix numeranda mali:
15 Humor enim cunctos late diffusus in artus,
Qua jungunt flexus ossibus ossa suos,
Obsedit cæcas pigro marcere lacunas,
Cunctaque torpenti frigore membra ligat.
Ex humeris pendent sine robore brachia laxa,
20 Nec fluidum cervix sustinet ægra caput:
Genua labant, & crura tremunt, lassique recusant,
5 Tam celeres nuper, me modo ferre pedes.
Sic ego defunctus jam vivo, mihi que superstes,
Et, vitæ amisso munere, fata moror.
25 Quodque mihi superest fugitivæ lucis, id omne
Dividit in pœnas Parca severa meas.

Nam

¹ *Ptolemæum*] [Quis hic fuerit Ptol. Luxius Tastaus indagare nondum potui. Burdegalem fuisse docemur ex Sylvarum carmine II.]

² *Luxium Tastaum*] Rob. Steph. 1569, & Parisson. *Luxium Tastaum Vasconem, & Jacobum Tevium, cum laboraret articulari morbo.*

³ *Jacobum Tevium*] [Jacobus Tevius Bracarenfis, cum Lutetiæ docuisset literas, Burdegalam a Goveanis evocatus, postea in Conimbricam Academiam ductus fuit. vid. Schott. Biblioth. Hi-

span. tom. III. pag. 479. ubi enumerat ejus scripta. & Nicol. Ant. Biblioth. Hisp. tom. I. pag. 245. Commentarium de rebus a Lusitanis in India apud Diu gestis, eleganti & Latinissimo stilo scriptum, ornavit Buchananus Epigrammate, quod in prioribus editionibus omissum nunc post Psalmos intertum legitur.]

⁴ *Cum articulari morbo*] Basil. *cum ex distillatione articulari morbo laboraret.*

⁵ *Tam celeres nuper*] Rob. Steph. & Parisson. *Tam stabiles.*

- Nam dum lenta subit nervos pituita, cavisque
 In latebris tabes viscida membra coquit:
 Tunc ego felicem Tityum atque Promethea clamo;
 30 Una quibus tantum viscera carpat avis.
 Non ita distentis laxantur corpora nervis,
 Cum petitur dubii criminis indicium:
 Non ita vexatae tenduntur vincula navis,
 Cum notus infano miscuit astra freto.
 35 Hic ubi desævit, succedit calculus: illum
 Protinus enascens acrior hydra subit.
 Aut cava tinnitu demurmurat auris acuto,
 Aut facit arentem febris anhela sitim:
 Aut sensim illabens lentus pulmonibus humor
 40 Vexatum tussi quassat utrumque latus.
 Interea medicus decocti uligine ligni
 Oppugnat lentam persequiturque luem.
 Hic cibus, hic potus tenuatos recreat artus,
 Et cum vicina prælia morte gerit.
 45 At macie informi succum populante refugit
 Et vigor & vultu qui fuit ante color.
 Squalidus obfedit faciem situs, ossaque præbent
 Membra per arentem dinumeranda cutem.
 Et velut in speculo se lumina cernere nolint,
 50 In latebras penitus retro abiere suas.
 Denique vos animis talem me fingite, quales
 Ad tumulos manes credit adesse timor.
 Qualia pinguntur miseris simulacra figuris
 Terrificæ Mortis, mortiferæque Famis.
 55 At neque Tastæus, nec Tevius affidet, ore
 Suaviloquo longum qui vetet esse diem:
 Nec mihi delicias blandi facit oris Alanus,
 Nec lepida alludit garrulitate Petrus:
 Nec recreant animum doctis sermonibus ægrum
 60 Cætera Vasconicæ turba diserta scholæ.
 Sed nec amicitia mihi pectora cognita certæ
 In mediis hinc me describere malis.
 Sæpe mihi medicas Groscollius explicat herbas,
 Et spe languentem consilioque juvat:

65¹ Sæ-

[I Alanus] [Forte intelligitur Nicolaus in Bibl. Hist. Francica n. 145 Perrus Alanus Medicus, cuius librum de San- vero v. 58. & Groscollius v. 63. mihi ad- ronum Regione & illustribus familiis, huc ignoti latent.]
 editum a filio Joanne recenset Le Long.

- 65 ¹ Sæpe mihi Stephani solertia provida Carli
 Ad mala præsentem tristitia portat opem.
 Turnebus Aonii rarissima gloria cœtus
 Officiis vacuum non finit ire diem.
 Cæteraque ut cessent, ² Gelidæ ³ pia cura sodalis
 70 Et patris & patriæ sustinet usque vicem.
 Ista levant animum, cum tellus luce relecta est:
 At cum sol vitreis præcipitatur aquis,
 Ingeminant mœsto pallentes agmine curæ,
 Fingit & in formas somnia mille sopor.
 75 Illa mihi vestros per cæca silentia vultus,
 Oraque per tenebras conspicienda ferunt.
 Alloquiisque levant animum fallacibus ægrum,
 Et prohibent longas noctibus esse moras.
 Sit licet hæc nimium levis & fugitiva voluptas,
 80 Dulce tamen caris sic quoque posse frui.
 Fors & nocte, isthuc etiam me somnia portant,
 Et statuor vestrum pallidus ante torum:
 Et tenui fundens suspiria mœsta querela
 Commiseror vitæ fata sinistra meæ.
 85 Hoc vetet illa mihi fors hæctenus aspera, furda
 Nec saltem hic nostras abnuat aure preces.
 Et vos obscuræ suavissima pignora noctis
 Somnia, pennato concita turba gradu,
 Efficite absentes dolor hic ne tangat amicos,
 90 Solus & e nostris sim miser ipse malis.
 Quod si Parcarum non exorabile numen
 Ruperit ante suum stamina nostra diem,
 Sera mei fidos accedas fama sodales
 Funeris, & longa quam pote falle mora.
 95 Et, vos unanimes lacrymis abssistite amici,
 Neu gemitu manes sollicitate meos.
 Si quis erit sensus supera quid agitur in aula,
 Libera cum vinclis corporis umbra fugit,
 Vester erit luctus nostræ quoque lugubris umbræ,
 100 Nec mihi mors longi meta doloris erit.

V. Ad

¹ Sæpe mihi Stephani] Ex hoc Buchanan disticho recte colligit Menagius Carolum Stephanum Roberti primi fratrem Medicum fuisse, Anti-Baillet Tom. I. §. 58.

² Gelidæ] Ita Steph. & Patiss. alii autem omnes, — ut cessent gelide, pia —: elegat Lector.

³ Gelide pia cura sodalis] Vide quæ nos ad Buchananam vitam, ad annum 1542.

V. *Ad Francif. Olivarium; Franciæ Cancellarium, nomine
ſcholæ Burdegalenſis.*

- S**i pudor audaces ſineret ſuus eſſe Camœnas,
 Et qui virginibus purpurat ora metus;
 Omnis Aquitani properaret turba Lycæi
 Ante tuas ſupplex manè rubentè forès.
 5 Quod tamen ingenuus fari pudor impedit illas,
 Promptus & in ſexu debiliore rubor;
 Una jubet, teneris tibi cognita ſcilicet annis,
 Pauca quidem hæc verbis nos memorare ſuis.
 Pene ſuum rediit circumfluus annus ad ortum,
 10 Et prope deſeſſis Phœbus anhelat equis,
 Ex quo pauperies inopes miſerabilis urget
 Pieridas, juveni numina nota tibi.
 Si ſera barbaries trepidos ² vaſtaret agreſtes,
 Et quateret bello mœnia durus Iber;
 15 Publica privatas lenirent damna querelas,
 Junctaque cum populi ſollicitudo metu.
 Nunc mala tempeſtas belli deſævii, urbes
 Pax fovet, & pleno copia larga ſinu.
 Rura quies ſecura colit, mercator inermis
 20 Impavido tutas remige fulcat aquas.
 Cætera tranquillæ ſenſerunt commoda pacis,
 Cum mala nos bellis aſperiora premant.
 Quid modo ſqualentes turpi rubigine mores
 Profuert ſtudiis excoluiſſe bonis?
 25 Quid modo barbariem juvet expugnâſſe rebellem,
 Inque triumphato figere caſtra ſolo:
 Si tamen incolumi Franciſco & prole, ſecundum
 Te quoque poſt regum ſceptra tenente locum,
 Nos tenet obſeſſos miſere crudelis egeſtas,
 30 Nec finit Aoniis credere ſemen agris?
 Hæc quoque non noſtræ pars eſt poſtrema querelæ,
 Si tibi neglectæ deſtituamur ope.
 Cum tamen ad ſummos per nos ſis veſtus honores,
 (Ingenuo verum ſi licet ore loqui,)
 35 Quis neget inſontes tali ſub clade Camœnas,
 Et non horrendi criminis eſſe reas?

Si

¹ *Si pudor audaces]* Non irritos fuiſſe Olivarium-ſcripta.
 hos Buchanani Elegos, oſtendit. Ode ² *Vaſtaret agreſtes]* Rob. Steph. & Pa-
 tiſſon. *vexaret.* (Miscell. IV.) ad eundem F.

- Si nec, Olivari, saltem tibi credita caussa est
 Nostra, patrocinii digna favore tui:
 Si mala non puris ¹ vitiemus pocula succis,
 40 Mistaque cum liquidis toxica demus aquis;
 Non petimus velum deprensæ obtendere culpæ:
 Picstantur pœnis crimina quæque suis.
 Aut si per steriles comites frustremur arenas,
 Non habeat faciles nostra querela Deos.
 45 Sed neque per steriles comites frustramur arenas,
 Enecat injectum nec sibi semen ager.
 Conveniant quamvis Latix Francæque Camcænæ,
 Quasque colit vasto Teutonis ora solo:
 Non sumus indecores Latiis Francisque Camcœnis,
 50 Quasque ² colit vasto Teutonis ora solo.
 Sin piget, & tanti non sunt commercia nostra,
 Et nimio sumtu credimur esse graves:
 Id quoque ne pigeat cito spem præcidere vanam,
 Vulnera ³ nec lenta nostra fovere mora.
 55 Hæc ubi spes aberit, vicinos ⁴ altera Iberos,
 Aut petet aurifero littora flava Tago:
 Aut modo pacatos trans æquora lata Britannos,
 Aut juga Sirhonia semper operta nive.
 Quælibet excipient Musas loca: nam neque decrit
 60 Inter inhumanos hospita terra Getas.
 Tu modo per si quid juveni indulgere Camcænæ,
 Cum numeris aures detinuere tuas:
 Aut ope præfenti miseras solare & egenas,
 Aut saltem auxilii spem cito tolle tui.

VI. *Ad Alisam e morbo pallidam & macilentam.*

- V**ERANE te facies miseranda ostendit Alisâ,
 Anne oculos fallax decipit ⁵ umbra meos?
 Sed neque decipiunt oculos modus oris & artuum,
 Et Charitum quales vix rear esse pedes:
 5 Et tua qui semper sequitur vestigia, sive

Discere

¹ *Vitium pocula*] *Iidem, vitium pa-*
bula.

² *Quasque colit vasto Teutonis ora solo.*
 And. Hart, Steph. & Mam. Patiss. 1579.
Teutonis aut vasto quas colit ora solo.

³ *Nec lenta*] *Basil. nec longa.*

⁴ *Alteri Iberos*] *Ex Camcœnis scil.*
 quas hic loquentes inducit. Videtur au-

tem hoc disticho And. Goveanum Scho-
 læ Burdegalensis tum Gymnasiarcham,
 sequente se ipsum indicare, minarique,
 ni ampliore præmio muneratos, utrum-
 que ad suos, se ad Scotos, Goveanum
 ad Hispanos, revêruros.

⁵ *Umbra meos*] *Rob. Steph. & Patif-*
son. umbra meos: male.

- Discere vult gestus, sive docere, decor.
 Sed quota, me miserum, pars hæc illius Alifæ est,
 Inter Hamadryadas quæ modo prima fuit?
 Heu color, & vultus sine rusticitate modesti,
 10 Et lepor, & blandis ira proterva minis!
 Heu ubi lethiferas spirantia lumina flammæ,
 Et matutinis æmula labra rosis!
 An tibi Theffalici vis perniciosa veneni
 Torret ad arcanos cerea membra focos?
 15 Æmulus an livor te perdidit? & Venus ipsa
 Indoluit formæ dicta secunda tuæ?
 At tibi ego infelix senium deforme timebam,
 Et cum rugosis pallida labra genis,
 Et quæcunque olim longinqui temporis ætas
 20 Invida formosis damna parare solet.
 Sed tenero securus eram de flore, nec unquam
 Credideram tantum fata ego posse nefas.
 Vos o, quas penes est vitæque necisque potestas,
 Sortitæ nimium regna superba Deæ,
 25 Quale decus primo fraudatis flore juventæ?
 Debuit hoc vestris non licuisse colis.
 Si vos forte juvant fletus prope busta recentes,
 Et semper lacrymis ¹ tincta favilla novis:
 Carpite maturosque senes, vetulasque rigentes,
 30 Sparlaque vix raris tempora cana comis:
 Carpite quos inopis ² torquent fastidia vitæ,
 Quique velint annos præcipitare suos.
 Parcite formosis, breve ver dum transvolet ævi,
 Parva mora haud parvi muneris instar erit.
 35 O fera Persephone, ³ nimium dilecta tyranno,
 Quem luctus miseri, ⁴ vinclaque sæva juvant,
 Non ego te facie credo placuisse marito,
 Sævitia captus palluit ille tua.
 Tune potes virides annos fraudare juvena?
 40 Et modo nascentem, præsecuisse comam?
 Totque animas anima perdes crudelis in una?
 Heu frustra votis sæpe vocata piis!
 At putò non longum lætabere, si modo verum est
 Ditis inhumani pectus amore capi.
 45 Sit licet & ferro, sit durior ære rigenti,

¹ Tincta] And. Hart, *sparsa*.

² Torquent fastidia] Rob. Steph. & Parisson. *capiant fastidia*.

³ Nimium dilecta]

Basil. *merito dilecta*

⁴ Vinclaque sæva]

Rob. Steph. & Parisson. *sævaque vincla*.

Aspe-

Asperior furiis sit licet ille suis:
 Hanc semel adspiciat, feritas placata quiescet,
 Atque hunc, qui vincit omnia, vincet Amor.
 Tum tibi prælatam neglecta dolebis Alifam,
 50 Et viduum flebis frigida sero torum.
 Quin animum nostris frange exorata querelis,
 Victuræque brevem temporis adde moram.
 Quod tibi das, nobis poteris tribuisse videri:
 Et lacrymas nobis, & tibi deme metum.

VII. De ¹ Leonora ² Pieridis lenæ filia.

QUALITER, ut Phrygii crepuit tinnitus aheni,
 Cymbala mellificas rauca morantur apes:
 Sic mea se sistit, placide & Leonora renidet.
 Æra simul curva concrepuere manu.
 5 Hoc amat, hoc sequitur, ³ stupidis hinc vultibus hæret,
 Hos avida solos combibit aure sonos.
 Non ferus argutas sonipes sic arrigit aures,
 Et furit, ut tristes concinuere tubæ:
 Non ita, Mæonias matres stimulante Lyæo,
 10 Thyades effusis exsilere comis:
 Non ita semimares Berecynthia tibia mystas
 Cogit ad insanos membra ⁴ secare modos:
 Ut furit ⁵ audito crepitu Leonora metalli,
 Gestit & assuetis obstupefacta sonis.
 15 Cor salit, os ridet, lætis nitet ardor ocellis,
 Palpitat & trepido sanguine vena micans. ⁶
 Conferat huc magicos Circe Perseia cantus,
 Conferat Ææis gramina lecta jugis.
 Æs Leonora modo audierit, nec carmina vires,
 20 Lecta nec Ææis obtinet herba jugis.

Nec

¹ De Leonora] Basil. Ad Leonoram, absuntque hæ voces, Pieridis lenæ filia. Harum autem de Leonora Elegiarum in Basileensi codice ordo est inversus, quæ enim in hoc priorem, in alijs omnibus posteriorem obtinet locum: utriusque vero præmittitur De Neæra carmen, quæ alijs Edit. Elegiarum ultima est.

² Pieridis] Rob. Steph. Parisson. & Genev. 1584, Pevridis, quod & rectius videtur; ita enim eam nominat Miscell. VII.

³ Stupidis] Editio Mam. Parissonii an-

ni 1579, stupidisque.

⁴ Secare] Parisson: movere.

⁵ Audito] Ita Mam. Parisson. & Hart: alii autem, auditi.

⁶ In editione Mam. Parissonii interferuntur hic quatuor versus, quos utpote obscænos codices alii omnes omisisse videntur.

Linguaque blanditijs tenevis luctantia miscet
 Basia, complexus brachia sponse ferunt.

Turpis & in partes serpit prurigo repostas,
 Et movet argutas viva libido nates.

- Nec tamen ære capi nymphæ præcordia miror,
 Æra movent magnos sæpe minuta Deos.
 Est Dea, Thessalicis sed cum rubet ista susurris
 Luna, laboranti fert sonus æris opem.
- 25 Quid rear? an cæcis rerum contagia caussis
 Naturæ certa corpora lege trahunt?
 Ferro adamas, fulvo gaudet Leonora metallo,
 Scilicet ingenio paret uterque suo.
- Audit Aonio ductos ubi pectine montes,
 30 Et nemora Orpheis capta fuisse modis,
 Et citharam auratam contendit, & aurea plectra,
 Aureaque ¹ Orpheæ fila fuisse lyræ:
 Et Danaën pluvio felicem prædicat auro,
 Aureaque hac merito iudice dicta Venus.
- 35 Hinc licet Æacides precibus contendat Achilles,
 Forma, ² annis, factis, nobilitate ³ potens,
 Si pretium accedat, pretio concedet Achillis
 Cum precibus virtus, forma, juvena, genus.
 Hoc videt, hoc audit sentitque, ad cætera sordana
- 40 Nec credas oculos hanc, nec habere manus.
 Nec coram statuis procumbit ad oscula sacris,
 Lamina ni primos integat alba pedes:
 Pulsaque templorum cum turribus æra resultant,
 Tum canere ad Veneris prælia signa putat.
- 45 Hoc facit ut ⁴ pigros senio tardosque podagra
 Illa sacerdotes impatienter amet.
 Sustinet amplexu demortua membra fovere,
 Molliaque ad canas oscula ferre comas:
 Et fluere in vultus spumantis fila salivæ,
- 50 Et gelido nasi rore madere sinus.
 Equè oculis putrem stillantibus ebibit imbrem,
 Et scabri dentis læta venena vorat:
 Frigentisque novat juvenilibus ignibus artus,
 Excitat & nivea languida membra manu.
- 55 Tantum in amore valet sperati amor improbus æris,
 Tot juvenum pallens vota cadaver habet.
 Sed neque carnificis dextram fugit ⁵ illa cruenti,

Mu-

1 Aureaque] Patisson. Æneaque.

2 Forma, annis] Basil. & Hart, animus, nullo fere sensu, nisi animus legatur: verum sincera omnino lectio est annis, cui altero post versu respondet juvena, quemadmodum genus idem est cum nobilitate, non mobilitate, quod insulse exhi-

Tom. II.

bet Editio Basil.

3 Potens] Basil. virens.

4 Pigros senio] Rob. Steph. & Patisson. senio pigros.

5 Illi cruenti] Iidem cruentam: Et mox

Si modo carnificis munera dextra ferat.

Munera carnificis si modo dextra ferat.
 Nec simul infremuit venis furiosa libido,
 60 Subjicere ærato membra recuset equo.
 At vos, o mystæ, Veneris justissima cura,
 Quis florem ætatis devovet illa suæ,
 Hoc pro tot meritis saltem præstate, senecta
 Cum tumulo ingesti pulveris ossa teget;
 65 Ænea ne querulos dent tintinnabula pulsus,
 Nec trepidis manes sollicitate fonis:
 Nam semel arguti murmur si clanxerit æris,
 Umbra etiam cœlum linquet, ut æra petat.

VIII. *In eandem.*

ERGO mihi nunquam nisi personata videnda es?
 Cernere nec faciem fas, Leonora, tuam?
 1 Alloquar absentem præsens? in luce serena
 Tanquam sint tenebræ, non videam quid amem?
 5 Osculer, amplectar, tractem quod cernere non est?
 Et tecum veluti te sine semper ero?
 Non ego Penelopen, ² si non videatur, amabo:
 Gorgona si videam, Gorgona forsitan amem.
 3 Illa vel OEdipodas, vel Phineas urat amicos,
 10 Quæ faciem metuit ne tueare suam.
 Per te, per verum, quicumque est ille, colorem,
 Perque oculos, oculos qui rapuere meos:
 Quisquis is est, verum vultum permitte videri,
 Te volo, personam nolo videre tuam.
 15 Dummodo certus amem, quidvis patienter amabo:
 Cum tegitur virtus, creditur esse nefas.
 Dum cutis exiguas viscato polline mendas
 Illinis, ingentes suspicione facis.
 Nam cum vera latent vero majora timentur,
 20 Et mens quid paveat nescia, cuncta pavet.
 At tibi nec labris vultum deformis equinis
 Æthiopum calido venit ab axe pater:

Deco-

¹ *Alloquar absentem*] Recentiores libri *Alloquor.*

² *Si non videatur*] Rob. Steph. & Parisson. *que non videatur.*

³ *Illi vel OEdipodas*] *i. e.* cœcos amatores nanciscatur, quales fiere OEdipus & Phineus, quorum ille, quod patrem interfecisset, & matrem uxorem duxisset,

præ dolore sibi oculos eruit; hic, quod duos filios novercæ superinductæ consiliis oculis privasset, a Diis eodem supplicio est affectus. Vide Statium Theb. l. 47. Ovid. Met. vii. 2. *Phineas* autem est Accusativus pluralis Græcus; nec est quod quispiam hic *Phineos* putet legendum.

- Decolor aut fusci genuit te filia Mauri,
 Candida sed patriæ nympha colore suâ.
 25 Utque fores nigro nigra Æthiopissa parente,
 Ne metuas nigram ne tamen ullus amet:
 Candida mens fusci pensabit damna coloris,
 Quæ facie ingrata est, simplicitate placet.
 Nec sapor est unus cunctis jucundus, odorque,
 30 Nec facies oculis omnibus una placet.
 Simplicitas me nuda juvat; mihi basia pura,
 Servabis Monachis oscula picta tuis.
 Illos ¹ picta juvent, quibus est sub tegmine duro
 Religio mores dissimulare suos.

IX. De Neera.

- SERVITII juga dura & iniquum exosus amorem,
 Eripui dominæ me, rapuique fugam:
 Sensit Amor, pedibus celerem ² velocior alis
 Urget, &, A nobis sic fugitivus abis?
 5 Dumque facem rotat, ³ ut languentes colligat ignes,
 Exstinctam lacrymis hanc videt esse meis.
 Ergo avidus pœnæ, tædæque iratus inermi
 Omnia de pharetra spicula fundit humi:
 Omnia me contra jaculatur, & omnia frustra,
 10 Pectoribusque hærent spicula mille meis.
 Cor, jecur & pulmo tot faucia facta sagittis,
 Quo ⁴ facerent jaculis non habuere moram.
 Non tot in Actæa patuere foramina cera,
 Tecta novo populo cum nova fingit apis:
 15 Non ita pro foribus stamen tralucet, Arachne
 Hostibus aligeris præmeditante dolos.
 Fervida tot telis ⁵ non proficientibus ira
 Fugit ad auxilium dia Neera tuum:
 Et capiti assistens te dormitante capillum
 20 Aureolum flavæ tollit ab orbe comæ.
 Et mihi ridenti (quis enim non talia vincla
 Rideat?) arridens brachia vinxit Amor:
 Luctantemque diu (sed frustra) evadere, traxit

Capti-

¹ Picta] Mam. Patiss. fista.² Velocior] Idem: alii omnes velocius.³ Ut languentes colligat ignes] Basil. & languentes colligat.⁴ Quo facerent jaculis] Basil. Quo jaculis facerent.⁵ Non proficientibus] Patisson. nil proficientibus.

E L E G I A R U M L I B E R .

- Captivum, dominæ restituitque meæ.
 25 Et nunc ille ferox, ipsique rebellis Amori,
 (Ah! pudet) & solitus fortia verba loqui,
 Jussa fero stimuli patiens, nec iniquus habenis,
 Et trahor iratæ præda relictus heræ.
 At vos, quos oculis melior Venus adspicit æquis,
 30 Cunctaque non durus vota secundat amor:
 Ne gaudete, meis nec læti illudite damnis,
 Quæ mea fors hodie est, cras fore vestra potest.

GEORGII BUCHANANI SCOTI
 S I L V Æ .

1. *Ad CAROLUM V. Imperatorem, Burdegalæ hospitio publico susceptum, nomine Scholæ Burdegalensis, anno M. D. XXXIX.*

- VASCONIDIS¹ regnator aquæ, generose Garumna,
 Cui toties Latios fasces, totiesque curule
 Fas ebur, & veteres, ingentia nomina, patres
 Cœruleo excepisse sinu, non contigit unquam
 5 Hospitii tibi major honos, licet usque vetusti
 Temporis æterno series repetatur ab ævo:
 Roma atavos quamvis, magnæ licet æmula Romæ
 Proferat antiquos tellus Byzantia patres.
 Ausoniæ regalis honos, decus orbis Iberi
 10 Carolus, Arctoi soboles Mavortia Rheni
 Vasconicam subit hospes humum, quem publica possunt
 Vota orbis, famulas cui porrigit obvius ulnas
 Albula, nativi quem tentat turbidus auri
 Deliciis revocare Tagus, quem jure paterno
 15 Cœrulei repetunt prima incunabula Rheni,
 Cernere quem cupiunt gemino sub sole superbi

Bar-

¹ *Vasconidis*] Edinburg. And. Hart, *Vasconice*.

- Barbaricis ambo exuviis, hinc Ister, & illinc
 1 Bagrada Marmaricæ lentus fulcator arenæ.
 Burdegalam tamen ille tuam, tua tecta, Garumna,
 20 Ingens hospes inquit: tibi majestate remissa
 Imperii decrescit apex, tectoque minori
 Cæsareus succedit honos, privata subire
 Culmina dignantur Latii diademata regni.
 2 Sic Hecale Ægiden, sic te Tyrinthia proles
 25 Ceperunt rigidi mapalia nuda Molorchi:
 Sic posita quondam sceptri gravitate perustos
 Juppiter Æthiopus, canamque revifere Tethyn
 Gaudet, & alternis interferit oïa curis.
 Ergo hospes positisque minis, ventisque, Garumna,
 30 Compositis, Borea non obluçtante vel Austro,
 Tranquillus mitisque adsis, vultuque sereno
 Crispentur tremulæ Zephyris felicibus undæ:
 Deposuit tibi grande orbis, tibi publica vota
 Spemque suam credit, rectorem gentis Iberæ,
 35 Ausoniæ dominum, Boreæ pugnacis alumnum,
 Victorem Libycæ terræ, Scythiæque timorem:
 Quem colit occasus, Boreas amat, ultimus horret
 Ortus, & infidi metuit solertia Mauri.
 Cernis ut effractis popularia flumina claustris
 40 Accurrant, properentque tuis se jungere Nymphæ
 Fluctibus, Oceanus refluis ut plenior undis
 Majores convolvat aquas, cupidæque videndi
 Nereides, Nereusque pater, Tritonque canorus,
 Et senior Glaucus, viridisque examina Phorci
 45 Discursent tremula per stagna liquentia cauda?
 Tu quoque magnanimum quamvis stirps, Carole, avorum
 Magnanimis sis major avis, te Gallia quamvis
 Obvia solliciter, quamvis cunabula pandat
 Rhenus, & Austriaci revocent molimina sceptri;
 50 Burdegalæ exiguos ne dedignere penates
 Hospitio sancire tuo: quæ dispere quamvis
 Fortunæ splendore tuo, parvoque paratu

Te

1 *Bagrada*] Hæc verior, atque meliorum auctorum, Lucani, Statii, Plinii, Ptolemæi, Procopii, Sidonii, Orosii & Æthici (uti notat magnus Borchartus Geogr. sac. I. 24.) exemplo confirmata, hujus vocis scriptura, pro quo in Pomponio, Silio & Floro, omnibusque Buchanani Editt. *Bragada* legitur:

respexisse autem noster videtur illud Lucani Pharf. 1v. 588.

——— *Qua se*

Bagrada lentus agit sic e fulcator arenæ

2 Sic *Hecale Ægiden*] *Hecale* anus pauperula Theseum, Molorchus senex pastor Herculem hospitio suscepisse a Pœtis feruntur.

- Te capit hospitio, studio in te forte fideli
 Atque animo Regum ingentes æquaverit aulas.
 55 At famæ si danda fides, subiere minores
 Numina sæpe casas, ac non ingrata voluntas
 Hospitis & magnum cepit mens grata Tonantem.
 Obscuiis concede piis, concede favori
 Burdegalæ, totam tibi quæ cum civibus urbem
 60 Devovet: ut feri possint meminisse nepotes
 Quæ loca tu quondam, quæ tecta impleveris ingens
 Hospes, & externis veniens peregrinus ab oris
 Discere magnanimi cupiat vestigia Carli.
 Si locus hic superest, inter si nomina tanta
 65 Admittunt tenues communia gaudia Musas,
 Versibus incultis Aquitanis turba Camœnis
 Dedita te studiis patronum, & pacis adorat
 Auctorem, facilesque vias, facilesque recursus
 Exoptat, Pylios & cum superaveris annos,
 70 Jam tibi promissam super aurea sidera vitam.

II. *Desiderium¹ Ptolemæi Luxii Tastæi.*

- USQUE adeo patrii sordet tibi ripa Garumnæ,
 Piætones ut scopulos, atque horrida tesqua fructetis
 Durus ames? nec te focium pecorisque larisque
 Cura tenet, nec quam fociis pecorique larisque
 5 Prætuleras; cui sæpe rosas, cui sæpe solebas
 Pallida cum niveis vaccinia ferre ligustris:
 Quam tu fideribus, quam tu componere soli
 Ausus eras: ² cujus nitidis radiantia ³ gemmis
 Sola tibi purum fundebant lumina lumen.
 10 Nunc tamen (heu nunquam constans in amore voluptas!)
 Tu procul hinc steriles rupes colis immemor ⁴ Agrii
 Vasconicique gregis, Nymphæque oblitus amata:
 Forsitan & stupidas bona carmina perdis ad aures.
 Interea nostris pastoria fistula silvis
 15 Muta filet, mutæ pecudes, mutæque volucres,
 Nec strepit assueto Zephyri levis aura fufurro.
 Noctua successit philomelæ, & acanthidi bubo,

Strix-

¹ *Desiderium Ptolemæi*] In Editt. Basil. 1594, Commelin. & And. Hart, cui nihil. & H. Steph. alio ordine quam in reliquis hoc & sequentia carmina disponuntur.
² *Cujus nitidis radiantia*] Editio anni nam *Agrius* post nominatur.

1594, Commelin. & And. Hart, cui nihil.

³ *Gemmis*] And. Hart, *flamnis*.

⁴ *Agrii*] Basil. *agri*, sed melius *Agrii*, nam *Agrius* post nominatur.

- Strixque nocens pueris, & ¹ tristis ad omina cornix,
 Raucaque flumineæ recinunt ² convicia ranæ.
 20 Sicubi ³ fausta sedet volucris, non gutture læto
 Mulcet agros, non in tractus lasciva volatu
 Emicat aërios, tristi sed murmure mœstum
 Et lugubre sonans sedet in dumis desertis
 Abdita, turbatis deformis & horrida pennis.
 25 Ipse ego cum calamos mœsti solatia luctus
 Sumere tentarem, crudumque levare dolorem
 Carmine, vix primis admoram labra cicutis,
 Sive fuit casus, seu (quod magis auguror) omen,
 Et mala quæ mentem nunquam præfagia fallunt,
 30 Flebile raucisonæ responsavere cicutæ.
 Ipsæ etiam in tumidis Nymphæ Oceanitides undis,
 Ipsæ etiam ⁴ in placidis Nymphæ ⁵ Dordonides antris,
 Ipsi etiam montes, ipsæ etiam convalles
 Auditæ longas per noctem iterare querclas.
 35 Sed neque te tantum, quanquam te flumina lugent,
 Nec tantum Nymphæ, silvæ, volucresque feræque,
 Quantum te in solis solus gemit Agrius antris.
 Illum ego congressusque hominum & consortia tecta
 Vitantem, tacitæ per muta silentia silvæ
 40 Dum sequor, & voces capto, & vestigia servo,
 Hæc memini mœsta convicia fundere lingua.
 Pictones o scopuli, & nudis impervia saxis
 Culmina, & exiguæ male pinguiâ culta Crotellæ,
 Quæque paris raras tantum silva horrida glandes,

45 Ah!

¹ *Tristis ad omina*] Commelin. Elzev. 1621 & 1628. Edin. 1677. Lond. 1686. *visus ad omnia*; male, quemadmodum supra animadversum ad Baprist. pag. 34.

² *Convicia*] Vide Phædri fab. vi. 5.

³ *Sicubi*] Vir doctus, qui notas illas conscripsit, quæ ad calcem Elzevirianæ 1621, aliarumque deinceps Editionum sunt adjectæ, legendum monet conjunctim *Sicubi*, quanquam omnes aliæ habeant divisim *Sic ubi*. Verum non videtur ille conspexisse Edit. Mam. Patissonii 1579, in qua etiam *Sicubi* conjunctim legitur.

⁴ *In placidis*] Utrique Elzev. Edimb. 1677. Lond. 1686, omnibusque Belg. Edit. abest in.

⁵ *Dordonides*] Basil. Steph. Comme-

lin. & Editio anni 1594, *Dardonides*, sed male, a *Dordoma* enim (vulgo *Dordonne*) fluvio Galliæ Aquitanicæ, ex montibus Arvernorum, & ex *Dor* & *Donia* fontibus scatente, ac in Garumnam apud Liburnam oppidum influente, id nominis illis est inditum. [Ita vulgus Geographorum nos solet docere, sequi amans Aimoinum. vid. Papir. Masson. descripr. Franciæ per Flumina. in Garumna. sed omnes errare & Dordoniam, sive, ut olim dicebatur, Duranium ex uno fonte, ex monte Dor oriri, & inde Decum Doranum, Doroniam, Doroniam, & circa A. Ch. DCC. Dordoniam & Dordoniam docet egregie Hadr. Valesius in noticia Galliar pag. 179.]

- 45 Ah! quibus infames magicis in collibus herbas
Gignitis? Ææi quæ vis occulta veneni
Hinc procul in vestris Ptolemæum detinet oris?
Certe ibi purpureis non lotos aquatica baccis,
Quæ tenuit focios tarde redeuntis Ulyſſei,
50 Non Cereri luſtratus ager, non commoda bubus
Pascua, non virides generoso palmite colles,
Qualia Vasconicæ feliciâ jugera glebæ.
Cæteraque ut consent, non quæ dedit ubera primum
Hic genitrix, non quod tua primum infantia cœlum
55 Haufit, & infirmis pulsus vagitibus ac̄r,
Reptatumque solum puero: non falce notata
Silva sub hirsuto servat tua carmina libro,
Carmina nequicquam memorem spondentia mentem.
Quid tamen hoc prodest, patrii quod ripa Garumnæ
60 Et viridis frondes, & amœnam in frondibus umbram
[Præbeat, ¹ & primas meditantî carmina cannas]
Prima tibi dederit, si tu non tangeris istis?
At te si capiunt inamœno robore colles,
Quodque per incultas areſcit gramen arenas,
65 Raraque quæ canis languet vindemia faxis,
Ipse suas vites, sua pinguis culta Garumna
Oderit, & nulla redimitus arundine frontem
In mare per steriles lente prorepet arenas.
Quid precer, o silvæ, vobis, quid saxa, quid undæ?
70 Quid campis precer, & pecori, pecorisque magistris,
Quos mihi, quos patriæ Ptolemæus prætulit oræ?
Silva neget glandes, & Bacchi munera colles,
Torreat arva fitis, scabies pecus, atra magistros
Pestis & infani perimant contagia morbi,
75 Sospite Tastæo patriæque mihiq̄e sibiq̄e,
Immemor ut visat memores invitus amicos.
Hei mihi! ² quid silvæ & campi, quid saxa, quid undæ?
Quid pecus, & pecoris quid commeruere magistri?
Hæc ego devoveam, patriis quæ prætulit arvis
80 Pascua Tastæus? piget, & mea vota ³ retracto:
Rursus & iratæ linguæ maledicta recanto.
Glande nemus, foetu pecus, uva vitis abundet,
Puraque perspicuis manet de fontibus unda,

Pa-

¹ Præbeat] Hunc versum in sola editione And. Hart invenio.

² Quid silvæ] Alii codices universi, quid silvæ & campi meruere? quid undæ?

melius autem lectio And. Hart, quam nos secuti sumus, prioribus respondere videtur.

³ Retracto] [Vide ad Jephthen. p. 204.]

- Pabula dent campi, silvæ pastoribus umbras,
 85 Sub quibus arguta carmen modulentur avena.
 Quæ te cunque tenet tellus, quæcunque tenebit;
 Sive per æstiferas Libyæ sitientis arenas
 Pastor ages pecudes, Boreæ seu juncta nivali
 Rura coles, Libycum Boreas riget imbribus axem,
 90 Et rigor Arctous tepido mitescat ab Austro;
 Et quacunque feres gressus, tibi balsama sudet
 Quercus, mella rubis, tribulisque legatur amomum:
 Dum neque terra ferax mellis, neque dives amomo
 Esse tibi patrio videatur amicior arvo.
 95 Me miserum! quid vana queror? procul ille remotis
 Saltibus externos forsan suspirat amores.
 At vos o venti, tuque o pulsata querelis
 Aura meis toties, & amari conscia luctus
 Partem aliquam duras Ptolemæi perfer ad aures.
 100 Ille licet scopulis (quod non puto) durior ipsis
 Fiat, & antiqui (quod nolim) oblitus amici,
 Cum tamen audierit gemitus, moturaque rupes
 Verba mei luctus, nostro ingemet ille dolori,
 Dicet &, Hic nostræ fuit admirator avenæ.
 105 Plura locuturo vultum sub nube recondens
 Tristior occiduas Phœbus descendit in undas.

III. *Desiderium Lutetiæ.*

- O** Formosa Amarylli, tuo jam septima bruma
 Me procul aspectu, jam septima detinet æstas:
 Sed neque septima bruma nivalibus horrida nimbis,
 Septima nec rapidis candens fervoribus æstas
 5 Exstinxit vigiles nostro sub pectore curas.
 Tu mihi mane novo carmen, dum roscida tondet
 Arva pecus, medio tu carmen solis in æstu,
 Et cum jam longas præceps nox porrigit umbras:
 Nec mihi quæ tenebris condit nox omnia vultus
 10 Est potis occultare tuos, te nocte sub atra
 Alloquor, amplector, falsaque in imagine somni
 Gaudia follicitam palpant evanida mentem.
 At cum somnus abit, curis cum luce renatis
 Tecta miser fugio, tanquam mihi tecta doloris
 15 Semina subjiciant, & solis mœstus in agris,
 Qua vagus error agit feror, & deserta querelis
 Antra meis, silvasque & conscia saxa fatigo.
 Sola meos planctus Echo miserata gementi

- Adgemit, & quoties suspiria pectore duco,
 20 Hæc quoque vicino toties suspirat ab antrō.
 Sæpe super celsæ prærupta cacumina rupis
 In mare prospiciens, spumantia cœrula demens
 Alloquor, & furdis jacto irrita vota procellis:
 O mare! quæque maris vitreas, Nereides, undas
 25 Finditis, ¹ in vestros placidæ me admittite portus:
 Aut hoc si nimium est, nec naufragus ire recuso,
 Dummodo dilectas teneam vel naufragus oras.
 O quoties dixi Zephyris properantibus illuc,
 Felices pulchram visuri Amaryllida venti,
 30 Sic neque Pyrene duris in cotibus alas
 Atterat, & vestros non rumpant nubila cursus,
 Dicite vesanos Amaryllidi Daphnidos ignes.
 O quoties Euro, levibus cum raderet alis
 Æquora, dicebam, Felix Amaryllide visa,
 35 Dic mihi, Num meminit nostri? num mutua sentit
 Vulnera? num veteris vivunt vestigia flammæ?
 Ille ferox contra rauco cum murmure stridens
 Avolat irato similis, mihi frigore pectus
 Congelat, exanimes torpor gravis alligat artus.
 40 Nec me pastorum recreant solamina, nec me
 Fistula, Nympharumque leves per prata choreæ,
 Nec quæ capripedes modulantur carmina Panes:
 Una meos sic est prædata Amaryllis amores.
 Et me tympana docta ciere canora Lycisca,
 45 Et me blanda Melænis amavit, Iberides ambæ,
 Ambæ florentes annis, opibusque superbæ:
 Et mihi dotales centum cum matribus agnos
 Ipsi promissere patres, mihi munera matres
 Spondebant clam multa: meum nec munera pectus,
 50 Nec nivei movere suis cum matribus agni,
 Nec quas blanditias teneræ dixere puellæ,
 Nec quas delicias teneræ fecere puellæ.
 Quantum ver hyemem, vietum puer integer ævi,
 Ter viduam thalamis virgo matura parentem,
 55 Quam superat Durium Rhodanus, quam Sequana Mundam,
 Lenis Arar Sycorim, Ligeris formosus Iberum,
 Francigenas inter Ligeris pulcherrimus amnes:
 Tantum omnes vincit Nymphas Amaryllis Iberas.
 Sæpe suos vultus speculata Melænis in unda

60 Com-

¹ Finditis, in vestros] Post hunc. addi-
 sur in Editione Edinburgensi hic versus.

Et date Celtarum incolumi contingere portus.

- 60 Composuit, pinxitque oculos, finxitque capillum,
Et voluit, simul & meruit formosa videri.
Sæpe mihi dixit, Animi male perditæ Daphni,
Cur tibi longinquos libet insanire furores?
Et quod ames dare nostra potest tibi terra, racemos
- 65 Collige purpureos, & spes ne concipe lentas.
Sæpe choros festos me prætereunte, Lycisca
Cernere dissimulans, vultusque averfa canebat
Hæc, pedibus terram, & manibus cava tympana pulsans:
Et Nemesis gravis ira, atque irritabile numen,
- 70 Et Nemesis¹ læsos etiam punitur amores.
Vidi ego, dum leporem venator captat, echinum
Spernere, post vanos redeuntem deinde labores,
Vespere nec retulisse domum leporem nec echinum.
Vidi ego, qui mullum peteret piscator, & arctis
- 75 Retibus implicitam tincam sprevisset optimam,
Vespere nec retulisse domum mullum neque tincam.
Vidi ego, qui calamos crescentes ordine risit
Pastor arundineos, dum torno rasile buxum
Frustra amat, (interea calamos quos riserat, alter
- 80 Pastor habet,) fragiles contentum inflare cicutas.
Sic solet immodicos Nemesis contundere fastus.
Hæc & plura Melænis, & hæc & plura Lycisca
Cantabant surdas frustra mihi semper ad aures.
Sed canis ante lupas, & taurus diliget ursas,
- 85 Et vulpem lepores, & amabit dama lænas,
Quam vel tympana docta ciere canora Lycisca
Mutabit nostros vel blanda Melænis amores.
Et prius æquoribus pisces, & montibus umbræ,
Et volucres deerunt silvis, & murmura ventis,
- 90 Quam mihi discedent formosæ Amaryllidos ignes:
² Illa³ mihi rudibus succendit pectora flammis,
Finiet illa meos moriens morientis amores.

IV. Fran-

¹ Læsos etiam punitur amores] Punitur hic active adhibuit, ad exemplum Cic. de Offic. lib. I. Neque ad ejus qui punitur aliquem, aut verbis castigat, ad reipub. utilitatem referri: & Tusc. I. Quo multi inimicos etiam mortuos puniuntur.

² Illa mihi rudibus] Ita in unica Editione Edinburgensi Andræ Hart; in aliis vero omnibus turpissimo errore le-

gitur, Illa meum rudibus succendit pectora flammis.

³ Illa mihi rudibus] Alibi monuimus omnibus libris (præter unum And. Hart.) Illa meum rudibus legi, quem solæcisimum Menagius Anti-Baillet part. I. §. 1. Buchanani ipsius, ego librarii potius oscitantæ imputandum existimo.

IV. *Francisci Valeſii & Mariæ Stuartæ, Regum Franciæ & Scotiæ, Epithalamium.*

- UNDE repentino fremuerunt viscera motu?
 Cur Phœbum defueta pati præcordia anhelus
 Fervor agit, mutæque diu Parnaffidos umbræ
 Turba iterum arcanis renovat Pæana sub antris?
 5 Nuper enim, memini, squalebat marcida laurus,
 Muta chelys, tristis Phœbus, citharæque repertor
 Arcas, & ad surdas fundebam vota sorores.
 Nunc Phœbi delubra patent, nunc Delphica rupes
 Panditur, & sacro cortina remugit ab antro.
 10 Nunc lauro meliore comas innexa sororum
 Turba venit, nunc Aoniæ non invida lymphæ
 Irrigat æternos Pimplei ruris honores,
 Lætæque Pieriæ revireſcit gloria ſilvæ.
 Fallimur? an nitidæ tibi ſe, Franciſce, Camœnæ
 15 Exornant? tibi ſerta parant, ¹ tibi flore recenti
 Templâ novant? mutumque diu formidine Martis
 Gaudent inſolitis celebrare Hæliconâ choreis?
 Scilicet haud alius nemoris decerpere fructus
 Dignior Aonii, ſeu quem numerare triumphos
 20 Forte juvat patrios, ſeu conſecrata Camœnis
 Otia: ſic certe eſt. Hinc læto compita plauſu
 Cuncta fremunt: legumque exuta licentia frenos
 Ludit: Hymen, Hymenæus adeſt: lux illa pudicis
 Exoptata diu votis, lux aurea venit:
 25 Venit. Habes tandem toties quod mente petiſti,
² O decus Hæctoridum juvenis: jam pone querelas,
 Deſine ſpes nimium lentas, jam deſine longas
 Incuſare moras, dum tardum ſignifer annum
 Torqueat, ignavos peragat dum Cynthiâ menſes.
 30 Grande moræ pretium ſers: quod ſi priſca tuliffent
 Secula, non raptos fleſſet Mênelaus amores,
 Et ſine vi, ſine cæde Phrygum Cytherea probatæ
 Solvere Priamidæ potuiſſet præmia formæ.
 Digna quidem faciès, quam vel trans æquoris æſtus
 35 Claſſe Paris rapiat, vel conjurata repoſcat
 Græciâ: nec minus eſt animi tibi, nec minor ardor

Quam

¹ *Tibi flore recenti*] And. Hart, *fronde recenti*.

² *O decus Hæctoridum*] Gallos, ſive Francos, Hæctoridas poëtarum more

appellat, quod eorum nonnulli ſcriptores ſe Franco vel Francione quodam Hæctoris Trojani filio ortos fabulantur.

- Quam Phrygio Grajove duci, si postulet arma
 Conjugii tutela tui. Sed mitior in te
 Et Venus, & teneri fuit indulgentia nati,
 40 Qui quod ames tribuere domi: puerilibus annis
 Cœptus amor tecum crevit: quantumque juventæ
 Viribus accessit, tanto se flamma per artus
 Acrius ¹ insinuans tenerum pascebat amorem.
 Non tibi cura fuit, quæ sæpius anxia Regum
 45 Pectora sollicitat, longinquæ obnoxia flammæ:
 Nec metus is torfit, veri prænuntia fama
 Ne vero majora ² ferat, dum secula prisca
 Elevat, & primum formæ tibi spondet honorem:
 Cera nec in varias docilis transire figuras
 50 Suspendit trepidam dubia formidine mentem:
 Nec tua commisti tacitis suspiria chartis,
 Rumorisque vagam timuisti pallidus umbram.
 Ipse tibi explorator eras, formæque probator,
 Et morum testis. Nec conciliavit amorem
 55 Hunc tibi luxuries, legum indignata teneri
 Imperio, aut primis temerarius ardor ab annis:
 Sed sexu virtus, annis prudentia major,
 Et decori pudor, & conjuncta modestia sceptris,
 Atque hæc cuncta ligans arcano gratia nexu:
 60 Spes igitur dubiæ, lentæque faceffite curæ,
 Ipse tuis oculis tua vota tuere, probasque:
 Speratosque leges sine sollicitudine fructus,
 Nullaque fallacis delusus imagine somni
 Irrita mendaci facies convicia nocti.
 65 Exspectatus Hymen jam junget foedere dextras,
 Mox etiam amplecti, mox & geminare licebit
 Basia, mox etiam non tantum basia: sed tu,
 Quamlibet appropere, animo moderare: beatum
 Nobiscum partire diem, tu gaudia noctis
 70 Solus tota feres: quanquam neque gaudia noctis
 Solus tota feres: & nos communiter æquum est
 Lætitiâ gaudere tuam: communia vota
 Fecimus, & sacras pariter placavimus aras,
 Miscuimusque preces, & spesque metusque tuosque
 75 Sensimus affectus: ³ ægre tecum hausimus una
 Tædia longa moræ. Superi nunc plena secundi

Gaudia

¹ *Acrius insinuans*] Basil. *accendens.* ³ *Ægre tecum*] Rob. Steph. & Patif-
² *Ferat*] Ita Hart & recentiores son. *agræ.*
 omnes, antiquiores vero *ferat.*

- Gaudia cum referant, sensus pervenit ad omnes
 Lætitia, mentemque ciens renovata voluptas
 Crescit, & exsultant trepidis præcordia fibris.
- 80 Qualis ubi Eois Phœbus caput extulit undis
 Purus, & auratum non turbidus extulit axem,
 Cuspide jucundæ lucis percussa renident
 Arva, micat tremulo crispatus lumine pontus,
 Lenibus aspirat flabris innubilus aër,
- 85 Blanda ferenati ridet clementia cœli:
 At si nubiferos effuderit Æolus Austros,
 Et pluviis gravidam cœlo subtexit umbram,
 Mœsta horret rerum facies, deformia lugent
 Arva, tument fluctus, campis gravis incubat aër,
- 90 Torpet & obductum picea caligine cœlum:
 Sic ex te populus suspensus, gaudia, curas,
 Mœroresque trahit: rosea nec sola juvena
 Florida, nec spatiis quæ te propioribus ætas
 Insequitur, genio indulgent, vultuque soluto
- 95 Lusibus exhilarant aptos juvenilibus annos;
 Hunc posita vultus gravitate severior ætas
 Lætatur celebrare diem, matresque vereridæ
 Non tacito hunc, tacitoque optat virguncula voto.
 Quid loquar humanas admittere gaudia mentes?
- 100 Ipsa parens rerum totos renovata per artus
 Gestit, & in vestros penitus conspirat honores.
 Aspice jam primum radiati luminis orbem
 1 Semper inexhausta lustrantem lampade terras,
 Ut niteat, blanda ut flagrantem mitiget ignes
- 105 Temperie, ut 2 cupidos spectacula vestra tueri
 Purpureo vultus maturior exserat ortu,
 Serius occiduas currus demittat in undas,
 Ut gelidos repetens flamma propiore triones
 Contrahat æstivas angusta luce tenebras.
- 110 Ipsa etiam tellus virides renovatur amictus,
 Et modo pampineas meditatatur collibus umbras,
 Et modo messe agros, modo pingit floribus hortos:
 Horrida nec tenero cessant mansuescere foetu
 Tesqua, nec armati spina sua brachia vepres,
- 115 Nec curvare feros pomis aviaria ramos:
 Inque omnes frugum facies bona copia cornu
 Solvit, & omniferum beat indulgentior annum,

Pigno-

1 Semper inexhausta] Omnes præter 2 Cupidos] Ia Steph. alii vero omnes,
 And. Hart. & Lond. 1686, inexhausto. cupido.

- Pignoris hoc spondens felices omine tædas.
 Fortunati ambo, & felici tempore nati,
 120 Et thalamis juncti! vestram concordia mundi
 Spem fovet, aspirat votis, indulget honori:
 Atque utinam nullis unquam labefacta querelis
 Conjugium hoc canos concordia servet in annos.
 Et (mihi ni vano fallax præcordia Phœbus
 125 Impulit augurio) quem jungit sanguinis ortus,
 Et commune genus proavûm, serieque perenni
 Fœdus amicitiae solidum, quem more vetusto
 Sancta venderarum committunt fœdera legum,
 Nulla dies unquam vestrum divellet amorem.
 130 Vos quoque felici lucent quibus omine tædæ,
 Quo studium, populique favor, quo publica regni
 Vota precesque vocant, alacres accedite: tuque
 Tu prior, o Reges non ementite parentes,
 Hectoride juvenis, tota complectere mente
 135 Quam dedit uxorem tibi lex, natura sororem,
 Parentem imperio sexus, dominamque voluntas,
 Quam sociam vitæ tibi conjunxere parentes,
 Et genus, & virtus, & forma, & nubilis ætas,
 Et promissa fides, & qui tot vincula nectens
 140 Firmius arctat amor totidem per vincula nexus.
 Si tibi communi assensu connubia Divæ
 Annuerent, Paris umbrosa quas vidit in Ida,
 Permittantque tuo socias tibi jungere tædas
 Arbitrio, quid jam, voti licet improbus, optes
 145 Amplius? Eximia delectat gratia formæ?
 Aspice quantus honos frontis, quæ gratia blandis
 Interfusa genis, quam mitis flamma decoris
 Fulguret ex oculis, quam conspirarit amico
 Fœdere cum tenera gravitas matura juvena,
 150 Lenis & augusta cum majestate venustas.
 Pectora nec formæ cedunt exercita curis
 Palladiis, & Pierias exculta per artes
 Tranquillant placidos Sophia sub¹ judice mores.
 Si series generis longusque propaginis ordo
 155 Quæritur: hæc una centum de stirpe nepotes
 Sceptriferos numerare potest, hæc regia sola est,
 Quæ bis dena suis includat secula fastis;
 Unica vicinis toties pulsata procellis,
 Externi immunis domini: quodcunque vetustum

160 Gen.

1 *Judice*] Hart, *præsida*.

- 160 Gentibus in reliquis vel narrat fama, vel audet
 Fabula, longævis vel credunt secula fastis,
 Huc compone, novum est. Ampla si dote moveris,
 Accipe dotales Mavortia pectora Scotos.
 Nec tibi frugiferæ memorabo hîc jugera glebæ,
 165 [Aut ¹ saltus pecore, aut fœcundas piscibus undas,]
 Aut æris gravidos & plumbi pondere sulcos,
 Et nitidos auro montes, ferroque rigentes,
 Deque metalliferis manantia flumina venis,
 Quæque beant alias communia commoda gentes.
 170 Hæc vulgus miretur iners, quique omnia spernunt
 Præter opes, quibus assidue sitis ² acris habendi
 Tâbifico oblimat præcordia crassa veneno.
 Illa pharetratis est propria gloria Scotis,
 Cingere venatu saltus, superare natando,
 175 Flumina, ferre famem, contemnere frigora & æstus;
 Nec fossa & muris patriam, sed Marte tueri,
 Et spreta incolumem vita defendere famam;
 Polliciti servare fidem, sanctumque vereri
 Numen amicitiae, mores, non munus amare.
 180 Artibus his, totum fremerent cum bella per orbem,
 Nullaque non leges tellus mutaret avitas
 Externo subjecta jugo, gens una vetustis
 Sedibus antiqua sub libertate resedit.
 Substitit hîc Gothi furor, hîc gravis impetus hæsit
 185 Saxonis, hîc Cimber superato Saxone, & acri
 Perdomito Neuster Cimbro. Si volvere priscos
 Non piget annales, hîc & victoriæ fixit
 Præcipitem Romana gradum: quem non gravis Auster
 Reppulit, incultis non squalens Parthia campis,
 190 Non æstu Meroë, non frigore Rhenus & Albis
 Tardavit, Latium remorata est Scotia cursum:
 Solaque gens mundi est, ³ cum qua non culmine montis,

Non

¹ *Aut saltus*] Hunc versum, in aliis omnibus desideratum, ex Editione And. Hart supplevimus.

² *Acris*] Ita habent antiquiores & Hart, recentiores vero, *avis*.

³ *Cum qua non culmine montis*] Quidam arbitrantur fœdam hic, sive typographi, sive exscriptoris vitio, maculam admittam: quis enim (ajunt) veterum sic locutus est, *Scotia est sola gens mundi, cum qua* (i. e. ut illi interpretantur, *adversus*

quam) *Romani munierunt limites sui imperii, non culmine montis, &c. sed muris & fossa?* ac proinde pro [*cum qua*,] legendum contendunt [*in quam*.] At non est, mea sententia, quod constantem omnium librorum scripturam sollicitemus: quin potius, si rem accuratius intueamur, omnia non recte modo ac Latine, sed belle ac venuste dici comperiemus; non enim (quod illi volunt) hæ voces [*cum qua*] ad verbum [*munivit*] referendæ sunt, sed

- Non rapidi ripis amnis, non objice silvæ,
 Non vasti spatii campi Romana potestas,
 195 Sed muris fossaque sui confinia regni
 Munivit: gentesque alias cum pelleret armis
 Sedibus, aut victas vilem servaret in usum
 Servitii, hinc contenta suos defendere fines
 Roma securigeris præterdit mœnia Scotis:
 200 Hic spe progressus posita, Carronis ad undam
 Terminus Aufonii signat divortia regni.
 Neve putes duri studiis assueta Gradivi
 Pectora mansuetas non emollescere ad artes,
 Hæc quoque, cum Latium quateret Mars barbarus orbem,
 205 Sola prope expulsis fuit hospita terra Camœnis.
 Hinc Sophiæ Grajæ, Sophiæ decreta Latinæ,
 Doctoresque rudis formatoresque juventæ
 Carolus ad Celtas traduxit: Carolus idem,
 Qui Francis Latios fasces, trabeamque Quirini
 210 Ferre dedit Francis, conjunxit fœdere Scotos:
 Fœdere, quod neque Mars ferro, nec turbida possit
 Solvere seditio, aut dominandi insana cupido,
 Nec series ævi, nec vis ulla altera, præter
 Sanctius & vinclis fœdus propioribus arctans.
 215 Tu licet ex illa numeres ætate triumphos,
 Et conjuratum cunctis e partibus orbem
 Nominis ad Franci exitium, sine milite Scoto
 Nulla unquam Francis fulsit victoria castris,
 Nulla unquam Hectoridas sine Scoto sanguine clades
 220 Sævior oppressit: tulit hæc communiter omnes
 Fortunæ gens una vices: Francisque minantes
 Sæpe in se vertit gladios. Scit belliger Anglus,
 Scit ferus hoc Batavus, testis Phaëthontias unda,
 Nec semel infaustis repetita Neapolis armis.
 225 Hanc tibi dat conjux dotem, tot secula fidam
 Conjunctamque tuis sociali fœdere gentem,
 Auspicium felix thalamis concordibus, armis

Indo-

sed ad [confinia:] ut hic sit verborum
 ordo, Sola que g. m. est confinia regni sui cum qua
 Romana potestas munivit non cu mine montis,
 &c. sed muris fossaque. Romanos autem
 sic interdum loqui locupletissimum te-
 stem habemus Ovid. Met. iv. 399.

Famque dies exactus erat, tempusque subibat,
 Quod tu nec tenebras, nec posses dicere lucem;
 Sed cum luce tamen dubie confinia noctis.

Tom. II.

Et Met. XIII. 592.

Tum cum luce nova noctis confinia serco.
 i. e. confinia diei & noctis, sive medium in-
 ter diem & noctem spatium. Sic confinia
 provinciæ Romanæ (in Britannia) cum
 Scotia sunt limites inter provinciam Ro-
 manam & Scotiam, vel qua provincia
 Romana Scotiæ erat confinis.

V v

- Indomitos populos per tot discrimina, felix
 Auspiciū bellis, venturæque omina palmæ.
 230 At tu conjugio, Nymphæ, dignata superbo,
 Te licet & Juno, & bellis metuenda virago,
 Et Venus, & Charitum larga indulgentia certet
 Muneribus decorare suis, licet ille secundus
 Spes votisque hominum Francæ moderator habenæ,
 235 Et solo genitore minor, tibi Regia sceptrā
 Submittat, blando & dominam te prædicet ore,
 Sexum agnosce tamen, dominæque immunis habenæ
 Hastenus imperio jam nunc affuesce jugali:
 Disce jugum, sed cum dilecto conjugē, ferre:
 240 Disce pati imperium, victrix patiēdo futura.
 Aspicias Oceanum saxa indignatus ut undis
 Verberet, & cautes tumida circumfremat ira:
 Rupibus incurfat, demoliturque procellis
 Fundamenta terens, scopulisque assultat aedificiis:
 245 At ubi se tellus molli substravit arena,
 Hospitioque Deum blande invitavit amœno,
 Ipse domat vires, placidusque & se minor ire
 In thalamos gaudet non torvo turbidus ore,
 Non spumis fremituque minax, sed fronte serena
 250 Littus inoffensum lambit, sensimque relabens
 Arreptit facilis cerni, & ¹ ceu mollia captet
 Oscula, ludentes in littore lubricat undas.
 Cernis ut infirmis hedera enitatur in altum
 Frondibus, & molli serpens in robora flexu
 255 Paullatim insinuet sese, & complexibus hærens
 Emicet, & mediis pariter caput inserat astris.
 Flestitur obsequio rigor, obsequioque paratur
 Et retinetur amor. Neu te jactura relicta
 Sollicitet patriæ, desideriumque parentis:
 260 Hæc quoque terra tibi patria est, hæc stirpe propinqui,
 Hæc generis pars magna tui, multosque per annos
 Fortunatorum series longissima Regum,
 Unde genus ducis, rerum moderatur habenas.
 Quoquo oculos vertes, quoquo vestigia flectes,
 265 Cognatis pars nulla vacat, locus exhibet omnis
 Aut generis socios, aut fastis inlyta gentis
 Ostentat monumenta tuæ. Jam ut cætera mittam,
 Hæc te, qui cunctis merito præponderat unus,
 Expectat longe pulcherrimus Hectoridarum,

1 Ceu mollia captet] Basil. ceu millia captet.

- 270 Pene tibi stirpis communis origine frater:
 Mox etiam fratrem quod vincat amore futurus,
 Et matrem, & quicquid consanguinitate verendum
 Lex facit, &, legum quam iussa valentior ulla,
 Naturæ arcanos pulsans reverentia sensus.
- 275 Hic quoque (ni justis obstitent numina votis,
 Falsaque credulitas frustra spem nutrit inanem)
 Filius ore patrem referens, & filia matrem
 Sanguine communi vinclum communis amoris
 Firmabunt, brevibusque amplexi colla lacertis
- 280 Discutient blando curarum nubila risu.
 Hunc vitæ mihi fata modum concedite, donec
 Juncta Caledoniæ tot seclis Gallia genti
 Officiis, pactisque, & legum compede, fratrum
 Subdita dehinc sceptris animo coalescat: & undis
- 285 Quos mare, quos vastis cœlum spatiisque solumque
 Dividit, hos populum concordia nectat in unum,
 Æquæva æternis cœli concordia flammis.

V. *Deploratio status rei Gallicæ, sub mortem Francisci
 Secundi Regis.*

- O Dea, quæ nimis successibus invida fastus
 Spesque premistumidas, si Gallia forte secundis
 Non moderata animum rebus, si prodiga linguæ,
 Improba si voti tua numina læserit, iræ
- 5 Pone modum, & fessis propius bona consule rebus.
 Quicquid enim pœnæ meruit vel noxa, vel error,
 Cladibus eluimus: quos non infecimus amnes
 Sanguine? naufragiis mare teximus, ossibus agros:
 Oppida quot spoliata! suis viduata colonis
- 10 Rura quot incultis horrent squalentia dumis!
 Pax quoque non fido vultum fucata veneno
 Sævior incubuit bello. Dum thura litamus
 Ignibus, & superis læti instauramus honores,
 Ipse gubernator fortunæ victima ad aram
- 15 Immatura suo turbavit gaudia luctu,
 Concussitque una pariter labefacta ruina
 Omnia: finito vix tandem eluximus anno:
 Jam lacrymæ rediere novæ: cumulata feruntur;
 Funera funeribus, & clades clade: novoque

20 Vul-

1 *Spesque premistumidas*] Ita & rectius, no 1569, & Ratiffon. 1579: alii quos
 me iudice, habent Hen. Stephanus an- viderim *omnes tumidas.*

- 20 **Vulnere** crudescit prope jam coitura cicatrix.
 Ipsa etiam tetro Discordia foeta veneno
 His majus meditata nefas, de sede silentum
 Evocat infernas supera ad convexa sorores,
 Inque animos odii fundens mala semina & iræ,
 25 Et procerum mentes privata ad commoda torquens
 In commune vetat socias extendere curas.
 Quæ jam dedecoris, quæ damni exempla supersunt?
 Quæ non pertulimus, vel mox ventura timemus?
 Cladibus infestos etiam satiavimus hostes,
 30 Invidiæ arbitrio pœnas expendimus: ista
 Sint fatis erroris culpæve piacula nostræ.
 Accipite hæc superi: fractæ serieque malorum
 Assidua afflictæ faciles succurrite genti,
 Inque feros belli clades convertite Turcas.

VI. *De equo elogium:*

- C**ÆTERA rerum opifex animalia finxit ad usus:
 Quæque suos, equus ad cunctos se accommodat unus:
 Plaustra trahit, fert clitellas, fert esseda, terram
 Vomere profcindit, dominum fert, sive natatu
 5 Flumina, seu fossam saltu, seu vincere cursu
 Est salebras opus, aut canibus circumdare saltus,
 Aut molles glomerare gradus, aut flectere gyros,
 Libera seu vacuis ludat lascivia campis.
 Quod si bella vocent, tremulos vigor acer in artus
 10 It, domino & socias vomit ore & naribus iras,
 Vulneribusque offert generosum p. ctus, & una
 † Gaudia; mærores sumit ponitque vicissim
 Cum domino: sortem sic officiosus in omnem,
 Ut veteres nobis tam certo foedere junctum.
 15 Crediderint mixta coalescere posse figura,
 Inque Pelethroniis Centauros edere silvis.

VII. *Genethliacon Jacobi Sexti Regis Scotorum:*

CRESCE puer patriæ auspiciis felicibus orbe,
 Exspectate puer, cui vatum oracla priorum:
 Aurca compositis promittunt secula bellis:
 Tuque peregrinis toties pulsata procellis,

5 Pene

† Gaudia, mærores] Ita Mart. alii vero omnes mærorem.

- 5 Pene¹ tuo toties excisa Britannia ferro,
 Exfere læta caput, cohibe pacalis oliva
 Fronde comam, repara flammis fœdata, ruinis
 Convulsa, & pulso cole squalida tecta colono:
 Pone metum, æternam spondent tibi sidera pacem.
- 10 Jam neque Saxonidæ Scotos, nec Saxona Scotus
 Infestus premet, & cognato sanguine ferrum
 Polluet, & miseras prædando exhauriet urbes.
 Sed quibus ante feri tractabant arma Gradivi,
 Jam dehinc pacatis conjungent fœdera dextris.
- 15 Vos quoque felices felici prole parentes,
 Jam tenerum teneris puerum consuescite ab annis
 Justitiæ, sanctumque bibat virtutis amorem
 Cum lacte; & primis pietas comes addita cunis
 Conformetque animum, & pariter cum corpore crescat.
- 20 Non ita conversi puppis moderamine clavi
 Flebitur, ut populi pendent a Principe mores.
 Non carcer, legumque minæ, torvæque secures
 Sic animos terrent trepidos formidine pœnæ,
 Ut veræ virtutis honos, moresque modesti
- 25 Regis, & innocui decus & reverentia sceptri
 Convertunt mentes ad honesta exempla sequacis.
 Sic ubi de patrio redivivus funere phœnix
 Auroræ² ad populos redit, & cunabula secum
 Ipse sua, & cineres patris inferiasque decoris
- 30 Fert humeris, quacunquē citis adremigat alis,
 Indigenæ comitantur aves, celebrantque canoro
 Agmine: non³ illas species incognita tantum,
 Aut picturatæ capiunt spectacula pennæ,
 Quam pietas, pietas etiam intellecta volucrum.
- 35 Sensibus: usque adeo recti natura per omnes
 Diffudit rerum vivacia semina partes,
 Sic in Regem oculos populus defigit, & unum
 Admirantur, amant, imitantur, seque suosque.
 Ex hoc, ceu speculo, tentant effingere mores.
- 40 Quod non sanguinei metuenda potentia ferri
 Exprimet, & nitido florentes ære phalanges,
 Hoc præstabit amor: certat cum Principe vulgus
 Officiis, & amat, cum se deprendit amari,

Et

¹ Pene tuo] Ita codices omnes antiqui, at recentiores hunc versum sequenti subjiciunt.

² Auroræ ad populos redit] And. Hart,

Memphim & Aurora petit.

³ Illas] Ita Steph. & Mam. Patiff. meliusque quam illa, prout in aliis omnibus legitur.

- Et domino servit, quia non servire necesse est:
- 45 Quasque bonus Princeps laxat sponte, arctat habenas,
Deposcitque jugum, quod vi cogente metuque
Rejcturus erat: contra indulgentior ille
Rexque paterque suis adimit, subit ipse labores,
Quæque jubet primus pravit, & legum aspera jussa
- 50 Mollia parendo facit, erratisque suorum
Parcere non durus, sibi inexorabilis uni.
Ille nec in cultu superet mensaque domoque,
Quem posuit natura, modum, nec more ferarum
In Venerem præceps, sed certo fine pudoris
- 55 Casta colat sancti genialia fœdera lecti.
Quis bombyce ausit cultus fœdare viriles,
Si ferat indigenam majestas regia vestem?
Quis de lege tori, tanquam sit dura, queratur,
Cum teneat Regem? cui non temulentia turpis
- 60 Principe sub sicco? patrios quis frangere mores
Audeat, ignavoque animum corrumpere luxu,
Ipse voluptatum cum Princeps frena coercet,
Et nimium lætam vitiorum¹ comprimit herbam?
Talem Romulidæ tranquilla pace fruentem
- 65 Sacrificum videre Numam, Solomonta potentem
Palmifer Euphrates: non illis lethifer ensis,
Non bellator equus firmavit regna, nec axis
Falcifer, aut densis² legio conferta manipulis,
Sed pietatis amor, sed nulli noxia virtus,
- 70 Fretaque præsidio majestas juris inermi.
At qui gemmiferos victor penetravit ad Indos
Dux³ Macedum, quique Ausoniam tenere superbo
Imperio Reges, aut ferro aut tabe veneni
Effudere animas, & cædem cæde piarunt.
- 75 Scilicet humano generi natura benigni
Nil dedit, aut tribuet moderato Principe majus,
In quo vera Dei vivensque elucet imago.
Hanc seu Rex vitiis contaminet ipse pendendis,
Sive alius ferro violet vel fraude, severas
- 80 Sacrilego Deus ipse petet de sanguine pœnas,
Contemtumque sui simulacri haud linquet inultum.

Sic

¹ *Comprimit herbam*] Sic legendum
monstrat priore versu *coercet*: libris tam-
men omnibus *comprimat* scriptum est.

² *Legio conferta manipulis*] Ita unus And.
Hart, alii autem omnes *conferta manipulis*.

³ *Macedum*] [*Macetum* dicendum fuit:
vide Heins. ad Claud. II. in Rufin. 279.
& quos ibi laudat, idem commissum Epi-
gram, XLV.]

- Sic Nero crudelis, sic Flavius ultimus, & qui
 Imperio Siculas urbes ¹ tenuere cruento,
 Effigiem fœdare Dei exitiâlibus ausi
 85 Flagitiis, ipsa periere a stirpe recisi.
 Sic qui, se iusti macularunt sanguine Servi,
 Et qui legitimos ferro flammaque petivit
 Rectores patriæ Catilina nefarius, acti
 In furias misero vix tandem funere vitam
 90 Invisam posuere, ignominiaque perenni
 Fœdâvere suam ventura in secula gentem.
 Hæc ² tenero addiscat, maturo exerceat ævo,
 Et regnare putet multo se latius, oræ
 Hesperia fuscis quam si conjunxerit Indos,
 95 Si ³ poterit rex esse sui. [Dum firmior artus
 Vis reget atque animum, puerilia murmura dulces
 Interea Charites atque eluctantia verba
 Component, Musisque dabunt rude pectus alendum:
 Inde notas discet, per quas absentibus absens
 100 Quid juvet aut doleat caris exponat amicis:
 Quæ dirimant verum a falso discrimina certa:
 Quæ quibus aut pugnent, aut non invita sequantur:
 Quod genus eloquii flammatas leniat iras,
 Quod resides acuat: quæ vis regat ætheris orbes:
 105 An sponte æternos volvat natura meatus.
 Tum de Socraticis sese cognoscere chartis
 Incipiet, si Socraticæ modo pandere chartæ
 Vera queant: mox cœligenis se firmior ætas
 Conformet Musis, dignoscere sacra profanis
 110 Aptâ quid intersint: sumet præcepta rebelles:
 Hinc domitura animos, & bello & pace regendi
 Imperii veram sacris de fontibus artem
 Discet. Ad hanc omnes normam si sedulus actus
 Finxerit, in patrias felix succedet habenas.]

GEOR-

¹ *Tenuere cruento*] In omnibus libris legitur *tenuere superbo*, præter unum And. Hart, qui habet *cruento*, quod magis arripit, quia paucis ante versibus *tenuere superbo* dixerat.

² *Tenero*] Basil. Steph. Pariffon. *tener*, Commelin. Editio anni 1594, & Hart, *tenera*, alii omnes *tenero*.

³ *Si poterit Rex esse sui*] Hoc poemâ in libris omnibus hoc versu clauditur, *Si poterit Rex esse sui, Rex esse suorum.* præter unicam Editionem Edinburgensem Andree Hart, quæ, omisso hemistichio *Rex esse suorum*, sequentes ad finem usque versus habet adjectos.

GEORGII BUCHANANI SCOTI
HENDECASYLLABON
L I B E R.

I. *In Næram.*

UM primum mihi candi-
dæ Næaræ
Illos fideribus pares ocel-
los
Ostendistis, ocelluli, mi-
felli,
Illa principium fuit malorum,
Illa lux animi ruina nostri.
Sic primis radiis repente tactus
Totus intremui cohorruique,
Ut leves nemorum comæ virentum
Primis flatibus intremunt Favoni:
Et cor jam meditans ad illam abire
Per pectus trepidansque palpitanf-
que
Jamque evadere jamque gestiebat:
Ceu solet puer artubus tenellis,
Quem nutrix gremio fovet, paren-
tem
Affectare oculis & ore, parva
Jactans brachia: ceu solent volu-
cres
Adhuc involucrea volandi inani
Infirmas studio movere pennas.

Tum mens provida, virium sua-
rum
Quippe conscia, ne locus dolosis
Esset insidiis, miselli ocelli,
Vos ad pectoris excubare portas
Insomni statione jussit. At vos,
Sive blanditiis dolisve capti,
Seu somno superante, sive sponte
Consensistis, herumque prodidistis,
Fugit corque animusque, me relicto
Excorde, exanimo. Quod ergo
fletu
Nunc satisfacere arbitremini vos,
Nil est: quem lacrymis movere vul-
tis
Non adest animusve corve: ad il-
lam
Ite: orateque & impetrate ab illa.
Ni exorantibus, impetrantibusque,
Faxo illam aspiciatis usque & us-
que,
Donec vos ita luce reddat orbos,
Ut me corde animoque fecit or-
bum.

II. *Ad*

[I Tum mens provida] Genev. 1594. alij nonnulli, Tu mens provida.
Commel. Hart. Elzev. 1628. Wetst. &

II. *Ad eandem.*

<p>SEU procacibus annuas ocellis, Seu minacibus abnuas ocellis, Juxta me miserum, Neæra, perdis: Spe torques modo credula¹ timen- tem, Nunc formidine maceras dolentem. Spes, si lumine respicis benigno, Lentis ignibus ustulat medullas: Timor, lumine si aspicias maligno, Pigro frigore congelat medullas.</p>	<p>Sic jactor miser huc & huc, timo- res Spesque inter dubiæ patens procll- læ: Nec unquam vigili quieta cura Vitæ noxve dielive mi refulsit. O sævissime numinum Cupido, Si insensus pariter favensque perdis, Quis portus mihi spem feret salu- tis?</p>
---	---

III. *Ad eandem.*

<p>QUANTUM delicias tuas ama- bam, Odi deterius duplo ampliusque Tuam nequitiam & procacitatem, Postquam te propius, Neæra, novi. At tu si penitus perire me vis, Si vis perditæ amem, & magis ma- gilque Totis artibus imbibam furorem,</p>	<p>Sis nequam magis, & magis proter- va. Nam quo nequior es, protervior- que, Tanto impensius uror inquieto Ventilante odio faces amoris, Et lentas iterum ciente flammis. Quod si sis melior, modestiorque, Odero minus, & minus te amabo.</p>
---	---

IV. *Ad eandem.*

<p>RISUS, blanditiæ, procacita- tes, Lusus, nequitia, facetiaque, Joci, deliciaeque, & illecebræ, Et suspiria, & oscula, & susurri, Et quicquid malefana corda aman- tum Blandis ebria fascinat venenis, Hinc faceffite. Jam vale Neæra. At tu mens bona, fanitas, salusque, Continentia, castitas, pudorque,</p>	<p>Et modestia, veritasque simplex Fraudes acribus intuens ocellis, Et quisquis malefana corda amantum Funestis Deus eximis venenis, Adsis: adfere me mihi, impotentis Vix tandem dominae jugo solutum. Frustra blanditiæ appulistis ad me, Frustra nequitia² venitis ad me, Frustra deliciae obsidebitis me: Frustra me illecebræ, & procacita- tes,</p>
--	--

Et

¹ *Timentem*] An *tumentem*? Vid. su-
 pra Silv. vi. v. 2. [Nihil hic mutandum.
 nulla enim spes sine timore, nullus timor
 sine spe, unde hæc duo sæpe alternantia
 iungunt Poëta. vid. Cyprian. ad Ovid.

Epist. Heroid. ix. 42. & Epist. xvi. 379.
Spe modo non timida, &c.]

² *Venitis ad me*] Editio Mam. Patiss.
 anni 1579, *venistis.*

Et suspiria, & oscula, & susurri,
 Et ¹ quicquid malefana corda aman-
 tum
 Blandis ebria fascinat venenis,
 Frustra jam aggrediemini dehinc
 me.
 Quid me mollibus implicas lacer-
 tis?
 Quid procacibus intueri ocellis?
 Quid fallacibus osculis inescas?
 Ne labris labra, inepta, pectorive
 Pectus confere, machinis nec istis
 Ullus jam superest locus, nec arti:
 Non sum stultus ut ante. Jam Nex-
 ra
 Vale: dum bona, dum pudica, no-
 bis
 Caris carior aestimata ocellis:
 At postquam es mala & impudica,
 nobis
 Vili vilior aestimata cœno.
 Eheu me miserum! statim voluta
 Unda lucida per genas sinusque
 Insultat tremulo fugax rotatu,
 Et per turgidulas fluens papillas,

Sensim gemmeus intumescit imber,
 Molles agglomerans decenter orbes.
 Ergo hæc possum ego lentus intue-
 ri?
 Cernam ferreus ergo saxeusque
 Corrumpi male tam bonos ocellos?
 Hæc si possum ego lentus intueri,
 Possum & ferreus esse saxeusque.
 Quin vos, mens bona, fanitas, fa-
 lusque,
 Continentia, castitas, pudorque
 Et modestia, veritasque simplex
 Fraudes acribus intuens ² ocellis,
 Et quisquis malefana corda aman-
 tum
 Funestis Deus eximis venenis,
 Hinc faceffite: vos adeste rursus.
 Risus, blanditiæ, procacitates,
 Lusus, nequitia, facetiæque,
 Joci, deliciæque, & illecebræ,
 Et suspiria, & oscula, & susurri,
 Et quicquid malefana corda aman-
 tum
 Blandis ebria fascinat venenis:
 Sic me vivere, sic mori suave est.

V. *Ad Antonium Goveanum.*

SI quicquam, Goveane, fas mihi
 esset
 Invidere tibi, Tevieve,
 Et te nostro ego Tevio inviderem,
 Et nostrum tibi Tevium inviderem.
 Sed cum me nihil invidere sit fas,
 Vel tibi, Goveane, Tevieve,
 Si fas est quod amor dolorque co-
 git,
 Vobis imprecor usque & impreca-
 bor,

Uterque ut mihi, sed cito, repen-
 dat
 Hoc pravum ob facinus malumque
 poenas:
 Te mi Tevius invidere possit,
 Tu possis mihi Tevium invidere.
 Ambobus mihi si frui licebit,
 Cœlum Diis ego non suum invide-
 bo,
 Sed sortem mihi Dii meam invide-
 bunt.

VI. *Ad*

¹ Et quicquid] Patiss. & Basil.
 Et quisquis malefana corda amantum
 Blandis ebria fascinat venenis.

² Ocellis] Ira omnino legendum, ut
 in versu II, non venenis, quod in om-
 nes Editiones irrepsit.

VI. *Ad Nearam.*

C UM das basia, nectaris, Nea- ra,	Degam Erinnyas inter, aut barathrum
Das mi pocula, das dapes Deorum:	Si quid sit Stygium infra Erinnyasve:
Ut factus videar mihi repente	Sic statim mihi cor, jecur, medullas
Unus e numero Deum, Deisve	Et venas tacite malum pererrat;
Si quid altius est beatusve.	Sic corpus mihi tabe colliquescit,
Sed nectar mihi dulce basiorum	Ardet ignibus, æstuat venenis;
Sic fallacibus imbuis venenis,	Sic mentem mala pestis occupavit;
Ut qui nunc fueram Deus, Deisve	Ut sit nectare suavius venenum,
Si quid altius est beatusve,	Vita mors potior, labor quiete,
Præceptus in Stygium datus barathrum	Sanitate furor, salute morbus.

VII. *In Beleagonem.*

J UDÆUM, Beleago, quod negas te,	Erras, testibus ista non probatur
Et vis testibus id probare magnis:	Res, (ut scis, puto) mentulam probatur.

VIII. *In Gelliam.*

C UM conchis gravis æquoris Britanni,	Oris Gorgona nudam adulterasti,
Et rubri maris Indicique onusta	Orbemque ad speculi diu refixti:
Incedis spoliis, nitesque Serum	Cum tectoria coaluere prima,
Molli stamine, mille cum venenis,	Crusta cum patitur coacta solem;
Fuco, polline, lacte, purpurissa,	Prodis Gellia, ceu recens Promethei
Cerussa, marathro, cælypo, hordeoque,	In fornace recocta, flagitasque
	Ecquid tum videre: Picta belle.

IX. *Ad Gulielmum Lurium Longanum Senatorem Burdegalensem*

O RABAM modo blandius Camœnas,	Longani auribus, eruditione
Ut dignum mihi carmen explicarent	Dignum, & judicio politiore:
	Cum mi talia reddit una; Ad illum Nec

I Cum das basia] And. Hart, Cum das basia, amrosie, Neara, Das mi pabula, nectarisque succos. fed ista lectio prioris versus (quod observavit vir doctus) repugnat legibus hexdecasyllaborum: Editio anni 1594, Das mi pocula, dapes Deorum.

metro (ut idem notat) claudicante. Commelin. denique, Da mi pocula, da dapes Deorum. parum commodo sibi que constante sensu. Vera omnino lectio est, quam præferunt Basil Patisson. Elzev. &c. quamque & nos secuti sumus.

Nec tuis precibus locusve opusve est:
 Nos sic diligit, excolit, fovetque,
 Ut non diligit amplius Minerva.
 At saltem mihi Diva carmen, in-
 quam,
 Commendatior illi ut esse possim,
 Qui sic diligit unice Camœnas,
 Qui sic diligitur sacris Camœnis,
 Concede. Illa refert; Inepte, tan-
 tum

Te nostri comitem chori esse dicas,
 Et communibus in sacris ministrum:
 Hoc illi fatis est, sacris Camœnis
 Qui sic diligitur, sacras Camœnas
 Qui sic unice amat, colit, fovet-
 que, ut
 Probetque omnia, quæ probent Ca-
 mœnæ,
 Probentque omnia, quæ probet, Ca-
 mœnæ.

X. *Ad Theodorum Bezam.*

PRÆSUL optime, sacra Chri-
 stiana
 Qui caste colis & facis, canisque,
 Ad te carmina mitto, nec Latino
 Nec Grajo fale tincta, sed Britan-
 nis
 Nata in montibus horrida sub Arcto,
 Nec cœlo neque seculo erudito.

Quæ si iudicio tuo probentur,
 Ut classis modo in ultimæ referri
 Possint centurias, nihil timebo
 Censuram invidiæ, nihil morabor
 Senatus critici severitatem,
 Nihil grammaticas tribus, mihi u-
 nus
 Beza est curia, censor & Quirites.

XI. *Adamas in cordis effigiem sculptus, annuloque infertus, quem Maria
 Scotorum Regina ad Elizabetham Anglorum Reginam misit anno
 M. D. LXIV.*

NON me materies facit super-
 bum,
 Quod ferro insuperabilis, quod igni,
 Non candor macula carens, nitoris
 Non lux perspicui, nec ars magi-
 stri,
 Qui formam dedit hanc, datam lo-
 quaci
 Circumvestiit eleganter auro:
 Sed quod cor Dominæ meæ figura
 Tam certa exprimo, pectore ut re-
 cluso
 Cor si luminibus queat videri,
 Cor non lumina certius viderent.
 Sic constantia firma cordi utrique,
 Sic candor macula carens, nitoris
 Sic lux perspicui, nihil doli intus

Celans: omnia denique æqua præ-
 ter
 Unam durtiem. Dein secundus
 Hic gradus mihi fortis est faventis,
 Talem Heroida quod videre sperem,
 Qualem spes mihi nulla erat videndi,
 Antiqua Domina semel relicta.
 O si fors mihi faxit, utriusque
 Nectam ut corda adamantina cate-
 na,
 Quam nec suspicio, æmulatione,
 Livorve, aut odium, aut senectæ
 solvat:
 Tam beator omnibus lapillis,
 Tam sim clarior omnibus lapillis,
 Tam sim carior omnibus lapillis,
 Quam sum durior omnibus lapillis.

GEOR-

¹ Senatus critici] Hart. Senati.

² O si fors] Uterque Steph. & Patif-

son. O si fors.

GEORGII BUCHANANI SCOTI IAMBON LIBER.

I. D. Gualtero Haddono Magistro libellorum supplicum Serenissimæ
Angliæ Reginae.

HRUSTRÀ senectam, Haddone, provocas meam
Læta ad juventæ munia
Musasque longo desides silentio
Arenam in antiquam vocas.
Ætas choreis cum vigeat aptior,
Et lusibus decentior,
Vix me in Britannis montibus natum,
& solo
Inerudito & seculo,
Raræ audiebant, raræ adibant fontium
Deæ sacrorum præsidēs:
Nunc, cum capillis sparserit canentibus
Declivis ætas tempora,
Cum pulset annus pene sexagesimus,
Animique langueat vigor,
Surdus roganti Phœbus aurem denegat,
Musæ vocantem negligunt.
Nec Phyllidis me nunc juvat flavam comam
Præferre Bacchi crinibus,
Nec in Neæræ perfidam superbiam
Sævos Iambos stringere.
Nec si quis olim stimulus ingenio additus.
Animum excitabat languidum.
Sed, missionem cum senectâ flagitet

Justam, valetudo imperet,
Libens quiesco, & acquiesco legibus
Pejoris ævi aheneis:
Tibique, cui fors liberali dextera
Opes, honores, otium,
Natura mentem vegeto adhuc in corpore
Diviniorem indulferit,
Applaudo, solum quod queo, magno gradu
Parnassi ad alta culmina
Felicior ætate eunti & alite,
Et enthea vi pectoris.
Nam si quid olim effœta mens felicius
Nunc temere fundat, id Deæ,
Cui nostra Musa dedicata est, debeo,
Non viribus mei ingenî.
Hæc est Thalia nostra, nostri pectinis
Hæc est magistra & arbitra,
Quæ sola Phœbo digna cantat, & cani
Est digna Phœbi barbitō,
Aut alia, si qua barbitō Phœbi patet
Nostræ Deæ æquat barbiton.
Quod si Dearum utrinque mentes copulet
Amica vis concordia,
Sermone qui nunc vix pedestri repositus
humi,

Plebeia fingens carmina,
 Arcana rupis Delphicæ silentia,
 Situque longo squalidos
 Tripodas movebo, & masculo di-
 cam sono
 Jucunda pacis otia:
 Dicam Gradivum vinculis coërci-
 tum,
 Legum coactam injuriam
 Parere frenis, vim repressam & aurei

Beata secli commoda.
 Et nostra si quid audiendum vox da-
 bit,
 Laudi Dearum serviet,
 Virtute quarum pax agros Britan-
 niæ,
 Urbes fides, fora æquitas,
 Et templa pietas, impiis erroribus
 Procul relegatis, colet.

II. *In Lenoram.*

MATRE impudica filia impu-
 dicioꝝ,
 Et lena mater filix,
 Vos me putastis esse ludumque &
 jocum,
 O scorta triobolaria,
 Sacrificulorum pauperum fastidia
 Relicta mendicabulis?
 Vos ne videret gurgites, ne pasceret,
 Vir filix usque ad ultimos
 Profugit Indos: nec viae longinqui-
 tas,
 Nec nota feritas gentium,
 Nec belluosi rapida sævities freti
 Ab instituto terruit:
 Nullum periculum, nulla monstri est
 vastitas
 Quam perpeti non maluit,
 Quam vos videre duplices voragines
 Famæ rei que prodigas:
 Externa potius arma, quam dome-
 sticam
 Vult ferre turpitudinem.
 Ergo solutis liberata vinculis
 Libido & helluatio
 Cœpere paribus arma ferre viribus,
 Invieta pariter utraque;
 Pariter voraces, pariter insatiabiles,

Pestefque morum compares.
 Nec alba sparfis saxa Sirenum ossi-
 bus
 Tot perdidere naufragos,
 Nec quæ Sicanas obsident angu-
 stias
 Scylla & Charybdis, quot bo-
 nis
 Vos exuistis, vos Conimbricæ scho-
 læ
 Scopuli, juventutis lues,
 Barathrum populi, busta famæ, op-
 probrium
 Et dedecus vicinix.
 Quæ spe superbæ furitis aut fidu-
 cia,
 Prostibula plebis infimæ?
 Quas nunc egestas, mox egestatis
 malis
 Urgebit acrior fames:
 Cum pretia vestri, ætate quamvis
 integra,
 Ventrem voracem non alant:
 Cum corporis totius infamis labor
 Unam gulam non expleat:
 Nec compararit digna quæ saltem
 foret
 Vili supellex fornice.

Ergo

¹ Nec belluosi] Horat. iv. Od. xiv.
 ——— Belluosus qui remotis

Obstrepat Oceanus Britannis.
² Quæ spe superbe] Recentiores superbe.

Ergo ruentem quæ refulciat do-
mum

Neptem parentis artibus

Instruite, & aviæ, quæ brevi cada-
vera

Effœta quæstu vos alat.

Lucro tenello adfuescat ævo. Lu-
brica,

Leonora, fugiunt tempora.

Jam jam senectus verticem tinget co-
mis

Canis, rubebunt lumina:

Rugosa facies respuet tectoria

Hiulca fulcis grandibus:

Declivis ætas pendulas solvet genas,

Rubigo dentes atteret.

Quæ nunc misella ætatis in flexu
jaces,

Inopique Monacho nausæ es,
Pertusa nautis, & coquis, & servulis,

Ad omnium usque tædium:

Cui in-tegete vili vilius quod ven-
dere

Quam te queas, nil suppetit:

Quo nuditatem, quo famem pelles
modo,

Et solis æstum, & frigora?

Cum te coquorum turba jam sper-
nat falax,

Cum servuli fastidiant.

Nempe unde quæstum es auspicata
improsperum,

Eo revertendum est tibi.

Mendica Fratrum amica mendican-
tium

Te adscribe rursus in gregem.

III. *Ad Eandem.*

U Triusque juris carniūque &
piscium

Leonora docta, dic rogo,

Quo jure sese condit noster co-
quus?

Ut unus, e tot millibus

Juvenum unus, inquam, placeat &
sapiat tibi?

Non ille genere nobilis,

Formave gratus, aut dicax facetiis,
Cultusve doctis artibus:

Sed qui subulcus melior esset, quam
coquus,

Aut nauta certe, aut bajulus.

Quod si coquus te caperet unus, id
tamen

Ferrem, licet cum nausea:

Sed quod coquorum cunque per vici-
niam est

Insano amore deperis.

Præfers juventæ nobili obscurum
coquum,

Diti anteponis pauperem:

Fœdum decoris, fordidum lautis,
hero

Servum, facitis rusticum:

Ut & parentem filiæ credam tuæ

Coquum fuisse Fratribus.

Quo te veneno lixa, coquus, aqua-
rius

Cepere? quæ juri suo

Admiscuere philtrea? quæve Theffalis
Collecta silvis gramina?

Ut hunc furorem nulla tollant phar-
maca,

Nec ulla matris carmina,

Matris peritæ detrahere Lunam po-
lo,

Diem tenebris condere,

Et e sepulchris ossa legere, & fu-
nera

Truncare vixdum frigida.

Quid hoc veneni est? cujus iram
numinis

Hanc

Hanc esse læsi existimem?
Nisi forte jure quicquid emerit co-

quus
Te jure credis vendere.

IV. *In Eandem.*

MINIATA labra, fordida cre-
ta genæ,
Hiatus oris indecens
Rictu canino, putridi dentes, pares
Mammæ caprinis utribus,
Laciniosi gutturis deformitas,
Sulci que laterum pinguium,
Crassoque venter extumens abdomi-
ne,
Ego vos amavi? brachiis
Fovi, refovique, & fatigavi meis
Viscata labra basis?
Plebi lupanar prostitutum fordida
Vocare amores pertuli?
O fraus, amorque, & mentis emo-
tæ furor,
Et impotentes impetus
Quo me abstulistis? vindices Erin-

nyes,
Quo vapulavi crimine
Vestrum ad tribunal? non enim Cu-
pidinis
Dolui sagitta faucius:
Sed vestra adustus, vestra adustus
lampade,
Furore vestro insanii.
Ergo pudendis liberatus vinculis,
Meique juris redditus,
Sanctæ Saluti sospitatrici mæx
Et has catellas ferreas,
Monumenta duri serviti, & tabellu-
lam
Hanc sanitatis indicem
Per eam receptæ, & memoris ani-
mi pignora
Dono, libensque dedico.

V. *In Eandem.*

VIndemiales feriæ claudunt Scho-
las,
Juvenes penates patrios
Repetunt: per urbem solitudo: in
ædibus
Mœstum silentium: fores
Rarus cucullus obsidet tuas: sonat
Stridore raro janua.
Quid ages misella? sævientis ingui-
nis
Pruriginem quis leniet?
Frustra angiportus, viculos, forum
gravis
Lenone calatho dexteram
Perambulabis: clausa frustra ad ostia
Spectans trahes suspiria,

Cum fervor imis æstuabit artubus,
Libidinosum cum jecur
Vis ulcerabit acris, impatiens mo-
ræ
Cum flamma viva concitam
Aget per urbem: qualis altis mon-
tibus
Matres equorum agit furor
Per saxa, & aspris invium rubis ne-
mus,
Et imbre fluctus turgidos:
Qualis per Idam mugientem adalte-
rum
Secuta Solis filia.
Cum te furoris vis, pudore for-
tior,

Leo.

i. Et has catellas ferreas] i. e. *emmulas.* Vide Horat. I, Epist. xvii. 55;

Leonora, sic raptaverit,
Tunc ego vicissim lætus adspiciam
tuam

Securus animi insaniam,
Duræque Amori vindici superbæ
Nemefique solvam victimam.

VI. *Ad Rectorem Scholæ Conimbricæ Mursam.*

O Domine Rector, Rex Scholæ
Conimbricæ,
Miramur omnes hîc tuam poten-
tiam.
Beleago regni quantula est bellua tui,
Ut nil sub ejus subditum non sit pe-
des?
Nil ille manibus non avaris inqui-
net?
Capros, & hircos; fuculas, oves,
boves,
Et universa pecora mactat, venditat:
Volucresque cœli vendit, & pisces
maris

Quicumque ponti semitas perambu-
lant:
Pepones, cucumeres, pruna, por-
ros, & nuces,
Cosellianos quæ per hortos germi-
nant,
Coriandra, cepas, allium, nastur-
tium,
Samarciianos quæ per hortos pullu-
lant.
O Domine Rector, Rex Scholæ
Conimbricæ,
Desideramus hîc tuam prudentiam.

VII. *In Beleagonem.*

HUIC, quem parentis colere de-
bueras loco,
Beleago, vivo spolia detrahere cu-
pis,
Quod tu capellæ non facis, nisi
mortuæ:
Lanium sciebant esse te cuncti, gra-
dum,
Ut carnifex sis, inde paullatim fa-
cis:
Ne quæstus ullus non ferat lucrum
tibi.

Ut carnifex sis, artis auspiciam
tuæ
Aliunde malim feceris. Visne ut
tibi
Dicam unde possis optime? ut si
etiam parum
Ex arte facias, nil tamen peccave-
ris:
Suspende teipsum: & si inepte id
feceris,
Omnes probabunt, ceu foret factum
optime.

VIII. *In Eandem.*

BELEAGO, ut ipse testis est,
si quid tamen
Firmum est, quod ille testis affirma-
verit,
De gente nullam contrahit Judæ no-
tam.
Idem libellos, lectulos, & lintea,
Tom. II.

Scabella, scamna, stragula, & ta-
petia
Vendit, revendit, quin & c medio
luto
Collecta scruta vendit, atque inter-
polat.
Lac, ova, pullos, allia, & cucurbitas,
Y y Pe-

Pepones, cucumeres, brassicam, lactuculas,	Cuncta unde possit confici pecunia Vendit, revendit, præstinat, ha- bet quæstui.
Positis ad omnes viculos custodiis, Domi ut revendat carius, præoccu- pat.	Nec ullus opifex, emtor est, aut venditor,
Forique solus arbiter boarii est:	Merx, ars, negotium, unde levis odor lucri
Forique solus arbiter piscarii est:	Spirat, quod ille non sagax præsen- tiat,
Forique solus arbiter olitorii est:	Non antevortat, occupetque & de- voret:
Forique solus arbiter cupedinis:	Aut si id negatur, portiunculam ta- men
Forumque cunctis publicum magis foris	Prærodatur aliquam, solus & magna- rius
Res contrahentum conspicit semper domi.	Mercator, idem solus & scrutarius. Si quis tot artes tractat unus sordi- das,
Piscator, olitor, lanius, auceps, & coquus.	Hoc axe natus, gente nec Judæus est;
Illo absque nullum contrahunt com- mercium,	Beleago, dicam, has tractat artes sordidas,
Nec mula senio fracta, nec mulus tripes,	Hoc axe natus, gente nec Judæus est.
Nec asinus æger, nec caballus mor- bidus	
Venum sine illo poterit ire inter- prete.	

IX. *In Eandem.*

B ELEAGQ cunctas novit artes unice,	Ad omne lucrum acutior.
Has præter unas, quas docet.	Et inter artes sordidas monopolium (Nam id laudo quod librarius)
Beleago cunctas tractat artes com- mode,	Exercet, unus & veteramentarius, Et unus est scrutarius,
Has præter unas, quas docet.	Negotiator unus est magnarius, Et, si Laverna faverit,
Nec fœnerator alter illo doctior, Nec caupo quisquam argutior:	Ni fallor, unus esse volet aquarius, Unusque latrinarius:
Mango nec ullus morbidos peritius Servos equosque adulterat:	Sector, coactor, quadruplator, in- stitor,
Nec in macello ponderum minutias Sic lanius ullus exigit,	Textorque, pictorque, & co- quus.
Lancem dolosam deprimitve cautius Fractis adaugens ossibus:	Has tractat artes ille non incommo- de,
Septasiana nec tabernæ lucrío Interpolare astutior:	Has nempe didicit, & tenet: Quas est professus se tenere non te- net,
Nec publicanus e propinquis quif- piam.	

Nec

Nec tractat artes, nec docet,
Nec scit docere, scire nec penitus
studet.

Sed olida victoribus
Ut ponit hirci latera pro verveci-
bus;

Corvosque pro caponibus,
Picasque cavæ mortuas in carcere
Pro phasianis suggerit:

Sic ille misero credit auditorio
Se facile posse imponere?
Veterum Sophorum sic novis men-
daciis

Adulterare dogmata.
Cum syllogismi implicitus hæret re-
tibus,

Nutatque, sudatque, & stu-
pet.

Dein ceu solutum sit probe impu-
dentia,

Quod peccat ignorantia,
Et ridet ipse, & cæteris est risui.

Cur ergo quæ nescit, docet?
Quæ scit docere, non docet? men-
daciis;

Quod prima ei sit artium.
Adversus artis ejus ut *δευρήματα*

¹ Ne peccet imprudentia,
Quæ nescit, illa scire profitetur pa-
lam

Se: scire, quæ scit, perne-
gat.

X. *E² Græco Simonidis.*

P R I M U M scorsum a fœmina
mentem Deus

Creavit: illam ex hispida fetis sue,
Cui cuncta cœno fœda sordido do-
mi

Humi supellex turpiter provolvit-
tur.

Illota & ipsa veste turpis, squalida
Pinguescit alto desidens in stercore.

Aliam e scelestâ vulpe formavit
Deus,

Quæ cuncta novit, nec boni quic-
quam aut mali

Ignorat: hoc in genere plurimum
boni

Inest, malique plurimum: ac sæpe
temere

Modo huc, modo illuc flectit ira
mobilis.

Alia parentem moribus refert ca-
nem,

Maledica, cuncta audire, cuncta
cernere

Intenta, & acri cuncta figens lumi-
ne,

Passim errat: & si neminem con-
spexerit,

Oblatrat: hanc vir nec minis com-
pescere

Queat, nec ira turgidus si excusse-
rit

Ei ³ filice dentes, nec suavi blan-
diens

Sermone, nec si sedeat inter hospi-
tes:

Sed pertinaci jurgio incassum furit.
Hanc fabricarunt terream Dii, in-
utile

Onus

¹ Ne peccet imprudentia] Recentiores
fere, Nec peccet.

² E Græco] Basil. Simonidis Iambi, ex
Strobæi miscellaneis de mulierum vitu-

perio, Georg. Buchanano Interprete.

³ Ei] [Hic contrahi debet in unam
syllabam, ne metrum Claudicet; quod
tamen vox probo.

Onus marito, nec boni quicquam
 aut mali
 Quæ norit: unum id docta tantum,
 gnauiter
 Comeffe, & algens bruma cum in-
 duxit nives,
 Horrens fedile propius ad focum ad-
 movet.
 Nunc animum ad illam verte,
 quæ nata est mari:
 Modo læta totum gaudet ac ridet
 diem,
 Ut hospes illam laudet intuens do-
 mi,
 Nullamque juret fœminam usquam
 gentium
 Bonis honestisque hac priorem mo-
 ribus.
 Alias nec ulli facilis adspici, neque
 Patiens adiri propius, indomitum
 furit,
 Ceu fœta catulis accubans teneris
 canis,
 Insuavis, aspra, tristis, ex æquo ho-
 stibus
 Eadem atque amicis: instar instabi-
 lis freti,
 Quod nunc per æstum leniter stra-
 tum jacet
 Fluctu quieto, & gaudium nautis
 parit;
 Plerumque vasto sæviens cum mur-
 mure
 Attollit undas. Illius plane refert,
 Quæ nata ponto fœmina est, imagi-
 nem,
 Ingenio, & ira, ceu fretum, mu-
 tabili.
 E cinere & asina exercita mole-
 stis
 Efficta, tandem vix coacta vi & mi-
 nis,
 In officio erit, desidens in angulo
 Noctem diemque se cibis ingurgi-
 tat,
 Focumque sese propter etiam ingur-
 gitat.
 Ad Veneris autem furta amicam
 quemlibet
 Adventitantem suscipit promiscue.
 Mustela genuit aliud infelix ge-
 nus
 Miserumque, formæ nulla cui sit
 gratia,
 Nil suave, nulla illecebra, nil ama-
 bile,
 Inane amoris atque mansuetudinis:
 Et conjugalis negligens tori, viro
 Præsente, acerbo nauseat fastidio:
 Furtisque multis noxia est viciniæ,
 Necdum immolatis vescitur etiam
 facris.
 Aliam equa molli genuit exultans
 juba:
 Fugitans laboris & operum hæc fer-
 vilium est;
 Nec admovebit aut molæ manum,
 aut cribrum
 Tolle, domo nec efferet sordes, ne-
 que
 Furno affidebit, verita ne fuligine
 Contaminetur: se coacta conjugii
 Simulat amicam: bis quotidie, in-
 terim
 Ter abluit se, & spargit unguentis
 comam,
 Denfam per humeros fusa, flore ver-
 ticem
 Umbrata, pulchrum cæteris specta-
 culum,
 Miserum marito: ni tyrannus quis-
 piam
 Sit, rexve, gaudens apparatu hu-
 jusmodi.

Hæc

I Indomitum furit] Libri omnes indomitumque habent, quod metrum non patitur.

Hæc e parente simia est: qua Juppiter
 Præbet benignus & favens mortali-
 bus:
 Non tribuit homini pestilentius ma-
 lum. At reliqua genera callido Jovis
 dolo
 Huic singularis oris est deformitas. Creatæ cuncta sunt, & apud homi-
 nes manent:
 Gradiens per urbem risui est passim
 omnibus:
 Cervice circum vix caput flectit bre-
 vi,
 Depygis, arens ossibus crura artu-
 bus.
 O, tale monstrum quisquis amplexu
 fovet,
 Miserum maritum! callet instar si-
 miæ
 Mentisque moresque omnium: nec
 solvere
 Risu ora curat, nec studet quicquam
 boni
 Facere: sed unum id cogitat totum
 diem
 Secumque versat, arte qua tandem
 scelus
 Designet aliquod maxime nefarium.
 Ex ape creatæ conjugis felix vir
 est,
 Quæ sola nulli crimini est obnoxia,
 Vitamque longam & floridam facit
 viro,
 Caroque cara consenescit conjugii,
 Fœcunda pulchræ & splendidæ pro-
 paginis,
 Interque cunctas fœminas spectabi-
 lem
 Decore circum gratia ambit undi-
 que
 Divina: segnes nec frequentat cir-
 culos,
 Ubi de Venereis fabulantur fœmi-
 næ.
 Tales mulieres Juppiter longe opti-
 mas,
 Et singulari præditas prudentia,
 Nec esse parili forte nos cognoscimus.

Nam maximum istud Juppiter genuit malum,
 Vinclumque nodo strinxit insolubili,
 Unde explicavit Pluto morte plurimos,
 Mulieris ergo conferentes dexteras.

XI. *E Græco ejusdem.*

PENES tonantem est exitus rerum Jovem,
 Fili, arbitrato cuncta qui gerit suo.
 At mens hominibus nulla momentaneis
 Est, in diemque vivitur mortalibus,
 Prout quidque numen singulis finiverit.
 Divina blandis interim spes somniis
 Fovet universos vana volventes: diem
 Exspectat iste crastinum, ille plurimas
 Messes: nec ullus non sibi mortali-
 um
 Promittit hilaremque & opulentum
 proximum
 Annum: sed alium tristis ante terminum
 Mors occupavit: morbus alium lugubris
 Exstinguit: alios Martio in certamine
 Domitos nigrantes Pluto mittit ad domos:
 Aliis procellis æstuantis æquoris
 Jactans supremum claudit unda spiritum:
 Quos vita curis tristis exercet malis,
 Hi lacrymosa ad fata 'rete nexili
 Solis relinquunt sponte lumen. Sic mali
 Immune nihil est, mille sed mortali-
 bus
 Parcæ minantur, ac inexplicabilis
 Dolor & calamitas. Si mihi tribuant
 fidem,
 Se nullus ultro cruciet indulgens
 malis,
 Animum tenaci nec dolore exerceat.

[*Rele nexili*] Ita exhibent omnes libri: multo tamen rectius ab H. Stephano, in sua Poët. Græc. Lyric. Editione 1566. legitur *rele nexili*.

GEORGII BUCHANANI SCOTI
EPIGRAMMATUM

L I B E R I.

I. *In Aulum.*

NAM mihi promissam jubeco numerare
Calenum:

Abnuit ille: Aulum consulo caussidicum.
Is mihi iudicio suadet contendere: caussam
Suscipit: hac quicquam justius esse ne-
gat.

Quam mihi dum peragit decimumque extendit in annum,
Pene decem decies jam perie: e minæ.
Ne lis quod superest exhauriat æris & ævi,
Vito reum pariter caussidicumque meum.
Certum est nil posthac promittentive Caleno,
Hortanti aut Aulo credere. Causa vale.
Quæris utrum fugiam magis? Aulum: namque Calenus
Verba dare, aut Aulus vendere verba solet.

II. *Ad Joannem Bellaium Cardinalem.*

CUM scelus admissis orbem popularet habenis,
Et premeret dirum sub pede jura nefas:
Impietas nullo volvente elementa magistro
Credebat numen nomen inane Dei.
At tibi, Bellai, pastoria credita cura
Absolvit; si fas dicere vera. Jovem:
Esse putant homines cælo mortalia curæ,
Quod curæ videant credita sacra tuæ.

III. *Ad Carolum Marillacum Viennæ Allobrogum Episcopum.*

REBUS in angustiis ¹ tibi, Carole, cultus amice;
Atque tuus merito ² tempus in omne cliens

¹ Tibi, Carole, cultus amice] Ita And. ² Tempus in omne] Recentiores fore,
Hart: alii autem omnes, tibi quondam tempore in omne, male.
exceptus amice.

EPIGRAMMATUM

Tam tibi successum fortunæ gaudet amicæ,
Quam tu inopem quondam commiseratus eras.

IV. *In Posthumum.*

NESCIO an inspexti Narcissi, Posthume, fontem:
Hoc scio, deliras, Posthume, amore tui.
Ille tamen merito: nam quod malefanus amabat
Ante quidem id multis causa furoris erat.
At tua non paullo est major vesania, qui te,
Sed sine rivali, Posthume, solus ames.

V. *De Codro & Cæsare.*

PRO patria in strictos Codrus ruit impiger enses:
In patriam flammam Cæsar & arma tulit.
Ille suo patrias firmavit sanguine leges:
At patriæ peperit sanguine Cæsar opes.
Nemo tamen Regum jactat se nomine Codri:
Cæsareum nemo non sibi nomen avet.
Quæ ratio? in promptu est, nam qui nunc sceptrataentur,
Illius oderunt, istius acta probant.

VI. *Ad Amicum difficilem.*

O Disti Selium: teneris mihi semper ab annis
Carus, & illæsa perstitit ille fide.
Hic mihi tu Pyladen, & inanem mentis Orestem,
Et Samiæ jactas pectora fida scholæ:
Meque vocas ficti fucatum nomen amici,
Quod nec amemus idem, nec fugiamus idem.
Ergo tibi jus est nostros odisse sodales,
Nec mihi fas hostem fiet amare tuum?
Scilicet haud æqua jamdudum lege coimus,
Nec ferimus parili conditione jugum:
Cum per me tibi sint vel iniqui frena doloris
Libera, tu noster vis famuletur amor.
Nil igitur, dices, veteri tribuetur amico?
Do: sed amicitiae jure reposco vicem.
Odero, si jubeas, Selium tibi scilicet hostem,
Si, mihi tu Selium, quod sit amicus, ames.

VII. *In*

VII. *In Pinum pro foribus scholarum Calend. Maji erectam.*

LAURUS erat Phœbo, nunc est sacra pinea silva:
 Ambiguo geminum certat honore nemus.
 Montibus in celsis silvarum gloria pinus:
 Irriguas laurus gloria propter aquas.
 Utraque perpetua est semper formosa juventa,
 Et nunquam positis suspicienda comis.
 Hæc formosus erat puer, hæc formosa puella:
 Hæc succo, hæc sacrae frondis odore placet.
 Si conferre juvat fructus, victoria certa est,
 Laurus enim baccas, carmina pinus habet.

VIII. *In Eandem.*

CREDITE carminibus deductas montibus ornos,
 Credite Threiciam saxa secuta chelyn.
 Res nova prisorum superat miracula vatum:
 Carminis illa comes silva erat, ista parens.

IX. *In Codrum.*

ULTIMUS Actæa Codrus regnavit in aula:
 Rex Italo primus Cæsar in orbe fuit.
 Nempe imitatores invenit dira tyrannis:
 Æmulus in patriam rarus amoris erat.

X. *E Græco.*

EBIBAT undosum castris Germania Rhenum;
 Deucalionæis æquor abundet aquis:
 Non tamen æternæ divina potentia Romæ
 Incolumi nobis Cæsare fracta cadet.
 Sic Jovis aeriæ quercus radicibus hærent,
 Cum Borea frondes discutiente² cadant.

XI. *Ad Margaritam Valesiam Navarræ Reginam.*

SI qua fides famæ, super aurea sidera Juno
 Magnanimo pariter cum Jove sceptrâ tenet.
 Ingenio pollet Cyllenius, arte Minerva,

Elo-

¹ Laurus enim baccas] Editio anni 2 Cadant.] Hart. suant.
 1594, & Commel. Laureâ nam baccas;
 Tom. II. Z z

Eloquio Peitho est grata, ¹ decora Venus.
 Jura Themis præbet, vigilant ad plectra Camœnas, ^{IIV}
 Temperat hic terras, temperat alter aquas.
 Omnia non ausa est uni tribuisse vetustas, ^I
 Omnibus esse parem nec rata posse Jovem.
 At tu cum regni molimina tanta gubernes,
 Et cedant formæ tempora prisca tuæ,
 Carmine contendis Musis, atque arte Minervæ,
 Eloquio dubium est, ingenione prior:
 Quæque tuis paret tellus latissima sceptris,
 Formidat faeces, justitiamque colit.
 Jure igitur præstas homines, quando omnia præstas,
 Singula quæ magni vix potuere Dei.

XII. *In Zoilum*

FRUSTRÀ ego te laudo, frustra me, Zoilè, lædis:
 Nemo mihi credit, Zoile, nemo tibi.

XIII. *Ad Amicum quendam.*

AD cœnam sese dixit tuus affore vates.
 Dixit: sed vates dicere falsa solent.

XIV. *Ad Ludovicum Regium.*

QUUM tibi Pieridum large sint dona, nec ulli
 Sit datus Aoniæ purior haustus aquæ,
 Tu tamen altrices vincis pietate Camœnas,
 Quas inopes opera consilioque foves,
 Regia de cunctis res est bene velle mereri,
 Et genus erga hominum, quæ licet, esse pium.
 Regia res sane: sed plus quam regia res est,
 Officiis hominem vincere posse Deas.

XV. *Ad*

¹ Decora Venus] Forte decore. Vide
 Epig. L.

² Ad Amicum quendam] Basl. pag. 134.
 Ad-Car. Utenhov. cui cum cœnam condixisset
 non venit. Et

Ad cœnam tecum vates tuus affore dixit.

Et mox,

Ad. G. M. B. Car. Utenhov. qui cum se ei ad
 cœnam affore negasset, venit:

Quæris an ad cœnam tibi sim conviva futurus:
 Non ego: convivam te quoque nolo m. h.

XV. *Ad Leonoram.*

ECQUID sis formosa rogas, Leonora, frequenter:
 Nec nisi jurato vis, adhibere fidem.
 Sic mihi nunquam Helene, sic nunquam Leda sit uxor,
 Ut nec par Helene, nec tibi Leda fuit.
 Dî simul heroësque has, sed patienter, amarunt:
 Verum quisquis amat te, Leonora, furit.

XVI. *Ad Eandem.*

QUUM bene texisti sexcentis Gorgona vultus
 Fraudibus, artifici sæpe reficta manu,
 Pulchra tibi, speculoque tuo, Leonora, videris:
 Me speculo testem, si libet, adde, licet.
 Sed qua pulchra quidem facta es ratione, Megaram
 Formosam fieri sic ego posse puto.

XVII. *In Eandem.*

OMNIA quod, Leonora, putant te vendere, falsum est:
 Nam faciem, tibi quæ cætera vendit, emis.

XVIII. *In Beleagonem.*

GENS duplex, Beleago, tuo de stemmate certat,
 Nititur & causam quæque probare suam.
 Nulla tuis dictis quod sit constantia, Maurus
 Indicium Libyci sanguinis esse putat.
 Signa sui generis credit Judæus acumen,
 Quodque tibi est lucri tam furiosus amor.
 Tu Lusitano genitum te sanguine jactas;
 Nec tamen hoc aliter, te nisi teste, probas.
 O utinam indicis, aliove id teste probares:
 Aut te certa foret testificante fides!
 Sed mihi si credas, testis potes esse tibi ipsi
 Utilis: hac una sed ratione potes:
 Quæ tibi pro fictis vis credi, ficta negato:
 Et quæ vera cupis credi, ea vera nega.

XIX. *In*

[Adhibere fidem] Vide Keri Observ. Jephthen, vers. 141. pag. 184.]
 relect. [Adde quæ notavimus supra, ad

XIX. *In Conventum Episcoporum.*

CUM mihi linigeræ species est visa cohortis,
 Majus & humano frontis honore decus:
 Anxia mens dubiis pullabat pectora curis,
 Secum agitans homines crederet, ahne Deos.
 Sermo, oculi, vultus, gestus, cultusque, animusque,
 Omnia divini plena stuporis erant.
 Is nitor in vultu, gestu decor, ore venustas,
 Vis oculis, verbis gratia, mente vigor.
 Dum loca, dum comites, dum membra simillima nostris.
 Adspicio, rursus mens negat esse Deos.
 Dum negat, affirmat, dubitat mens anxia, Phœbus
 Perplexo involvit talia verba sono:
 DISSIMILES similesque vides hominique Deoque:
 Non Dî, non homines sunt, & utrumque vides.
 Qui pote? divina: nempe hoc te dicere velle
 Auguror, esse homines corpore, mente Deos.

XX. *In Amicum quendam.*

UNUS eras, memini, quondam de plebe; nec alter
 Te minus in tota turgidus urbe fuit.
 Nunc te alium credis, veteremque haud noscis amicum,
 Splendidus in Tyria quod spatiere toga.
 Falleris: hanc & ovis, qua tu nunc veste superbis,
 Antè tulit, nec adhuc est aliud, nisi ovis.

XXI. *E Græco.*

NUPER Achæmenidæ fuimus, nunc atva Menippi,
 Ac dominis erimus præda subinde novis.
 Hic sua nunc credit, quondam sua credidit ille:
 At sua Sors vere dicere sola potest.

XXII. *In Leonoram.*

MENTITUR veros facies tibi picta colores,
 Et speculi mendax te tibi imago refert:
 In digito annellus mentitur aheneus aurum,
 Mentitur gemmam vitrea gemma probam.
 Quicquid contigerit te cum mendacia discat,
 Mirèmur linguam dicere falsa tuam?

X. Contigerit te cum]. Quidam libri tecum.

XXIII. *In*

XXIII. *In Eandem.*

LENA parens, Leonora, tibi est, & filia lena est,
 Lena est quæ faciem viscida creta tegit:
 Et quot habet vetulas vicinia sunt tibi lenæ,
 Et lena est toto fiscina nota foro.
 Quam bene vix tandem tot possunt vendere lenæ,
 Haud equidem mercem suspicor esse bonam.

XXIV. *In Midam.*

SORS tibi nominibus nocuit male grata duobus,
 Quod dederit sphiæ stultitiæque parum.
 Si tibi stultitiæ plus esset, stultus haberi
 Posses; si sphiæ plus foret, esse sphius.
 At tu *μωρόσοφος* sapiens es morio, stultus
 Et sapiens, & nec morio, nec sapiens.
 Nunc tamen ut Curius præsentia secula damnas,
 Nunc stolidi fingis garrulitate jocos:
 At sphiam simulans per longas proderis aures:
 Dissimulans sphiam, dissimulare nequis.
 Unde igitur vives nulla, Mida, præditus arte,
 Si tibi nec stulto, nec licet esse sphius?

XXV. *In Nævolum.*

NÆVOLE, dum clamas, ut Stentora vincere possis,
 Omnis homo est animal nocte dieque boans,
 Jam tibi dilapsa est prope nonagesima messis,
 Jam tremit invalido curva senecta gradu:
 Vertice jam lævi vix tres hæfere capilli,
 Et cernis quantum noctua mane videt:
 Semper & e gelido distillat stiria naso,
 Et fluit in madidos longa saliva sinus:
 Nec tibi gingiva dens unus & alter inermi est:
 Nec plus rugarum simia scalpit anus:
 Jam capulum spectas, jam Ditis limina pulsas,
 Expectatque tuas jam Libitina faces.
 Nævole, si pudor est, nugarum desine tandem,
 Omnis homo clamans, Nævole, nullus homo es.

XXVI. *Ad*

[Et sapiens] Genev. 1584. & 1594, Cömmel. Härt. & Elzev. 1621, Es sapiens.
 2 2 3,

XXVI. *Ad Neeram.*

QUALITER ad solem foliis morientibus arent
 Candida virginea lilia secta manu;
 Paullatim lento sic maceror igne, Neera,
 Ut primum radii me tetigere tui.
 At mihi dum roseis tractim das oscula labris,
 Sentit & attactus debilis umbra tuos,
 Mens redit, & vigor ignescit, velut herba refurgit,
 Cum levis arentem recreat imber humum.
 Ergo quando oculis pereuntem me oscula sanant,
 Et mea in arbitrio vitæque morsque tuo est:
 Perde, neca, ut visum est; sed dum pereo, oscula junge:
 Sæpe ut sic vivam, sic volo sæpe mori.

XXVII. *Ad Eandem.*

NE fugitivum animum nostrum ad te perde, Neera,
 Seu domino dura es, sive benigna suo.
 Si mihi dura manes, ¹ fugitivum at suspice nostrum:
 Si facilis mihi sis, hunc facilis quoque ama.

XXVIII. *In Leonoram.*

PICTA tibi est facies, mendax est lingua, manuque
 Æneus annellus, vitrea gemma nitet.
 Quis tibi vel verum credet, Leonora, loquenti,
 Quando tui nunquam pars caret ulla dolo?

XXIX. *In Eandem.*

PUTRIS odor spurco stomachi qui manat ab antro,
 Ne lædat, laurum cum, Leonora, voras,
 Amnigena ignigenæ facis ut jungatur Iaccho,
 Et nunquam sicco sobria Nympha Deo.
 Quæque suum vivens servavit morte pudorem,
 Mortua nunc per te damna pudoris habet:
 Nec potuit, quamvis contactis cortice membris,
 A lenocinio tuta manere tuo.
 Quid tibi non credam de te, Leonora, licere,
 Tam male cui concors conciliatur amor?

XXX. E

¹ Fugitivum at suspice nostrum] Forte suscipe.

QUI te videt beatus est, Qui basiat semideus est,
Beator qui te audiet, Qui te potitur est Deus.

XXXI. *De Neera.*

ILLA mihi semper praesenti dura Neera,
Me, quoties absfum, semper abesse dolet.
Non desiderio nostri, non moeret amore,
Sed se non nostro posse dolore frui.

XXXII. *Ad Ponticum.*

ARIDA torreret tibi cum praecordia febris,
Pontice, nec vitae spes foret ulla tuae:
Munera spondebas, caelumque in vota fatigans.
Fundebas miseras ore tremente preces.
Audit vota Deus, febrim tibi pellit, & assem
Oblatum facilis pro nebulone capit.
At tu ideo sanctus vis & Dis carus haberi,
Teque virum credi scilicet esse pium.
Vir bonus esse potes, cujus caput asse redemptum est,
Judicioque tuo, iudicioque Dei?

XXXIII. *Præpostera pietas.*

CUM patre nil vivo tibi conveniebat: iniquis
Litibus extincti dissidiisque senem:
Defunctum nunc thure colis, ² tumulumque coronas
Floribus, & magna mole sepulchra locas.
³ Quamlibet his tumeas, pietas præpostera certe est
In patre nil præter funus amare patris.

XXXIV. *E Græco.*

NEMO meas cumulèt violis fragrantibus umbras,
Nec mihi Pyramidum mole sepulchra loeet.
Si quis amat, vivo largum se præstet amico,

Tali-

¹ *Præpostera pietas*] *Id. Taurin. 1590. meas.*

In præpostere pium.

⁴ *E Græco*] *Id. Taurin. E Græco Thee-*

² *Tumulumque coronas*] *Idem bustumque gndis.*

coronas.

⁵ *Nemo meas*] *Idem, Nemo meam cu-*

³ *Quamlibet his tumeas*] *Idem hic ti- mulet v. f. uquam.*

EPIGRAMMATUM

Talibus officiis dum locus esse potest.
 Verum ubi consumptos Lachesis mihi finiet annos,
 Vel fracta incultis horreat urna rubis.

XXXV. *In Phyllidem.*

Phylli, omnes deamas, redamat te, Phylli, nec ullus:
 Miraris fieri id qua ratione queat?
 Nempe ideo cunctos quod ames discrimine nullo,
 Hæc ratio est cur te nullus amator amet.
 Odero vis igitur cunctos? male colligis isthuc,
 Nec te odisse velim: sed nec amare veto.
 Quidnam igitur suades ut amer? sic suadeo, Nullum
 Oderis: ast unum, Phylli, ut ameris, ama.

XXXVI. *E Græco Philodemi, lib. septimo.*

Dives eras, & amator eras: nunc pauper, amore
 Es¹ liber, præsens o medicina fames.
 Quæ te delicias dulcemque vocabat Adonin,
 Menophile, nomen nunc rogat illa tuum,
 Qui genus? unde domo? jam te docet usus, opinor,
 Quod cui res deerit, nullus amicus erit.

XXXVII. *E Græco Posidippi, seu Cratetis.*

QUOD vitæ ingrediari iter? si rura labore,
 Si domus est curis anxia, lite forum:
 Si mare sollicitat terror, metus urget habentem
 Rem peregre; ast inopem cura molesta coquit.
 Sollicitudo toris genialibus adstat: es expers
 Conjugis, id sævæ est degere more feræ:
 Proli ærumna comes: quasi manca est orba senecta:
 Robore canities, mente juvena caret.
 Primum ergo optandum est non nasci, proxima vota
 Ærumnas fato præveniente mori.

XXXVIII. *Contraria sententia verisimilis, ex Metrodoro.*

QUODVIS vitæ iter insistas: si rura voluptas,
 Tecta quies habitet, fama decusque forum:
 Rem mare suppeditat, comitatur gloria ditem
 Si peregre it, nemo conscius est inopi:

Felix

¹ Es liber} Hart Es liber.

Felix vita toris genialibus adstat : es expers
 Conjugis, & curæ pondere liber eris :
 Deliciæ patrum soboles, minus angeris orbis :
 Robusta est ætas prima, secunda pia.
 Commoda quum vitæ tot sint, vota utraque damna :
 Non nati, aut hausta luce repente mori.

XXXIX. *Ad Rogerum Aschamum Anglum, qui librum cum honorifico
 elogio, & sui amoris significatione miserat.*

AMplector, Rogere, tuum vehementer amorem,
 Et nimii dectum pignus amoris amo :
 Nec minus est animus genitor mihi gratus amoris,
 Quæque animum virtus ornat amatque tuum :
 Nec minus est gratus magni comes error amoris,
 Et nimio cæcum pectus amore mei.
 Et cum cuncta probem, virtutem, munus, amorem,
 Et nimio foetum pectus amore mei :
 Absque errore meo vellem fas esset amare
 Errorem de me, dulcis amice, tuum.

XL. *In Gelliam.*

POSSE negem in varias se vertere Protea formas ?
 Vertumnus vultus sumere posse novos ?
 Quæque pia pavit sceleratum fraude parentem,
 Quique tuos petiit Deianira toros ?
 Cum toties juvenes vultus de pixide sumas,
 Quotidie in faciem Gellia versa novam ?
 Posse negem e puero juvenes Jolaon in annos
 Mutari subito, Calliroësque genus ?
 Æsonaque in viridem succo rediisse juventam,
 Et quæ Nyseis Bacchum aluere jugis ?
 Nulla dies non te cum spectet mane puellam,
 Nulla dies non te vespere cernat anum ?

XLI. *Ad Leonoram.*

NUPTA¹ prius mater fuerat : dein debilis ætas
 Efficit hanc lenam nunc, Leonora, tuam.
 At meretrix quam nupta prius tu filia, matrem
 Vincis, mox natæ lena futura tuæ.

Quid

¹ Nupta prius mater fuerat] Hart, prius mater meretrix.
 Tom. II.

Quid lenæ neptis, meretricis filia, patre
 Ex Monacho tantis laudibus adjiciet?
 Adjicit, & primis hanc atque hanc vincit in annis,
 Pene infans matris jam quoque lena suæ.
 Scilicet ante annos generosi feminis arbor
 Protinus in fructus luxuriare solet.

XLII. *Ad Peiridem.*

CARNEM ut emas, ¹ Peiris, venalis filia prostat,
 Et pretium cœnæ fit Leonora tuæ.
 Crede mihi hoc facinus superat feritate Cyclopas,
 Et Læstrigonix facta cruenta gula.
 Nam neque Cyclopum Cyclops in corpora sævit,
 Antiphates socios nec laniavit atrox.
 Hostis eis, tumidisve hospes ejectus ab undis,
 Fluctibus aut laceræ præda fuere rates.
 Tu referre putas nihil an sit civis, an hospes;
 Dumque vores, curæ est nil tibi quæle vores.
 Utque vores alios, truculentior ista ferarum
 Sævitia est, natam posse vorare suam.

XLIII. *Cœna Gavini Archiepiscopi Glasguensis.*

PRÆSULIS accubui postquam conviva Gavini,
 Dīs non invideo nectar & ambrosiam.
 Splendida cœna, epulæ lautæ ambitione remota,
 Terrica Cecropio feria tineta sale:
 Cœtus erat Musis numero par, nec sibi dispay
 Doctrina, ingenio, simplicitate, fide.
 Ipse alios supra facundo prominet ore,
 Qualis Castalii præses Apollo chori.
 Sermo erat ætherii de majestare tonantis,
 Ut tulerit nostræ conditionis onus:
 Ut neque concretam Divina potentia labem
 Hauserit in fragili corpore tecta hominis:
 Nec licet in servi Dominus descenderit artus,
 Naturam exuerint membra caduca suam.
 Quisquis adest dubitat scholane immigrarit in aulam,
 An magis in mediam venerit aula scholam.
 Juppiter Æthiopum convivia solus habeto,
 Dum mihi concedas Præsulis ore frui.

XLIV. *E*

¹ Peiris] An potius Peiri.

XLIV. *E Græco.*

LIBER eram, vacuo mihi cum sub corde Neæra
 Ex oculis fixit spicula missa suis:
 Deinde unum evellens ex auricomante capillum
 Vertice, captivis vincla dedit manibus.
 Risi equidem, fateor, vani ludibria nexus,
 Hoc laqueo facilem dum mihi spero fugam:
 Ast ubi tentanti spes irrita cessit, ahenis
 Non secus ac manicis implicitus, gemui.
 Et modo membra pilo vinctus miser abstrahor uno,
 Quo dominæ nutus me violentus agit.

XLV. *E Græco.*

ROBORA si linguæ Demosthenis æqua fuissent,
 Non ' Macedum Grajas Mars populasset opes.

XLVI. *In hominem vanum.*

DUM blitea infani compilas scripta Doleti,
 Et blateras nullo jurgia tincta fale,
 Quicquid agunt alii præ te contemnis, & uni
 Se tibi dat Phœbus, Pieridesque favent.
 Solus agas recte per me licet omnia; sed dum
 Omnia te solo iudice solus agas.

XLVII. *Ad Leonoram.*

NESCIO tot mœchi tibi cum, Leonora, fuissent,
 Cur Monachum natæ dixeris esse patrem:
 Ni grege de tanto, qui nocte dieque ruebant,
 Nemo minus Monacho forte pudendus erat.

XLVIII. *Ad Leonem.*

CUM strepis assidue fulgentibus arduus armis,
 Horrida cum jaculo est dextera, & ense latus;
 Cum seges impexæ tibi prominet arida barbæ,
 Cum riget in tristes frons caperata minas:
 Te timidum dici vulgo indignaris, & esse

In-

1 Non Macedum] [Vide ad Sily. VII. Putida vesani referas cum scripta Doleti,
 vers. 72] Et blateres -----

2 Dum blitea] Is, Taurin.

Indicia ¹ hæc quenquam non metuentis ais.
 Qui timet assidue, est timidus, timidus Leo es ergo.
 Semper enim a nullo ne timeare, times.

XLIX. *Ad Julium Casarem Scaligerum.*

<p>DUM nunc nivalis Aquilo con- stringit gelu Lapsus rapaces fluminum, Nunc densus Auster vallium decli- via Nimiis inundat imbribus, Pedesque glacie vel vacillant lubri- ca, Vel in profundo hærent luto, Cunctos levabat spes labores unica Doctum videndi Julium. Hac spe ferebat pes viæ molestias Omnes libenter, & oculis Jam tum imputabat gaudium: lætus</p>	<p>animus, Bonis ² futuris ebrius, Prægestiebat, jam velut voti sui Fructu beato perfruens Sed lux Agini quinta nunc ³ agitur mihi, Fastidiosa dum mora Cumulat viarum incommoda, & mens anxia Spes pendet inter & metus Quamvis laboris omnia ingratiissimi Sint plena, res mihi unica Magis molesta est cæteris molestiis, Non intueri Julium.</p>
---	---

L. *Ad Reginam Navarræ, Margaritam Borboniam.*

NOBILIS Aseræis facta est Pandora Camcenis,
 Nobile Lemniacæ scilicet artis opus.
 Et decor & nitidos finxit reverentia vultus,
 Blandaque virgineus pinxerat ora pudor:
 Addidit ingenii volucer Tegeæus acumen.
 Egregias artes scire Minerva dedit:
 Læta Venus lætum capiti aspiravit honorem,
 Adjecit lepidos mellea Suada sonos.
 At bona ni spernat præsentia livor iniquus,
 Et sua vix laudet secula lentus honos;
 Non minor est doctæ tibi, Margari, gratia linguæ.
 Nec minor eximio fulgurat ore decor:
 Nec genitus Maja, nec Pallas amicior illi,
 Quam tibi, nec Pitho, nec magis æqua Vent
 Cætera Dî pariter vobis tribuere benigni,
 Plus tamen hoc æqua parte dedere tibi:

Illa

¹ Indicia hæc quenquam] And. Hart, *urus.*
Indicia hæc nullum quod vereare putes.

² Futuris] Commelin. Editio anni
 1594, Elzev. 1621, & And. Hart, *su-*

³ Agitur] Ita And. Hart: alii autem
 omnes *agitat*, male.

Illa novas pestes mortalibus intulit ægris,
At tibi jus fasque est cum pietate comes.

L I. *In Joannem solo cognomento Majorem, ut ipse in fronte
libri sui scripsit.*

CUM scateat nugis solo cognomine Major,
Nec sit in immenso pagina sana libro:
Non mirum titulis quod se veracibus ornat:
Nec semper mendax fingere Creta solet.

L II. *Ad Leonoram.*

ET scio te pictam, scio te, Leonora, voracem,
Et scio inexpletæ gurgitem avaritiæ:
Et scio te pueris carnem pro carne dedisse,
Nec tibi fumosos displicuisse coquos:
Et scio te Monachis mendicis claudere limen,
Inguine nec limen tristius esse tuo:
Et plus quam vellem, plus quam me scire necesse ei
Et plus quam deceat, denique cuncta scio.
Et cum cuncta sciam, videor fore sanus: at unum
Nescio, cuncta sciens, ¹ cur male sanus amem.

L III. ² *Nomine Henrici Kilgræi Angli ad Antonii Cocc.
doctissimi filiam egregie doctam, quæ postea
Kilgræo nupsit.*

ET decor & facies cum simplicitate venusta,
Insidiosa oculis, imperiosa animis:
Et motura feras docti vox pectoris index,
Pene parem superis te facit esse Deis.
Si par eximiam decoret constantia formam,
³ Efficiet superos hæc tibi pene pares.

L IV. *Ad Mortem, eidem Henrico scriptu.*

S P E S fallax, vanæque preces, & inania vota,
Et lacrymæ, & damno lacta Erycina meo,

Par-

¹ Cur] In omnibus libris legitur cui, Buchau. Car. Utenhovii) nomine.
nullo, ut mihi videtur, sensu.

³ Efficiet superos] Idem. Hæc faciet superis

² Nomine Henrici Kilgræi] Basil. Ad ut sine tibi pene pares.
Camillam Morellidem G. B. C. V. (t. e. Geo.

Parcite, sopitis & me mihi reddite curis,
 Sit mora tormento, suppliciiſque modus.
 Quod ſi nulla ægram relevent oblivia mentem,
 Nec contenta ferus vincula laxet amor:
 Tu ſaltem miſerere animæ non digna ferentis,
 Mors, medicina meis una reliſta malis.

L V. *Eidem ſcriptum.*

IN me conſumſit vires fortuna maligna;
 Quæque ſerunt hominum fata, reguntque vices:
 In me conſumſit ſic tela faceſque Cupido,
 Ut ſpatium plagæ non ſit inane novæ.
 Quique patet miſeris ad cuncta pericula portus,
 Non recipit feſſam mors mihi ſæva ratem.
 Ambiguoque viæ ſtanti ad conſinia vitæ
 Lumina mors claudit, vita manere negat.
 Cogor ad hoc tantum ingratas producere luces,
 Sufficiat pœnis ut mea vita novis.
 Quæ mea conditio eſt, cui tam præpoſtera lex eſt
 Fatorum, ut ſit mors vivere, vita mori?

LVI. *Eidem ad Dominam navigaturam.*

UNDE meo ſperem requiem, mea vita, dolori,
 Si fortuna meis non ſatiata malis
 Perſtat adhuc ſævire, odiſſque tenaciter urgens
 Armata in exitium cuncta elementa meum?
 Spes & vota ferunt rapidi per inania venti:
 Unde prius ſolita eſt flamma alimenta trahit:
 Unda rapit, raptum id ſpatiis terra invida longis
 Dividit, unde animæ vita erat una meæ.
 Te quoque forte etiam capient oblivia noſtri,
 Certe animum hæc uret ſollicitudo meum.
 Hac ego ſi merui torqueri pectora cura,
 Ut metuum noſtri ne memor eſſe velis,
 Non querar, aut lacrymis crudum exſaturabo dolorem,
 Ne lacrymæ noſtro ſint medicina malo.
 Dignus enim eſt tales pœnas expendere, quiſquis
 Suſtinet a vultu vivus abeſſe tuo.

LVII. *De Mellino Sangelasio.*

MELLINUM ¹ patrio sale carmina tingere jussit,
Parceret ² ut famæ Muta, Catulle, tuæ.

LVIII. *In Divitem avarum.*

DAS inopi dives, sed qualia reddere possit,
Munera. Nonne hoc est dicere? Redde mihi.

LIX. *De Adamante misso a Regina Scotia ad Reginam Angliæ.*

HOC tibi quæ misit cor, nil quod possit, habebat,
Carius esse sibi, gratius esse tibi.
Quod si forte tuum ipsa remiseris, illa putabit
Carius esse sibi, quam fuit ante tibi.

LX. *E Græco.*

PAUPER eram juvenis, senio confectus inerti
Sum locuples, misere sorte in utraque miser.
Quando frui poteram rebus, mihi copia deerat:
Copia nunc superest, fructus & usus abest.

LXI. *E Græco.*

FATA ferunt, fer fata, ferent: sin forte repugnas,
Et te ipsum crucias, nec minus illa ferent.

LXII. *Aliter.*

SI te fata ³ ferunt, fer fata: ferere. Ferentes
Fata ferunt: rapiunt, si minus illa feras.

LXIII. *E Græco.*

MORS velut immineat, præsentibus utere rebus:
Parce, velut fati sera sit hora tui.
Vere etenim sapiens est is, qui certum adhibere
Novit avaritiæ luxuriæque modum.

LXIV. *In*

¹ Patrio] Ita edidit Israël Taurinus anno 1590, & Henr. Wetsten. 1687, alii vero omnes patri.

² Parceret ut fame] Apud Taurinum

legitur, Dum parcit fame.

³ Ferunt] Ita And. Harr. Commelinæ & Editio 1594: alii autem ferent.

LXIV. *In Doletum.*

CARMINA quod sensu careant, mirare, Doleti?
Quando qui scripsit carmina, mente caret.

LXV. *E Græco Anacreontis.*

<p>ET terra sicca potat, Tetraque silva, & aura Silvas, & æquor auras, Et sol repotat æquor,</p>	<p>Et luna solem. Inique Incessitis sodales Me, quod bibam libenter.</p>
--	--

LXVI. *E Græco.*

NON agros cupio mihi feraces, Qui mî sufficiat, Macrine, vi-
Non aurum veluti Gyges: sed ctum.
illum Illud Nil nimium nimis juvat me.

LXVII. *In St. Doletum.*

VERBA Doletus habet (quis nescit?) splendida: verum
Splendida nil præter verba Doletus habet.

LXVIII. *E Græco Simonidis.*

NEC ullus expers criminis, nec mortis est.

I Hæc tria Epigrammata, in aliis editis ab Israël Taurino anno 1590, ubi omnibus libris omiſſa, quasi jure postl- inter multa alia Buchanano disertim ad- minii Buchanano restituimus, ex selectis scribuntur: postremum etiam in Bas- Carminibus doctissimorum Poëtarum leensi Editione habetur.

GEORGII BUCHANANI SCOTI
JUSTA ^{ET} **ICONES,**
 EPIGRAMMATUM LIBER II.

J U S T A.

I. *Jacobo IV. Regi Scotorum.*

FAM A orbem replet, mortem fors occulit: at tu
 Desine scrutari quod tegat ossa solum.
 Si mihi dent animo non impar fata sepulchrum,
 Augusta est tumulo terra Britannia meo.

II. *Magdalene Valesie Regine Scotorum, XVI. etatis anno exstincte.*

REGIA eram conjux, & Regia filia, neptis
 Regia, spe & votis Regia mater eram.
 Sed ne transgrederer mortalis culmen honoris,
 Invida mors hinc me condidit ante diem.

III. *Eidem.*

IN me certarunt totas expromere vires
 Natura, & virtus, gloria, morsque suas.
 Esse bonam tribuit virtus, natura decoram,
 Esse brevis vitæ mors inimica dedit:
 Vivida perpetuum sed gloria floret in ævum,
 Ut penset vitam perpete laude brevem.

IV. *Eidem.*

NATA bis octonos Valesia Magdalis annos
 Hinc immaturo funere rapta jacet.

Quam rapta invitis, lacrymis miserabile vulgus,
Mœstitia proceres, vir pietate probat.

V. *Briando Vallio.*

DIGNUS erat Pylio canescere Vallius ævo,
Hospite si tanto digna fuisset humus.
Ergo seni, quo nil melius; nec doctius orbe
Permenso vidit sol, Deus astra dedit.

VI. *Crittoni.*

CRITTO suo cupiens aliquid superesse sepulchro,
Nec simul in Stygios totus abire lacus,
Omnibus appingit fastosa insignia vitris,
Nec titulis vacua est ulla fenestra novis.
O spes fluxa, brevis famæ fiducia, mendax
Gloria cum primo deperitura Noto.

VII. *Gulielmo Budæo.*

GALLIA quod Græca est, quod Græcia barbara non est,
Utraque Budæo debet utrumque suo.

VIII. *Eidem.*

SUNT universi splendor orbis Budæus ornat unus innocentia,
Gallia, Splendore vitæ, litteris, solertia,
Et Galliarum splendor est Lutetia, Orbem, Camœnas, Galliam, Lu-
Splendor Camœnæ sunt sacræ Lu- tetiam.
tetia:

IX. *Gilberto Kennedo Comiti Cassiliffæ.*

HIC situs est heros humili Gilbertus in urna
Kennedus, antiquæ nobilitatis honos:
Mularum Martisque decus, pacisque minister,
Et columen patriæ consiliumque suæ.
Occidit insidiis fallaci exceptus ab hoste,
Bis tria post vitæ lustra peracta suæ.
Parce, hospes, lacrymis, & inanem comprime luctum,
Non misere quisquam, qui bene vixit, obit.

1 Nec simul] Omnes libri, Nec semel. Vide ad Plal. CIX. v. 30.

X. *Jacobo Silvio.*

SILVIUS ¹ hic situs est, gratis qui nil dedit unquam:
Mortuus & gratis quod legis ista, dolet.

XI. *Jacobo Fabro.*

QUI studiis primus lucem intulit omnibus, artes
Edoctum cunctas hæc tegit urna Fabrum.
Heu! tenebræ tantum potuere exstinguere lumen?
Si non in tenebris lux tamen ista micet.

XII. *Florentio Volufeno Scoto.*

HIC Musis, Volufene, jaces carissime, ripam
Ad Rhodani, terra quam procul a patria?
Hoc meruit virtus tua, tellus quæ foret altrix
Virtutum, ut cineres conderet illa tuos.

XIII. *In Robertum² Carnicrucium Sanctæ Crucis Abbatem.*

DAT titulos, dat opes, dat Crux mihi nomina gentis,
Addictusque cruce cum patre frater erat.
Cruce fueram cunctis: mihi ne crux undique desit,
Membra mea en moriens do crucianda cruce.

XIV. *In Eundem.*

CORPORE cum fædo species sit fœdior oris,
Fœdum pectus habet, fœdus ingenium:
A cruce Parca dedit nomen præfaga futuri,
Haud alia hoc dignum morte cadaver erat.

XV. *Joanni*

¹ *Silvius*] [Intelligit *Jacobum Sylvium* Ambianum, medicum, qui Luteriæ Anatomiam professus est: hoc vero Buchanani epigramma inter funeris exsequias ipsius templi valvis adfixum ab auditorum quibusdam narrat *Sc. Sammarthanus* lib. I. Elogiorum, ubi doctrinam ejus laudat,

sed fordes non tacet.]

² *Carnicrucium*] Ita omnino legendum, quemadmodum in sua Historia [lib. XIV. 34 & 35.] a Buchanano nominatur, vulgo *carncrofs*,) quanquam in libris omnibus *Carnicrucium* legatur.

XV. *Joanni Diguallo, argumento sumto ex Adami Otterburni Equitis
clarissimi Hexametris.*

NOMINE Joannes, Diguallus origine, flamen
Flamine natus erat, quem tegit iste lapis:
E patrio censu nec nummo ditior uno;
Scriptura primas accumulavit opes.
Sedulus hinc Petri coluit mensarius urbem,
Hinc tumor, hinc res, hinc gloria, luxus, opes:
Et velut hinc etiam traxisset stemmata gentis,
Ornatur titulis parma superba novis.

XVI. *Ad Adamum Otterburnum.*

LANA mea est, (inquis) tua tela est, cum tibi reddo
Hæc de carminibus carmina facta tuis.
Synthesin e propria textam si dem tibi lana,
Gloria Palladiæ non minor artis erit:
Nec minus insigni Lyfippus laude feretur,
Ære licet fingat signa animosa tuo.
Tolle, ais, hinc artem, lanam mihi redde, quid autem
Ars tua, materia deficiente, potest?
At mihi furtivæ si reddas vellera lanæ,
Nuda tamen pretium merx feret ista suum.
Hac vos de tabula pictores lege colores
Tollite: ² Dædalia cesset in arte labor.
Nulla Tarentino livefcatur lana veneno,
Nec rubeant Tyriis vellera cocta focis.
Deferat argentem dehinc pauper Mulciber Ætnam:
³ Mendicet Steropes, algeat Acmonides.
Subtrahe materiam, nihil artem posse fatemur:

Sed

¹ *Clarissimi Hexametris*] Recentiores
libri, *clarissimus*

² *Dædalia cesset*] An potius *Dædalea*,
ut Propert. II. El. 14.

Dædalem hinc cum duce rexerit iter.

³ *Mendicet Steropes*] Ita omnino legendum,
non *Mendicent*, quod habent omnes
libri: est enim *Steropes* unus e Cyclopi-
bus, quos Jovi fulmina fabricasse
Poëtæ fabulantur. Virg. *Æneid.* viii. 425.

*Ferum exercebant vasto Cyclopes in antro,
Brontesque, Steropesque & nudus membra
racinon.*

Claud. III. Conf. Honor. 191.

--- *Vobis jam Mulciber arma
Præpara, & Sicula Cyclops incude laborat:
Brontes innumeri exasperat ægida signis;
Alium fulminei crispæ in casside conum
Festinat Steropes; veçit thoraca Py. acmon.
Qui vero Virgilio & Claudiano Pyrac-
mon appellatur, Ovidio Fast. iv. 286,
Acmonides dicitur;*

*Hinc mare Trinacrium, candens ubi tingere
ferum*

Brontes, & Steropes Acmonidesque solent.

Sed pretium gemmis majus ab arte venit.
At mea sedulitas fumos non colligit istos:
Si non culpabor, fat mihi laudis erit.

XVII. *Francisco Belcierio supremo in Senatu Burdegalensi Præsidi.*

F Ranciscus hic est Belcierius si-	mnium
tus,	Mæroris raptus ordinum, quamvis
Virtute honores adsecutus maximos,	senex
Princeps virorum in principum cœ-	Felice felix prole fato cefferit.
tu diu	Quicumque transis parce lacrymis,
Præsès, notatus labe nulla, splen-	& tibi
dida	Tuisque talem posce vitam & exitum.
Fama, modestis opibus, ingenti o-	

XVIII. *Andree Goveano.*

ALITE non fausta genti dum rursus Iberæ
Restituis Musas, hinc Goveane jaces.
Cura tui Musis fuerit si mutua, nulla
Incolet Elysiùm clarior umbra nemus.

XIX. *Innocentio Fontano Burdegalensi Poëtæ & Caussidico.*

A Fonte nactus nomen Innocen-	Sacro: Innocentium corpus in Fano
tius,	jacet,
Dieque natus Innocentibus sacro,	Fontem sepultum propter Innocen-
Legatus a Republica Lutetiam	tium.
Missus, parcœciæ hospes Innocen-	Vitæ peractæ propter Innocentiam
tium,	Cœlum Innocentes inter animus in-
Vivos reliquit Innocentibus die	colit,

XX. *Petro Plancio Parisiensi.*

FESSUS Atlantiades toties transmittere nubes,
Tanariam toties ire, redire viam:
Ante Jovem supplèx stetit, & finire labores
Postulat, aut socium qui relevaret onus.
Æqua petis, (ait ille) petisque in tempore, nam te
Qui juvet, aut nemo, aut Plancius unus erit.
Sæpe ego per tenebras vidi cum scanderet Alpes
Concretæ gelidum findere marmor aquæ:

Vidi

[I Tuisque talem] Cairns 1677. Lond. apud Belgas Editt. Quisque talem, 1686. Elzey. 1628. aliæque recentiores

Vidi cum fessos cursu præverteret Euros,
 Et Zephyri lentos antevolaret equos.
 Non labor infomnis, non sævæ injuria brumæ,
 Non sitis æstiferi cum furit ira canis:
 Non salebris colles, non cœno undante paludes,
 Non scopulis torrens impediēbat iter.
 Quid referam ingenium, magnæque capacia curæ
 Pectora, custodem depositique fidem?
 Eloquiumque potens mandatis addere pondus,
 Comere res tenues, promere difficiles?
 Et facilem quamvis ad cætera munia mentem,
 Difficilem falli muneribusque capi?
¹ Hunc age: quam primum volat ille, & mole relicta
 Corporis, Eridanus qua Ligus urget aquas,
 Astra, Deum plaudente choro, novus incola scandit
 Plancius, & superûm jussâ minister obit.
² Sis felix licet, usque tuis decus, & dolor ingens,
 Ultima nos donec mittet in astra dies.

XXI. *Eidem.*

CURA, fides, labor, ingenium, vigilantia, Planci,
 Fecerunt carum civibus esse tuis.
 Jam virtus, hominumque favor spondebat honores,
 Et meritis regum conciliatus honor.
 Sed vulgaris honos meritis minor: ergo abiisti
 Illo, ubi virtuti verus habetur honos.

XXII. *Henrico Borbonio summæ spei adolescenti.*

BORBONIÆ spes illa domus, patriæque patrisque;
 Nunc patris & patriæ, Borbonidumque dolor,
 Heic situs Henricus, violas adsperge viator:
 Neu bona quæ fuerat vita, reare brevem.
 Sat vixit, bene qui vixit: spatium brevis ævi
 Ignavi numerent tempore, laude boni.

XXIII. *Pa-*

¹ *Hunc age: quam primum*] Sic distinguendam existimavimus sententiam: libris autem fere omnibus nulla interpunctione legitur, *Hunc age quamprimum* v. i. Sensus autem videtur, *Hunc age, supple tua vice substitue, aut laboris socium*

adjunge.

² *Sis felix licet, usque tuis*] An potius sic dispungendum,

Sis felix licet usque, tuis decus -----
 Cæterum Commel. Genev. 1584 & 1594,
 & Hart. deest *Sis*.

XXIII. *Patricio Buchanano fratri.*

SI mihi privato fas indulgere dolori,
 Ereptum, frater, te mihi jure fleam:
 Nostra bonis raros cui protulit artibus ætas,
 Et nivea morum simplicitate pares.
 At si gratandum lætis est rebus amici,
 Gratulor immensis quod potiare bonis.
 Omnia quippe ¹ piæ vitæ & sinceriter actæ
 Præmia securus non peritura tenes.

XXIV. *Joanni Ransforto Equiti Anglo.*

HUnc, Ransforte, tuo cineri Buchananus honorem
 Dat meritum, duro ² cultus in exilio.
 Mens generosa atavos non est mentita vetustos:
 Pace tua est pietas cognita, Marte manus.
 Cultus erat simplex, sine luxu splendida mensa,
 Ara domus miseris, arca benigna bonis.
 Non libertatem fandi peregrina tyrannis,
 Non animum fregit patria serva tuum.
 Mens invicta malis fesso de corpore cessit,
 Jam ³ pulso exitii servitiique metu.

XXV. *Carolo Cossæo Brixiaci Comiti.*

CAROLUS hic situs est modica Cossæus in urna,
 Pyramidum dignus cui tegat ossa labor.
 Patria Brixiacum, genus alto e sanguine Cossi,
 Nec proavum inferior nobilitate torus.
 Ingenium felix, facies gratissima, vicit
 Nemo manu juvenem, consilioque senem.
 Quæcunque armiferis inimica est natio Francis,
 Auxit eum titulis Marte coacta novis.
 Cum Batavo Germanus, Iber, Ligur, Infuber, Anglus,
 Laudavere fidem, ceu tremuere manum.
 Quod mortale fuit, rapuit mors: ⁴ fama virescit,
 Dum domus Hectoridum regia sceptrâ geret.

XXVI. A-

¹ *Piæ vitæ]* Forte *pie*.

² *Cultus]* Libri omnes habent *custos*, repugnante & metro & sensu: *cultus* igitur videtur legendum, eodem sensu quo in prioris libri Epig. 3.

³ *Jam pulso]* Ita habent Commelin. & Editio anni 1594, alii autem omnes *Impulso*.

⁴ *Fama virescit]* Forte *virescet*.

XXVI. *Alexandro Cocburno.*

OMNIA quæ longa indulget mortalibus ætas,
 Hac tibi, Alexander, prima juventa dedit.
 Cum genere & forma generoso stemmate digna,
 Ingenium velox, ingenuumque animum.
 Excoluit virtus animum, ingeniumque Camœnæ
 Successu, studio, consilioque pari.
 His ducibus primum peragrata Britannia, deinde
 Gallia ad armiferos qua patet Helvetios:
 Doctus ibi linguas, quas Roma, Sion & Athenæ,
 Quas cum Germano Gallia docta sonat.
 Te licet in prima rapuerunt fata juventa,
 Non immaturo funere raptus obis.
 Omnibus officiis vitæ qui functus obivit,
 Non fas est vitæ de brevitate queri.

XXVII. *Rogero Aschamo Anglo.*

ASchamum extinctum patriæ, Grajæque Camœnæ,
 Et Latiae vera cum pietate dolent.
 Principibus vixit carus, jucundus amicis,
 Re modica, in mores dicere fama nequit.

XXVIII. *Dianæ.*

VENATRIX Regum jacet hac sub mole Diana,
 Fracta annis, nec tum sponte pudica fuit.
 Omnia quæ rapuit, tandem nil amplius optat:
 Sed quod nunc fatura est, gratia Parca tibi.

XXIX. *Jacobo Stuardo Scotorum Proregi.*

QUAMVIS flere nefas te cælo, Jacobe, receptum,
 Tot populis nunquam mors fuit una dolor:
 Nullo unquam tantam se ingessit pectore virtus,
 Signa nec ostendit tam manifesta sui.
 Nullo unquam impietas gavisa est funere tantum,
 Nec sibi plus juris credidit esse nefas.
 Ista licet tanto genitrix sit Scotia luctu,
 Tam genitum gaudet, quam periisse dolet.

XXX. *Joan-*

† Nil amplius] An legendum nihil amplius, ut Horat. I. Ep. II. 46?

XXX *Joanni Hamiltono Fani Andreae Archiepiscopo.*

Proftibulum plebis miseræ, lupa publica mater,
 Fecit ut incerto de genitore fores.
 Vix tandem inventus prolis cupidusque & egenus,
 Qui te progeniem diceret esse suam:
 Sed generis mansere notæ, mens subdola, fallax
 Lingua, animus gaudens sanguine, dextra rapax,
 Luxuries parti male pejus prodiga, fornix
 Pro thalamo, nummus numinis instar erat.
 Adjuncti his vitiis naturæ plurima sponte,
 Dignus Hamiltona dum cupis esse domo.
 Stemmate sed falso nihil a te dignius actum est,
 In cruce quam laqueo quod tua colla dares.

XXXI. *Eidem.*

CORPUS Hamiltoni jacet hac Antistitis urna:
 Impurus lassat spiritus Eumenidas.
 Prodigio tandem respirat libera tellus,
 Ad Stygium gaudet noxia turba lacum:
 Dum totus ruit in pœnas unius Avernus,
 Stat rota, nec Phlegyas flagra facesque timet.
 Sisyphus in saxo sedet, haurit Tantalus undam,
 Et Tityi, lasso vulture, fibra jacet.
 Quæ multis cæso quæsitæ est gloria monstro,
 Jure suo hanc propriam crux laqueusque tulit.
 Exitus ut justus, sic justa injusta fuerunt,
 Corpore sacrilego quod caruere canes.

XXXII. *Joanni Juello.*

R EGINÆ geminæ pari labori, Vcrum non animo pari, Juelle, Fecerunt, pietas ut esset orbi Illustris tua. Sæviendo ferro Et igne altera id egit, ut niteret Virtus temporibus probata duris, Ut aurum solet ignibus recoctum. Justo te altera prosequens honore Produxit patriæ in theatrum: & oris	Tot dotes animique adhuc latentcs Ostendit populo: sed eruditcs Et plenis pietatis, entheoque Fervore ingenii libris, nepotum Famam in secula dum tuam propa- gas, Illiusque odio, istiusque amore Majorem ipse tibi celebritatem Famæ in tempora cuncta comparasti.
--	--

XXXIII. *Ei-*

Joanni Hamiltono] Abest hoc & sequens Epig. ab Editione Edimb. And. Hart.
 Tom. II.

XXXIII. *Eidem.*

JUELLE, mater quem tulit De-
 vonia,
 Nutrixque fovit erudita Oxonia,
 Quem Maria ferro & igne patria ex-
 pulit,
 Virtus reduxit, Præfulem fecit pa-
 rens
 Elifabetha docta doctarum artium:
 Pulvis pusillus te sepulchri hîc con-
 tegit:
 Quam parva tellus nomen ingenis
 occulit!

I C O N E S.

I. S A T U R N U S.

AUREA secla olim me paupere Rege fuerunt:
 Lis, vis, fraus aberant, omnia pacis erant.
 At nunc justitiam mentita injuria dives,
 Lis, vis, fraus, auri secula nuda premunt.

II. J U P I T E R.

LArgus opis, nec avarus opum, dum regna tenebam:
 Inde mihi cœlum fama benigna dedit.
 Hæc æquat virtus humili de plebe Quiritem
 Regibus, hæc homines efficit una Deos.

III. M A R S.

Magna quod evortam Mavors sum jure vocatus,
 Quam validus dextra, tam rationis inops.
 Vis, furor, ira, pavor, comites sunt, & mihi testes,
 Quantum consilii vis ferat orba mali.

IV. S O L.

SOL oculus mundi, longum mortalibus annum,
 Inque vicem noctes metior, atque dies.
 Luminis & vitæ fons, per quem fructus & usus
 Utilibus, pulchris gratia rebus adest.

V. V E N U S.

ALMA Venus, rerum genitrix; hominumque voluptas;
 Curarum requies, publicus orbis amor.
 Hi quoque, qui tetricis invadunt crimina verbis,
 Vultu dissimulant, dissimulant & amant.

VI. M E R C U R I U S.

QUOT Protei vultus, tot sunt mihi nomina & artes,
 Nulla est ingenio fraus male nota meo.
 Tam catus & mendax, vafreque impostor, ut esse
 Possim chemistes, augur, & astrologus.

VII. L U N A.

QUOD maculas vultus alieno lumine fūco,
 Muto cuncta, marem nunc peto, nunc fugio.
 Quod vaga, quod nunquam constans, vis discere causam?
 Fœmina sum, uxoris forsan imago tuæ.

VIII. T E M P U S.

SUM genitor veri, domitor livoris, operti
 Index, astrorum filius atque comēs.
 Me sequor, & fugio mea per vestigia, nunquam
 Cum sim, quotidie nascor & intereo.

IX. V I C T O R I A.

SI tam consilio firmet Victoria mentem,
 Quam palpat sensus lætitiæque capit:
 Anteferenda aliis cunctis foret unica: verum
 Fortunæ raro est mens bona juncta bonæ.

X. A L C Y O N E.

Solvere quæ vitæ potuerunt stamina Parcæ,
 Solvere conjugii non potuere fidem.
 Alcione unus amor Ceyx vivus fuit, idem
 Alcione Ceyx mortuus unus amor.

XI. HELENA.

VIX fieri, si sint gignentum in semine vires,
 Non, Jovis & Ledæ filia, pulchra potes.
 Vix fieri, si sint gignentum in semine vires,
 Et Jovis & Ledæ filia, casta potes.

XII. EADEM.

MILLE petita procis, totidem repetita carinis,
 Mille poëtarum fama laborque fui.
 O si nota minus, minus & formosa fuisset!
 Maxima matronæ est laus latuisse probæ.

XIII. PENELOPE.

FORMOSAM, viduam, ditemque, in flore juventæ,
 Inter tot juvenes, Penelopea, procos,
 Qui te servatam bis denos credidit annos,
 Non oculis tantum captus, opinor, erat.

XIV. DIDO.

CASTA, decens, generosa animi, Phœnissa peregi
 Fœmina, magnanimis vix imitanda viris.
 At tu sacratam, Maro, labe adspargere famam
 Conaris, famæ non sine labe tuæ.

XV. SOPHONISBA.

VIVERE post victam patriam, patremque, domumque,
 Non potero dominis mancipium Aufoniis.
 Morte manumittar: poteram feliciter ante
 Non iterum tædis conciliata novis.

XVI. ALEXANDER MACEDO.

FAMÆ dira fames, sitis & vesana cruoris,
 Rex Macedo, vitæ carnificina tuæ:
 Non sine extingui potuerunt justius ullo,
 Quam potando sitis, quam comedendo fames.

XVII. I-

XVII. I D E M.

MAGNUS Alexander, prædo clarissimus, orbis
Exitio vivens, ludibrio moriens.
Perdere quem nequirit Mars armis, Bacchus inermis
Perdidit, immisto cum Stygis amne mero.
Famæ dira fames exstingui hoc sine, cruoris
Hoc sine exstingui debuit atra fitis.

XVIII. LAURENTIUS VALLA.

QUID celebras Marios, Curios, fortemque Camillum,
Miratrix veterum, Martia Roma, ducum?
Omnibus iis egit potiorem Valla triumphum:
Unde tuus cuncta in secula vivet honos.

XIX. I D E M.

Monstra animi domuere sophi: quæ terra vel Orcus
Protulit, Herculeæ sunt superata manu.
Portentis Latium sermonem Valla levavit,
Invicto expugnans pectore barbariem.

XX. Maria Regina Scotiæ puella.

UT Mariam finxit natura, ars pinxit: utrumque
Rarum & solertis summum opus artificis.
Ipsa animum sibi dum pingit, sic vicit utrumque,
Ut natura rudis, ars videatur iners.

XXI. Eadem adulta.

NI mihi tam fœdus, tam dirus avunculus esset,
Secli hujus Mariæ fœmina prima forem.
Sed vitis, quibus evertit regna omnia, famam
Polluit ille suam, polluit ille meam.

XXII. Carolus Lotharingus Cardinalis.

JAM furor humanus Furias lassarat, inermes
Torpuerant angues, torpuerantque faces:

Cum

¹ Protulit] Recentiores fere Pertulit. Epig. ab And. Hart.
² Eadem adulta] Omissum est hoc

EPIGRAMMATUM

Cum te vis inimica bonis, Carle, edidit, unus
Pro Furiis possis qui¹ satis esse tribus.

XXIII. *Margarita Regina Navarræ.*

ESSE aliis videor felix patre Rege, viroque,
Et nato, & proavis edita sceptrigeris.
Ast ego felicem, si sum, me judico, rerum
Quod Dominus famulam me velit esse suam.

XXIV. *Maria Regina Angliæ.*

SUM Marie, male grata patri, male grata marito:
Cælo invisa, mee pestis atrox patriæ.
Nulla aberat labes: nisi quod fuit addita custos
Fida pudicitæ forma maligna meæ.

XXV. *In Elizabetham Angliæ Reginam.*

CUJUS imago Deæ, facie cui lucet in una,
Temperie mixta, Juno, Minerva, Venus?
Est Dea: quid dubitem? cui sic conspirat amice
Mascula vis, hilaris gratia, celsus honos:
Aut Dea si non est, Diva est quæ præsidet Anglis,
Ingenuo, vultu, moribus æqua Deis.

XXVI. *In Eandem.*

QUÆ manus artificis tria sic confundit, ut uno
Gratia, majestas, & decor ore micent?
Non pictoris opus fuit hoc, sed pectoris, unde
Divinæ in tabulam mentis imago fluit.

XXVII. *Ad Thomam Randolphum Anglum.*

SÆPE tibi, Randolphè, jubes me pingere Regem,
Qualem optem, tribuat si mihi vota Deus.
Accipe. SIT primum veræ pietatis amator:
Effigiem summi se putet esse Dei.
Pacem amet: &, si res poscat, sit ad arma paratus:
Exuat in victos arma, odiumque simul.
Nolo nimis parcus, nimium sit nolo benignus:

Utra-

Utraque regno æque est exitiosa lues.
 Non sibi sed populo sese putet esse creatum,
 Et se communem civibus esse patrem.
 Puniat invitus, cum res jubet esse severum:
 Publica cum poscent commoda, lenis erit.
 Vivat, ut exemplar populo sit recta sequendi:
 Sit vultus pravis terror, amorque bonis.
 Excolat impense ingenium, corpusque modeste:
 Luxuriam frenet cum ratione pudor.
 Jam tacitus tecum, Tentas me fallere, tanquam
 In tabula nostram qui mihi pingis heram.

XXVIII. *In Syllam.*

NULLA cadaveribus quod crux vacet, aut cruce campus,
 Quod lacera in portis omnibus ora patent:
 Quod sonat attrita feralis compede carcer,
 Squalet & humanis ossibus albet ager:
 Artibus his Regem dici te, Sylla, leverum,
 Et patriæ affectas ut videre pater.
 Sic mihi se medicus doctum per funera jactet:
 Sic fracto laudes Automedonta jugo:
 Navita naufragiis celebretur: perdere cives
 Sit laus egregii sæva per arma ducis.
 Perdere non populum generosi est gloria Regis:
 Pro populo Regem est gloria vera mori.

XXIX. *Amor.*

QUIS puer ales? Amor. Genitor quis? Blandus ocelli
 Ardor. Quo natus tempore? Vere novo.
 Quis locus excepit? Generosi pectoris aula.
 Quæ nutrit? Primo flore juventa decens.
 Quo nutrit victu? Illecebris, vultuque² venusto.

Qui

¹ *Jam tacitus tecum, Tentas me fallere*] Omnes quos viderim libri (præter Genev. 1584.) hunc versum, nulla adjecta post *tecum* distinctione, sic exhibent, *Jam tacitus tecum tentas me fallere*: quo pacto vix ullus huic loco sensus conciliari posse videtur: interposita autem pausa, facile se prodit sententia, hæc nimirum; *Jam ut, Randolphæ, tacitus tecum missas; Tentas, at frustra, me fallere,*

Buchanane. Quamvis enim boni Regis in genere imaginem a te depingi expeiebam, tu tamen (quod me haud animadversurum putabas) heram meam Elizabetham Anglorum Reginam in tabula quasi vivis coloribus delineatam mihi exhibuisti: que enim de bono Rege a te generaliter sunt dicta, in illam omnia atque unice conveniunt.

² *Venusto*] Editio anni 1594, & Commel. *modeste.*

Qui comites? Levitas, otia, luxus, opes.
 Cur puero belli semper furiosa cupido?
 Impellunt avidæ spes, trepidique metus.
 Non metuit mortem? Non. Quare? Sæpe renasci,
 Sæpe mori decies hunc brevis hora videt.

XXX. *Chrysalus.*

Dives opum, pauperque animi, plus possidet auri
 Chrysalus, in fulva quam vehit Hermus aqua.
 Possidet inclutum sed cæci carceris umbris:
 Nec procul infernis, ut reor, a tenebris.
 Et decies una, vel sæpius, inspicit hora,
 Et numerans miseras usque fatigat opes.
 Nec satis hoc: centum ferratis limina portis
 Addita, centenis ferrea claustra seris.
 Custodesque canes, atque horridus ære satelles
 Excubat ad claufas pervigilatque fores.
 Non miser uxori, non audet credere natis:
 Frigida non pictis quos habet ara Deis.
 Formidat, si vermis humo, mus exeat antro,
 Si luteum Progne sub trabe figat opus:
 Si trabibus laxum suspendit aranea cassem,
 Esse putat nummis retia tensa suis.
¹ Si sol rimosas penetret vel luna fenestras,
² Et tenuem fudit lux inopina diem:
 Oblinit extemplo rimas, ne scilicet auro
 Inficiat ³ radios ille vel illa suos.
 Nec minus obscuras formidat luce tenebras,
 Et latebras promptas ad scelus omne duces.
 Ipse suam, veluti furem, luctatur in umbram:
 Gypsatas metuunt credula corda manus.
 Huc labor, huc miseri spectat vesania voti,
 Et trepidi semper corde micante metus.
 Post inopis curas & inania tædia vitæ,
 Dives ut ad Stygias isse feratur aquas:
 Atque opibus mortem cœu placaturus avaram,
 Semper inops vivit, ne moriatur inops.

XXXI. *Joan-*

¹ *Si Sol rimosas*] Recentiores libri, forte *fundat* legendum.
 repugnante sensu & metro, *Si Sol remotas.* ³ *Inficiat*] *And. Hart, Intingat.*
² *Et tenuem fudit*] *Commel. fundit,*

XXXI. *Joannes Sturmius.*

ORA vides Sturmi, sed & hæc Germania fumit,
 Hæc pietas, Latio cum lubet ore loqui:
 Hæc Hermes, alio citius nec se putat ore
 Fletere posse homines, fletere posse Deos.

XXXII. *Idem.*

ORA hæc sunt Sturmi: picturæ verba darentur
 Si sua, de Phœbi pectore missa putes.
 Nec falso: expulsus jamdudum Phocidos antro
 In Sturmi sedem pectore Phœbus habet.

XXXIII. *Idem.*

NIL refert, Sturmi hæc, an Phœbi dixeris ora:
 Hoc Phœbus solet, hoc Sturmius ore loqui.

GEORGII BUCHANANI SCOTI

STRENÆ, POMPÆ, VALENTINIANA,
 EPIGRAMMATUM LIBER III.

S. T. R. E. N. Æ.

I. *Ad Regem Scotiæ Henricum.*

URBA frequens Jani fundit pia vota Kalendis,
 Ut novus exacto faustior annus eat.
 Hic, ager ut multo sementem fœnore reddat,
 Postulat, hic pecori prospicit, ille gregi.
 Bellum miles avet, requiem mercator ab ar-
 mis,

Divi-

Divitias alter poscit, & alter opes.
 Sunt quibus in voto est ventosi gloriâ vulgi:
 Sunt, quibus & damnis est caruisse fati.
 Ast ego, ne lassem¹ tibi vanis ætherâ votis,
 Optime² Rex, opto, sit tibi certa salus.
 Hoc satis est unum: quoniâ te sospite nobis,
 Succedent regno prospêra cuncta tuo.

II. *Ad Mariam Reginam Scotiæ.*

UT mihi magna tuæ fortunæ mûnera reddas,
 Accipe fortunæ mûnera parva meæ.

III. *Ad Eandem.*

INVIDA ne veterem tollant oblivîa morem,
 Hæc tibi pro xenio carmina pauca damus.
 Sunt mala: sed si vis, poterunt divinâ videri:
 Nam nunc quod magno venditur ære, bonum est.

IV. *Ad Discipulos.*

MOS vetus est Jâhi dare mutua donâ Kalendis,
 Annus ut auspicio prosperiore fluat.
 Et mihi quæ possim dare tantum verba supersunt:
 Sed nostrum nemo vult sibi verba dari.
 Nil dare non fas est, vanum est dare verba. Quid ergo
 Restat? Verba dari qui sibi nolit, emat.

V. *Ad Episcopum indoctum.*

Carmina portanti, Præsul, tua janua clausa est:
 Munera portanti janua tota patet.
 Præsulis ergo tenes perfecti mûnera solus:
 Quippe animo cujus munera sola placent.

VI. *Ad*

¹ *Tibi vanis æthera votis*] Ita restituendum duximus hunc versum; neque enim aliter constare posse videretur aut verborum sensus, aut Latini sermionis structura, in quorum utrumque peccant omnes libri, in quibus legitur,

Ast ego ne lassem tibi vanis æthera votis: atque adeo in eundem versum incidere errorem, quem ad *versum* *scilicet* *carminis* 3. *Silvarum* supra adnotavimus.

² *Optime Rex*] And. Hart, *Unum opto id, Princeps, sit* ———

VI. *Ad Mariam Scotiæ Reginam.*

DO quod adest: opto quod abest tibi: dona darentur
 Aurea, fors animo si foret æqua meo.
 Hoc leve si credis, paribus me ulciscere donis:
 Et quod abest, opta tu mihi: da quod adest.

VII. *Ad Jacobum Stuartum Moraviæ Comitem.*

SEra, Jacobe, quidem sunt, parvaque munera nostra:
 Hac in re vitium si quod inesse putas,
 Ne sectare meam, sed contra corrige culpam,
 Et cito, sed larga munera redde manu.

VIII. *Loquitur Adamas in cordis effigiem sculptus, quem Maria Elizabethæ Angliæ misit.*

QUOD te jam pridem fruiitur, videt, ac amat absens,
 Hæc pignus cordis gemma, & imago mei est.
 Non est candidior, non est hæc purior illo,
 Quamvis dura magis, non mage firma tamen.

IX. *Ad Jacobum Moraviæ Comitem.*

QUOD tibi parva damus, multi te ducere parvi,
 Atque ea non hilari sumere fronte putant.
 Falle malas linguas, maledicta, Jacobe, refuta;
 Magnaque munifica dona repende manu.

X. *Ad Elizabetham Angliæ Reginam Kal. Jan. anno M. D. LXVIII.
 Buchananus Janum alloquitur.*

JA NE pater, solus partes qui versus in omnes
 Quicquid habet tellus ante retroque vides:
 Prospice quæ possim non dedignanda Kalendis
 Saxonidum dominæ mittere dona tuis.
 J. Me, puto, scis inopem, de Dis non ditibus unum,
 Et veteri tantum simplicitate rudem.
 Posce Deos alios: dat opes Saturnia, formam
 Pulchra Venus, cultum flava Minerva animi.
 B. At Dea nil istis eget hæc, cui dona parantur;
 Juno opibus, studiis Pallas, & ore Venus.
 J. Posce tuas Musas: sunt & sua dona Camœnis,
 Parva licet, magnis non male grata Deis.

D d d z

B. Quæ

B. Quæ dent Piërides tenues modo verba supersunt:
Nemo, reor, sanus vult sibi verba dari:
J. Pacem adeas igitur: nam Pax, ditissima Divûm,
Commoda quæ cupiant Crœsus & Irus, habet.
B. Hæc quoque Saxonidæ jam Pax dedit Heroïnæ,
Atque omne in regno jus dat habere suo.
J. At tibi res quamvis desit, puto, vôtâ supersunt:
His opibus diti par potes esse Midæ.
B. Dicis opes inôpes: sed & hinc vix munera spero,
Cum videam votis vix superesse locum
Ecquid enim huic optem, ¹ cui fors virtusque benigne
Et natura suas accumularit opes?
J. Cuncta licet superent, superest quod ditibus optes;
Perpetuus vitæ perftet ut iste tenor.
B. Hac sequar: a votis, quibus unis esse benigno
Sors mihi dat, xenium auspiciumque petam.
Sit tibi qui nunc est animus, Regina, perennis,
Cæteraque haud animo deteriora tuo.
Annuit, & Janus mihi vultu arrisit utroque,
Et mea dicta ratam jussit habere fidem.

XI. *Ad Joannam Havartam.*

SI nisi pro genere & meritis, Havarta, dabuntur
Munera, rarus erit qui tibi dona feret.
At si mente Dei pura sine munere læti
Placentur, falsa vel sine thure mola:
Proxima Dis, etiam cur non te, virgo, reamur
Possè animi pura simplicitate capi?
Hac ego spe fretus, quamvis exilia dona,
Ingenii foetus carmina mitto mei.
Quod si rusticulum non dedignabere vatem,
Promta erit obsequio nostra Thalia tuo.

XII. *Ad Mildredam Gulielmi Cæcilii uxorem, ma-
tronam virtute & eruditione præstantem.*

MUNERA quæ tibi do Jani, Mildreda, Kalendis,
Ditia si non sint, commoda forsân erunt.
Non Arabum messes, gemmasve Oriente petitas,
Sed tibi do, noster qualia reddit ager.
Quæ neque latrones possint, neque tollere fures
Clam, nec, si cupias, perdere, perdideris.

¹ Cui fors virtusque]. Hart. Fors virtusque.

Non tibi ¹ si donet quicquid Tagus egerit auri,
 Muneribus nostris uberiora dabit.
 Quod si magna putes, nullo sumtu atque labore
 Maxima de simili reddere messe potes:
 Parva licet credas, sunt & sua commoda parvis:
 Parva quod expectet qui tibi parva dedit.
 Denique qualia sint, bona, parva, exilia, magna,
 Ipsa jube, arbitrii res erit ista tui.
 Nec mihi, si cupias non æqua rependere, fas est,
 Reddere nec melius deteriusve potes.
 Nulla tamen magici latet hîc insania cantus,
 Nec mala fraus: animo sint procul ista meo.
² Scire cupis quo tanta cadant promissa? Libenter
 Quodcunque optaris tu mihi, id opto tibi.

XIII. *Ad Eandem.*

QUOD, Mildreda, mihi carmen pretiosius auro
 Miseris, ingenio gratulor usque tuo.
 Atque etiam grates agerem quod miseris aurum,
 Id nisi dixisses desipientis opes.
 Si tamen hunc morbum tibi senseris esse molestum,
 Nemo tibi medicus credo negabit opem.
 At si quem scabies, rabiesve poetica vexet,
 Sanari epota vix queat Anticyra.
 Quid, quod & hanc rabiem gravius symptoma sequatur,
 Addita pauperies vatibus usque comes?
 Quod nisi vitaris pestis contagia, donis
 Carmina si certes vincere nostra tuis,
 Prospice ne morbum mutes, & garrula egestas
 Sit tibi, dum fatuas das mihi divitias.

XIV. *Ad Eandem.*

<p>NI, Mildreda, tui viri, patri- que Moverer reverentia, haud abiret</p>	<p>Impune hoc facinus, meas Camoe- nas Quod corrumpere nixa sis, & auro Castas</p>
---	---

¹ Si donet] Editio anni 1594, & Com-
 melin, *quæ donet.*

² Scire cupis q. t. c. promissa? Libenter]
 Ita distinguendam arbitror sententiam;
 Genev. tamen 1584 & 1594. Commel.
 & Hart. *Scire c. q. t. c. promissa libenter,*

Quodcunque, &c. Elzev. vero 1621 &
 Edimb. 1677, eodem modo, nisi quod
 pro *libenter libenter* præferant; reliqui
 autem S. c. q. t. c. *promissa, libenter Quod-*
cunque, &c.

Castas prostituas prius puellas,
Contentas nemorum antea virentum

Umbris, frigore fontium sacrorum,
Rivi & murmure leniter strepentis:
At nunc barbarico superbientes
Luxu, & divitiis tuis, priorem
Vix norunt comitem, morasque ne-
ctunt,

Et me segnius audiunt vocantem.
At tu, si sapias, dehinc cavebis
Ista me ratione provocare.
Quod ni feceris, hanc benignitatem

Pœnitentia protinus sequetur.

Sic te carminibus molestè habebo,
Sic canam tibi, & obstrepam usque
& usque,

Donec percipias, nec absque da-
mno,

Quanto carmina lætius refundat

Nostra hæc arca, quam tua arca
nummos.

Exemplumque dabo tibi tuisque,

Ne nimis facili benignitate

Quis certare meæ loquacitati

Vicino monitus velit periculo.

XV. *Ad Eandem.*

VULGUS me vocat, & putat
poëtam.

Aula non putat, & vocat poëtam.

Nam si crederet esse me poëtam,

Avarum, puto, non putaret esse.

Aut si crederet esse non avarum,

Non pro carminibus malis, ineptis,

Incomtis, mihi reddidisset aurum.

Quid causæ rear esse cur rependat

Probo rusticulum aula carmen auro;

Aula tam sapiens, & erudita,

Nec naris, neque judicandi ege-
na?

At at, jam videor tenere causam,

Quæ pro carmine dat malo bonum
aurum,

Non dat carminis æstimationem:

Nec suum studium indicat legendi,

Sed fastidia virat audiendi,

Nec me scribere, sed monet silere.

Et recte monet illa, si poëtis

Loquendi modus esset, & silendi.

XVI. *Ad Agnetem Cæcilii filiam.*

QUOD tibi vis tacito voto, quod mater aperto,
Hoc tibi fors cito det, filia Cæcilii.

XVII. *Ad Antonium Cucum Equitem Anglum, & filias doctissimas.*

CUCIDES, Antoni soboles generosa parentis,

Et sobolis doctæ doctior ipse parens,

Non ego Pieridas, vobis in vota benignis,

Nec precibus Clarium sollicitabo Deum.

Cucides Aonidæ mihi erunt, pater alter Apollo,

Ingenio vires sufficietque meo.

Inde

[*Vobis in vota benignis*] Quidam benig- dum; sententia enim est, *Si vos benigne*
gnas legendum malint: at nihil mutan- *votis meis annuat.*

Inde mihi surget xeniorum maxima merces,
 Largaque de vestra munera fruge dabo.
 Ludere me forsan perfricta fronte putetis:
 Quod fieri alterius merce benignus amem.
 Non ita: nam cum det Deus omnibus omnia, lætus
 Accipit e donis munera parva suis.
 Vos quoque germanæ Dis tot virtutibus æquæ,
 Et studiis docti docta propago patris,
 Este Dei similes, nec munere ¹ pendite mentem:
 Muneribus pretium mens generosa facit.

XVIII. *Ad Jacobum Moraviæ Comitem.*

SI magis est, ut Christus ait, donare beatum,
 Quam de munifica dona referre manu:
 Aspice quam faveam tibi: sis ut dando beatus,
 Non renuo fieri, te tribuente, miser.

XIX. *Ad Mattheum Levinæ Comitem, Scotiæ Proregem.*

CUM mihi quod donem nil sit, tibi resque superfit;
 Accipe, cui dones officiosus opes.
 Non ego sum nimius voti: ex tanto æris acervo
 Sufficient animo ² millia pauca meo.
 Denique da quidvis, podagram modo deprecor unam:
 Munus erit medicis aptius illa suis.

P O M P Æ.

I. ³ APOLLO & MUSÆ EXULES.

SEDIBUS extorres bello, ad te fugimus, una
 Musarum caste quæ pia sacra colis.
 Non querimur: magna exilium mercede levatur,
 Si fruimur vultu nocte dieque tuo.
 Est mihi carmen Hymen, lusus, convivia, cantus,
 Materia ætati non aliena tuæ.
 Sit procul a tragico semper tua vita cothurno:
 Et mihi fas hostes sit celebrare tuos.

Digna

¹ *Pendite mentem*] Ita utraque Genev. & Hart. *moltra pauca*.
 Commel. & Hart. alii autem omnes, ³ *Apollo & Muse exules*] Hoc carmen,
pandite mentem. quemadmodum & sequentia, in nuptiis
² *Millia pauca*] Commel. Genev. 1594, Mariæ scriptum videtur.

Digna Dea tibi sunt facies, virtusque genusque:
 Concinet ergo inter te lyra nostra Deos.
 Sufficis æternum mihi sola in carmina: nulla est
 Sanguinis heroi tam numerosa domus.
 Ni Dea nata fores, mihi tanta potentia fandi est,
 Protinus ut faceret te mea lingua Deam.
 Cura mihi historia est, ut per me mortua vivant,
 Stent sua virtuti præmia, pœna malis.
 Cætera consequerer numeris facile omnia, tantum
 Virtutes possem si numerare tuas.
 Digna coli cœlo, terras cole: sidera nosse
 Si juvet, hinc duce me, sidera nosse potes.
 Metior hoc radio terras, mare, sidera: monstro
 Quam parvo humanus ludat in orbe labor.

II. Pompa Deorum in nuptiis Mariæ.

1. DIANA.

Q UINQUE mihi fuerant Mariæ, pater alme, ministræ,
 Et decus, & nostri gloria prima chori.
 Hoc numero comitum cœlo caput alta ferebam:
 Sumque aliis nimium visa beatâ Deis.
 Nam Venus & Juno successibus invida nostris,
 Unum de numero surripuere meo:
 Et nunc orba cohors numero sibi displicet, uno
 Pleiadum languet ceu minor igne chorus.
 Audeat hoc deinceps exuta licentia frenos:
 Objiciar sævis incommitata feris.

2. JUNO.

S IT tibi venatus, mihi sint connubia curæ:
 Contenta officio sit Dea quæque suo.

3. VENUS.

C ESSET amor, pariter cessabunt fœdera rerum:
 In chaos antiquum cuncta elementa ruent.

4. CERES.

S I² parili cunctæ fugiant connubia voto,
 Rara tui fiet, Delia, turba chori.

5. PAL-

1 Sanguinis heroi] i. e. heroici.

2 Si parili cunctæ] Uterque Genev.

Commel. & Hart. Si parili cunctæ.

5. P A L L A S.

SI pariter fugiant omnes connubia nymphæ,
Nullus erit posthac virginitatis honos.

6. S A T U R N U S.

SI tibi fas fuerit tædis arcere puellas,
Cur mihi fas non sit præsecuisse mares?

7. M A R S.

UNDE mihi miles, si totum transigat ævum
Fœmineum in sterili virginitate genus?

8. M E R C U R I U S.

FRUSTRÀ & ego doceam eloquium, liquidamque pæ-
læstram,
Et celerem Eoa merce onerare ratem.

9. A P O L L O.

DELIA parce metu, meaque hæc simul accipe dicta,
Quæ tibi veridico præscius ore cano.
Juno vocat, Mariasque tuas jubet esse maritas,
Castaque legitimi jura subire tori.
Multiplicesque tibi Marios Mariasque rependent,
Accrescetque tuis longior ordo choris.
Semper prima novæ sobolis tibi serviet ætas:
Proxima Junoni: cætera fata vetant.

10. J U P I T E R.

Quinque tibi Mariæ fuerant, sed quinque Dearum
Instar erant forma, moribus, ingenio.
Quinque Deûm dignæ thalamis, si jungere tædas
Mortali superos ferrea fata sinant.
At nunc florentis cum pars jucundior ævi
Tota sit in castris pene peracta tuis,
Altera militia est, atque altera castra sequenda;
Jamque viris ætas serviat apta viro.
Sic vicibus variis rerum immutabilis ordo
Permanet, & constat mutuus orbis amor.

11. T A L-

II. TALTYBIUS.

ALTER Hymen lætis jam vocibus æthera pulset;
 Sit Maria ut tædis altera juncta novis.
 Connubio quantum sociat Venus aurea, tantum
 Detrahitur numero, casta Diana, tuo:
 Unaque jam superest Mariis de quinque Dianæ:
 Hæc quoque jam socios respicit una toros.
 At vos quas comites dignata est candida nuper
 Delia virgineis associare choris,
 Sic Veneri lætæ lætam² exercete juventam,
 Augeat ut choreas casta Diana suas:
 Proque una Marias multas donate Dianæ,
 Ut Veneri sponfas fœneret illa novas.
 Ut chorus alterius florescat uterque, vicissim
 Sentiat alterius semper ut alter opem.
 Sic mutant elementa vices contraria, sese
 Assidue perimunt, & perimendo novant.

III. Pompæ Equestres.

1. Turma Æthiopum.

FAMA tuæ virtutis ad hæc nos littora traxit,
 Unde venit calidi mollior aura Noti.
 Fama tui Reges tanto super altior omnes,
 Quam tuus a nostro diffidet ore color.
 Ergo ubicunque lubet devotis utere dextris,
 Sive magis ratibus, sive placebit equis.
 Experiare fidem bello vel pace licebit,
 Serviet imperio vitaque morsque tuo.

2. Turma Septentrionalium Equitum.

NEC minus Arctoas sparsa est tua fama per oras;
 Nec minus Eoas, occiduasque domos,
 Quam per inaccessas Libyæ squalentis arenas,
 Nec minus hoc cælo pectora tangit honos.
 Sunt animi, sunt dextræ animis servire paratæ,
 Et mens imperium prompta subire tuum.

Si

¹ Taltybius] Is præco erat in Græcorum exercitu. Homer. Iliad. 2. 320. ² Exercete juventam] Recentiores male, exercere.
 Ovid. Epist. III. 9.

Si fortuna animis fuerit, si viribus æqua,
Officiis in te non prior ullus erit.

3. *A Neptuno missa turma.*

Nympha inter pulchras pulcherrima Neptuninas,
Nympha Caledoniæ gloria magna tuæ:
Sola opibus digna Oceani, cum murice gemmis,
Quæque arbor¹ tacta est Gorgone facta lapis:
Nos tibi cæruleis Triton submisit ab undis,
Jussit & hæc domini nomine ferre sui.
Utere Neptuno, seu viribus est opus undæ,
Sive ratis, celeris sive erit usus equi.
Si minus hi placeant, sic cogita, in æquore natos
Assuetos solido non satis esse solo.

4. *Equites versicolores.*

HÆC acies equitum sub versicoloribus armis,
Fortunæ faciem fulget amicta suæ.
Tu modo si faveas, etiam fortuna favebit:
Virtuti comes est scilicet illa tuæ.

5. *Equites qui in galeis ferebant Palladem adversus eos qui
Cupidinem ferebant.*

URE, sed imbelles, puer, ignibus ure puellas:
Bellica belligeræ tela relinque Deæ.

6. *Alius.*

PALLAS adest, hasta metuenda & Gorgone sæva:
Qui locus hîc jaculis, parve Cupido, tuis?

7. *Alius.*

CÆCUS Amor, sapiens Pallas: temerarius illi
Impetus, huic ratio tela manumque regit.
Exitus in dubio non est, si casus inermis
Conferat armata cum ratione manum.

IV. Pom.

¹ *Tacta*] *Facta* habent omnes libri, *facta*, V. Ovid. Met. 4. v. 744.
nullo fere sensu: ejus loco reposuimus

IV. Pompæ Deorum Rusticorum dona ferentium Jacobo VI. & Mariæ matri ejus, Scottorum Regibus, in cœna quæ Regis baptisma est consecuta.

1. *Satyri Regi.*

Silvestres tibi Satyri dona
Damus agrestia, ruris alumni
Volucres læti ruris alumnos;
Et prævertere solitos ventos
Male confisos pedibus cervos.

At cum veniet robur ab annis
Capiet acribus ipse Molossis
Capreas; claudes retibus apros:
Disces strepitu sæpe quod urbis
Jure anteferat rura voluptas.

2. *Nereides Reginae matri.*

VIS dura ferri marmoris
Magnesi contagio
Imbuta vertit algidam
Ad Arcton acrem cuspidem.
Cuicunque virtus imbuit
Potenti vi præcordia,
Te spectat unam, cardini
Cuicunque cœli subjacet.

Arcana vis hæc Indico
Nos traxit huc a littore,
Ut non trahat potentius
Ferrum. flex Heraclia:
Virtutis ut propius tuæ
Claro fruamur lumine,
Et patriis munusculis
Teltemur observantiam.

3. *Najades Regi.*

NON sic luciferi viator ortu
Gaudet, navita non serenitate;
Felix, pusio, nuncius tui ortus
Nostra ut pectora mœsta recreavit.

Quare munera Najades pusilla
Hæc damus tibi: nec tamen pusilla,
Si non munere pectus æstimetur,
Verum e pectore munus æstimetur.

4. *Fauni Reginae.*

VIRTUTE, ingenio, Regina, & munere formæ
Felicibus felicior majoribus,
Conjugii fructu sed felicissima, cujus
Legati honorant exteri cunabula:
Rustica quem donis reverentur numina, filvis
Satyri relictis, Najadesque fontibus.
Faunos in melius properantis pignora secli
Responsa ferre cœlitum Rex hæc jubet:

Omnia

Omnis in hunc rerum consensit machina Regem,
 Non forte lectum aut lege, sed fato datum.
 Non aliter quam natura novere magistra,
 Monstrante nullo, apiculæ suum ducem.

5. *Oreades Regi.*

MONTANA dona montium Ni forte malis avios per anfractus
 celentes Nemorum, relictis capreis, Na-
 Secreta ¹ Oreades nunc damus te- pæas
 nellos Captare capreis non minus fugaces,
 Catulos ferarum: firmius vigebit Sed capreis capi minus paventes:
 Cum corpus annis, acribus Molossis Cupiesque silvarum horridos recess-
 Sequeris ipse capreas fugaces, sus
 Aprofque claudes nexibus plagarum: Præferre forsan oppidis superbis.

V A L E N T I N I A N A.

I.

FESTA Valentino rediit lux: frigora languent,
 Et liquat horrentes mitior aura nives.
 Jam propior propiorque novo se lumine vestit
 Phœbus, & aurato purior axe micat.
 Findere jam tenero meditatur cuspide terram,
 Gramen & in virides luxuriare comas.
 Cortice laxato gemmas jam parturit arbos:
 Mitis inquit regnum jam Cytherea suum.
 Pabula persultant lætæ pecudesque feræque,
 Quisque sibi sociam jam legit ales avem.
 Inde sibi dominam per sortes quærere in annum
 Mansit ab antiquis mos repetitus avis.
 Quisque legit dominam quam casto observet amore,
 Quam nitidis fertis obsequioque colat:
 Mittere cui possit blandi munuscula veris,
 Pallentes violas, purpureamve rosam:
 Quæque suis vicibus nascens sufficit annus
 Munera, temporibus non aliena suis.
 Nos quibus & jam flos melioris decidit ævi,
 Nec niteant horti, nec renovetur ager;
 Serta tamen dominæ nostro ex Helicone petamus,

Frigo-

¹ Ita omnino legendum, levissima mutatione, *Oreades*, non *Orcades*, prout in omnibus libris habetur, quod non modo metri legibus & communi horum carminum inscriptioni repugnat, sed etiam sententiam aut nullam aut absurdissimam reddit.

Frigoribus nullam depositura comam :
 Et Veneri castæ castum libemus honorem,
 Et veteres repetat sobria Musa jocos.

2. *Ad Mariam Flaminiam sorte Reginam.*

REGIA, Flaminia, jamdudum sceptrā teneres,
 Si genus aut virtus regia sceptrā daret.
 Si det sceptrā decus, dominæque potentia formæ,
 Non decor aut forma est dignior ulla tua.
 Si studiis hominumque favent bona numina votis,
 Jam tibi regna hominum vota precesque dabant.
 Si Dea non stabilis rerum moderatur habenas,
 Surda aures, cæco lumine, mentis inops,
 Heic neque surda fuit, nec cæca, aut mentis egenā,
 Cum tribuit dextræ sceptrā tenenda tuæ:
 At si cæca fuit, si surda, aut mentis egenā,
 Virtutem cæcæ credo fuisse ducem.

3. *Ad Eandem.*

CUNCTA tuo cum colla jugo det sponte juvenus,
 O post sceptrigeram forma secunda Deam:
 Esse tamen cæcam Sortem ne crede, quod ævo
 Me tibi mancipium deteriore dedit.
 Commendent juvenes aut forma, aut gratior ætas:
 At solet in senibus certior esse fides.
 Ut sua dant animos illis bona cognita, sic me
 Sors tenuis dominam demeruisse jubet.
 Ergo mei quanto minor est fiducia, tanto
 Major erit certam cura probare fidem.

4. *Ad Eandem.*

ACCIPE quos foetus tibi fertilis educat annus,
 Flaminia, o ævi flosque decusque tui:
 Non capiti ornatum; neque enim splendescere pulcher
 Externi cultus munere vultus eget:
 Sed magis ut noscas, ubi ver aspexeris anni,
 Quam cedant veri tempora verna tuo.

5. *Ad Eandem.*

FLORET ager, florent horti, se floribus arbor
 Induit: honori cuncta serviunt tuo.

Sed

Sed tamen alterno lapsu natura recurrens
 Variare poterat temporum credi vices,
 Ni nostri ingenii, quod jam defloruit, ævum
 Sterili in senecta parturiret carmina;
 Carmina naturæ non edita sponte, sed auræ
 Tui favoris spiritum debentia.

6. *Ad Mariam Betonam pridie Regalium Reginam sorte ductam.*

REGNO animus tibi dignus erat: tibi regia virtus:
 Et poterant formam sceptrum decere tuam.
 Fortuna erubuit sua munera sola deesse:
 Quæ tibi nunc plena dat cumulata manu.
 Cumque tibi immunem dederit livoris honorem,
 Non fatis est tardam visa loisse moram:
 Ni Regina, orbis longe dignissima scepro,
 Gauderet regno læta subesse tuo.

7. *Ad Eandem.*

AN querar? an potius fortunæ munera laudem,
 Quæ me Betonæ mancipat imperio?
 Quo mihi forma decens hoc tempore? cum mihi nulla
 Spes superest, quod sit mutua cura mei.
 Si fortuna mihi melior, melioribus annis
 In me munifica sic foret usa manu:
 In cinerem subito cecidissem versus, eratque,
 Quod mihi vita brevis, pœna futura levis.
 Nunc face fors lenta torret, nec dat mihi vitæ
 Gaudia, nec subitam dat mihi mortis opem.
 Sed seu vita manet, vel mors, hoc gratulor unum,
 Sub dominæ arbitrio est vitæque morsque mea.

8. *Ad Eandem.*

QUÆ melior meritis mihi fors, Betona, dedit te,
 Hæc cito sed meritis det precor æqua tuis.

9. *Ad Eandem.*

HORRET hiems, nec prata nitent, neque floribus horti,
 Unde queam dominæ festa parare meæ
 Quique fuit cultu Musarum fertilis hortus
 Ingenii, ætatis frigore stringit hiems.
 Si tamen adspiret Zephyrus Betonidos auræ,
 Hic etiam in vernas luxuriabit opes.

GEORGII BUCHANANI SCOTI
MISCELLANEORUM
LIBER.

I. *Ad invictissimum Franciæ Regem Henricum II. post victos Caletes.*

NON Parca fati conscia, lu-
bricæ
Non fortis axis sistere ne-
scius,
Non siderum lapsus, sed unus
Rerum opifex moderatur or-
bem:
Qui terram inertem stare loco ju-
bet,
Æquor perennes volvere vortices,
Cælumque nunc lucem tenebris
Nunc tenebras variare luce:
Qui temperatæ sceptrâ modestiæ
Dat, & protervæ frena superbiæ:
Qui lacrymis scædat triumphos,
Et lacrymas hilarat triumphis.
Exempla longe ne repctam: en ja-
cer
Fractusque & exspes, quem gre-
mio suo
Fortuna fotum, nuper omnes
Per populos tumidum ferebar.
Nec tu, secundo flamine quem su-
per
Felicîtatis vexerat æquora,
Henrice, virtus, nesciisti
Imbriteræ fremitum procellæ.
Sed pertinax hunc fastus adhuc pre-
mit,

Urgetque pressum: & progeniem
sui,
Fiducia pari tumentem
Clade pari exagitat Philippum:
Te, qui minorem te superis geris,
Culpamque fletu diluis agnitam,
Mitis parens placatus audit,
Et solitum cumulat favorem:
Redintegratæ nec tibi gratiæ
Obscura promit signa. Sub algido
Nox Capricorno longa terras
Perpetuis tenebris premebat;
Rigebat auris bruma nivalibus,
Amnes acuto constiterant gelu,
Deformis horror incubabat
Jugeribus viduis colono:
At signa castris Francus ut extulit
Ductorque Franci Guisus agminis,
Arrisit argenti sub Arcto
Temperies melioris auræ.
Hiems retuso languida spiculo
Vim mitigavit frigoris asperi:
Siccis per hibernum serenum
Nube cava stetit imber arvis.
Stravit quietis æquora fluctibus
Neptunus, antris condidit Æolus
Ventos, nisi Francas secundo
Flamine qui veherent carinas.
Per arva nuper squalida, & ignibus
Ad-

*1 Ad invictissimum Franciæ Regem] Edit. Henrico II. Francorum Rege invictiss. re-
Rob. Stephani 1558, De Calæto nuper ab cepta.*

' Adhuc BRITANNIS pene ca- Æquor procellis, terra paludibus,
 lentia, Armis BRITANNUS, mœnia
 Cornu benigno commeatus feculis
 Copia luxurians profudit. Invieta longis, insolentes
 Idem ut reductas abdidit oppidis Munierant animos Caletum:
 Francus cohortes, mitis hiems modo Loræna virtus, fueta per invia
 Se rursus armavit procellis, Non usitatum carpere tramitem,
 Et positas renovavit iras. Invieta devincendo, famam
 Stant lenta pigro flumina marmore, Laude nova veterem refellit.
 Canisque campi sub nivibus latent, Ferox BRITANNUS viribus an-
 Diverberatum sævit æquor tehac,
 Horriferis Aquilonis alis. Gallisque semper cladibus imminens,
 Ergo nec altis tuta paludibus Vix se putat securum ab hoste
 Tulere vires mœnia Gallicas, Fluctibus Oceani diremtus.
 Nec arcibus tutæ paludes Regina, pacem nescia perpeti,
 Præcipitem tenuere cursum. Jam spreta mœret fœdera, jam Dei
 Loræne princeps, præcipuo DEI Iram timet sibi imminentem,
 Favore felix, præcipuas DEUS Vindicis & furia flagellum.
 Cui tradidit partes, superbos Cives & hostes jam pariter suos
 Ut premeres domitrice dextra. Odit pavetque, & civium & ho-
 stium
 Unius anni curriculo, sequens Hirudo communis, cruorem
 Vix credet ætas promeritas tibi Æque avide sitiens utrumque.
 Tot laureas, nec si per auras Huic luce terror Martius affonat,
 Pegasea veherere penna. Diræque cædis mens sibi conscia,
 Cessere saltus ninguidi, & Alpium Umbræque nocturnæ quietem
 Inferta cœlo culmina, cum pater Terrificis agitant figuris.
 Romanus oraret, propinquæ ut ² Sic læsa pœnas Justitia expetit,
 Subjiceres humeros ruinae. Fastus superbos sic Nemesis pre-
 Defensa Roma, & capta Valentia, mit,
 Coacta pacem Parthenope pati, Sic mitibus justisque præbet
 Fama tui Segusianus Mitis opem Deus atque justus.
 Barbarica face liberatus.

II. ³ In Castitatem.

CASTITAS biandi domitrix Labe cum puras soboles colebat
 amoris, Aurea terras. Casti-
 Castitas vitæ specimen prioris,

1 Adhuc Britannis pene calentibus] Ibid. plus, Elizabethæ Anglæ ad Mariam
 Adhuc Britannis pene calentibus. Scotam tum legatus (Epist. ad Gul. Cæ-

2 Sic læsa pœnas] Abest ab Editione cilium 27 Feb. 1564. Bibl. Cotton. Ca-
 Rob. Stephani postreimum hoc terrasti- lig. B. 10.) se lautissimo convivio Edim-
 chon. burgi fuisse susceptum, in quo ad majo-

3 In Castitatem Narrat Tho. Randol- rem celebritatem variz larvæ erant ex-
 Tom. II. cogi-

Castitas ¹ vitæ specimen futuræ,
 Morte cum victa sociata membris
 Pura mens puris radiantis aulam
 Incolet æthræ.
 Una nec certam Veneris sagittam,
 Jura nec fati metuis severi,

Quippe quæ rursus moriente major
 Morte refurges.
 Pura cum puris agites ut ævum
 Angelis, quorum studium secuta
 Colliges fructus socios secundæ
 Reddita vitæ.

III. De amore *Cossæi* & *Arete*.

QUO te sub antro, ² quo nemorum avio,
 Ætius levantem frigore ³ languido
 Cossæus aspexit, profanis
 Cerni oculis, Arete, insolentem?
 Tu cura es illi, seu roseo dies
 Arridet ⁴ ortu, seu medio dies
 Incandet æstu, sive cœlum
 Nox tacitis operit tenebris.
 Tu si vocaris, per juga Caucasi
 Te belluosi, torrida solibus
 Per tesqua Maurorum, per æquor
 Puppibus indomitum sequetur.
 Non tecta tectis, prædia prædiis,
 Aurumve stratis cogere montibus,
 Non ⁵ certat Eoum decoris
 Oceanum spoliare gemmis:
 Non otiosa lentus inertia
 Vitæ fugacis ver breve carpere,
 Somnoque jucundo molestas
 Ægri animi relevare curas.
 Unam ⁶ irretorto lumine te videt,
 Unam inquieta sollicitudine
 Te spectat absentem, invocatque,

Te dominam veneratur unam.
 Non ille comta molle nitens coma
 Te, nec Sabæis ambit odoribus;
 Non ⁷ improbus captat dolosis
 Illecebris animum rebellem.
 Sed luce ferri luctifica minax,
 Pectusque squamis asper aheneis,
 Aut spumeos frenos fatigans
 Quadrupedis præeuntis Euros:
 Qualis virentem Mars prope Strymona
 Exercet acrem quadrijugum fugam,
 Seu Parthiæ cladem feroci,
 Seu gelido meditatur Istro.
 Nec tu labores despicias anxios,
 Te nacta dignam scilicet indolem,
 Nec credulum pascens amorem
 Spe sterili crucias amicum.
 Seu per procellis fœta nivalibus
 Prærupta, & Alpes agmen agit feras,
 Seu per tumentes imbre fluctus,
 Seu validas labefactat arces:
 Tu dux per Alpes pandis iter feras,

Amnes

cogitata. Primum enim missum præferebat Cupido, carmen Italicum decantans. Secundum comitabatur virgo venustissima, quæ Castitatis personam gerens hos versus *Castitas blindi*, &c. modulabatur. Tertiæ denique mensæ apparuit puer, Temporis faciem mentitus, ministris carmen illud accinentibus quod habetur Miscel. xvi. *Amata telis dextram*, &c.

¹ *Vitæ specimen future*] Prædict. Epist.

vite specimen secunda.

² *Quo nemorum avio*] Editio Ifr. Taurini anno 1590, *quo nemore avio.*

³ *Languido*] Ifr. Taurinus, *languidos.*

⁴ *Arridet*] Ita Taurinus, alii autem omnes, *Arristi.*

⁵ *Certat*] Taurin. *cuvat.*

⁶ *Irretorto lumine*] Vide quæ nos supra ad Ptal. XXXIII. 59.

⁷ *Improbis captat dolosis*] Taurin. alii vero, *improbis captat dolosus.*

Amnes frementes pontibus alligas :
 Tu claustra portarum revellis,
 Et peragis sine cæde ¹ bella.
 Quacunquē ² justas, te duce, ver-
 terit
 Cossæus iras, ³ luridus anteit
 Pallor, tremor, terror, pavor-
 que
 Depositis male fortis armis.
 Tu dura Rhēni pignora, & asperos
 Lari colonos, tu Ligurem levem
 Et ⁴ Cantabrum exarmas, docef-
 que
 Indocili juga ferre collo.
 Quacunquē amicos, te duce, ver-
 terit
 Vultus, per agros pax nitet aurea,

Pax læta securas per urbes
 Fundit opes facilemque so-
 -mnum:
 Hostes quietis, fraus male callida
 Et vis ⁵ faceffunt; cana iterum Fi-
 des
 Terras revisit Veritasque,
 Justitiæ reducis fōrores.
 O Diva, custos pacis amabilis,
 Bellique formidabilis arbitra,
 Quæ jura fatorum superba
 Non metuis dominasque Par-
 cas:
 Fac ne maligni injuria temporis
 Tot vestri amoris pignora d'leat,
 Aut obruat cæcæ sepulta
 Sub tenebris taciturnitatis.

IV. *Ad Franciscum Olivarium Franciæ Cancellarium, Εὐχαριστικὸν.*

SI quod sub antro Castalio latet
 Carmen repostum, quod fera ro-
 bora,
 Quod saxa ducat, fluminumque
 Præcipites remoretur undas?
 Nunc prome sacri, Calliope, chori
 Regina, Olivari & memora piam
 Mentem Camœnarum erga alu-
 mnos,
 Et memori refer ore grates:
 Qui, quamquam ab alto culmine
 Gallicæ
 Rei gubernet munia publicæ, &
 A Rege permissas habenas
 Imperio moderetur æquo,
 Nec fasci iniquo subditus ingemit,
 Nec re secunda turgidus intumet,
 Utraque fortuna peræque

Infragilibusque animique rectus.
 Interque curæ pondera publicæ
 Martisque vixdum ⁶ compositas mi-
 nas,
 Non negligit ceu se minores
 Vulgi humiles tenuis querelas.
 Et quanquam honoris contigit hunc
 gradum,
 Quo celsius nil ambitio impotens
 Sperare possit, pectorisve
 Compositi moderamen optet:
 Olim in juventa Pieridum comes
 Clarus per illas redditus, ac potens,
 Agnoscit acceptos honores,
 Pieridum pater ac patronus.
 Quod si ad Garumnæ litora Vasco-
 nis
 Abs te impetrato perfruar otio,
 Liber-

¹ *Bella*] Taurin. *regna.*

² *Quacunquē*] Taurin. *Quocunquē*: &
 ita etiam versu post hunc octavo.

³ *Luridus*] Idem, *pallidus.*

⁴ *Et Cantabrum*] Idem, *Tu Cantabrum.*

⁵ *Faceffunt*] Idem, *faceffit.*

⁶ *Compositas minas*] Isr. Taurin. *com-*
positi minas.

Liberque curis entheoque Pieridum furiatus œstro; Si nostra cultus indiga splendori Camœna, silvis aptior asperis, Aulæ reformidet nitorem	Et dociles melioris urbes, Echo loquaci te scopulo latens, Amnisque densa cinctus arundine, Fontesque, Olivari, sonabunt, Et virides nemorum recessus.
--	--

V. *In Polyonymum.*

L Ufitanicus unus es mare ultra, & Citra Algarbicus, Indicusque, Arabique, Persicus, Guineusque, & Africa- nus, Congusque, & Manicongus & Za- lophus: Nec tuis titulis abest superbis Æthiops nimio perustus æstu, Nec circum triplicem refusus or- bem Cunctorum Oceanus parens aqua- rum:	Nec portus, neque merx, neque insula ulla est, Lucelli unde levis refulget aura, Quæ te non titulo augeat. Tot ergo Cui sunt nomina, nonne jure Re- gem Multis nominibus vocabo magnum? Sed Rex nominibus tot ille magnus, Si belli furor, aut mare æstuosum Occludat piperariam tabernam, Famam ¹ fœnore pransitabit emtam, Versuram faciet vel esuribit.
--	---

VI. *In Leonoram.*

CUM faciem nimbo madidam, Leonora, viderem,
Et cerussatas arte nitere genas,
Pingere credideram solum te scire: probavi
Ex facie doctam terque quaterque manum.
At simul aurato mihi fulserat annulus ære,
Quæque nitet digitis vitrea gemma tuis;
Non animo tantum didici te fingere, verum
Certant cum vaftris æmula signa dolis.
Fictum animum, pictamque cutem, fraudesque latentes
Æs breve tam certis exprimit indicibus,
Ut te non melius potuisset pingere Apelles,
Fingere vel fuso doctius ære Myron.

VII. *Ad Peiridem Lenam.*

LENA tibi est genitrix, tu matris filia pellex,
Et tua suscipiet filia matris onus.
Cumque tibi fratrem prudens natura negasset,

In

¹ *Famam fœnore]* Deest hic versus in editione Taurini.

In Monachis fratrum tu quoque nomen amas.
 Quam bene quod primis pater est tibi mortuus annis,
 Ne natæ jam plus quam pater ille foret.
 Exulat extremos tibi vir depulsus ad Indos,
 Proque viro lixas diligis atque coquos.
 Consobrina suos tecum partitur amores,
 Et tibi criffanti Æthiopissa tribas.
 Nescio quid monstri celas, Leonora, reclusi,
 Quando tibi solum monstra pudenda placent.
 Impietas odisse suos est maxima, verum
 Impietas sic est major amare suos.

VIII. *Ad Henricum II. Franciæ Regem de soluta urbis Mediomatricum obsidione.*

COELO vetustas intulit Herculem,
 Mirata monstros lethiferam manum:
 Flammiſque ſtellatus refulget
 Saxificæ domitor Medusæ.
 Si poſcat æquo nuda ſub arbitro
 Virtus honores, impiger Hercules,
 Henrice, concedet priores
 Jure tibi volucerque Perſeus.
 Nam multiformi tu numeroſus
 Hydra, Meduſa peſtiferum magis
 Monſtrum repreſſiſti, impetulque
 Prodigii retudiſti inanes.
 Occaſum & Arcton jam comitem
 trahens,
 Et arma Eoæ Carolus Auſtriæ,
 Torrentis hiberni petebat
 More furens populator urbes.
 Sub Semimauro Cæſare, pro pudor!
 Germana virtus ceſſerat, Italum
 Indocta libertas tyranni

Ferre jugum tacite fremebat.
 Spes inquietæ blanda cupidinis
 Nutrix in orbem vota tetenderat,
 Rerumque factus ſomniabat
 Imperium, male certus augur.
 Tu bellicoſæ dux bone Galliæ
 Sperare promptam cuncta ſuperbiam
 Compeſcuiſti: tu dediſti
 Indomito laqueos furori.
 Quis vultus illi? ¹ qui dolor intimis
 Arſit medullis? ſpiritus impotens
 Cum clauſtra ſpectaret Moſellæ
 Et juvenum intrepidam coronam.
 Sic unda rupes ſæviti in obvias,
 Clauſus ² caminis ignis inæſtuat,
 Hyrcana ſic tigris cruento
 Dente ſuas furit in catenas.
 Sed nota Marti ³ dextra Bironii,

Mu-

¹ *Qui dolor*] Hæ. Taurinus, *quis dolor*.

² *Clauſus caminis ignis*] Idem, *ignis caminis clauſus*.

³ *Dextra Bironii*] Vir genere & literis juxta ſpectabilis D. Jacobus Mackenzæus ſupremæ apud Scotos in rebus civilibus Curix Senator digniſſimus, hujus carminis exemplar, ad calcem Hiſtoriæ

Hæc. Boëthii adſcriptum, benigne mecum communicare dignatus eſt, cætera fere cum vulgatis editionibus conſentiens, præterquam quod hoc in loco, pro *dextra Bironii*, *dextra Guifi* legatur: & ita quidem primum ſcripiſſe crediderim Buchananum, poſtea vero *Guifi* odjo incitatum, ejus loco *Bironium* ſubſtituiſ-

Murisque virtus impatiens regi

Ut fulsit, & pulsi procella

Cornipedum tremuere campi;

Ceu nocte sueta degeneres ferae

Vexare caulas in timidum pecus

Fortes, ad aspectum leonem

In latebras pavidæ recurrunt :

Sic ille nuper spe insatiabili

Complexus orbem, robora Galliae

Spectare vix ausus, recurrit

Ad solitas male cautus artes.

IX. *Ad Juventutem Burdegalensem.*

VASCONIS tellus, genitrix
virosum

Fortium, blandi genitrix Lyæi,

Cui parens frugum favet, & relictis

Pallas Athenis.

Te licet claris decoret triumphis

Martius belli labor, & vetusti

Nominis splendor, seriesque longum

Ducta per ævum :

Ni tamen doctas foveas Camœnas

Et bonas artes opera fideli,

Spes tuas vano studio in futuros

Porrigis annos.

Non enim moles Pariae columnæ,

Phidiæ aut vivax ebur, aut Myro-

nis

Æra mansuræ poterunt sacrare

Nomina famæ.

Obruet longos cita mors labores,

Obruet claros titulos opesque;

Saxa findentur vitiata feræ

Dente fenestæ.

Mulciber quamvis & iniqua Juno

Verterint urbem Priami superbam,

Illa Smyrnæis inimica pensat

Fata Camœnis :

Nec suo mallet cineri superstes

Ilium Eois dare jura terris,

Qua patent ¹ nigros Rhodope ab
nivosa

Usque sub Indos.

Sola doctorum monumenta vatum

Nesciunt fati imperium severi,

Sola contemnunt Phlegethonta, &

Orci

Jura ² superbi.

X. *Marco Antonio Monlucio.*

MONLUCI, armatæ regeres ut frena cohortis,
Supra annos virtus consiliumque dedit.

Supra annos animi vis Martia perdidit ausum

Obvia fulmineo pectora ferre globo.

³ Quem super astantem muros prius horruit hostem,

Postea defuncti vindicis ossa colit.

XI. *Ca-*

se. Cæterum, quamvis *Bironii* virtus hac in re egregie enituerit, præcipuam ramen gloriam penes *Gustium* fuisse testatur *Thuanus Hist. lib. XI.*

¹ *Nigros*] *Ifr. Taur. fuscus.*

² *Jura superbi*] *Idem, Jura severa.*

³ *Quem super astantem muros, &c.*] *Fœdam hunc locum maculam inquinasse*

jam olim mihi persuaseram: at ea qua præcipue parte lateret, quove demum pacto tolleretur, non ante quam schedæ prelo darentur, ulla arte deprehendere valens, coactus sum rem pene deploratam tum intactam relinquere. Tandem vero cum hujus *Monlucii* genus & fortunam paullo accuratius cognossem, e vestigio

X I. *Calendæ Majæ.*

SALVETE ¹ sacris deliciis sacrae Talis beatæ incubat insulis
 Majæ Calendæ, lætitiæ, & mero, Felicis auræ perpetuus tepor,
 Ludisque dicatæ, jocisque, Et nesciis campis tenectæ
 Et teneris Charitum choreis. Difficilis, querulique morbi.
 Salve ² voluptas, & nitidum decus Talis silentium per tacitum nemus
 Anni recurrens perpetua vice, Levi susurrat murmure spiritus,
 Et flos renascentis juventæ Lethenque juxta obliuiosam
 In senium properantis ævi. Funereas agitât cupressos.
 Cum blanda veris temperies novo Forsan supremis cum Deus ignibus
 Illuxit orbi, primaque secula Piabit orbem, lætaque secula
 Fulserit ³ flauenti metallo Mundo reducet, talis aura
 Sponte sua sine lege iusta: Ætherios animos fovebit.
 Talis per omnes continuus ⁴ tenor Salve fugacis gloria seculi,
 Annos repenti rura Favonio Salve secunda digna dies nota,
 Mulcebat, & nullis feraces Salve vetustæ vitæ imago,
 Seminibus recreabat agros. Et specimen venientis ævi.

XII. *Alexandro Cocburno.*

INGRATIS vexata hominum Natura querelis,
 Et sterilis lassis credita visceribus,
 Cocburnum in lucem dedit, & rude pignus alendum
 Mnemosynes natis tradidit & Sophiæ:

Sors

vestigio loci vitium mihi indagasse sum visus. Res autem, referente nobilissimo scriprore Aug. Thuano Hist. lib. xvii. ita se habebat. M. Ant. Monlucius filius erat Blasii Monlucii Ducis ac Marefcalli Franciæ strenuissimi. Is, ardente inter Philip-pum Hispanum & Paulum V. Pontificem Rom. bello, captaque a Duce Albano Ostia anno 1556, studio gloriæ pro-uetus, cum in statione esset, negotium in se suscepit Ostiæ, (quam Galli recupe-rare destinabant) situm fossæque altitu-dinem cognoscendi: verum loco diligen-ter considerato, dum redit, sclopeti ictu in pectus accepto vulneratus est, vixque in Strozii Ducis Galli hospitium illa-tus, & lecto impositus, satis temporis habuit antequam exspiraret, quo vere ac plene Strozium de re omni certio-rem redderet. Ex his plane liquet [Post-ea] hic ab indiligente, aut rei gestæ

ignaro exscriptore pro [Ostia] substitu-tum: quo vocabulo suo demum loco re-stituto, facile sibi constar totius Epi-grammatis, aliter inexplicabilis, vis & sententia. Rem vero ulterius confirmare videtur Joach. Bellaji in eundem Mon-lucium Epitaphium:

Littora Dardaniæ quondam ut contingere pri-mus

Dum cupis, & primus, Protefilæ, cadis:

Sic cupidus pugne fossa Monlucius hostem

Dum prohibet primus, primus ab hoste cadit.

Hostia prima fuit Monlucius, Ostia nempe

Haud alia poterat conditione capi.

At vos, ne hæc decimum, Gal'i, vos ducat in annum

Ostia, Monluci pectora quisque gerat.

1 Saeris] Ifr Taur. festis.

2 Voluptas] Idem, venustas.

3 Fulserit] Ifr. Taurin. Fluxere.

4 Tenor] Idem, decor.

Sors, ubi maturis accessit robur ab annis,
 Addidit & dotes ambitiosa suas.
 Sed sibi præferri Virtutem irata, doloris
 Exegit pœnas vindice morte sui.
 Si numeres annos, cecidit florente juventa,
 Si studia & mores & benefacta, senex.

XIII. *Ad Thomam Cromelium Anglum.*

PORTUS & afflictis statio tutissima rebus,
 Et nostro miseris sola sub axe salus,
 Vindice quo floret pietas rediviva parentum,
 Sanctaque cum nivea simplicitate fides:
 Illius haud duro munuscula suscipe vultu,
 Mente tuus tota qui cupit esse cliens:
 Qui vagus, exul, inops, terra jactatur & unda,
 Per mala quæ fallax omnia mundus habet,
 Dum ferus ¹ hinc sævit veterani exercitus hostis,
 Dum tonat horrificas Principis aula minas,
 Dum nivibus canent impervia culmina montes,
 Dum valles nimis impediuntur aquis:
² Post mala tot fessus velut Atthida stratus ad aram
 Ante tuos supplex offero dona pedes,
 Ingeniū sterilis tenui de messe maniplos
 Quos dat non fallax, sed male cultus ager.
 Si placeant, librum, si non, amplectere mentem,
 Majus erit voto, si fit utrumque, meo.

XIV. *Epi-*

¹ Hinc] Ita Taurinus, at And. Hart,
 & alii omnes, huic.

² Post mala tot fessus velut Atthida stratus
 ad aram] Aram Misericordiæ Athenis
 nobilissimam intelligit, quam luculentis
 versibus describit Stadius Theb. XII. 481.

*Urbe fuit media nulli concessa potentum
 Ara Deum, mitis posuit Clementia sedem,
 Et miseri fecere sacram: sine supplice nun-
 quam*

*Ille novo, nulla damnavit vota repulsa.
 Auditi quicumque rogant, noctesque dies-
 que*

*Ite datum, & solis numen placare quere-
 lis. &c.*

Ejus etiam meminit Claudianus, Bell.
 Gild. 404.

——— *Si flentibus aram,
 Et proprium miseris numen posuistis Athenæ.
 Indeque natum falsum illud Demonactis
 Cynici aditium, qui cum videret A-
 thenienses hoc agere, ut Corinthiorum
 exemplo gladiatorum spectacula in ur-
 bem inducerent, Ne prius, inquit, Athe-
 nienses hæc decernatis, quam Misericordiæ
 aram subvertatis. Lucianus in ejus vita.
 Atthida autem aram dixit Buchananus,
 pro Atheniensem vel Atticam, pari modo
 quo Virgilius Sicelides Musæ pro Sicilia,
 & Libystidos urse pro Libycæ.*

XIV. *Epitaphium Nicolai Baconis Procancellarii Angliæ.*

H IC Nicolaum ne Baconem conditum	Neu morte raptum crede, qui unica brevi
Existima illum tamdiu Britannici	Vita perennes emerit duas: agit
Regni secundum columen, exitium	Vitam secundam coelites inter animus:
malis,	
Bonis asylum; cæca quem non ex-tulit	Fama implet orbem, vita quæ illi
Ad hunc honorem fors, sed æquitas,	Hac ¹ posita in ara corpus animi ce-
fides,	lim domus,
Doctrina, pietas, unica & prudentia.	Ara dicata sempiternæ memoriæ.

XV. *Ad Henricum VIII. Angliæ Regem.*

FAMA levis (si certa² fides adhibenda poëtis)
 Ex humili enascens paullatim affurgit, & alto
 Vertice cæruleo sese inserit ardua cœlo.
 Quippe velut tenui nascens de fomite rivus
 Per tacitas primum nullo cum murmure valles
 Serpit, & ut patrii se sensim e margine fontis
 Largius effudit, pluvios modo colligit imbres,
 Nunc lacubus sese pigrisque paludibus auget:
 At postquam spatium vires accepit & undas,
 Spumeus effractis prorumpit in æquora silvis.
 Sic primo summissa metu vaga fama susurrat;
 Mox vulgo insinuat se: postquam audacia crevit,
 Torva oculos, vultuque minax, atque ore procaci,
 Certa auget dubiis, miscet mendacia veris.
 Illa sed in cunctis nimium Dea prodiga, facti
 Infestique loquax, in te tamen invida laudis,
 Parca sui, studioque animi deprensa maligno est.
 Nam licet ingenti præconia fuderit ore,
 Speque tui adventus animos implevit & aures,
 Laudibus inferior tanto est virtute tuique
 Dotibus ingenii, quanto se attollere vero

Altius

¹ Posita] Mallet posuit.
² Fides adhibenda Poëtis] Adhibere fidem hoc sensu a nullo purioris Latinitatis auctore dici supra annotavimus ad Epig. xv. v. 2. Cæterum Buchananano ob oculos fuisse videtur illud Aufonii Epist. x. Si qua fides falsis unquam est adhibenda poëtis.

Rectius tamen addenda dixisset, ad exemplum Ovidii Met. xv. 361.

Si qua fides rebus tamen est addenda probatis:

Quamquam & ibi in nonnullis membranis adhibenda repererit Cl. Nic. Heinsius.

Altius & vano solita est splendere fuce.
 Illa quidem haud falso mentis celebravit acumen,
 Ingeniumque capax, & primis semper ab annis
 Pectora Cecropiæ studiis addicta Minervæ:
 Nec tacuit recti memorem, sanctæque tenacem
 Justitiæ mentem, miserisque in rebus egenis
 Præsidium, pœnamque malis; nulloque favore
 Ancipites inter corda inclinantia lites.
 Magna (nec inficior) sunt hæc, sed summa tuarum
 Non ibi consistit laudum nec terminus hæret.
 Scilicet in tanto fortis splendore secundæ
 Nosse modum, quantoque supra virtutibus omnes
 Omnibus emineas, ¹ tanto submissius æquo
 Te gerere in cunctis, tetrico nec honore severum,
 Nec fracta gravitate levem, non ore superbum,
 Non tristem aspectu, vultusque horrore minacem;
 Sed comem, placidumque bonis, placabilis iræ,
 Quique magistratus largissima frena remittas
 Sponte tua, salva quoad majestate liceret.
 Hæc tua te virtus Diis immortalibus æquum
 Efficit, atque hominum supra fastigia tollit.

XVI. *Mutuus Amor.*

ARMATA ² telis dexteram,
 Lævam veneno seviat
 Mors: cuncta tempus demetat
 Falce, aut senecta deterat:
 Non mortis hoc propinquitas,
 Non temporis longinquitas
 Solvet, fides ³ quod nexuit
 Intaminata vinculum.
 Mors & senectus obruit
 Cum Scipione Lælium,

⁴ Canam fidem non obruit,
 Non pectorum constantiam.
 Durabit usque posteris
 Intaminata seculis
 Sincera quæ Britannidas
 Nescit fides Heroidas.
 Rerum supremus terminus
 Ut astra terris misceat,
 Regina Scota diliger
 Anglam, Angla Scotam diliget.

XVII. *In*

¹ Tanto submissius æquo] Ita Hart. Cairns & Elzey. 1621. pro quo reliqui omnes æquum, inepre, mea sententia, reposuerunt.

² Armata telis] Vide quæ nos supra ad Misc. II.

³ Quod nexuit Intaminata vinculum] MS. in Bibl. Cotton. quod vinculum Intaminata nexuit.

⁴ Canam fidem non obruit] Prædict. MS. & rectius, opinor, obruet,

XVII. *In Leonoram.*

SICCINE de nostra nunquam egrediere culina,
 Pinguibus & fies semper amica coquis?
 Utque coquum coquus expellit, fit protinus hæres
 Successorque tuo fit nova præda toro.
 Jamque etiam hesternas deglubere cœpat ofellas,
 Crescit & in mores filia parva tuos:
 Lingit & argentes concreto jure patellas,
 Nudaque jejunæ præripit ossa cani.
 Sic tener, & firmis nondum satis unguibus urfus
 Magnanimo lambit vulnera facta patri.
 Munus obire potest, Leonora, decentius istud
 Longæva senior cana parens Hecuba,
 Efferat annosos rabies cui spumea rictus,
 Et latrat, patulo dum cupit ore loqui:
 Et stipis exiguæ si spes accessit, ¹ adulat,
 Nec quicquam in dura fronte pudoris habet.
 Illa analecta legat, dentes illi ossa fatigent:
 Cum canibus certet de dape pene canis.
 Tu juvenum potius validis obnitere nervis,
 Et facie atque annis concipe digna tuis.
 Filia parva aviam spectet matremque, & utrinque
 Spem capiat vitæ consiliumque suæ.

XVIII. *Ad Eandem.*

VIVE male, Monachique tui, lixæque, coquique,
 Mater edax, illex filia, nigra tribas.
 Ne tamen interea vestri immemor arguar esse,
 Vos penes hoc nostri pignus amoris erit.

XIX. *In Leonoram.*

MENDICIS ætas Monachis tibi prima dicata est,
 Jam tibi maturæ sola culina placet.
 Divinare licet, sed non libet, & pudet, ævo
 Excipies quales deteriore viros.

XX. *In*

¹ *Adulat*] Ita Lucretius & Cicero loquuntur: longe tamen frequentius *adulari* quam *adulare* alii usurpant.

XX. *In Næram*

CUM pulchram roseus dies Næram Noctem deprecor, & diem re-
 ram sco,
 Ostendit mihi, sic miser furore Quæ pulchram mihi referat Næ-
 Inquietus agor, trahor, peruror, ram,
 Ut rursus tacitas amem tenebras, Ceu mali mihi causa sint tenebræ.
 Ceu mali medicina sint tenebræ. Quis vitæ manet ordo me modus-
 At cum nox tenebris opaca cæcis que?
 Jam solis jubar aureum fugavit, Cui vota ut tribuant Dei faventes,
 Et solis jubare aurea refulgens Cum votis neque Dii dabunt faven-
 Jubar splendidiusque, puriusque, tes,
 Formosam mihi sustulit Næram, Ne miserrimus esse perseverem.
 Jam rursus tenebras malas perosus, Hoc Venus probat, & probat Cu-
 Pulchram cernere quæ negant Næ- pido.
 ram, Diis votisque potentior secundis.

XXI. *In Julium I I. Pontificem.*

GENUA cui patrem, genitricem Græcia, partum:
 Pontus & unda dedit, num bonus esse potes?
 Fallaces Ligures, & mendax Græcia; ponto
 Nulla fides. In te singula solus habes.

XXII. *De Nicotiana falso nomine Medicæa appellatæ.*

DOCTUS ab Hesperiiis rediens Nicotius oris,
 Nicotianam rettulit,
 Nempe salutiferam cunctis languoribus herbam,
 Prodesse cupidus patriæ.
 At Medice Catharina, *κίθαρα* luesque suorum,
 Medea seculi sui,
 Ambitione ardens, Medicæ nomine plantam
 Nicotianam adulterat:
 Utque bonis cives prius exuit, exuere herbæ:
 Honore vult Nicotium.
 At vos auxilium membris qui quæritis ægris,
 Abominandi nominis
 A planta cohibete manus, os claudite, & aures
 A peste tetra occludite:

Nectar

I Os claudite, & aures A peste tetra oc- circa meo periculo rescribere, Os claudite,
 claudite] Quis Nicotianam auribus obesse naves d. p. s. o.
 aut prodesse unquam prodiderit? Quo-

Nectar enim virus fiet, Panacea venenum,
Medicæa si vocabitur.

XXIII. *Ad Carolum Cossæum Brixiani Dynastam, post captas Vercellas.*

QUIS me nivosos Alpiùm trans
 ¹ vertices
 Curru volucris deferet?
 Quis nube septum me remotis Pe-
 gasus
 Sisset jugis OEnotriæ?
 Non ut parentum laude Romam,
 vel sua
 Virtute Venetum nobilem,
 Fratrisve ² flammis & sororum lacry-
 mis
 Padum calentem conspicer:
 Sed te, beatæ lux beata Galliæ
 Cossæ, propius ut colam,
 Te mirer Italùm, te Pelasgùm glo-
 riam,
 Splendore fuscantem novo:
 Ceu Sol Dianam, ceu Diana cæteras
 Obscurat astrorum facès.
 Nec pectus hac mi. perculit cupi-
 dine
 Florentis ævi gloria:
³ Seu pertinacem cum Batavum im-
 pelleres,
 Sæva tremendus cuspide,
 Qualis columbas spargit imbelles fuga
 Ales minister fulminis:
 Seu ⁴ cum decoro l'qualidum te pul-
 vere
 Mirata quondam est Ruscino,
 Solum feroces bellicosæ Iberiæ
 Parma morantem exercitus;
 Tunc cum tuorum fida castrorum
 comes

Attonita Virtus par novum
 Spectavit, hinc virum, inde bel-
 lum, & horruit
 Quod fecerat spectaculum.
 Vercella pectus una sollicitat meum,
 Vercella sola macerat,
 Vercella victa, Galliis, dum vincitur,
 Felicior victricibus:
 Virtute tanta cominus cui perfrui
 Indulsit astrorum favor,
 Inusitato quam theatrum cœlites
 Elegerint spectaculo:
 Cum, te chorago, pace cum placi-
 da feram
 Mars copulavit dexteram:
 Bellona mitis frena legum pertulit,
 Innoxioque foedere
 Vis æquitati juncta, jus licentiæ
 Secura pressit compita,
 Salvoque recti & improbi discrimine
 Castris forum se miscuit.
 Quæ nuper inter arma fossarum
 mora,
 Celsæque pinnarum minæ,
 Tot stricta tela, plumbeæque gran-
 dinis
 Procella non exterruit,
 Idem, urbe capta, fronte non tristi
 ferox,
 Non impotens victoria;
 Non ira & odio sævus implacabili,
 Non cfferatus cœdibus;
 Perambulavit liberas metu vias,
 Ceu pace festa, exercitus.

Non

¹ Vertices] Ita Taurinus, alii omnes
 vertices.

² Fratrisve] Ita Taur. alii vero Fra-
 trisque.

³ Seu pertinacem] Ita Hart. alii omnes
 Ceu, & plerique interpellares pro impelleres.

⁴ Seu] Ita Taur. alii omnes, Sed.

Non insolentis militis formidine Matrona cultus exiit:	Leges stupebat non minus vinci - suas,
Non officina clausa merces abdidit, Non hospes aurum credidit	Quam vatis olim Thracii Ad carmen amnes stare, silvas cur- rere,
Solo refoffo. Non pudori filiae Parens, maritus conjugii	Cervo leonem, ovi lupum
Vim expavit ullam. Subitus oppres- sæ sonus	Mitem accubare, & acribus lepu- sculum
Urbis, turbarum & cornuum Clangor, virorum clamor, armo- rum fragor,	Latus Molossis jungere.
Vulgi infidebant auribus. Cædes ob oculos, & fuga, & fer- rum madens	Ego ² hunc triumphum, hac te de- corum gloria, Cossæ, ³ malim cernere,
Cuiore nondum frigido. Volvebat animus quid facere victor, pati	Quam spolia regum, dirutarumque urbium Gazæque pompam barbaræ, Victæque turbæ fletibus plauden- tium
Victus soleret: tot tamen Inter timores vim timere, te duce, Nemo sibi permiserat.	Contaminatum gaudium. Sed quando tanto distitis cælo & solo
Cum tu tot animos militum, tot en- suum	Sors invida id præcluserit, Te prosequemur mente grata, qua licet
Sic temperares impetum: Ceu versat animus corpus unum, & corpore	Et vota nuncupabimus; Haustusque dulcis Liberi libabimus Heroas inter fospites;
Enata ab uno brachia. Natura genitrix tam novam ¹ discor- dium	Canetque victor pariter & victus tuum
Rerum videns concordiam,	Hic robur, hic clementiam.

XXIV. *Joannis Calvinii Epicedium.*

SI quis erit nullos superesse a funere manes
Qui putet, aut si forte putet, sic vivit, ut Orcum
⁴ Speret, & æternas Stygio sub gurgite pœnas,
Is merito sua fata fleat, sua funera ploret
Vivus, & ad caros luctum transmittat amicos.
At nos, invitis quanquam sis raptus amicis
Ante diem, magnis quamvis inviderit ausis
Mors, te flere nefas, Calvine, & funera vanæ

Ludi-

¹ *Discordium*] Libri omnes, *discordiam*,
nullo fere sensu.

² *Ego*] Taurinus, *Ergo*.

³ *Malim*] Ita Taur. alii omnes, *ma-
lui*, metro repugnante.

⁴ *Speret*] Forte *Spernat*.

Ludibrio pompæ, & miseris onerare querelis.
 Liber enim curis, terrenæ & pondere molis,
 Astra tenes, propiusque Deo, quem mente colebas,
 Nunc frueris, puroque vides in lumine purum
 Lumen, & infusi satiatus Numinis¹ haustum
 Exigis æternam sine sollicitudine vitam:
 Quam neque dejiciunt luctus, nec tollit inani
 Ebria lætitia spes, exanimantve timores,
 Quæque animo offundit morbi contagia corpus.
 Hanc ego quæ curis te lux exemit acerbis
 Natalem jure appellem, qua raptus in astra
 In patriam remeas, & post fastidia duri
 Exilii, mortis jam mens secunda secundæ,
 Fortunæ imperio major, primordia longæ
 Ingreditur vitæ. Nam ceu per corporis artus
 Quum subit animus, pigræ vegetatque movetque
 Molis onus, funditque agilem per membra vigorem;
 Quum fugit, exanimum jacet immotumque cadaver,
 Nec quicquam est luteæ nisi putris fabrica massæ:
 Sic animi Deus est animus, quo si caret, atris
 Obruitur tenebris, specieque illusum inani
 Fallaces rectique bonique amplectitur umbras.
 Ast ubi divini concepit Numinis haustum,
 Diffugiunt tenebræ, simulacraque vana faceffunt,
 Nudaque se veri facies in luce videndam
 Exhibet æterna, quam nullo vespere claudit
 Septa caput furvis nox importuna tenebris.
 Hunc ergo in portum cœlo plaudente receptus
 Tu licet in placida tranquillitas pace quiescas,
 Non tamen omnino potuit mors invida totum
 Tollere Calvinum terris; æterna manebunt
 Ingenii monumenta tui: & livoris iniqui
 Languida paullatim cum flamma refederit, omnes,
 Relligio qua pura nitet, se fundet in oras
 Fama tui. Ut nuper falso te nomine Clemens,
 Te Pauli duo, flagitiis & fraude gemelli,
 Te Julii timuit rabies, te nobilis una
 Fraternalis impietate Pius: sic nominis umbram
 Ingeniique tui effigiem post fata timebit
 Vana superstitio: quique olim in sede Quirini
 Triste furens, flammaque minax ferroque tyrannus

Transitu-

¹ *Haustum*] Legendum potius videtur, *haustu*. [Et cur non Gracismus sit, qui familiaris nostro?]

Transtulit inferni cuncta in se ¹ munia regni,
 Imperio Pluto, foedis Harpyia rapinis,
 Eumenis igne, Charon-naulo, triplicique corona
 Cerberus, immissi stupefactus lumine veri,
 Terrificoque tuæ dejectus fulmine linguæ,
 Transferet infernas in se post funera pœnas:
 Inter aquas sitiens, referens revolubile saxum,
 Vulturibus jecur exesus, cava dolia lymphis
 Frustra implens, Ixioneum distentus in orbem.

XXV. *Joanni Areskino, Comiti Marriæ, Scotorum Proregi.*

Siquis Areskinum memoret per bella ferocem,
 Pace gravem nulli, tempore utroque pium;
 Si quis opes sine fastu, animum sine fraude, carentem
 Rebus in ambiguis suspicione fidem;
 Si quod ob has dotes sævis jactata procellis
 Fugit in illius patria fessa sinum;
 Vera quidem memoret, sed non & propria: laudes
 Qui pariter petet has unus & alter erit.
 Illud ei proprium est, longo quod in ordine vitæ
 Nil odium aut livor quod reprehendat habet.

XXVI. *Matthæo Stuardo, Levinia Comiti, Scotorum Proregi.*

REGIS avus, Regis pater, alto e sanguine Regum
 Imperio quorum terra Britannia subest,
 Matthæus: genuit Levinia, Gallia fovit,
 Pulso Anglus thalamum, remque decusque dedit.
 Cœpi invicta manu: famam virtute refelli,
 Arma armis vici, consilioque dolos.
 Gratus in ingratos, patriam justeque pieque
 Cum regerem, hostili perfidia cecidi.
 Care nepos, spes una domus, meliore senectam
 Attingas fato, cætera dignus avo.

XXVII. *Annæ Valsinganiæ Thomæ Randolphi uxori.*

ANNA ² hic Randolphi jaceo cum prole sepulta:
 Et genitrix, uno & mortua & orba die.
 Et genus & facies populo sunt nota: sed uni
 Sat mihi fit mōres complacuisse viro:

Quos

¹ Munia] Libri omnes habent *munia*, bris *Rodolphi*, perperam, vel ipso titulo
 nullo, ut mihi viderur, sensu. indicante, legitur.
² *Anna hic Randolphi*] Omnibus li,

Quos gemitu probat, & lacrymis, curaque fideli;
Nec patitur famam me moriente mori.

XXVIII. *Ad Camillam Morelliam.*

CAMILLA, multo me mihi Doctis Minervam, pectine Apollin-
carior, nem,
Aut si quid ipso est me mihi ca- Cantu Camœnas, & lepore
rius, Vel superes Charites, vel æ-
ques.
Camilla, doctorum parentum
Et patriæ decus & voluptas: Hos ferre fructus, Utenhovi, de-
cet
Ni Gratiæ te plus oculis ament, Laurum, vireto quæ teneram co-
mam
Ni te Camœnæ plus oculis ament, Nutrivit, & ramos refudit,
Nec Gratiâ gratas, nec ipsas Castalio saturata rore.
Esse rear lepidas Camœnas:
Quæ virgo nondum nubilis, artibus

XXIX. *In Rusticum.*

RUSTICUS hem cunctos cum congeminaret ad ictus,
Hiberno properans findere ligna foco:
Syllaba quid toties juvet hem geminata, laborem,
Quærenti uxori, rettulit ille, juvat;
Nempe simul toto contentis corpore nervis
In rimam cuneum fortius ictus agit.
Illa memor Veneris media inter gaudia, telum
Ut penetret magis, hem congeminare jubet.
Nil opus est, inquit, nunc hoc conamine, conjux,
Findere te sane nolo, forare volo.

XXX. *E Græco Simonidis.*

HOMO cum sis, nihil asserere Spatia ætatis promitte: etenim
stabile; Muscæ volucris res in morem
Nec ubi videris hominem, certa Inconstantia rotat humanas.

XXXI. *Ex Eodem.*

UT arma fugias, fata non fugies tamen.

XXXII. *Ex Eodem.*

DE luce cassis cor memoriam non supra
Unum tenebit, si cor habeamus, diem.

XXXIII. *Ad Henricum Scotorum Regem.*

CALTHA suos nusquam vultus a sole reflectit,
 Illo oriente patens, illo abeunte latens:
 Nos quoque pendemus de te, sol noster, ad omnes
 Expositi rerum te subeunte vices.

XXXIV. *Ad Carolum Utenhovium.*

MORTE carent superi: superis par cætera diva est,
 Saxonidas justo quæ regit imperio.
 At morte ut careat mortali stirpe creata,
 Non dare Lysippus Praxitelesve potest:
 Musa potest fati domitrix, quæ pectora vatum
 Enthea fatidico¹ plena furore quatit.
 Te manet, Utenhovi, decus hoc, decus hoc manet illam,
 Ut celebris numeris fiat uterque tuis:
 Solus enim vates es tali Heroide dignus,
 Hæc sola ingenio est area digna tuo.

XXXV. *Ad Salutem in nuptiis Reginae.*

ALMA Salus, reduci tibi² Nymphæ hæc vota dedere
 Quattuor, ut dominæ conciliere suæ,
 Ejus & æternam statuas in pectore sedem:
 Non alia poteris sanctius æde coli.

XXXVI. *Hymnus in Christi ascensionem.*

IO triumphe, Ecclesia,
 Jam victor hostium tuus
 Dux templa scandit ætheris,
 Adversa patri vulnere
 It & coronam ostendere,
 Qualis redit de prælio
 Tabo decoro fordidus.
 Demissa nubes se explicat
 Sub Imperatoris pedes:
 Reclusa cœli janua
 Invitat omnem exercitum:
 Vox Angelorum cantibus

Venire Regem nunciat:
 Æther nitescit gaudio,
 Timore pallent Tartara,
 Mundus stupet spectaculo
 Suspensus ante incognito:
 Mors victa flet, spes præmii
 Levat labores militum.
 Cum Patre Proles unica,
 Et ex utroque Spiritus,
 Adeste sic pugnantibus,
 Ut sint triumphi compotes.

XXXVII. *E*

¹ Plena furore] Basil. Musa furore quatit. ris ministras, quæ etiam omnes Mariæ.
² Nymphæ hæc vota dedere Quattuor] Nym- nomen abantur.
 phas hic vocat quatuor Mariæ Scotæ corpo-

XXXVII. *E Græco Stobæi de brevitæ vite.*

REBUS in humanis nulla est constantia certa:
 Veridico vates Chius ut ore canit.
 Non minus est foliis hominum gens fluxa caducis:
 Pauci ubi ceperunt auribus ista suis
 Pectoribus fixere: animis namque indita quondam
 Spes teneris blande credula corda fovet.
 Et dum læta viret jucundo flore juvena,
 Percursant animos irrita multa leves:
 Nec senium mortemve pavet: neque corpore sano
 Provida venturi cura doloris adest.
 O male stultorum mens credula, qui brevis ævi
 Tempora non norint quam fugitiva volent!
 At tu præmonitus nigrae ad confinia mortis
 Lætus age, & genio gratificare tuo.

XXXVIII. *Apud Clementem Alexandrinum, Strom. lib. 6.*

MULIERE nulla res viro præstantior
 Bona evenire, nil mala pejus potest.

I Hoc Epigramma in sola Editione Basileensi reperitur.

GEORGII BUCHANANI SCOTI

* DE SPHÆRA

LIBER I.

UAM variæ mundi partes, quo femina
 rerum
 Foedere conveniant discordia, lucis &
 umbræ
 Tempora quis motus regat, æstum fri-
 gore mutet,

Obscu-

* Monendus est in antecessum lector, optimi MS. Adami Regii & Editionis
 hos de Sphæra libros (in nostra hac Edi- Genevensis anno 1584, nobis facta est
 tione) prius typis excusos fuisse, quam copia.

H h h 2

- Obscuret Solis vultum Lunæque tenebris,
 5 Pandere fert animus. Tu qui fulgentia puro
 Lumine templa habitas, oculis impervia nostris,
 Rerum sancte parens, audacibus annue coeptis:
 Dum late in populos ferimus tua facta, polique.
 Immensum referamus opus: gens nescia veri
 10 Ut residem longaque animum caligine mersum.
 Attollat cælo, & flammantia mœnia mundi
 Dum stupet, & vicibus remeantia tempora certis,
 Auctorem agnoscat, tantam qui robore molem
 Fulciat, æternis legum moderetur habenis,
 15 Consilio ¹ innumerisque bonus conformet ad usus.
 Tu mihi, Timoleon, magni spes maxima patris,
 Nec patriæ minor, Aonii novus incola montis,
 Adde gradum comes, ² & teneris assuesce sub annis.
 Castalidum nemora & sacros accedere fontes,
 20 Nympharumque choros, populoque ignota profano
 Otia, ³ nec damno nec ⁴ avaræ obnoxia curæ.
 Tempus erit, cum tu, veniat modo robur ab annis,
 Spumantes versabis equos in pulvere belli
 Torvus, & in patriam ⁵ assurges non degener hastam.
 25 Interea genitor Ligurum ⁶ sine fulminet arces,
 Germanosque feros, & amantes Martis Iberos:
 Consiliis armisque premat, ⁷ Francisque tropæis
⁸ Littora Phœbeas decoret testantia flammæ.
 Hoc quodcunque vides circumque infraque supraque
 30 Volvere perpetuo labentia secula motu,
 Omnia complexum gremio, longæva vetustas
 Admirata decus varium, pictique nitorem
 Ætheris, & puros radiati luminis orbes,
 Uno appellari ⁹ consensit nomine mundum.
 35 Et ¹⁰ quanquam moles omni sibi parte cohærens
 Una sit, & nexis per mutua vincula membris

Con-

¹ *Innumerisque bonus*] Editio Edinburgensis And. Hart, *nostrosque bonus*.

² *Et teneris assuesce sub annis Castalidum nemora*] Defunt hæc duo hemistichia in Editt. anni 1594. & Commelini.

³ *Nec damno*] MS. & Hart: *nec damnis*.

⁴ *Avaræ*] Gen. 1584, *amara*.

⁵ *Assurges*] MS: *assurgens*.

⁶ *Sine fulminet*] Ita MS. Gen. 1584. & And. Hart:: alii omnes seu fulminet,

⁷ *Francisque*] And. Hart: alii omnes, *Francisvæ*.

⁸ *Littora Phœbeas*] MS. *Littora Phæbeos d. r. luæus*. Eridani ripas intelligit Phaëthontis casu Poëtarum fabulis nobilitatas.

⁹ *Consensit*] Commelin. & Editio anni 1594, *consentit*.

¹⁰ *Et quanquam*] Eadem Editt: *At quanquam*.

- Conspiret, positaque semel rectore sub uno
 Observet leges; non est tamen omnibus unum
 Partibus ingenium, non vis nativa: sed orbes
 40 Astriferi, & nitidi sublimis regia cœli,
 Immunis senii, & vultu immutabilis uno
 Perpetuum servat solida & sincera tenorem.
 At quicquid gremio Lunæ complectitur orbis,
 Permutat variatque vices, trepidoque tumultu
 45 Æstuat, & nunquam sentit pars ulla quietem:
 Sed ¹ ruit in sese, & civili vulnere semper
 Aut cadit, aut perimit, alioque renascitur ore,
 Rursus ut intereat. Nam pars hæc infima mundi
 Quattuor includit genitalia corpora: terram,
 50 Et. tenues undas, quique undis altiôr aër
 Incubat, & volucrem campos super aëris ignem.
 Hæc sua vel levitas, vel densæ pondera molis,
 Disposuere locis: quoniam densissima quæque
 In massam coiëre, suoque impulsa deorsum
 55 Pondere, telluris medium glomerantur in orbem:
 Quem circum amplexus fudit se mobilis humor,
 Pulvereumque globum terræ, siccosque fluentem.
 In cineres vinxit: super hunc se rariôr aër
 Explicuit, sursumque leves onerosior ignes
 60 Expulit, ut puri teneant confinia cœli.
² Hæc ita contiguïs inter se finibus hærent,
 Orbis ut exterior complexibus interiorem
 Ambiat, & toto circum se corpore fundat:
 Aëra sic ignis, sic undam amplectitur aër:
 65 Sic levis unda gravem premeret sub gurgite terram
 Perpetuo, nisi cura Dei se attollere montes
 Jussisset, vallesque premi, terramque cavernis
 Hiscere, & ingentes humori aperire lacunas,
 Et maris irati sepsisset molibus ³ oras.
 70 Scilicet humano generi pater optimus olim
 Prospiciens, certis compressit finibus undas,
 Et terræ faciem cœlo patefecit apertam:
 Unde animal cœleste genus, ⁴ terræque colonus.

Respi-

¹ Sed ruit] Eadem Edit. Nam ruit.² Hæc ita contiguïs] Gen. continuis. [Ita in antiquis Poëtis librarii has voces inter se permutare soliti fuere. vide ad Ovid. IV. Metam. 57.]³ Oras] Comm. & Edit. anni 1594 iras.⁴ Terræque colonus] MS. Pincier. & Hart. colonum. Ovid. quidem colona dixit; nusquam vero invenio colonum neut. Vocem quidem adjective usurpat Cicero, ut. *ager colonus*, at passivo significato, pro *agro in quem colona est deducta*.

- Respiceret patrii flammantia mœnia cœli,
 75 Et, quanquam membris terrena mole gravatis,
 Qua licet ¹ infernæ fugiens contagia labis,
 Mens erecta polum levibus ² superevolet alis.
 Ergo ita præscriptos elementa coercita fines
 Cætera conservant: sed tellus corpus in unum
 80 Cum liquidis ³ coit ipsa undis, ceduntque vicissim
 Amplexuque fovent sese, alternisque fruuntur
 Hospitiis, mixtæque unum coguntur in orbem:
 Orbis enim speciem gravitas sua fecit utrique.
 Nam quibus est pondus, proclivia corpora, mundi
 85 In medium se sponte ferunt: sic humor ⁴ aquai
 Ima petit, sic saxa jugis ⁵ avulsa trahuntur
 Silvarum cum strage: omnes sic undique partes,
 Qua vis nulla vetat, medium nituntur in orbem.
 Inde rotundari libratis undique massam
 90 Ponderibus ratio ⁶ pervincit: sin tibi sensus
 Certior esse animo iudex videatur, id ipsum
 Non tibi difficile est certis cognoscere signis.
 Nam si ⁷ plana foret facies telluris ab Indo
 Littore ad Herculeam Calpen, cum Phœbus Eoo.
 95 Cardine depromit radiatæ spicula flammæ,
 Non citius Gangem, quam Gades tela diei
 Lucida percuterent, & cum Sol condit Ibero
 Æquore flammam, una cunctis mortalibus hora
 Obsita nox tenebris fuscas offunderet alas.
 100 At nunc paullatim tenebris Aurora fugatis
 Exferit Oceano placidum caput: aurea cum fax
 Evocat æstiferos stratis e mollibus Indos,
 Humida nox riguos per nostra cubilia somnos
 Fundit adhuc: Indos ubi nox involverit umbra,
 105 Clara per Hesperios fundunt se lumina colles.
 Nempe quod in modicum tellus erecta tumorem
 Tardius his, illis citius ⁸ vaga lumina terris
 Dividat, & clivo radios frangente supino
 Occidat his, illis surgat Sol, passibus æquis
 110 Quem fugit, & sequitur cæcis nox atra tenebris.

Nec

¹ *Infernæ*] MS. *innate*.
² *Superevolet*] Commelin. & editio anni 1594, *supervolat*.
³ *Coit ipsa undis*] Edinb. And. Hart, *coit undis*.
⁴ *Aquai*] Ita And. Hart: alii vero omnes, *aquarum*.
⁵ *Avulsa*] Commel. & Editio anni 1594, *evulsa*.
⁶ *Pervincit*] Ita And. Hart, alii omnes, *convincit*.
⁷ *Plana*] [Ita correximus: nam in editione nova erat *plena*.]
⁸ *Vaga lumina*] MS. & Gen. *sua lumina*.

- Nec minus id Lunæ poterunt monstrare labores,
 Cum procul a fratris radiis ¹ ferrugine vultus
 Induit oppositæ in medio telluris ab umbra:
 Nam tenebris primis nobis cum Luna laborat,
 115 Post mediam Perses æra auxiliaria noctem
 Perfonat, & magicos vetat exaudire fufurros.
 Quid? quod ubi Lunæ pars altera lumine cassa est,
 Altera fraternis fulget pars æmula flammis,
 Qua rubor infecit tenuem falcatur in arcum.
 120 Corporis obscuri nam mobilis umbra figuram
 Exprimit, unde fluit: redduntque ² trigona trigonam,
 Quadratam faciem quadrata, rotunda rotundam.
 Ergo orbis cum sit tellus, coëuntia Solis
 Lumina clivosæ circum latera ardua terræ
 125 Undique constringunt umbram, clausamque rotundant.
 Nam si plana foret facies telluris ab omni
 Parte sui, nunquam ³ tenebrescens cornua Phœbe
 Fingeret, aut faciem vaga sumeret umbra rotundam.
 Quin & Parrhasia tellus declivis ab Arcto est
 130 Usque Noti argentem qua sese exporrigit ortum.
 Nam quo quisque magis tepidos declinat ad Austros,
 Hoc humilis Cynosura magis se deprimit; at quo
 In Boream properas magis, hoc sese Parrhæsis urfa
 Altius attollit: similique tenore deinceps,
 135 Quantum terra tumens dorso confurgit iniquo,
 Tantum se nobis aperitque & ⁴ condit ⁵ Olympus.
 Nec te commoveat, quod in altos edita montes
 Pars ⁶ terræ affurgat quædam, depressa profundis
 Vallibus hæc fidat penitus, camposque jacentes
 140 Explicet, humanos dum se conformat ad usus.
 Ista quidem nostris discrimina magna videntur
 Esse oculis, terramque negant plane esse rotundam.
 Sin conferre solum juvet ad radiantia mundi
 Mœnia, & immensam, quæ continet omnia, molem:
 145 Ille tumor terræ, quem nos miramur, inanis
 Vanescit, ⁷ nullumque facit penitus momentum.

Non

¹ Ferrugine] MS. & Gen. caligine.

² Trigona trigonam] MS. & Gen. tri-
 gona trigonas, Quadratas umbras quadrata,
 rotunda rotundas.

³ Tenebrescens cornua Phœbe] [Verbum
 veteribus ignorum, nec auctoritatem nisi
 a patribus ecclésiæ habens, sed Poëtis

non usurpandum.]

⁴ Condit Olympus] Olympi MS.

⁵ Olympus.] Ita Commel. & Editi.
 1594, alii vero Olympi.

⁶ Pars terræ] And. Hart, Pars mundi.

⁷ Nullumque facit.] MS. & Gen. nul-
 lum efficiens penitus.

- Non secus ac vitreum si musca perambulet orbem,
 Qui nobis penitus lævis videatur, & omni
 Asperitate carens, sentit tamen illa tumorem,
 150 Parvaque inæquali figit vestigia clivo,
 Non aliter fixura nisi sulcata dehiscat
 Hic rimis, ¹ illic tumulis sibi machina dispar.
 Nec minus in faciem se colligit unda rotundam
 Pondere pressa suo, qua per declivia terræ
 155 Ire licet: certis potes id ² cognoscere signis.
 Nam velut in terris, sic & fulcantibus æquor
 Nunc polus assurgit, nunc se declinat, & undas
 Pene subit, ponto in cumulum crescente rotundum.
 Aspice cum plenis a littore concita velis
 160 ³ Puppis abit, sensim se subducente carina,
 Linteaque & summo apparent carchesia malo.
⁴ Nec minus e navi terram spectantibus unda
 In medio assurgens, cum litus condidit, alta
 E specula mali (quamvis ea longius absit
 165 Quam laterum crates, & ⁵ pinea texta carinæ)
 Littora tota patent. Quid? quod penetrabilis undæ
 Corpus ⁶ ὁμοιομερῆς cum sit, pars quæque minuta,
⁷ Quantulacunque ⁸ tamen, magno cum corpore formam,
 Nomen & ingenium ex æquo communicat: ignis
 170 Non minus est ⁹ tepida latitans scintilla favilla,
 Laomedontæas quam qui dejecerat arces;
 Nec quicquam proprium est huic, quod non vindicet æquo
 Jure sibi exiguæ populatrix flamma lucernæ.
 Nec laticis nomen sibi verius æquoris unda
 175 Vindicat, æstiva quam ros glomeratus in herba.
 Ergo velut tenui se ros argenteus orbe
 Lubricat, & nitidis depingit gramina gemmis,
 Et quæ de madidis dependet stiria tectis:
 Sic late effusus ponti remeabilis humor
 180 In cumulum assurgit, formamque affectat eandem.
 Sed quid ego hæc longis rationum ambagibus usque
 Prosequor, & clavis conor lucem addere rebus?

Cum

¹ Illic tumulis] MS. tumulis illic.

² Cognoscere] MS. deprendere.

³ Puppis abit] MS. classis abit.

⁴ Nec minus] MS. & Pincier. in marg.

Quin etiam terram e navi s. u.

⁵ Pinea texta] Ita And. Hart; alii omnes, tecta.

⁶ ὁμοιομερῆς] Edit. Joan. Pincieri, Herbornæ 1587. Commel. & 1594, ὁμοιομερῆς.

⁷ Quantulacunque] Edinb. And. Hart: Quantuncunque.

⁸ Quantulacunque tamen] MS. & Gen: Quantuncunque etiam.

⁹ Tepida latitans] MS. parva latitans.

- Cum neque qui fuscus calidus vapor inficit Indos
 Obstet avaritiæ, nec Sol violentior arva
 185 Æthiopum torrens, Boreæque inamabile frigus:
 Omnia jam vasti ratibus panduntur Iberis
 Claustra orbis, rerum longis incognita feculis
 Jam ¹ secreta patent: namque insatiabile monstrum
 Orcus Avaritiam Stygiis emisit ab antris
 190 Germanam Harpyis: facies inculta, situque
 Tristis, hiant rictus, tetricis frons aspera rugis,
 Ora fame pallent, corpus miserabile curæ
 Attenuant, virus promptam ² ad perjuriam linguam
 Inficit, & trepidam exercent insomnia mentem,
 195 In vigiles ne blanda quies irrepat ocellos.
 Illa olim lustrans sicco vix fertile sparto
 Lysiadum littus, rarasque in collibus herbas
 Qui ³ legerent genus acre virum, se in pectora sensim
 Insinuans ⁴ dedit, & stimulis præcordia cæcis
 200 Impulit, & refides animos, ⁵ durumque laborem,
 Et male cum grata longum luctamen arena,
 Et tenum victum, & tecto sub paupere ⁶ tristem
 Objicit ante oculos vitam, & sub nocte sopora
 Mentibus illudit varias mentita figuras.
 205 Nunc nemora Æthiopum mollique aviaria lana
 Induit, & dites alio sub sidere monstrat
 Silvarum exuviis Seras: nunc decolor Indus
 Zinziber & piper accumulatur, nunc cinnama dives
 Cogit Arabs: nunc foecundo de vulnere matris
 210 Thus & myrrha fluunt, perque inscia vomeris arva
 Congerit in cæcas aurum formica cavernas.
 His animum illusi formis, duraque premente
 Pauperie, & magnum magni spondente laboris
 Spe pretium, linqunt patriamque thorumque laremque,
 215 Grandævosque patres, flentesque in limine natos,
 Præcipitantque animas in aperta pericula viles
 Auspice avaritia. Et quanquam furor omnibus idem,
 Paullatim tamen ignoti formido coëgit
 Oceani littus legere, & confidere ponto
 220 Parcius: at postquam cum lucro audacia crevit,

Alta

¹ Jam] Editio Commel. Jo. Pincieri, 1594, *Quas legeret.*
 & 1594, *Quin* — *pandantur.*
² Ad perjuriam] And. Hart, in *perju-*
ria. Pinc. in margine habet *convicia.*
³ Qui legerent] Commel. & Editio
 Tom. II.
⁴ Insinuans dedit] And. Hart. *Induit &*
stimulis agitans præcordia.
⁵ Durumque] MS. *vanumque.*
⁶ Tristem] MS. *duram.*

- Alta ¹ petunt, caraque procul tellure relicta
 Velivolas verrunt rostris spumantibus undas.
 Jam sordent spolia Æthiopum, pauperque ² Zalophus,
 Guineaque, & nimio Congus sub sole recoctus,
 225 Et quicquid longis cumulaverat Africa seclis,
 Aut nondum nostris mentem labefacta venenis
 Spreverat: una animos rapit India, sola profundam
 India dives opum ingluviem expletura videtur,
 Et votis factura modum: qua signifer annum
 230 Circulus obliquans vicibus discriminat æquis,
 Frigoribusque pares alternos temperat æstus,
 Lucri dira fames penetrat: non Seres & Indi,
 Et quisquis ³ primis tepefactus flatibus Euri
 Mollia laniferis carpit velamina silvis,
 235 Non quæ vincendo fessum terra ultima Bacchum
 Vidit pampineos moderantem tigride currus,
 Quæque laboriferi finem dedit Herculis actis,
 Et quæ Pellæas sensit postrema farissas,
 Sufficiunt avidis animis: qua panditur orbis
 240 ⁴ Sub Noton Herculeæ fugiens compendia metæ,
 Donec ad argentem trans Ægocerota Canopum
 Ardua ⁵ devexi niteant fastigia cœli,
 Fregere ignotas remis audacibus undas.
 Et quicquid tenebris longa ignorantia cæcis
 245 Obruerat, qua nec Romana aut Barbara traxit
 Arma odium, bellive furor, non prodiga vitæ
 Gloria, non præceps audacia, non vagus error,
 Quo neque ⁶ monstrorum ⁷ fœcunda licentia vatium
 Ausa inferre pedem est, auri scelerata cupido
 250 Irrupit: quærensque viam per devia mundi,
 Dum nihil occultum, dum nil sibi linquit inausum,
 Quod ratio longis ⁸ nisa est extundere seclis,
 Illa oculis hominum ostendit, terramque fretumque
 Aëraque & gremio cœli versatile templum
 255 Cætera complexum tumidos se cogere in orbes:

Et

¹ Alta petunt] Commelin. & 1594. ca-
 rent hoc versu.

² Zalophus] Ibid. Caliphus.

³ Primis] And. Hart, *primi*.

⁴ Sub Noton] MS. In Noton.

⁵ Ardua] And. Hart, *Avia*.

⁶ Monstrorum] Gen. 1584 & 1594, &
 Commelin. *nostrorum*.

⁷ Fœcunda] Commelin. & Editio anni

1594, *fœcunda*. [Hæc varietas ex diver-
 sis lectionibus loci Ovidiani III. Amor.
 XII. 41. quem exprimit Buchananus, or-
 ta est.]

⁸ Nisa est extundere seclis] Ita And.
 Hart, & Elz. 1621: at Elz. 1628, Werst.
 1687, Lond. 1686, & Jo. Cairns 1677,
nisa est extundere seclis. Commelin. autem
 & Editio anni 1594, *nisa est ostendere seclis*.

- Et mundi effigiem per singula membra rotundam,
 Pendentemque suo & libratam pondere terram
 In media mediam mundi regione locatam:
 Et circumfufos cunctis e partibus orbes
 260 Ætheris, in medium toto procumbere niſu,
 Inque globum cogi nitendo, in ſeque volutos
¹ Neſtere perpetuis redeuntia ſecula ſeculis.
 Una igitur cum ſit moles telluris & undæ,
 In ſpeciem ² cogens ſeſe omni parte rotundam;
 265 Concavus hanc aër, qui circumvolvitur, eandem
 Ducat ut effigiem, ratione evincere promptum eſt.
 Extima pars etiam, volucris quæ cingitur igni,
 Ignis ab amplexu curvum ſinuatur in arcum.
 At levitate ſua ³ vivacis ſemina flammæ
 270 Alta petunt: donec Lunæ circumfluus orbis
 Arceat, inque globum cogat coaleſcere fluxam
 Materiam: rurius flammæ ⁴ pars infera ſeſe
 Lubricat orbe cavo, cum ſcilicet undique partes
 Impellant ſeſe, & ſuſum levitate ferantur,
 275 Poſtremæque premant, ſemperque prioribus inſtent,
 Quaque licet, tentent puro ſe adungere cœlo.
 Sic medium fugiens mundi, ſe flammea moles
 Contrahit, inque cavum inferne ſe ⁵ circinat orbem.
 Quattuor hæc ſimili cum ſint elementa figura
 280 Prædita, non uno pergunt tamen incita motu
 Ire: ſed hæc ſuſum levitas rapit, illa deorſum
 Pondus, & hunc unum dedit iis natura meatum.
 At flammæ orbis, flammæque propinquior aër,
 Quod fluat in gyrum celeri vertigine raptus,
 285 Indicat exitiale micans fax dira cometæ,
 Multaque quæ liquidis flagrant incendia campis
 • Ætheris, Eo cum nocte orientia cœli
 Margine, & Heſperio cum nocte immerſa profundo,
 Aut Phœbi cum luce parem ſervantia curſum,
 290 Non tamen hæc circum terras per inane rotantur.
 Sponte ſua, volucris ſed torta volumine raptat
 Secum cuncta trahens domini violentia cœli.
 Aëris at vario terræ pars proxima motu
 Volvitur incertis ſemper vexata procellis.
 295 Nam cum Sol oriens radiorum ſpicula fundit,

Humen.

¹ Neſtere] MS. Reddere.
² Cogens ſeſe omni parte rotundam] And.
 Hart, ſeſe cogens unde unde rotundam.

³ Vivacis] Commel. & 1594, vivacia.
⁴ Pars infera] MS. pars infima.
⁵ Circinat orbem] Commel. & 1594, arcum.

- Humentesque bibit rores, fumosque volucres,
 Nube polus densa latet obrutus, humida molles
 Vis abit in pluvias, aut grandine ruris honorem
 Decutit, aut operit, niveo ceu vellere, montes,
 300 Aut matutinis vestit dumeta pruinis.
 At tenues nebulæ & sicci spiracula fumi
 Cum glomerant campo sese æris, ilicet Auster
 Imbrifer, aut gelida Boreas effusus ab Arcto
 Nubila volvit agens, & turbine pulveris atrî
 305 Verrit humum, siccisque furens bacchatur arenis.
 Æquora nec latis late circumfona terris
 Non in se remeant rursus, & tumefacta redundant
 Perpetuo fluxu: terra una immobilis hæret
 In sese incumbens, nec sursum limite recto,
 310 Nec fugit ¹ in dextram, aut lævam, seditve deorsum,
 Nec sese sua per vestigia volvit in orbem.
 Nam cum stelliferi sursum undique machina cœli
 Assurgat, tellusque sua gravitate deorsum
 Pressa fluat; recto quo limite cunque mearet,
 315 Scanderet, & nitidis propius succederet astris,
 Et bene dispositi turbaret fœdera mundi,
 Quæ levibus sursum, gravibus dant ire deorsum,
 Cumque suum tetigere locum, si nulla quietem
 Vis peregre infestet, tranquilla pace potiri.
 320 Terra igitur nec sponte sua secedere mundi
² E media regione potest, nec viribus ullis
 In latus impelli potis est; tollive, premive:
 Cum sit nulla usquam tantæ violentia molis,
 Moliri quæ sede sua per vimque movere
 325 Congeriem terræ possit. Nec rursus in orbem
 Se rotat, ut veterum falso pars magna Sophorum
 Crediderat, Samii jurata in verba magistri.
 Quippe astrorum ignes spectantia lumina falli,
 Quæ volucris circum torqueri turbine cœlum
 330 Immota tellure putent: ceu littore puppis
 Cum fugit, & vento radit vada falsa secundo,
 Stare ratem pigroque putes hærrere profundo,
 Cum fugiant colles, silvæque urbesque recedant:
 Nox ita corporeos hebetat caligine sensus.
 335 At tu, care puer, nunc mecum lumina mentis
 Huc intende, animoque orbem percurrere sagaci,

Eque

¹ In dextram aut lævam] Ita Genev. 1584 alii omnes dextrum aut lævum.
 & 1594; Commel. Pincier. MS: & editi ² E media] MS. A media.

- Equæ suis tenebris ¹ demersum protrahe verum.
 Finge animo, pigris immoto corpore flammis.
 Stare polum, terram se circumvolvere in orbem,
 340 Perque ter octonas umbrarum & luminis horas
 Claudere perpetuum sua per vestigia gyrum:
 Hanc neque vim cursus celeres æquare sagittæ,
 Nec ² volucrum poterunt alæ, nec flamina venti,
 Nec quæ sulfureæ impellit violentia flammæ
 345 Saxa, cavo inclusus quoties furit æstus ahenò.
 Nonne ³ vides parva pueri crepitacula dextra
 Cum quatiant? vel cum nervo stridente sagitta
 Missa volat? vel cum follis de fauce reclusus
 Ventus anhelantem fovet in fornacibus ignem?
 350 Nonne vides quanto cum murmure sibilat aër,
⁴ Sequè gemit fundi? si parvo igitur momento
 Cum sonitu impulsus fremat atque remugiat aër,
 Quem fore speramus sonitum? quæ murmura? tellus
 Concita præcipitem dum se contorquet in orbem,
 355 Totque simul silvæ præruptaque culmina montium
 Auram indignantem ⁵ scindant, lacerentque forentque?
 Tam ⁶ celeri tellus igitur si concita motu
⁷ Iret in occasum, rursusque rediret in ortum,
 Cuncta simul quateret secum, vastoque fragore
 360 Templâ, ædes, miserisque etiam cum civibus urbes
 Opprimeret subitæ strages inopina ruinæ.
 Ipsæ etiam volucres tranantes aëra leni
 Remigio alarum, celeri vertigine terræ
 Abreptas gemerent silvas, nidosque tenella
 365 Cum sobole, & cara forsân cum conjuge: nec se
 Auderet Zephyro solus committere turtur,
⁸ Ne procul ablatos terra fugiente Hymenæos,

Et

¹ *Demersum*] MS. Pincier. & Hart. *demersum*. [Quod nos reposuimus, cum *dimergere* veteres dixisse ignorem, & cur non mox editor *dimersam* etiam exhibuit, cum ita in MS. esse testetur?]

² *Nec volucrum poterunt alæ*] Ita Hart, alii autem, *Nec poterunt alæ volucrum*.

³ *Nonne vides*] Hos II versus, juxta Editionem Edinb. & quæ eam sequuntur, hoc loco ponendos duximus; in prioribus autem Edit. proxime post *Præcipiti vanum*, &c. ponuntur.

⁴ *Sequè gemit fundi*] MS. & rectius, *Sequè gemit fundi*.

⁵ *Scindant, lacerentque forentque*] MS. *scindunt, lacerantque, feruntque*.

⁶ *Tam celeri tellus igitur*] Ita And. Hart, alii omnes, *Exgo tam celeri tellus si* —

⁷ *Iret in occasum*] Imo vero (quod recte vir doctus observat) qui terram ajunt stante cœlo moveri, necesse habent dicere eam ab occasu in ortum ire, indeque in occasum redire; cum cœlum videatur movere ab ortu in occasum: nam cum ripa in occasum ferri videtur, navis fertur in ortum. Vide Copernicum.

⁸ *Ne procul*] MS. Pincier. Commeß. & Genév. 1594. *Et procul*.

- Et viduum longo luctu defleret amorem.
 Quid? cum prima leves ¹ ineunt certamina Persæ,
 370 Medorum & paribus stat contra exercitus armis;
 Stante polo, fugiente solo, dum missile ferrum
 Aëre suspensum vacuo volat, ² altera telis
 Occurrens pars se indueret, pars altera nunquam
 Vulnera perferret, tela &, vertigine terræ
 375 Hostibus ablatis, domini vestigia propter
 Irrita conciderent. Quid? cum se concita tellus
 Semper in occasum torquet, si cærulea ponti
 Æquora lenta jacent, pigrisque immota lacunis
 Interea, nonne aut terræ pars magna necesse est
 380 Innatat æquoribus, naturæ & fœdere rupto
 Unda levis rupes onerosas gurgite gestans
³ Non cedat, montesque altos non perforet humor,
 Ante quidem indocilis minimos gestare lapillos?
⁴ Aut si terra undis solida & non fracta resistat,
 385 Quotidie partem obrueret ⁵ vis humida ponti,
⁶ Demersamque freto quam Sol modo viderat, hanc nox
 Squalentem informi semper spectaret arena.
 Quod si terra pari contorta volumine secum
 Æquora raptaret, quique æquora concita tollit.
 390 Spiritus impulsu ablati traheretur eodem,
 Hanc ⁷ neque vim contra semper labentis eodem
 Æquoris, & versi violenta in flumina ponti,
 Navita vel verrens abiignis æquora palmis,
 Vel late expansis ⁸ possit contendere velis,
 395 Præcipiti vanum cursu vincente laborem.
 Quid Solem loquar aut Lunam? ⁹ quid cætera cœli
 Sidera, quæ peragunt non æquo tramite cursum,
 Inque chori ludunt speciem, & nunc lumine juncto

Mutua

¹ Ineunt certamina Persæ] Præ oculis habuisse noster videtur illud Maronis Georg. IV. 314.

² Altera telis] Editio And. Hart, altera pugna Indueret telis se occurrens, altera nunquam Vulnera perferrent.

³ Non cedat] MS. Pincier. Hart. Non cedit montesque alios jam perferet humor.

⁴ At si] Legendum Aut si, cum MS. & melioribus libris.

⁵ Vis humida] Ita Hart, & Pincier. alii omnes pars humida.

⁶ Demersamque] MS. demersamque.

⁷ Hanc neque] Deest hic versus in omnibus ante Edinburgensem Editionibus.

⁸ Possit] MS. possit.

⁹ Quid cætera] And. Hart, quid carula cætera, quæ peragunt non æquo sidera cursu.

- Mutua conspirant, spatiis nunc distita longis
 400 Quæque suum servant diversa lege tenorem?
 Hæc si perpetua statione ¹ immota manerent,
 Non procul a fratris radiis ferrugine vultum
 Nunc Phœbe indueret, nunc fratrem admota subiret
 Et trepidum subitis tenebris confunderet orbem:
 405 Nec Sol æstiferi modo torrida brachia Cancri
 Scanderet, imbriferos modo declinaret ad Austros,
 Nunc medio auratas cum limite versat habenas,
 A tenebris paribus lucem fecerneret horis:
 Nec variis rerum vicibus, quæ terra pruinis
 410 Obruta, quæ pigro torpebat frigore, lætis
 Frugibus & blando florum venaret amictu,
 Et coqueret mites in apricis collibus uvas:
 Nec Veneris jubar Oceano modo mane decoros
 Exfereret vultus, & prævia lumina Soli,
 415 Nunc ² præluceret vespertinis Hymenæis,
 Regia si cœli pigra atque immota maneret.
 Nec levior fuit in positu telluris & undæ
 Error eorundem, qui mœnia celsa Crotonis
 Incoluere Sophi Lacedæmoniumque Tarentum:
 420 Quippe nihil toto naturæ in corpore claudi
 Purius aut melius ³ vivaci semine flammæ;
 Omnibus unde ortus nascentibus, omnibus auctus
 Progenitis, ⁴ vigilisque ciens præcordia motus,
 Qui meat in lentos discusso frigore nervos,
 425 Insinuansque animam æternam per membra caduca,
 Conciliat fluxis cœlestia semina ⁵ rebus.
 Huic igitur multo visa est dignissima sedes
 Arcanum penetrabile orbis mediique recessus:
 Unde adyto e sacro partes effundere in omnes
 430 Se queat, ut (si fas parvis componere magna)
 Quod vegetat pigros cunctis animantibus artus
 Sanguinis & vitæ fons cor, de pectoris antro
 Vitalem spargit per cætera membra calorem.
 Proxima post ignem est illis sita terra: nec unam
 435 Hanc statuere tamen, sed & huic Antichthona terram
 Adversam æternos circum ignem volvere gyros.

Hæc

¹ Immota] Editio 1594, & Com-
 mel. unia.

² Nunc] And. Hart, Nunc vespertinis
 præluceret Hymenæis.

³ Vivaci] MS. vivacis.

⁴ Vigilisque ciens] Vigilis dixit pro vigil,
 quod ex vigilis contractum docet Vossius.
 Arist. lib. iv. cap. 33.

⁵ Rebus] Editio 1594, & Commell
 flammis.

- Hæc procul a vera quantum ratione recedant,
 Percipe: nam gravibus cum sit vjs una movendi,
 Sponte sua ut fugiant cœli convexa, fluantque
 440 In medium mundi centrum: ut terra infima sidat
 Sponte sua, & media mundi in statione necesse est
 Aëre libratum vacuo se fingat in orbem.
 Nec minus id certis facile est cognoscere signis:
 Si minus a porta tellus distaret Eoa,
 445 Quam Tartessio, qui fessos accipit axes,
 Limite; jam Phœbus radiis¹ insigne coruscis
 Cum caput exsereret, majorem ostenderet orbem
 Mane oriens, rursus ventura nocte minorem.
 Sidera quid memorem? vel quæ labuntur eodem
 450² Limite perpetuo, vel quæ non passibus æquis
 Per liquidos cœli campos constanter oberrant?
 Cum propiora meant, majori corporis aucti
 Esse videbuntur nobis: ³ dum longius absunt,
 Pro spatii faciem ostendent ratione minorem.
 455 [⁴ At nunc a terra pariter distantia ab omni
 Parte, pari semper se dant spectanda figura.]
 Quin Solem observa, cœli de culmine recta
 Cum ferit Æthiops radiorum cuspide, nulla
 Cum teneros foetus defendit pampinus umbra:
 460 Si propior terris lucis moderator Eois
 Tunc⁵ regeret currus, major peragrandia peracta
 Lucis parte foret, cœli & fastigia paucis
 Mane per adversum clivum Sol scanderet horis,
 Serus in occiduum spatium majore jugales
 465 Conderet Oceanum. Contra si terra propinqua
 Hesperia metæ, longe distaret Eoa,
 Mane diu Titan scandens sublime cacumen
 Ætheris, Hesperias cito⁶ præcipitaret in undas:
 Tempora nec lucis (⁷ ut nunc solet) ætheris alti

470 E

1 *Insigne*] And. Hart, *illustre*.
 2 *Limite*] MS. *Tramite* [Quod præferrem, quia *limite* modo præcessit.]
 3 *Dum longius absunt*] And. Hart. *Sin longius*. MS. *Sin longius absunt*.
 4 *At nunc*] In sola editione Edinburgensi reperiuntur hi duo versus, quos omittendos censuit vir doctus: duriter enim illi dictum videretur *parsi figura* pro *parsi magnitudine*. Habentur iidem duo versus etiam in MS.
 5 *Tunc*] And. Hart. *Tum*.

6 *Præcipitaret*] MS. *festinaret*.
 7 *Nunc ut solet*] And. Hart. *ut sum*. MS. *ut nunc solet*, ubi hæc annotat eruditissimus Regius, *Herborniana*, inquit, editio inepte *casuras* hæc, *ut hic*, sic alibi in Poëta autographo frequentes, invertit: omnis enim *casura* indifferens est, quia sistitur in ea *dimensio*: itaque in saltationibus ad *casuras* pede terram feriebant, quod recte annotavit Scaliger. [Recte vir doctus: & usus est Buchananus jure suo. vide ad Ovid. II. Metam. 743. & IX. 405.]

- 470 E folio spatii medius fecerneret æquis.
Præterea propior ¹ si Sol sese exferat Indis,
Quam cadit Hesperiiis, umbras oriendo minores
Horis ² projiceret paribus, quam littora Calpes
Cum petit in noctem quatiens declivis habenas.
- 475 Corpus enim ad lumen si proponatur opacum,
Tam magis obscuras in longum ³ porrrigit umbras,
Quam magis a denso removebis corpore lumen.
Nunc Sol æquales spatiiis æqualibus umbras
Cum jaciat, spatiiis ⁴ terram undique ⁵ despiciat æquis,
- 480 Ex æquo occidæ, portæque propinquus Eoæ.
Terræ orbis calidum sed nec declivis in Austrum
Propendet, nec Mænaliæ confurgit in Ursam,
Sed medio inter utrumque polum descrimine pendens,
Circumfusum æquo distinguit limite cælum.
- 485 Nonne vides? blandi cum nuntia veris hirundo
Admonet æquales cum lucibus esse tenebras,
Aut cum Libra dies noctesque examine justo
Temperat, & mites fovet æstus mitior uvas,
Mane novo surgens roseo cum Phœbus Eo
- 490 Fundit in humentes radiorum spicula terras,
Turrîtæque domus, armataque mœnia pinnis,
Et quæ finitimis excludit jurgia limes
Arbor agri rectos ad fera cubilia Phœbi
Projicit umbrarum mucrones: rursus in undas
- 495 Vespere discedens sero, cum condit anhelus
Phœbus equos, roseos umbrarum cuspis in ortus
Tenditur: at cum Sol pluvios declivis in Austros
Ægocerotæ tenet, vel cum sublimis in Arcton
Emicat, æquoreique accendit brachia Cancri,
- 500 Nunc Noton obliqua, Boream nunc appetit umbra.
Sed media mundi tellus statione relicta,
Si se Parrhasiam magis acclinaret ad Arcton,
Omnis in argentem sese umbra extenderet Arcton:
Sin magis humentes sese inclinaret in Austros,
- 505 Omnis in humentes sese umbra extenderet Austros:
Et ⁶ transversa fluens tum vespertina secaret

Por-

¹ Si Sol sese exferat] MS. si se Sol ex- spatiiis cælum undique respicit æquis, Edinb:
ferat. terram undique diffugit æquis, quod tolerari

² Horis projiceret paribus] And. Hart. potest: nos cum viro docto legendum
projiceret paribus horis. putamus despiciat.

³ Porrrigit] MS. porrriget, quod & ma- ⁵ Despiciat] MS. diffugit.

⁴ Terram] Editio 1594, & Commel. ⁶ Et transversa] Hi duo versus in Edi-
tione Commel. & 1594, desiderantur.

- Porrectam Eois longe de montibus umbram.
 Sed neque si tellus medio non esset in axe
 Inter utrumque polum, subtracto lumine fratris
 510 Delia telluris subita palleret ab umbra,
 Diviso quoties æquali limite cælo,
 Objicit adversum radiis solaribus orbem.
 Nunc age, telluris quæ sit mensura, quis illam
 Ambitus in gyrum remeans circumdet: ab imo
 515 Linea quæ fummas mundi penetraret ad oras,
 Quanta sit: & veterum quænam solertia molem
 Sit dimensa, animo ¹ attentus percurrere sagaci,
 Oblitusque humiles curas, paullum erige mentem,
 Et mecum ingentes cæli spatia per ² orbés.
 520 Chaldæi proceres (sic fama est prodita) vasti.
 Cum campi incolerent æquor, lateque pateret
 Ætheris immensi partes prospectus in omnes,
 In numeros primi stellas & nomina certa
 Digessere, suis signantes astra figuris.
 525 Illiciebat enim mentesque oculosque benigna
 Temperies, aër tranquilla luce serenus
 Semper, & æstivi facies innubila cæli.
 Ergo propositi victrix industria, certis
 Finibus & spatiis numerorum inclusit Olympum:
 530 Et qui vectorem Phryxi Libramque pererrat
 Circulus, in partes divisit quattuor æquas.
 Neve etiam exiguis spatiis mensura deesset,
 In novies denas visum est ³ discerpere partes
 Quadrantem, & totidem partiri in ⁴ fragmina gyrum,
 535 Qui spatiis utrumque polum discriminat æquis.
 Cumque foret terris homini jam notior æther,
 Turpe videbatur, qui tam longinqua sagaci
 Ingenio cruerat, propriam non noscere sedem;
 Quique velut patriam ipsum animo peragrasset Olympum,
 540 Degere natalis peregrinum in carcere glebæ,
 Ignotum populis ⁵ ignorandumque propinquis.
 Sed cum frigoribus torpens, aut torrida flammis,
 Aut infesta feris, squaleret maxima terræ
 Portio, cum monstris etiam crudelior ipsis

545 Bar-

¹ *Attentus*] Ita And. Hart, alii autem stimat vir doctus.
 omnes tantam.

² *Orbes*] Editio Pincieri, & 1594,
 & Cominel. *oras*.

³ *Discerpere*] *Dispersere* legendum exi-

⁴ *Fragmina*] MS. *segmenta*.

⁵ *Ignorandumque propinquis*] MS. *igno-*
rantemque propinquas.

- 545 Barbara sævities hominum loca culta teneret,
 Prodigæ nec vitæ fitis infatiabilis auri
 Sævo auderet adhuc vitam committere ponto:
 Ipse animus velox, longum¹ renuente laborem
 Corpore, mensuram (patrii velut hospes Olympi)
 550 In cœlo² invenit terræ. Nam plana jacentis
 Assyriæ peragrans decies cum sena viator,
 Ac bina adversam transisset millia in Urfam,
 In quadrante poli quadrantem mensus ahenò,
 (Quem spatia extremas per limbi sectilis oras
 555 In novies partitus erat dena instar Olympi)
 Inde per angustæ cœlum sublime dioptræ
 Intuitus rimam, solito sublimius una
 Parte super³ terras⁴ conscendere repperit Arcton.
⁵ At rediens totidem sua per vestigia retro
 560 Millia, parte una descendere pressius Arcton
 Repperit, ⁶ in vetitas ceu se deflesteret undas.
 Hoc aliis sæpe atque aliis tentantibus, idem
 Affuit eventus: sic experientia longa
 Edidicit decies sex binaque millia passum
 565 Respondere uni cœlesti e corpore parti.
 Hunc igitur ratio numerum per fragmina circi,
 Qui per utrumque polum productus limite recto
 Hinc atque hinc spatiis cœlum⁷ disternat æquis,
 Multiplicans quantus⁸ terrai circulus orbem
 570 Ambiat, invenit. Cum terræ deinde rotundæ
 Circuitum inventum tres dissecuisset in æquas
 Particulas, inter summum telluris & imum
 Quanta foret penetrans per centrum linea vidit.
 Nil adeo inculti montes, nil concita ventis
 575 Æquora, nil oculis densi impenetrabilis orbis
 Obstiterat moles animo, quin devia rerum
 Cerneret, & clara rationis lampade fretus,
 Panderet infernas immissa luce tenebras.
 Nec levior labor est cœlo componere terram:
 580 Ut collata simul cum sint ratione sagaci,

Per-

¹ *Renunte*] Ita And. Hart, alii omnes
vincente.

² *Invenit terra*] MS. *terra invenit.*

³ *Terras*] Editio anni 1594, Pincieri
 1587, & Commel. *calos.*

⁴ *Conscendere*] Ita And. Hart, alii ve-
 transcendere.

⁵ *At rediens*] MS. *Ac rediens.*

⁶ *In vetitas ceu se deflesteret undas*] Com-
 mel. & 1594, *a vetitis ceu se reflesteret*
undis.

⁷ *Disternat*] MS. *discriminat.*

⁸ *Terrai*] Ita And. Hart, alii omnes
terrarum.

- Percipias rerum sit quantula portio, verbis
 Quam nos magnificis in regna superba secamus.
 Partimur ferro, mercamur, sanguine fuso
 Ducimus ¹ exigua glebæ de parte triumphos.
- 585 Illa etenim moles per se spectata seorsum,
 Magna quidem: si cum stellati tegmine cœli
 Componas, puncti instar erit, vel seminis, unde
 Condidit innumeros senior ² Gargetius orbes.
 Nam neque si terræ spatium vitreique profundi
- 590 Multiplices decies centena in millia passum,
 Atque iterum totidem, totidemque in millia ducas,
 Mensus eris magno exiguam de corpore partem.
 Nec labor & ratio poterit dependere terræ
 Circuitum astriferi quota pars æquaverit orbis:
- 595 Non magis, Oceani quam si juvet edere quantam
 Urna brevis magno capiat de gurgite partem.
 Nec, ³ nisi terra foret puncti non scetilis instar,
 Dimidium cœli semper finiret Horizon,
 Signaque sex infra tenebris absconderet atris.
- 600 Altera sex æquo præciciens limite cœlum
 Contemplanda oculis semper daret obvia nostris.
 Nec vaga cum pleno turgescit Cynthia cornu,
 Surgeret Hesperium Phœbo subeunte profundum:
 Aut prono Hesperiiis curru se tingeret undis,
- 605 Phœbus ab Eois cum fluctibus exserit axem:
 Ni collata polo moles telluris & undæ
 Pene atomi exiguæ speciemque modumque ⁴ teneret:
 Nec minus id geminæ poterunt ostendere stellæ,
 Omnia persimiles, lucem, faciemque modumque,
- 610 Dividit in partes hæc ⁵ Taurum, hæc Scorpion æquas,
 Has vigil observans castrorum ex aggere miles,
 Aut dum nocturnas rate navita dividit undas,
 Vidit ut Eois quoties caput exserit undis
 Altera, ⁶ sub Mauris se fluctibus altera semper
- 615 Condat, ⁷ & æquali dirimentes limite cœlum
 Dimidium retegant oculis spectabile nostris,
 Dimidium celent: sic ut Finitor utramque

Hac

¹ Exigua] MS. exigue.
² Gargetius] MS. Gargeticus (i. e. Epicurus) rectius tamen Gargetius, quomodo eum Cicero lib. xv. Ep. 15. Et Statius Sylv. I. 3. 94. appellant.
³ Nisi terra] Commel. Edit. 1594. & MS. si terra: male.

⁴ Teneret] Pincier. Commel. & Editio anni 1594, referret.
⁵ Taurum] Ita Edin. And. Hart, alii autem omnes Cancrum, male.
⁶ Sub Mauris] And. Hart, se Mauris sub.
⁷ Et æquali] Ita And. Hart, alii vero omnes, ut æquali.

Hac atque hac mediam fecet uno tempore stellam.

Hic, si luminibus spatium telluris iniquæ

- 620 Officeret, cœli nobis spectanda pateret
 Pars ¹ minor: aut quoties ² in opacos ardua montes,
 Crescit humus, si prospectus quoque cresceret una,
 Jam media plus parte poli de montibus altis
 Cernere fas esset, tenebris occulta lateret.
- 625 Pars minor: at nunc seu spectes per plana jacentis
 Assyriæ nitidum cœli remeabilis orbem;
 Seu super aërii montis sublime cacumen,
 Dimidio cœli non plusve minusve videbis:
 Et Tartesiæ cum Taurus ³ mergitur undis,
- 630 Scorpius Eois oriens emergit ab undis,
 Inque vicem semper remeantes passibus æquis
 Hic premit adversos, hic fluctibus exferit ignes.
 Nullum adeo montes ingestaque culmina celsis
 Nubibus efficient momentum, totave terræ
- 635 Machina, cum magno si componatur Olympo:
 Non magis ac radiis volitantia corpora Solis
 Cum Tauri collata jugis, aut Alpibus, aut quæ
 Saxa Prometheis famam meruere catenis:
 Aut si componas late circumsona terræ
- 640 Æquora cum tenero, qui pingit gramina, rore:
 Hunc etiam auricomum, qui prospicit omnia, Solem
 Adspice: qui quanto major sit corpore terræ,
 Post tibi perspicuis clarabimus argumentis.
 Is tam mole ingens, tam claro lumine purus.
- 645 Cum nitet, & nulla nubis caput occultit umbra,
 Non multo apparet nobis pede longior uno.
 Ergo is tantillum cum sese ostendat, in axem
 Ipse suum Phœbus si te super æthera tollat,
 Inque diem Phaëthontes tibi cedat habenas,
- 650 Quantula de cœli spectanti vertice celfo
 Terra videretur? ⁴ si cœli e vertice terra
 Ulla videretur: jam quantula portio cœli
 Ipse sui Sol est? Solem quoque qui vehit orbis
 Quantulus est cum stelligero collatus Olympo?
- 655 Terra igitur cum sit ⁵ multesima portio Solis;

Pars

¹ Pars minor] Quinto post versu habes pars minor, omnia interjecta in Editt. Commel. & anni 1594, desiderantur.

² In opacos ardua] MS. in summos ardua.

³ Mergitur] Pincier. Commel. & 1594,

mergit in.

⁴ Si cœli e vertice terra Ulla videretur] In prædictis Editt. hæc desiderantur.

⁵ Multesima] Ita And. Hart, at Pinc. Commel: & alii, nullesima.

- Pars orbis Sol parvâ sui; qui continet orbis
 Solem, stelligeri exilis sit portio cœli;
 Stelligero ¹ tellus si componatur Olympo,
 Nulla queat numeris ratio comprehendere, tellus
 660 Pars quota sit vasti, qui continet omnia, mundi.
 Hæc illa est hominum sedes, hæc illa ferarum
 Et volucrum domus: hoc angusto e carcere quantum
 Surripit Oceani terræ circumfluit humor?
 Quique per Herculeæ irrumpens divortia metæ,
 665 Europam Libycis late sejungit ab oris?
 Adde huc claustra Arabum, quæque arctant æquora campos
 Hyrcanos: huc adde lacus laxasque paludes,
 Et quæ præcipiti labefactant flumina montes
 Vortice, vel pigris stagnant immota lacunis.
 670 Dumque hæc vi rapiunt, hæc orbem gurgite mergunt;
 Conditur exiguæ sub aquis pars maxima terræ.
 Quod superest, magno velut insula parva profundo
 Innatat: ² hæc etiam quantum vel squalet arenis?
 Vel tumet in vastos sine fruge, sine arbore montes?
 675 Vel nimis ardet flammis? vel frigore torpet?
 Vel jacet humano ³ indocilis mansuescere cultu?
 Vel fœcunda malis animantum in funera succis?
 O pudor! o stolidi præceps vesania voti!
 Quantula pars rerum est, in qua se gloria ⁴ jactat;
 680 Ira fremit, metus exanimat, dolor urit, egestas
 Cogit opes; ferro, infidiis, flamma atque veneno
 Cernitur ⁵, & trepido fervent humana tumultu.

¹ *Stelligero*] Editio Edinb. And. Hart, addit & hunc versum,

Aut qui stelligero nitet altior orbis Olympo.

² *Hæc etiam*] And. Hart, & MS. *huic etiam*, quod ægre cum sequentibus congruit.

³ *Indocilis*] And. Hart, & MS. *indocile ab! mansuescere cultu*. Vide notas viri docti vulgaribus libris subjectas.

⁴ *Jactat*] Ita Hart, alii omnes, *tollit*.

⁵ *Cernitur*] Pincier. Commel. & 1594] *Scilicet*.

GEORGII BUCHANANI SCOTI
 DE SPHÆRA
 LIBER II.

JAM mihi, Timoleon, animo majora capaci
 Concipe, ¹ nec terras semper mirare jacentes:
 Excute degeneres circum mortalia curas,
 Et mecum ingentes cœli spatia per oras.
 5 Nec tibi Dædaliæ temeraria vincula ² ceræ
 Nectere opus, volucresque ³ jugis frenare dracones,
 Montibus aut ⁴ structis cumulare ad sidera montes:
 Auctor ego, audendi dux, & per ⁵ trita viarum
 Ante feram gressus, qua primum cœlifer Atlas
 10 Stravit iter, quaque Herculeæ vestigia plantæ
 Ire monent, ⁶ nec non Scythica de rupe Prometheus
 Pendulus, & volucer Perseus, & Latmius heros,
 Et Cepheus tota pariter cum gente, ferasque
 Qui sectatur adhuc cœlo venator Orion.
 15 Nonne vides ut nocte faces arx lucida cœli
 Proferat, & tenebras flammaram lumine puro
 Discutiat, pandatque viam, seseque tuenti
 Offerat, & quantum mortalia lumina fas est
 Templâ Deûm spectare, & cœlum immune senectæ,
 20 Obvia sese oculis dent sidera cernere nostris?
 Nec tamen iis ducibus nimium confide: tenebris
 Corporeis oculorum acies hebetata remotos
 Non satis ad certam trutinam cœli exigit orbes.
 At cognata polo ⁷ simul ac mens libera ⁸ frenis
 25 Tollit humo sese, & penetrans immane coruscum,
 Paullatim tardos absterfa ærugine sensus
 Ferre diem docet; abscedunt caliginis umbræ,
 Nudaque se nobis offert natura videndam.

Quod

¹ Nec terras] And. Hart, & MS. Neu
 terras.

² Ceræ] Pincier, anni 1587, Com-
 mel. & Editio anni 1594, cura.

³ Jugis] MS. jugo.

⁴ Structis] MS. structos.

⁵ Trita viarum] MS. iuta viarum.

⁶ Nec non] And. Hart, nec jam.

⁷ Simul ac] MS. simul &.

⁸ Frenis] Pincier, anni 1587. Commel.
 And. Hart, & Editio anni 1594, curis.

- Quod si oculis fidas, rationis luce remota,
 30 Corporeis; quicquid nos circum nocte dieque
 Volvitur, esse unum credas improvidus orbem:
 At si cœlestes flammæ ratione sagaci
 Observes, ut juncta meent nunc lumina, ut amplis
 Diffita nunc spatiis liquidum per inane ferantur,
 35 Hæc terras propiora fecent, illa ardua mundi
 Tempa procul teneant: merito dubitabis, an unus
 Tam variis possit sedem dare motibus orbis.
 Nam neque fas credi, ceu pinnis dividit undas
 Squamigerum pecus, & volucris secat aëra pennis,
 40 Sponte animata suo se sidera volvere gyro.
 Quicquid sponte sua atque anima vegetante cietur,
 Se vario exercet motu: nunc dextra capessit,
 Nunc abit in lævum: modo curvo limite in orbem
 Circum agitur, modo progreditur, retroque recedit:
 45 Denique quo velox animi rapit impetus, omnes
 Effingit species motus faciesque, nec unum
 Perpetuo servat certa sub lege tenorem.
 Sæpe etiam, alterna requie variante ¹ laborem,
 Otia succedunt. At sidera passibus æquis
 50 Perpetuum circa terras volvuntur in orbem,
 Otia nec durum renovant alterna laborem.
 Non igitur stellas animæ vis vivida torquet,
 Quæque suam motu impellens sine fine perenni,
 Æqualique tenore in partem semper eandem.
 55 Sed neque fortuna temere impellente feruntur
 Sidera: nam fortis quæ vis temeraria volvit
 Cunque ², nec æquali spatio, nec tempore certo
 Constantes peragunt æterna in secula motus:
 Sed sæpe externis velocius incita caussis
 60 Deproperant cursus; sæpe indupedita quiescunt,
 Aut fingunt lentos magno molimine gyros.
 Usque adeo juncta est cæcæ inconstantia sorti.
 Præterea ³ proprium stellis natura meatum
 Si daret, in ⁴ nullam has ageret progressio partem:
 65 Quippe quibus natura dedit se impellere ⁵ prorsum,
 Aptæ ad nativum tribuit quoque membra meatum,
 Corporis & speciem: stellarum ⁶ at corpora in orbem

Cum

¹ Laborem] Prædictæ Editt. labori:
² Cunque] Commel. & 1594, cuncta,
³ Proprium] Pincier. Commel & 1594,
 primum.

⁴ Nullam] Eadem Editt. mediam.
⁵ Prorsum] Ibid. sursum.
⁶ At] Decst. hæc vox in Edit. And.
 Hart.

- Cum ¹ coëant, alios nequeunt effingere motus,
 Quam se perpetuo sua per vestigia gyro
 70 Volvere; corporibus quæ vis est una rotundis.
 Esse globos porro cœlestia corpora stellas,
 Ostendunt Lunæ facies: quæ seu nova cœlo
 Cornua complexu meditatur libera fratris,
 Æmula seu Phœbi primo se vespere ponto
 75 Exserit Eoo, seu qua se cunque videndam
 Dat specie, teretem se fingere tentat in orbem.
 Quando igitur nec sponte sua per inane rotari
 Astra, nec incertos temeraria volvere lapsus
 Deprendit ratio: superest ut fixa per orbem
 80 Quæque suos (veluti per tympana summa rotarum
 Clavus inhærescit, tabula vel nodus acerna)
 Perpetuo maneant, & cum se verterit orbis,
 Astra suum peragant cum cœlo tracta meatum.
 Et quia non uno semper per inane feruntur
 85 Ordine, nec cœlum transcurreunt passibus æquis:
 Quam ² foret astrorum vario discrimine motus,
 Esse pares numero cum motibus ætheris orbem
 Deprendit solers industria: semper ut imum
 Ac propius terris Lunæ terat orbita cœlum,
 90 Et minimum lento flexu volvatur in orbem.
 Proximus huic, ³ parvo sed proximus intervallo,
 Mercurius, lætoque diem modo Lucifer astro
 Præveniens, idem noctis prænuntius ignis
 Hesperus, observant Solem prope passibus æquis:
 95 Ut medius rerum Sol omnia lumine lustret,
 Educet & foveat flammis, nunc celsus in ⁴ Arcton
 Emicet, humentes nunc se demittat in Austros;
 Dumque his nunc propior, nunc illis admovet axem,
 Et variis varium partitur lucibus annum,
 100 Omnibus æquales faciat cum luce tenebras.
 Altior hoc Mars sanguineo rubet ⁵ igne: propinquus
 Juppiter ⁶ huic hilarat nitidum fulgore salubri
 Æthera: Saturnus liventi pallidus astro

Septi-

¹ Coëant] Pinc. Commel. & 1594, venant.

² Quam foret] Deest hic versus in Editione Pincieri, Commel. Edit. 1594. & MS. & sane eo facile carere possit reliqua oratio.

³ Parvo sed] Ita Hart. Commelin. Tom. II.

Gen. 1594, omnesque recentiores; rectius tamen MS. & Pinciero magno sed legi videtur. Vide Virg. Æneid. V 320.

⁴ Arcton] MS. Arcto.

⁵ Igne: propinquus] Pinc. Commel. & 1594, igne cruentus.

⁶ Huic] Prædictæ, hinc.

- Septimus, obscuras fuligine versat habenas.
 105 Hos ¹ super octavum celeri volat agmine cœlum,
 Mille oculis, mille igniculis sub nocte sopora
 Discutiens atras piceæ caliginis umbras,
 Ne temere in tenebris erret per opaca viator,
 Ne temere ignotis vagus erret navita in undis,
 110 Ne vigil excubitor spatii non dividat aquis
 Tempora, ne famulas lassent impensius æquo
 Pensa manus, durum cantu fallente laborem.
 Hos orbis tantum veteres novere: nec ultra
 Esse rati quicquam, præter secreta Deorum
 115 Tempa, ubi nec morbi, nec luctus & anxia cura
 Sollicitant miseræ trepida formidine mentes:
 Sed secunda quies, & nescia vita senectæ,
 Et cum pace fides habitant, quæque ultima terras
 Deseruit nostris vitiiis offensa nocentes.
 120 Attamen assidua observans cœlestia cura
 Lumina posteritas, cœlum non simplice motu
 Credidit octavum celeres absolvere gyros,
 Quin modo Mænaliam paullatim vergere ad ² Arcton,
 Nunc regredi, pluviosque magis deflectere ad Austros,
 125 Sed lento & sensum prope decipiente recessu,
 Ut duo vix unam titubet per secula partem
 E gradibus novies vicenis: quippe latentis
 Tot gradibus mundi cardo est secretus ab Arcto.
 Hæc, quibus indulfit cœlum majora benignum
 130 Otia, & ingenii vires maturior ætas
 Firmavit, quæsisse juvet, perque ardua montium
 Ire juga, & qua nulla hominum vestigia signat
 Orbita, secretos Musarum accedere fontes:
 Temporaque incedant velati frondis honore
 135 Vatibus intactæ antiquis: nos propter amœnum
 Eridanum Phaëthontea repetamus in umbra
 Sparsa per astriferos late miracula campos,
 Qua Pelusiaci cura est progressa magistri,
 Contenti novisse polos, dum classica cessant,
 140 Nec ferus Aoniis Mars invidet otia Musis.
 Octo igitur solos veterum solertia cœlos
 Noverat: & varii quot erant discrimina motus,
 Æthera cœlestes totidem divisit in oibes.
 Nec tamen (hæc ratio quamvis monstravit aperte)

145 Cessat

¹ Hos super] And. Hart. & MS. Hæc super.
² Ad Arcton] MS. in Arcton.

- 145 Cessat adhuc cæcis inscitia mersa tenebris
 Oblatrare palam, cœlum damnare quiete
 Ausa, pigram celeri motu convertere terram.
 Cum quibus indulsit sensum natura videndi,
 Quotidie cernant, noctis cedentibus umbris,
 150 Mane novo Phœbum paullatim ¹ emergere ponto,
 Aut velut enasci longinquo ex æquore terræ:
 Inde per adversum cœli conscendere clivum,
 Donec propositi victor stetit arduus alto
 Culmine, & in cunctas radiorum spicula terras
 155 Direxit: mox æquoreas declivis in undas
 Præcipitat celerem parili moderamine currum,
 Donec equos fessos Atlantide ferus in unda
 Abluat, & furvæ cedat sua tempora nocti.
 Sic vaga rorifera confurgit Delia biga:
 160 Sic medii sensim potitur fastigia cœli:
 Sic cadit in fluctus. Hac sidera ² lege serena
 Nocte per ætherios volvunt sua lumina campos:
 Primum humili, celsa mox lampade, rursus ad imum
 Usque solum pressa, mox ³ vel tellure vel unda
 165 Absorptum quærunt spectantia lumina lumen.
 Deinde ubi dimenso latuerunt tempore, rursus
 Deproperant solitos solito moderamine cursus,
 Perque vias mundi liquidas sine fine reversa
 Perpetuo monstrant cœlum se volvere gyro.
 170 Nec minus e fixis poteris cognoscere stellis
 Continuo cœlum circum se volvere flexu,
 Quotidieque novos, dum ⁴ circumvertitur, orbes
 Claudere. Conspicuo Cynosuram in vertice mundi
 Adspice sublimem, junctamque Lycaonis Ursam,
 175 Quique sinu magno geminas complectitur Arctos,
 Serpentein ingentes ingenti corpore flexus
 Torquentem, & tota lucentem nocte Bootem,
 Nonne vides, Cynosura breves ut colligat orbes,
 Circumeatque ⁵ suam lenta vertigine caudam?
 180 Utque Helice quanto gelidis Aquilonis ab auris
 Longius abscessit, tanto volet œcius, ut se
 Circumagens sulcet majoribus æthera spiris?

Laxius

¹ Emergere] Pincier. Commel. & 1594. seq. *quarant.*
assurgere.

² Lege serena] MS. *lege tenentur.*

³ Vel tellure] MS. Hart. & e recen-
 tioribus quidam, *ut tellure.* & mox *vers.*

⁴ Circumvertitur] Pincier. Commel &
 1594. ac MS. *circumvolvitur.*

⁵ Circumeatque] Pincier. Commel. &
 1594, *circundetque.*

- Laxius hæc etiam comitatur plaustra Bootes:
 Et quo quæque magis septem femota ¹ trione est
 185 Stella, magis laxos in cœlō circinat orbes:
 Donec ad has ventum est, quæ sero vespere ponto
 Lumina demergunt: sed & hæc cœlum esse rotundum
 Significant, longos flectentes luminis arcus.
 Quoque polo propior quæque est, brevior recondit
 190 Se spatium sub aquis: quo vitat longius Arcton,
 Hoc arcu brevior volans per cœrula cœli
 Cernitur, & longam indulget sibi condita noctem.
 Quando igitur totis qui lucent noctibus ignes
 Perficiunt orbes totos, quæmersa profundo
 195 Sidera se condunt, arcu sinuantur, ut orbes
 Fingere conentur; certum est se volvere in orbem,
 Cuncta suo motu quod torquet sidera, cœlum.
 Nec mihi Democriti persuaserit acris acumen,
 Leucippusve, aut Cecropiis Epicurus in hortis,
 200 Secretus turbæ strepitu, nascique morique
 Quotidie stellas, Phœbeos fluctibus ignes
 Exstingui, aut undæ tactu marcescere terræ,
 Equè solo rursus vel aquis emergere partu
 Utque novo. Nam fortuito quæ parturit ortu
 205 Casus, in iis nunquam manet invariabilis ordo,
 Et modus & facies, numerusque & tempora partus,
 Et concessa locis semper cunabula certis.
 Sed neque vis tanta est brutæ telluris, & undæ,
 Ut subito immensos educant luminis orbes,
 210 Eductos perimant: nec, si foret illa potestas,
 Parte sui tellus vires proferret in una
 Perpetuo, ut nobis progigneret India stellas
 Mane, sub æquoreis Atlas absconderet undis
 Vespere: quæ tellus a ² Calpe separat Indos,
 215 Luminis infelix partu viduata jaceret.
 Præterea tenuem cur nunc in cornua Lunam
 Surgere, nunc ³ plenam tumido splendescere vultu
 Cernimus, & certos incerti luminis orbes
 Nunc nitido monstrare die, nunc nocte sopora?

220 Cum-

¹ *Trione*] MS. Hart. Pincier. librique
 omnes vetustiores, *trioni*: recte aurem re-
 posuit vir doctus *trione*, ita enim Lu-
 cret. II. 18.
Corpore sejunctus dolor absit; mensque fruatur.
Fucundo sensu, cura femota metuque.

² *Calpe*] Hart. Pincier. *Calpa*.

³ *Plenam tumido splendescere*] Pincier.
 Commel. Edit. 1594. ac MS. *pleno tumi-*
dam. [Rectius meo iudicio. Sic *plenum os*
 Petron. cxxvii.]

- 220 Cumque aliis semper facies maneat sua stellis,
 Cur unam inconstans tenet hæc constantia Lunam?
 Quid loquar Arctoo stellas in culmine mundi
 Æquoris immunes? quæ vis hæc lumina servat,
 Semper inocciduo decorantia lumine cœlum,
- 225 Cum neque contingant terras¹ aut humida regna
 Nereos, unde queant hebetes accendere flammæ?
 Quid? quod & Arctophylax Ariadneæque coronæ
 Sidera, quæ flavis tota se nocte BRITANNIS
 Ostendunt. Pharia sub aquis merguntur in ora?
- 230 Ac, Rhodiis rara qui fulget luce, Canopum
 Perpetua prope nocte Pharos videt, ultima tellus
 Æthiopum, nulla sidus condente latebra,
 Spectat pervigiles præbentem noctibus ignes?
 Quomodo, quas Phariæ perimit contagio terræ,
- 235 Cernit inextinctas lucere BRITANNIA flammæ?
 Aut Rhodiis eadem gignit perimitque Canopum
 Hora, Pharo tarde² qui condit lumen, in oris
 Æthiopum nunquam e cœli statione recedit?
 Esse etiam cœlum nulla non parte rotundum,
- 240 Ostendunt celeres magnum per inane rotatus.
 Nulla etenim molis facies diversa citatos
 Tam facili lapsu potis est absolverè gyros:
 Nulla capax magis est cuncta inter corpora forma,
 Ambitus æqualis omni quæ parte coercet,
- 245 Quam globus: hac igitur non forma decentior ulla est
 (Cætera completi quod debuit omnia) cœlo.
 Hoc etiam³ Assyrii scrutati sidera cura
 Agnovère senes, quod, cum deprendere motus,
 Fluxaque momentis distinguere tempora certis
- 250 Tentarent, spatiisque polum metieret æquis,
 Nulla foret studio huic diversæ machina formæ
 Apta, nisi ad speciem penitus tornata rotundam.
 Quo minus id dubites, animo tibi finge supremi
 Diversam cœli faciem, sive esse trigonam,
- 255 Sive æquo laterum ductu quadrare libebit.
 Cum liquidi per plana poli terrisque propinquus

¹ Cur-

¹ *Aut humida regna*] Pincier. Commel. & 1594 *neque regna profundi*, aliæ *neque humida*, And. Hart, & MS. *aut regna profundi*.

² *Qui condit*] Ita Pincier. Genev. 1594. & Commel. recte; de Canopo enim lo-

quitur, ut notat vir doctus; MS. tamen & Hart. *que* legitur.

³ *Assyrii*] Ita videtur legendum (momente viro docto) Edinb. And. Hart, & MS. *Assyria*, Pincier. Commel. & 1594. *assid a.*

- 1 Currum ageret celerem Phœbus, germanave Phœbi,
 Major eis moles, atque ingens corporis auctus
 Esse videretur: rursus cum flexus in alti
 260 Angulus ablatos raperet fastigia cœli,
 Contrahere angustos spatiis brevioribus ignes
 Aspiceres, lucemque solo præbere malignam:
 Qui nunc æquali discreti limite terris
 Monstrant æquales (absint modo nubila) vultus.
 265 Nam quod ab Eoæ Phœbus cum limine portæ
 Exit mane novo, vel cum se vespere sero
 Tethyos in thalamos recipit, majore videtur
 Orbe ² suis propius terras accendere flammis:
 Non longi in caussa est spatii distantia major.
 270 Cum neque plus distet Phœbus, sua spicula summo
 Cum jacet e cœlo, propior nec luceat imo
 Margine, mane oriens, ³ vel nocte urgente recedens:
 Sed ⁴ tenues fumos & mane & vespere terræ
 Exhalant vapidæ, veram qui luminis augent
 275 Longinqui speciem, & spectantia lumina fallunt.
 Non secus ac altis ⁵ quæ lucent cunque sub undis
 Corpora, decipiunt visus, majoraque veris
 Apparent, positæ in medio quod densior undæ
 Humor inoffensos nequeat transmittere visus.
 280 Nec mihi non aliqua niti ratione videntur
 Propterea mundum qui credunt esse rotundum,
 Quod Pater omnipotens, ⁶ cum rerum prima creavit
 Semina, & in varias ea jussit abire figuras,
 Omnibus in rebus (quantum mortalia possunt
 285 Æquari æternis, & non peritura caducis)
 Ipse sui ⁷ voluit quædam ut remaneret imago,
 Atque aliqua patrem soboles ex parte referret.
 Sic quæ feminibus coëuntes quattuor omnes
 Finguntur species nitidi sub tegmine cœli,
 290 Quanquam ⁸ mutatis pereant redeantque figuris
 Quottidie, tamen æterna se lege propagant:
 Et cum morte gerit bellum natura, peremtum

Resti-

1 Currum] MS. Pincier. Commel.
Gen. 1594, Elzev. 1621, *Cursum*.

2 Suis] Edinb. And. Hart, *suas, ter-
ris, flammis*.

3 Vel nocte urgente recedens] Pinc. Com-
mel. & 1594, *vel cum se vespere condit*.

4 Sed tenues] Prædictæ Editt. *sed fumos
& mane novos & vespere terræ*.

5 Quæ lucent cunque] MS. *lucent que-
cunque*.

6 Cum rerum] Pinc. Commel. & 1594,
qui rerum prima.

7 Voluit] Pinc. Commel. & 1594,
velit.

8 Quanquam] Ibid. & MS. *quam-
vis*.

- Restituens simili redivivum ¹ in prole parentem.
 Sic homines fragili quamvis e stirpe, perennant
- 295 Qua licet: & sobole æterni, compage caduci,
 Æmula divinis peragunt sua secula seclis.
 Utque in iis propior divinæ stirpis imago
 Luceret, cœlo data mens, quæ corporis artus
 Non solum vegetet tardos, sed carcere cæco
- 300 Clausa ² licet, pigræque coërcita pondere molis,
 Evolet immensi supra fastigia cœli
 Cum libuit, penetretque imæ cava viscera terræ.
 Non illi obsistit solidæ impenetrabile massæ
 Corpus, & obscuris Acherontia regna tenebris
- 305 Obsita, non atris obsessus nubibus ær,
 Infirmasque acies oculorum hebetantia Solis
 Lumina, non spatio vasto semotus Olympus
 In se præcipiti semper revolubilis orbe,
 Omnia quin oculis ³ peragraret pectoris: ut quæ
- 310 Abdidit, aut spatiis longis natura removit,
 Educta e tenebris propiusque admota videret.
 Illa igitur purum cœli cum cerneret orbem
 Damnatum nulla per secula longa senecta,
 Nobiliore ortu quam obnoxia corpora morti
- 315 Credidir esse satum, propiusque referre parentem.
 Utque Dei nullis natura coërcita metis,
 Principio medioque caret, nec finibus ullis
 Clauditur, aut spatiis ævi, sed totus ubique est,
 Integer ⁴, immensus, invisibilis, incomprehus:
- 320 Sic mundi in teretem facies coit undique formam.
 Undique par similisque sui, sine fine, sine ullo
 Principio, nullis per tot labentia secla
 Deterior damnis, aut auctior incrementis,
 Et rediens in se lapsu sine fine perenni,
- 325 Nec motus medium, aut finem, aut exordia novit.
 Totus & in sese incumbens per inane profundum,
 Non eget externis ut pendeat undique caussis.
 Hæc mundi forma est, seriesque æterna movendi,
 Semper ad occasum sese ut convertat ab ortu,
- 330 Quaque abiit redeat, totiesque abiens rediensque
 Observet sedem veluti non mobilis unam.

At

¹ In prole] Pinc. Commel. & 1594. duobus versibus desideratis.
 in morte.

² Clausa licet] Commel. & 1594, Clausa licet, penetretque imæ cava viscera terra,

³ Peragraret] MS. peragravit pectoris, & quæ.

⁴ Integer] Deest hic versus in toties memoratis codicibus.

- At vero quinque erronee Titaniaque astra
 Quamvis perpetua lustrent vertigine terras,
 Semper & in partem quam stellifer orbis eandem
 335 Nitantur, tamen haud æquis sua passibus urgent
 Lumina; sed lento magis itque reditque recurso,
 Quo magis ad terram quisque inclinatur inertem.
 Scilicet ingentes cum fingeret ætheris orbis
 Cœlituum pater, atque hominum formaret ad usus:
 340 Proxima quæ nostros incurrunt lumina visus
 Si tam præcipiti vertigine² torta mearent,
 Quam gremio quæ cuncta suo suprema coercet
 Machina, tam celeres spectantia lumina motus
 Deficerent, hebetesque oculos caligo repente
 345 Conderet, ad nullosque usus properatio motus
 Aptæ foret: paucis Phœbea recurreret horis
 Et fugeret lampas, nec tempora commoda fomno
 Nox brevis, aut præceps lux opportuna labori
 Divideret, toties reduces cum Sole tenebræ
 350 Omnia turbarent operum momenta, nec æstas
 Concoqueret fruges, nec dulces pallor in uvas
 Serperet, & lente mitesceret³ acris amaror:
 Gleba nec exiguo putrescens frigore venis
 Imbiberet cupidis genitales ætheris imbres:
 355 Nec breve ver blandos florum spiraret odores,
 Sed properata æstas veris spoliaret honorem:
 Pelleret æstatem autumnus; dum messis in herba
 Turgeret, deformis hiems infirma necaret
 Semina, solliciti spem deceptura coloni.
 360 Ergo ille ætherii clemens moderator Olympi,
 Ad varios hominum dum sese accommodat usus,
 Orbibus extremis celeres absolvere motus
 Posse dedit, sed quos visus non sentit acumen,
 Dissita tam longo spatium dum sidera spectat.
 365 Ac dein paullatim motu interiore repressus
 Impetus, & tardo flexu quæ citima fulgent
 Lumina quæque suos tali discrimine cursus
 Deproperant, oculis ut nec spectantibus obsint,
 Nec turbent nostros nimium properata labores.

370^s Sic

1 Quo magis] MS. Qua magis.

2 Torta] Notat ex MS. suo vir do-

ctus, tota.

3 Acris amaror] Ita MS. & Hart. alii
vero omnes acer. [Solebant veteres ta-

lia adjectiva utroque modo efferre. vid,

Donat. ad Terent. Eunuch. II. III. 13.

vid. Not. ad Petron. cap. 113.]

4 Ac dein] MS. At dein, & mox met-
interiore habet MS. viri docti.

- 370 ¹ Sic spatium novies ternis quod Luna diebus
 Conficit, ² hoc uno peragit Sol aureus anno,
 Assequiturque iterum germanam, iterumque relinquit,
 Lunaremque suis claudit congressibus annum.
 Mensibus octonis ter Mars velocior orbem
- 375 Assequitur Solis, duodenis Juppiter annis,
 Saturnus ³ totidem, si ter sex insuper addas,
⁴ Circumagit ⁵ flexum qualem Sol aureus unum.
 Quo magis hoc animo possis comprehendere, finge
 Esse simul cunctos Tauri sub fronte planetas,
- 380 Molirique suos non æquo tramite gressus.
 Quo lenta se quisque magis vertigine torquet,
 Longius a Tauro spatio brevior recedet:
 Ac citius rursus occurret ter Luna novenis
 Lucibus; & clara Tauri sub fronte micabit,
- 385 Quo vix perveniet longo Sol aureus anno,
 Mars geminis, brumas post bis sex Juppiter, ⁶ ignes
 Falciferi quo bruma Dei tricesima ducet.
 Quod si oculis juvet istius specimen tibi motus
 Subjicere, in bibula labor est non magnus arena,
- 390 Per seriem octonos ut ducat circinus orbis,
 Semper ut exterior spatiis brevioribus ⁷ arcum
 Ambiat internum; extremas cujusque per oras
⁸ Nominibus numeroque æqualia pone planetis
 Robora cursorum, lentisque perambulet orbem
- 395 Passibus internum interior, semperque deinceps
 Quisque gradu paullo properet majore: supremus
 Ambitus, atque idem longissimus, orbis imago
 Signiferi, raptim pedibus peragretur anhel-

Cur-

¹ Sic spatium] Hos versus sic emendat
 Ad. Regius,
*Sic spatium novies ternis quod Luna diebus
 Conficit, hoc uno Phæbus decurrit in anno:
 Quem fugit ac sequitur germana, iterumque
 relinquit.
 Lunaremque suis claudis congressibus annum.
 Mensibus octonis ter Mars his tardior orbem
 Regressus peragit: duodenis Juppiter annis:
 Quem decies ternis Saturni sidus oberrat.*
² Conficit hoc] Ita exhibent Editiones
 Pincieri, Commel. & 1594, at And.
 Hart, alixque,
*Conficit, hoc una prope luce minus peragit Sol,
 Assequiturque iterum, &c.*
³ Saturnus] Deest hic versus in recen-

tioribus.

⁴ Circumagit] Desideratur hic versus
 in editionibus vetustioribus.

⁵ Flexum qualem] MS. flexum postquam.
⁶ Ignis] Editr. Pincieri, Commel. &
 1594.

*Mars geminis brumis, post bis sex Juppiter
 astus,*

Aliferum quo bruma Deum tricesima ducet.

⁷ Arcum] Prædictæ Editr. & MS. ar-
 cum.

⁸ Nominibus] Ita omnes & scripti &
 typis cusi: mihi vero vix dubium est quin
Nominibus Buchananus scripserit; ita e-
 nim Pincierus pag. 155. ver. 2. & pag.
 160. v. 33.

- Curforis, qui tardigrados fugiatque prematque
 400 Angusto lentos signantes limite gyros.
 Sic ubi veloces emisit carcere currus
 Prætor, & in magno fervent certamina circo,
 Hic Veneto favet, hic Prasino, & clamore secundo
 Quisque suos animans studiis ardentibus urget,
 405 Dum teretem calidus metam circumvolat axis.
 Interea si lassus equus defecerit, aut si
 Non satis increpuit lentis auriga flagellis,
 Injecitve moram fracto rota debilis orbe:
 Dum reduci curru speratæ præmia palmæ
 410 Victor habet, quintum gyrum vix ultimus implet
 Præteritus toties, toties prior urget & instar.
 Nec me adeo fallit veterum sententia multis
 Credita jam seclis, penitusque in mentibus hærens,
 Orbis ad occasum quod sese semper ab ortu
 415 Torqueat extremus, motu invariabilis uno,
 Ac reliquos orbes celeri vertigine secum
 Corripiat, seseque sequi prope passibus æquis
 Cuncta suis cogat famulantia legibus astra,
 Quocunque incubuit: septem tamen usque resistunt,
 420 Qua licet, errone, tentantque¹ accedere ad ortum:
 Illa igitur proprio motu cum semper ad² ortum
 Confugiant, pugnentque adversos volvere gyros,
 Adversos quoque Signiferi urgent ignibus ignes,
 Inque dies paullum effugiunt, retroque recedunt,
 425 Nec semper cum supremo vestigia cælo
 Juncta ferunt, peraguntque suos æqualiter orbes:
 Sed quo citerior quisque est, minus impetus illum
 Longinqui vincit cæli: quo quisque recedit
 Longius a terris, propiusque admotus Olympo est,
 430 Hoc magis obsequitur, violentique ætheris audit
 Imperium, vique obnitens licet usque repugnet,
 At lapsu sensum prope decipiente recurrit.
 Sic quod tricenis spatium Saturnius annis
 Regreditur cælo contra obluctante propinquo,
 435 Lucibus hoc ipsum peragit ter Luna novenis:
 Tanto quippe minus longinquo obnoxia cælo,
 Quam magis a domino semota est imperioso.
 Neve uno geminos mirere in corpore motus
 Adversos, spectare jubent, cum concita remis

440 It

¹ Accedere ad ortum] And. Hart, recedere ab ortu.

² Ad ortum Confugiant] Defugiant.

Idem, ab ortu

- 440 It ratis, aut vento radit vada falsa secundo,
 Illa quidem properat, qua vis agit acta lacertis,
 Aut vento impulsâ, aut ablata rapacibus undis:
 Interea vector per pinea ¹ texta carinæ
 Ingrediens, lentoque urgens vestigia passu
- 445 Pergit in occasum, dum navis currit in ortum,
 Et pariter geminos fert uno in tempore motus,
 Sponte sua hac properans, illac rapiente carina.
 Observant exempla alii: vel musca per hastam
 Cum subit adversam, vel cum subrepat in orbem
- 450 Se contra vertente rota, & vertigine rapta
 Tentat in obliquum sensim ² succedere clivum.
 Sic momenta duo contraria corpore in uno
 Possè putant fieri; naturæ ³ hoc sponte, sed illud
 Vi peragi externæ debens exordia causæ.
- 455 At mihi diversos in corpore simplice motus,
 Sive repugnantes, sive in contraria versos
 Naturæ ingenio nemo persuaserit auctor:
 Sive ille Assyriis cœli observator in oris,
 Sive Pharon propter, celsæ aut Carthaginis arces,
- 460 Seu fuerit doctis sôphiæ scrutator Athenis.
 Unus enim est uno simplex in corpore motus
 Simplice, nec rursus credam cœlum obice cœlo
 Aut tardare suos aut retro flectere cursus.
 Nempe ea corporibus solis concessa potestas
- 465 Est, ut se impediunt, aut indupedita quiescant,
 Aut alio remeent, quam quo fert impetus illa
 Naturæ, ⁴ quibus eventis contraria consent
 Eventa, ut flammæ gelidis, humentia siccis.
 At quibus hæc insunt, pereunt, perimuntque vicissim,
- 470 Et faciem immutant, minuuntque, augentque, nec unquam
 Inconcussa manent, æterna exercita pugna,
 Sed cœli nulla facies vertente senecta
 Permanet, eventis nullis obnoxia, nulli
 In se propterea civili obnoxia bello.
- 475 Forsitan & quæras, quæ sit sine fine rotati

Mate-

¹ *Texta*] Pincier. Commel. & 1594. Commel. & 1594, legunt *hunc illum & debentem*: sed *hunc illum & debentem* non respondent antecedenti *momenta*.

² *Succedere*] MS. *subrepere*.

³ *Hoc sponte sed illud — debens*] Sic legendum, monente viro docto, quam sine auctoritate codicum: Pincier.

⁴ *Quibus eventis*] Pincier. &c. *quorum eventis contraria pugnant*.

- Materies cœli, nullam ¹quæ fessa quietem
 Accipiat, nullis per tot labentia secla
 Deterior damnis, nullo pollentior auctu,
 Solaque tot claudens fluxarum semina rerum
 480 Nulla senescentis discrimina sentiat ævi.
 Primum corporibus non est vis illa quaternis
 Quæ renovant omnes genitalem e semine fœtus,
 Congressu vario permixta, abeuntia rursus
 Interimunt, & perpetuis exercita pugnis
 485 Mutant innumeras varie coëuntia formas.
 Nam si terra forent cœlestia templa, vel humor,
 In medium ruerent mundi collapsa deorsum,
 Quem sortita unum sunt omnia pondera motum.
 Sin foret ²ætheriæ compages extrema sphaeræ
 490 Aurarum ³e levibus flabris, tenuive vapore
 Ædificata ignis, recta per inane mearet
 Materies sursum nulloque coërcita vallo
 Exterius ⁴, nullis offensibus indupedita,
 Difflueret per inane vagum, & dispersa periret,
 495 ⁵Et nusquam in certa statione coacta maneret,
 Et nusquam intestina se vi glomeraret in orbem,
 Clauderet & solido fluitantia corpora vallo,
 Et sese fugiens nullo cum fine sequensque
 Flesteret innumeros sua per vestigia gyros.
 500 Nam quæ ⁶naturæ propriæ non sponte feruntur
 Corpora, perpetuo nequeunt ⁷æquoque tenore
 Volvere se motu: at naturæ non minus ignis
 Pugnat, ut in gyrum ⁸remeet, quam limite recto
 Si ruat in præceps, terramque petessat inertem.
 505 Ergo cum deorsum tellus moveatur & humor,
 Sursum aër, sursum fugiat vegetabilis ignis,
 Cœlum in se rediens æternos circinet orbis;
 Diversam cœli vim materiamque fatendum est.
 Quo minus id dubites, sic accipe: corpora cuncta

510 Na-

¹ *Quæ*] Pincier. Commel. & 1594. *in certa.* Elzev. 1621. Waesberge 1660. Cairns 1677 *incerta* unica vocabulo: quod.

² *Ætheric*] MS. *extrema.*

³ *Aurarum e*] Ita legit vir doctus ex MS. cum in aliis sine e legeretur.

⁴ *Exterius*] Ita legit ex MS. suo vir doctus: at Edinb. eaque priores, *Exterius.* MS. *Externis nullis.*

⁵ *Et nusquam*] MS. *Et nunquam:* & mox

in certa. Elzev. 1621. Waesberge 1660. Cairns 1677 *incerta* unica vocabulo: male.

⁶ *Natura propria non sponte*] Pinc. Commel. & 1594, *Natura non impellente feruntur.*

⁷ *Æquoque tenore*] Prædictæ Edit. *æquique tenoris.*

⁸ *Remeet*] Eadem, *redeat.*

- 510 Naturalia sponte sua per seque moventur,
 Permutantque locum, vis propria ¹ scilicet ollis
 Intestina ciens motum Natura vocatur.
 Omne autem corpus vel simplex simplice motu
 Deproperat cursum, vel mixtum mobilitate
- 515 Incerta nunc huc agitur, nunc pellitur illuc
 Semper, consilii quo pars violentior urget.
 At ³ duo cum pura pollentia simplicitate
 Corpora sint, vel quæ coeunt contracta rotundam
 In faciem, vel quæ recto se limite tendunt;
- 520 Simplicibus totidem formas natura meandi
 Corporibus tribuit: quædam volvuntur in orbem,
 Et circa medium punctum indefessa recurrunt:
 At centrum fugiunt alia, aut se limite recto
 Præcipitant mediam properantia tangere metam,
- 525 Ni vetet & celerem sistat vis obvia cursum.
 Quantum in se est igitur, cum nunquam Elementa rotundos
 Efficiant ⁴ gyros, corpus quantum esse necesse est
 Hæc præter, quod perpetuos sinuetur in orbem
 Sponte sua, tanto divinius omnibus illis,
- 530 Quanto sit formis præstantior omnibus orbis.
 Quod si naturæ vi cæli cærulea templa
 In sese remeent semper, peragantque perennes
 Circuitus, etiam pars quantulacunque revulsa
 Corpore de cæli motu rapietur eodem,
- 535 Et globuli ⁵ finget faciem ⁶ omni ex parte rotundi.
 Sic cum se nubis gravidæ profudit ab alvo
 Agmen aquæ pluvix, magnum per inane rotatæ
 Se glomerant guttæ, & qua vis fert ponderis illas,
 Ima petunt, & seu frondis, ⁷ viridive potitæ
- 540 Graminis hospitio pendent, coguntur in orbem:
 Lubrica paullatim donec per saxa, per herbas,
 Perque cavas ⁸ valles, declivi tramite, matris

Cæru-

¹ Scilicet ollis] MS. & vetustiores editi, scilicet illis.

² Semper consilii] MS. Semper & insequitur quos pars.

³ At duo] Pincier. Commel. & Editio anni 1594, pro hoc versu & duobus sequentibus habent quinque,

Duplicia aut pura cum prædita simplicitate Corpora sint, vel quæ nullis obnoxia damnis Constituunt cæli firmis compagibus aulam:

Vel variis vicibus varias subeuntia formas Noctivagæ Phæbes gremio comprehensa tenentur.

⁴ Efficiant gyros.] Iidem libri, In gyros currant.

⁵ Finget] MS. effinget

⁶ Omni ex parte] Pincier. Commel. & Editio anni 1594. faciem de parte.

⁷ Viridive] Iidem, viridisve.

⁸ Valles] And. Hart & recentiores, fessas.

- Cæruleum in gremium insinuatae sponte ¹ quiescant.
 Nam cum sit cœlum, velut humor, & ignis, & aër,
 545. Corpus *ὀυκιομεπές*, si quid natura ² benigna
 Indulset toti cœlo communiter, uni-
 Cuique dedit parti ingenio ut frueretur eodem.
 Ergo, cum cœli vis sit nativa rotari,
 Continuo pars nulla ejus de corpore magno
 550 Avulsa in terras caderet, sursumve volaret,
 Sed fervaret eum, sibi quem natura meatum
 Primigena cessit (se circum ut volveret) hora.
 Quod si nec (levibus quæ vis primæva movendi est
 Addita corporibus) sursum se limite recto
 555 Tolleret, aut (gravibus quæ vis est una) deorsum
 Sideret, haud illi levitatem aut pondus inesse
 Certum est, redivagi quæ sunt primordia cursus.
 Nec procul a vera, reor, is ratione recedet,
 Qui neget, aut gigni naturæ viribus astra
 560 Possè, vel affectum senio tabescere cœlum,
 Aut ³ abitu minui, cognati aut coporis auctu
 Crescere: materiam nam vis contraria mutans,
 Ex aliis alias mutat reparatque figuras.
 Frigida enim calor interimat, stringentia corpus
 565 Frigora vitalem postquam pepulere calorem,
 Mors subit, in tenues vaneleat spiritus auras,
 Aridaque ⁴ uvescunt nimium, & jejunia longa
 Paullatim extenuant, atque humida corpora solvunt.
 Nec nasci est aliud, quam formæ accessio, fingens
 570 Materiam, faciemque novans; mortemque vocamus,
 Expulit affuetam cum vis contraria formam.
 At neque ⁵ vis ⁶ motu est ulli contraria, nusquam
 Eventa eventis cœli ⁷ pugnancia certant,
 Quæ variant ejus faciem, ⁸ mutantque, vel ævi
 575 Dentibus attritum cogant succumbere fato.
 Congeries nusquam est cognati corporis, unde
 Augmina suscipiant, vel quo detracta recurrant
 Corpora siderei molem attenuantia, templi.
 Quin & naturæ non expugnabile cœlum
 580 Viribus, æternis longa observatio fecit

Sen-

¹ *Quiescant*] MS. *quiescunt*.
² *Benigna*] Pincier. &c. ac MS. *beni-*
³ *Abitu*] Commel. & 1594, *obitu*.
⁴ *Aridaque uvescunt*] Pincier. Commel. &
 1594. *Aridaque humor alit, fitis & jejunia*.
⁵ *Vis motu est ulli*] MS. *vis ulla est cælo*
⁶ *Motu*] Pincier. &c. *cæli*.
⁷ *Pugnancia*] Pinc. Commel. & 1594.
⁸ *Mutantque*] MS. *mutentur*.

- Sensibus ostendit. Quæcunque obnoxia fati
 Legibus occasus vicibus mutantur & ortus,
 Sensus in iis diversa notat tria tempora, vel cum
 Crescendo augescunt, simul & cum tempore vires
 585 Et molem accipiunt: vel mole & viribus aucta,
 Quantum naturæ sinit ¹ inviolabilis ordo,
 Crescendo ad summum jam pervenere cacumen:
 Vel cum victa situ, & defecta senilibus annis,
 Sponte retro redeunt, ævoque soluta fatiscunt.
 590 Hæc data crescendi fato lex omnibus, aut quæ
 Nata solo, sed fixa solo radice tenentur,
 Aut quæ flexibiles animati corporis artus
 Sponte movent, mutantque locum, volucresque feræque
 Nataque cæruleis Neptunia mōnstra sub undis:
 595 Cumque ipso quibus est major cognatio cœlo,
 Secla hominum hac certa fatorum lege tenentur,
 Semper ab exiguis ut progressa incrementis
 Augescant, & cum robur tetigere juventæ,
 Paullatim lenta vires minuente senectæ,
 600 Declinent, iterumque sua in primordia cedant.
 At quibus a primis rerum natalibus usque
 Cura fuit cœli faciem, motumque modumque
 Observare, & solertis monumenta laboris
 Postera per memores vulgare in secula fastos,
 605 Nullum ævi imperium sensere in corpore cœli:
 Sic iisdem spatiis eadem intervalla direntis
 Sideribus perstant, idem ² vultusque colorque,
³ Et modus & numerus, ⁴ facieque & partibus iisdem
 Surgunt mane faces, sero & se vespere condunt,
 610 Atque iisdem accendunt quibus olim lumina terris,
 Asservantque unum nihil immutata tenorem.
 Hæc ita cum perstet rerum constantia certa
 Immutabilis, æternoque immobilis ævo;
 Perstat item cœlum, scabræque immune senectæ
 615 Non damna innumeris seclis, non augmina sentit.
 Nec tamen adversis quamvis obnoxia caussis
 Aurea flammantis non sint palatia cœli,
 Protinus orbatum credam natalibus orbem,
 Et sua non ulli debere exordia caussæ,

620 In-

¹ Inviolabilis] MS. invariabilis.

² Vultusque colorque] MS. vultusque ca-
lorque.

³ Et modus & numerus, facieque] MS.

Et modus & numerus faciesque: e partibus —

⁴ Facieque] Ita legendum suadet vir
doctus, And. Hart, faciesque e, anti-
quiores, faciesque &.

- 620 Ingenitum ¹, semperque novum, semperque vetustum,
 Vique sua æterno peragentem secula motu.
 Nam neque materiæ vis est ea, ut ² ipsa movere
 Se queat æternum alterius non indiga causæ.
 Quicquid enim specie motus quacunque movetur,
 625 Altera protrudit vis id violentior. Atqui
 Cum nequeat series esse infinita moventum,
 Quæ sese pariter fugiant sine fine premantque,
 Esse aliquam primam vim naturamque necesse est,
 Cætera quæ motus ³ expers queat ipsa movere
 630 Sponte sua, non externis obnoxia causis.
 Hanc veteres, ducti rationis lumine, cæcis
 Naturæ in tenebris videre, & corpore cassam
 Deprehendere potestatisve, ævive, locive
 Limite conclusam nullo; exclusamve, sed omnia
 635 ⁴ Complexam, totamque in toto corpore mundi
 Partibus & cunctis fulam, quæ viribus iisdem
 Fulciat & moveat, vegetet, foveatque novetque
 Quicquid in immensa est brutum aut vegetabile rerum
 Congerie, quam nec vox fando, oculusque videndo,
 640 Aut subtile queat complecti mentis acumen.
 Sed nec magni operis moles, ⁵ & semper in orbem
 Motus, & æterno manans de fonte caloris
 Vis vegetabilis, & rerum ⁶ inviolabilis ordo
 Ignorare sinit; nec gens tam barbara terris
 645 Errat in incultis, ut non, cum sidera spectet,
 Fulguraque & vasto tremefactum murmure cælum
 Audiat, esse Deum credat, vim scilicet illam,
 Quæ regat immensam justo moderamine molem,
⁷ Et moveat nostros per tot miracula sensus.
 650 Hanc igitur tantam vim, nec rationis egentem,
 Tempore nec lassam, nec fractam viribus ævi
 Credere nos fas est, nec cogi viribus ullis,
 Sed sponte æternos mundi convertere motus.

¹ *Ingenitum*] Pincier. &c. *ingentem*, ubi etiam & apud A. Hart hic versus præcedentem anteit.

² *Ipsa*] Ita Pincier. &c. alii autem, *ipsa manere Sic queat*. MS. *queant*.

³ *Expers queat*] MS. & Hart. *queat expers*.

⁴ *Complexam*] MS. *Amplexam*.

⁵ *Et semper*] MS. *Nec semper*.

⁶ *Inviolabilis*] MS. *invariabilis*, & ita.

MS. Gul. Geddei.

⁷ *Et moveat*] MS. Pincier. Gen. 1594,

Commel. *Ut moveat*.

GEORGII BUCHANANI SCOTI
DE SPHÆRA

LIBER III.

ACTENUS in vasto late exspatiatus
Olympo,
Axe vago, nusquam hospitio, nusquam
lare certo,
Collige, Timoleon, laxas paullisper ha-
benas;

- Ingentes campos immensique ætheris æquor
5 Circumscribe animo, & transversis mœnia mundi
Digere limitibus mecum : ¹ ut mens edita cœlo
Assuescat patriam paullatim agnoscere sedem :
Dum foliis auræ crepitant, dum molle renidens
Pratorum conspirat honos, dum dexter Apollo,
10 Et non difficiles indulgent carmina Musæ.
Sidera præcipiti ² cursu revolubilis æther
Indefessa trahit secum, noctesque diesque
Perpetuo remeans sua per vestigia gyro.
At penetrans paribus librata viscera terræ
15 Ponderibus medius stat nullo mobilis ævo
Axis, & hinc atque hinc extremis partibus orbem
Stelliferum tangens, geminis determinat ³ omnem
Cardinibus mundum immotis, quos Græcia dixit
Ingeniosa Polos : alter sublimis ad Arcton
20 Surgit, & æquoreis metuens se tingere lymphis.
Conspicuum totis ostendit noctibus ignem,
Vicinaque sibi fecit cognomen ab Urta.
Alter in adversa mundi regione ⁴ sub undas
Conditur Oceani, nostris incognitus oris,
25 Antipodum late regnis illustris ab Austro
Qui madidis illinc advolvit nubila pennis.

Hi

¹ *Ur]* Ita legit vir doctus e MS: suo, ditio anni 1594, And. Hart, & MS: cum libri omnes ante editi ac MS. & ha-
berent. *fluxu*, alii *flexu*.

² *Cursu]* Ita Pincier. Commel. & E-
Tom. II.

³ *Omnem]* Pincier. &c. *illic*.

⁴ *Sub undas]* Pincierus, *sub undis*.

- Hi Polon Austrinum dixere, Antarticon illi,
 Quod regat inferni per¹ marmora spumea mundi
 Nocte rates fera, Arcadicæ contrarius Ursæ.
 30 Inde ter octonas a cœli vertice partes
 Defugiens cyclus cœlum secat Arcticus: illi
 Nomen ab Arctoo quod non procul axe recedat.
 Altera majori secat orbem linea gyro,
 Qua Sol æquorei propior per sidera Gancri
 [35 Scandit, & æstivas in longum porrigit horas,
 Et lento repetens Atlantica littora flexu
 Contrahit angustas spatia brevior tenebras.
 Hanc ubi contigerit metam Phœbeius axis,
 Rursus in fumentes sensim delabitur Austros.
 40 Et quia non flammis unquam propioribus Arcton
 Aspicit, æstiva locus a statione vocatur
 Solstitium: æstivum quoque nomen sumit ab æstu.
 Circulus² hic decies septem est a vertice mundi
 Exclusus spatiis. Medii post orbita cœli
 45 Ingenti cingitque & dividit æthera spira,
 Lanigeri pecoris justæque exordia Libræ
 Percurrens ab utroque polo par distat, utrumque
 Ex æquo spectat, noctes æqualibus horis
 Partitur cum luce, æqua cum frigore flammam
 50 Temperie jungens autumnis & vere tepenti:
 Hic hiemes nimias, nimios hic mitigat æstus,
 Per ter tricenae distans a vertice partes:
 Omnia quod spatiis rerum momenta prope æquis
 3 Dividit, Ausonio Æquator cognomine dictus.
 55 Proximus a media mundi statione recedit
 Solstitii hiberni gradibus ter circulus octo:
 Brumalem nostris hunc appellamus in oris.
 Quem Sol cum tetigit gelido Ægocero potitus,
 Et penitus pluvios sese dejecit in Austris,
 60 Bruma riget nobis, canis adoperta pruinis
 Terra latet, glacie pigra frenatur aquarum
 Impetus, & nemorum Boreas populatus honorem
 Spumiferos⁴ volvit pelagi cum murmure fluctus,
 Et vix immensam⁵ finit lux turbida noctem.

65 At

¹ *Marmora spumea*] MS. *spumea marmora*.

² *Hic*] Ita And. Hart: numerum rotundum 70 pro vero 66 cum dimidio posuit: Pincier. &c. *Circulus undecies senis a*.

In auctoris autographo se legisse testatur Ad. Regius, *Circulus hic decies septem*.

³ *Dividit*] MS. *dividat*, & rectius.

⁴ *Volvit pelagi*] MS. *pelagi volvit*.

⁵ *Finit*] Commel. & 1594, *sequitur*.

- 65 At quibus aduerso domus est sub cardine cœli,
 Perpetuaque vident fulgentem nocte ¹ Canopum;
 Iis vix longa breui concedunt lumina nocti:
 Et cum Sol mediam cœli terit arduus arcem,
 Tum male pubentes defendit pampinus uvas,
 70 Tum pecori raræ præbent umbracula silvæ.
 Ultimus ² aduersum est qui circuit ambitus axem,
 Ignotumque polum atque oculis astra inuia nostris:
 Totque suo distat spatiis a cardine, quantum
 Circulus Arctous glaciale distat ab Arcto;
 75 Totque gradus fugit a brumali limite Solis,
 Carcinus ³ Arctoo quantum secedit ab orbe.
 Cingitur his cœli revolubilis area spiris
 Quinque, pari semper distantibus intervallo:
 Unde Parallelis nomen fecere Pelasgi.
 80 Præterea gemini cœlum cinxere Coluri,
 In gemino sese scindentes vertice mundi.
 Hi reliquos omnes qui signant æthera gyros
 Transcurrunt, dirimuntque in partes quattuor æquas.
 A nitidis ⁴ Phryxi vectorem dividit alter
 85 Piscibus, & surgens occulti a vertice mundi
 Per Libram ad gelidam redit, unde ⁵ occeperat, Arcton.
 Alter ab Arctoo decurrens vertice Cancrum
 Separat a Geminis, inde inclinatur ad axis
 Inferni caput, ac rursus Ægocerota pererrans
 90 Autumno ⁶ dirimit brumam, & caudam ad Cynosuræ
 In sese coiens perfectum circinat orbem.
 Hos, quia pars nobis semper latet abdita cæcis
 Sub mundi aduersi tenebris, dixere Coluros.
 Alter ab æquatis tenebris cum lucibus, alter
 95 Cognomen gemina Phœbi a statione recepit.
 Hos super obliquo percurrit limite cœlum,
 In latum gradibus bis senis æthera signans
 Signifer ⁷, innumera flammarum luce coruscus
 Signifer, hospitiumque Deum, moderator & anni,
 100 Dispensans spatiis labentia tempora certis.
 Hic auro gravidas Phœbus molitur habenas,

Hic

¹ Canopum] MS. & Hart. Canopon.
² Aduersum est] Pincier. aduersum circumuenit ambitus. Commel. & 1594, aduersum qui circuit.
³ Carcinus Arctoo] Pincier. Arctoo astivus.
⁴ A nitidis] Pincier. Commel. & 1594,

Aulidis Phryxi.
⁵ Occeperat] Pincier. Commel. & 1594, inceperat.
⁶ Autumno] Editt. prædictæ, Hac
 imam dirimit.
⁷ Signifer] Deest hic versus in memoratis Editt. MS. Totus & innumera.
 N n n 2

- Hic varias ponitque & sumit Delia formas,
 Hic quinque Errones, sed certis legibus errant,
 Exercentque suas cœlo ¹ gaudente choreas.
- 105 Nam reliquos cœli, qui signant æthera, gyros
 Longa hominum varios solertia finxit ad ulus.
 Hi ² fugiunt aciem visus, tantumque ³ notari
 Mente queunt sola, tenues sine corpore ⁴ spiræ.
 Ipse asper gemmis & multo balteus auro
- 110 Invitat spectantum oculos, & nocte serena
 Illustrat tacitum ⁵ jucundo lumine mundum.
 Neve oculos fugiat cupidos, satietve videndo,
 Dum renovat mutatque vices remeabilis anni,
 Nunc hanc, nunc illam terris dat cernere partem:
- 115 Et seu bruma diem spatiis brevioribus arctet,
 Torrida seu longas æstas exporrigat horas,
 Seu ver ⁶ autumnusque æquet cum lucibus umbras,
 Signa dies condit sex, & totidem reteggit nox,
 Dimidiumque oculis pandit spectabile nostris.
- 120 Hunc quoque qua longo præcingit limite mundum
 In partes veteres ter dividere quaternas,
 Cuique suum nomen tribuentes, cuique figuram,
 Cuique suos certis comprehensos finibus ignes,
 Qui fingunt variis animantium corpora formis.
- 125 Primus ad Auroram circum cava tempora flexa
 Cornua contorquens Aries, cœlestia pandit
 Limina ⁷ signorum, doctorque & janitor anni,
 Aurato insignis villo de nocte serena,
 Ter sex exiguis variatus corpora stellis.
- 130 Has, ubi fraternis exsurgit Delia flammis
 Æmula, ceu domina cedens veniente, recondit,
 Destituens visus, & ni vicinia claris
 Luceret stellis, etiam locus ipse lateret.
 Hunc (quia vel Phryxum avexit Phryxique sororem,
- 135 Cum fugerent sævæ furias fraudemque novercæ:
 Vel quia per calidas Libyæ squallentis arenas
 Bacchus ab Eois agmen cum duceret oris,
 Jamque siti nimia nimio sub Sole labantes
 Deficerent artus, fessis ostenderet undas)

104 Jup-

¹ Gaudente] Editt. prædictæ, gra- do sidere.

² Hi fugiunt] And. Hart. Ut fugerent.

³ Notari] Idem, notare Mente queant.

⁴ Spiræ] Idem, spiras.

⁵ Jucundo lumine] MS. Geddei jucum-

⁶ Autumnusque] MS. Autumnusve.

⁷ Limina] Ita MS. exhibet. Pincier. in margine adscriptum habet, quod magis probò: alii libri editi fere omnes Lu- mina.

- 140 Juppiter in cœli media regione locavit,
 Qua fecat æquatrix obliquam linea Zonam,
 Quique hiemes placido gelidas a vere Colurus
 Separat, in partes hanc atque hanc dividit æquas.
 Proxima Sidonii fulgent illustria Tauri
- 145 Sidera: quinque Hyades per frontem & cornua sparſæ
 Fata gemunt fratris, fraternaue fata gementes
 Irrorant tepidis sitientes² imbribus agros.
 Laxa etiam rutilis lucent palearia flammis
 Tergaque, nec genibus pedibusve illustria defunt
- 150 Sidera, nec segnis torpet sine lumine venter.
 Ultima lucis egens tenues vanescit in auras
 Pars, Athamanteum³ nisi quæ pecus ante pusillis
 Ignescit⁴ facibus, cognataque sidera jungit.
 Hic⁵ Atlantiadæ extremum includere Taurum
- 155 Fama canit septem, sed septima rara videri
 Abscondit mœstos tenui caligine vultus:
 Seu dolor in caussa est, & adhuc lacrymabile Trojæ
 Exitium deflet, faciemque Electra recondit:
 Sive timor, magnum fugiens quod Oriona sese
- 160 Defendat tenebris: sive indignata cubile
 Sisyphium lateat Merope, quod sola fororum
 Passa⁶ sit imparibus connubia jungere tædis.
 Hæ licet haud magnis illustrent æthera flammis,
 Magnum nomen habent: quod tempora commoda signent
- 165 Messibus, & sulcis semen mandare subactis.
 Hoc igitur spatio procumbit poplite flexo
 Taurus Agenoreus roscum conversus ad ortum,
 Ad gelidas arctos, æquantem lumina spiram
 Noctibus effugiens: hunc Juppiter intulit astris,
- 170 Vecturæ solvens pretium, quod ab Aside terra
 Incolumem Europam Cretæas vexit ad oras.
 Jam mihi Ledæos concordia pectora fratres

Suspice

¹ *Quique hiemes placido*] Imprudenter poeta noster Arietem in sectione verna hic reponit: cujus prima stella toris 28 fere gradibus inde abest, & 17 gr. 25 min. in Boream declinat. *Ad. Regius.* At qui Buchananum non Poëtarum modo, sed & Astronomorum quorundam sic loquendi consuetudo facile excusat.

² *Imbribus*] Pincier. Commel. & 1594, *tribibus.*

³ *Nisi quæ*] MS. *Nisi qua*, & rectius

mea sententia.

⁴ *Ignescit*] Ita potius legendum arbitror cum Pinc. Commel. & 1594, quam *Ignescunt & jungunt*, uti in omnibus aliis codicibus.

⁵ *Hic Atlantiadæ*] Ita libri prædicti, alii omnes, & MS. *Remur Atlantiadæ.*

⁶ *Passa sit*] Pincier. Commel. & 1594, *Fussa sit*, & Pincier. in margine habet *avsa.*

- Suspice perspicuis insignes corpora stellis.
 Verticibus superant spiram, qua flectit habenas
 175 Arduus Æthiopus Sol cum rapidissimus urit,
 Nulla Syenitas cum protegit umbra colonos.
 Promeruit cœlum pietas, mortisque vicissim
 Divisæ cum fratre moræ, Ditisque severi
 Alternis subeunda domus: data proxima sedes
 180 Solstitio, liquidum qua cingens linea cœlum
 Præcipitis ¹ dirimit confinia veris ab æstu.
 Proximus his densos Cancer Junonius ignes
 Explicat, Herculeis ausus subrepere plantis
 Forcipe vulnifica infestus, cum scilicet heros
 185 Comprimeret flammis crescentem in vulnere Lernam.
 Hunc pede contritum Alcides occidit, in astra
 Intulit occisum implacabilis ira novercæ,
 Perque caput chelasque & duri tegmina dorsi,
 Asperfit densas non multo lumine stellas.
 190 Dein ² Nemees terror Lunæque horrendus alumnus
 Aspicit adversum adversus consurgere Cancrum:
 Hunc ³ etiam Herculeis non æqua laboribus inter
 Sidera nutrit Juno: Tyrinthius heros
 Exitium late pecori dominisque ferentem
 195 Immanem immanis prostravit vulnere clavæ:
 Cœlum Juno dedit cæso, magnosque per artus
 Accendit claras illustri lumine stellas.
 Pone subit pedibus Virgo subjecta Bootæ,
 Luminibus flagrat caput, & manus, & sinuosæ
 200 Collucent tunicæ, ⁴ lucet pes, lucidus alis
 Ignis inardescit, maturis lucet aristis
 Spica ⁵ manus dextræ: nec promptum exponere nomen
 Virginis est: sive illa Ceres despectat ab alto
 Arva, parens legum & frugum, nataque reperta
 205 Jam placata, avidi fortunat vota coloni:
 Sive Isis longis permensa erroribus orbem,
⁶ Jam Dea sit Phariis de Graja facta juvenca:

Sive

¹ *Præcipitis*] Idem libri *Præcipiti*, Regius, Ptolemæi, Theonis, Procli & Astronomorum consensu: notatque male.
² *Dein*] Prædicti libri, *Tum Nemees*.
³ *Etiam*] Prædicti libri, *etenim*.
⁴ *Lucet pes, lucidus alis Ignis inardescit*] Defunt hæc in prædictis libris. In Pinc. marg. pro *tunicæ, mammae* adnotatur.
⁵ *Manus dextræ*] *Manus leve*, MS. Quod etiam probat eruditissimus Ad.
⁶ *Jam Dea sit*] Pincier. Gen. & Com- mel. *Nam Dea sic Phariis d. G. f. j.*

- Sive piam Liber, cum fletet fata parentis,
 Imposuit cœlo Erigonem: seu lucida sedem
 210 Vindicat ¹ hic terras fugiens Astræa nocentes,
 Postquam operum socium primum mactare juvenum
 Impia sustinuit soboles ætatis ahenæ,
 Deinde etiam versis cognata in funera dextris
 Polluit innocuam natorum sanguine terram,
 215 Æneaque in sævum mutavit secula ferrum.
² Nec procul autumni sævus confinia signat
 Scorpio, monstrum ingens, late per cœrula cœli
³ Brachia protendens, & curvæ spicula caudæ:
 Signiferi sextam metitur corpore partem,
 220 Erigonæ propior chelarum exporrigit arcus,
 Et speciem justæ meditatur fingere libræ,
 Ut cum luce pares umbrarum examinet horas:
⁴ Ac magno tepidos propendens corpore in Austros
 Effugit æquantem noctes cum luce Colurum.
 225 Sidera pauca quidem rutilo splendore coruscant,
 Cætera lucis egent hebeti marcentia flamma:
 Juppiter astra dedit cæso decus Orione.
 Nec mihi semifero, Chiron, indictus abibis
 Corpore, nubigenum justissime Centaurorum;
 230 Saucia crura gemens Lernæi tabe veneni:
 Iratus morti instanti, nimiumque moranti,
 Crudeles Parcas crudeliaque astra vocabas.
 Non tulit e justo miseri senis ore querelas
 Juppiter: æternumque dedit pro morte petita
 235 Vivere, languidulisque ornavit corpora stellis,
 Cruraque & intentum ⁵ cum telo in Scorpion arcum:
 Jussit & autumni marcentis claudere metam,

Cum

¹ Hic] Pincier. Commel. & 1594. hanc.
² Nec procul] Septimo Zodiaci loco
 Scorpionem reponit, priscos Græcos &
 Hyginum secutus, qui totum illud stel-
 larum systema quod in Australi Æquato-
 ris confinio Virginem & Sagittarium
 toto 60 gr. intervallo interjacet, unum
 sidus Scorpionis appellant. Quo respexit
 Maro Georg. I.

— Ipse tibi jam brachia contrahit ardens
 Scorpionis, & cæli justa plus parte relinquit.

Clarius autem Ovidius Met. II.

Est locus in geminis ubi brachia concavat arcus
 Scorpionis, & cauda flexisque utrinque lacertis
 Porrigit in spatium signorum membra duorum.

Postiores autem Scorpionem in duo signa
 tribuerunt, priorem ejus partem, qua
 ad Virginem & Æquatorem chelas expor-
 rigit, Græce ζυγος, Latine Libram ap-
 pellantes: posteriorem vero partem, cor-
 pus & caudam complexam, signum octa-
 vum, peculiari Scorpionis nomine indito,
 constituentes.

³ Brachia protendens] Ita Pincier. Gen.
 Commel. & Lond. 1686, MS. & alii
 editi, portendens.

⁴ Ac magno] MS. At magno.

⁵ Cum telo in] Pincier. Commel. &
 1594. Intentum cæli prope scorpion arcum.

- Cum gelida donec faciat divortia bruma
 In Tropico linquens Sol autumnum ¹ Capricorni.
 240 Hic anni taciturna quies, sine murmure venti
 Aleyone tutos præstant super æquora nidos,
 Terra gelu constricta jacet, nix candida molli
 Vellere torpentes operit cum frugibus agros:
 Donec debilibus flammis Phœbeius axis
 245 Stellatum Ægocerota intrans, Aquilonis ad auras
 Scandere paullatim tentet, nimiumque morantem
 Lucibus exiguis cogat concedere noctem.
 Hunc cœlo imposuit Liber, ² quod forte Typhœa
 Cum ³ fugerent, Diique in varias formidine formas
 250 Mutati sese tegerent volucrumque ferarumque,
 Ipse sub hirsuti velatus tegmine capri
 Vitavit calidas hac fraude Typhoeos iras,
 In cœloque sui posuit monumenta pericli.
 Non procul inflexa lymphas effundit ab urna
 255 Phryx puer (Idæis tendentem retia silvis
 Armiger in cœlum rapuit Jovis:) ⁴ ignibus olli
 Ardet apex, ardent humeri, & cum pectore mammae,
 Et ⁵ manus & lumbi, genuum nitet ignibus orbis,
 Stellatique pedes; qua prona inflectitur urna,
 260 Stellarum ⁶ liquidis series intermicat undis.
 Hunc inter Phryxique pecus, cœlestia pingunt
 Æquora squamigeri Pisces: Borealibus auris
 Hic propior majorque, Noto vicinior ille:
 Collucent parvis per ⁷ lucida corpora stellas.
 265 Alter ad alterius caudam se vertit, utrumque

Bis

¹ Capricorn] MS. Hart. & alii quidam libri, Capricorno.

² Quod forte Typhœa] Pincier. Commel. & 1594. monumenta Typhœa Cum fugeret.

³ Fugerent] Pincier. Genev. & Commel. fugeret.

⁴ Ignibus olli] Observat accuratissimus Regius poëtam nostrum hanc stellarum Aquarii Astrothesiam ex Hygino traduxisse: cum autem ille multum diversus abeat a Ptolemæo & Astronomis, qui in capite unam tantum stellam reponunt, nullam in cubitis, nullam in pectore aut mammis, in lumbis, genibus aut pedibus nullas; existimat Regius totum hunc locum, ut aptius Astronomorum descriptioni conveniat, sic emendandum:

——— Ignibus olli
 Ardet apex, ardent humeri & manus utraque, & ulna,

Et femur & clunes, & crura micantia flammis;

Tum quam læva tenet vestis, suspensaque dextra

Hydria, & illustris qua prona inflectitur urna,

Stellarum liquidis limes intermicat undis.

⁵ Et manus & lumbi] Pincier. Commel. & 1594. Et manus & venter.

⁶ Stellarum liquidis] Prædicti libri, series internatat; alii omnes, & MS. limes intermicat.

⁷ Lucida corpora] Iidem, lævia corpora.

- Bis senis faculis splendescens linea jungit,
 Et dirimit, veteres quem coeli dicere Nodum
 Consuevere, ¹ illic quod hiems finita reducat
 In sese volucrem volvendis mensibus annum,
 270 Nectat & extremos cum Phryxæo Ariete Pisces:
 Dignatos cœlo Pisces, quod mater amoris
 Cum fugeret sævam cum prole Typhoëos iram,
 Jamque iter Euphrates hibernis ² imbribus auctus
 Impediisset aquis, scindentes flumina pinnis
 275 Lenibus in tuta statuerunt numina ripa.
 Astra per hæc duodena regens Sol aureus axem
 Partitur celerem duodenis mensibus annum.
 Hunc medium spatiis æquis utrinque diremtum
 Linea percurrit, per quam Sol aureus axem
 280 Semper agit, nusquamque suo de limite flectens
 Hinc atque hinc senas magno de corpore partes
 Signiferi cernit, per quas errantia cursum
 Lumina permutant: propius vestigia Solis
 Sæpe premunt, præeuntve, aut æquis passibus ignes
 285 Adjungunt famulos dextra lævaque, nec audent
 Longius a domini nitidis divertere flammis.
 At Phœbe, nec Signifero contenta vagari,
 Qua patet in latum, nunc celsa excurrit in Arcton,
 Nunc humili curru ³ madidos deflectit in Austros
 290 Explorans vigili terrarum devia flamma.
 Dumque redit, mediam transverso tramite spiram
 Percurrens sæpe obscura ferrugine vultum
 Ipsa tegit, sæpe obscura ferrugine fratrem
 Induit, & subitis mortalia corda tenebris
 295 Terrificat: ⁴ Graji hinc fecere Ecliptica nomen,
 Sidera quod spira hac Titania semper in una
 Deficiant, trepidisque hegent sua lumina terris.
 Est etiam occulti dirimens confinia cœli
 Circulus a nostri qui semper tangitur orbis
 300 Margine, Finitor vero cognomine dictus:
 Nam quodcunque supra est tellurem visile cœli
 Finit ab inferna seclusum parte, Polumque
 Dividit in geminas æquali mole cavernas.
 Harum sub terris semper latet altera, semper
 305 Altera conspicua est; partes hic limes in omnes

Serpit

¹ Illic quod] MS. Illinc quod h. f. re- fluitibus.
 ducit.

² Imbribus] Pincier. Commel. & 1594.

Tom. II.

³ Curru] Ibidem libri, cursu.

⁴ Graji hinc] MS. Graji hinc.

- Serpit humi, terræ extremis & ¹ stringitur oris.
 Nec tamen immota sese statione coercet,
 Terrarum cœlique affixus partibus iisdem:
 Nec pariter mundo circumvolvente recurrit
 310 Semper ad occasum, roseo fugitivus ab ortu,
 Ceu reliquæ nitidum quæ ² cingunt æthera spiræ:
 Sed nunc Parrhasiam sensim se fleçit ad Arcton,
 Nunc pluvios Austros, modo sese inclinat ad Eurum,
 Et Zephyros fugit, aut sequitur vestigia Phœbi,
 315 Et vespertinas Atlantis radit arenas;
 Et quocunque moves gressum, tecum illa movetur,
 Et fugit, & sequitur, cœlum terrasque ³ recondens
 Ante, retro condens, & quantum subtrahit una
 Parte, alia reddit, cunctasque volatilis oras
 320 Permutat, semperque novus semperque vetustus.
 Finitor visus visu finitur, & omnem
 Separat in geminas partes æqualiter orbem:
 Si neque prospectum montes vallesque profundæ
 Impediant, sed camporum se libera planis
 325 Lumina diffundant spatiis, & cuspide visus
 Undique porrectum feriant nullo obice cœlum.
 Hanc igitur quoties metam se sidera supra
 Tollere cernuntur, stellarum credimus ortum;
 Cum subeunt, oculos & præcipitata relinquunt,
 330 Occasum appellamus: & hoc se limite claudit
 Lux intempestas fugiensque sequensque tenebras.
 Et quanquam numero non est comprehendere certo
 Tot Finitores, quod cœli terminus idem
 Omnibus in populis non sit, nec limes eisdem
 335 Idem permaneat, minimo quoties momento
 Mutavere locum: tamen omnes cogere visum est
 Sub geminas formas: nam luces noctibus æquans
 Circulus incumbens quibus est a vertice summo
 Ad perpendicularum, partes is findit in æquas
 340 Sic Finitorem, ut, qua jungit sectio partes,
 Dimensis spatiis sic angulus exeat æquus,
 Quattuor ⁴ ut cœlum in partes discriminet æquas:
 Unde fit ut rectus recte dicatur Horizon.

Hic

¹ Stringitur] Pincier. Commel. & 1594.
 stringitur.

² Cingunt] Ita Pinc. Commel. &
 1594; alii & MS. pinguunt. Mihi vero
 cingunt magis placet. vid. p. seq. vs. 358.

³ Recondens Ante] Ita legendum arbitror,
 sublata distinctione, quam libri omnes
 post recondens hic adhibent.

⁴ Quattuor ut] Deest hic versus in
 Pinc. Commel. & 1594.

- 1 Hic orbis quibus est situs, una nocte dieque
 345 Conspiciunt totum se circumvolvere cœlum,
 Et geminus mundi vertex declivis utrinque
 Radit Horizontem, geminoque in vertice stellæ
 Perspicue surgunt iis omni nocte caduntque,
 Et tarda in vetitum demergunt lumina pontum.
 350 At vero quando æquantis prope tegmina cycli
 Illinc obtusus, hinc angulus exit acutus,
 Finitor sese obliquat: Polus alter in undis
 Conditur Antipodum regnis illustris, 2 & alter
 Ducit 3 inoccidua puppes per cœrula flamma,
 355 Et dirimit cœlum ac terras obliquus Horizon,
 Nec totum nobis facit 4 unquam visile cœlum.
 Hos Finitores, sed partes semper in æquas,
 Innumeræ dirimunt 5 cingentes æthera spiræ,
 Perque Polos ductæ, sic undique ut exeat 6 æquus.
 360 Angulus: at nomen, multis licet, omnibus unum.
 A medio posuere die: sermone vocatur
 Quippe *μεσημεριῶς* Grajo sub culmine cœli
 Linea quæ Phœbi medium discriminat orbem,
 Perque caput nostrum gelidam hinc decurrit ad Arcton,
 365 Inde Polum inferni lucentem in culmine mundi,
 Quum medius rerum minimas Sol efficit umbras.
 Hanc quoque sub terris volucris cum Delius axe
 Attigit, offusum chaos illætabile noctis
 Involvit nobis hominumque boumque labores,
 370 Et simul occasu, simul æquis Phœbus ab ortu
 Exclusus spatiis media illic luce refulget,
 Et nostro adversum radiis illuminat orbem.
 Quum nobis contra nox intempesta silentes
 Sternit aquas pelagi, ponunt sua murmura venti,
 375 Perque nemus volucres, pecudesque feræque per herbas,
 Perque maris magni scopulosa cubilia cete
 Accipiunt mollem per languida membra soporem.
 Is quibus est semper terris aut urbibus idem
 Circulus, ex æquo semper dirimuntur ab ortu

380 Oc-

1 Hic orbis quibus est situs] Ita Pincier. Genev. Commel. & Hart. MS. vero & alii editi, *Hic quibus est orbis situs.*

2 Et Alter] MS. *At alter.*

3 Ducit inoccidua] Ita legendum, monente viro docto, non divisim, *in occidua*, prout in omnibus Edit. MS. *Inoc-*

cidua exhibet, quod viri docti sententiam confirmat.

4 Unquam] MS. *usquam.*

5 Cingentes] MS. *scindentes.*

6 Æquus] Pincier. Commel. & 1594, *idem.*

- 380 Occasusque, unoque iis Sol pariter momento
 Arduus e medio fulgentis culmine cœli
 1 Indicit requiem, 2 & sextam denuntiat horam.
 3 Ne te præteream, veterum celeberrima vatam
 Lactea carminibus via, lato limite cœlum
- 385 Quæ decoras dirimisque, & sera nocte 4 resulges,
 Incurrisque oculis, toti & spectabilis orbi
 Luce nites grata, quoties 5 innubilis aër
 Mittit inoffensos cœli ad palatia visus.
 Et quia conspicuo facilis candore notari es,
- 390 Lactea nomen habes: vel quod (nisi fabula priscis
 Vatibus imposuit) de magnæ lacteus humor
 Ubere Junonis fufus transversa per astra
 Cæruleum infecit candenti limite cœlum.
 Sunt quibus ad superos, & magni tecta tonantis
- 395 Hac iter esse placet: sunt qui jam corpore functis
 Manibus hîc sedem credant restare beatîs,
 Curarum expertes ubi, securique laborum
 Perpetuum degant ceu Dii feliciter ævum.
 Nec desunt Phaëthontæ vestigia flammæ
- 400 Qui credant retinere Polum, cum devius axis
 Phœbeus rectore novo prope mœnia mundi
 Diruit, ætherios flamma populante penates:
 Nec qui, principio rerum cum fingeret auctor
 Partibus e variis orbem cœunte caverna
- 405 Hinc atque hinc, cœli summis in partibus oras
 Commissas, tenuisse notas, ut scilicet orbis
 Hac velut extrema maneat compage cicatrix.
 At quibus occultas rerum perquirere causas
 Cura fuit, multas magno sine lumine stellas
- 410 Exiguas 6 credunt collata luce nitorem
 Gignere, sed qualem vel sera crepuscula reddunt,
 Vel cum venturo pallefcunt sidera Phœbo.
 Hos inter quicquid spatii concluditur orbis,
 In quinas secuit veterum solertia Zonas:

415 Qua-

1 Indicit] MS. Geddei Inducit.

2 Et sextam] Diei scilicet artificialis, sive meridiei. Alludit ad earum regionum consuetudinem, in quibus æstivis Solis ardoribus homines domi se continere ac quieti dare consueverunt. Imitatur autem illud Manilii lib. I. v. 632.

—— Medium præcidit Olympum,
 Discernitque diem, sextamque examinat horam.

3 Ne te præteream] MS. Ad. Regii, Nec te præteream: quod & magis probandum videtur.

4 Resulges] Ita MS. & vetustiores editi: Hart. vero & recentiores omnes, resurgens.

5 Innubilis] And. Hart, immubilis, Pincier. &c. penetrabilis.

6 Exiguas] Pincier. &c. Exiguum.

- 415 Quarum quæ medium ¹ præcingit maxima cœlum,
 Hinc spira æquorei Cancræ finitur, & illinc
 Clauditur humentes Capricorni limite ad Austros,
 Orbita qua rapidis ² teritur Phœbea quadrigis.
 His quia carceribus semper Titanus axis
- 420 Flectitur, & radiis subjectam torret acutis
 Tellurem, antiqui Zonam dixere perustam.
 At quod complexu spatium brevius coercet,
 Hinc qui Mænaliæ circumfluit ambitus Urfam,
 Illinc adversi amplexus fastigia cœli
- 425 Conspicuis tantum infernis Antarcticis oris,
 Horrentes dixere plagas, & frigore pigro
 Torpentes, hebes obliqua quod cuspide Titan
³ Vix tenebras densas vincat splendore maligno,
 Et cæca obductum lateat caligine cœlum.
- 430 Has inter medianque duæ late æthera laxis
 Amplexæ pandunt spatium, moderamine leni
 Frigore ⁴ quod flammæ hebetent, & frigora flammis.
 His quoque suppositæ secuerunt æquora terræ
 In Zonas totidem veteres, nam circulus Urfas
- 435 Qui tenet amplexu, terras despectat inertes,
 Frigore damnatas, tenebris tetraque sepultas
 Nocte, diem cum Sol post tempora longa reduxit,
 Obliquos avertit equos, humilisque per oras
 Circuit extremas declivis mœnia mundi,
- 440 Porrigit & longam exiguis de collibus umbram.
 Ergo pigra jacet sine fruge, sine arbore tellus,
 Aut nivibus canis horrens, aut frigore torpens,
 Obruta vel tetra caligine, rara ferarum,
 Nulla per incultas hominum vestigia terras
- 445 Ostendit ⁵: gelidis Boreas effusus ab antris
 Sævit, & horrifera flabris sua regna flagellat,
 Iratque maris lento torpore ligatas
 Sternit aquas, stringitque gelu Neptunia regna,
 Marmoreum fundens per languida stagna rigorem.
- 450 Par habitus cœli atque soli sub cardine mundi
 Adverso, & similis concreti ignavia ponti.
 Proxima post gelidas duplex plaga tenditur oras,
 Sed quas culturæ patientes mitior aër

Efficit,

¹ Præcingit] MS. præcinxit.
² Teritur] Pincier. Commel. & 1594.
 fertur.

illustret splendore maligno.

⁴ Quod flammæ] Melius forte qua.

⁵ Ostendit] Pincier. Commel. Edit.

³ Vix tenebras] MS. Aëra vix densum 1594 & MS. Occurrunt.

- Efficit, hinc flammis glaciem solventibus, illinc
 455 Frigoribus rapidum flammæ moderantibus æstum.
 Altera finitima est arvis, quæ Parrhæsis Arctos
 Despicit, ad calidam a Thule porrecta Syenen:
 Felix terra virum ingeniis & robore, felix
 Frugibus & foetu pecorum, quæ postulat usus
 460 Naturæ, quæ luxuries profundere gaudet;
 Quicquid deliciis peperit corruptior ætas
 Sufficit e gremio tellus foecunda benigno.
 At plaga ad argentem trans Ægocerota Canopora
 Par cælo, non æqua solo, prope tota refuso
 465 Mergitur Oceano; late regna humida Nerei
 Exercent canos vasto cum murmure fluctus.
 Si qua patet magno tellus¹ exserta profundo,
 Barbaries inculta tenet, non legibus urbes
 Divitibus tenues æquant, non pœna coërcet
 470 Carceribus fontes, nec sunt sua præmia laudi:
 Sed fera sævities alterno sanguine gaudens,
 Nec contenta odium fuso² satiare cruore,
 Ni laniet mandatque artus, dapibusque nefandis
 Exuat humanos polluto gutture mores:
 475 Quale nec informes ursi, nec Parthica Tigris,
 Nec leo Marmaricis patrat vastator in oris,
 Cædibus aut nullis rabies expleta luporum.
 At Tropieos inter magnæ pars maxima terræ,
 Sub media porrecta diæ, pulsatur anhelis
 480 Solis equis: illic semper nox æqua diæ
 Dividit æquales tenebrarum & luminis horas.
 Ergo quibus causas rerum quæsisse latentes
 Cura fuit, studioque acri perfringere claustra
 Abdita naturæ, & venturis prodere seclis,
 485 Illic exustas flagranti sidere terras
 Crediderant nullo sua viscera solvere foetu,
 Sed sterili squalere situ, Phœbumque propinquum
 Ignibus epotos in cœlum haurire vapores:
 Hinc fors nec siccis ut sese attollat arenis
 490 Herba, nemus nullas ramorum exporrigat umbras,
 Vixque ferant rapidum sitientes dipsades æstum.
 At melior cæcas naturæ expendere causas
 Libra Posidonii, medio sub limite cœli
 Qui ver perpetuum & nulla violabile bruma
 495 Esse putat, viridesque æterno gramine campos.

Nam

1 Exserta] MS. exorta.

2 Satiare] MS. saturare.

- Nam si sub Tropico ferventi fusca Syene,
 Atque ultra fuscam tellus porrecta Syenen
 Æthiopum colitur populis, moderatior oræ
 Interioris ager gignet pecudesque virosque,
 500 Quæque virum præsens pecudumque expostulat usus.
 Quippe Syenitas calidi sub sidere Cancri
 Quod feriat recta radiorum ¹ cuspide torrens
 Illic Sol propius, lentasque retinet habenas,
 Acrius infestat cuncta & violentius urit.
 505 At medio subjecta Polo moderatior arva
 Sol coquit, & quanquam radiis sublimis acutis
 Figat humum, ² nullaque arbor se protegat umbra:
 At rapidu lapsu celeri sic transvolat axis,
 Ut terra afflatu nocturni frigoris algens
 510 Concipiat modicos properantis sideris æstus,
 Namque ibi perpetuo cum sit nox æqua diei,
 Absentemque diem non longa crepuscula ³ tendant,
 Quo magis est tenuis, citius vim frigoris aër
 Induit, & densæ subiens penetralia terræ
 515 Visceribus cæcis, Stygiaque in sede sepultum
 Evocat ignavum supera ad convexa rigorem.
 Quid? quod ubi minimas hic Phœbus contrahit umbras,
 Nudaque maturis æstas flavescit aristas,
 Tum Scythicus radiis Taurus propioribus ictus
 520 Squalentes tumulos oblectaque culmina longis
 Frigoribus cœlo ostendit, canæque propinquo
 Tabescunt a Sole nives, glacieque soluta
 In mare spumiferos præceps rapit impetus amnes.
 Tum nebulam tenuem, & sicci spiracula fumi
 525 Halat humus: tum Riphæis erumpit ab antris
 Sudificus Boreas, rupesque & saxa flagellans
 Nubibus aërias nudat squalentibus Alpes,
 Et Taurum, & mediis insertum Caucasum astris:
 Nigrantemque hiemem, & piceæ caliginis agmen
 530 In medium cogit cœlum stridentibus alis,
 Æthiopumque solo sitientes irrigat herbas,
 Temperat & nimios fœcundis imbribus æstus.
 Inde ruens præceps altis de montibus unda
 Torrentes impellit aquas, pecudesque ferasque
 535 Villarum cum strage trahit, perque arva refulsi

Mille

¹ Cuspide torrens] MS. cuspide terras.³ Tendant] Ita And. Hart, alii omnes;² Nullaque arbor] Pincier. Commel. condant.

& 1594, ut vix ulla.

- Mille vias pandunt vasto cum murmure rivi.
 Quos ubi cœruleum Nilus collegit in alveum
 Riparum impatiens, late per plana jacentis
 Ægypti diffundit aquas, genaliaque arva
 540 Fœcundat Libyci felici uligine limi.
 Quoque magis rapido cœlum candescit ab æstu,
 Hoc magis obscuris vestit se nubibus aër:
 Quo magis obliquam feriunt Phœbea Syenen
 Tela, minus densa cœlum nigrescit ab umbra.
 545 Nec minus adversa mundi regione remotum
 Cum Sol Ægocerota tenet, contraria regna
 Æthiopum pluvii flabris ¹ uvescere ab Austri
 Credibile est, & flamina Etesia & annua cogi
 Nubila, quæ nimios compescant imbris ætuis,
 550 Qua Zona occultum se torrida flectit ad axem.
 Quamlibet hæc firmis astrinixerit argumentis
 Dia Posidonii mens, vis rationis & auctor
 Vix paucis fecere fidem, Calaica donec
 Classis, iter quærens nitidis ad littora gemmis
 555 Fœcunda, & fuscis radiis propioribus Indos,
 Deprendit secreta orbis, tenebrisque sepulta
 Eruit, innumeris & rura habitata colonis
 Vidit, qua medium Phœbi terit orbita cœlum,
 Percutit & recta subjectas cuspide terras,
 560 Taprobanen findens ² ditem, Brasiliaque arva,
 Arva voluptati teneræ blandisque dicata
 Deliciis, cornu quæ copia larga benigno
 Et veris genialis honos fovet: aurea duræ
 Mala ferunt silvæ, ³ ridet vestita colores
 565 Terra novos, odor Ambrosius de suavis halat
 Floribus, & blandis volucrum strepit aura querelis.

¹ Uvescere] Pinc. Commel. & 1594. *diam.*
humescere.

² Ditem] Iidem libri, & MS. *me-*

³ Rides] Iidem libri, & MS. *reddit.*

GEORGII BUCHANANI SCOTI DE SPHÆRA

LIBER IV.

UNC mihi stellarumque ortus obitusque
canenti

Sis facilis, causas penitus dum promo
latentes,

Cur lenta Oceanum¹ linquant hæc, illa
repente

Signa per obliquum properent ascendere cælum:

- 5 Cur iterum falsas subeant hæc ocyus undas,
Illa trahant tardos lento molimine gressus:
Cur ubi Sol mediam cæli conscendit in arcem,
Longior hic, alibi contractior exeat umbra:
Cur² Thebæa suas consumat Pyramis umbras:
10 Cur hic æqua dies semper cum nocte recurrat,
Una dies & nox una illic finiat annum.

Qualiter e gremio magnæ telluris in oras
Luminis herba recens tenerum cum tollit acumen,
Et, cælo sese ostendit, tum dicimus³ ortam:

- 15 Aut quibus indulgit melior natura moventem
Membra animam, lucem cum primum hausere, parentis
Mox egressa alvo, nata atque exorta putamus:
At cum fracta malis aut fessa senilibus annis

In

¹ *Linquant*] Pincier. Commel. & E-
ditio anni 1594, *fugiant*.

² *Thebæa*] Pincier. Gen. Commel. &
Wetsten. *Phæbea*, male: *Thebæa* enim in
Buchanani autographo scriptum se vi-
disse testatur Ad. Regius. Pyramis au-
tem *Thebæa* dicta est a *Thebis* nobilissima
urbe Ægypti, a Busride Rege ejus no-
minis secundo ad Nili ripam condita,
quam Heliopolim Diodorus Siculus,
Strabo Diospolim, Ptolemæus Diospo-
lim magnam appellavere, sub latitudine
25 gr. 30 min. positam, maximæ ampli-
tudinis, summaque Regum munificentia

deinceps cultam, & illustribus operum
monumentis certatim ornata. Inter
cætera obelisci fuere ex alabastrite lapi-
de pyramidalis forma, primum a Busri
(ut tradit Diodorus) aut Mitre (ut Pli-
nius) tum Sochi & Ramæse, magno nu-
mero & immensa mole constructi: quo-
rum umbras sub solstitio æstivo in ea la-
titudine *in suo se statu consumentes* (ut in-
quit Cassiodorus) ultra constructionis
spatia nulla parte respici oportuit. Re-
gus.

³ *Ortam*] Pincier. Commel. 1594,
& MS. *ortum*.

- In gremium terræ ¹ recidunt, seseque resolvunt,
 20 Effugiuntque oculos, occasum obitumque vocamus.
 Hæc ad sidereos motus sermonis egestas
 Transtulit aptavitque vocabula, scilicet ortum
 Sideris appellans, quoties emerfit ab ima
 Parte poli, nostrisque oculis impervia liquit
 25 Regna, & ab infernis ascendens manibus, oras
 Limitis evicit qui nostrum terminat orbem.
 Rursus ubi repetens inferni devia mundi
 Transit Horizontem, & nostris subtracta recondit
 Sese stella oculis, obitum dixere priores:
 30 Ceu pereant falsis Neptuni immersa lacunis,
 Quæ fugiunt nostros abeuntia lumina visus.
 [Aut ² ubi mane novo redeunt pontoque videntur
 Exsertare faces, subito ceu nata ³ decore
⁴ Cum retegunt vultus, stellarum hunc dicimus ortum.]
 35 Nec tamen occasus simplex est nomen & ortus,
 Nec modus & ratio: nam cum velocior ignis
 Assëquitur Solem, & radiorum luce corusca
 Obsessus latet, & languentia lumina condit,
 Hunc ⁵ primis vigil excubiis de nocte requirens,
 40 Occasum vocat has vicino Sole latebras.
 Inde ubi jam Phœbo se profert mane relicto
 Stella iterum, & paululum Solis velocior axem
 Prævenit emergens, ortum dixere Poëtæ:
 Heliacum vulgus nomen fecere, quod ortum
 45 Hunc atque occasum faciat vicinia Solis.
 Quin etiam quoties cœli per cœrula templa
 Stella pari cursu jungit sua lumina Soli,
 Una oriens, pariter sera se nocte recondens:
 Cosmicon hunc ortum Craji dixere, Latini
 50 Matutinum: obitus, primo cum ⁶ vesperis ortu
 Cum stella occiduo se condit in æquore, Grajis
 Acronychos, Latio sed vespertinus habetur.
 At quæ Sole novo subito exoriente recedunt

Ultima

¹ Recidunt] MS. redeunt.
² Aut ubi] Hi tres versus in solis E-
 dit. Pinc. Commel. & anni 1594, ha-
 bentur. Et eosdem, quanquam in Poë-
 tæ autographo deletos, retinere tamen
 Regio placuit, ut (inquit) inde analogia
 illa ortus & occasus siderum deducta sit, etiam-
 num facilis intelligeretur. Quasi cum ex Theo-
 phanus & Chryssippi fabulis sidera subinde vere

oriri ac interire antiquitus vulgo crederentur,
 vocabula deinceps in eorum motibus sine usur-
 pata.

³ Decore] MS. decoros.

⁴ Cum retegunt] MS. Tum retegant vul-
 tus, renovenique orientia flammæ.

⁵ Primis] Pinc. Commel. & 1594. primus.

⁶ Vesperis] Pinc. Gen. Commel. Hart.
 vespertinus.

- Ultima de cœli statione, & lumina Ibero
 55 Æquore demergunt, & rursus nocte resurgunt,
 Eoque faces ostendunt margine cœli,
 Quum Sol Hesperias præceps descendit in undas,
¹ Cosmicum eum lapsum dicunt, atque acronychum ortum;
 Vespertinum ortum, matutinumque receptum
 60 Ausonii dixere senes, quique arva colentes
 Spectabant cœli faciem, quique æquora velis
 Permensi, & ducibus per spumea cœrula stellis
 Junxerunt varias vaga per commercia gentes,
 Et qui per memores signarunt secula fastos.
 65 Nec tamen astrifero fulgentia sidera cœlo
 Omnibus in terris uno se tempore condunt,
 Aut retegunt, cunctis neque sese æqualiter oris
 Ostendunt spatio æquali: sed quas super urbes
 Evolat Æquator luces cum noctibus æquans,
 70 Sidera cuncta illis ² paribus surguntque caduntque
 Momentis, paribus lucent paribusque teguntur
 Condita ³ sub terras, vel condita lumine Solis.
 Nec quicquam in latis flammaram ⁴ est ætheris oris,
 Quod non sese illisvolvendo ⁵ præbeat anno.
 75 At quibus a terra sese altius exserit Arctos,
 Pervigiles totis hi cernunt noctibus ignes,
 Qui sibi commissa nunquam e statione recedunt.
 Quoque magis fugit a flabris Aquilonis acutis
 Stella oriens, vigiles ostendit tardius ignes,
 80 Et tanto subit Hesperias maturius undas.
 Sed quibus infernis lucens Antarcticus oris
 Luminibus vertex præcingitur, omnia nobis
 Nox tegit, æternisque latent obsessa tenebris.
 Nec minus & nobis tota lucentia nocte
 85 Astra latent illos, aut sera ex æquore surgunt,
 Et ⁶ vix visa iterum ponto sua lumina condunt.
 At quibus Assyria scrutari sidera cura
 Propositum, variasque vices deprendere fati,
 Non obitum stellæ unius speculantur & ortum,
 90 Sed signorum ortus numerant a limite cycli

Fini-

¹ Cosmicum eum] MS. Cosmicus iis obitus est, acronychusque recursus.

² Paribus] Pincier. Commel. & 1594. semper surguntque.

³ Sub terras] MS. sub terris.

⁴ Est] Pincier. Commel. & 1594. ætheris oris.

⁵ Præbeat]. And. Harr. prodeat.

⁶ Et vix] Pinc. Commel. Edit. 1594, & MS. Aut vix.

- Finitoris, ubi inferni liquere recessus
 Orbis, & Eoi surgentes margine cœli
 Invisunt nostras alterno lumine terras.
 Iidem obitum dicunt, quoties se sidus Iberum
 95 In mare præcipitat, mundique extrema latentis
 Claustra subit, seu mane novo, seu vespere sero,
 - Seu medio flagrante die, seu nocte sopora,
 Cum pigra implacidas mulcent oblivia ¹ curas.
 Ergo ter octonas bis sex cum signa per horas
 100 Collustrent terras, non æquis singula surgunt
 Momentis, æquisve cadunt, sed tardius illa,
 Hæc spatio brevioris suas ex æquore flammæ
 Attollunt, quamvis signis mensura sit una
 Omnibus, & partes æque dirimantur in æquas.
 105 Hos varios signorum obitus Chaldæus in orbe
 Astrolabo cernens, docuit ratione sagaci
 Mensura incertos certa deprendere motus.
 Nam cum ter quinas partes Æquator in horas
 Perpetuo attollat, totidemque sub æquoris undis
 110 Deprimat, hunc statuit signis discordibus ortus
 Esse modum, & justo metiri examine, quanto
 Tardius hæc illis spatio ² emergantque cadantque,
 Et velut apposita motus deprendere norma.
 Nam cum signa trahunt ³ ponto surgentia secum
 115 Ex ⁴ æquante cyclo iusta plus parte, vocarunt
 Rectum ortum: at plures quoties ex æquore partes
 Signiferi emergunt, quam spiræ æqualiter orbem
 Quæ secat, ex æquoque a cardine distat utroque,
 Hunc rite obliquum signorum dixeris ortum.

¹ Curas] Pincier. Commel. & 1594 *ter-
ras.*

² Emergantque cadantque] MS. *emergunt-
que caduntque.*

³ Ponto surgentia secum] MS. *secum sur-
gentia ponto.*

⁴ Ex æquante cyclo] Pincier. Commel.
& 1594, *Æquantis cycli.*

SUPPLEMENTUM

Libri Quarti Sphære GEORGII BUCHANANI,

Auctore JOANNE PINCIERO *Medico.*

- S**IGNUM autem recto surgens quod ab æquoris undis
 Tramite conscendit loca, qua licet, ardua cœli,
 Tarde oritur, lentoque gradu, spatiumque requirit
 Temporis hoc majus, quo rectius exit ab undis.
- 5 Inflexum contra quod iter molitur, & orbem
 Lumina sistentem molli curvamine linquens.
 Nititur obliqui clivum conscendere cœli,
 Deproperat cursum & velocibus utitur alis:
 Quoque via magis inflexa contendit in altum,
- 10 Hoc spatio exoritur signum emergitque minori.
 Par ratio occasus. Nam cum labentia signa
 Plus ex orbe trahunt qui luces noctibus æquat,
 Quam proprio e circo, rectus perhibebitur ille
 Occasus: sed Zodiaci cum mergitur arcus
- 15 Major, & æquantis cycli minor occidit, illum
 Obliqui occasus voce insignire licebit.
 Signum autem recto sese quod in æquora lapsu
 Præcipitat, vastis metuens immergit undis,
 Occasum tardat: quoque est sublimior ille
- 20 In cœlo locus unde cadit, magis hoc quoque crescit
 Ille metus, majore mora & subit æquora signum.
 Quod vero obliquo loca per declivia flexu
 Tendit in Oceanum, trepidat formidine nulla,
 Et tanquam fractum leni curvamine lapsum
- 25 Sentiatur, occasum properat: quo obliquior autem
 Ille, sub Hesperias signum hoc cadit ocyus undas.
 Hæc tamen iis aliter, queis Sphæra est recta, quibusque
 Per caput atque pedes æquatrix linea currit,
 Et geminus vertex in Finitore quiescit,
- 30 Eveniunt: aliter queis primi cingulus orbis
 Hac caput, atque pedes illac declinat, ubi alter
 Exstat Horizontem supra Polus, alter in ima
 Mundi parte latet tantum spectabilis illis
 Qui nostris adversa premunt vestigia plantis.
- 35 Namque globi in recto positu, si sectio fiat

- Æquantis spiræ, & vicini Signiferi aquas
 Quattuor in partes, quarum par umbra diei
 Incipiat binas in Libræ atque Arietis ortu:
 Et totidem auratas ubi Phœbus flectit habenas
 40 Cornutus Caper & metuendus forfice Cancer:
 Quadrans Zodiaci tunc cum quadrante diebus
 Æquantis noctes, qui limite clausus eodem,
 Temporis æquali spatio surgitque caditque.
 Nec tamen hinc sequitur, quadrantum partibus æquis
 45 Competere, ut parili spatio surgantque cadantque.
 Nam qui principio properantius æthera scandit,
 Præcipiti aut lapsu Mauro se littore condit,
 In fine is peragit lento molimine gressum.
 Ast cujus partes primæ cunctanter in altum
 50 Emergunt, aut Hesperii se fluctibus abdunt,
 Postremæ accelerant cursum & velocius urgent.
 Quadrantes igitur bini, queis limina Libræ
 Atque Athamantei pecoris primordia donant,
 Et si principio plures ex æquore partes
 55 Signiferi educant, quam spiræ æqualiter orbem
 Quæ fecat, ex æquoque a cardine distat utroque,
 Attamen æquali tollunt se tempore & abdunt.
 In reliquis quos Ægoceros, quos Carcinus ardens
 Incipiunt, equidem anticipans Æquator eundo
 60 Signiferum circum superat, par fit tamen ille
 Currenti, parilique mora clarum æthera scandunt,
 Et parili occiduis merguntur tempore in undis.
 Non secus ac bini, quibus est par robur eundi,
 Parque pari spatio quam debent tangere meta,
 65 Qui prior excurrit pedibus pernicipibus, idem
 Prævertit comitem, sed tandem fessus eundo
 Deficit, & tardo mutat molimine cursum:
 Par iter ingrediens festinat lentius alter,
 Sed propiora ferens positæ vestigia metæ
 70 Accelerat pedibus, comitem premit, urget & instat,
 Affequiturque simulque scopum hic pede tangit & ille,
 Hic vero observa & memori tibi mente reconde
 Segmina Zodiaci paria, & distantia utrinque
 Æquo intervallo, vel primo a stigmate Libræ,
 75 Vel pecoris per aquas quod Phryxum vexit & Hellen,
 Vel Cancræ æstivi, vel brumalis Capricorni,
 Surgere i mominibus paribus, paribusque recondi.

Ergo

[Mominibus] Ita Pincier. Hart. uterque Elzev. at Wersten. Lond. Edimb.
 1677, &c. *nomimbus*; male.

- Ergo se adversis radiis ferientia signa
 Experiantur idem. ¹ Nec Tauro rectior exit
- 80 Scorpius, aut Aries donat sua tempora Libræ,
 Aut Astræa jubet lentos descendere Pisces:
 Par Geminis Chiron, & idem quod Carcinus ardens
 Humidus Ægoceros, nec plus Leo tollitur Urna.
 Tertio enim duo si possunt componier uni
- 85 Una etiam illorum est, & par mensura duorum.
 Atqui aliud signum semper licet addere binis
 Oppositis, cum quo pariter sic distet utrumque
 Quattuor a punctorum aliquo, quæ diximus ante.
 Sic Aries & iusta Bilanx cum Virginis astro
- 90 Conferri possunt. Nam primo a stigmate Cancri
 Dux ovium, Virgoque pudens æqualiter absunt.
 Virgo eadem, & recto pendens examine Libra,
 Libræ principium pariter fugiuntque premuntque.
 Ergo quod Astrææ par Libra Ariésque, necesse est
- 95 Esse pares etiam Libramque oviumque maritum.
 Id reliquis, quæ se radiis & lumine spectant
 Adversis, quadrat par demonstratio signis.
 Sin Æquatorem non rectus findat Horizon
 In Sphæræ obliquo positu, dirimatur in arcus
- 100 Æquales geminos qui luces noctibus æquat
 Circulus, & bis sex signorum argenteus ordo:
 Nempe ubi se medios communi vulnere scindunt,
 Qua dux lanigeri pecoris cava cornua flectit,
 Et qua Libra suas demittit pendula lances:
- 105 Signifer hic medius mediúsque Æquator eodem
 Temporis ascendunt spatio, labuntur eodem.
 Attamen hos ipsos si in partes ruperis æquas,
 Intentisque oculis, quo tempore quælibet harum
 Ascendatve cadatve notes, nunc ocyus hujus
- 110 Tollere se partem, rursusque sub æquore mergi,
 Nunc partem illius veraci lumine cernes.
 Namque arcus illi, quos Phryxi vector & Helles
 Orditur, qui virgineo clauduntur ab astro,
 Ætheris alta petunt tali certamine, cujus
- 115 Principio Oceanum citius Phœbi orbita linquat,
 Tardius Æquator, sed cum jam extrema propinquant,
 Signifero cunctante, volat properantius Æquans.
 Contra arcus, quorum nutans examine iusto

Libra

¹ Nec Tauro] Hos quinque versus e Lucani lib. IX. v. 533. & seqq. mutuos
 cepit Pincierns.

- Libra caput, quorum Pisces extrema tuentur,
 120 Sic surgunt, ut principio velocius Æquans
 Linquat Horizontem, quam Signifer orbis, Eoum:
 Paullatim mediaque via laxatur eunti
 Signifero frenum, comiti stringuntur habenæ.
 Signum hic Phryxæi quo distat ab Arietis ortu
 125 Parte ab utraque minus, fugit hoc obliquius undas,
 Et nitidi citius superat fastigia cœli:
 Quo vero ad justæ quodvis exordia Libræ
 Accedit propius, minus hoc se obliquat ab Indo
 Littore progrediens, & serius æthera vincit.
 130 Ergo via surgunt flexa Caper, Hydria, Pisces,
 Dux ovium, Taurusque minax, geminique puelli.
 Ast Cancer, Nemeesque pavor, Virgoque malignæ
 Desertrix terræ, speciesque bilancis, & acer
 Scorpio, Centaurusque truci spectabilis arcu,
 135 Conscedunt recto cœlum sublime meatu.
 At vero recto scandentia limite cœlum
 Signa petunt udas molli curvamine lymphas:
 Quæque per obliquos Eoo cardine flexus
 Emergunt, recto rapiuntur in æquora casu.
 140 Hinc signa adversos in se vertentia vultus,
 Non velut in recta pariter sua lumina Sphæra
 Promere in hoc positu, pariterque recondere constat.
 Hic quanto signum spatio conscedit Olympum,
 Tanto illi oppositum spatio descendit Olympo:
 145 Quaque mora signum subit udæ Tethyos undas,
 Oppositum hac udæ quoque Tethyos exit ab undis.
 Quin signis æquo fugientibus intervallo
 Alterutrum e punctis, queis nox æquata diei
 Nomen habere dedit, metæ contingit Eoæ
 150 Limen momentis paribus transire, parique
 Tempore in adversæ se limine condere metæ.
 Confer in hac Sphæra (res hæc quoque digna notatu)
 Luminis oppositi se percutientia relis
 Signa iisdem signis in Sphæra, cujus Horizon
 155 Lineaque æquatrix recto se tramite findunt:
 Confer, & invenies, duo respondere duobus
 Juncta simul junctis, nec poscere plusve minusve
 Temporis hæc illis, seu se super æquora tollant
 Margine ab Eoo, medii seu culmine cœli
 160 Præcipitata maris sub aquas labantur Iberi.
 Hactenus exposuit leges mea Musa modumque,
 Signa quibus scandant nitidi latera ardua cœli,

- Et quibus infernum repetant labentia mundum.
 Majus opus superest, discrimina lucis & umbræ
- 165 Dicere, cur alibi nox prodeat æqua diei
 Semper, at hic toto bis tantum æquetur in anno.
 Cætera, nunc atram superet lux candida noctem,
 Nunc lux deficiat, capiantque augmenta tenebræ.
 Curque dies toto quæ maxima gignitur anno,
- 170 Longior his, illis brevior, longissima donec
 Sex vigeat menses: quod idem contingit & umbris.
 Dicam etiam æstates geminas spatio unius anni,
 Et totidem brumas, Solemque in vertice stantem.
 Et varias Phœbi radiis splendentibus umbras,
- 175 Interdum & nullas. Populo hæc ignota profano,
 Digna tamen credi. Tu luminis auctor & umbræ,
 Luce tua mersas densa caligine mentes
 Irradia, verumque rudi da noscere vulgo.
 Sol radiis insigne caput¹ fulgentius auro
- 180 Cum mane æquoreis emergens exserit undis,
 Protinus aufugiunt tenebræ, rebusque colores
 Et formæ redeunt, & quæ contexerat umbra,
 Abstuleratque oculis, nitido Sol lumine reddit.
 Idem fessus equos vasto cum gurgite mergit,
- 185 Qua Tartessiacæ quatiuntur fluctibus oræ,
 Nox atra obscuris tenebrarum adremigat alis,
 Et nostrum involvit cæca caligine mundum.
 Quare a Sole dies fluit & dependet ab illo
 Tanquam individuus comes: hoc promente coruscum
- 190 Ex undis caput, illustrat lux protinus orbem:
 Abscondente iterum, subito lux deserit orbem.
 Unde diem dicunt spatium quo Phœbus ab ortu
 Fertur in occasum, nostraque in parte moratur:
 Noctem autem quando nostris e finibus axem
- 195 Flammigerum abduxit, visus fugientia nostros
 Regna suis radiis & claro lumine spectans.
 Quin & flammivomo Sol spargit ab axe calorem,
 Quo globus inferior, quique illum amplectitur aër,
 Nunc flamma majore calet, nunc frigore torpet,
- 200 Nunc æquo frigus moderamine temperat æstum.
 In caussa radii, queis Sol modo rectius orbem
 Aspicit, oblique missa modo lampade lustrat:
 Sol etenim summi quando de vertice cœli

Sub-
 1 Fulgentius] Ita princeps Editio Herbornensis & And. Hart. aliæ omnes
 fulgentibus.

- Subjectam recta radiorum cuspide terram
 205 Percutit, illa suo, quod densum est, corpore flammam
 Excipit, & rectos recto quoque verberare sursum
 Reflectit radios, quorum geminata potestas
 Atque in se rediens duplicatque augetque calorem.
 Cum vero medii declinans culmen Olympi
 210 Oblique terram lampas Titania spectat,
 Terra etiam oblique radiorum tela retorquet:
 Quoque retorquentur radiorum obliquius ignes,
 Terra minus calet hoc, & terræ proximus aër.
 Inde vices anni veniunt, adamabile veris
 215 Tempus, & autumnus mista cum frigore flamma,
 Et glacialis hiems, & sicca caloribus æstas.
 Insuper & Titan splendens si corpus opacum
 Attingat, cujus radiis impervia massa,
 Ejus ab aversa facie proficiscitur umbra:
 220 Quæ, prout Sol supera terras despectat ab arce,
 Nunc nulla est, nunc dextra fluit, nunc læva, brevique
 Nunc se arctat spatium, nunc longa cuspide finit.
 Nam quo Sol propior, visum qui terminat, orbi,
 Hoc magis in longum nigrans producit umbra.
 225 Idem quo rerum, quarum umbra e corpore pendet,
 Verticibus propius nitidum caput admovet, umbræ
 Hoc magis arctantur, summo dum culmine cœli
 Stans ita collustret densæ latera omnia massæ,
 Ut penitus nullam de se tunc præbeat umbram:
 230 Dicere quam malunt alii perpendicularem.
 Ergo dies & nox atris obscura tenebris,
 Atque vices anni, rerumque volubilis umbra,
 Imperio Phœbi parent, Phœboque reguntur.
 Quisquis aves igitur docili cognoscere mente,
 235 Quomodo quæ dixi quavis regione locoque
 Contingant, & quam vario discrimine, cursum
 Phœbeum intentis oculis & mente tuere.
 Ille per obliquum signorum dirigit orbem
 Fulgentes gemmisque rotas fulvoque metallo,
 240 Et bis sex menses totidem per signa vagatur,
 Solaremque suis claudens erroribus annum
 Ad spatium redit, unde suum prius egerat axem.
 Et quia Zodiaci septem pars una triones
 Aspicit, ad madidos pars altera flectitur Austros,
 245 Nunc hac nunc illa cœli statione videndum

- Se præbet Titan, medium modo permeat orbem:
 Sic ut ab hoc quando currens longissimus errat,
 Vicenos quatuorque gradus vix deviet in quam-
 cunque suas partem flectat diversus habenas.
- 250 Ergo quibus noctes exæquans spira diebus
 Summa poli nullo penetrat fastigia flexu,
 Perpetua in capitis relegens vestigia puncto:
 His quia conspicuum nunquam altius æthera scandit
 Sol, quam se Stygias labens demittit in undas,
- 255 Quæ mora metitur luces, metitur & umbras;
 Et lux bis senis, totidem nox clauditur horis.
 Luce vident media bis iidem in vertice Phœbum,
 Exactis citius quam mensibus effluat annus:
 Nempe semel quando fugiens duo sidera Pisces,
 260 Phryxæi ingreditur pécoris fax aurea signum:
 Atque iterum quando subit æquæ limina Libræ.
 Partibus his etenim findunt se Æquator, & ordo
 Signifer; hic Solis vehit æquans circulus axem.
 Eveniunt sub idem tempus degentibus illic
- 265 Æstates geminæ. Nam Sol tunc rectius orbem
 Terrai irradiat cœli sublimis ab arce,
 Intenditque suas duplicato robore flammæ.
 Has simul ignivomæ metas tetigere quadrigæ,
 Ætheris e summo Phœbea cacumine lampas
- 270 Despicit; & quia stare nequit, neque tollere curtum
 Altius, inferiora rotas ad sidera flectit.
 Hinc Solis statio duplex, quæ dicitur alta,
 Nomen habet. Quin Solstitii quoque circulus alti
 Dicitur Æquator terras habitantibus illas,
- 275 Quod Sol hunc feriens cœlo sistatur in alto.
 Currum Phœbus agens illac e culmine Olympi
 Cum spatiis æquis occasum spectat & ortum,
 Pertica fixa solo, sed summa cuspide in ipsum
 Suspiciens, nullam de longo porrigit umbram
- 280 Corpore, quod claris colluceat undique flammis.
 At quando medio cœli declivis ab orbe,
 Vel geminas Arctos spectantia signa pererrat,
 Vel partē adversa madido vicina Canopo,
 Jamque rotas humiles per Cancri limen, aquosique
- 285 Ægocerotis agit, quia punctum verticis illic
 Longius evitare nequit, dispergit in orbem
 Obliquos radios, flammisque minoribus urit.
 Unde illis hiemem Lernæus Carcinus unam
 Caussat, ab æquoreo proficiscitur altera Capro.

- 290 Huc ubi declivem Titan devexerit axem,
 Flec̄tit equos superi versus fastigia cœli:
 Solstitium hinc duplici discrimine nascitur imum.
 Cumque suos Sol lævus equos deduxit in Austrum,
 Dextrorsum umbra cadens Boreæ spatiatur in hortis:
- 295 At dexter geminas pendentia sidera in Urfas
 Cum terit, Australes tegit umbra sinistra colonos.
 Sed quorum regio spatio est subjecta quod inter
 Æquantem & Cancri Tropicum concluditur, illi
 Non secus ac reliqui, quibus est obliquior orbis
- 300 Astrigeri positus, bis tantum quolibet anno
 Enumerant æquas tenebrarum & luminis horas.
 Quod cyclum noctes quavis regione diesque
 Æquantem toties lampas Phœbeia tangat,
 Labentem celeri pede donec compleat annum.
- 305 Tempore sed reliquo modo decrescentibus umbris
 Augescunt luces, umbræ modo longius illis
 Perdurant spatium: luces a limine Capri
 Augmentum capiunt, donec Sol aureus illis
 Cancri in vestibulo longissima tempora donet.
- 310 Hinc ubi laxatas iterum deflexit habenas
 Hirsutum Ægocerota petens, majoribus umbras
 Extendit spatiis, luces brevioribus arctat:
 In primis Capri dum vertat partibus axem,
 Obruit Arctos ubi nox amplissima terras.
- 315 Utræque at spatio tanto majore trahuntur,
 Quam magis in cœlo polus Arcticus eminet alto.
 Hi quoque suspiciunt media bis luce quotannis
 Rectos verticibus radios immittere Phœbum.
 Finge etenim spatiis æqualibus undique spiram,
- 320 Quæ fugiat Cancri Tropicum æquantemque diebus
 Noctes, & recto capitum fastigia ductu
 Transeat his, Superi quos hac regione locarunt.
 Sic efficta locis cum findat spira duobus
 Zodiacum, hæc loca bis proles Hyperionis axe
- 325 Vecta suo tangit, statuitque in vertice curram,
 Dum rapidis fugiens annus prætervolat alis.
 Hinc duplex illis æstas emergit, & altum
 Solstitium duplex: bis opaci corporis umbra
 Vanescit penitus, nullaque in parte videtur.
- 330 Quin etiam geminas illic contingere brumas
 Evincit ratio, cum Sol diversus ab illa
 Fictitia spira, vel primis partibus errat
 Multipedis Cancri, vel fetigeri Capricorni:

- In quibus eveniunt etiam duo Solstitia ima.
 335 Utque duæ ¹ certant non æquo frigore brumæ,
 Mite parit Cancer; facit hoc vicinia Cancri:
 Durius Ægoceros, nam longius ille recessit:
 Sic quoque luciferum Cancer Junonius axem
 Altius extollit, minus alte corniger Hircus.
 340 Hic quoque cum Phœbus radiantis spicula flammæ
 Dirigit ex Austro, Boream vaga permeat umbra:
 Cum rediens illinc superato culmine cœli
 In Borea fulget, tepidos volat umbra per Austros.
 Hæc dextrum mundi latus occupat, illa sinistrum.
 345 His autem, quibus Arctous sic cardo levatur,
 Ut Cancri Tropicum videant in vertice summo
 Ducere perpetuos sua per vestigia gyros,
 Tantum, Phœbe, semel volucris dum labitur annus,
 Ingrediens primas Cancri velut hospes in oras,
 350 Ad perpendicularum radios demittis Olympo,
 Et nullam denso de corpore porrigis umbram.
 Dumque volans Cancrum vicinaque signa peragras,
 Una æstas illis toto producit anno,
 Exhilarans inopem sperata messe colonum.
 355 Hic semel in primis Cancri Sol sistitur oris,
 Atque iterum hirsuti fulgens in limine Capri.
 Dumque Caprum visit, quæque illi proxima signa.
 Una absumit hiems hominumque boumque lobores,
 Et quicquid sudore madens collegerat ætas.
 360 His nulla in mundum protenditur umbra sinistrum;
 In summo cœli quia fornice retrahit axem
 Phœbus, & in læva tantummodo parte vagatur.
 Quas vero terras spatium tegit illud Olympi,
 Hac Cancri Tropicus quod terminat, Arcticus illac
 365 Circulus, hæc nunquam cernunt in vertice Phœbum:
 Usque adeo in madidos æther deflectitur Austros.
 Et quoties nostrum fulgenti Cynthus orbe
 Percurrit mundum, semper de corpore denso
 Mobilis umbra fluens adversa in parte videtur.
 370 His itidem una æstas exornat frugibus agros,
 Una operit campos nivibus, ceu vellere, bruma.
 Æstatem Cancer, brumam Caper humidus affert.
 Horum in principiis Solis bis sistitur axis,
 Per duodena means dum sidera circinat annum,
 375 Hic locus, hæc patria est, quæ nos vitalibus auris

E.ii

- Edidit, hæc nobis vitæ instrumenta ministrat,
 Et quicquid rerum varius desiderat usus.
- Ast quibus Arctous regionibus imminet orbis,
 Una coquit segetes æstas, bruma una fluentes
 380 Stringit aquas; duplici Solis statione fruuntur;
 Corpore de denso semper cadit umbra, nec unquam
 Omnino nulla est. Communia gentibus ista
 Finitimis: sed habent hæc propria, quæ modo dicam.
 Arcticus, ut notum est, sic cyclus fingitur, ipso
 385 Mundi ut stante polo circumducatur in orbem
 Zodiaci vertex illi qui proximus exstat:
 Arctoa ex isto procedit spira rotatu.
 Ergo datum spira quibus est habitare sub illa,
 Signiferi vertex semel omni luce movetur
 390 Per capitis punctum, & cæli fastigia transit.
 Quod dum fit, duodena gerit qui sidera circus
 Junctus Horizonti est, & eadem sede tenetur.
 Momine sed citius, promoti cardine circi
 E puncto capitis, sex signa levantur & orbe
 395 Visuntur supero: totidem sua lumina condunt.
 Parte sui nulla Cancri submergitur illic
 Circulus: at contra semper latet æquore tectus
 Brumalis Tropicus. Quare Titania lampas,
 Vestibulo e Cancri radiorum spicula jactans,
 400 Vicenas quatuorque diem producit in horas.
 Cum vero Ægocerotis equos in limine flectit,
 Obscuras horis totidem determinat umbras.
- Quas autem terras hinc circulus Arcticus ambit,
 Illinc ipse polus gemina notissimus Urfa
 405 Claudit: iis Cancri tangentia sidera limen
 Ut nunquam æquoreæ tinguntur fluctibus undæ:
 Sic quæ principio Capri vicinia jungit,
 Æquoreæ nunquam surgunt e fluctibus undæ.
 Parte igitur Phœbus, quæ nunquam labitur, errans
 410 Continua superas illustrat lampade terras:
 Et si Zodiaci pars expers æquoris ampla est,
 Lux tangit senos, non æquat, maxima menses.
 Sin brevis, haud longo viginti & quattuor horas
 Exsuperat spatium. Sic si pars æquore mersa
 415 Magna est, nox etiam spatium majore moratur;
 Sin brevis, haud multis itidem nox clauditur horis.
 Hic signa ex undis tollit præposterus ordo.

Nam

[Momine] Recentiores quidam Momine. Vide supra pag. 486. v. 77.

- Nam citius Taurus Phryxi vectore, sed illo
 Exsurgunt citius Pisces, sed Piscibus Urna;
 420 Quæ recta serie ponto sua lumina mergunt.
 Quæ vero adversa facie modo dicta tuentur
 Sidera, ea inversus condit sub fluctibus ordo.
 Scorpio enim labens Libram prævertit, & illa
 Astræam, Astrææ sidus cadit ante Leonem:
 425 Legitimo tamen hæc conscendunt ordine cœlum.
 Ast ipso Arctoo sub cardine circulus æquans
 Totus Horizontem sine vulnere tangit, & ejus
 Hospitio fruitur, nec ab illo flectitur usquam.
 Hinc sequitur, semper sex signa latere sub undis
 430 Nunquam e conspicuo lucem mittentia cœlo,
 Et totidem sicis extremi mœnia mundi
 Perpetuo in gyrum flammis ambire meatu.
 Cum Titan igitur per signa latentia currus
 Dirigit ignitos, tenebris & nocte teguntur
 435 Terræ illæ senos medio sine lumine menses.
 At cum supremum peragrat lustrantia mundum
 Signa, dies oritur nullis turbanda tenebris,
 Aurea quam bis ter repararit cornua Phœbe:
 Una dies ergo, & nox una ibi terminat annum.
 440 Percurri medii diversa habitacula mundi,
 Et quid cuique solo contingat ab ætheris arce
 Ostendi, egressus circo, qui luminis horas
 Æquales nocti facit ad polon Arcticon usque.
 Sic licet a circo tibi pergere, lector, eodem
 445 Usque tuo, nostris dum cardo incognitus oris
 Immineat capiti, & cœli se in vertice sistat.
 Par utriusque viæ ratio est. Tu mentis acumen,
 Judiciumque adhibe, nec secius omnia nosces,
 Quam præsens oculis propius si admota videres.

GEORGII BUCHANANI SCOTI
 DE SPHÆRA
 LIBER V.

- ACTI¹ animi, heroës, seclis melioribus orti,
 Qui primi ingenii nixi pernicibus alis,
 Perque leves vecti stellas, totque orbibus orbes
 Implicitos, magni intrastis penetralia cœli,
 5 Ausi ingens facinus, penitus penitusque repostas
 Naturæ in latebris causas ratione sagaci
 Detexistis, & in cæca caligine meri
 Certa ostendistis terris vestigia veri.
 Non cæca ambitio vobis, non blanda voluptas,¹
 10 Non vigiles curæ, non lucri pallida tabes,
 Sublimes fregere animos, quin invia rerum
 Sensibus humanis mentis penetraret acumen,
 Eque Deum arcanis adytis per secula longa
 Astrorum erueret cassas interprete leges.
 15 Ergo nec imperium vos formidabile lethi,
 Nec quæ cuncta domant longis oblivia seclis,
 Sub latebrisque suis & cæca nocte coercent;
 Sed procul obscuri tenebris ab inertibus Orci
 Gloria sublimes illustri in luce reponet,
 20 Præpetibusque vehet per postera secula pennis.
 At qui divitiis aut incubuere caducis,
 Aut Veneris facibus cæcoque Cupidinis æstu
 Ablati in terram divinæ semina mentis
 Merferunt, pecudum de more ignobilis oti
 25 Tempora transmisere velut per somnia, seclis
 Ignotique suis, ignorandique futuris.
 Namque ubi corporei labefacta est² tabe veneni,
 Torpentemque bibit Lethæo e gurgite somnum
 Mens cognata polo, vel molli laxa remisit

30 Frena

¹ MACTI] Ita And. Hart, El- sunt verba, Macti fortasse scripserat vir
 zev. 1621 & MS. alii fere omnes Macte, summus, saltem ita debuit.
 male, notante Joh. Ger. Vossio Artis ² Tabe] Pinc. Commel. & 1594, labe,
 Grammaticæ lib. 3. cap. 47. cujus hæc

- 30 Frena voluptati, rebusque elata secundis
 Intumet, aut duris cadit, aut, velut orba carina
 Remige, jactatur fortunæ impulsa procellis,
 Nec videt, aut sperat placida statione quieta
 Littora, nec tutos a fluctu & flamine portus.
- 35 Victa malis igitur, quicquid vel profuit olim,
 Vel nocuit, putat esse Deum: si murmure cœlum
 Increpat, elisus fulsit si nubibus ignis,
 Corde micans trepidat, consternaturque timore;
 Soricis occentus metuit, corvique volatum.
- 40 Exigit has pœnas veræ ignorantia causâ,
 Contemptusque Dei, & nimium sibi credulus error.
 Tantaque se nubes animis offudit, ut, ingens
 Qua fovet ingentem Nereus complexibus orbem,
 Vana superstitio miseras compleverit urbes:
- 45 Posse Deos cogi magicis parere susurris,
 Et Solem obduci tenebris, cantusque veneno
 Æmonii plenæ vultum expallescere Lunæ.
 Ac victricis anus ne carmine tracta Deorum
 Numina succumbant, cœlumque invita relinquunt,
- 50 Æra crepant cunctis frustra auxiliaria terris.
 Nec minor accessit pestis, scrutator Olympi
 Assyrius taciti, cum Lunæ obscurior orbis
 Palluit, objectis aut Solis imago tenebris
 Abstraxit lucemque orbi, rebusque colorem:
- 55 Stultitia vulgique & credulitate² sequaci
 Utitur Astrologus, magna atque horrenda minatur,
 Insanamque famem, populantemque oppida pestem,
 Et bella, & quicquid bellorum insania cladis
 Invehit, humanis irataque numina rebus.
- 60 Quoque magis liceat grassari impune per omne
 Flagitium, & laxos sceleri permittere frenos,
 Adscribit cœlum sceleri, Regumque furores
 Excusans fovet, atque insontibus imputat astris.
 Nec metus hic tantum labefactat pectora vulgi,
- 65 Sed domini rerum, sed classe virisque potentes
 Expavere duces defectum lumine Solem,
 Pallentem tenebris Lunam, cœlique tumultu
 Fata rati exitium trepidis portendere terris,
³ Demisere animos, consternatique luerunt
- 70 Stultitiam clade ingenti patriæque ruina.

Is

¹ Ac victricis. MS. At victricis.

² Sequaci Utitur] Pinc. Commel. &

Tom. II.

1594, sequaci ab-- utitur.

³ Demisere animos] MS. dimisere.

- Is timor in Siculo Luna tabente profundo
 Cecropias attrivit opes, educere classẽ
 Dum pavet e portu ¹ non æquo numine ductor,
 Victricem toties aciem, seque ipse, ratesque
 75 Perdidit, & miseras hac clade affixit Athenas.
² Hæc eadem Emathium cœli ignorantia Perfen
 Perculit; hæc vano Paullum trepidare tumultu
 Forte coëgisset, si non solertia Galli
 Fortibus Æneadum firmasset pectora dictis.
 80 At tu commentis hominum cœlestia cogi
 Corpora ne credas, mecum ratione sagaci,
 Timoleon, rerum occultas disquirere causas
 Ne pigeat: cur Sol nitidum caligine vultum
 Rarius obnubat: cur Luna recolligat ignes,
 85 Nunc nova se curvans in cornua, nunc velut orbis
 Dimidium fingens, sinuataque rursus utrinque
 In faciem tumidam dorso ³ turgescat iniquo:
 Orbe dein pleno, fraternæque æmula flammæ
 Æquali illustret divisum limite mundum:
 90 Inde retro rediens totidem discrimina fingat,
 Donec commissis curru cum fratris habenis,
 Jam permensa polum, parvum decircinet annum.
 Cur etiam pleno cum tota recanduit orbe,
 Icta repentinis expalleat ora tenebris:
 95 Nec semper, nec tota ⁴ etiam, persæpe sed una
 Parte nitens pura, reliquam ferrugine tingit:
 Mox redit ad sese, & defuncta labore coruscum
 Lucis inoffensæ mortalibus exserit orbem.
 Quisquis es e tenebris tantis mortalia primus
 100 Pectora qui solvisti, & ⁵ clara in luce locasti,
 Dignus eras, seclis quem vivida fama futuris
 Sacrasset, meritumque polo statuisset honorem,
 Ut Cephæo, ⁶ ut Cephæi genero, natæque, torique
 Consorti, atque aliis qui templa per aurea cœli

105 Nocte

¹ Non æquo numine ductor] Niciam Atheniensium ducem innuit, qui obsessis jam diu Syraculis, quum auctis hostium copiis, & gravi morbo in castris faviente, discessum pararet, Lunæ deficientis pavore usque adeo est perterritus, ut, veritus classẽ portu educere, seipsum classẽque perdiderit, & Atheniensium opes clade illa penitus affixerit. Vide Thucydidem lib. vii. Diod. Sic. lib. xiii.

Plin. l. ii. c. 12. & Plutarchum in ejus vita.

² Hæc eadem] Vide hac de re Livium lib. xlii. cap. 37. & postea pag. 501.

³ Turgescat] Elzev. Wetst. Cairns, *conspuat.*

⁴ Etiam] Pinc. Commel. & 1594, *tamen.*

⁵ Clara in luce] Recentiores Edit. *clara in luce: aliis deest in.*

⁶ Ut Cephæi genero] MS. & Cephæi genero.

- 105 Nocte micant nitidis variati corpora stellis.
 At nos victuris potius committere chartis
 Barbaricum Xerxis fastum juvat, armaque diri
 Cæsaris, & facta Emathii scelerata tyranni:
 At bene promeritos de vita hominumque salute
- 110 Negligimus Lethes tetra sub nocte jacentes.
 Non ita: nam nostræ si qua est fiducia Musæ,
 Littora non Lelegum, non tantum Latmia noscent
 Saxa tuum nomen, sed qua complectitur orbem
 Usque ad Parrhasiam Nereus circumsonus Arcton,
- 115 Voce canent memores grata Endymiona minores:
 Endymiona, suo quem Delia candida fratri
 Prætulit, invicta Veneris confixa sagitta,
 Collibus in Lelegum, qua Caria celsa profundo
 Imminet Ægæo, pulchros dum flumina propter
- 120 Pascit agens tauros, juvenum pulcherrimus ipse,
 Endymion teneris sensim imbibit ossibus ignem.
 Non illi Dryades, nec amantes prata Napææ
 Percussere animum, quanquam per prata Napææ
 Sæpe agerent choreas, nudatæ crura, pedesque,
- 125 Brachiaque, & flavam per lactea colla refusæ
 Cæsariem: quamquam Dryades sub fronde latentes
 Sæpe recedentem sequerentur, sæpe sequentem
 Profugerent visæ, & cuperent fugiendo videri.
 Unius in Lunæ vultu sic vultibus hærens
- 130 Spectat inexploto fugientem lumine, spectat
 Mane recedentem, & tacito sua gaudia voto
 Nutrit, vota ausus nondum committere verbis.
 Ut furor increvit, majorque insania morbi
 Expressit veras flagranti e pectore voces,
- 135 Sæpe super Latmi frondosa cacumina pernox
 Spectabatque Deam, spectansque fovebat amorem,
 Et gemitu & vanis tundeat saxa querelis.
 O nemora, o fontes, & amictæ frondibus umbræ,
 Antraque sævarum latebris horrenda ferarum!
- 140 Si qua latet radix aut graminis herba salubris,
 Quæ levet infanos vel tollat pectoris æstus,
 Ferte salutiferum vestro medicamen alumno.
 Sed neque surda meis flectuntur saxa querelis,
 Nec nemora & fontes: nostro Dea sola dolori
- 145 Auxilium tu ferre potes, Dea cujus ab ore
 Herba bibit sitiens rores, mare gestit, & æther

Ridet,

[Fugientem] MS. surgentem.

- Ridet, & amissi solatur damna diei.
 Sed quid ego hæc demens? aut quo tam prospera rebus.
 Fata meis? decus ætheriæ regina choreæ.
- 150 Præferat ut cœlo terras, & Sole relicto
 Gaudeat ut ¹ pecoris duro placuisse magistro?
 Quin morere infelix, neu credulitate dolorem
 Falle tuum frustra, neu spe te decipe vana.
 Una tuum mors est quæ solvere possit amorem.
- 155 Hæc juvenis per saxa & inhospita culmina Latmi,
 Et nemora, & solis solus deslebat in antris,
 Dum sopor in victos oculos & torpor in artus.
 Infusus lassum in viridi prosterneret herba.
 Sed nec amor Divam, nec segnior ignis edaci.
- 160 Carpebat cura, nitidi de culmine cœli
 Spectantem tenera teneri decus oris in herba,
 Neglectamque comam per lactea colla, recentes
 Colla nives ² flavumque comam quæ vinceret aurum
 Et nisi, cernentem ne falleret omnia fratrem,
- 165 Et timor & pudor obstaret, dilapsa per auras
 Iffet in amplexus: sed nec timor ³ & pudor ægrum
 Sic fregere animum, fratrem quin obice nubis
 Falleret, oppositæque latens telluris in umbra:
 Et cum vicina projecta ⁴ jaceret in herba,
- 170 Et leviter roseo libaret ab ore modesta
 Oscula, vota metusque & spes alternat amorque,
 Dum vult, dum non vult somnos turbare, cupitque
 Deprendi, & metuit, nescit roget anne rogetur,
 Certa rogare, licet mallet tamen ipsa rogari:
- 175 Sponte sopor lentos pueri patefecit ocellos.
⁵ Ut pudor ex illo victus concessit amori;
 Non contenta polo terras præferre, per auras
 Sustulit, inque sua juveni super æthera biga
 Sublato, non nota homini penetrabilia regni
- 180 Ipsa sui spectare dedit, monuitque propinquis
 Proderet ut populis, fingentes vana Sophistas
 Argueret; quique astra putant Titania glebas
 Ignitas, lapidesve, scaphasve, rotæve figura
 Vertendo e media flammis ⁶ apside vomentes:
- 185 Aut arva aëreis populis habitata, & ab igne

Con-

¹ Pecoris duro] MS. duro pecoris.
² Flavumque] Pinc. Commel. Edit. 1594, & MS. flavamque.
³ Et pudor] MS. aut pudor.
⁴ Jaceret] MS. latevet.
⁵ Ut pudor] MS. Et pudor.
⁶ Apside vomentes] Pinc. Commel. & 1594, umbone vomentes.

- Conceptum nostro vitreo sub corpore lumē
 Condentes. Hæc ¹ Car in Latmia pascua cœlo
 Redditus Endymion late vicina per arva
 Diffudit Lelegum, & flammis infesta Chimæaræ
 190 Pascua flaventis Lyciæ, rivisque superbam
 Mæoniam auriferis, mitique umbrosa Lyæo
 Culta Phrygum, & molles ad durum littus Ionas.
 Inde per Ægæos accepit Achaia fluctus
 Transmissum studium astrorum: vix fera togatæ
 195 Cura fuit genti cœli deprendere motus,
 Et secreta Deum Ausonias vulgare per urbes.
 Primus enim Gallus mites cum Pallade Musas
 Castra sequi docuit, durum & mollire Gradivum,
 Et jura Oenotriis cœlestia prodidit oris.
 200 Nam cum jam castris Macedum collata Latina
 Castra minarentur, pugnae & spes certa propinqua
 Hinc atque hinc tumidas animorum accenderet iras,
 Lunaque jam toto prope cœlo fratris ab ² orbe
 Dissita, sanguineum ventura nocte ruborem.
 205 In vultus futura foret, ne visa repente
 Res inopina rudes quateret terrore cohortes
 Insolito, his Gallus firmavit pectora dictis.
 Romulidæ magni, quorum victoria pene
 Imperii fines terris æquavit & astris,
 210 Accipite hæc memoresque animis mea figite dicta.
 Mox ubi tellurem nox atra involverit umbra,
 Luna repente suum si condet turbida vultum,
 (Condet enim vultum) ne vos timor urat inanis
 Ceu cladem insolitis indicant numina monstribus.
 215 Namque parens mundi, cum prima exordia rerum
 Fingeret, æternis sic nexuit omnia causis,
 Quæque suum immota servant ut lege tenorem:
 Ut tenebræ: lucēs, ³ ut lux alterna tenebras
 Excipiat cæcas; ut nunc se liquidus aër
 220 Denseat in nubes, pluvios modo solvat in imbres,
 Nunc rutillet flammis, nunc grandine verberet Alpes.
 Hæc quia quottidie fieri aut plerumque videmus,
 Afficiunt nulla trepidas formidine mentes.
 At si deficiens contraxit Luna ruborem,
 225 Solve tenebrosis placidum caput abdidit umbris:

Ictus

¹ Car] Ita legit ex MS. suo *car* doctus, nam Endymion e *Caria* erat; And. Hart, *cur*, male; Pinc. Commel. &

1594, *max*, quod tolerari potest.

² Orbe] Ita prædictæ Editt. aliæ *ore*.

³ Ut lux] MS. & *lux*.

- Icta repentino saliunt præcordia motu,
 Ora metu pallent, linguam sua verba relinquunt:
 Cum tamen hæc miranda minus sint fulguris igne,
 Et cœlestis aquæ & lapidosi grandinis imbre;
 230 Ut quæ non vicibusque stas, aut ordine certo
 Missa fluant: contra Solis Lunæque labores,
 Lex æterna & naturæ¹ invariabilis ordo
 Alligat, eque suis promptum est prædicere caussis,
 Cur, quibus in terris, quoties, quo tempore ponant
 235 Astra suos sumantque iterum Titania vultus.
 Ac ne forte alicui falsas affingere caussas
 Credar, & in rebus procul a tellure remotis
 Ludere, quod crassos fugiant cœlestia sensus,
 Cernite, quæ manibus tractari pene oculisque
 240 Conspicienda patet, naturam mobilis umbræ.
 Omne quod officiet luci, objectuque tenebras
 Efficiet, corpus vel par fateare necesse est,
 Vel minus, aut majus lucentis corpore massæ.
 Si modus ambobus par est, æqualis utrique
 245 Umbra fluit, teretem fingens sine fine columnam:
 Sin angusta magis lux se brevior coarctet
 Circuitu, tenui incipiens a cuspide crescit
 Latior umbra, & quam magis a fulgore recedit,
 Tam magis in latum spatiosas porrigit alas.
 250 At si forte minor mensura in corpore denso est,
² Quam quod luce nitet, denso cum corpore primum
 Par modus est umbræ, dein se brevioribus arctans
 Concludit spatiis, & cuspide finit acuta.
 Nunc oculos animi ad cœlestia templa referte,
 255 Quaque licet³ rebus conferte æterna caducis:
 Namque minor magno⁴ cum tellus corpore Phœbi
 Tota sit, angustum in teretis mucronis acumen
 Umbra fugit, specie & sensum tenuata rotunda
 Parva sui circumscribit pomœria regni.
 260 Nam clypeus Phœbi jaciens de corpore magno
 Spicula, nec numero nec sine coërcita certo,
 Involvit terram radiis latera ardua cingens,
⁵ Qui sensum in teretem cogunt coalescere conum
 Nigrantis tenebras umbræ, e telluris opacæ

265 Fi-

¹ *Invariabilis*] MS. & *inviolabilis*.² *Quam quod*] MS. *Quam qua*.³ *Rebus*] Pincier. Commel. & 1594. *sensim*.
nobis.⁴ *Cum tellus*] MS. *tellus cum*.⁵ *Qui sensum*] Ita MS. editi omnes, Et

- 265 Finibus, & noctem angustis sic undique claudunt,
 Ut nec Atlantiaden tangant fastigia summa
 Umbrarum, ¹ aut vacuis late palantia campis,
 Ætheris astra, suo variant quæ lumine mundum,
 Et nunquam vigili cœli e statione recedunt.
- 270 Ergo ubi Sol toto terræque marisque diremtus
 Abscedit spatio, & nostrum nox occupat orbem:
 Tum si Luna micans puro nitidissima cœlo,
 Ambrosiamque comam & divinæ frontis honorem
 Protulerit ² gaudente polo, nigrantibus umbris
- 275 Occurrens tenebris sese induit, oris honorem
 Et nitidum ingrata ferrugine purpurat orbem,
 Paullatim in pulchram faciem serpente veneno.
 Deinde ubi sese orbem virus diffudit in omnem,
 Unde rubor primum cœpit subrepere, primum
- 280 Incipit exiguæ scintilla accendere flammæ,
 Atque iterum puro totum caput induit auro.
 Namque globus Lunæ, qui tot mutatur in ora,
 Lucis egens propriæ languet, nisi lumine cassam
 Accendat molem adversam fax ignea Phœbi,
- 285 Et velut in vitream radiorum spicula massam
 Inserat, obscuramque abigat caliginis umbram.
 Ergo ubi se propius Phœbeo admoverit igni
 Delia, pars suprema oculis impervia nostris
 Tota nitet, tota est fraternæ obnoxia flammæ:
- 290 Proxima pars languet: dein quo magis illa recedit
 Fratris ab amplexu, magis & magis ignea nobis
 Se retegat facies: ³ donec cum solvere currus
 Jam parat, & vitream subiturus Nereos aulam
 Phœbus agat lassos per iter declive jugales;
- 295 Et contra ignicomans Phœbe se tollat ab Indo
 Littore, tota nitens, tota auro insignis, & ore
 Tota suum referens & puro lumine fratrem.
 Tum vero adversi Solis referitur ab ictu,
 Et lumen trahit illa oculis pars obvia nostris.
- 300 Qualiter ad Solem vitrei si corporis orbem
 Volveris assidue, tremulæ pars altera lucis
 Icta nitet radiis, & puro accenditur igni;
 Altera lucis inops pallet nigrantibus umbris.
 Aspice quam primum complexu libera fratris

305 Ve-

¹ *Aut vacuis*] Ita MS. alii omnes, & in Pinc. Commel. & 1594. desiderantur.
vacuis.

³ *Donec cum*] MS. alii vero, *donec jam*

² *Protulerit*] Hic & qui sequitur versus *solvere currus Cum parat.*

- 305 Vespere Luna redit, vel cum se mane recenti
 Perfudit liquidis Nabathææ Doridos undis,
 Et tenuem tenui cornu falcatur in arcum:¹
 Tum si perspicui facies innubila cœli,
 Admisitque oculos, & se dedit illa videndam
- 310 Quæ propior Phœbo est pars, aurea lumine puro
 Splendet, & exiguo meditatatur cornua flexu:
 Altera languet hebes, liventi pallida gyro
 Area lucis inops, speculi ceu vitreus umbo,
 Cum nequit adversi radios admittere Phœbi.
- 315 ¹ Atque ea cum facies Lunæ sit lumine ² cassæ,
 Nossè, reor, promptum est, cur Sol ferrugine vultus
 Induat, & subita condat sua lumina nocte.
 Nam cum Luna silens flectit per inane jugales,
 Inferior nitidum si forte subiverit orbem
- 320 Solis, & in terram radiorum intenta refregit
 Spicula, subjecta compacti corporis umbra
 Induit obscuras subita caligine terras:
 Noctè repentina oppressæ volucresque feræque
 Attonitæ fugere, stupor quatit incia veri.
- 325 Corda, quod æternis credant damnata tenebris
 Secula, se scelerum meritas expendere pœnas,
 Inque chaos rupto confundi fœdere mundum:
 Donec ab oppositu lampas Phœbea fororis
 Libera claravit jucundo lumine campos,
- 330 Et terram tenebris, homines formidine solvit.
 Causa diu latuit, facti admiratio mansit:
 Inde superstitio crevit, se in pectora vulgi
 Paullatim insinuans, & credula corda fatigans:
 Sive Deos non ausa suos deprendere fama
- 335 In coitu, atque arcana poli spectando profanos
 Conscelerare oculos, seu caligantia nemo
 Lumina mortalis poterat contendere contra
 Luminis æterni fontem, & jubar igne coruscum,
 Quod spectantum hebetes radiorum cuspide visus
- 340 Arceat, & tenebris temeraria lumina plectat.
 Hic aliquis veri studio flagrantior, & cui
 Vivida vis animi spem consiliumque fovebat,
 Cum jubar igniferum radiis fulgoris acutis
 Lumina rejiceret spectantum, seque tuendam
- 345 Visibus humanis cœlestis flamma negaret,

Forte

¹ *Atque ea*] Ita MS. Pinc. Genev. ² *Cassæ*] Pincier. Commel. & 1594.
 Commel, alii fere omnes, *At ea*, *cassa*.

- Forte oculos hebetes liquidam dejectus in undam,
 Deprendit secreta poli, Lunæque nigrantis
 Umbram animadvertit tenebras prætexere Phœbo,
 Et sibi suppositæ tenebras inducere terræ.
- 350 Hoc aliis deinde atque aliis mirantibus, alter
 ' Punxit acu penetrans non uno vulnere chartam,
 Admisitque diem per multa foramina fractum,
 Oraque velatus male parva vidit in umbra,
 Quid faceret magnam terris mirantibus umbram.
- 355 Multiforique aliis radios dedit area cribri
 Cernere, citra ullam diviso lumine noxam.
 Persea sic olim clypei fulgentis in orbe
 Fama est saxificæ faciem vidisse Medusæ.
 Sic in multifidos diviso gurgite rivos
- 360 Se minor Euphrates, nec jam pontisque vadique
 Impatiens tumidusve hosti Babylona superbam
 Prodidit, & domito induxit juga Persica collo.
 Illud in his rebus forsan mirabere, fulgens
 Lumine Luna notho, cum Phœbi subdita flammæ
- 365 Secludat terris, cum Lunam terra vicissim
 Se Phœbo objiciens spoliæ fulgore corusco:
 Cur quoties Phœbe cursum permensa peracto
 Mense redit, properans radiis Hyperioni cincto.
 Jungere complexus, non semper mæret ademtum
- 370 Terra diem quærens, necopinis² ista tenebris:
 Deinde minutatim cum Luna recolligit orbem,
 Occiduique oriens cernit vestigia Phœbi,
 Cur non interjectus eis tum corpore denso
 Terræ globus obscura nos ambiat umbra,
- 375 Et subita cogat sub nube rubescere Lunam.
 Hic quoque cum vulgo ne te rationis egentem
 Devius error agat transversum a limite recto,
 Mente memor reputa, quæ Solis diximus ante
 De cursu obliquo, Lunæque erratilis orbe.
- 380 Esse quidem medio in spatium, quæ linea signet
 Signiferum, Graji fecere Ecliptica nomen,
 Sub qua perpetuo per signa obliqua rotatu
 Delius in sese redeuntem circinat annum.
 At non Luna suos agit hoc moderamine currus,
- 385 Sed modo torrentis Cancræ ferit ardua spiram,
 Interdum tepidos humilis declinat ad Austros,

Nunc

1 Punxit] Pincier. Genev. Commel. 2 Idem] Idem, *viſta*.

Pinxit.

Tom. II.

- Nunc medio fecat orbe viam, perque aurea signa
 Nusquam flexa legit rosei vestigia Phœbi.
 Hæc igitur quoties Ecliptica linea centrum
 390 Per medium penetrans Titania dividit astra,
 Si subiit Phœbum Lunæ pallentis imago,
 Tellurem obscura late caligine vestit,
 Nec totam tamen; atra etenim Titanidos umbra
 Paullatim Solis radiis arctata rotundam
 395 Cogitur in faciem, & mucronem fingit acutum.
 At si subjectam dirimens Ecliptica Lunam
 Fecit inæquales diviso in corpore partes,
 Tum quota pars Lunæ Solis subtenditur orbi,
 Pars ferruginea latitat tota Solis in umbra.
 400 Quod si signiferi cycli extremas legat oras
 Delia, rorifero peragrans confinia curru
 Vel Cancri æstivi vel brumalis Capricorni,
 Clarus abit Phœbus, nullique obnoxius umbræ
 Illustrat ¹ lætas jucundo lumine terras.
 405 Nec si plena volet toto nitidissima cœlo
 Delia, terrarum subita pallefcit ab umbra.
 Scilicet has rerum genitor, cum fingeret orbem,
² Fluxaque perpetuo vinciret secula nexu,
 Esse vices jussit: nam cum secessit ab ima
 410 ³ Exclusus tellure polus, nox alta tenebris
 Cuncta suis condens vacuo ⁴ regnabat in orbe.
 At postquam emicuit nitido jubar igne coruscum
 Solis, & obscurum jucundo lumine mundum
 Claravit, nox impatiens attollere vultus
 415 Adversum auratis radiis Hyperiona cinctum,
 Fugit in extremas trepido pede concita terras.
 Seu pudor in causa est, & rapri injuria regni,
 Sive timor, mœsta ex illo se condit in umbra
 Terrarum: & quamvis spatiis pater optimus æquis
 420 Temporis obscura lumen secrevit ab umbra,
 Livor adhuc stimulis animos discordibus urget,
 Bella ciens, prædæque inhians, nec limite certo
 Contentus vanas exercet inaniter iras.
 Nam cum Phœbus equis cœlum velocibus ambit,
 425 Ne pereat celeri radiorum cuspide fixa
 Umbra fugax paribus cœlum collustrat habenis:

¹ Cujus¹ Lætas] Pinc. Commel. & 1594.
cecas.² Fluxaque] MS. Fixaque.³ Exclusus] MS. Seclusus.⁴ Regnabat] MS. regnavit.

- 1 Cujus ab igniferis telis protecta tuetur
 Regna tenebrarumque & sceptrum noctis opacæ.
 — Id licet angustis hinc atque hinc finibus arctet
 430 Imperium Phœbus, partem & sibi menstrua Lunæ
 Vindicet ambitio, & fulgentia sidera certis
 Incurfent vicibus, tenuemque e paupere regno
 Prædam² aveant: non illa sui tamen immemor (etsi
 Imbellem frenet populum, pigrosque sopores,
 435 Et somnos pingues, & sollicitantia mentes
 Somnia vana leves, requiemque laboris iniqui
 Pondere defessam, & fures nil fortiter ausos,
 Et magis insidias occulta fraude timendas:)
 Non oblita sui tamen, aut prece supplice terram
 440 Sollicitat matrem, cognataque flumina, densas
 Ut Soli objiciant nebulas, & spicula frangant
 Ignea, sideribus tenebris ut lumen opacis
 Eripiant, regerantque acceptos nubibus³ imbres.
 At cum summa tenet Phœbus fastigia cœli
 445 Signiferi nitidum peragrans altissimus orbem,
 Illa movet tardos lento molimine gressus,
 Inque suis latebris venientem abscondita Lunam
 Occupat: interdum cum Sol propioribus urget
 Tellurem radiis, properantem ad littora Calpes
 450 Asseditur, tenebrisque involvit, & oris honorem,
 Qui mare, qui terras, qui cœli cœrula templa
 Exhilarat, furvæ caligine noctis opacat.
 Nec satis ulta suum crudelis Diva dolorem
 Se putat hac pœna, Solem quoque pellere regno
 455 Nititur, & quoties trans Ægocerota remotos
 Invisit populos formosi Hyperionis axis,
 Solvit & adstrictas glaciali compede lymphas,
 Liberat & nivibus montes, nemorumque comanti
 Brachia fronde novat, convestit gramine campos,
 460 Umbra super Tanaim Riphæaque culmina biga
 Invehitur furva, & populos quos Arcticus ambit
 Circulus, in tenebris claudit, faciemque serenam
 4 Obscurat cœli, & longa⁵ sub nocte recondit.

SUP-

1 Cujus ab igniferis telis] MS. Possit ut
 a Solis radiis protecta tueri.

2 Aveant] Pinc. Commel. & 1594.
 abigant.

3 Imbres] MS. ignes.

4 Obscurat] MS. Obsfuscat.

5 Sub nocte recondit] Sequebantur in

MS. codice Geddei 22 hi versus, ab au-
 ctore (uti recte annotavit vir doctus) non
 expoliti, nec præcedentibus satis respon-
 dentes. Nam, præter alios nævos, Lu-
 næ tribuunt non suas, sed noctis & um-
 bræ technas.

SUPPLEMENTUM

Libri Quinti Sphære GEORGII BUCHANANI,

Auctore JOANNE PINCIERO *Medico.*

- CUM vero armatas flammis ac luce quadrigas
Sol vehit in Borean, gentesque invisit utrique
Vicinas Ursæ glacie nivibulque rigentes,
Austrinas Nox atra plagas petit, atque Canopo
5 Ulteriora tegit tenebris nigrantibus arva.
Quin nisi forte Sophos ratio speciosa fefellit,
Umbraï genitrix natæ miserata dolorem,
Continuamque fugam, Solique irata superbo,
Exhalat spissos gravido de viscere fumos,
10 Cogitque in nubes, quarum regionibus illis,
Quas natura polis mundi subjecit utrinque,
Tanta est crassities, tam denso corpore massa,
Ut Phœbi radios, nihili ceu tela, retundant,
Lucem excludentes eludentesque calorem.
15 Ergo illis atræ tenebræ dominantur in oris
Perpetuo, & quamvis lucem præsentia Solis
Afferat, impediunt nubes, aditumque recusant.
Sed quorū me sermo rapit? Vos illa, Quirites,
Figite pectoribus memores ante omnia, Luna
20 Lumine subtracto (præsens ita postulat usus)
Cur nitidos tingat picea ferrugine vultus.
Cumque laborantem ventura nocte tenebris
Cernetis Lunam, ne despondete viriles
Sed firmate animos: nihil hic præfaga futuri

25 Por-

*Talibus aggreditur Phœbeum Cynthia regnum:
Et conjuratis picea caligine terris
Imperat, in longam producant nubila noctem.
Ast ille intrepido nullos habitura triumphos
Nubila præteriens vultu, sibi temperat iras
Præcipites. Et nostra soror nos pellere mundo
Tentat? Et admissas furtivi luminis umbras
Objiciunt nobis expulsa lampade terræ?
Illa meos quondam blandis complexa lacertis
Accepit radios: nostri quoque numinis usu
Clara per aëreos fudit sua lumina campos.*

*Sed quid ego insanas? neque enim livescere fas est.
Illa ferat Scythicas Tanai de rupe tenebras:
Nos Agasimbæas pignantia spicula flammæ.
Illa Syemtas: nos Persica regna colimus.
Si placet imbelles hominum conjungere iurmas,
Est quoque pars nobis media telluris. Opacis
Conspersgat tenebras: Subita redimemus ab umbra
Pallentem infracto victores lumine terram.
Sin lubet æquales imæ telluris habenas
Versari, ser quina unam per tempora partem
Transca ut solitos lustret telluris honores.*

- 25 Portendit natura mali: timor omnis in hostes
 Ille ruat nostros, & fortia pectora frangat.
 At vos! maesti animis veterum de more Quiritum
 Intrepida pugnate manu, Macedumque cohortes
 Et premite, & pressas ultro citroque fugate:
- 30 Haud dubiam vobis promittunt numina palmam.
 Dixerat hæc Gallus, pressoque obmutuit ore.
 Ipsa fidem clades Macedum firmavit. Ab illo
 Tempore Romulidæ nulla formidine fractis
 Spectavere animis Lunæ Solisque labores.

I Maesti animis] Libri omnes maeste, male. Vide supra ad lib. V. v. I.

F I N I S.

Monitum ad Lectorem.

POST Joannem Pincierum, ad duos postremos Georgii Buchananani de Sphæra quos ipse nunquam absolverat libros, Supplementa etiam scripsit Adamus Regius Scotus. Ea cum paullo accuratius hoc argumentum tractare, & feliciore vena quam qua usus est Pincierus effusa viderentur, neutiquam omittenda censuimus. Et a quibusdam fortasse, nostratibus præsertim, piaculum mereri existimabimur, quod Pincieri potius quam Regii nostri carmina Buchananæis proxima adjunxerimus. Sed, præterquam quod haud magno discrimine referre arbitremur, quo ordine collocentur hæc Supplementa, monendum quoque duximus Lectorem non hic nos carminis, sed temporis duntaxat habuisse rationem. Cum enim Pincierus Buchananani libros de Sphæra primus typis evulgarit, operamque haud pœnitendam in Supplementis pertexendis primus posuerit, quæ una cum omnibus fere ejus libri Editionibus in publicum deinceps prodierunt, indignum utique videbatur, eum de loco, quem tamdiu tenuerat, deturbare. Cæterum, quod ad Regium nostrum attinet, is non modo posteriorum librorum lacunas explevit, sed integrum de Sphæra opus recensuit, & luculento admodum omnigenæque eruditionis copia referto Com-

mentario illustravit; quæ omnia justo volumine comprehensa, Caroloque I. Britanniarum Principi inscripta, Auctor ipse prælo destinasse videtur. Ejus libri exemplar nitidissimum, & forte unicum; in celebri Academia Edinburgenæ Bibliotheca asservatur. Ipsius quidem ad Buchananum Supplementa jampridem existant in Deliciis Poëtarum Scotorum editis Amst. 1637. at nos præcipue ad codicem manuscriptum respeximus, cujus (cum multis aliis instituto nostro summe necessariis) ex instructissima illa Bibliotheca nobis benigne indultus est usus.

Libri quarti Sphære a GEORGIO BUCHANANO
non absoluti

SUPPLEMENTUM,

ADAMO REGIO SCOTO *Auctore.*

SIC quibus est rectus signis surgentibus ortus,
Lentius & segni tanto magis æthere cursum
Tarda trahunt, nectuntque moras, quo rectior illis
Et magis acclivi deducitur orbita cælo.

5 Quæ vero obliquo referunt sua lumina curru,
Quo magis inflexum peragunt iter, ocyus alto
Profiliunt, spatiisque suos brevioribus ortus
Expediunt, celeri & claudunt sua tempora gyro.

10 Nec dispar ratio occasus, qui rectus habetur;
Quum quam Signiferi plus Æquatoris in undas
Signa ferunt, tardoque gradu sua sidera condunt:
Quum minus, obliquus perhibetur: & ocyor astra
Præcipitat cælo occubitus, quo obliquior: ut quo
Rectior inclinat, sic tardius urget in æquor,

15 Et Tartessiacis immergit serius undis.
Hos etiam stellarum obitus metimur & ortus
Segmento æquantis cycli, quod in ordine recto
Signorum, vernum punctum, stellamque cadentem,
Aut ascendentem dirimit: nec dispare forma

20 Rectius

- 20 Rectius his, illis obliquius æquora linquit,
Aut subit: has sensim remoratur, promovet illas:
Et sua multiplici discrimine tempora mutat.
Nec similem servat sphaera variante tenorem
Scu signum, seu stella cadens, vel ab æquore surgens:
- 25 Nam quibus æquatrix insistit linea, rectum
Ad perpendicularum, cardoque videtur uterque;
Signiferi æquantisque cycli distincta Coluris
Segmina quadrantum, paribus redeuntque abeuntque
Integra momentis, æquataque tempora servant.
- 30 At non quadrantes alii, quocunque notentur
Principio, parteseve aliæ quadrante minores,
Sic ortus obitusque suos æqualibus unquam
Arcubus absolvunt, aut tempora partibus æquant:
Quin hic Signiferi superet, superetur at illic
- 35 Portio, quem secum trahit, Æquatoris ab arcu;
Ut nunquam paribus cum Finitore trigonum
Cruribus efficiant: mensura at dispere, semper
Rectius Oceanum fugiant hæ, obliquius illæ
Aut repetant, varioque situ discrimina mutant,
- 40 Nam quo Signiferi partes propiore recessu
Phryxæi pecoris, justæque exordia Libræ,
Discreta ferie præeunt, aut pone sequuntur:
Hoc magis obliquo flexu, velocius undis
Subducunt sese, vel condunt: rectius autem
- 45 Et tardo magis ingressu, quo hinc inde remota
Solstitia accedunt propius. Sic cardo propinquus
Incitat, aut simili motum ratione retardat.
Quæ vero autumnii verisque a limite partes
Continua serie ad Cancrum Caprumque trahuntur,
- 50 Obliquos: at quæ a Cancro Caproque tenebras
Lucibus æquatas attingunt perpete ductu,
Exortus obeunt rectos: sed dispere norma.
Nam quæ principiis distant magis, hoc minus ortu
Obliquo rectove Indo de littore surgunt,
- 55 Hesperiove cadunt; semperque prioribus addunt,
Aut adimunt sua quæ succedunt tempora: toti
Dum sese integris quadrantes arcubus æquent.
Hic intervallis quæcunque a cardine eodem
Diffita sunt paribus quadrantum segmina, norma
- 60 Æquali peragunt ortus: sic Carcinus ardens
Lætos æquat fratres, Astræa bilancem,

Ægo-

- Ægoceros Chirona, & Pisces Janitor anni;
 Par Tauro Nemees terror, vastusque Leoni
 Scorpius, huic plena terras qui proluit urna.
- 65 Signa etiam adversis quæ sese frontibus urgent,
 Hinc subeunt legem: nec Chelis portitor Helles
 Rectius assurgit, non Tauro Scorpius; æquat
 Ledæos fratres Chiron, Cancrumque calentem
 Ægoceros; par est mensura Leonis & Urnæ;
- 70 Nec pecori æquoreo concedunt Virginis ignes.
 Quin hic semissiles etiam quæcunque cyclorum
 Zodiaci, lucique umbras æquantis, iisdem
 Finibus inclusæ, Eo simul æquore totas
 Se tollunt, conduntque simul se littore Ibero.
- 75 Hoc demum cujusque licet deprendere signi
 Segmentive pares ortus obitusque, nec unquam
 Fingere dissimiles in Finitore trigonos:
 Seu se Mygdoniis elata cubilibus Indo
 Margine promoveant; seu fortunata ' revifant
- 80 Hesperidum nemora, atque emenso Atlante residant.
 Ordine sic certo, mundi quibus axis utrinque
 Radit Horizontem, retegì, rursusque recondi
 Signa vident, stellasque suas; semperque tenore
 Constanti servare vices & tempora motus.
- 85 Axe sed obliquo, quibus hic sublimior exstat,
 Ille latet mundi polus, & sua sidera celat;
 Transiliunt circi, qui visum terminat, oras
 Disparili norma stellæque & signa: nec idem
 Surgendi modus est, aut par mensura cadendi.
- 90 Omnibus, a media mundi regione sub ipsos
 Usque polos. Nam qua tellus conclusa polari
 Atque æquante cyclo sese diffundit in orbem,
 Signifer integris (certo quas limite finit
 Cum Chelis Aries) tantum semissibus ortus
- 95 Occubitusque suos exæquat: cætera surgunt
 Disparibus segmenta modis, nisi cruribus æquis
 Efforment intra Tropicos si quando trigonos.
 Continuas autem partes semissis in Arcton
 Inflexæ, a primo redeuntis limine veris,
- 100 Virginis ad finem, celeri hic obliquius ortu
 Quam sphæra in recta semper se tollere cernes.
 Disjunctas vero propius quo a cardine verno
 Distiterint, magis oblique; quo longius absunt,

Rectius

1 *Revifant*] Sic legendum monet contextus: MS. tamen & Amst. *revifent*.

- Rectius Eois emergere fluctibus, usque
 105 Quo simul integris semisses arcubus exstent:
 Non idem alterius modus est semissis in Austrum
 Prolapsæ: nam quas Chelarum a limite partes
 Ordine¹ connexas trahit ad confinia veris,
 Rectius hic, recti quam Finitoris in oris,
 110 Attollit: discontinuas quo pondera Libræ
 Attingunt propiore situ, sic rectius; at quo
 Longius abscedunt, sic inclinatus undis
 Exserit, ut justis sua tempora partibus æquet.
 Hinc fit, ut a summa Phœbi declivis ad imam
 115 Semissis statione, atque ejus segmina quævis,
 Hic semper recta ascendant; acclivia vero
 A bruma ad Cancrum quæ signa trahuntur Olympo,
 Obliquo ostendant sese & sua sidera flexu.
 Si porro hic segmenta notes a cardine utrovis,
 120 Qui lucem noctemque pares determinat, æquis
 Ante, retro spatiis distantia, semper eadem
 Mensura, quamvis properent hæc, illa morentur
 Exfertare suos dependes æquore currus.
 At quæ solstitio paribus junguntur utrinque
 125 Arcubus alterutri, divisim tempora nunquam,
 At junctim exæquant rectis; tantumque reponit
 Tardius hinc, illinc quantum velocius aufert.
 Quippe ortus rectos discrimine semper eodem
 Exsuperant, minuuntque suos, parilique reclinant
 130 Secessu a media mundi statione: latentis
 Sive poli spectent flammis propioribus ignes;
 Sive Lycaoniis distent vicinius Urfis.
 Quia etiam adversis toto quæ distita cœlo
 Occursant radiis, atque obvia lumina miscent,
 135 Non nisi juncta suos spatiis æqualibus ortus,
 Hic ut in extremo recti curvamine cœli,
 Conficiunt, numerantque pari sua tempora cursu.
 Sic tamen hic etiam sejuncta æquantur, ab undis
 Ut quanto alterutrum sese effert tempore, eodem
 140 Se condat reliquum; similique tenore ferantur
 Hoc oriens, illudque cadens. Hic denique normam
 Ascensus casusque sui pars una eademque
 Sic variat, tantoque vices discrimine mutat,
 Ut recto mundi si claustra latentia cursu

145 Dese-

¹ Connexas] Ita MS. at Amst. *convexas*.
 Tom. II.

- 145 Deferat, obliquo se mergat in æquora lapsu.
 Sin oritur celeri gyro, descendat inertis;
 Et nunquam parili cedat redeatque tenore.
 Legibus his, medio tellus a limite cœli
 Qua patet Arctoi late ad confinia circi,
- 150 Sidera se nobis retegunt & signa, caduntque.
 At quibus algentes qui circumflectitur Arctos
 Circulus infistit, dum circinat orbita Solis
 Undique prospectum, & cœli se terminat oris:
 Zodiaci senis quæ se pars altera signis
- 155 Porrigit acclivem a Capro per limina veris
 Ad Cancrum, sic tota simul convertitur uno
 Momento, ut secum nil Æquatoris ab Indo
 Sublevet, Hesperio quem totum littore condit.
 Altera quæ totidem a summo descendit ad imum
- 160 Solstitium signis per justæ examina Libræ,
 Luminibus nostris si impervia regna relinquat,
 Æquantem cyclum totum deducit ab undis:
 Sin adeat, partem nullam trahit ejus in undas.
 Denique queis vertex erectus constitit inter
- 165 Signiferi mundique polos, ubi frigore pigro
 Immitis terras Aquilo damnavit inertes:
 Proxima solstitium æstivum quæ segmina utrinque
 Attingunt paribus spatiis, a cardine vertex
 Si minus Arctoo, numero majore, minore;
- 170 Si magis abfuerit, semper sublimia perstant,
 Hesperio nunquam tingi metuentia ponto:
 His adversa latent sub Finitore, nec unquam
 Æquore se tollunt Indo, metuuntque videri,
 Et Boreæ gelidis sua sidera credere flabris.
- 175 Cætera solstitiis distantia longius, ortus
 Alternant obitusque vices, totumque reducunt
 Abducuntque cyclum æquantem: sed dispare forma.
 Nam quæ prona jacent Chelis contermina, recto
 Ordine majorem illius surgentia partem
- 180 Oceano educunt, conduntque relapsa minorem
 Ordine mutato: sed quæ primordia veris
 Stant circum, & propius Nepheleia vellera spectant,
 Inversa surgunt serie, tolluntque minorem
 Æquantis circi partem, rectaque recondunt
- 185 Majorem; similique modo discrimina semper
 Permutant: donec vertex cum cardine mundi
 Arctoo coëat, fiatque Æquator Horizon:
 Sena ubi perpetuos totis exstantia gyris

- Signa choros ducunt, pelagique immunia longæ
 190 Mensibus hic senis præstant solatia nocti.
 Conspicuis nunquam hoc cælo lex altera flammis
 Pressa latent tenebris & opaca nocte: nec ullos
 Hæc ortus, aut illa obitus in margine cæli
 Moliri, aut positas tentant transcendere metas.
- 195 Quas porro leges, ortus quibus occubitusque
 Alternent, circi medium qui dividit orbem,
 Citra circuitum signis præfixit; easdem
 Ultra etiam dedit oppositis natura: parique
 Illa hinc, hæc illinc norma, decedere ponto
- 200 Restituique iterum voluit: sic ordine solers
 Quamquam dissimili, certo tamen, omnia cælo
 Digerit, atque adimit, vel reddit sidera terris.
 Jam quibus astrorum cursus, variosque recurfus
 Observare fuit curæ, penitusque repositos
- 205 Cælorum felici ausu penetrare recessus:
 Naturæ has latebras, & tantum pervia menti
 Claustra recludentes, ubi conspexere tenaci
 Temporaque & motum coiisse in fœdera nexu,
 Inque vicem sese metiri, ut tempore motum,
- 210 Tempora sic motu definivere, suisque
 Distinxere annos spatiis, mensesque diesque:
 Sive illos Phœbi quæ ducitur orbita spiris,
 Seu vaga palanti designet Cynthia curru:
 Tum quibus in terris, & cur Phœbeius axis
- 215 Alternis æquet tenebris hic, augeat illic,
 Et rursus minuat vario discrimine luces:
 Protrahat his umbras humilis, sublimior illis
 Contrahat; aut lustret totas e vertice moles.
 Scilicet ætherei Titan fons luminis, ignes
- 220 Undique vitales terris sparsurus, anhelis
 Signiferum permensus equis, cursuque peracto
 Quum redit unde abiit, quocunque in limite metam
 Fixerit, hoc totum gyro definiet annum:
 Qui spatio semper sibi par claudetur eodem,
- 225 Principium si sidus erit; sin limen aprici
 Veris, inæquali deducet tempora circo.
 Jam quos Sol menses, dum singula signa pererrat,
 Dispercitque suum bis senis partibus annum,
 Ter denis finit gradibus, Latonia Phœbe
- 230 Non nisi decurso signorum terminat orbe:
 Aut ubi quam liquit metam jam contigit; ultra
 Aut ubi prægressi relegens vestigia Phœbi,

- Affequitur fratrem, atque evanida cornua condit.
 Quoque semel spatio, permenso Phœbus Olympo,
 235 Obliquum decurrit iter, soror illius orbem
 Ter quater integrat, positosque recolligit ignes,
 Et proprium absolvit bis sex his mensibus annum.
 Hos annos ergo & menses dispensat utrumque
 Sidus, & imparili moderantur tempora motu.
 240 Ast uni Phœbo normam metamque diebus
 Præfinire datum, variataque legibus æquis
 Partiri terris discrimina lucis & umbræ.
 Nempe diem naturalem vertigine spiræ
 Unius absolvit: vel primi simplice motus
 245 Circuitu, tanti protractu temporis aucto,
 Obliquo quantum interea Sol axe peregit:
 Civilem vero, terras dum lampade lustrans
 Exstat Horizonti, primo deducit ab ortu
 Littus ad occiduum, & præsentī lumine ubique
 250 Orbitur finitque diem; noctemque tenebris,
 Dum latet, & fusco terras involvit amictu.
 Sic fugit alterna vel pellit luce tenebras,
 Permutatque vices, noctem ut vertigo diemque
 Una ferat secum, nox illic una diesque
 255 Continuet plures decursu perpete gyros.
 Nec tamen alternis æquantur lucibus umbræ,
 Mensurave pari, similique tenore vicissim
 Incrementa loco quovis aut tempore mutant.
 Namque ubi terrarum medii fastigia cœli
 260 Occupat Æquator, nunquamque a vertice nutat,
 Phœbeas quoniam spiras Finitor utrinque
 Semisses recta semper partitur in æquas;
 Perpetuo noctique dies, noctesque diesque
 Inter se paribus spatiis æquantur; & æquis
 265 Ut lux bis senis, sic nox traducitur horis.
 Hic Sol dum Boreæ confinia lustrat & Austri,
 Nunc Phryxæa suis perfundens vellera flammis,
 Pendula nunc justæ trutinans examina Libræ,
 Arduus e summo cœlorum culmine, eodem
 270 Bis anno Æthiopum sitientes torret arenas:
 Et versa in sese radiorum cuspide, rectas
 Arboribus negat & puteis illustribus umbras.
 Quas hinc digressus, seu se demittat in Urfas,
 Cornua seu Capri repetat, declivis utrinque
 275 Hic dextras, illic media sub luce sinistras,
 Omninoque pares Tropico sub utroque, aliisque

Porrigit e signis, quorum inclinatio par est.

Quin si vicino ætatem, brumamque remoto

Axe trahit Titan, & dum propiore reflexos

280 Concurſu cogit radios, acieve retuſa

Laxius incurvat; ſiccis nunc æſtuat arvis,

Nunc ſua frigoriſus concedit tempora; blando

Frigora nunc æſtu, nunc frigore mitigat æſtum.

Bis idem hic gravidis annis caneſcet ariftis,

285 Bis dabit arboriſus frondes, bis vitibus uvas,

Mollibus & lætos pratiſus renovabit honores

Flore novo, bis cana gelu, pluviisſus madefcens,

Alternas ſibi bruma vices depoſcet, inertis

Squalebunt bis arva ſitu, bis frigora ſylviſus

290 Decutient frondes, & erunt ſine floribus horti.

At quoniam utrumvis Phœbus declinet in axem,

Vix quater hic ſenis a vertice partiſus unquam

Abſcedit, nec magno æſtum diſcrimine mutat:

Seu radios laxa, ſeu cuſpide ſeclat acuta:

295 Et metas cœliſus inter faſtigia currens,

Itque reditque brevi ſua per veſtigia gyro.

Nulla hic bruma gelu, non ullis Sole remoto

Frigoriſus riget, aut nemorum populatur honorem:

Non nivibus canent, non horrent arva pruiniſus,

300 Nec glaciſus incruſtat aquas, nec turbidus unquam

Inſultat tectiſus lapidoſe grandiniſus imber.

Perpetui pratiſus flores, denſiſusſus perennes

Luxuriant ſilviſus frondes; ſemperque recentem

In ſegetem turgeſcit humuſus, ſua germinat arboſus

305 Poma ferens, totoque parit vel parturit anno.

Tanta beat fœtaſus cœli indulgentia terras.

Non illiſus cenſetur hiemſus, niſi Sole propinquo

Æquora perſudit quum plurimuſus imber, & æſtuſus

Mitior a pluviis Eurique frequentibus auris

310 Incubat, & glebas fœcundo rore maritat.

Nec certa niti nobiſus ratione videntur,

Qui velut in Tropiciſus, ſic Æquatoriſus in ipſo

Tranſcurſu, geminiſus ſtatuunt Titania ſiſti

Lumina ſolſtitiis: quæ, cum ſub vertice ſiant,

315 Alta vocant; totidem quaſi diſtinguantur ab imiſus.

Nam quanquam in Cancro Phœbuſus Caproque morari

Dicatur; ſeu quod retro flexuruſus habenas

Hos ultra ſineſus neutrum tranſcendat in axem;

Seu quia vix ullo jam tum diſcrimine luceſus

320 Augeri minuive queat deſpendere ſenſuſus:

- His tamen ex causis æquanti adscribere cyclo
 Solstitium non jure licet: quem ultraque citraque
 Phœbus agens currum, nusquam remoratur anhelos
 Quadrijuges, metis nisi cum se flectit in illis.
- 325 Efficiat vero si par mensura dierum
 Solstitium: hic toto Sol stare videbitur anno.
 Nec si illic, summam quoniam tenet ætheris arcem,
 Altius ire nequit, pronoque inclinet Olympo,
 Solstitium faciet: nec enim tum sistit equorum
- 330 Procursum, aut verso relegit vestigia curru,
 Donec in extremas promovit lampada metas:
 Jamque parallelus quivis sic circulus alti
 Solstitii fiet, statuit dum in vertice Phœbum.
 Ut par sit gemina tantum statione morari
- 335 In Tropici Solem, reliquis aut omnibus æque
 Bis geminum adscribi spiris: nec solus ab alto
 Solstitio Æquator proprium sibi nomen habebit.
 Hic demum usque adeo pronis libratur utrinque
 Verticibus nusquam terris acclivior axis,
- 340 Ut nullum dextro lævove sub æthere verset
 Astrum immune maris: retegunt se cuncta caduntque
 Sidera, nec totas ducunt illustria noctes.
 Quorum autem Arctoum vertex inflexus in orbem,
 Æquantem citra cyclum, sed Carcinon ultra
- 345 Constitit, his Aries tantum Chelæque tenebras
 Lucibus exæquant: non æquas cætera mutant
 Signa vices; verum exiguo discrimine: namque
 Hoc toto quacunque patet lux maxima tractu,
 Tres solas horæ semisses detrahit umbris:
- 350 Nec plus nox adimit minimæ longissima luci.
 Quin nec ubique pari trahitur lux maxima filo:
 Altius at quibus æquoreis submovit ab undis
 Conspicuas Cynosura faces, his Phœbus habenas
 Laxat, & ardentis complexus brachia Cancri
- 355 Curriculo majore diem producit; ut Hirci
 Sidera percurrens arcu brevior coarctat.
 Hic quum spira, cui vertex insistit, utrinque
 Signiferum feriat, bis anno sistet eodem
 Vertice sub summo Solem, geminumque notabit

360 Sol-

[Solstitio] Post hunc versum in Editione Amstel. hi sequuntur,
Deprensus est hunc esse locum, quo circulus alti Solstitii medium signorum percutit orbem.

quos ab Auctore Lucani lib. IX. v. 531. in suis Commentariis citatos, officina librarii in textum transtulit.

- 360 Solstitium: si stare velis sub vertice Phœbum,
 Ultima ubi non sit protractæ meta diei
 Aut noctis: nec Phœbus equos currumque reflectit:
 Æstates etiam geminas, vicinia Solis
 Si facit æstatem, vel sola remotio brumam.
- 365 Quanquam illis nec prata rigent, nec pigra ligantur
 Stagna gelu, nec humus hiberno frigore torpet:
 Vix montes nix ulla tegit, nec sæpius unquam
 Eripit his Soles, aut plenius irrigat arva
 Juppiter, ardentes aut temperat imbribus æstus:
- 370 Quam quum Phœbeos alta sub luce jugales
 Sistit anhela dies, mediamque peregerit horam.
 Flumina tum multos pontusque lacusque vapores
 Exhalant; totas & jam Sol arduus haurit,
 Quas iterum effundat plenis e nubibus undas.
- 375 Longius amotos nec si declivis in Austros
 Ægoceros humili Solem statione moretur,
 Frigoribus defævit hiems: quin blandior aura
 Perpetuo ceu vere tepet, largoque sereno
 Indulget natura sibi: vicinior autem
- 380 Carcinus æstivis etiam fervoribus urit.
 Hic quoque nunc dexteras nemorum, nunc ire sinistras
 Conspiciunt umbras: sed cono dispare, signis
 E paribus: totas etiam bis luce quotannis
 Sub media absumi; quum vertice rectus ab alto
- 385 Signifer extremis cœli qua cernitur oris
 Infiltrat, raditque polis confinia terræ.
 Jam vero Cancer recta quibus imminet, ipso
 E Tropico, summique tenet fastigia cœli;
 Hac Sol, obliquum dum ducitur annus in orbem,
- 390 Ut tantum semel ingreditur, sic cuspide recta,
 Non nisi tum, medio cœli de fornice, terras
 Subjectas ferit: & nusquam porrecta Syenem
 Umbra fugit, penitusque suos evanida conos
 Destituit: volucres haud usquam verius alto
- 395 Solstitio remoratur equos, non acrius arvis
 Æstuat, aut siccis ardescit Phœbus arenis.
 Et quanquam multos æstas hic una calorem
 Protrahat in menses, longoque efferveat æstu,
 Frigoribus tamen & gelidæ sua tempora brumæ
- 400 Concedit: quin jam manifestius algor & æstus
 Alternant cum Sole vices, pluviosque subinde
 Reddit hiems Austros, fœcundaque nubila glebis.
 At seu Parrhasiam conscendat Phœbus in Arcton,

- Sive Noton repetat, dextris a vertice nunquam
 405 Exspatiatur equis, nec turbinis umbra madentem
 Jam tantum non læva cadens excurrit in Austrum.
 Hic etiam summa quum Cancer ab ætheris arce
 Despectat terras, obliquior orbita Solis
 Scindit Horizontem surrecto segmine, qua cum
 410 Æquatore coit: statuitque in margine cœli,
 Hinc Chelas, illinc Nephelæi velleris ignes.
 Nec multum dispar terris a limite Cancri
 Est habitus cœli, ad cyclum vicinior Urſis
 Signiferi quem cardo terit. Lux namque quotannis
 415 Bis tantum æquales numerat cum noctibus horas:
 Solstitium bis Phœbus obit: totumque vicissim
 Uno annum integrant æstas & bruma recessu:
 Quanquam non æquis spatiis, nec ubique locorum
 Temperie simili. Nam quo sublimior exstat
 420 Oceano vertex, propiusque accedit ad Arcton,
 Acrior in plures protracto frigore menses
 Sævit hiems: siccis minus ulla caloribus æstas
 Tardius inducit messes, aut purpurat uvas:
 Longius ut luces, sic Sol altissimus umbras
 425 Producit: Septem minus & vicina trioni
 Sidera perpetuas peragunt illustria noctes.
 Arduus at nunquam his Titan e vertice rectos
 Impingit radios, aut lævas porrigit umbras:
 Nec minor hic bis septenis semisse reducta,
 430 Quattuor aut senis lux maxima longior horis.
 Has quæ Zodiaci Arctoo sub cardine gentes
 Attingunt propiore situ, bis noctibus æquas
 Aspiciunt etiam luces, geminoque morantem
 Solstitio Solem: nunc Cancri in limite, toto
 435 Circumferre faces gyro, bis terque quaternas
 Alterna sine nocte diem producere in horas:
 Nunc totidem horarum spatio, sub sidere Capri,
 Non interruptis alterna luce tenebris
 Cedere: inocciduis ut utroque in limite flammis
 440 Radat Horizontem, & tantum semel umbra sub Austrum
 Excurrens sine fine fluat; Sol infima circi
 Cum tenet æstivi, & tantum non mergitur undis.
 Perpetuas his bruma nives & frigora multos
 Prorogat in menses, brevibusque caloribus æstas
 445 Vix tepet, & rara solatur fruge colonum.
 Jam cœli medium quoties his setiger Hircus
 Cornibus infedit, gyrum solaris in unum

Orbita cum superi coalescit margine mundi.

- Hinc quibus assurgit mundi ad fastigia vertex,
 450 Hoc etiam commune datum; nunquam nisi Libra
 ' Judice, villosa aut Phryxi vectore, diebus
 Æquari noctes; æstatem hiememque per unam
 Circumagi Solem: dici si debeat æstas,
 Quæ vix fronde viret, nullis incanet aristas,
 455 Perpetua obnubit cœlum caligine, lenta
 Sic languet flamma, vix ut brumalia laxet
 Frigora, nimbofos vel leni mitiget aura
 Horriferi Boreæ flatus. Hanc perpete bruma
 Usque adeo natura plagam terrasque rigentes
 460 Solibus ignavis, & raro culta colono
 Arva situ, pelagusque gelu damnavit inert.
 Solstitium Cancri tantum sub sidere Titan
 Hic peragit, Capro semper latitante: diesque
 Continuas aliquot consumit maxima spiras,
 465 Noxque pares adversa trahit: sed & utraque tanto
 Pluribus extrahitur, propius quo cardine mundi
 Distiterit vertex, donec longissima senos
 Tantum non explet menses: nec sic tamen æquat
 Nox hiberna diem æstivum: quem Phœbus ab undis
 470 Dum vehit acclivis, vel pronus condit in undis,
 Ætheris extremas bis præterlabitur oras:
 Bis simili allapsu orditur finitque tenebras.
 Hic quoque conspicuo mundi cum circinet omnem
 Axe plagam, lævas in longum exporrigit umbras.
 475 Queis demum Arctous cœli de culmine vertex
 Imminet, atque imas mundi circumfluit oras
 Qui medium luci atque umbris discriminat orbem
 Circulus; imparibus totum semissibus annum
 Meritur cum nocte dies: senisque videtur
 480 Mensibus, & totidem occulitur Phœbeius axis.
 Nusquam ortus, nusquam occasus, mediæve diei
 Designare plagam; æstatem discernere bruma
 Nulla fruge licet: vix frondes induit arbos,
 Frigora vel vernos admittunt longa tepores.
 485 Has sedes mediis mundi regionibus exul
 Informis sibi legit hiems; quas sola teneret,
 Duro tuta gelu, sævis armata pruinis,
 Incanaque nive & gelidis Aquilonibus horrens.
 Et quancquam hic solus Phœbum statione moretur

490 Can-

- 490 Cancer inoccidua; totoque acclivis Olympo
Undique diffugiat spatiis æqualibus undas,
Et longas quaquaversum circumferat umbras:
Usque adeo tamen obliqua tum cuspide lumen
Flectitur, & densa languet caligine Titan,
- 495 Vix ut tam modicis hiberna remittere flammis
Frigora, vel rigidis exsolvere Nerea vinculis,
Aut terræ laxare sinus & viscera possit,
Quo sese humanos didat genialis in usus.
- Jam vero, tellus a circo æquante tenebras
- 500 Lucibus ad cyclum gelidas qui circuit Arctos
Qua patet in latum; quoniam lux maxima certis
Incrementa capit gradibus; non dispare norma,
Dissimili tamen effectū; nec semper iisdem
Terrarum spatiis discreta, aut limite fixo:
- 505 Qui primi æthereas animo & ratione sagaci
Monstravere vias, & quas non cannabe possent;
Cœlo metiri terras docuere, dierum
Hæc intervallis numerisque augmenta per horæ
Semisses distincta suis, recto ordine, qua tum
- 510 A mundi medio Arctoum inclinata sub axem
Culturæ patiens tellus est credita, septem
Signaverè notis, totidem regionibus orbem
Finivisse rati: a Meroë quæ climata nusquam
Ultra Sauromatas Riphæaque culmina ducunt.
- 515 At nostro quorum solers audacia seculo
Explorata dedit maria undique, & undique terras
Persuasit jam posse coli, nullisque periclis
Exhausta ignotum priscis penetravit in orbem,
Lege quidem normaque pari semissibus horæ
- 520 Climata distribuunt: numero sed plenius aucto,
A Meroë ad cyclum Phœbi quem semita tractu
Cardinis exarat, ter sena & quinque recensent:
Singulaque impositis appellavere locorum
Nominibus, per quæ medium quo clima notatur
- 525 Circulus excurrens cœli fastigia signat.
Quæ quo sunt cyclo æquanti propiora, diemque
Segmento breviora trahit Junonius ignis,
Latius extendunt fines, majoraque terræ
Comprehendunt spatia, & circis majoribus orbem
- 530 Incingunt: Helicem sed quo vicinior altam
Aspiciunt, Cancro Phœbum referente sub undas
Tardius, & gyro clausas breviora tenebras,
Hoc magis angustis circo contracta minore

- Finibus, æquali variant discrimine luces ;
 535 Usque ter octonas dum lux absolverit umbras.
 Sic totidem dimensa pari ratione modoque
 Ultra Æquatorem distingui climata possunt,
 Et definiri discrimina lucis & umbræ,
 Tempora si mutes: nam dum brumalibus illic
 540 Canet hiems nivibus, nobis maturat aristas
 Æstas, & rapidos accendit sicca calores.
 Hinc dispar non pauca situs immutat ejusdem
 Climatis in tractu: nec non communia quædam
 Servat in oppositis. Etenim sub climate eodem,
 545 Una quibus medium lucis discriminat orbem
 Meta, deditque vetus Pericæcis Græcia nomen,
 Mutatur cum nocte dies: hos quippe tenebris
 Intempesta premit dum nox, altissimus illos
 Sol ferit: & quoties umbras lux æquat utrisque,
 550 His ubi se primo sub vespere condidit undis,
 Illis mane novo se Tethyos exserit undis:
 Ast alias utrisque potest simul usque videri,
 His oriens, illis prono devexus Olympo.
 At qui obversa colunt sub eadem climata circuli
 555 Dimidiæ lucis semisse, ideoque Pelasgis
 Antæci proprio dicuntur nomine: utrisque
 Quamvis una notet mediam noctemque diemque
 Hora, parique gradu diductus & ordine crescat
 Decrescatque dies, tamen his dum Delius axe
 560 Protrahit acclivi luces, umbrasque coarctat,
 Declivi jam tum cælo delabitur illis,
 Contrahit & luei tenebris quas laxat habenas:
 Uno eodémque igni, simul his algore nivali
 Nestit aquas, brumamque arvis inducit inertem;
 565 Illis torrenti flagrantior incubat æstu,
 Et jam flava Ceres campos investit aristis,
 Turgentisque videt magna spe vinitor uvas.
 His etiam stellarum obitus mutantur & ortus,
 Nam quæ Signiferi surgentia sidera partes
 570 Hic tollunt, illic referunt labeutia in undas:
 Quæque hic ima latent, illic immunia ponti
 Pervigili totas traducunt lumine noctes.
 Qui demum adversis urgent vestigia plantis
 Antipodes, tantum ratione & nomine paucis
 575 Priscorum notos, idem secernit Horizon,
 Atque eadem mediæ justa semisse diei
 Linea; disjunctos spatiis a cardine mundi

- Hos ¹ Boreo Notioque illos secludit iisdem.
 Ast hos somniferis dum nox amplectitur alis
 580 Hiberna, & medio volvuntur sidera lapsu,
 Illis longa dies æstivis ducitur horis,
 Et minimis uvæ defendit pampinus umbris:
 Quumque his decrescunt, illis augentur eadem
 Mensura parilique modo noctesque diesque:
 585 Perque vices utrique vident quæ sidera, sero
 His ubi se condunt, simul illis mane resurgunt:
 Quæque oculos fugiunt hic usque latentia nostros,
 Illic perpetuis exstant illustria flammis.
 Usque adeo simili permutant omnia cœlo:
 590 Dissimilesque habitus rerum sic provida lege
 Dispensat natura pari, & sua commoda terris
 Omnibus indulgens nostros se didit in usus.
 Naturæ arcana hæc priscis vix cognita seclis,
 Lucri sacra fames, atque indefessa cupido,
 595 Dum cuncta explorat, terras dum circuit omnes,
 Nec sibi inaccessible quicquam vel linquit inausum,
 Eruit in lucem; atque oculis subjecit & armis
 Pervia jam nostris quantumvis diffusa regna
 Terrarum: fecitque fidem sic æquora vasto
 600 Tellurem gremio complecti, & fœdere in unum
 Concordi coiisse globum, centroque locari,
 Ut circumfusum sursum undique spectet Olympum;
 Tuta nec adversis vestigia figere plantis
 Antipodes ² metuant: & quæ miracula rerum
 605 Vix paucis potuere Sophis ratione magistra
 Persuaderi olim, nostri solertior ævi
 Ingluvies, alium nondum satiata sub axem
 Decurrens, sensu deprænderit obvia: & Urfis
 Jam nunc occiduis, alieno sidera cœlo,
 610 Exilis qua ducit acus, ignota sequatur.

¹ Boreo Notioque] Ita MS. Amst. No-
 toque, repugnante metro.

² Metuant] Ita MS. at Amst. me-
 tuent, male.

Libri quinti a Poëta non absoluti

SUPPLEMENTUM,

ADAMO REGIO SCOTO *Auctore.*

- A**ST ubi flammivomis iterum expugnata sagittis
 Delius hæc repetit, lucemque in regna reduxit,
 In Noton illa suas alioque sub axe jacentes
 Ducit in Antipodes tenebrarum hiemisque cohortes,
 5 Frigoribus somnoque graves; loca squalida castris
 Occupat obscuris, imbelliaque agmina campis
 Latius effundit; propiusque minatur Olympo
 Cuspide promota, si longe apsyde sub alta
 Distiterit terris Titan: sin orbis in imis
 10 Sedibus eccentrici vicinior obsidet umbras,
 Ignavum illa metu populum trepidasque catervas
 Aggeribus claudit brevibus valloque minore,
 Contractoque subit cœlum jam parcus axe,
 Vicino semper metuens concurrere Phœbo.
 15 Se nisi fraternos propius Latonia Phœbe
 Quum dat in amplexus, collo caudave Draconis
 Implicitam, nox atra suis obtenderit umbris:
 Ut quæ non potuit Titani lumina, terris
 Eripiat: quanquam non omnibus omnia possit:
 20 His tamen, aut illis Phœbei corporis orbem,
 Aut totum interdum, aut aliquam tegit invida partem.
 At quoties pleno fraternos induit ignes
 Ore, atque adversis referitur Cynthia flammis;
 Si nimium fidens animi, telisque superba
 25 Non propriis, volucris propius jam concita biga,
 Castra inimica subit, positumque inscendere vallum,
 Et fossas superare audet secunda pericli:
 Nunquam impune vagas umbras noctemque soporam
 Sollicitat, quin aut faciem maculata decoram
 30 Parte aliqua tabo liver, fractisque sagittis
 Consternata metu; pulso vix ære venenum
 Excutitur, celerique fuga sese eripit hosti.
 At si quando humili subiecta per æthera biga,

- Armorum fulgore tumens, plenaque pharetra,
 35 Intima castrorum penetret, mediisque Draconem
 Pervigilem tenebris incurrerit: ilicet ille
 Deprensam tenet, intortoque volumine caudæ
 Implicat, aut morfu infestat linguaque trifurca.
 Tum totam infuso faciem fœdata veneno
 40 Illa tremit, palletque metu incurfantibus umbris,
 Injectaque mora trahitur per opaca viarum:
 Donec Avernales tandem eluctata per umbras
 Fratris in aspectum rursus se vindicet, ignes
 Jamque novos posito sensim pallore resumat.
 45 Temporibus sic astra statis cœlumque tenebras
 Exercere odiis, & certis lumina caussis
 Deficere ac retegi voluit Natura; nec unquam
 Hos Lunam temere Solemve subire labores:
 Non magicis cœlo duci, aut squalere susurris:
 50 Non iras monstrare Deum, vel poscere pulsi
 Æris opem: sibi quæ vulgi male credulus error,
 Vana superstitio, & veri mens nescia finxit.
 Hæc animos Macedum sternat formido; luantque
 Quicquid habent Divi irarum cladisque futuræ.
 55 Hæc ubi differuit Gallus, populoque profano
 Eventu factura fidem secreta reclusit:
 Tantarum attonitæ rerum novitate cohortes
 Romulidum, nunc ora viri mentemque sagacem
 Suspiciunt, nunc jura animis cœlestia versant,
 60 Impositasque astris leges, & numina fati
 Vincita suis. Sed adhuc pars vani incredula vulgi
 Spemque metumque inter dum hæret, magnisque tenebras
 Exposcunt votis, pronò lux aurea cœlo
 Occubat, & fuscis nox atra adremigat alis:
 65 Æmula cum fratris mundo subvecta silenti
 Titanis, sudum pleno subit æthera vultu:
 Moxque trahit rugas. Tum Gallum protinus omnes
 Circumstant: qui monstrat, uti occurfantibus umbris,
 Auricomæ frontis paullatim exuta decorem
 70 Livescat, totum donec ferrugine vultum
 Induat; & densas vix tandem emensa tenebras
 Incipiat puros qua primum expalluit ignes
 Concipere, & totis sensim se liberet umbris.
 Olli continuo posita formidine certi
 75 Has cœlo æternas Naturam figere leges,
 Dia nec incertos moliri sidera cursus:

Spe magna attollunt animos, pugnæque futuræ
 Expediunt sese, atque alacres jam prælia poscunt.
 Ex illo Æneadæ tabentia sidera nullo
 80 Perculsi spectare metu, nec credere cælo
 Carmine deduci, aut magicos hausura fufurros
 Æra laboranti crepitu succurrere Lunæ.

F I N I S.

JOANNIS PINCIERI *Medici*

A R G U M E N T A

In Libros SPHÆRÆ GEORGII BUCHANANI.

ARGUMENTUM LIBRI I.

QUID mundus: mundi quot constet partibus orbis:
 Inferior quot contineat genitalia rerum
 Semina: quæ sursum levitas gravitasve deorsum
 Ex illis rapiat: faciem telluris & unde
 Qualem massa gerat. Quod terra immota quiescat;
 Volvatur liquidum sua per vestigia cælum.
 Quodque magis tellus roseo non distet ab ortu,
 Distat ab occiduis quam qua Sol mergitur undis:
 Nec propius Boream tangat quam tangitur Austro.
 Ambitus hinc terram quantus circundet in orbem:
 Quanta ejus medium quæ transit linea punctum:
 Et quamvis terræ per se sit maxima moles,
 Quod cælo collata tamen sit seminis instar,
 Ex quibus innumeros Epicurus condidit orbis.
 Ista liber scito complectitur ordine primus.

ARGU-

ARGUMENTUM LIBRI II.

ALTER in ætheria totus consumitur ora.
 In qua, quod sensus cœlestia corpora fallant,
 Mentem adhibere decet; quæ plures colligit orbes
 Multiplici e motu, visus licet arguat unum.
 Hi non arbitrio proprio casuve moventur,
 Sed quia sunt orbes, natura agitantur in orbem.
 Pressius hinc numerus sphaerarum inquiritur, & quam
 Quæque habeat sedem. Norat veneranda vetustas
 Bis quatuor, nonam quibus adjunxere nepotes.
 Astra probant cœlum immota tellure rotari,
 Astra sub Hesperio nunquam morientia ponto.
 Orbis idem specie formatum semper ab ortu
 Tendit in occasum: quo connituntur & ipsi
 Errones una, sed passibus haud tamen æquis.
 De quorum gemino damnatur opinio motu.
 Ex elementari massa constare negatur
 Machina cœlestis, nullis exposita ruinis,
 Eventis nullis: tamen hinc natalibus orbum
 Non sequitur cœlum, divina potentia quondam
 Quod fecit, quod adhuc divina potentia servat,
 Et varie movet, & mira ratione gubernat.

ARGUMENTUM LIBRI III.

PROMTIUS in cœlo ut varii discrimina motus
 Observare queas, aliosque deinde docere,
 Priscorum finxit solertia docta Sophorum,
 Ut circa immotum currens rota volvitur axem:
 Sic esse & cœlo, circa quem volvitur, axem:
 Extremas cujus, qua tangit sidera, partes
 Dixerunt duo puncta Polos sermone Pelasgo.
 Idem etiam variis cœli palatia gyris
 Distinguunt, quorum bini dicuntur ab Arctis,
 A Solis bini nomen meruere reflexu.

Hi.

*Hi, quia sunt parvi, non æquis partibus orbem
 Ætherium findunt, appellanturque minores.
 Majores reliqui paria in segmenta nitentem
 Discindunt cœli campum: ut qui lucibus æquas
 Nocturnas reddit tenebras, geminique Coluri,
 Zodiacusque patens, in bis sex signa diremtus,
 Quin visus etiam nostri finitor Horizon,
 Atque ~~persequitur~~ ^{est}. Non huc via Lactea spectat.
 Hos inter quina spatiis æqualibus inter
 Sese distantes spiræ inveniuntur: Olympum
 Per quas cum terra una, qua respondet Olympo,
 In totidem secuit majorum industria Zonas.
 Tertius ista liber prolixius omnia tractat.*

ARGUMENTUM LIBRI IV.

AUCTOR quæ voluit quarto comprehendere libro,
 Non longa serie mox ipso in limine narrat.
 Ast quam propitiis Musis, Phœboque favente
 Gnaviter orsus erat, nequirit pertexere telam.
 Sive illi duræ secuerunt stamina Parcæ:
 Sive agitans vates alio vatem impulit ardor:
 Sive etate gravi, vietoque senilibus annis
 Non indulserunt graviores otia curæ.
 Mancum opus ^{est} mutilum est, ^{est} cui bona portio desit,
 Namque ortus præter stellarum obitusque, Poëtæ
 Ad designandum triplici discrimine tempus
 Qualibus utuntur, quidque ortum obitumque vocare
 Astrologi soleant, libro nihil exstat in isto.
 Vestibulo ex ipso quid desit collige lector.

ARGUMENTUM LIBRI V.

QUID Lunæ obscuret cæca caligine vultum,
 Vel Phœbi obnubat faciem, illiusque micantes,
 Auferat in certâ radios mortalibus ora:
 Versibus excultis liber edocet ordine quintus.

Carminis Æmonii tantum is negat esse venenum,
 Vel tantum magicos vel aniles posse susurros,
 Ut Phœbum obducant tenebris, Phœbivæ sororem.
 Quin ob defectus Lunæ Solisque labores,
 Si forte Astrologus pestemve famemve minetur,
 Aut hostem infestum peregrinis affore ab oris
 Nuntiet, indignum terreri pectora censet.
 Posse etenim ex ipsis naturæ fontibus hujus
 Eventus causam reddi, sub nomine Galli
 Militis & Musas & Martia castra secuti
 Narrat, & e tenebris tenebrarum vindicat ortum.
 Huic etiam calcem libro non addidit auctor
 Extremamve manum: nam pauca deesse videntur.

In GEORGII BUCHANANI SCOTI
 de Sphæra libros,

a JOANNE PINCIERO recognitos, & Supplementis auctos,
 Epigrammata duo, a JOHANNE JONSTONO
 SCOTO, Helmstadio missa.

I.
VIDIT ut eximii Phœbus mo-
 numenta laboris
 Sic indigne adeo nocte silente pre-
 mi:
 Ingemit, ac secum meditans, Ec-
 quis modus (inquit).
 Aut erit hic tanti quæ medicina
 mali?
 Quis redimet, lucique iterum redi-
 viva reponet?
 Qualis huic fronti laurea frondis
 erit?
PINCIER en solus palmæ succedit
 honori,

Atque opus a tenebris vindicat ar-
 te sua.
 Sic igitur parta læteris fronde, per-
 ennis
 Nominis ut vigeat fama decusque
 tui.

ALIUD.

CYnthius Uranæ curæ est, ut
 cætera cœli
 Lumina, quæque regunt flam-
 mea signa Polum.
 Uranien Phœbo curæ quis nescit?
 utrique est
PINCIER ingenii clarus honore
 sui.

Hæc

Hæc Solis cœlique vias monstravit: En utriusque vides vera hic vestigia,
 at ille Sphæram
 Pieriæ docuit plectrâ movere ly- Sedulus exornat dum, BUCHA-
 ræ. NANE, tuam.
 Hinc facili tuâ Musâ stylo tam dul- Sic faveant igitur Musæ, sic dexter
 cia fundit Apollo,
 Carmina, vel prisca annumeran- Sic faveant cœptis astra benigna
 da choris. tuis.

De Sphæra GEORGII BUCHANANI,

Et Supplemento JOHANNIS PINCIERI.

LECTOR, & numeris, & uni- Et doctissimi & optimi Scoto-
 versi rum
 Orbis artificii vacans theatro, Felicissimus æmulator Hæssus
 Et laudes cane grate BUCHA- Doctus philosophus, bonusque
 NANI, vates.
 Et laudes cane grate PINCIERI.
 Nulla Musâ quod ausa, BUCHA- Ter conatus ego, quod hic & ille,
 NANUS Ter divæ Uranies opem vocavi:
 Cœpit raræ opus eruditionis, Ter vero calamis manu rejectis,
 Sphæramque harmonicis modis Ter frustra Uranies opem voca-
 polivit, vi.
 Solers cosmographus, bonusque Namque uni quod & alteri dede-
 vates. runt,
 Hoc multis aliis Dii negarunt.
 Nulla Musâ quod ausa, PINCIE- Libri, quisquis es, ergo lector hu-
 RUS jus,
 Dedit raræ opus eruditionis, Et laudes cane grate BUCHA-
 Expletum numerisque, & absolu- NANO,
 tum Et laudes cane grate PINCIE-
 Cunctis partibus, & tulit lacunas, RO.

RODOLPHUS GOELENUS,
 Professor Philosophiæ in Academia
Marpurgensi.

ADAMI REGII SCOTI

In Libros GEORGII BUCHANANI de SPHÆRA

A R G U M E N T A.

ARGUMENTUM LIBRI I.

PRIMUS habet complexa suo quæ semina rerum
 Luna sinu cōhibet; certis sic sedibus apte
 Disponi levitate sua vel pondere, ut uni
 Circumfusum aliud discordi fœdere præstet
 Hospitium: verum guavo cessura colono
 In corpus coisse unum terramque salumque,
 Et formam quaquaversus retinere rotundam.
 Terram autem immunem motus sua pondera mundi
 Librare in medio, & magna sub mole videri:
 Immenso quamvis si componatur Olympo,
 Vix atomi sit vel puncti non sectilis instar.

ARGUMENTUM LIBRI II.

Hic primum ex vario qui versat sidera motu
 Ætheris immensi molem dispescit in orbes:
 Qui circa immotam ut veſtent sua sidera terram,
 Non casu, nec sponte sua, sed lege cientis
 Naturæ, certa peragunt vertigine cursum.
 Tum quot sunt numero, tum quo sese ordine claudant,
 Explicat; utque globi nulla non parte rotundam
 In faciem cœant: hinc qua ratione supremus
 Secum alios orbes ducit, reliquique sub illo
 In mundi adversam torquent sua sidera partem.
 Tum quæ materies cœlo data, simplice constans
 Natura: quam non mutet, non ulla senescens

Vis

*Vis ævi lasset, minuatve vel augeat: ortus
 Quæ tamen haud expers, æternæ exordia causæ
 Debeat, immensum justo moderamine mundum
 Quæ regat, & nostros clemens conformet ad usus.*

ARGUMENTUM LIBRI III.

EDOCET hic cæli, circa quem volvitur, axem,
 Immotosque polos, mundique ut mœnia gyri
 Ardua disparibus spatiis utrinque Polares,
 Et Tropici, paribusque secant Æquator, Horizon,
 Quique diem medium dirimit, qui Solis utramque
 Percurrit metam, qui justo examine signat
 Æquatas tenebris luces; & latior illis
 Signifer obliquo deducit sidera tractu:
 Lactea inæquali tum ducitur orbita calle:
 Et cæli ut faciem, sic & telluris & undæ
 Quinque tenent Zonæ, quas nostri industria seclii
 Cultas humanos se didere vidit in usus.

ARGUMENTUM LIBRI IV.

EXPLICAT hic stellarum ortus obitusque, Poëtis
 Tempora qui signent: tum cur quæ recta feruntur
 Plus, obliqua minus, secum Æquatoris ab undis
 Signa emersa trahunt, conduntque abeuntia in undas.
 His nos addidimus cur lux contracta tenebras
 Protrahat, atque statis vicibus protracta coarctet;
 Aut semper cum Sole pares sibi vindicet horas:
 Cur Sol dum spatiis lucem discriminat æquis,
 Altior his umbras minuat, depressior illis
 Augeat: æstivæ cur hic æqualia lucès
 Tempora concedant tenebris, increscat at illis
 Usque adeo protracta dies, nox una diesque
 Dum totum sub utroque polo desinat annum:
 Climata dein, quantoque situs discrimine, in orbem
 Quæ colitur tellus, homines vestigia mutant.

ARGUMENTUM LIBRI V.

DEFFECTUS *Lunæ varios Solisque labores*
Quintus ut enariet, damnat quod credidit olim
Vana superstitio, & veri gens nescia, cæcis
Condere se tenebris metuentia sidera carmen
Æmonium, & cælo deduci posse venenis,
Credula ni pulsæ plebs auxilietur ahenis:
Damnat & Astrologos, frustra quasi bella famemque
Regnorum aut clades, vel Regum funera ab illis
Deliquis metuant: tum Lunæ narrat amores:
Primus & ut veras horum deprendere causas.
Endymion potuit: quas demum castra secutus
Romulidum Gallus diffusius explicat, omni
Et posita socios animat formidine in hostes.

In tres Sphæræ Scriptores Scotos.

<p>BINA <i>Caledoniæ</i> fulserunt hæctenus oræ Lumina, præcipuis annumerata Sophis: Qui circum immensi sinuosa volumina cæli Vecti animos, calamo supposuere suo. Prodiit inde SACRI celebris cognomine BOSCI, Cujus in Uraniæ gloria prima scholis. Prodiit & VATUM PRINCEPS, qui carmine dulci Sidereas docuit <i>Timoleonta</i> vias.</p>	<p>Divino excitus jam tandem REGIUS æstro Perficit & clara lustrat utrumque face: Proximus, ut genio felicitis carminis uni, Notitia astriferi major utroque poli. Trina <i>Caledonio</i> posthac sint insita cælo Lumina, cum primis emineantque Sophis: Deducta in terras qui sidera & orbibus orbes Implicitos calamo supposuere suo.</p>
---	---

PATRICIUS SANDÆUS.

In

In viri clarissimi, Juris peritissimi, Mathematici doctissimi,
ADAMI REGII, ad G. BUCHANANI Poëta-
rum nostri seculi facile Principis Spheram Supplementum, &
Commentarios, ALEXANDRI HUMII ab omine &
nomine Tetrastichon.

NON Natura tibi mentitur ab
 omine nomen,
 Quod personæ index ingenique
 tui.

Adamus primus vidit sub origine
 mundum:

Tu mundi leges, tempora, tem-
 pla vides.

Regibus hoc studium paucis, dare
 fœdera terris:

At tibi nosse poli fœdera, nosse
 soli.

Ergo neget quisquam positum tibi

ab omine nomen?

Cum tam conspirent nomen &
 omen idem.

ALIUD EJUSDEM.

TU *SCOTIS* quondam præluxti
 lumina, lumen

Ad lumen supplet *REX, Bucha-*
nane, tuum.

Nunc gaudete duos vobis lucefcere
 Soles,

SCOTIA quos peperit, si sapit,
 orbis amat.

F I N I S.

EURI.

M E D E A

Georgio Buchanano Scoto Interprete.

Ad Illustrissimum Principem,

JOANNEM A LUCEMBURGO,

IVERIACI ABBATEM,

GEORGII BUCHANANI

P R Æ F A T I O.

NON dubito plerosque futuros, Princeps clarissime, qui statim ubi hæc in manus sumserint, meam admirentur impudentiam, vel potius temeritatem, quod in tanto bonorum ingeniorum proventu, id ego potissimum sim ausus aggredi, quod aliorum vel pudor refugerat, vel reformidarat audacia, atque Euripidi vertendo manum admoliri non pertimuerim: præsertim quum non ignorarem hæc a plerisque rem prius tentatam, uni Erasmo ita successisse, ut juxta ab incepto me deterrere debuerit illorum casus, atque hujus felicitas: qui, præterquam quod ad eam rem venerat tot bonarum artium præsidio instructus, etiam si qua erat in hac parte novitatis gratia, eam præoccupaverat. Accedit & illud, quod præter summam in Choris obscuritatem (quæ huic scriptori adeo familiaris est, ut eam de industria seclatus esse videatur) hæc ipsa quondam Fabula ab Ennio prius versa fuerat, cujus non pauci versus adhuc in veterum commentariis passim leguntur: quorum comparatio his nostris, alioqui obscuris, plurimum sua luce officere posset. Ego vero, tantum abest ut his a scribendo rebus fuerim deterritus, ut in utriusque fortunæ qualemcunque eventum non mediocre præsidium hinc fore jam animo præceperim, atque mihi ipse quodammodo sponderim. Nam tametsi plausum a studiosorum theatro hæc Fabula non accipiat, si utcunque tamen steterit, nec ignominiose explodatur, nunquam æque moleste

moleste feram Ennii atque Erasmi auctoritate mihi tenebras offundi, quam me post tam præclara nomina qualemcunque saltem locum tenuisse. Hoc vero quicquid est operæ, nos tibi, Princeps clarissime, potissimum censuimus dicandum, non modo ut grati saltem animi professione tuam erga me summam testarer humanitatem, aut a vestræ familiæ nobilissimæ splendore contra calumniantium invidiam præsidium mihi peterem; sed ut meliori spe reliquorum doctorum suffragiis me committerem, si tui iudicii prærogativa subnixus essem: qui quum in omni disciplinarum genere principatum teneas, ac in hoc Poëticæ studio singulari quadam felicitate verferis, soles tamen (ut inquit ille) meas esse aliquid putare nugas.

ARGUMENTUM.

JASON Medea comite Corinthum profectus, cum Glauca Creontis Corinthiorum Regis filia nuptias paciscitur. Medea vero, indicto a Creonte exilio, unius diei moram exorat. Idque beneficium ut remuneraretur, dono per filios ad Glaucom mittit vestem & coronam auream, quibus illa induta exstinguitur: Creon quoque filix adhærens perit. Medea quum suos interfecisset liberos, currum, quem a Sole acceperat, alatis draconibus junctum, conscendit, atque Athenas profugit. Ibique Ægeo Pandionis filio nubit. Pherecydes autem & Simonides ajunt, Jasonem a Medea récoctum, juvenem denuo factum. De patre vero ejus Æsone, is qui de Argonautarum reditu scripsit, ita inquit,

*Atque iterum blanda fecit revirere juventa
Æsone, subtili distringens arte senectam,
Plurima quum labris coxisset pharmaca in aureis.*

Æ (chylus,

[*Atque iterum*] Hos versus Latine reddidisse videtur ipse Buchananus, ex istis Græcis,

Tom. II.

Αὐτίκα δ' Ἄισονα θῆκε φίλος κόρον ἡβώντα,
Γῆρας ἀπολύσας εἰδυίῃσι παρὰ πίδασι,
Φάρμακα πολλὰ ἔψυσε ἐπὶ χρυσίῃσι λίθῃσι.

Y y y

Æschylus, in fabula quæ *Nutrices Bacchi* inscribitur, ait Bacchi nutrices, earumque viros, juvenes ab ea denuo factos. Staphylus autem inquit Jasonem quodammodo a Medea peremptum. Nam quum ejus suasu sub Argus puppe obdormiret, navisque jamjam vetustate solveretur, ruina puppis oppressus periit.

Aliter per Aristophanem Grammaticum.

MEDEA odio adversus Jasonem concepto propter nuptias Glaucae Creontis filiae, Glaucam, Creonta, ac suos etiam liberos interemit: relictoque Jafone, Ægeon nupsit. Fabula Corinthi fingitur agi. Chorus est e mulieribus Corinthiis. Docuit eam¹ Pythiodoro prætore circiter octogesimam septimam Olympiadem.

¹ *Pythiodoro*] Ita legendum, non quod omnes libri habent, *Pythodoro*.

P E R S O N Æ.

NUTRIX *Medeæ.*

PÆDAGOGUS.

MEDEA.

CHORUS *mulierum Corinthiarum.*

CREON *Rex.*

JASON.

ÆGEUS *Rex Atheniensium.*

NUNTIUS.

FILII *Medeæ.*

E U R I P I D I S

P O E T Æ T R A G I C I

M E D E A ,

G E O R G I O B U C H A N A N O S C O T O

I N T E R P R E T E .

N U T R I X .

TINAM Pelasgis
littus Argo ad Col-
chicum

Non transvolasset
Cyaneas Symple-
gadas:

Nec strata saltu pinus olim Pe-
lio

Cecidisset: acta nec virorum for-
tium

5 Dextris tulisset arietis spodium
aurei

Pelia imperante: non hera ex-
cellam mea

Medea Iolcon appulisset, Jasonis

Amore sævo pectus ægrum sau-
cia:

Auctor puellis nec trucidandi pa-
trem

10 Peliam, Corinthi degeret cum
liberis

Viroque, gentis cujus exul in-
colit

Solum, favorem demereri sedula,
Et ipsa ubique morem Jasoni
gerens:

FELICITATEM quam supre-
mam existimo,

15 Concors marito mulier ubi degit
suo.

Nunc odia fervent, dissident ca-
rissimi

Nuper: suorum liberorum pro-
ditor

Heræque Jason nuptiis regalibus
Fruitur, tyranni filiam Corinthii

20 Creontis arcto conjugem am-
plexu fovens.

At

1 Pelasgis Argo] Pari antonomasia di-
cit Pelasgis Argo, pro Pelasga vel Græca,
quo supra Miscel. 13. Athida aram; pro
Atheniensem, & Sphæx. III. pag. 469.

vers. 170. *Aside terra*, pro *Asiatica*, & Ovid.
Ep. XII. 9. *Magnetida Argo*, pro *Ma-
gnesia*, appellat.

- At misera miseris habita ludibrio
modis
Medea, pactam clamat infelix fi- 45
dem:
Pignusque fidei dexteram invo-
cat datæ:
Testesque pacti conscios facit
Deos,
25 Non ita merenti quam rependat
gratiam
Fallax Jason: inedia se mace-
rans
Jacet, doloris magnitudine ob-
ruta
Flumine perenni lacrymarum li-
quitur.
Ex quo mariti sensit in se injuriam,
30 Immota vultus, mœsta terræ lu-
mina
Figit: procellæ similis, aut sco-
pulo, abnuit
Surdis amicorum auribus solami-
na:
Nisi quod subinde colla flectens
candida,
Secreta secum expostulat, de-
flens patrem,
35 Patriam, penates patrios, quos
prodidit,
Virum sequuta, cui modo con-
temnitur.
At misera tandem jam suis didi-
cit malis.
Q U A M sit paternum suave
non linquere solum.
Inferens natos odit, aspectu frui
40 Non gaudet: illud vereor, ut
ne quid novi
Excogitet. N A M quum pati-
tur injuriam
Elatus animus, haud facile sibi
temperat.
Hanc novi ego probe: trepida- 65
que exanimor metu
- Ne ferrum acutum condat in
præcordia,
Ingressa furtim tectum ubi torus
sternitur:
Aut ne maritum perimat ac spon-
sam simul:
Dein majus ipsa subeat infortu-
nium.
Metuenda sane est, nec facile
victoriam
Referet, in illam si quis odia
exerceat.
50 At cursu omisso jam reversi li-
beri,
Non mente volvunt matris in-
faustæ mala.
P U E R I L I S animus gravibus
haud curis patet.
PÆD. Antiquum herilis fami-
liæ peculium,
Quid sola stabas conquerens pro-
pter fores?
55 Abs te relinqui sola Medea ut
feret?
NUT. Senex minister liberorum
Jasonis,
M A N C I P I A frugi, si quid
e venerit heris,
Æque dolere suo decet ut in-
commodo.
Vis me doloris eo redegit, ut
solo
60 Cœloque cogar evomere domi-
næ mala.
PÆD. Quid? misera nondum
luctui statuit modum?
NUT. A fine tantum luctus, o
bone vir, abest,
Ut hæc doloris sola sint primor-
dia.
PÆD. O stulta, (liquidem sic
decet de heris loqui)
65 Ut nil malorum comperit recen-
tium.

NUT. Quid istud est? ne pigeat
effari, senex.

PÆD. Nil: extulisse me priora
pœnitent.

NUT. Amabo, me conservus
haud celaveris:

Nam si necesse est, spondeo si-
lentium.

70 *PÆD.* Sacras ad undas abeo Py-
renes, ubi

Sedere soliti sunt ad aleam senes.
Colloquia dum clam capto secre-
ta, audio

Exigere pueros ut Corintho co-
gitet

Cum matre regni sceptraque hic
tēnet Creon.

75 Verusne rumor hic sit, haud
certo scio:

Falsum esse malle, ac falsus ut
sit comprecor.

NUT. Et hæc Jason liberis fieri
finet,

Iratus etsi diffidet cum conjuge?

PÆD. Affinitati vetus amor ce-
dit novæ:

80 Nec huic amicus perstat ille fa-
milie.

NUT. Perimus igitur, si ma-
lum accedit malo

Novum vetusto, donec exhau-
stum hoc erit.

PÆD. At tu quiesce, & com-
prime hæc silentio.

Nam tempus haud dum est, hoc
heræ ut fiat palam.

85 *NUT.* Audite pueri, qualis in-
vos sit parens.

Perire nolim, dominus est enim

meus:

Verum erga amicos perfidus de-
prenditur.

PÆD. Publica querela est ista,
jamdudum ipsa scis,

SIBI malle cunctos esse bene
quam proximo:

90 Hunc jure, at alium¹ commodo
adductum suo.

Si caritati liberum sponsam pa-
ter

Præfert Iason, nil facit certe
novi.

NUT. Intro ite pueri, cuncta
succeedent bene.

At tu seorsum hos contine quan-
tum potes,

95 Neve ad parentem propius acce-
dere sinas.

Ira frementem nuper, oculis
flammeis

Vidi minantem nescio quid istis:
neque

Imponet iræ frena, donec quem-
piam

Feriat: in hostes potius utinam
hunc impetum

100 Fortuna, amicis incolumibus,
transferat.

MED. Infelix ego, miseris curis
Confecta, hei mihi quomodo
perii!

NUT. Hoc, hoc ipsum est, ca-
ri pueri,

Æstuat ira animus genitricis,

105 Turget bilis, properate cito,
Tecta subite:

² Neve accedite lumina pro-
pius,

Neve

[*1 Commodo adductum suo*] Ita Editio
Henr. Stephani anno 1567, & recentio-
res libri: Basil. vero, Commelin. & San-
ctandr. 1597; *additum.*

2 Neve accedite lumina propius] Ita an-

tiqiores libri; recentius vero editi, *li-
mina*: pro veteri autem lectione stare vi-
detur ipse Euripides, *Καὶ μὴ πειλάσθαι ὀφθαλμοὺς ἐγγύς*

- Neve adieritis, sed vitate
Animumque ferum, ac triste ingenium
- 110 Mentis præcipitis: jamjam ite,
Intro abscedite celeri passu.
Nam luctus dubio procul olim
Nubes surgens subito ardebit
Majore furore: ac patrabit
- 115 Aliquid mentis vis infrenis,
Et serie stimolata malorum.
MED. Heu, heu, toleravi misera,
toleravi mala magnis defienda
Luctibus! O nati scelerati,
- 120 Vos male perdat miseranda parens
Cum patre, ac tota domus pereat.
NUT. Me miseram, cur natos patris
Peccato adscribis? cur illos
Odisti? hei mihi, pueri, misere
- 125 Metuo ne quid secus eveniat.
GRAVIS est regum fastus, & iræ
Nimium memoris, qui dare leges
Sunt soliti aliis, lege soluti
Ipsi. Judice me libertas
- 130 Par, & vitæ æquatio præstat,
Seque assuescere legibus æquis:
Si non regifico splendore, at
Tuto contentuisse licebit.
Nam popularius æqui juris
- 135 Primum est nomen, & experiunda &
Usu longe præstabilius.
AT sublimia nunquam stabili
Perstant homini fixa pede diu,
ac
Si quando fors læva intonuit,
- 140 Hoc ex fonte innumeræ luctus
Undæ in splendida tecta redundant.
- CHO.* Vocem audivi, audivi
planctum
Miseræ Colchidos: animi nondum
Æstus composuit: fare age, anus.
- 145 In vestibulo stans audivi
Intra atria clamorem: haud lætor
Vestræ, mulier, luctu domus,
Ac mihi minime grata geruntur.
NUT. Domus heu periit!
- 150 Deserta omnia: detinet illum
Aula tyranni, ac contabescit
Luctu in thalamis hera, amicorum
Nullo mollita animum hortatu.
MED. Heu, heu, ruat in caput hoc miserum
- 155 Fulmen ab æthere. Quis mihi superest
Dehinc vitæ usus, vivere ut optem?
Eheu! longis tristem curis,
Parcæ, miseram abruptite vitam.
CHO. Audisti, o Jupiter, o tellus,
- 160 O lux, quam vocem misera edat
Mulier? quod tandem immoderatum
Thalami desiderium cogit,
Stulta, accelerare horam fati?
Istud ne expete: quod si conjux
- 165 Connubio tuus alio fruitur,
Id ne improperes illi crimen.
Hanc tibi iudex Juppiter æquus
Dirimet litem. Ne te afflictus
Socium lugendo tori.
- 170 *MED.* O magna Themis, atque Artemis sancta,
Cernitis, impius in me conjux
Quale

- Quale patrarit facinus, sancto
 Mihi jurejurando adstrictus?
 Quem cum sponsa utinam simul
 175 ipsis
 Ædibus oppressos conspiciam,
 Qui immeritam læsere priores.
 O pater, o patria a me inho-
 neste
 Germano deserta peremto!
 180 *NUT.* Quos vocet audis, quos
 imploret?
 Themis augustam, cum Jove,
 præses
 Qui creditur esse sacramenti:
 Nec cohibere hera poterit fa-
 cile
 Pectoris æstus.
 185 *CHO.* Qui fiet prodeat ut co-
 ram?
 Auribus ut sermonis nostri
 Vocem hauriat, ut, si pote
 feri,
 Acres animi leniat iras,
 Ac violentum ingenium ponat?
 190 *NUT.* Haudquaquam sedulitas
 nostra
 Deerit amicis.
 190 *CHO.* At abi mea tu, domi-
 namque foras
 Educ, atque alloquere: heus
 propera,
 Ne delignet quicquam asperius
 Hos adversum, quos habet in-
 tus:
 195 Gliscit enim vis sæva doloris.
 195 *NUT.* Effecta hæc dabo. Sed
 metuo ut heræ
 Persuadere queam: ista labori
 Gratia vestro a me referetur:
 Etsi foetæ more lænæ
 200 Luminis acies flammea servis
 Triste minetur, si quis propius
 Ut compellet, tentet adire.
- NIL peccarit, veterum læva ac
 Præpostera qui vocet ingenia,
 205 Qui cantus ad sacra Deorum,
 Ad convivia, festasque epulas
 Instituere, illecebras gratas
 Auribus: at suaviloquum car-
 men
 Nemo invenit quo sedaret
 210 Tristes animi curas, unde
 Mortes plurimaque mala erum-
 punt
 Eversura domos: verum istis
 Cantu medicari utilius erat.
 Ad lautas epulas quid frustra
 215 Ilia tendunt, copia ubi dapis
 Præsente animum lætitia ex-
 plet?
 215 *CHO.* Mœsti luctus gemitus
 nostras
 Perculit aures, clamat misera
 Illa, quam dolor edere cogit,
 220 Voce, malum compellans spon-
 sum,
 Veteris desertorem thalami.
 Læsa Themis Jove natam im-
 plorat,
 Arbitram jurisjurandi,
 Quæ illexit miseram ad solum
 Achivum
 225 Per mare sævum, Scythiæ ad-
 versum,
 Per ponti immensi spumantes
 Cano sale fauces angustas.
 225 *MED.* Egressa tecto sum, Co-
 rinthiæ nurus,
 De me querendi ne sit ulli oc-
 casio.
 230 Plerosque novi, quod seorsum
 degerent,
 Habitos superbos: hos frequens
 præsèntia
 Fecit molestos: alius ingressus
 viam

- Vitæ quietæ, ignaviæ ¹ subiit
notam:
Quia judicandi certa veritas
abest
- 235 Oculis ab hominum, qui prius-
quam pectoris
Norint recessus intimos, visos
modo
Odere, nullis provocati inju-
riis.
Ergo urbis hospes moribus se
accommodet.
Nec laudo civem, contumax
qui civibus,
- 240 Asperque agresti degit insolentia.
At enim inopinum hoc quod
mihi evenit malum,
Vitam abstulit vivæ: pereo:
vitæ exui
Jam dudum amorem, amore
mortis percita.
In quo reposita cuncta habe-
bam, pessimus
- 245 Plane virorum me reliquit vir
meus.
NIHIL miserius fœminis, ter-
ra, omnium
Quæcunque vivunt, menteque
vigent, edidit.
Primum necesse est opibus im-
mensis virum
Emerere, sui que accipere domi-
num corporis.
- 250 Accedit aliud huic malo gra-
vius malum,
In quo periculum maximum,
frugi viri, an
Nequam: mulieri repudium in-
fame est, neque
- Sponsæ maritum jus recusandi
est suum.
In jura moresque venientem
opus est novos
- 255 Plane ariolari (quippe quæ haud
didicit domi)
Quali marito serviendum sibi
foret.
Et ista recte cuncta quum cura-
veris,
Si degat una sponte vir patiens
jugi,
Beata vita est; sin secus, præ-
stat mori.
- 260 Domesticorum si quis offendant
virum,
Foras profectus fedat ægritudi-
nem,
Caris amicis junctus aut æqua-
libus:
At nos necesse est unius ab ar-
bitrio
Pendere, in unumque intueri:
& interim
- 265 Vitam periculis nos carentem
degere
Domi asseverant, ferre sese lan-
ceam,
Errore ducti: nam ter in acie
prius
Armata certem, liberos quam
edam semel.
Sed non utraq; hac spectat
æque oratio:
- 270 Hæc namque patria tibi, hic
penates patrii,
Præsidia vitæ, grata conversa-
tio
Inter sodales: contra inops ego,
patria

Extor-

¹ *Subiit*] Ita Euripides & orationis tem omnibus [*subiit*] editum est.
contextus legendum postulant: libris au-

Extorris, aspra læsa contumelia,
 A conjuge solo advecta præda
 barbaro.
 275 Non hic propinquus, mater aut
 germanus est,
 Ad quos malorum afflicta tem-
 pestatibus
 Me veluti portum recipere in-
 tutum queam.
 Tantisper igitur impetrare abs-
 te velim,
 Dum mihi facultas aliqua ratio-
 ve suppetet,
 280 Qua de marito expetere suppli-
 cium queam,
 Ob quæ patravit immerenti,
 & plectere
 Illi locatam cum parente filiam.
 Sis tacita. P L E N A mulier
 alioqui metus,
 Infirma, ferrum contueri haud
 sustinet:
 285 At in torum si quispiam pecca-
 verit,
 Nullum cruoris pectus est sitien-
 tius
 CHO. Id fiet: etenim jure pœ-
 nas expetis,
 Medea: sortem nec dolere te
 tuam
 Miror. Creonta sed video re-
 gem gradum
 290 Ferre huc, novorum consilio-
 rum nuntium.
 CRE. Te, torva, vultu tetrico,
 iratam viro,
 Medea, monui, regno ut ex-
 torris meo
 Comitata geminis hinc abires
 liberis:
 Vetui morari: quando decreti
 arbiter
 295 Istius ego sum, non revertar
 hinc prius

Domum, exulem quam finibus
 protrusero.
 MED. Hei pereò, penitus un-
 decunque miserima!
 Omnes rudentes explicant ho-
 stes mei:
 Mali nec usquam commodus
 datur exitus.
 300 Afflicta quamvis pessime, id
 quæram tamen
 Quæ causa regno me exigere
 cogit, Creon?
 CRE. Te metuo (quorsum fal-
 sa opus prætere?)
 Lethale gnatae ne exitium struas
 meæ.
 Causæ timorem suggerunt
 hunc plurimæ.
 305 Sagax es, artes gnara longe
 pessimas,
 Graviterque tædis orba fers di-
 vortium:
 Et nunc minari fama te refert
 malum
 Sponsoque, sponsæque, & no-
 væ nuptæ patri.
 At id prius quam fiat, ante-
 vortere
 310 Volo cavendo: præstat autem
 odium tuum
 Nunc ferre, sera quam, pera-
 cto facinore,
 Hanc lenitatem luere pœniten-
 tia.
 MED. Non fama primum nunc
 nocet, Creon, mihi
 Miseræ, sed ante damna non
 semel dedit.
 315 QUICUNQUE vera prædi-
 tus prudentia est,
 Ne diciplinis liberos impen-
 sus
 Erudiat æquo, nec sapere do-
 ceat nimis.

- Nam pigra præter quæ sequuntur otia,
 Obliquus urget livor illos civium.
- 320 Apud imperitos scita si sophiæ nova
 Promas, ineptum rentur atque inutilem.
 At si putere denuo præcellere
 Hos qui sophorum auctoritatem vindicant,
 Eris molestus: idque adeo mihi evenit.
- 325 Perita quum sim, hos urit invidentia:
 His otiosa dicor: illis displicet
 Diversa vitæ ratio: nec desunt quibus
 Obesse videar mediocri hac sapientia.
 Tu quoque vereris, ne quid in te perpetrem:
- 330 Non hic mearum, ne time, rerum est status,
 Reges ut a me metuere deceat, Creon.
 At tu quid in me perpetrasti iniquius?
 Natam elocasti cui tibi lubitum est viro:
 At ego maritum prosequor odio meum.
- 335 Nec temere, opinor, ista gessisti: neque
 Rebus secundis invideo: quin nuptias
 Facite, beati vivite: latebras fugæ
 Permite tantum hic: læsa licet, injurias
 Mussabo: discam cedere melioribus.
- 340 *CRE.* Speciosa sunt hæc, blandaque auribus, tamen.
 Vereor repositum ne coquas animo malum.
 Atque adeo tanto credo quam pridem minus.
 PRÆCIPITIS iræ mulierem, aut etiam virum
 Vites facilius, quam modestum atque tacitum.
- 345 Desine morandi fando causas nectere:
 Abi: statutum est ita: nec ars ulla faciet
 Isthic ut habites me perosa hostiliter.
MED. Per genua quæso, perque desponsam recens.
CRE. Ah, verba perdis: neutiquam persuaseris.
- 350 *MED.* Et me repelles, haud reveritus supplicem?
CRE. Equidem familiæ non meæ te præfero.
MED. O patria, subiit nunc recordatio tui!
CRE. Qua nil secundum liberos mihi carius.
MED. O amor, hominibus pestis exitiabilis!
- 355 *CRE.* Perinde, opinor, res uti sese dabit.
MED. Quis auctor horum, tu memento Juppiter.
CRE. Abscede, inepta, meque curis libera.
MED. Curæ premunt me, nec ego curis novis.
CRE. Hinc exigere subito servili manu.
- 360 *MED.* Noli obsecro, sed id te sine exorem, Creon.

CRE.

CRE. Adhuc molesta, mulier,
eris, uti video.
MED. Abibo: non hoc ut pre-
cibus impetrem ago.
CRE. Quorsum igitur urges,
nec meo abscedis solo?
MED. Unum instruendæ mo-
do fugæ indulgæ diem:
365 Et quando curam hanc genitor
abjecit, sine
Me comminisci liberis opem ul-
timam.
Miserefeat horum: nam & tibi
sunt liberi.
Parens parentis calamitatibus
fave.
Nam nulla cruciat cura me exi-
lii mei,
370 Sed liberorum miseræ me ma-
cerant.
CRE. Haud impotenti mente
sum & tyrannica:
Quin sæpe damno mihi meus
pudor fuit.
Et nunc aperte, mulier, erra-
tum meum
Prævideo: verum vince, quod
vis accipe.
375 Præmoneo tamen id, si moran-
tem crastinus
Hic te videbit Phœbus, ac na-
tos tuos,
Actum est, peristi: fixa stat
sententia.
Nunc, si necesse est, lucis u-
nius moram
Permitto: nam nil interim pa-
traveris
380 Horum, timore quæ me ha-
bent nunc anxium.
CHO. Infelix mulier, misera,
malis.
Miseris obnoxia, quo tandem

Te vertes? cujus amicitiam,
Cujus tectum aut terram invenies
385 Portum malis?
Traxit ineluctabile fatum
In mare te, Medea, malorum.
MED. Male cuncta cedunt un-
decunque, quis neget?
Sed ne putetis pessime hoc suc-
cedere,
390 Sponsis adhuc mihi pugna su-
perest cum novis:
Ingens futurusest labor cum af-
finibus.
Credis tyranno quisse me pal-
parier,
Ni subfuisset spes lucri, vel
spes doli?
Supplex fuisssem? contigisssem
illi manum?
395 At ille tanta præditus vecordia
est,
Ut quum liceret obviam cona-
tibus,
Si me expulisset, ire, siverit
diem
Hunc me manere, tres ego ho-
stes quo meos
Mactabo, patrem, filiam,
meum virum.
400 Sed tanta lethi quum facultas
suppetat,
Unde inchoabo, dubia, ami-
cæ, fluctuo.
Subdamne thalamis nuptialibus
faces?
An ferro acuto rupta fodiam
pectora,
Ingressa furtim tectum ubi to-
rus sternitur?
405 Sed me moratur una res: si ca-
pta sim
In tectâ scandens, per dolum
dum rem gero,

I Siveris]. Antiqui libri permittit: male.

Per-

- Peremta risus exhibebo male-
volis.
At usitatam præstat insistere
viam,
Cujus perita sum, necandi phar-
macis.
410 Esto, perierint: quod recipiet
me oppidum?
Quod erit asylum? fida quæ fi-
di hospitis
Domus patebit, protegetve
perfugam?
Nusquam est. Manebo paullu-
lum, dum stabilia
Alicunde nobis præsidia sese of-
ferent.
415 Dolis adoriar, clamque perfun-
gar nece.
Si pellat hinc me fors inelucta-
bilis,
Mucrone peragam facinus ipsa
vel palam.
Lubens peribo, modo queam
illos perdere.
Ad culmen imus præcipitis au-
daciæ.
420 Regina nobis culta semper u-
nice,
Hecate triformis, artis adju-
trix meæ,
Te juro, nostra quæ colis pe-
netralia,
Nostro e dolore nemo referet
gaudium.
His luctuosas atque acerbas nu-
ptias,
425 Affinitatem funebrem & meam
fugam
Reddam: eja cunctis utere si-
mul artibus,
Medea, cuncta convoca consi-
lia: age,
- Aggredere facinus: nunc opu
constantia
Animoque forti: quæ feras, vi-
des: cave
430 Ut ne propines risui nepotibus
Te Sisyphæis, nuptiisque Iaso-
nis,
Te patre claro Soleque proavo
editam.
Perita es ipsa, deinde nata fœ-
mina.
IGNAVA quibus est mens ho-
nesta ad omnia,
435 Ad turpe superest facinus omne
audacia.
CHO. Retro ad fontes sacra fe-
runtur
Flumina, jus & fas vertuntur:
Hominum plena dolis consilia:
Nec pacta fides Diis sacra certa est.
440 Audiet ex hoc muliebri bene
Genus: accrescet gloria nobis.
Non jam deinceps fama sinistra
Traducet fœmineum sexum.
Ex hoc mutabit Musa modos
445 Vatum priscorum, qui cantu
Muliebrem celebrant perfidiam.
At si cœleste melos citharæ
Nos docuisset carminis auctor
Phœbus, paria audisset
450 Progenies virum.
Sed multa potest longior ætas
Nobis exprobrare, virisque.
At tu patriam deseruisti
Animi vecors, vecta gemellos
455 Trans scopulos ponti, ac pere-
grinam
Habitas terram, orbata cubilis
Tædis vidui, ac misera hinc exul
Ejiciere ignominiose.
Periit reverentia jurisju-
460 randi: nullus superest Grajis
Pudor,

- Pudor : in cœlum sed revolavit. 485 Ferre fuga suevit : sed nec indigne fero,
 Tibi vero nec patria domus est, Nec velle possum male tibi, etsi me oderis.
 Infelix, in quam ceu portum
 Perfugas e thalami curis :
 465 Sed regina potentior Occupat aulam.
 IAS. Non nunc, sed ante sepe perspectum est mihi
 QUAM sit malum impotens & immedicabile
 Ira aspra. Licitum fuerat & terra & domo
 470 Hic tibi frui, siquidem tulisses molliter
 Potentiorum imperia, quæ nunc exulas,
 Ob vana verba, quæ molestiam mihi
 Minime facessunt : perge, uti facis, dicere,
 Longe virorum pessimum esse Iasonem.
 475 At quæ in tyrannos blaterasti, si exules
 Ob hæc, recense pro lucro justam fugam.
 Ego sævientum mollebam principum
 Animos feroces, ne exularis : tu tamen
 Stulta esse pergis, prodigens convicia,
 480 Dirisque reges devovens : itaque exulas.
 Nec ista amicos me movent ut deseram.
 Adsum, tuisque commodis, mulier, vaco,
 Ut ne recedas hinc inops cum liberis.
 Egenve rerum. MULTA secum incommoda

- 485 Ferre fuga suevit : sed nec indigne fero,
 Nec velle possum male tibi, etsi me oderis.
 MED. O pessime undiquaque ! nam imbecillitas
 Conviciari me sinit tantum mea : Me adisti, adisti, maxime mortalium
 490 Exose Diisque mihi que cunctisque hominibus.
 NON fortitudo est ista, non fiducia,
 Lætos amicos contueri cominus :
 Sed morbus unus omnium gravissimus
 Additus hominibus, impudentia. Id tamen
 495 Abs te probe actum est, quod adieris : ego ut levem
 Animum dolore, jurgia in te congerens :
 Et tu vicissim sentias molestiam.
 Et primum (ut a primis initiis ordiar)
 Salutis auctor tibi fui, ut Graji sciunt
 500 Quoscunque tecum vexit Argo Pelias.
 Flammam vomentes jussus es tauros jugo
 Supponere, & lethale sulcis condere
 Semen, draconem sæpe in orbem nexilem,
 Circumvolutum vellus auro fulgidum, &
 505 Sopore nunquam fessa victum lumina
 Fallere : perempto tibi dedi illo cernere

Z z z 3

Vitale

I Tu tamen] Recentiores, ut tamen: male.

- Vitale lumen: prodito patre & domo,
 Applicui Iolcon te sequuta, tibi nimis
 Hic obsecundans, ac mihi parum providens.
 510 Peliam peremi, morte qua nulla gravior,
 Manu suorum liberorum: sustuli
 Tibi metum omnem: tu tot ob beneficia
 Nos prodidisti, prædo perfidissime,
 Novas sequutus nuptias, post liberos
 515 De me creatos: oibus etenim si fores,
 Veniam dedissem conjugis cupido novæ.
 Dein pejeratis Diis fides fluxa: ac fati
 Statuere nequeo quos putabas tum Deos
 Regnare, credas nunc quoque, an potius novum
 520 Jus esse fasque traditum mortalibus,
 Ut qui tibi ipsi es conscius perjurii.
 O tacta sæpe dextera, o sæpe genua
 Frustra prehensa tibi manu infidissima!
 Ut spes fefellit! age, velut amicum alloquar,
 525 Sperantis instar aliquod abs te commodum:
 Etenim rogando detegam scelus tuum.
 Quo nunc revertar? spreta quo me conferam?
 An ad penates patrios, ac patriam,
- Quam te sequuta prodidi? an potius petam
 530 Pelix misellas filias, quæ me hospitem
 Tractent benigne patris ob necem sui?
 Sic est, amicos perdidit domesticos:
 Quos non decebat afficere me injuria,
 Te propter, hostes universos reddidi.
 535 Ergo beatam inter Pelasgidas nurus
 Me reddidisti pro his beneficiis: virum
 Sum singularem nacta fidumque mitera.
 Si profuga cogor hoc solo egredier, inops,
 Deserta amicis, sola solis liberis
 540 Comitata, pulchrum elogium erit sponso novo
 Mendica proles exulans cum conjugè,
 Cui debet, aura quod fruitur.
 O Juppiter,
 ADULTERINI indicia cur certa hominibus
 Auri didisti, sed virum in corpore nota
 545 Impressa nulla est unde noscantur mali?
 CHO. GRAVIS ira res est, & malum insatiabile
 Amici amicis conferunt quum jurgia.
 IAS. Me, ut video oportet eloquendi esse haud rudem,
 Verum gubernatoris instar calidi
 550 Effugere summa linteorum margine

- Loquacitatem, mulier, istam
futilem.
- Ego, beneficium quando ni-
mium exaggeras, 575
- Venerem salutis autumo au-
ctorem meæ,
- Ducemque cursus, nec Deum
aut hominum alteri
- 575 Debere ob illa sentio me gra-
tiam.
- Ingenii acumen acre suppetit
tibi: at
- Orationis arrogans jactantia est, 580
- Ea quum recenseres, quæ coacta
feceras
- Amore, duris nos ut e labori-
bus
- 560 Eruere posses: illa tamen exa-
mine
- Librare nolo exactiore: sicubi
Profueris, agnosco libens bene-
ficium.
- At, ut docebo te, incolumi-
tate ex mea
- Plus quam dedisti, ad te redun-
dat commodi.
- 565 Primum, Pelasgam, patria pro
barbara,
- Terram colis, ubi lex & æqui-
tas vigent,
- Nec jura cedunt gratiæ vel vi-
ribus:
- Omnetque doctam te esse Graji 590
- intelligunt,
- Famaque flores: sinibus si in ul-
timis
- 570 Orbis habitares, mentio haud
fieret tui.
- Mihi nec aurum sit domi agge-
stum, neque
- Orphea canendo suavitas quæ
vicerit,
- 575 Splendore si non fortis hæc de-
coret favor.
- Hæc dicta nostris sint super la-
boribus,
- Contentionem quando ad hanc
me provocas.
- At quæ exprobraſti regiis de
nuptiis,
- Primum reperies hic sapere me
dein virum
- Et temperantem, & tibi meis-
que liberis
- Fidelem amicum: sed quiesce
tu interim.
- 580 Ut me Corinthon ex Iolco con-
tuli,
- Cumulo malorum inexplicabili
obrutus,
- Quid comminisci commodum
potui magis,
- Quam si puellam regiam exul
ducerem?
- Non (quod tibi ægre est) quod
torum odissem tuum,
- 585 Sponsæque amore faucibus forem
novæ,
- Nec numero ut ulli liberum
contenderem:
- Sat liberorum est: de sobole
nil conqueror:
- Sed, quod putandum plurimi
est, ut splendide
- Ævum exigamus, neve penu-
ria premat;
- 590 Quippe indigentes qui fugere
procul sciam
- Cunctos amicos: utque familiæ
meæ
- Pro dignitate liberos educerem,
Ex teque natis gignerem fratres,
pares
- Quos simul honorum per gradus
producerem:
- 595 Meamque postquam constabi-
liissem domum,
- Felix ut essem: liberis sane tibi
Haud

- Haud est opus aliis: mihi vero
utile est
- 600 Consulere natis per futura pi-
gnora.
Num cogitasse videor absurde?
torus
- 600 Modo ne angat animum, haud
istud ipsa dixeris.
AT eo mulierum crevit impo-
tentia,
Si conjugalis salva sit fides
tori,
Tum cuncta recte creditis suc-
cedere:
Sin hac sinistra parte quidquam
e venerit,
605 Quæ cara fuerant, sunt statim
inimicissima.
At quam fuisset procreasse li-
beros
Aliunde melius, nec fuisse foe-
minas?
Exempta quantis vita foret ho-
minum malis?
CHO. Hæc pulchre, Jason, 630
perpolita oratio est.
610 At mihi videre (invita quamvis,
proloquar)
Egisse inique, conjugem quum
proderes.
MED. Quam nostra vulgo dis-
sident sententia!
ORATIONIS qui probus erit
artifex,
Factisque iniquis, hunc reor 635
gravissima
615 Poena esse dignum: nam quæ
iniqua comere
Se gloriatur lingua, non male-
ficio
Ullo abstinebit, ac vacua sa-
pientia est.
- Igitur omitte splendidis colori-
bus
Fucare verum, & eloquendi vi-
ribus:
620 Verbo quidem uno te subito
confecero.
Siquidem fuisses vir bonus, te
oportuit
Non hæc amicis clam peregisse,
at prius
Me persuasa nuptias facere no-
vas.
IAS. Quin paruissem mihi sua-
denti probe,
625 Siquidem indicassem nuptias,
quæ nec modo
Tumidi minuere pectoris bi-
lem potes.
MED. Non hæc movebat caus-
sa te, sed barbaras
Tædas senectam adusque fore
putaveras
Parum decoras. IAS. Tibi ve-
lim id persuadeas,
630 Non me sequutum regis his
nuptiis
Cupidinem uxoris: sed (uti
dixi prius)
Tuæ saluti consulebam, ac li-
beris
Meis, uti de stirpe fratres re-
gia
Domui futuros præsidia prog-
nerem.
635 MED. Ne mihi dolori juncta
sit felicitas,
Opeque, quæ cor triste curis
ulcerent.
IAS. Hæc vota vertes, tibi que
melius consules
Precando, ne quod utile est,
triste id putes:

Nec

1 Factisque iniquis] An forte iniquus?

- Nec quum secundæ res erunt
te esse miseram.
- 640 *MED.* Illude: perfugium tibi
inventum est: ego
Deserta cogor his profugere fi-
nibus.
- IAS.* Tibi auctor ipsa es, ne
alteri id des crimini.
- MED.* Quinam? novis quod
prodidi te nuptiis?
- IAS.* Diris tyrannos execrandis
devovens.
- 645 *MED.* Et execratur vestra me
invicem domus.
- IAS.* Quot his supersunt plu-
ra, quæ haud redarguo?
At si qua poscis præsidia tuæ
fugæ,
Natisve, nostris ex opibus ac-
cipere, age
Profer parato liberali dextera
- 650 Donare, nostros tesseræ ad ho-
spites
Dare, ut exulantem recipiant
humaniter.
Hæc si recuses, mulier, haud
recte sapis.
Iram remitte: consules tibi me-
lius.
- MED.* Tuis nec uti volumus
hospitibus, neque
- 655 Accipere quicquam, nec dede-
ris aliquid mihi:
NAM quæ mali dant dona,
profunt nemini.
- IAS.* At ego Deorum sancta
testor numina,
Natis paratum cuncta me dare
tibi que:
Sed tu recusas optima, & fero-
cia
- 660 Fugas amicos, ac malo id qui-
dem tuo.
- MED.* I, sponsam amatam vi-
- se: nimium demoror
Ab ejus oculis te procul: agite,
nuptias
Facite: faventes forte si respe-
xerint
Nos Dii, pigebit apparasse na-
ptias.
- 665 *CHO.* Si justo amores acrius
Humana corda vulnerent,
Virtus facescit, deperit
Famæ decus; sed si Cypris
Gradu modesto venerit,
670 Nemo Deorum est gratior.
Regina Cypris, aureo
Ex arcu inevitabilem
In me sagittam haud torseris,
Amoris unctam nectare.
- 675 Mi grata temperantia,
Munus Deum pulcherrimum.
Infrenis iracundia,
Rixosæque æmulatio,
Mentem mihi ne saucient
- 680 Ulla dolentem pellice.
O sancta Cypris, quæ toros
Amas carentes litibus,
Parata promte expendere
Lecti jugalis crimina
- 685 O patria, o ædes meæ,
Nunquam exul, & consilii
inops
Ævum moleste transigam,
Confecta miseris luctibus.
O fata, fata, tollite
- 690 Ex hoc prius me lumine!
INTER molesta cuncta nil
Molestius cognovimus,
Pelli solo quam patrio.
Nec id relatu didicimus
- 695 Alterius: haud te civitas
Miseratur, aut æqualium
Quisquam gravissimis malis
Pressam. MALE pereat miser,
Miserabilisque nemini,
- 700 Qui, quum licet, nullo colit
A a a a Officio

Officio amicos, nec aperit
Sincera claustra pectoris.

Mihi quidem amicus nunquam
erit.

ÆGE. Medea salve, hoc pul-
chrius proecium

705 Nemo habet, amicos quo fa-
lutarit suos.

MED. Salve propago providi
Pandionis

Ægeu, unde in istud contulisti
te solum?

Æ. Phœbi vetustum deferens
oraculum.

M. Cur umbilicum faticanum
adisti soli?

710 *Æ.* Prolis cupido consulere ade-
git Deum.

M. Et sobolis orbus, per Deos,
ævum exigis?

Æ. Orbus, voluntas quando
sic tulit Deum.

M. Cœlebsne, vincetus an ju-
gali copula?

Æ. Haud nuptialis fuimus ex-
pertes tori.

715 *M.* Quid tandem Apollo ret-
tulit de liberis?

Æ. Carmen facultatem supra
humani ingenii.

M. Responfa nobis nosse num
fas est Dei?

Æ. Fas est: peritæ namque
mentis indiget.

M. Quid ergo dixit? scire si
fas est, refer.

720 *Æ.* Utri eminentem solvere ve-
tuit pedem:

M. Nempe antequam facias
quid, aut quem adeas locum?

Æ. Prius paternam quam adie-
ro rursus domum.

M. Tu cujus ergo ad hancce
tellurem venis?

Æ. Pittheus tyrannus quispiam
est Troezenius.

725 *M.* Pœlopis (ut ajunt) filius
sanctissimus.

Æ. Communicare oraculum
cum illo volo.

M. Sane peritus talium & gna-
rus vir est.

Æ. Mihique amicos inter ac-
ceptissimus.

M. Sit auspiciatum quicquid
animo destinās.

730 *Æ.* Cur corpus oculusque ita
tuus contabuit?

M. *Ægeu,* maritus pessimus
hominum est meus.

Æ. Quid ais? aperte profer
ægritudinem.

M. Immeritam Jason afficit me
injuria.

Æ. Quinam? profare quicquid
est apertius.

735 *M.* Habet supra me conjugem
domus heram.

Æ. Nempe ausus istud facinus
est scœdissimum?

M. Sic est: priores nunc ami-
cos despicit.

Æ. Amore captus, an torum
exofus tuum?

M. Ingenti amore, nec suis fi-
dus manet.

740 *Æ.* Valeat, malitia si modo est
qua prædicās.

M. Affinitatem concupivit re-
giam.

Æ. Quis conjugem illi dede-
rit, hoc ediffere.

M. Is qui Corinthi scepra mo-
deratur Creon.

Æ. Veniam meretur, mulier,
iste tuus dolor.

745 *M.* Ad hæc & exul hoc mise-
ra pellor solo.

Æ.

- Æ.* A quo? recens hoc denuo
narras malum.
- M.* Regno exulare me Creon
isto jubet.
- Æ.* Sinit hoc Jason? nec equi- 770
dem hoc facinus probo.
- M.* Verbo repugnat, exigi re
non vetat.
- 750 Sed te per istud oro mentum,
per tua
Te genua supplex, supplices
tendo manus,
Miserere, miserere mulieris mi-
sererrimæ:
Nec orbam amicis exulemque 775
despice,
Regno domoque contuberna-
lem excipe.
- 755 Sic efficacem sortiantur exitum
Quæ a Diis petisti liberis super,
ipseque
Moriare felix: comminisci haud
alteram,
Qualis reperta est sponte, po- 780
tuiffes viam.
Dehinc faxo ne sis sterilis, &
sobole domum
- 760 Fundabo vestram: tale novi
pharmacum.
- Æ.* Permulta sunt cur facere
tibi gratum hic velim.
Primum Deorum, liberum dein
gratia
Quos polliceris: muneri nam- 785
que huic ego
Inefficax sum totus: ita profe-
cto habet.
- 765 Tu si Cecropium adveneris so-
lum, hospitem
Reciperè nitar, cultor ut justi
unice.
Præmoneo tantum id te, mu-
lier, ex hoc solo haud
- Te duco: verum sponte si per-
veneris
Nostras ad ædes, tuta mecum
manseris.
- 770 Nec vim time, te neutiquam
dimisero.
Quin effer ipsa sponte gressum
hinc: nam id velim,
Me criminandi ne sit hospiti-
bus locus.
M. Id fiet: at si dederis, ita fo-
re hæc, fidem,
Votis abunde satis erit factum
meis.
- 775 *Æ.* Mihi ne parum credis? quid
hic est scrupuli?
M. Credo: sed odit me domus
Pelix & Creon,
Nec me ut revellant hi tuo si-
nes solo,
Juratus ac vincus sacramento
mihi:
Verbis ligatus, testibusque Diis,
meus
- 780 Fies amicus, nec fidem præ-
conibus
Qui me reposcent, facile ha-
bebis: namque ego
Infirma sum: illis regna, vires,
oppida
Large supersunt, ac opes ty-
rannicæ,
Æ. Probe eloquuta es, mulier,
atque provide:
785 Et quando visum est sic tibi,
non abnuo.
Adversus hostes hunc tuos præ-
tendere
Potero colorem: tutiusque istud
reor.
Præsidia muni; verbaque ac
Deos præi.
M. Jura solum terræ, patrem-
que mei patris

790 Solem, Deorumque universum
adjice genus.

Æ. Quid præbiturum vel ne-
gaturum? refer.

M. Quod non repelles exulem
regno tuo:

Nec si meorum quispiam velit
hostium

Educere, haud id vivus & vo-
lens fines

795 *Æ.* Tellurem & alium dejuro
Solis jubar,

Deosque cunctos, firma fore
quæ postulas.

M. Sat est: quid autem pœnæ
erit, si pejeres?

Æ. Quæ pejerantes pœna con-
sequi solet.

M. Avibus secundis perge, cun-
cta recte habent.

800 Ergo te revisam protinus, ubi
fecero

Quæ destinavi, & quæ vole-
bam ubi assequar.

CHO. At te pacifer hinc Mer-
curius

Incolumem ad tua tecta redu-
cat:

Quæque agitas animo perficere

805 Det tibi, nam generolus

Mihi vir visus es, *Ægeu.*

MED. O Juppiter, Jovisque
fas, faxque aurea

Phœbi, tropæum nunc feram
illustrissimum!

Nunc recta ad ipsam tendimus
victoriam.

810 Spes expetendi de hoste suppli-
cii datur.

Nam qua periculi supererat vel
plurimum,

Portus repertus natus est Pan-
dionis.

¹ Posthac rudentem principem
ligabimus,

Cursum tenentes recta ad ur-
bem Palladis.

815 Nunc cuncta prodam, mente
quæ celaveram,

Ac dicta crede serio, quæ pro-
loquar.

Mittam e ministris quempiam,
qui Jasonem.

Arceffat ad me: post ubi per-
venerit,

Oratione blandiore colloquar:

820 Recte videri nuptias & ordi-
ne

Factas, quibus me bene meren-
tem prodidit:

Nec parva secum ferre dicam
commoda:

Petamque natis hic licere vive-
re:

Non quod relinquere liberos ve-
lim meos,

825 Et hostium hic exponier ludi-
brio:

Sed ut puellam regiam perimam
dolo.

Nam dona sponsæ quæ ferant,
natis dabo,

Subtile peplum, cum corona
nexili

Ex auro: ut isthoc munere re-
dimant fugam.

830 Quod si recepta dona corpus
tetigerint,

Peri-

¹ Posthac rudentem principem] Rectius forte & Euripidis menti convenientius, Ex hoc, scilicet portu, ad quem funem præcipuum quasi alligabo. Metaphora Poë-

tis aliisque usitatissima. Ovid. Epist. Leand.

Illic est aptum nostræ navale carinæ,
Et melius nulla stat mea puppis aqua!

- Peribit ipsa, & quisquis admo-
rit manum:
Sic imbuentur efficaci pharmaco.
Atque hic loquendi de his mihi 855
statuam modum.
Sed corda mœror obruit, quum
cogito
835 Quantum supersit perpetrandum
dehinc scelus.
Mactabo natos, nec manu quisquam
mea
Hos liberabit: post ubi turba-
vero
Penitus Jasonis domum, ver- 860
tam solum
Profuga, peremtis liberis cari-
ssimis,
840 Cæde inquinata dexteram ne-
faria.
Non est ferendum, fœminæ
carissimæ,
Risus ut hosti materia sim: sic
eat.
Quid enim relictum est cur ju- 865
vet dehinc vivere?
Nam nec patria, nec mihi do-
mus, nec miseræ
845 Perfugia restant ulla: tunc in-
sanii,
Patrios penates quum reliqui,
credula
Homini Pelasgo, qui, favente
numine,
Pœnas rependet: nam nec ex
me liberos
Vivos videbit dehinc, nec e
sponsa nova
850 Gignet, venenis sed mala peri-
bit malis.
Me nemo posthac infimulet 875
ignaviæ,
Aut imbecillẽm desidemve cen-
seat:
- Quin contra amicis benevolam,
hostibus gravem.
Nam quisquis istis præditus erit
moribus,
Ævum perenni laude clarum
transiget.
C. Arcana nobis quando credis
pectoris,
Prodesse cupio tibi, ac tueri
publicum
Mortalium jus fasque: quare
suadeo
Ne tam nefando scelere te con-
tamines.
M. Hæc fixa persistant: ac tibi
ignosci potest
Isthæc loquenti, quæ pari haud
premeris malo.
C. Mactare sobolem mulier au-
debis tuam?
M. Id nempe conjux maxime
indigne feret.
C. Et tu miseris maximis cu-
mulaberis.
M. Sic eat: inanis omnis est
oratio,
Ab instituto quæ refrenet: ve-
rum age,
Opera fideli semper utimur tua
Ad cuncta testam quæ fidem
desiderant.
Adduc maritum: at ne revela
regibus
870 Consilia nostra, si sapiis & es
fœmina.
C. Cecropidæ quondam felices,
Et sancta Deum soboles,
Arva invicta ac sacra colentes,
Aurea quos sapientia pascit
Lucida puræ per spatia æthræ
Traducentes molliter ævum:
Ubi castas quondam Pieridas
Fama novem peperisse

Narrat flavam Harmonien :
 880 Ubi pulchri flui flumina pro-
 pter
 Cephisi Venerem ajunt fessam
 Mollibus exhalando flabris,
 Et blandum spirantibus auris
 Campos afflavisse beatos,
 885 Dum nectit purpuream roseo ac
 Suaveolenti e flore coronam
 Ambrosiæ comæ :
 1 In quam, ut referunt, comites
 sophiæ
 Misit amores, omnigenæ essent
 890 Ut virtutis opitulatores.
 Quinam sacrorum fluviorum
 Urbs, & cunctis hospita tellus
 Te venientem accipiet, sobolis
 Exsecranda cæde cruentam?
 895 Quin expende hic inter amicos
 Quantum aggrediare nefas, ani-
 mum
 Refer ad tristia funera prolis.
 Ne, per genua oramus pariter
 Cunctæ, ne progeniem peri-
 mas.
 900 Unde hæc cruda audacia cor-
 di?
 Unde hæc cæca temeritas? na-
 tis
 Nempe inferre manum pote
 propriis?
 Quinam immunes fletibus ocu-
 los
 In natorum funere habebis?
 905 Quum procumbet soboles sup-
 plex
 Inter cædem, miseranda ani-
 mi

Sanguine poteris tingere dex-
 tram?
 JAS. Advenio jussus: quamli-
 bet succenseas,
 Hic tibi deesse nolui: sed ex-
 pedi
 910 Ecquid requiras modo novæ
 ex nobis rei.
 MED. Jason, oro, quicquid
 in te dixerim,
 Ignosce: nostra si quid iracun-
 dia
 Asperius egit, te remittere id
 decet
 Beneficiorum memoriæ com-
 munium.
 915 Namque ipsa mecum sola dum
 ratiocinor,
 2 Me me repreti: Misera,
 cur insanio?
 Infensa cur sum recta consulen-
 tibus?
 Hostis tyrannis sum, viroque
 qui facit
 Quod utilissimum est mihi, so-
 ciam tori
 920 Dum rege natam ducit, ac na-
 tis meis
 Fratres creabit? non furoris im-
 petum
 Frenare par est? quid fero,
 quum præbeant
 Dii cuncta abunde? non mihi
 sunt liberi?
 Orbos amicis video nos & exu-
 les.
 925 Hæc, mente volvens, quanta
 vis insanix

Me

1 In quam, ut referunt, comites sophiæ
 Misit amores] Ita cum veteribus libris
 distinguenda sententia, non ut in recen-
 tioribus,

In quam, ut referunt comites sophiæ.

Misit amores. ———

Euripid.

Ἡ σοφία παρὶθεν
 Πέμπειν ἴππας.

2 Me me repreti] Wetst. Memet.

- Me tenuit, iramque immerentem intelligo.
- 930 Quin laudo nunc te, providumque judico,
Qui tam potentem affinitatem adjunxeris.
Ego stulta certe, consilii quæ particeps
- 935 Istius esse, quæ ministra debui Adstrare lecto conjugis novæ, atque ei
Gratum quod esset, facere; verum nos sumus
Non dico pestis quanta, certe fœminæ.
Sed te malorum non decet fieri æmulum,
- 935 Et stulta stultis dicta dictis reddere.
Insaniebam, fateor, ante: cedo nunc:
• Consultius deliberavi. O liberi,
O liberi, huc accedite, exite huc, domo
Prodite, complectamini, alloquamini
- 940 Cum matre patrem: pristinum deponite
Odium in amicos cum parente pristinos.
Jam fœdus ictum est: ira cessit: dexteram
Prehendite. Hei mihi! subit animum mali
Memoria tecti. O liberi, an superstites
- 945 Exporrigetis dexteras caras diu?
Hei misera! lacrymis nuper obfita & metu,
Odium paternum tempus ubi jam leniit,
Rigare fletu cogor ora denuo.
- CHO.* Et nostra liquidis ora fletibus madent,
950 Præsente majus ne quod accidat nefas.
JAS. Hæc laudo, mulier: illa nec graviter fero.
PAR est profecto fœmina uti succenseat
Novas marito contrahenti nuptias.
At saniora consilia tuus animus
955 Admisit: ipsaque admonente tempore
Fideliorem percipis sententiam: Quod esse munus fœminæ arbitror probæ.
Nec oscitanter, filii carissimi, Vestræ salutis inita ratio est a patre,
960 Siquidem faventes habeat inceptis Deos.
Nam spero terræ vos adhuc Corinthiæ
Olim futuros principes cum fratribus.
Sed crescite modo: cætera expediet pater,
Divumque quisquis nos benignus aspicit.
965 Utinam ex ephebis exeuntes vos probe
Videam institutos, superioresque hostibus!
Sed cur tenellas uda lacrymis genas
Mœres, retrorsum flexa vultus candidos?
Nec hæc libenter auribus verba imbibis?
970 *MED.* Nil: liberorum memoria animum perculit.
JAS. Bono animo es: istis ego probe prospexero.

M. Fict:

- M.* Fiet : tibi parebo : verum
foemina
Sum ; NATUS autem sexus 995 Tenuc ferentes filios , & au-
hic ad lacrymas. reum
J. Cur tantopere vero ingemi-
scis pignora ?
975 *M.* Ea nempe peperit : quum
precarer prospere
His , me subibat tacita commi-
seratio ,
An certa sint hæc vota. Sed
qua gratia
Huc te vocavi , ex parte di-
ctum : cætera 1000 Te nacta thalamo conjugem ,
viri optimum ,
Ego in memoriam suggeram.
Quum regibus Adepta cultus quos patris mei
pater
980 Visum sit isto me relegare e
solo ,
Id esse video commodissimum
mihi ,
Principibus ut ne sim impedi-
mento & tibi ,
Hic commorando : quippe quum 1005 Non respuenda capiet utique
munera.
Aulæ , exulatum propero : ve-
rum liberi
J. Cur ipsa tete stulta spoliis
his ? putas
985 Ut educari patria possint ma-
nu ,
Roga Creontem ne jubeat esse
exules.
J. Certum experiri , at nescio
an persuasero.
M. At tu jubeto sponsa genito-
rem ut roget ,
Hinc exulatum ne releget libe-
ros.
990 *J.* Fiet : & opinor impetratu-
ram , nisi
A cæterarum discrepabit mori-
bus.
M. Et ego laboris hujus adju-
trix ero.
Nam dona mittam , pulchrius 1015 Illi : puella regnat , ego fu-
gam haud modo
Auro ,

Auro, sed anima liberum redimam lubens.
 At vos propinquas, filii, ingressi domos,
 Novam parentis conjugem, 1045 dominam meam,
 Orate, deprecamini ne vertere
 1020 Solum necesse sit, offerentes in manum
 Hæc dona: multum namque nostra id interest,
 Illius isthæc munera accipi manu.
 Ite, & peracta re probe exsententia,
 Matri referte nuntium qualem cupit.
 1025 CHO. Nulla dehinc superest spes pueros
 Victuros: ad cædem properant.
 Sponsa coronam fulvam accipiet,
 Misera accipiet miserum exitium,
 Flavæque comæ dirum ornatum
 1030 Acceptum capiti imponet.
 Gratia pepli, & nitor ambrosius
 Auro tempora cingere coget.
 Sponsa ornabitur orco.
 Tales cadet in laqueos,
 1035 Misero & fato defungetur:
 Nec mortis patet exitus usquam.
 Tu vero, o miser, o infelix Sponse! affinis dum vis regum
 Esse, calamitatem imprudens
 1040 Arcessis natis, ac sponsæ Miserrum exitium. O miseranda parens

Puerorum! tua lugeo fata,
 Quæ thalamos geniales propter,
 Dulcia prives pignora vita,
 Quos tibi vir linquens, injuste
 Nuptæ thalamo alterius fruitur.
 PÆD. Natis remissum est, o hera, exilium tuis.
 Regina munus in manum accepit lubens.
 Tranquilla pueris cuncta sunt illinc tuis.
 1050 MED. Hei! P. Quid gemiscis, cuncta quum feliciter
 Cedant? quid ora vertis illuc candida?
 Meum nec audis mente læta nuntium?
 M. Æ, æ!
 P. Hæc cum relatis nuntiis haud congruunt.
 1055 M. Væ denuo, væ! P. Num fefellit opinio
 Mea me, malumque nuntium invitus fero?
 M. Quæ nuntiata, nuntiata: haud culpo te.
 P. Dejecta vultus ergo quid fetu mades?
 M. Huc multa cogunt, o senex: namque & Dei
 1060 Huc impulere, & stultitia simul mea.
 P. Animo bono es: per liberos potentiæ
 Adhuc prioris magna superest portio.
 M. Alios quidem prius misera deducam ego
 P. Non sola natis segregaris.
 CALAMITAS

1065 Modice ferenda est tibi, genita
quum sis homo.

M. Id fiet : at tu protinus in
ædes abi,
Puerisque solitum præpara dia-
rium.

Jam parta vobis civitas, o
filii,

Filii, domusque, quam cola-
tis me sine,

1070 Orbi parente sempiternum !
at exulem

Me capiet alia terra, fructus
antequam

Capiam expetitos, quam bea-
tos videro,

Lectos priusquam nuptialesque
thalamos,

Sponsasque vobis præparem,
ac tollam facem.

1075 O jam sinistram contumaciam
meam!

Frustra educavi, filii, vos,
pertuli

Frustra labores, anxia incas-
sum fui,

Frustra dolores passa sum puer-
peræ.

O spes inanes sæpe de vobis
meas!

1080 Fore vos senectæ præsidia no-
stræ, & manu

Vestra sepulchro mortuam me
contegi:

Quæ prima ferme vota sunt
mortalibus.

Exstincta nunc est dulcis ex-
spectatio.

Nam mœsta, vobis orba vi-
tam transigam,

1085 Et luctuosa: nec deinceps cer-
nere

Vobis parentem suavis oculis

lis licet,

Ad institutum transeuntibus
novum.

Eheu ! quid in me respicitis,
o filii,

Risu residentes mihi novissi-
mo ?

1090 Hei misera ! quid agam ? mu-
lieres, mihi deficit

Cor, intuendo blanda lumina
liberum.

Nequeo : priora consilia va-
leant : solum

Mecum relinquent : quid ? do-
lore dum patrem

Afficio, duplo gravius arces-
sam malum

1095 Mihi ipsa ? minime : consilia
valeant : mihi

Quid contigit cur torpeam ?
ludibrio

Me patiar esse meis inultis ho-
stibus ?

Audenda sunt hæc. Sed mea
est ignaviæ

Hoc crimen : animo molliora
fuggero

1100 Verba, introite : si quis est cui
non licet

His interesse sacris, ipse vide-
rit.

Meam profecto dexteram non
polluam.

Ah facinus, anime, ne istud
admittas cave :

Ipsos omitte, misera parce li-
beris :

1105 Fugæ levamen exulantes una
erunt

Nostræ. Per atræ noctis ultro-
res Deos

Non sic abibit, ut meorum
ego hostium

Natos

- Natos relinquam obnoxios libidini.
 Vitare mortem non queunt: quo nos trahit
 1110 Fatum, sequamur; fortiantur terminum
 Hinc lucis, unde ceperint primordium.
 Peracta sunt hæc: fixa stat sententia:
 Hanc nemo reddet irritam. Jam vertice
 Hæret corona: sponsa peplis regia
 1115 Perit involuta, fat scio: ingrediar iter
 Miserrimum jam, miserius etiam meos
 Missura natos per iter. Alloqui libet:
 Date, date matri dexteram, amplectamini
 Nati parentem. O mihi manus carissima, o
 1120 Carissimum os, o forma, grataque facies!
 Felicitatem, sed ibi, vobis comprecor:
 Nam quicquid hic supererat, abstulit pater.
 O molle corpus, grataque amplexatio,
 Blandumque spirans suavissimis oris halitus!
 1125 Abite, abite, contueri non queo
 Vos jam: malorum cedo magnitudini:
 Videoque quantum perpetrabitur nefas.
 SED pessimorum facinorum
- genitor furor
 Ratione major me retrorsum distrahit.
 1130 CHO. Mecum sæpe exactius Sum conata expendere, ac Subtili librare examine,
 Num deceat disquirere foeminas
 De rebus subtilibus anxie.
 1135 NEC nobis Musarum aliena Sunt commercia: sunt sapientiarum
 Corda capacia, non tamen omnibus:
 Sed rara inter copia foeminas Indulget studiis sapientiarum.
 1140 Illud vero ausim contendere, His cum longe actum felicius
 Quibus ævum penitus transigere
 Contigit orbis sobolis, Quam quibus est numerosa propago
 1145 Sorte data: orbi quod inexperti
 Ignorent, an dulce an amarum
 Sit genuisse; anxietatibus Vacui innumeris vivant: soboles
 Quis numerosa est, anxia curis
 1150 Degunt miseræ tempora vitæ Primum ut honeste educant, vitæ-
 que necessaria subsidia parent. Deinde accedit ad alias curas
 Illud, sintne futuri (incertum)
 1155 Male compositis moribus, an boni.

Id

1 Degunt] Forte Degant.

2 Educant] Libri omnes educant. Vide de Metris Buchan. cap. III. §. v. 7.
B b b b 2

- Id quoque postremum mortali-
 lum
 Nulli non grave proloquar:
 et si
 Cætera vitæ commoda suppetant,
 Et pubentes jam perveniat
 1160 Corpus ad annos, moribus
 optimis
 Exculto ingenio, Dea inutilis
 Tum si illa incumbat Mors,
 dulces
 Ac mittat sub tartara liberos:
 Qui fuit utile, pignora pro-
 pter
 1165 Hunc adjectum a Diis, mortalibus
 Intolerandum luctus cumulum?
MED. Jamdudum, amicæ,
 opperior exitum rei,
 Fortuna quo se vertat illic,
 præstolans.
 Atqui e ministris cerno quen-
 dam Jasonis
 1170 Gressus ferentem ad nos anhe-
 lo spiritu.
 Mali videtur fore recentis nun-
 tius.
NUN. O perpetratrix facinoris
 nefarii.
 Medea! fuge, fuge, classe
 seu cita licet,
 Seu vesta curru corripe cele-
 rem fugam.
 1175 *MED.* Quæ digna causa co-
 git ad properam fugam?
N. Regia puella modo periit,
 atque genitor
 Creon, venenis illiti pariter tuis,
M. Gratum attulisti nuntium:
 deinceps meos
 Inter benevolos ac amantes
 nostri eris.
 1180 *N.* Quid? mente sana mulier
- es? an desipis?
 Domum tyranni funditus quum
 verteris,
 Audire gaudes, nec facinus
 istud paves?
M. Non deest ad ista quod
 queam rependere.
 Sed ne gravere tantulum no-
 bis moræ
 1185 Dare, pereundi donec expli-
 ces modum.
 Nam morte functos si sciam
 miserrima,
 Cumulabis animum gaudio du-
 plice meum.
N. Ut gemina proles cum pa-
 tre advenit tua,
 Et conjugalis attigit limen do-
 mus,
 1190 Famuli, dolori quibus erat tuus
 dolor,
 Gaudemus, aures omnium cito
 pervolat
 Rumor, maritum teque pacto
 fœdere
 Confopiisse pristinam discor-
 diam.
 Hic tangere manus, ille fla-
 vum verticem
 1195 Mulcere pucris: ipse quoque
 præ gaudio
 Pueros gynæceum usque læ-
 tus profequor.
 At hera colenda quæ tui nobis
 loco
 Successit, antequam puerulos
 viderat,
 Vultu renidenti intuens Jaso-
 nem
 1200 Hærebat: at post mœsta tri-
 stis lumina
 Abscondit, ora retro flectens
 candida,
 Quippe puerorum graviter ad-
 ventum ferens.

- Sed leniebat molliter puellulæ
 Iras Jafon, differendo talibus :
- 1205 Adversum amicos ne fueris
 aspera: animum
 Componere, rursus flecte vul-
 tus, ac puta
 Hos esse amicos, quos mari-
 tus diligit:
 Et dona suscipe, & patrem
 exora tuum,
 Hinc ne releget pignora, meam
 in gratiam.
- 1210 At illa mundum ut vidit, haud
 viro amplius
 Negare quicquam sustinuit:
 ac antequam
 Tectis absissent genitor & nati
 procul,
 Ornata peplos ipsa versicolori-
 bus,
 Mollem corona pressit aurea
 comam,
- 1215 Sese nitentis ante speculi splen-
 didum
 Æquor refingens: ac renidens
 suaviter,
 Spectabat umbram corporis
 inanimem sui.
 Dein sede sese sublevans e re-
 gia,
 Per tecta graditur læta donis,
 molliter
- 1220 Eburna terræ collocans vesti-
 gia,
 Et colla fixo sæpe spectans lu-
 mine.
 At triste post hæc incidit spe-
 ctaculum:
 Colore mutato subitus iterum
 tremor
 Obliqua membra vexat: ac
 ægre throno
- 1225 Præoccupato potuit efficere ne
 humi
 Prolapsa rueret: tum pedisse-
- qua quædam anus,
 Iram esse Panos, aut Deum
 cujuspiam
 Rata, ejulavit lugubre, ante
 candidis
 Nam tincta spumis ora vidit,
 & oculis
- 1230 Circumrotari pupulas, & san-
 guinis
 Inane corpus: ejulatum flebi-
 lem
 Dein excipit ploratus, alia
 ipsum ad patrem
 Festinat, alia calamitatem con-
 jugis
 Novum ad maritum currit ut
 recenseat.
- 1235 Tota in tumultus versa varios
 regia
 Strepebat, & jam cursor ac-
 celerans gradum
 Lassus citatum, ad terminum
 pervenerat.
 Hæc muta, clauso quæ jace-
 bat lumine,
 Suspiria trahens graviter, ex-
 pergiscitur.
- 1240 Misera gerebat cum duplici
 bellum malo:
 Nam quæ premebat verticem
 auro tortili
 Corona, mirum, flammeam
 scaturiginem
 Voracis ignis evomebat: at
 peplos
 Tenues, tuorum liberorum mu-
 nera,
- 1245 Niveum exedebant corpus &
 miseræ cutem.
 Porro illa surgens e throno,
 comam igneam
 Rotat, huc & illuc usta ja-
 ctans tempora,
 Quærens coronam excutere:
 at intolerabilis

- Aurum tenebat nexus: & quoties comam
 1250 Quatiebat, ignis sæviebat acrius
 Duplo: mali tum victa magnitudine
 Cecidit, parenti cognitu tantum suo
 Facilis: nec oculis forma constabat sua,
 Decor nec oris; vertice e summo cruor
 1255 Stillabat igne mixtus; avulsa ossibus
 Caro venenis per genas tacitis fluit,
 Ceu tæda lentis læsa sudat lacrymis.
 Res dira visu, terror omnes occupat,
 Tangere cadaver nemo ut auit: scilicet
 1260 Magistra fors adversa nos erudierat.
 Ignarus autem genitor infelix mali,
 Ut recta primum contigit, cadaveri
 Infusus ingemuit, & ulnis comprimens,
 Atque osculatus, solvit oralibus:
 1265 O nata misera, quis Deorum perdidit
 Sic morte foeda te? quis orbavit senem
 Capulo propinquum, tristeque filicernium?
 Utinam liceret, nata, tecum commori!
 Ut lacrymis & luctibus fecit modum,
 1270 Senile corpus allevare dum cupit,
 Peplis adhæsit tenuibus, uti laureis
 Ramis adhæret hedera: tum certaminis
 Horrenda facies oritur: ille tollere
 Genua experitur, illa contrahitur.
 1275 Sin vim parabat, viva vellens viscera
 Nudabat ossa: deinde sensim languit.
 Fugiente vita spiritum tandem miser
 Efflavit, impar invalescenti malo.
 Jam juncta genitor nataque cadavera jacent,
 1280 Dignum profecto lacrymis spectaculum.
 De te quid opus oratione? senties
 Pœnæ expetitæ jam vicissitudinem.
 HAUD primitus nunc esse res mortalium
 Umbras fugaces credo; nec dubitaverim
 1285 Hos qui videntur sapere, verborum aucupes
 Hos curiosos, asseverare omnium
 Jure esse habendos optimo stultissimos.
 Certe beatus nullus est mortalium.
 Ut affluunt res, ille fortunatior
 1290. Illa putetur, haud beatus sit tamen.
 CHO. Jure, ut videtur, plurimum hodie congeret
 Deus malorum in Jasonem: infortunii

- Tui misertum est, o Creontis 1320 Quam metuo, Deum
 filia
 Ne imbuat hominum sanguis
 Misella! thalamis quæ procul dextram.
 ab Jasonis
 At tu cœligenæ moderator
 1295 Ad tecta Ditis functa fato du-
 ceris.
 Lucis, cohibe, reprime, Fu-
 riam
 Pelle cruentam & miseram te-
 ctis
 1325 E feralibus. Incassum labor
 Deperit ob natos susceptus:
 Pignora frustra cara genueras?
 O Symplegadam inhospita sa-
 xa,
 Quæ deseruisti, angustas fau-
 ces!
 1330 Misera, unde tibi furor hic
 animi?
 Unde atrox cædes cumulatur?
 QUI SQUIS consanguinea
 terram
 Imbuerit cæde, ac macularit
 Sanguine dextram, vindicta
 comes
 1335 Urget sæva, ac Dii mala plu-
 rima.
 Hinc domibus cœlitus immit-
 tunt.
 PUER. Quid agam? parentis
 quomodo hei fugiam manus?
 ALTER. Ignoro, frater ca-
 re: perimus utique.
 CHO. Audis puerorum, au-
 dis vocem?
 1340 O misera, o infelix mulier!
 Tectum ingrediar, pignora ra-
 piam e
 Cæde nefanda.
 PUER. Per o Deorum nu-
 men opitulamini
 Dum licet, in ipsiis pene reti-
 bus sumus!
 1345 CHO. Misera aut ferrum, aut
 silicem gestas
 Pectore, quæ propria mactabis
 Dextra

- Dextra pignora quæ peperisti.
Unam secula memorant, unam
Ino, quam foedasse cruore
1350 Sui recensent pignoris caram
manum,
Nec sponte, diro sed furore
percitam,
Infanientem Juno quum mise-
ram domo
Exegit: oblita cæde natorum
impia
Periit peremtis liberis mortis
comes,
1355 Progressa littus ultra, in æ-
quor decidens.
Quid sceleris jam restat inau-
sum?
O FOEMINEI thalami curæ
Pleni anxiferæ, quanta e vo-
bis
Homines torquet lerna malo-
rum!
1360 IAS. Quæ statis hæc propter
ædes, foeminæ,
Estne intus auctor facinoris
nefarii
Medea, sese an abripuit alio
fuga?
Tellure sese ni recondat obru-
tam,
Pennave liquidas ætheris fin-
dat plagas,
1365 Domui rependet capta pœnas
regiæ.
An se, interemta stirperegum,
credidit
Impune tectis hisce posse eva-
dere?
Nec illius me cura, sed sobo-
lis coquit.
Namque illa pœnas solvet his
quos læserat:
1370 Sed liberorum huc venio vitæ
ut consulam;
- Ne scelera matris vindicantes
impia
Genere propinqui adversus il-
los sæviant.
CHO. Nescis malorum quo re-
dactus sis, miser
Iason, alias ista nunquam di-
ceres.
1375 IAS. Quid est? an etiam me
interimere cogitat?
C. Cæsi occiderunt liberi ma-
tris manu.
I. Hei mihi! quid ais? ut me
jugulasti, foemina!
C. Ut luce cassis cogita de li-
beris.
I. Ubi eos peremit? intus an
foris? refer.
1380 C. Foribus reclusis funera in-
tuebere.
I. Auferte vestes, tollite hinc
repagula
Statim, ministri, scelus ut
aspiciam duplex,
Illos peremtus, hanc, uti pœ-
nam exigam.
MED. Quid frustra in istas
arietas pulsans fores.
1385 Cæsofque, meque cædis au-
ctorem petens?
Laborem omitte hunc, me-
que, si qua in re est opus,
Affare: manus haud licebit
tangere.
Talem parentis Sol pater cur-
rum mihi,
Quo me tuerer e manu hosti-
li, dedit.
1390 J. O dira, Diis o mulier im-
mortalibus
Exosa, mihique, & omnibus
mortalibus!
Quæ sustinebas liberorum pe-
ctori

- Inferere ferrum mater, orbum
& perdere
Me! & his patris-intueri fu- 1415
stines
1395 Solem solumque, facinus ausa
peffimum?
Male peri: ego respisco nunc;
infanii
Tum, cum paternis ædibus
te barbaro
Grajas ad urbes e solo advexi,
malum,
Pestemque, patris proditricem, 1420
& patriæ
1400 Quæ te educavit: supplicia de
me expectunt
Scelerum tuorum vindices E-
rinnyes.
Nam fratre cæso, sanguinis
focio, ratem
Mecum decoram ingressa es
Argo Peliam.
Hinc orsa es: inde conjugali 1425
copula
1405 Mihi juncta, de me sustulisti
liberos,
Offensa tædis quos peremisti
novis:
Quod Graja nulla perpetrasset
fœmina,
Quibus ego spretis prætulisti tha-
lamos tuos,
Affinitate pestilente me illi- 1430
gans
1410 Sævæ lænæ, haud fœminæ,
quæ pectore
Scyllæ cruentos ferreo vincis
canes.
Sed nulla mentem commo-
vent opprobria,
Ita impudenti obduruisti au-
dacia.
- Pereas, cruenta liberorum car-
nifex.
Lugere superest mihi meum
infortunium,
Qui nec recenti perfruar con-
nubio,
Nec quos creavi & educavi li-
beros,
Jam morte raptos, alloqui vi-
vos licet.
MED. Quam multa contra
suppetunt quæ redderem,
1420 Si non utrinque testis esset Jup-
piter,
Quam debuisti ac retulisti gra-
tiam.
Spretisne nostris nuptiis tu
molliter
Vitam perageres, mihi mise-
ræ illuderis?
Regiaque virgo, & qui dedit
nuptum hanc, Creon,
1425 Impune an unquam me expu-
lissent hoc solo?
Igitur lænam me voca, aut
Scyllam (ut lubet)
Thuscum obsidentem litus,
ut par est, tuum
Animum vicissim perculi mo-
lestiis.
IAS. Angeris & ipsa, & es
malorum particeps.
1430 M. Modo ne dolentem irri-
deas, juvat dolor.
I. O matre nati filii nefar-
ria!
M. O filii, ut vos perdidit
scelus patris!
I. Non hos peremit nostra
certe dextera.
M. Sed culpâ, lectumque in
jugalem injuria.

I 435

I Tum, cum] Multi e recentioribus Tunc, cum.
Tom. II.

C c c c

- 1435 *I.* Torumne propter ausa es illos perdere?
M. An hunc dolorem mulieris reris levem?
I. Si qua est modesta: tu undiquaque es pessima.
M. Illi occiderunt: hoc habet te pessime.
I. Capiti imminibunt vindices umbræ tuo.
- 1440 *M.* Diis primus auctor notus est injuriæ.
I. Diis nota mens est execrabilis tua.
M. Mihi es molestus, & odiosa oratio.
I. Et tua vicissim mihi, sed hac molestia facile carebis. *M.* Quomodo? id namque unice
- 1445 *Cupio.* *I.* Remitte flenda mihi cadavera,
 Ac sepelienda. *M.* Minime, eos namque hac manu Junonis alto sepeliam sanctæ sacro,
 Sepulchra ne forte hostis insolentia
 Violet superbi; Sisyphique posteris
- 1450 Cædis nefandæ sacra dabo piamina,
 Festaque dicabo in posterum solennia.
 At ipsa Erêchthei propero ad urbem, ubi Ægeo Jungar marito, filio Pandionis.
 Tu vero, ut æquum est te, peribis pessime,
- 1455 *Argus reliquiis tempora effractus tua,*
- Finem nefastum sentiens thalami mei.
I. At te cruentæ filiorum Erinnyes
 Perdant, & ultrix Justitia cædis feræ.
M. Ecquis Deorum te audiet vel dæmonum,
- 1460 *Perjure, fallax, hospitemque proditor?*
I. Ah, ah, nefanda liberorum carnifex!
M. Proficiscere domum, conde tumulo conjugem.
I. Natis orbus geminis abeo.
M. Nondum luges: senium expecta.
- 1465 *I.* O carissima pignora! *M.* Matri
 Cara profecto, patri minime.
I. Tamen exstincti. *M.* Te ut cruciarem.
I. Heu me miserum! tangere cara
 Cupio natorum ora meorum.
- 1470 *M.* Nunc alloqueris, nunc amplecti
 Optas, dudum quos repulisti.
I. Per o Deorum numen id tribue mihi,
 Ut molle corpus liberum tangam manu!
M. Minime: incassum verba profuudis.
- 1475 *I.* Juppiter hocne, ut spernimur, audis,
 Quæque scelestâ patraverit in me
 Lea, natorum cæde cruenta?
 Quod licet unum, fleo, vociferor,

Testes-

1 Violet superbi] Recentiores fere omnes, superbus.

1480 Testesque Deos advoco, natos
 Quod me attingere manibus
 prohibes
 Abs te occisos, quod mihi
 tollis
 Funeris arbitrium, quos uti-
 nam
 Nunquam ego genuissem, abs
 te ut cæfos
 Cernere, cogerer ipse superstes.

1485 CHO. DISPENSAT mortalia cuncta
 Cælo Juppiter: inopina Dei
 Plurima peragunt, spes eventu
 Fraudant sæpe suo: quæ cre-
 das
 Fieri haud posse, expediet
 Deus, ut
 1490 Finem hæc nunc sortita est fa-
 bula.

Acta fuit Burdegala, Anno M. D. XLIII.

F I N I S.

E U R I P I D I S

P O E T Æ T R A G I C I

A L C E S T I S,

GEORGIO BUCHANANO SCOTO

I N T E R P R E T E.

Ad Illustrissimam Principem,

D. M A R G A R I T A M,

Henrici II. Francorum Regis Sororem,

I N

A L C E S T I N

P R Æ F A T I O.

LCESTIN Euripidis, ante aliquot annos a me Lati-
 nam factam, ad te potissimum, Margarita Principum
 optima, censui mittendam. Nec id ea modo causa
 feci, qua cæteri fere solent, qui hoc tempore in scri-
 bendo aliquid aut possunt, aut audent: ut videlicet

C c c c 2

hac

hac prærogativa freti, aliorum judicia minus reformident, & auctoritate nominis tui adversus calumniantium malignitatem se tueantur: sed quod hujus Fabulæ lectionem tibi multis de causis non ingrata fore sperabam. Est enim orationis genere leni & æquabili, & quod Euripidis proprium est, suavi: parricidii vero & veneficii, & reliquorum, quibus aliæ Tragædiæ plene sunt, scelerum, nulla prorsus hic mentio, nullum omnino vestigium. Contra vero, conjugalis amoris, pietatis, humanitatis, & aliorum officiorum, adeo plena sunt omnia, ut non verear hanc Fabulam comparare cum libris eorum Philosophorum qui ex professo virtutis præcepta tradiderunt: ac nescio an etiam præferre debeam. Actio enim rerum sermone & spiritu pene animata, acrius quam nuda præcepta sensus impellit, & facilius in animos influit & illabitur: atque ubi illapsa fuerit, firmiter hæret, & quasi radices agit. Quod si quis minus ad te pertinere credat ista, quod eo jam in omni virtutis genere sis progressa, ut non sis alienis exemplis confirmanda, sed alios tuo exemplo ad virtutem provocas, fallitur vehementer, meo quidem iudicio: præcepta enim officiorum, & rerum præclare gestarum memoria, aliis fortassis utiliora erunt, qui ea legunt, ut velut ad normam suos mores eo dirigant: illis certe jucundissima esse debent, qui jam perfuncti discendi & imitandi laboribus, sub aliena persona suas laudes citra omnem adulationis suspicionem legunt. Habet enim hæc Fabula, quantum ego quidem judicare possum, earum virtutum, quas in te non minus libenter agnoscimus, quam in Alcestide legentes miramur, adeo expressam imaginem, ut quoties eam in manus sumas, toties tuarum tibi virtutum in mentem veniat necesse sit; eam quum laudari audies, de tuis moribus iudicium fieri existimes. Eam igitur ad te, ut dixi, mittimus. Quod si audacius a me factum videatur, eam tu potissimum culpam præstes oportet: quæ me tua auctoritate ad scribendum impulisti, & in arenam productum omni favoris genere prosequeris & foves. Vale.

Ad Sereniss. juxta ac Eruditiss.

Angliæ Reginam ELIZABETHAM, in Alcestin
GEO. BUCHANANI Epigramma.

CUM tibi flebilibus Pythias sal-
tata cothurnis
Non oculos posses, non satiare
animum,
Jamque juberetur lacrymosa Tragœ-
dia rursus
Ire sub aspectum, Regia virgo,
tuum:
(Alpha Robertorum Dudleius ille
Robertus,
Testis & orator Foxius hujus erit:)
Te quoque tam rara motam pictate
recordor
A lacrymis ficas non tenuisse ge-
nas.
Scilicet ille (nihil quo mitius aspicit
æther)
Tam tibi COR placidum, tam
tibi mite dedit,
Fas sit ut, & vere, mihi dicere,
nullius unquam
Sanguine Regales te maculasse
manus.
Si Pythiæ pietas, pietas si vera Da-
monis
Uda fuit lacrymis facta potentis
Heræ,
Quis, simul Alcestin subeuntem
fata mariti
Viderit, haud mœstis fletibus ora
riget?
Perlege priscorum numerosa volu-
mina vatam,
ΚΑ'Ρ-Ο'ΑΟΣ, θεῶν ξὺν, ΟΥ'ΘΕΝ—Ο'—ΒΙ'ΟΣ πῆλω θεοῦ.

Quicquid & Annales temporis hu-
jus habent,
Rarus amor fratres alterna morte re-
demtos
Compulit alternis ire redire viis.
Filius a Stygio patrem qui liberet
Orco,
Forfan in historiis unus & alter erit.
At quæ projiciat caro pro conjuge
vitam,
Alite soligena rarior usque fuit:
Quare age quæ raris superas virtuti-
bus annos,
Cui nisi quod rarum nil placuisse
solet,
Quæ triviale nihil, sed pulchra, sed
omnia rara,
Concipis, o sexus gloria rara tui:
Quam penes est unam nostro rarissi-
mus ævo
CANDOR, & integræ religio-
nis amor,
Rara fides, pietas, constantia, rara
potestas,
Quaque capax rarum nil magis or-
bis habet
Per genium, Regina, tuum, per &
omnia rara,
Per tibi qui tribuit Regia sceptrā,
Deum,
Saltet ut hanc tragico tua gens mire
apta cothurno
(Rarior ut pietas desinat esse) jube.

S. Majest. T. perpetua observantiæ voluntate deditissimus

CAROLUS UTENHOVIUS

F. Gand.

C c c c 3

AR-

ARGUMENTUM.

QUUM jam moriturus esset Admetus, Apollo a Parcis impetravit ei, ut quantum vixisset, alterum tantum viveret, si alium daret, qui pro se moreretur. Parens autem uterque quum hanc pro filio moriendi conditionem recusasset, Alcestis uxor se obtulit. Paucos vero post dies quum ea incidisset calamitas, Hercules advenit. Is edoctus ab uno ministrorum quæ Alcestidi contigerant, ad sepulchrum profectus, Mortem abegit: mulierem veste obnubit: atque Admetum orat, ut eam a se acceptam servet. Affirmabat enim sibi, quum lucta vicisset, eam præmio datam. Id quum abnueret Admetus, detectam ei, quam lugebat, ostendit uxorem.

P E R S O N Æ.

A P O L L O .

T H A N A T O S .

C H O R U S .

S E M I C H O R I O N .

A N C I L L A *Alcestidis.*

A L C E S T I S .

S E R V U S .

A D M E T U S .

E U M E L U S .

H E R C U L E S .

P H E R E S .

EURI.

E U R I P I D I S

P O E T Æ T R A G I C I

A L C E S T I S,

G E O R G I O B U C H A N A N O S C O T O

I N T E R P R E T E.

A P O L L O.

Tecta cara regis Ad-
meti, in quibus
Convictor esse pertu-
li servis Deus.

Huc me coëgit, filium Æscu-
lapium

Flammis trifulcis quum peremit
Juppiter.

5 Ego impotenti sævus ira ful-
minis

Fabros Cyclopas perimo: pœ-
nas ut darem,

Mortalis esse me viri servum pa-
ter

Voluit. Profectus igitur huc,
pecus hospitis

Pavi, domumque præstiti in-
columem hætenus:

10 Ut sancta sancto quæ Pheretis
filio

Pareret: ipsum liberavi e fauci-
bus

Lethi imminentis, præoccu-
pans Parcas dolo.

Namque annuerunt mihi Deæ,
ut subducerem

Admetum ab orco, & funus in
præsentia

15 Aliud loco ejus manibus suppo-
nerem:

Quumque ambiisset ille amicos,
omnium

Expertus animos, patris, ac
matris senis

Quæ peperit ipsum, nemo præ-
ter conjugem

Inventus unam est, sponte quæ
prior mori

20 Voluit, nec alma luce postea
frui.

Ea bajulatur nunc manus inter
domi

Frigente sensim corpore: hæc
eteuim dies

Decreta fato est, morte vitam
ut exuat.

Sed funus hic ne polluat me,
desero

25 Caros penates. Mortuorum sed
prope

Thanatos sacerdos advenit, sub
tartara

Raptu-

Rapturus illam. Tempori vero
huc adest,

Hunc præstitutum mortis ob-
servans diem.

TH. Ha, ha, ha, ha.

30 Quid tibi tandem hic, Phœbe,
negotii?

Quid oberras hæc limina pro-
pter?

Iterum injurius es Diis Stygiis,
Quorum aboles ac tollis hono-
res.

Non sat erat tibi, morti Ad-
meti

35 Injecisse moram arte dolosa
Circumventis Parcisi? Iterum
Arcitenentem cur modo dex-
tram

Armatus ades Pelix observans
Natam, quæ pro conjuge caro
est

40 Pollicita mori?

AP. Bono animo es, æquum
jusque fasque poscimus.

TH. Quorsum igitur arcu, justa
si petis, est opus?

AP. Hæc arma semper ferre
consuetum est mihi.

TH. Opemque ferre præter æ-
quum his ædibus?

45 *AP.* Hominis amici mihi do-
lori est calamitas.

TH. Etiam hoc secundo frau-
dor abs te funere?

AP. Atqui nec illud abstuli in-
vito tibi.

TH. Cur vivit ergo, nec apud
inferos agit?

AP. Sponsæ redemptus morte,
quam tu nunc petis.

50 *TH.* Et quam silentes mortuam
ad manes agam

AP. Perge, aufer: etenim ne-
scio an persuasero.

TH. Mi? munus ipsum, cujus
est occidere.

AP. Minime: morantes morte
sed tollere senes.

TH. Quo verba spectent & vo-
luntas tua, scio.

55 *AP.* Alcestidi ergo non licet
senio frui?

TH. Non licet: honores, Phœ-
be, nos etiam juvant.

AP. Nil præter animam pote-
ris unam tollere.

TH. Ex morte juvenum majus
accedet decus.

AP. At vetula moriens ditius
tumulabitur.

60 *TH.* Lex hæc rem habentes,
Phœbe, solos respicit.

AP. Quid? tu Sophistes insciis
nobis eras.

TH. Res ampla quibus est, re-
dimerent mortis moras.

AP. Non ergo visum est tibi
facere gratum hic mihi?

TH. Minime: ipse morum non
meorum ignarus es.

65 *AP.* Quos nec Deorum nec ho-
minum ullus diligit.

TH. Haud cuncta poteris præ-
ter æquum consequi.

AP. At reprimetur ista sæva
immanitas

Quamlibet acerba: talis acce-
det domum

Pheretis hospes, imperante Eu-
rystheo

70 Thrace ab nivosa quadrijugos
abducere:

Acceptus hospes ille in Admeti
domum,

Vi tollet istam foeminam tibi,
neque

Hanc a me inibis gratiam: &
quum ingratis

Eadem

Eadem peregris, odio esse
haud defines.

75 *TH.* Ut multa dicas, nil tamen
profeceris.

Hæc mulier Orci pallidam vi-
set domum.

Properoque ad ipsam, ut ense
delibem comam.

Damnatus ille Manibus Deis
erit,

Cuicumque ferrum hoc verti-
cem libaverit.

80 *CH.* Quæ pro foribus tacitur-
na quies?

Cur conticuit domus Admeti?

SE. Nullus adest qui narret a-
micus,

An lugenda est filia Peliae

Alcestis ceu mortua, an aura

85 Fruitur supera, quæ optima
longe

Mihique & cunctis foemina visa
est

In conjugem fuisse?

SE. Auditne quisquam lacry-
marum aut planctuum

Sonum per ædes, fletuum aut
suspiria?

90 *SE.* Minime: sed neque famu-
lùm quisquam

Ad vestibulum est. Utinam, o
Pæan,

Auxiliator in hac clade adsis,

Atque salutifer aspiciare.

SE. Nec tacita domus defun-
cta esset

95 Domina: nec clam condita tu-
mulo est.

SE. Unde? haud video quid
te recreet.

SE. Tamne probam clam po-

pulo Admetus

Conjugem humasset funere vili?

SE. Nec ante portas conspicio

100 Fontanæ aquæ lavacra, ceu

Ad mortuorum januas.

Assuevit: haud propter fores

Abscissa coma est, posita in lu-
ctu

Quæ funereo cæditur, usquam

105 Neque virgineum perstrepit
agmen.

SE. Atqui hæc fuerat præscri-
pta dies,

Qua tenebrosum viseret Orcum.

SE. Quorsum hæc memoras?

SE. Pupugisti cor, pupugisti
animum

110 *CH.* Quum bonos Parcæ ra-
piunt severæ,

Qui bonus vixit teneris ab an-
nis,

Jure eos luget. Neque enim
Chimææ

Arva si remis adeas, vel æstu

Semper arentes Garamantum
arenas,

115 Templaque Ammonis, miseræ
prece umbras

Faucibus tetri rapies ab Orci.

Mors gradu tristis properat ci-
tato.

Nec focos juxta video Deo-
rum,

Quem sacerdotum precibus
fatigem.

120 Si modo argutis oculis decorus

Filius Phœbi hac frueretur au-
ra,

Illa, desertis Strygiis tenebris,

Noctis & portis, Acheronte ab
ipso

Viva

1 *Quem sacerdotum*] Legendum arbi-
tror *sacerdotem*: Euripides enim,

- Viva rediret.
 125 Namque defunctos revocabat
 Orco,
 Antequam telo trifido timen-
 dus
 Jupiter sævos jaculatus ignes,
 Perculit illum.
 Nulla spes vitæ reliqua est: per-
 egit
 130 Cuncta rex: omnes pecudum
 cruentis
 Stragibus Divûm cumulantur
 aræ,
 Nec mali est usquam fugâ cer-
 ta certi.
 Sed uda lacrymis quæpiam egre-
 ditur domo
 Ancilla. Miserum me! quid af-
 feret novi?
 135 Veniam meretur luctus hic, si
 quicquam heris
 Accidit acerbum. Scire at illud
 gestio,
 Vita fruatur mulier, an jam per-
 ierit?
AN. Vivam vocare & mortuam
 pariter licet.
CH. Qui poterit idem vivus
 esse & mortuus?
 140 *AN.* Vix ducit ægra spiritum
 ad thalami fores.
CH. Uxore quali qualis orba-
 bere miser?
AN. Jam conjuge orbus domi-
 nus istud sentiet.
CH. Nec spes salutis ulla restat
 amplius?
AN. Fati prementis instat illi
 terminus.
 145 *CH.* Ergo apparantur justa rite
 funeri?
AN. Mundus paratus est, quem
 humo condat simul.
CH. Præstante sese conjuge or-
 batum sciat,
 Sub orbe cœli nulla qua melior
 fuit.
AN. Quidni? quis aliter sen-
 tiat? qui foemina
 150 Potuisset ulla facere gloriosius,
 Suumque amorem prodere ma-
 nifestius
 Erga maritum, quam suam si
 impenderit
 Vitam illi? at ista cuncta novit
 civitas.
 At obstupesces, si modo au-
 dies, domi
 155 Quæ perpetrarit. Destinatum
 quum diem
 Adesse sensit, lauta vivo flu-
 mine
 Corpus decorum, cedrino ex
 armario
 Effert amictum: comta deinde
 splendide
 Mundo superbo constitit do-
 mesticam
 160 Vestam ante, tales ora solvens
 in preces:
 O Dea, ego tristes abeo ad um-
 brarum domos:
 Tibi advoluta te precor novis-
 simum,
 Orbos tuere liberos: huic con-
 jugem
 Caram, maritum filiaë da splen-
 didum:
 165 Nec, velut acerbo rapta ma-
 ter funere est,
 Præcipitet illos Parca præcox:
 sed sua in
 Patria beati transigant ac suavi-
 ter
 Jucunda vitæ spatia. Cunctas
 regie
 Accessit aras, supplicavit, sin-
 gulas

170 Festa corona myrtæ cinxit co-
mæ:

Nec ora fletu madida, nec su-
spirio

Indice doloris, vis nec instan-
tis mali

Vultus decori pristinum carpsit
decus.

At conjugalem ut attigit tha-
lamum, ac torum,

175 Lacrymis profusis solvit ora ta-
libus:

O lecte, ubi mihi morte quem
redimo mea

Solvit pudorem virginalem vir,
vale.

Nec te quidem odi, me tamen si
extinxis:

Nam dum recuso conjugem, &
te prodere,

180 Morior. At alia te tenebit foe-
mina

Non castior, fortasse fortuna-
tior.

Tum devoluta exosculatur le-
ctulum,

Totumque inundat lacrymarum
flumine.

Ubi tandem abunde fletuum
profuderat,

185 Revoluta strato ex ædibus se
proripit.

Ac sæpe thalamo egressa rediit
denuo,

Supraque lectum denuo incu-
buit. Pēplos

Flebant tenentes liberi: illa am-
plexibus

Modo hunc, modo illam com-
primebat, scilicet

190 Moritura jamjam: flebili tota
domo

Famuli tumultu fata lugebant
heræ.

At illa dextram singulis dedit,
neque

Quisquam inter omnes adeo
contemptus fuit,

Quem affata non sit mutuis ser-
monibus.

195 Atque ista turbant nunc domum
Admeti mala,

Quæ morte poterat fugere:
mortem dum fugit,

Nunc sempiternum sibi dolo-
rem arcessiit.

CH. His ingemiscit igitur Ad-
metus malis,

Quem fata nupta dividunt ab
optima.

200 AN. Luget profecto: conju-
gem caram tenens

Ulnis, rogansque morte ne se
derat:

Abfurda poscens, quæque fieri
non queant.

Tabescit illa, & languidum
manus onus

Projecta inertis, debilem et si
spiritum

205 Vix fessa ducat, intueri Solem
avet,

Almæque lucis ultimo aspectu
frui,

Visura nunquam splendidum
posthac jubar.

Sed abeo, teque adesse nuntia-
vero.

Nec semper omnes regibus ci-
ves favent,

210 Nec rebus adsunt turbidis ala-
criter:

At tu vetustus amicus es meis
heris.

CH. O Dii, quæ fuga superest
cladis?

Quæ fuga fortis, quæ imminet
aulæ?

D d d d 2

Exitne

- Exitne aliquis? laceremne comam?
 215 Pullone tegam corpus amictu?
AN. Certa res est, certa, amici:
 Sed precemur numina:
 Nam potestas est Deorum
 Visque longe maxima.
 220 O Apollo sancte, cladis
 Exitum hujus iaveni:
 Affer, affer remedium nunc,
 Ut prius commentus es.
 Nunc ades salutifer:
 225 Pelle fatum lugubric,
 Ditis implacabilis
 Pectus atrox mitiga.
CH. Heu, heu: vœ, vœ!
 O nate, nate Pheretis, Adme-
 te o miser,
 230 Qua clade premeris orbus ista
 conjugē?
 Pateris ferro rem fugiendam,
 Et graviori clade piandam,
 Quam si laquei de trabe celsa
 Tereti nectas vincula collo.
 235 Non enim caram modo, at
 Conjugem carissimam
 Hac morientem luce videbis
 Sed jam maritus ipse progredi-
 tur domo.
 Pheræa tellus ingemisce, illa-
 cryma.
 240 Optima longe scœmina morbo
 Contabescens Ditis ad umbras
 Sub cava rapitur viscera terræ.
 Nunquam thalamos plus læti-
 tiæ
 Quam tristitiæ ferre fatebor:
 245 Partim id veteris casibus ævi
 Doctus, partim hac clade re-
 centi
 Regis, quem longe optima con-
 jux
 Morte relinquens, non sinet
 unquam
 Dehinc vitalem vivere vitam.
 250 *AL.* O Sol, luxque diurna,
 Cœlestesque rotatæ
 Celeri turbine nubes.
AD. Me teque miseros aspicit
 duos, tua
 Nil promerentes morte dignum
 cœlitus.
 255 *AL.* O tellus, o atria, thalami
 O geniales patriæ Iolci!
AD. Sustolle teipsam, o mise-
 ra, neu me deferas,
 Sed flecte precibus omnium do-
 minos Deos.
AL. Biscalmam video, video
 ratem,
 260 Atque umbrarum portitor hæ-
 rens
 Conto arcessit me prope Charon.
 Age festina, quæ causâ morâ?
 Præsto cætera cuncta: moraris
 Nos sola, gradu celeri propera.
 265 *AD.* Heu, navigationem acer-
 bam istam mihi
 Memoras: malorum quanta nos
 moles premit!
AL. Eripit, eripit quidam tibi
 me
 (Nonne vides) ad tecta silen-
 tum.
 Fronte subnigra lumina Pluto in-
 tentat celer huc: quid facis?
 270 aufer.
 Quod miserabilis iter infisto?
AD. Acerbum amicis ac mihi,
 atque liberis,
 Queis luctus hic est proprius,
 miserimum.
AL. Jam dimitte, dimitte
 me.
 275 Genua labant: jam deponite
 me.
 Oculos densæ condunt tenebræ.
 Pueri,

Pueri, o pueri, jam vestra pa-
 rens
 Nulla est, nulla est jam vestra
 parens.
 Valere nati, & lumen alium
 cernite.
 280 AD. Hei mihi! tristis vox fe-
 rit aures,
 Ac morte mihi durior omni.
 Ne me desere, ne per superos
 Tolera: nam te lumine cassa
 Vivere acerbum est; pendet ab
 una
 285 Te mea mors ac vita: ita nobis
 Tui amor penitus fixus inhae-
 ret.
 AL. Admete, cernis quo in lo-
 co res sint meae.
 Quæ sentit animus, ante mor-
 tem proloqui
 Volo. Salutem prætulim meæ
 tuam:
 290 Per fata lucem, quum liceret
 cernere,
 Morior, fuisset quum integrum
 haud pro te mori:
 Sed mihi maritum, quem luber-
 ret Thesstatum
 Eligere, sedes & beatas regio
 Incolere luxu: abs te revulsa
 vivere
 295 Renui orphanis cum liberis:
 vitam meæ
 Minime peperci, ætate quam-
 vis integra
 Quum, qui genuerat te pater,
 quæque peperit,
 Te prodidisset mater, auras lin-
 quere,
 Quibus decorum jam per æta-
 tem foret,
 300 Et gloriosa morte vitam filio

Suo redimere; quippe quibus
 unicus eras,
 Nec spem relictam procreandi
 liberos
 Te functo haberent. Vivere-
 mus tu, ac ego:
 Nec tu doleres solitudinem
 tori
 305 Vidui, nec orbos educares li-
 beros.
 Sed hæc Deorum quando quis-
 piam gradu
 Hoc ire voluit, sic eant: at
 gratiam
 Hanc tu referto, quam peto,
 haud meritis parem:
 (NAM par rependi pretium ani-
 mæ nullum potest.)
 310 Sed quam ipse justam dixeris:
 quum diligas
 Æque atque ego istos (si sapi-
 pueros, meæ
 Domini face, isti sint domus:
 nec liberis
 Induc novercam foeminam mi-
 nus probam
 Parente, natis quæ manum im-
 pingat meis
 315 Tuisque, livor tristis ubi sti-
 mules ciet.
 Utique cave, istud faxis oro.
 Prioribus
 Inimica natis quum noverca in-
 ducitur,
 Nihilo cruenta vipera est cle-
 mentior.
 In patre magnum filius præsi-
 dium habet,
 320 Sermone cum quo mutuo pos-
 sit frui.
 Tu, nata, vero quomodo edu-
 caberis

In

1 Abs te revulsa] Principi editioni Vasconani abest abs, Basil. avulsa.

- In virginali ætate honeste?
 quam tuo
 Nuptam parenti fors dabit, quæ
 nec nota
 Te fœdet ulla, nec tuas ipso in
 aditu
 325 Florentis ævi nuptias contami-
 net?
 Neque elocabit mater unquam
 te, neque in
 Dolore partus affidens solabi-
 tur,
 Ubi nil parentis caritate est sua-
 vius.
 Mori necesse est me: timori nec
 malum
 330 Cras istud, aut in tertium est
 mensis diem.
 Jam jam inter umbras luce cas-
 sas censeor.
 Valetè, lati vivite: at tu vir
 potes
 Te gloriari conjugem nactum
 optimam:
 Et vos, parentis optimæ vos
 filios.
 335 *CHO.* Bono animo es: hujus
 polliceri hoc nomine
 Ego nil verebor, mente ni pror-
 sus caret.
ADM. Ne metue, fient ista,
 fient. Nam mea
 Viva ut fuisti sola, sola mor-
 tua
 Dicere conjux: nec tuo ulla
 me loco
 340 Suum vocabit sponsa Theſſialis
 virum:
 Quamvis superbos generis enu-
 meret avos,
 Formæ decore quamlibet præ-
 fulgear.
 Sat liberorum est, liceat istis
 modo frui
 Deos precamur, quando te frui
 haud licet.
 345 Nec finietur luctus hic spatio
 annuo:
 Sed omne in ævum, quod su-
 pererit dehinc mihi,
 Lugebo, matrem, quæ pepe-
 rit, odio, ac patrem
 Habebo, amici quando verbo,
 non re erant.
 Tibi ego salutem debeo, quæ
 pro mea
 350 Anima dedisti quod homini est
 carissimum.
 Non jure, tali quando privor
 conjugè,
 Dura inter ævum transigam su-
 spira?
 Nec cœtus aut æqualium con-
 vivia
 Post me juvabunt: nec coronæ
 florea,
 355 Cantusve dulces: nostra nec ci-
 tharam manus
 Dehinc tanget unquam, nec
 Libyſſæ ad tibiæ
 Sonos canoros animus oblecta-
 bitur:
 Nam cuncta vitæ tu abstulisti
 gaudia.
 Quin & periti dextera artificis
 tua
 360 In lecto imago ficta collocabi-
 tur.
 Amplectar illam manibus, illi
 procidens
 Tuum vocabo nomen, ulnis
 conjugem
 Caram tenere, non tenens, fin-
 gam tamen.
 Est ea voluptas frigida: at mo-
 lestiam
 365 Animi levabit. Umbra me per
 sœmnia

Utinam

Utinam reversa oblectet. ET-
 IAM lurida
 Sub nocte amicos suave vultus
 cernere,
 Quocunque sese in tempore of-
 ferent. Mihi
 Si lingua adesset Orphei, &
 blandum melos,
 370 Furvæ canendo pectus ut Pro-
 serpinæ
 Duri vel Orci flecterem, ac re-
 ducerem
 Te, promptus irem: centiceps
 nec me canis,
 Nec qui silentes portitor ma-
 nes vehit,
 Prohiberet, alium viva per
 me denuo
 375 Donec videres lumen. Illic
 mortua
 Nunc præstolare, donec illuc
 mortuum
 Me fata mittent, ac domum
 ambobus para,
 Una ut habitemus. Nam sepul-
 chro corpora
 Uno imperabo collocari, & con-
 feri
 380 Lateri latus te propter exten-
 sum meum:
 Nec ipsa mors me poterit abs-
 te avellere,
 Quæ sola nobis usque fida in-
 venta sis.
 CHO. Mœrore digna est: ita-
 que luctus particeps
 Hujus ero, amicum velut ami-
 co convenit.
 385 ALC. Ipsi hæc loquentem,
 filii, audistis patrem.
 Nullam deinceps spondet aliam

I Ipsi hæc loquentem] Recentiores libri
 Ipsa, male: Euripid.

conjugem
 Sibi fore, nec me luce cassam
 negliget.
 ADM. Nunc assevero id, at-
 que perfectum dabo;
 AL. Cape pignus horum de mea
 pueros manu.
 390 AD. Accipio carum pignus e-
 cara manu.
 AL. His tu puellis mater esto
 meo loco.
 AD. Te morte rapta cogit id
 necessitas.
 AL. Intereo, nati, par fuit
 quum vivere.
 AD. Quænam futura est vita
 mihi superstiti?
 395 AL. Te mitigabit temporis lon-
 ginitas:
 Qui periit autem, in posterum
 jam fit nihil.
 AD. Duc, duc me ad Orcum
 per Deos tecum simul.
 AL. In morte nostra sat super-
 que cladis est.
 AD. Sors sæva, quali viduor
 abs te conjuge?
 400 AL. At at, tenebræ jamjam
 oboriuntur oculis.
 AD. Perii profecto, si modo
 abs te deseror.
 AL. Nil me putaris jam, velut
 nusquam forem.
 AD. Attolle vultus, liberos
 neu deferas.
 AL. Non sponte certè, sed va-
 lete, liberi.
 405 AD. Oculos ad illos tolle, tolle
 & aspice.
 AL. Sum nulla posthac. AD.
 Quid agis? ita me deferis?
 AL. Va-

Ω παῖδες, αὐτοὶ δὲ τὰδ' ἰσχυρόντι
 Πατὴρ λέγοντι

AL. Valeto. *AD.* Miseris heu
 pereō miser modis!
CHO. Periiit, nec usquam est
 uxor Admeti amplius
EUM. Hei mihi misero, periiit
 mater!
 410 O pater, adiit manes! neque
 jam
 Dulci fruitur lumine Solis.
 Me deseruit, me orbum, in-
 felix.
 Languidulos cerne oculos, ri-
 gidas
 Cerne manus. O genitrix audi,
 415 Audi genitrix! ego te appello,
 Tua proclivis ad oscula pullus.
AD. Nil audientem, nil viden-
 tem affare: ego,
 Vosque ambo sæva clade per-
 culsi sumus.
EU. Puer, o genitor, matre
 orbatus,
 420 Solus deseror! o me miseris
 Pressum ærumnis, teque foro-
 rem,
 Quam premit eadem fors! o
 genitor,
 Infrugiferos, infrugiferos
 Thalamos nactus es! haud teti-
 gisti
 425 Hac cum conjugē claustra fe-
 nectæ:
 Prius crepta est; te pereunte,
 Genitrix, pariter domus everfa
 est.
CHO. Admete, clades has ne-
 cesse est perpeti:
 Nec primus es, nec ultimus
 mortalium
 430 Uxore viduatus proba. Atque
 id cogira
 Nos uniuersos esse morti obno-
 xios.
AD. Scio; nec ista me repen-

te perculit
Ærumna: pridem præscius ma-
 lo premor.
 Sed efferendæ funus huic pa-
 rabitur:
 435 Adeste, & alternante planctu
 lugubri
 Date iusta. Diti dicite impla-
 cabili
Pæana. Sceptris Thessalum
 quisquis meis
 Paret, mulieris hujus ergo pu-
 blice
 Lugere jubeo rasili tonfos co-
 ma,
 440 Pulloque amictu. Quadrijugos-
 que jungite
Currus: superbam sonipedum e
 collo jubam
Tondete ferro: tibiæ nusquam
 sonus
 • Strepat per urbem, vel suavi-
 loquæ lyræ,
 Bis Luna senos donec orbis im-
 pleat.
 445 Nam neque cadaver hoc sepe-
 liam carius
 Ullum, nec in me paribus offi-
 ciis; neque
 Honoribus eam prosequi dignis
 queam,
 Quæ me redemit sola morte vi-
 caria.
CHO. O Pelix mihi nata, vale,
 450 Quæ Orci habitas sine Sole do-
 mos.
 At sciat arbiter hoc Stygius
 Nigricomans Deus, atque se-
 nex
 Portitor exanimem populum
 Qui vehit, & subigit residens
 455 Puppe ratem celerem, mulier
 Optima longe Acherontis a-
 quas,

Optima

- Optima fœmina transvehitur
Rate biscalma.
Pieridum tu carmen alumnis
460 Decantabere diu, montigena
Te testudine septem nervis
Resonante canent, ac sine ci-
thara
Memores repetent carmine lau-
des,
Quam redeuntis circulus anni
465 Mensẽm Spartæ Carneium ite-
rat,
Lunaque pernox vere benigno
Pleno pernitet orbe decora,
Inque beatis divitis agri
Decantabere semper Athenis.
470 Tales mors tua sufficit hymnos
Vatibus. O revocare liceret
Si te superas rursus ad auras
E tenebrosis sedibus Orçi,
E Cocyti fluctibus, alno
475 E fluminea, quæ vehit um-
bras.
Tu fœminei gloria sexus,
Sola reperta es conjugis Orco
Quæ mutata anima animam eri-
peres.
Terra levis tibi sit super ossa.
480 Quod si tædis vir tuus aliis
Captus erit, mihi jure invisus
Natisque tuis deget, quando
Nec tua mater, nec qui genuit
Te senior pater, abdere vellent
485 Pro nato sua corpora terra,
Nec servarint, etsi seris
Candida sparsi tempora canis.
At tu primo in flore juventæ
Juvenis redimens fata mariti
490 Deferis auras. O mihi talem
Vitæ sociam Dii date sponsam;
Quæ jucundum transigat ævum
Mecum: at vitæ cognita pau-
cis
Est mortalibus ista voluptas.
495 HER. Cives Pheræam qui co-
litis urbem, an domi est
Admetus? CHO. Intus est Phe-
retis filius.
At quæ te ad urbem causâ ade-
git Theffalam,
Hospes Pheræas advenires ut
domos?
H. Obeo laborem Eurythœ
Tirynthio.
500 C. Quo tendis? error quis va-
gabundum trahit?
H. Diomedis ut Thracis qua-
drigas huc agam.
C. Qui poteris? hospes an ve-
tus forsân tibi est?
H. Minime, nec unquam Bi-
stonum attigi solum.
C. Potiare ut illis, ferro oportet
cernere.
505 H. Sed nec labores refugere,
ut velim, licet.
C. Casû redibis rege, vel cæ-
sus cades.
H. Discrimen istud non adeo
nunc primitus.
C. Quid promovebis, domi-
num ubi deviceris?
H. Captos tyranno tradam equos
Tirynthio.
510 C. Frenare captos alter haud
facilis labor.

H. An

1 Mensẽm Carneium] Gr. Μὴν Καρνίου, mensis apud Lacedæmonios nomen, sic dicti a Καρνίῳ festis Apollinis eo mense celebratis. Meminit ejus mensis præter Euripidem Thucidydes lib. V. & Plutar-

Tom. II.

chus in Nicia, ubi eum dicit eundem esse qui Atheniensibus Μεταγυριστὴν appellatur. quem Augusto nostro respondere vult Petavius, lib. I. cap. 12.

E e e e

- H.* An forte flammæ evomunt e naribus?
- C.* Avidis virorum membra laniant dentibus.
- H.* Memoras ferarum, non equorum pabulum.
- C.* Præsepe tabo sordidum intuebere.
- 515 *H.* Quo patre jactat educator se editum?
- C.* Marte, & opulentam frenat armis Thraciam.
- H.* Fatis laborem debitum agnosco meis,
- Per aspra semper quæ petunt sublimia.
- C.* Cum Marte natis optimum fuerat manum
- 520 Non contulisse, primitus Lycaone,
- Ac deinde Cygno: tertius porro hic mihi
- Cum domino equisque exhauriendus est labor.
- Mortalium sed nullus intuebitur
- Hostis paventem dexteram Alcmena fatum.
- 525 *C.* Atqui ipse dominus hujus Admetus soli
- Huc tecta linquens dirigit recta gradum.
- AD.* Jove nate salve, Persei clarum genus.
- H.* Admete salve, rector in clypeo Theſſalum.
- A.* Utinam! Benevolum te mihi certo scio.
- 530 *H.* Tonſura vero quid ſibi hæc vult lugubris?
- A.* Hodie cadaver efferendum eſt hinc mihi.
- H.* Avertat iſtud fors malum a natis tuis.
- A.* Vivunt creati liberi de me domi.
- H.* Maturus annis forte genitor occidit?
- 535 *A.* Et ille ſuperat atque mater, Hercules.
- H.* An igitur uxor periit Alceſtis tua?
- A.* De uxore nobis fermo ſeſe offert duplex.
- H.* Fatone functam dicis? an ſuperat adhuc?
- A.* Obiit, nec obiit: meque luctu conficit.
- 540 *H.* Perplexus es, juxta atque pridem intelligo.
- A.* Fatine noſtri quæ premat neceſſitas?
- H.* Pollicita mortem nempe pro te occumbere.
- A.* Si pepigit iſtud, quomodo hanc vivam putas?
- H.* Lugendo clades interim ne præveni.
- 545 *A.* Cui mors propinqua eſt, jam periſſe illum puto:
- Qui periit autem, jure nuſquam dixeris.
- H.* Non eſſe, & eſſe diſcrepant longiſſime.
- A.* Sic tibi videtur, Hercules; aliter mihi.

H. Quid

I Cum Marte natis optimum fuerat manum Non contulisse] His plane contrarius Euripides,

^H καὶ με πατρὶς, οἷς Ἄρης ἰσχυράτο, Μάχην συνάψαι. — — —

Fefellisse Buchananum videtur prava ejus

seculi Editio, in qua forte *μὲ* pro *με* legabatur: Quamobrem, si fas esset, sic totam sententiam resingerem,

Cum Marte natis nempe oportuit manum Me contulisse — — —

- H.* Quid ergo luges? quisnam amicorum occidit?
- 550 *A.* Mulier. Mulieris mentio facta est modo.
- H.* Aliena, vobis an propinqua sanguine?
- A.* Aliena, quamvis juncta necessitudine.
- H.* Quinam ergo vitam finit domi tuæ?
- A.* Hic educata est orba patre mortuo.
- 555 *H.* Utinam dolore comperissem liberum:
- A.* Exspecto quorsum tendat ista oratio.
- H.* Alterius hospes hospitis domum petam.
- A.* Bona verba: facinus istud avertat Deus.
- H.* Ingrata lugenti hospitis præsentia est.
- 560 *A.* Ingredere tu ædes, mortui sint mortui.
- H.* Hospiti epulari turpe funesta in domo.
- A.* Ducam seorsum te hospitum ad cœnacula.
- H.* Sine abire, inibis gratiam a me maximam.
- A.* Minime: nec alios hospes accedes lares.
- 565 *H.* Heus tu, præito, reclude posticum ædium:
- Jube atrienses apparare largiter Hospitibus epulas. Limen autem claudite,
Quod medium ab aula separat cœnacula.
Non est decorum luctus ut convivio
- 570 *H.* Obstrepant, & aures hospitum offendat dolor.
- CHO.* Admete, quid agis? tan-

- ta quum te calamitas Premat, recipies hospites? ita desipis?
- AD.* Atqui domo illum si expulissim & mœnibus Hospitii egentem, an id probares? neutiquam.
- 575 *Minus* hospitalis, non minus miser forem.
Ad calamitates illud etiam accederet,
Ut hospitum hostis mea vocaretur domus.
Nunc hospitem illum habeborursus optimum.
Siticulosum quando ad Argos venero.
- 580 *C.* Cur ergo, amicus siquidem is est, uti tu ais,
Hunc esse passus nescium ærumnæ es tuæ?
A. Siquidem ille nostrum scisset infortunium,
Nunquam subisset atrium domus meæ.
*At facere stulte me ille forsitan rebitur,
- 585 *Nec hæc* probabit. Mea sed aula haud hospites
Huc ventitantes scit repellere turpiter.
C. O viri hospita liberi
Semper atria, quæ incola
Se dignatus Apollo
- 590 *Est Phœbus* citharæ sciens.
Nec Deum puduit domus
Hujus lanigeros greges
Curvis pascere vallibus:
Et per prata virentia
- 595 *Pastoralia* carmina
Blanda pangere fistula.
Quin & versicolorum
Lyncum turba suavibus
Emollita modis, gregi

600 Junxit intrepido latus.
Armentumque leonum
Venit fulvicomantum
Ex Othry nemoroso.
Ad tuæ strepitum lyræ
605 Applausit maculosus
Pictorum hinnuleum chorus,
Pernici pede deferens
Abietum alticomum nemus,
Docto carmine concitus.
610 Ergo tu pecoris domum
Fertilissimam colis
Limpidum propter lacum
Boebia, arvi & jugera:
Et patentibus foli
615 Terminos convallibus,
Qua jubar Solis cadens
Nube currus induit,
Ad Molossos pertinet,
Et freta Ægæi maris,
620 Æstiosa & littora
Celsum ad usque Pelion.
Nunc apertis ædibus
Humidis fletu genis
Hospitem recipit tamen,
625 Conjugis modo mortuæ
Flens adhuc funus recens.
Nam pudori pronus est
Candor ingenuus, neque
Ulla pars sapientiæ
630 Abest, quum probitas adest.
Et mentem bona spes habet,
Successura homini pio
Omnia recte.
AD. Cives Pheræi qui hic adestis sedulo,
635 Famuli cadaver rite compostum
ad rogam
Sublime portant, ac sepulchri
ad aggerem.
At vos supremam prodeuntem
jam viam
De more defunctam ultimum
alloquamini.

CHO. Atqui senili cerno genitorem gradu
640 Huc se ferentem, conjugii & mundum tuæ
Portare famulos manibus donaria.
PHE. Mœroris adsum particeps, fili, tui.
Proba & pudica sane es orbis conjugæ.
Sed ista quamvis dura perpeffu, tamen
645 Feras necesse est. Accipe hunc mundum, ac humi
Una reconde. Honore corpus prosequi
Illius æquum est, quæ prior pro te mori
Sustinuit: ac ne sobolis orbis degerem
Tristem senectam & luctuosam te sine,
650 Perfecit una: cæterisque fœminis
Tam illustre facinus ausa peperit gloriam.
O sospitatrix filii, quæ mortuos
Nos suscitasti, jam vale. Ac manes tibi
Placidos bonosque sub Achæronte imo precor.
655 *TALES* hominibus utiles tædas reor,
Aut vincla nunquam nosse conjugalia.
AD. Nec has rogatu nostro ad inferias ades.
Præfens amicum nec mihi in numero es, neque
Hunc induetur illa mundum, aut indiga
660 Rerum tuarum sepelietur. Tum æquius

- Dolere fuerat, fata quum me
tollerent.
An qui stetisti tum eminus, qui-
que alteram
Senex puellam siveris pro te 685
mori,
Illacrymabis funeri huic? Nec
mihi pater
665 Verus fuisti, nec peperit ea me
parens,
Falso parentem quæ meam se
diçtitat:
Sed stirpe servili editum in lu-
cem tua
Me admovit uxor uberi furtim 690
suo:
Et tu quis esses prodidit peri-
culum.
670 Nam nec patrem te existimo
vere meum:
Aut si es, pavore nemo te mor-
taliū
Superat inerti, qui supremo in
lumine
Vitæ, senecta languidus, nec 695
volueris,
Nec fueris ausus emori pro fi-
lio.
675 Sed has mulierem hanc exteram
in se sumere
Partes tulistis, quam genitri-
cem & patrem
Solam vocare jure possum æ-
quissimo.
At te facinoris tam decori glo-
ria 700
Ingens manebat, filium super-
stitem
680 Si morte genitor liberavisses
tua,
Quum posset ævi reliquus haud
longus tibi
Restare cursus. Quod superer-
rat temporis,
- Mecum ista vivo viva consene-
sceret,
Tædis nec orbus macerarer lu-
ctibus.
685 At tu, beata vita quicquid par-
turit
Fructus, tulisti: scepra qui flo-
rentibus
Tegueris annis, meque regni
filium
Hæredem habueris, orbus ut
ne liberis
Vacuam alienis dissipandam lin-
queres
690 Domum. Nec illud dixeris, te
a filio
Prodi, senectam quod tuam
contemserit,
Ut qui reveritus semper unus
maxime
Te sim. Rependis gratiam hanc
contra mihi
Cum matre genitor: sed nec
alios liberos
695 Dehinc gignere potes, qui se-
nectutem tuam
Alant & ornent. Neque enim
humabere hac manu.
Etenim quod ad te pertinet,
sum mortuus
Jamdudum. At alium si salutis
vindicem
Sum nactus, atque intueor ejus
munere
700 Hoc lumen almum, me illius
natum puto,
Vicesque senii huic educandi
debeo.
VANE profecto postulant se-
nes mori,
Et de senecta longiore expostu-
lant:
Si mors propinquet, nemo jam
cupit mori,
E e e e 3 705 Ne-

705 Nemo senectam queritur amplius gravem.

CH. Absque his malorum jam fat est. Quiescite:

Nec tu paternam, nate, bilem exaspera.

PH. O nate, probris quem lacessis arrogans?

Venalumne de grege, aut Lydum, aut Phryga,

710 An Thessalum me Thessalo nescis patre,

Planeque stirpe generis ingenui fatum?

Nimis insolenter contumeliosus es:

Et verba juvenis in patrem petulantia

Jactas. At isthic haud procax gratis eris.

715 Dominus familiæ te edidi ut fores meæ:

Deinde educavi; non prior ut exstinguerer.

Nec hanc habemus traditam a majoribus

Legem, ut parentes morte fervent liberos:

Nec Grajus hic mos. Sive felix, seu miser,

720 Tibi natus uni es. Cuncta ego officia patris

Tibi cumulate præstiti: late imperas

Populis; & agri fusa late jugera,

Quæ mihi reliquit genitor, hæc linquam tibi.

Qua fraudo te in re? quamve facio injuriam?

725 Ne morere pro alio, nec ego pro te. Cernere

Tibi dulce lucem est, dulce patri itidem puta.

Nam reputo mecum; quot manendum sæcula

Sit inter umbras; quam brevibus angustiis

Sint clausa vitæ spatia, sed blanda tamen.

730 At tu reculas impudenter emori,

Ultraque fato destinatum terminum

Uxore cæsa vivis: ac redarguis

Dein me pavoris, fœmina, timidissime,

Inferior ipse, quæ tuam juvenis vicem

735 Formose functa periit. At enim callide

Rationem inisti, qua perenne viveres,

Si ut quamque nactus conjugem sis, ne mori

Pro te recuset, persuadere poteris.

Dein ipse timidus impetis conviciis,

740 Qui facere renuant hæc, amicos: heus tace,

Tecumque reputa, vita ceu dulcis tibi est,

Dulcem esse cunctis. Si ingeras opprobria,

Haud falsa rursus, & plura forsan audies.

CH. Jam fit malorum superiorum accessio:

745 Senex, omitte exasperare filium.

AD. Ceu me loquuto cuncta prome: veritas

Si

Si audita te urit, abstinendum
injuria.

PH. Pro te fuisset gravius erratum mori.

AD. Nil ergo refert juvenis obeat an senex?

750 PH. Una anima oportet, non duabus vivere.

AD. Quin vive, secula donec antecās Jovis.

PH. Sic immerentes hem parentes devoves?

AD. Te nempe vitæ longioris amor tenet.

PH. At pro te, opinor, hoc cadaver efferunt.

755 AD. Quod te pavoris arguit, timidissime.

PH. Pro me perisse hanc haud, opinor, dixeris.

AD. Utinam aliquando tibi opus opera sit mea.

PH. Sæpe esto conjux, efferas ut plurimas.

AD. Tibi hoc pudendum, qui recusaris mori.

760 PH. Suave lumen hoc, suave cernere.

AD. Ignavus animi es, nec viri quicquam tenes.

PH. Non funus effers lætus ac ridens senis.

AD. Utcunque moriere, moriere inglorius.

PH. Audire male post fata non curæ est mihi.

765 AD. Ohe, senectus plena ut impudentiæ est!

PH. Haud impudens hæc, illa

sed stolidia fuit.

AD. Abi, atque humare me cadaver hoc sine.

PH. Abeo: ipse humabis, quippe qui ipse occideris.

At tu propinquis conjugis pœnas dabis.

770 Posthac Acastum nemo censebit virum,

Germanæ inultam si ferat tacitus necem.

AD. Nunc apage tuque & uxor orbi liberum

Vivente nato: digni ut eslis, carpite

Miseram senectam; nec eadem mecum domys

775 Vos capiet. Ite. Patrium præconio

Siquidem liceret tibi larem interdicerem,

Nihil moratus hunc tibi interdicerem.

At nos (ferendum quippe præsens est malum)

Eamus ignem mortuæ supponere.

780 CHO. Fortibus, o miserabilis, ausis

O generosa, atque optima longe,

Salve! Sit tibi bonus ac placidus

Atlantiades, Plutoque facilis Te suscipiat. Si qua bonorum

785 Illic præmia, cum Persephone

Vitæ fructus carpe bene actæ.

S E R.

1 Si qua bonorum Illic præmia] Elzev. legitur: utrumque male: lectionem enim nostram adstruit ipse Euripides, 1628 & 1676., Westf. Lond. bonarum. Iisdem etiam ut & Vascos. Steph. Basil. Commel. Sanctand. pro illic illuc

legitur: utrumque male: lectionem enim nostram adstruit ipse Euripides,

— in di ti κακῆν
πλὴν ἐς ἀγαθῆν —

- SER.* Plerosque memini plurimarum gentium
 Domoque & epulis hic ab Admeto hospites
 Olim receptos: hospite isto at nequior
 790 Se in hos penates nullus unquam contulit.
 Funesta primum tecta non exhorruit
 Intrare, luctu squalidum cernens herum.
 Dein fortuitos apparatus insolens
 Non consulebat, clade perspecta, boni.
 795 Si quid deesset, immodeste clamitans,
 Id flagitabat. Cymbium & manibus capax
 Tollens, meraco ingurgitat se sanguine
 Nigræ parentis, usque dum affusa undique
 Calfecit artus flamma, vino exæstuaris.
 800 Deinde impeditus fronde myrtea comam,
 Agreste latrat: dissonos licet sonos
 Audire pariter. Ille securus animi
 In clade nostra cantitat: nos autem heram
 Lacrymis profusis flemus optimam: haud tamen
 805 Spectante, fletu commadescimus, hospite,
 Quando ita voluntas fert herilis. Interim
 Ego peregrinum hunc excipio dapibus domi,
 Furem scelestum & impium fiscarium.
- Effertur illa, funeri nec prodii
 810 Comes, manuve nuda planxipectora,
 Dominamve luxi, quæ parens fuerat mihi
 Servisque cunctis, quæ mariti mollibus
 Frangebat iras vocibus, mille & malis
 Nos eruebat. Itaque jure hunc odero,
 815 Qui tecta subiit in calamitate, hospitem.
HER. Heus tu, severum cur tuere ac tetricum?
HAUD esse torvo erga hospites vultu decet
 Servum, sed animo excipere læto comiter.
 Tu domino amicum suscipis supercilii
 820 Severitate tristi & ore turbido, Intentus animum cladis in luctum exteræ.
 Accede propius huc, uti sapientior
 Reddare. Nostri lege qua mortalia
 Natura genuit? haud opinor: unde enim
 825 Id nosse posses servus? at de me accipe:
MORI necesse est omnibus mortalibus:
 Nec ullus hominum novit an sit crastinæ
 Visurus ortum lucis: etenim lubrica
 Fortuna cæcas temperat rerum vices,
 830 Quæ nec doceri aut arte comprehendiqueant.
 Hæc doctus ex me, genium age exhilara: bibe.

Quod-

Quodcunque vitæ singuli afferunt dies,
 Id crede nostrum; sortis esse cætera.
 Præterea hominibus cœlitum suavissimam
 835 Longe Dionem cole: benigna etenim Dea est.
 Hæc alia omitte, & mihi momententi obtempera:
 Siquidem videntur vera quæ tibi consulo.
 Atque adeo, opinor, exsolutus his malis,
 Comamque vinctus flore nobiscum bibes
 840 Istius inanis liber ægritudinis.
 Nec dubito quin si proluat semel scyphus
 Inversus hic te, ex vultuoso & tetrico
 Effinget alium. Quando mortales sumus,
 Ex usu opinor sapere nos mortalia.
 845 Nam tetricorum & tristium ærumna potius
 Quam vita, vita me putanda est iudice.
 SER. Hæc scimus. Atqui familiæ præsens status
 Nihil habet aptum risui & conviviis.
 H. Mulieris obitum ne exteræ supra modum
 850 Desse: familiæ quando salvi sunt heri.

S. Salvi? fugit te quanta clades nos premit?
 H. Nisi forte dominus me fefellerit tuus.
 S. Nimis ille, nimis est hospitalis omnibus.
 H. Minime: nec ad eum funus externum attinet.
 855 S. Nimis hoc profecto familiare funus est
 H. Fors me malorum quippiam celaverit.
 S. Perge esse lætus: nos heri tangant mala.
 H. Hic sermo luctus exteræ haud exordium est.
 S. Nec tibi epulanti moestitudinem afferam:
 860 H. Injuriam tuli haud ferendam ab hospite.
 S. Alieno adisti hanc, hospes, aulam in tempore.
 Nam luctuosa cuncta cernis, rasile
 Caput & amictum lugubrem.
 H. Num liberum
 Decessit aliquis, an gravis senio pater?
 865 S. Exstincta conjux, hospes, Admeti occidit.
 H. Quid ais? deinde me recipit hospitem?
 S. Suis pudebat te repellere ab ædibus.
 H. O quali es orbus, o miserrime conjuge!
 S. Quæ clade eadem pariter omnes perdidit.

870 H.

1 Nos heri tangant mala] Forte tangunt. Euripid.
 — ἡμῖν δὲ δεσποτῶν μέλει κακὰ.
 2 Hic sermo luctus exteræ haud exordium est] Luctus exteræ, i. e. luctus ob exteram
 Tom. II.

fæminam, dura videtur locutio: forte exteri Buchananus scripserit: id enim ad Euripidis sententiam propius videtur accedere,
 'ὄδ' ἢ θυραίων πημάτων ἀρχὴ λογῶ.
 F f f f

870 *H.* Quin sentiebam id uda cernens lumina,
 Tristemque vultum, rasilemque verticem.
 Tamen exterum illi funus esse credidi:
 Ac vi coactus hanc subivi januam:
 Atque in statu isto turbido rerum bibi,
 875 Et hospitalis hominis assedi in domo
 Conviva demens flore vinctus tempora.
 Sed culpa, qui non indicaveris, tua est,
 Ærumna tanta quum familiæ incumberet:
 Sed ubinam humatur? qua profectus reperiam?
 880 *S.* Larissæ ad alta nobilis qua mœnia
 Recta itur, urbis ante portam protinus
 Tumulum videbis artifice factum manu.
H. O anime, corque exercitum molestiis,
 Ostende qualem Electryonis filia
 885 Alcmena sobolem procreavit te Jovi!
 Subtrahere fato fœminam extinctam est opus,
 Suosque rursus ad penates ducere
 Alcestin, Admeto ut rependam gratiam.
 Ibo, & nigrantis squalido ferrugine
 890 Stole tyrannino manium insidias dabo.
 Atque illum, opinor, deprehendam ad aggerem

Tumuli bibentem victimarum sanguinem.
 Quod si e latebris clanculum irruens eum
 Prendam, & lacertis strinxero circumdatis,
 895 Utcunq̄ue latera verset, eripiet mihi
 Hunc nemo, donec conjugem Admeti auferam.
 Sin aucupantem hæc præda me fefellerit,
 Nec ad cruoris adsit haustus, inferum
 Reges adibo & regna Solis nefcia,
 900 Poscamque, nec non impetraturum reor,
 Alcestin, ut eam conjugem tradam in manum,
 Qui me recepit hospitem, nec reppulit,
 Quamvis acerbo sauciatus vulnere,
 Animo, sed alto id me reveritus abdidit.
 905 Quis Thessalum est in hospites benignior,
 Grajumvè? certe fordido non dixerit,
 Generosus animi quum sit, beneficium datum.
AD. Heu mœstum aditum, tristem aspectum.
 Vidui tecti. Quo feror? ubi sum?
 910 Quid loquar? aut quid taceam?
 Qui peream? O me misero fato Genitum! functus morte beatos
 Duco, his gratulor, hos amo, cum illis
 Degere dehinc libet: haud libet auras

- 915 Cernere superas, haud juvat
almæ
Dehinc vestigia figere terræ.
Obside tali despoliatum
Mors me sævo pignerat Orco.
CHO. Subi, subi tenebras
- 920 Tecti: subi: tulisti
Digna lacrymis: tulisti
Calamitatem lugubrem.
Conditos nil lacrymæ
Conjugis manes juvant.
- 925 AD. Hoc, hoc, verbo vulne-
ra renovas.
QUÆ magis homini est aspra
calamitas
Quam spoliari conjuge fida?
Utinam tædæ thalamiq̄ue ex-
fors
Socia haud ulli tecta habitas-
sem.
- 930 Lectos vacuos conjuge, & cr-
bam
Sobolis vitam duco beatam.
Unam in vitam impendere cu-
ras.
Est moderati sarcina luctus:
At languentia pignora mor-
bo, &
- 935 Deformati funere thalami,
Intolerandi est cumulus luctus:
Præsertim, quum conjugis or-
bam &
Sobolis liceat ducere vitam.
CHO. Sors, fors ineluctabilis
- 940 Premit, nec ullus lacrymis
Modus est. Acerba fers, ta-
men
Perfer: etenim nec conjuge
Tu primus orbus es: alios
Mortalium alia calamitas
- 945 Dolore sævo conficit.

- AD. Longi o luctus, o ami-
corum
Desideria luce carentum!
Cur vetuisti me præcipitem
Triste sepulchri mittere in an-
trum,
- 950 Et cum conjuge fida pariter
Tumuli unius mole recõdi?
Accepisset geminas pro una
Animas Pluto, transq̄ue fre-
tassent
Duo fidissima pectora pariter
- 955 Stygias undas.
CHO. Mihi vir quidam sangui-
ne junctus
Puerum amisit lacrymis dignum,
Solam generis spem, moderate
Tamen ærumnam hanc pertu-
lit, etsi
- 960 Orbus sobolis vertice cano
Et præcipiti languidus ævo.
AD. O mutati facies tecti!
Quinam ingrediar, quinam ha-
bitabo
Versis fatis? hei mihi! quan-
tum
- 965 Distat ab illa domus hæc, o-
lim
Quam Peliacæ lumine tædæ,
Et festis ululatum hymenæis
Ingrediebar dexteræ inhærens
Caræ conjugis, ac multifono
- 970 Convivarum strepitu a tergo,
Qui beatos dicerent
Meque & illam mortuam:
Quippe utrosque nobiles,
Et utrinque ex optimis
- 975 Editos majoribus
Conjugali vinculo
Copulatos. At modo
Nuptialis carminis

Luctus

1 Homini est aspra]. Recentiores omnes
(præter Edimb. 1677) hominis; quod æ-

gre sensus, Anapæsticorum leges multo
minus patiuntur.

- Luctus occupat locum:
 980 Proque candidis peplis
 Pulla vestis ad toros
 Me reducit cœlibes.
CHO. Mali inexperto tibi fortunæ
 Dolor hic cursum rupit amicæ.
 985 At servasti vitam animamque:
 Mortua conjux liquit amantem.
 Quæ nova mentem turbat imago?
 Multos conjuge mors orbavit,
 Solvens focii fœdera lecti.
 990 *AD.* Et si aliter aliis visum, amici,
 conjugis
 Feliciorem duco quam sortem meam:
 Erepta namque plurimis molestiis,
 Cum laude summa: triste nil dehinc sentiet.
 At ego, perisse quem fuerat æquum, meo
 995 Fato superstes vitam agam illætabilem:
 Quod adeo jam nunc sentio.
 Nam qui domum
 Subire potero hanc? quem alloquar?
 Cujus fruam sermone?
 Mentem quo domi oblectem?
 Gradum quo vertam?
 Ubique solitudo in ædibus
 1000 Mœrore mentem conficit, quum conjugis
 Vacuum cubile cerno, quum vacuum throni
 Sedem relictam, & squalidum
- situ solum.
 Circaque genua procidentes liberi
 Descent, parentem lacrymantem: servi heras
 1005 Sese queruntur destitutos optima.
 Atque is domi rerum est status mihi: at foris
 Me Thessalorum nuptiæ, me fœminis
 Cœtus frequentes enecabunt, different.
 Dolore miserum uxoris æquales meæ:
 1010 Quas quo intuebor ore? Tum si quis male
 Animatus in me est, solvet oralibus:
 En quem cupidò fœda vitæ detinet,
 Metusque mortis, qui redemit conjugis
 Se morte ab Orco ignavus: ac vir postea
 1015 Sibi videtur. Tum parentes proprios
 Infensus odit, ipse non ausus mori.
 Hic rumor inter improbos me differet.
 Ecquam ergo vita mihi voluptatem feret,
 Quem fama lacerat, & calamitas obruit?
 1020 *CHO.* EGO ignota profano
 Per compendia vulgo
 Musarum comes ivi:
 Et sermonibus aurem

Doctis

¶ *Ecquam e. v. m. voluptatem feret*] *Ventiliosiores* editi, excepto *Steph. Ecquem.* At quamvis apud *Comicos* quis pronomen ejusque nonnulla composita fœmi-

nina reperiantur, mihi tamen eos hic imitari voluisse *Buchananum* nequaquam fit verisimile.

Doctis applicui meam
 1025 Non raro. At ¹ remedi genus
 Nondum ullum reperi, cui
 Cedat dura necessitas.
 Hanc contra medicamina
 Docti nec dedit Orphei
 1030 Thressis in tabulis manus:
 Nec cum Asclepiadis pater
 Phœbus pharmaca proderet,
 Ut mortalibus ægris
 Morbo membra levarent,
 1035 Hanc adversus opem tulit.
 Solas hujus ad aras
 Non est ire Deæ, neque
 Ad simulacra: nec ulla
 Est placabilis hostia.
 1040 O diva, o, violentior
 Ad me ne solito veni!
 Nam tu consiliis comes.
 Quicquid Juppiter annuit,
 Certum ducis ad exitum:
 1045 Tu dextra facili domas
 Duri robora ferri,
 Nec factum tibi mentis
 Infrenem cohibet pudor:
 Et dextræ infragili suæ
 1050 Vinclo te implicuit Dea.
 Perfer: nam neque fato
 Functos æthereas trahes
 Flendo rursus ad auras.
 Mors etiam notha pignora
 1055 Divum falce metit sua.
 Dum nobiscum erat omnibus
 Cara, & mortua cara erit.
 Tu lecti tibi comparem
 Supra omnes generosam es
 1060 Sortitus. Neque conjugis
 Bustum ullus numeret tuæ
 Inter funereas specus,

Aggere quæ tumuli premunt
 Vita functa cadavera:
 1065 Divinis sed honoribus
 Æquet relligio hospitem
 Manes. Atque aliquis via
 Flectens dixerit olim:
 Hæc moriendo viri sui
 1070 Vitam sponte redemit:
 Nunc auget numerum Deum.
 Salve o sancta: ope sospita
 Nos præsens. Ita votis
 Illam atque ² ominibus bonis
 1075 Longum posteritas colet.
 Sed visa fallunt me, nisi Alc-
 mena satus,
 Admete, ad ædes dirigit gres-
 sum tuas.
 HER. Admete, amicos libere
 eloqui decet,
 Nec in recessu pectoris silen-
 tio
 1080 Abdere quod ægre est: amici
 haberes me ut loco,
 Dignus videbar, clade quum
 in tuâ afforem:
 At tu propinquo conjugis jam
 funere
 Non indicato, me recepisti
 hospitem,
 Ceu cura premeret te doloris
 exteri.
 1085 At ego coronis tempora evin-
 ctus, Deis
 Libavi apud te in lugubri læ-
 tus domo.
 Irascor equidem, irascor hac
 injuria
 Affectus abs te; sed tuis jam
 lætibus.

Acer-

¹ Remedi] Ita legendum, non (quod omnes libri habent) *remedii*, carminis ratio requirit.

² Ominibus bonis] Perperam libris o-

mnibus (præter Vascol. & Steph) *omni-*
bus scriptum est. Vide quæ nos supra ad
 Baptist. p. 252. NUN C. v. 1345.

- Acerbitatis nolo quicquam ap-
ponere.
- 1090 Caussamque, cur huc sum re-
versus, denuo
Narrabo: mulierem interim
hanc serva mihi,
Dum rege cæso-Bistonum huc
redux agam
Thracæ quadrijugos. Sin, quod
absit, accidat,
(Nam me ut reducant sospitem
precor Deos)
- 1095 Hanc dono dicoque familiæ an-
cillam tuæ,
Quæ parta nobis est labore ma-
ximo.
Proposita namque publico in
certamine
Sudore digna deprehendi præ-
mia,
Unde hanc reporto victor: e
certamine
- 1100 Levioꝛe munus erant equi vi-
ctoribus:
Majora sed qui vicerant, ut cæ-
stibus
Luctave fortes, dona refere-
bant boum
Armenta: post hæc ultimo fœ-
mina loco.
Quumque incidissem forte, tur-
pe sum ratus
- 1105 Cum laude pariter præmium
contemnere.
Sed (ut ante dixi) fœminam cu-
ræ tuæ
Commendo, quam non prædo
per vim sustuli,
Sed comparatam maximis la-
boribus
Adduco: fors factum ipse post
laudaveris.
- 1110 AD. Quod clam te habuerim
calamitatem conjugis,
Ne interpretere contumeliæ,
Hercules,
Id ergo factum, aut quod si-
nistre sentiam
De te. Dolori sed dolorem ad-
jeceras,
Alterius ædes si subisses hospi-
tis:
- 1115 Nam flere clades sat mihi fue-
rat meas.
Sed hanc puellam, si pote, ob-
secro jube
Asservet alius Thesialum, quem
non pari
Sors calamitate perculit, multi
hospites
Tibi sunt Pheræi. Memoriam
cladis meæ
- 1120 Renovare omitte: non potero
siccis domi
Oculis tueri hanc: vulneri vul-
nus novum
Ne appone: satis est cladium,
quod nunc premit.
Qua parte poterit ædium fer-
varier
Caste puella? vestis adolescen-
tulam
- 1125 Cultusque loquitur: an virum
in commercio?
Qui poterit inter assiduo juve-
nes agens
Castam tueri se? nec in prom-
tu, Hercules,
Regere juventam est: ac mihi
cura est tui.
Functæne fato conjugis thala-
mo hanc alam?
- 1130 Et qui in cubili collocabo hanc
illius?

Offen-

1 Aut quod] Recentiores, *hanc quod*: male.

- Offensionem hic metuo duplicem: & civium
 Ne criminetur quispiam me, & optime
 De me merentis proditorem conjugis:
 Dicat puellæ alterius amplexu frui:
 1135 Sponsamque vereor mortuam, cujus mihi
 Esse sacrosanctam memoriam merito decet.
 Me multa circumspicere par. O fœmina,
 Quæcunque tandem es, es profecto Alcestidi
 Modo & statura corporis similima.
 1140 Me miserum! ab oculis per Deos procul meis
 Apagè mulierem hanc, neve perdas perditum:
 Namque intueri conjugem videor meam,
 Quum intueor istam, pectus horror obsidet:
 Fontes ab oculis lacrymarum profluunt:
 1145 Nunc calamitatis hujus, heu miser, miser,
 Acerbitatem luctuosam sentio.
 CHO. LAUDARE sortem non equidem possum tuam:
 Tamen ferendum, quisquis es, quod dant Dei.
 HER. Si mihi potestas esset hæc divinitus
 1150 Concessa, ab umbris conjugem ut reducerem,
 Eamque possem tibi referre gratiam.
 AD. Scio referres promptus: at cuinam hoc datum?
- Nec luce cassis luce post frui licet.
 HE. Perfer modeste, neve te affliètes nimis.
 1155 AD. Lenire verbis facile, quod durum est pati.
 HE. Quid promovebis, petim si lugeas?
 AD. Scio: dolendi sed voluptas me huc rapit.
 HE. Exstinctam amare, lacrymandi occasio est.
 AD. Etiam miserius quam loquor me perdidit.
 1160 HE. Uxore es orbis optima: quis id neget?
 AD. Nullo ut fruatur pectus hoc post gaudio.
 HE. Tempus levabit, quod recens nunc est, malum.
 A. Tempus profecto, si mori tempus vocas.
 H. Te mitigabit uxor, ac tædæ novæ.
 1165 A. Au, quid ais? ex te haud istud exspectaveram.
 H. Expers jugalis exiges vitam tori?
 A. Nulla accubabit mulier unquam huic pectori.
 H. Prodesse reris posse te sic mortuæ?
 A. Ubi ubi sit, illam honore semper prosequar.
 1170 H. Hæc laudo sane, laudo: sed stulte facis.
 A. Sponsum nec ulla me vocabit fœmina.
 H. Quin conjugem erga laudo nimirum fidem.
 A. Si negligam etiam mortuam, peream male.
 H. Nunc recipe tecto hanc stirpe nobili satam.

- 1175 *A.* Per qui creavit te Jovem istud deprecor.
H. Hoc si recusas, perperam tibi consulis.
A. Hoc ni recuso, macerabor luctibus.
H. Obsequere; & hujus non pigebit gratiæ.
A. Utinam haud tulisses præmium hoc certaminis.
- 1180 *H.* Et mecum es hujus participes victoriæ.
A. Probe es loquutus, sed recedat foemina.
H. Siquidem est necesse: at num necesse sit, vide.
A. Necesse: nisi ob id forte tu succenseas.
H. Non temere id a te tanto pere contenderem.
- 1185 *A.* Age, vince: quamvis grata minime postules.
H. Factum probabis postea: pare modo.
A. Siquidem hanc subire tecta oportet, ducite.
H. Servis mulierem hanc neutriquam commisero.
A. Quin ipse in ædes ducito illam, si lubet.
- 1190 *H.* Tibi profecto mulierem tradam in manum.
A. Ego haud tetigero, tecta subeunti patent.
H. Tuæ stat uni dexteræ hanc concedere.
A. Coactus istud atque nolens perpetro.
H. Protende promptus dexteram, tange hospitam.
- 1195 *A.* Protendo, veluti Gorgonis sectum ad caput.
H. Tenesne? *A.* Sane teneo.
H. Serva jam, & Jove

- Natum fatebere generosum olim hospitem.
 Ipsam intuere, similis uxori antuæ
 Sit, ac beatus luctuum jam define.
- 1200 *A.* O Dii boni, o miraculum inopinum ac novum!
 Oculis profecto conjugem intueor meam:
 Aut me Deorum quispiam ludibrio
 Recreat, inani corda lactans gaudio.
H. Non ita: sed ipsam conjugem cernis tuam.
- 1205 *A.* Ne larva ab umbris missa sit, circumspice.
H. Cave esse credas hospitem tuum magum.
A. Sed quam sepelii, conjugem intueor meam?
H. Sic. At fidem tu, & jure, forti non habes.
A. Tango alloquorque conjugem ut vivam meam?
- 1210 *H.* Alloquere: votis quicquid optabas, habes.
A. O corpus, oculus o conjugis carissimæ!
 Spem præter habeo te, videre postea
 Quam non putaram posse me!
H. Ne dubita: habes,
 Modo ne Deorum quispiam invidet tibi.
- 1215 *A.* O clara soboles maximi Jovis: utinam
 Beatus ævum transigas, ac sospitem
 Te servet idem, qui creavit, Juppiter.
 Nam me jacentem solus crexti.
 E Styge

Quonam reducti ad lumen hanc
rursus modo?

1220 *H.* Depræliatus cum tyranno
manium.

A. Ubi nactus illum prælio con-
gressus es?

H. Propter sepulchri dexteram
injeci aggerem.

A. Quid muta tandem perfe-
verat fœmina?

H. Nondum tibi fas ejus allo-
quo frui,

1225 *Diis* antequam sese expiarit ma-
nibus,

Terrisque lucem tertia¹ offen-
dat dies.

Duc conjugem intro jam tuam,
ac in posterum,

Admete, justi cultor atque in
hospites

Pius esse persta. Vale. Ego
Stheneli filio

1230 *Abeo* imperatum mihi labo-
rem ut exsequar.

A. Mane, ac penates & dapes

adi sacras.

H. Id fiet alias: nunc celeri-
tate est opus.

A. Dii rem secudent, teque
reddant sospitem.

Edico cunctis civibus regni
mei,

1235 *Ob* res secundas ut choris in-
dulgeant,

Et victimarum sanguine aras
imbuant.

Mutata vitæ in melius est fa-
cies modo.

Felicitatem nec teo ingratus
meam.

CHO. Fortuna vices lubrica
versat

1240 *Varias* docilis sumere formas.

Inopina Dei plurima peragunt:

Non succedunt quæ fore spe-
ras:

Quæ fore nemo posse putaret,
Sæpe expediunt numina. Qua-
lem

1245 *Hæc* sortita est fabula finem.

¹ *Ostendat*] *Vetustiores, ostendet.*

F I N I S.

SATYRA

I N

CAROLUM LOTHARINGUM CARDINALEM,

Auctore GEORGIO BUCHANANO *Scoto.*

SSE Deum tandem, qui justis temperet orbem

Legibus, oppressos¹ vi qui respectet egenos,

Et premat clatos, pœna didicere magistra
Guisfadæ: numerosa cohors, quæ brachia cœlo

5 Intentare ausa est, pietatem expellere mundo
Conata est, scelerique suas permittere habenas:
Ad paucos contracta fugam, latebrasque saluti
Respicit, & damnat sumta infeliciter arma:

Proque tot insana² quos credulitate triumphis
10³ Sperarat, numerat clades. Hunc dira phrenesis
Abstulit, hunc mœror; fugiendo dimicat ille,
Et vicisse putat, si visum⁴ evaserit hostem.

At columen generis, Magni de semine Carli
Ementitus avos, dulci qui plaudere somno
15 Ipse sibi assuetus, voto complexus inani est
Imperii ingentes incerto limite fines,
Qui titulo Solymos, titulo Trinacria rura,
Spe Gallos, spe Germanos, spe⁵ vate Britannos

Spon-

¹ *V7*] Ita Editio Israël's Taurini 1590, & D. Roberti Sibbaldi 1702, qui tamen in suis in hanc Satyram Notis in quodam Exemplari MS. pro *vi*, & se legisse refatur.

² *Quos*] Hf. Taurinus, *quot*.

³ *Sperarat*] Hf. Taurini Editio anni 1590, *sperabat*.

⁴ *Evaserit*] Taurinus *effugavit*.

⁵ *Vate*] Ita Taurinus, at D. R. Sibbaldi Editio, *vate*, repugnante prioris syllabæ mensura.

- Spondebat, jacuit violatæ victima paci,
 20 Et scelere infectas, Poltroto vindice, terras
 Deseruit moriens, & spes finivit avaras.
 At tu, qui nullo fortunæ vulnere restas
 Læsus adhuc, cum germano impietate gemello,
 Carole, Romanique decus columenque senatus,
 25 Ne tibi concessum fortunæ crede faventis
 Munere, quod justa nondum secuere securi
 Carnifices ¹, tibi colla manus: te servat in orbis
 Ludibrium Nemesis, pœna & graviore coërcet,
 Quam si producto tetra de carceris umbra
 30 Funderet invisum, populo plaudente, cruorem,
 Aut coqueret lentæ corpus fervore favillæ,
 Exemplo prædocta tuo. Mors terminus ævi est
 Omnibus ex æquo, nec pœna, sed exitus hinc ad
 Vitam aliam, solis nec tantum optabile justis
 35 Perfugium, sed forte tibi. Nam Tartara quamvis
 Incoleres, quamvis media sitientis in unJa
 Aspiceres ² pœnam Phrygii senis, & sua semper
 Excrefcens in damna jecur, revolubile saxum,
 Et quicquid ³ sceleri invenit solertia vaturn;
 40 Supplicio levioze tamen sub verbera sævæ
 Te quaterent Furia, quam te nunc conscius horror
 Exagitat vesani animi, cæcisque recurrens
 Exercet stimulis. Oculos circumfer, & omnem
 Aspecta intentus qua sese exporrigit orbem,
 45 Quæ regio non te scelerum, vesane, tuorum
 Admoneat? quæ terra tuæ vestigia nescit
 Perfidia? Primum marcentia lumina Alastor
 Attolle in cœlum, & quem quondam mente negabas,
 Ore fatebaris, ⁴ damnis intelligis esse,
 50 Crede Deum tandem: quem tu nisi mente negasses,
 Non meritis patrem, patruum tibi sanguine cunctis
 Exutum spoliis, extremo in ⁵ limite vitæ
 Festinare coëgisses, paucosque senectæ
 Præcipitare dies: non post incestibus aulam
 55 Fœdatam, in thalamos scelerata libido propinquos

Irruc-

¹ Carnifices] Ira Taur. Sic Silius Ital. lib. I. v. 173. Carnifices manus, Martial. lib. 12. Epig. 48. Carnifices pedes, & ipse

Buchan. paullo post, Carnifices oculos: at Editio D. R. Sibbaldi, Carnificis.

² Panam Phrygii senis] Idem, Phrygii panam senis,

³ Sceleri] Taur. scelerum.

⁴ Damnis intelligis esse, Crede Deum tandem] Taurinus sic distinguit,

— damnis intelligis, esse

Crede Deum tandem —

⁵ Limite] Taur. limine.

Irrueret, ¹ pacem turbaret; fraude, venenis
Pollueret belli leges, perjuriam magnam
Crederet esse artem, magnum mendacia quæstum.

- Hæc tibi perpetuo cum conscia pectora turbent,
60 Nec possis, utcumque velis, humana tuentem
Dissimulare Deum, nec, quem contemnis, amare,
Nec fugere, aut scelerum non formidare tuorum
Supplicium; non ² tu, quoties micat ignibus æther,
Atque atras scindunt rutilantia fulgura nubes,
65 In te missa putes cœlestia tela necesse est,
Et conjurato flammam descendere mundo?
Aut tibi si sensus animi stupor obruit omnes,
Consciis ut scelerum tibi non moveare tumultu
Orbis, & attonitam tibi qui fragor excitat aurem
70 Saxea non pulset trepido præcordia motu,
Aspice vexatas, qua Gallia panditur, urbes,
Aut flammis fœdata aut deformata ruinis
Oppida, disjectis tot rura inculta colonis;
• Aspice tot viduas, puerosque parentibus orbos,
75 Sedibus ejectæ tot mendicabula plebis,
Inter fumantes villas, taboque natantes
Sanguinis innocui campos, inhumataque passim
Ossa virum, ³ laceros artus, deformiaque ora,
Perfidia monumenta tuæ, convivium corvis
80 Exposita, & canibus cœnam, te dante, cruentam:
Hæc tibi, quantumvis animum firmaris atrocem,
Terrificent oculos spectacula: nam neque credam,
Nec natura finit, quæ fœdis lumina scortis
Succumbunt, quæ flexanimo viscantur ab auro,
85 Purpura quæ capiat, quæ nudi cernere ferri
Fulgorem metuunt, cumulas cæde nefanda
Ut spectent miseras horrore immunia terras.
Majus enim monstrum est, hominis sub imagine tectum
Esse animal lacrymis luctuque immobile, nullum
90 Quod scelus effugiat, quod legum fœdera temnat,
Quam Scyllas, quam Centauros, quam pignora terræ
Ausu colubriferis pedibus succedere Olympo.
Hunc ego qui gemitu spectet sine funera vulgi,
Pallentemque famem, jus fasque expellere mundo
95 Qui cupiat, non esse hominem, non esse putabo.

Quæ-

¹ Pacem turbaret, fraude, venenis] Taurino sic interpungitur sententia, pacem turbaret fraude, venenis.

² Tu] Taur. te.

³ Laceros] Idem. lacerosaque.

- Quadrupedum volucrumque genus, vel si qua ferarum
 Sævitiem exsuperent tumido lata monstra profundo:
 Sed tectum exuviis hominis crudelius ipsis
 Esse aliquid Furiis, imo Phlegethonte creatum:
 100 Quippe oculis siccis toties quod talia ¹ cernat,
 Quæ sævæ possent lacrymas excire Megaræ.
 Quin etiam lassant Furias miseranda nocentum
 Supplicia, & fessis quondam cessare colubris.
² Fama est Tisiphonem. At tu si ³ cæde cruentum
 105 Non poteris fatiare animum, tua lumina pascant.
 Viventum sordes, lacrymæ, suspiria, luctus,
 Passim extinctorum laceri crudeliter artus.
 Aut si carnifices ⁴ oculos lassare tuendo
 Non poteris, pars ulla tui ne sit scelerum expers,
 110 Semianimes artus & adhuc spirantia membra
 Ore vora, crepitentque avidis sub dentibus ossa:
 Atque epulis tandem satur immoriare petitis.
 Aut explere tibi si nulla cadavera possunt
 Sanguinis ingluviem insanam, tua dente cruento
 115 Ipse tibi lænia membra, in tua viscera conde
 Viscera: sic digno vita potiere sepulchro,
 Exitio factis, dape conveniente palato.
⁵ Hac poteris tantum ratione, cadavere corvos,
 Funere presbyteros, spoliis fraudare supremis
 120 Carnifices, ferre ad manes solatia raræ
 Mortis, apud sævam vere jactare Megaræ,
 Quod ⁶ qui te fieret ne quisquam nequior alter

Cer-

¹ Cernat] Editio D. R. Sibbaldi, exemplum Virgilii: *cernit.*

² Fama est Tisiphonem] Ita utroque codice scriptum: non sine duplicis vitii suspitione: primum quod nominum in e primæ casum quartum in *em* terminaverit: deinde quod hoc pacto literam cum sua vocali, alia sequente, elisio negligatur. Reherent forte nonnulli cjustinodi Accusativorum in *em* haud pauca apud optimos scriptores, & in his Buchanannum ipsum, reperiri exempla, fidem faciente Jonsono illustri Grammatico Comment. pag. 78. Ecclhplsin autem negligi, vel ob *ex*suram, quemadmodum Pro: percius lib. II. El 32:

Hac eadem ante illam impune & Lesbica: fecit.

quod cum voce claudatur oratio; ad

exemplum Virgilii: vocalem ante vocalem eam ob causam non perimentis, *Æneid. I.*

Et vera incessu patuit Dea. Ille ubi matrem.
 Verum cum utrumque a trita scribendi norma tam diversum abeat, duoque hæc incommoda tam levi unius literæ mutatione evitari possunt, mihi vix dubium est quin Buchananus *Tisiphonem* hic scripserit.

³ Cæde] Edit. D. R. Sibbaldi, *corde.*

⁴ Oculos lassare] Hanc lectionem MS. cujusdam Exemplaris merito præfert D. Rob. Sibbaldus, quamvis ipse *oculis spectare* ediderit, Taurinus *oculos spectare.*

⁵ Hac poteris tantum ratione] *Legendum malim, Hac poteris tandem.*

⁶ Qui te] Taurin. *Quod qui ne fieret quisquam te nequior alter.*

G g g g 3)

- Certaris, tamen unum inter tot sæva patraris
 Dignum laude nefas, quod te consumseris ipse
 125 Dente tuo: neque enim consueta piacula tanto
¹ Sufficiunt scelerum cumulo, nec more decebat
 Humano finire dies, cum viceris omnem
 Flagitiis famam, rabiem feritate ferarum,
 Et spem, ² qua possit, venturo demseris ævo,
 130 Nequitiam superare tuam, ³ neu fœdior alter
 Viveret in terris qui te demitteret Orco:
 Orco, qui tetri jamdudum exercet Averni
 Omnia monstra, tuis qui cuncta ergastula pœnis
 Invigilare facit, scelerum ut portenta novorum
 135 Suppliciis frenare novis queat: ut breve tempus
 Si tibi sit vacuum tormentis, qui modo terras
 Miscueris tanta cum seditione tumultu,
 Cogere ne ⁴ posses bella ad civilia manes.
 At tu dissidiis jam pene extincta nefandis,
 140 Ni ⁵ fax dissidii pereat, dehinc Gallia gaude;
 Nam simul ac terris, tetrum demissus in Orcum,
 Carolus abscedet, Furiarum agitante flagello,
 Incolet incultas iterum pax aurea terras.

¹ *Sufficiunt*] Exemplar Sibbaldinum
sufficiunt.

² *Qua possit*] Taurinus, *quo.*

³ *Neu*] Idem. *nec.*

⁴ *Posses*] Idem, *possis.*

⁵ *Ni*] Idem. *Si.*

F I N I S.

METRIS BUCHANANÆIS

LIBELLUS.

METRORUM genera, quibus Buchananus usus est, ad duo capita reduci possunt, eorum scilicet quæ in Psalmorum Paraphrasi occurrunt, atque eorum quæ in aliis suis Poëmatis ab ipso usurpata inveniuntur.

CAP. I.

De metris in Psalmorum Paraphrasi a Buchananò usitatis.

Metrorum in Psalmorum Paraphrasi occurrentium genera sunt undetriginta.

I. Primum genus est monocolon. Versus sunt Heroici hexametri, sex regionibus constantes, quarum sextam Spondæus, quintam ¹ Dactylus, quatuor reliquis indiscriminatum Dactylus aut Spondæus obtinet, hoc modo;

1	2	3	4	5	6
--	-vv	--	--	-vv	--
-vv	--	-vv	-vv		

Eo decies utitur, Psalmo videl.

I. Felix ille animi, quem non de
tramite recto.

¹ Non tamen dubitavit noster, ad exemplum optimi ævi Poëtarum, in quinta regione Spondæum, licet rarissime, adhibere, veluti Psalmo 137.

18. Te, Deus alme, colam, te toto pectore amabo.
45. Cor micat, exsultant trepidis præcordia fibris.
78. Audite Ifacidæ, & rerum pietate parentem.
85. Non semper tumidis fervent vexata procellis.
89. Tu mihi carmen eris, rerum pater optime, semper.
104. Te rerum, Deus alme, canam Dominumque parentem.
107. Cantemus Dominumque bonum facilemque parentem.
132. Davidis esto memor, genitor, memor esto laborum.
135. Vos quibus est sacri custodia credita templi.

II. Secundum genus, dicolon distrophon, ad imitationem Horatii lib. 5. Od. 16. ² vel potius Prudentii, hymno 9. *περὶ σεφῶν*. Versus prior est hexameter heroicus modo memoratus. Posterior Iambicus Hipponactæus trimeter acatalectus, constans sex pedibus, quorum ultimus semper est Iambus, [sive Pyrrhichius,] secundus & quartus Iambus, & ejus læco haud raro Tribrachys: locis autem imparibus, *i. e.* primo, tertio & quinto, præter Iambum,

¹ Spon-

Divipite, ex imis evertite fundamentis.

² In illa enim Ode secundus quisque versus ex puris Iambis constat.

¹ Spondæum etiam, Anapæstum, Dactylum aut Tribrachym recipit; juxta hoc schema;

1	2	3	4	5	6
v-	v-	v-	v-	v-	v-
vv-	vvv	-vv	vvv	vv-	vv
--		--		--	
-vv		vvv		-vv	
vvv		vv-		vvv	

Secundi generis Psalmi sunt, 16.

2. Quid trepidæ gentes vano fremuere tumultu.
20. Cuncta licet ferro late populatur & igni.
24. Tota quidem Domini terra est, & quicquid ubique.
57. Sancte parens, miserere animæ pereuntis, & omnem.
60. Sancte parens, nostris vitiis offensus, abactus.
69. Sancte parens, fer opem lassio: torrentibus undis.
83. Ne taceas, ne cuncteris, pater optime, neve.
93. Jam Dominus rerum imperium suscepit, amictus.
95. Eia alacres cuncti Domini celebremus honores.

¹ Iambici perfectissimi sunt, qui nullum alium admittunt pedem præter Iambum, quales sunt Catulli in carmine 4, & Horatii secundi quique versus Epod. 16. Id vero cum difficillimum Poëtæ experti essent, quod vocabula omnia (quæ pene innumera sunt) in quibus duæ pluresve syllabæ aut longæ aut breves continue occurrant, vel ex concursu consonantium longæ evadant, hac lege ipsi essent interdicta; ut angustiis hæc seimet exsolverent, in locis imparibus Spondæum substituerunt: neque hoc contenti, postea etiam, ut facilius carmina istiusmodi componerent, vice Iambi & Spondæi eorundem compares, sive ejusdem quantitatis pedes, surrogarunt, *b. e.* cum ex Grammaticorum placitis, syllaba longa duobus temporibus, brevis vero uno tem-

97. Ipse sui Dominus regni moderatur habenas.
108. Mens invicta malis, animi vigor integer, orbis.
109. Ne sileas, ne dissimula, mea gloria, neve.
118. Eia Deum laudate, Deum facilemque bonumque.
126. Quum pater omnipotens captram remeare Sionem.
136. Eia Deum laudate, Deum facilemque bonumque.
147. Eia Deum laudate, Deo date carmina digna.

III. Tertium genus, dicolon distrophon, ad exemplum Horatii lib. 5. Od. 1. Martial lib. 1. Ep. 50. Prudentii secunda præfat. Apotheoseos, Aufon. Epig. 26. Primus quisque versus est Iambicus senarius acatalectus, cujus modo in II. genere meminimus. Secundus vero est Iambicus dimeter, seu quaternarius, acatalectus, constans quatuor pedibus, quorum ultimum constituit Iambus [vel Pyrrhichius;] secundum Iambus, vel ejus compar Tribrachys; primum & tertium Iambus, Spondæus, Anapæstus, Dactylus aut Tribrachys. Quanquam Buchana-

nus pore constet, adeoque una longa duabus brevibus æquipolleat, inde est, quod Poëtæ loco Iambi, qui tribus temporibus enunciatur, Tribrachym, qui totidem postulat tempora, posuerint; & pro Spondæo itidem, qui 4 temporibus consistit, Anapæstum aut Dactylum, qui 4 etiam temporibus efferuntur, collocarint. Notandum tamen (quamvis par videatur ratio) Trochæum aut Amphibrachym nunquam in carmine Iambico recipi; Proceleusmaticum vero apud Tragicos pro Spondæo nonnunquam admitti. Sed, ut ad Buchananum redeam, ille Senecam præcipue sequutus, (ut Spondæum omnittam sæpius locis imparibus quam Iambum adlubitum) hanc fere rationem servat, ut sedes prima & quinta eisdem plerumque pedes recipiant, hoc est, sæ-

pissime

nus nunquam, quod meminerim, tertio loco Tribrachym ' aut Dactylum usurpat. Cæterum dimetros quibus ille usus est, hoc modo metiri possis;

I	2	3	4
v-	v-	v-	v-
--	vvv	--	vv
vv-		vv-	
vvv			
-vv			

Tertii generis Psalmi sunt 28.

- 3. Heu quanta numero viiibusque factio.
- 6. Dum fervet ira, Domine, dum mens æstuat.
- 10. Quonam usque custos gentis humanæ tuos.
- 21. Quod hoste victo Rex triumphat gaudio.
- 22. Cur me relinquis, o Deus, Deus meus.
- 27. Deus in tenebris cum mihi præluceat.
- 34. Seu læta fors me foverit, seu tristior.
- 38. Ne me furoris æstuante incendio.
- 39. Quum sævus hostis me meo lætus malo.
- 41. Beatus ille qui misertus pauperis.
- 44. Vetusta ad aures fama nostras attulit.

- 48. Rector beate cœlitum, cui nil viget.
- 53. Opinionum fœda mentem toxico.
- 62. Mens acquiescit unice mea in Deo.
- 74. Cur nos relinquis penitus, o rerum parens.
- 76. Gentes profanæ numinis loco colunt.
- 79. Hæreditatem, rector orbis, cur tuam.
- 87. Abramidarum cæteras urbes supra.
- 92. Te prædicare, laudibus te prosequi.
- 110. Sic alloquutus Dominus est Dominum meum.
- 112. Beatus ille qui Deum rerum patrem.
- 115. Te, magne rector orbis, haud victoriam.
- 120. Hinc me obfidebant bella, & hinc calumniæ.
- 127. Ni cœpta Dominus juverit, frustra struis.
- 133. Nil caritate mutua fratrum, nihil.
- 134. Domini ministri, nocte qui custodiæ.
- 139. Momenta vitæ nulla te latent meæ.
- 141. Aurem vocanti da parens prope, meas.

IV. Quartum genus, dicolon distrophon, quale est Horat. Carm. lib.

missime Anapæstum, sæpius tamen prima quam quinta, utraque sed raro admodum Tribrachym admittant. In secundo autem & quarto loco quam sæpiissime dominatur Tribrachys, crebrius tamen in secundo. In tertio denique loco frequens est Dactylus, rarior in primo, rarissimus in quinto: at nunquam in tertio per totam Psalmorum Paraphrasin inven-

nio Anapæstum, quamvis in Tragœdiis interdum sed rarissime assumatur: sed de hoc commodius sequente capite agemus.

Idem fere de Senecæ dimetris observavit, Ant. Delrius, qui Tribrachym raro, Dactylum nunquam, a Seneca tertia sede positum invenerit.

lib. 1. Od. 7. Versus prior est Hexameter heroicus, ut supra. Posterior Alcmanius Dactylicus tetrameter acatalectus, quatuor ultimos habens pedes carminis heroici, hoc modo;

1	2	3	3
--	-vv	-vv	--
-vv	--		

Hujus generis Psalmi sunt duo.

4. O pater, o hominum Divumque æterna potestas.

111. Sive inter fidos tractem secreta sodales.

V. Quintum genus, dicolon trochæon, quale est Catulli carmen 11. Horat. lib. 1. Od. 2. Statii Silv. 4. carm. 7. Prudentii Cathemerinon Hymn. 8. &c. Versus primus, secundus & tertius Sapphicus hendecasyllabus pentameter acatalectus,

1 Semel tamen, Psalmò scil. 90. strophe 7. Trochæum admisit loco secundo, in illo versu, *Mox humi comis jacet arefactus;* quod etsi nusquam ab Horatio, Statio, Prudentiove sit factum, licentia tamen Poëtica neutiquam est existimanda: vetulus enim Sapphicus, teste Scaligero, Poët. lib. 2. cap. 16. talis fuit: & Alcæus & Sappho eo loco trochæum sæpe adhibuerunt, ut

Ποικιλίθρον ἀβάνων Ἀφροδίτα. &
Παῖ Διὸς δολόπλοκε λίττομάει σε.

Quos sequutus est etiam Catullus, veluti Car. 11.

*Seu Sacas sagittiferosque Parthos. &
Pauca nunciate mee puellæ. & Car. 52.
Otium, Catulle, tibi molestum est.*

In illo quoque Senecæ versu Troad. Act. 3. 836. Choræum secundam sedem tenere contendit Scaliger,

*An serax varii lapidis Carystos,
dua namque (ut vult ille) vocales in unam coalluere:* verum Farnabius (cui potius hac in re assentior) *Dactylum hic in secundo loco positum affirmat, qui alibi pluries apud Senecam reperitur;* veluti

*Sumere innumeras solitum figuras. &
Quæque ad Hesperias jacet ora metas. &
Si qua Parrhasie glacialis ursa.*

constans Trochæo, Spondæo, Dactylo & duobus Trochæis [vel ultimo Spondæo,] hoc modo;

1	2	3	4	5
-v	--	-vv	-v	-v

Quartus autem quisque est Adonius pentasyllabus dimeter acatalectus, constans Dactylo & Spondæo, seu duobus postremis carminis heroici pedibus, hoc modo;

x	z
-vv	--

Hoc genere carminis usus est Psalmis 10.

5. O potens rerum Deus, aureleni.

17. Æquus exaudi, bone rector orbis.

51. O

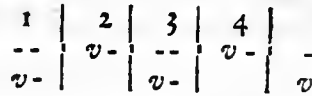
Ut ut sit, ejusmodi Sapphicis suavissimos esse asserit Scaliger, in quibus Dactylus duobus utrinque Trochæis mediis interponitur; eosque qui eam licentiam vocarunt Grammaticos paucos aut fuisse memoriz aut lectionis. Rationem autem cur ab Trochæo secunda regione data opera Horatii ablinuerit, hanc reddit Cl. Bentlejus, ad lib. 2. Od. 19. ver. 15. *ut versus illi tardiores gravioreque venirent ad aures; nam sine Spondæo celeris nimium volubileque & sine pondere feruntur.* Utcunque se habeat hæc res, satis ad Buchananani causam tuendam facit, quod antiquissimorum Poëtarum, quin & principum hujus carminis auctorum exemplo, Trochæum secunda sede, idque semel tantum, & tam longo opere adhibuerit. Id autem hoc præcipue loco ab eo factum videtur, ut lethi mortalibus correptissimo gradu imminentis velocitatem describens, syllaba correpta in longæ vicem substituta, cum emphasi ostenderet, & quasi animo repræsentaret. Cæterum, si qua culpa est ab Horatio desectere, non solus peccavit Buchananus, sed licentiæ (si modo licentia sit dicenda) socios habuit maximos sui seculi Poëtas, Paulum Melissum, & Michælem Marullum, quem divinum vatem Muretus nominat.

51. O salus rerum, lacrymis precantur.
 55. Coelitum rector bone, mitis aurem.
 65. Te manent laudes, Deus, in Sione.
 67. Arbiter mundi facilis bonusque.
 72. Da tuæ Regi, Deus, æquitatis.
 90. Coelitum rector bone, abusque primis.
 101. Te, salus rerum, cano, qui precanti.
 103. Sic parens rerum mihi carmen, illum.

Iambo, & cæsura, seu syllaba³ longa, deinde duobus Dactylis [vel ultimo Amphimacro, sive Cretico,] hoc modo;

Tertius est Iambicus Archilochius dimeter hypercatalectus: pes primus & tertius Spondæus, & nonnunquam Iambus; primus quidem rarius⁴, tertius verorariissime, ⁵secundus & quartus semper Iambus, cum syllaba in fine residua, hoc modo;

Quartus est Dactylicus Alcaicus, vel, ut alii nominant, Pindaricus, in quo duos Dactylos continuos sequuntur duo Trochæi [vel

VI. Sextum genus, tricolon tetrastraphon, ad exemplum Horatii lib. 1. Od. 9. quibusdam carmen¹ Horatianum appellatum. Versus primus & secundus est Dactylicus Alcaicus acatalectus, constans ex penthemimeri Iambica. *i. e.* Spondæo vel Iambo, (sed sæpius² Spondæo.)

¹ Nullum carminis genus Horatio tantopere placuisse apparet ex usu ejus frequentiore: verum Horatium illius primum auctorem non fuisse probant Alcaei fragmenta quædam, quæ hoc metro scripta adhuc supersunt.

² Horatium majore cura Iambum prima fede refugisse, quam Buchananum, ex hoc manifestum est, quod in 37 Odis hoc carminis genere conscriptis, Iambum non nisi 19 vicibus adhibuerit Horatius; Buchananus vero in Psalmis tantum 16, quibus hoc metro usus est, non minus quam quadragies & bis eum admisit: in Alcaicis puris, quibus octies est usus; 38 vicibus Iambum primo loco posuerit. Idem quoque de tertio versu dicendum, in cujus prima regione Iambus decies duntaxat apud Horat. reperitur, Buchananus vero vigesies & quater usurpatur. Stautius vero & Prudentius, qui puris Alcaicis semel usi sunt, hic ult. hym. *περί σεφαιών*, ille Silv. 4. car. 5. nunquam Iambum initio admisserunt.

³ Semel tamen cæsuram illam, sive syllabam residuam, brevem fecit noster, Psal. 77. str. 3.

Surda abnuebat aure fidelium;
 sequutus non modo Alcaicum, primum hujus metri auctorem, qui sæpe syllabam brevem eo loco adhibuit, veluti,

*Πὰρ μὲν γὰρ ἀντλῶ- ἰσοπίδατ ἔχου. &
 Προκόψομεν γὰρ ἔδην ἀσώμενοι:*

sed Horatium ipsum, Car. III. 5.

Si non periret immiserabilis.

agnoscente ipso Cl. Bentlejo ad Carm. III. 23. quanquam ille parum sibi constans paulo ante ad Carm. III. 2. id nunquam ab Horatio factum contenderat.

⁴ Vide notam (2)

⁵ Quintam hujus versus syllabam apud Horatium semper longam esse ostendit Bentlejus ad lib. 2. Od. 19. vers. 15. Buchananus tamen novies in Psalmis Iambum hoc in loco admisit, Psal. videl. 7, Strophe 10. l 19, 13. l 46, 2. l 50, 7. l 56, ult. l 77, 8 & 18. l 82, 5. l & 91, 8. idque auctoritate Alcaei, a quo Iambum hic positum docti observant, ut

*Ω Βακχί φάρμακον δ' ἄριστον. &
 Μελιχρόν αὐτὰρ ἀμφὶ κίρσα.*

H h h h z

[vel ultimus Spondæus,] hoc modo;

1	2	3	4
-vv	-vv	-v	-v

Hujus generis Psalmi sunt 16.

7. In te salutis spem posui meæ.
11. Quum spe salutis non dubia fruatur.
15. Sanctæ Sionis templa quis incolet.
19. Insanientis gens sapientiæ.
30. Te nostra semper carmina, te lyra.
46. Quum muniat nos præsidio suo.
50. Qui frenat æquis legibus arbi-ter.
56. Orbis creator me bonus adspice.
58. Qui jura celfo de folio datis.
77. Te voce semper, te prece sup- plice.
82. Regum timendorum in pro- prios greges.
91. Si protegendam præsidio Dei.
123. Ad te levavi, Rex, pater & Deus.
125. Sionis arcem non Aquilo im- potens.

I Nuper ingeniose admodum observavit Cl. Bentieus, carminis Asclepiadei hanc esse indolem & artificium, ut syllaba ultima Choriambi, in qua cæsura & pausa sit, vocem terminet: ut

Dona l rem pateras l grataque commodus.
eamque ob causam, præter *insophtas* cri- men, cujus eum merito damnat, versum il- lum lib. 4. Od. 8. 17. tanquam spurium, & a Monacho aliquo, non ab Horatio profectum, rejicit & explodit,

Non incendia Carthaginis impia.
in qua cæsura vocem mediam dirimit, sic,
N. n in l endia Car l thaginis impia.
Ne quis autem forte erret ignarus, Lectorem admonet vir Cl. in versibus ejusmodi,

140. Æterne rerum conditor, a ma- læ.

146. Te magne rerum conditor, & tuas.

VII. Septimum genus, dicolon distrophon. Versus primus Sapphi- cus, de quo in V. genere; secundus Iambicus dimeter, de quo in III. genere supra egimus.

Eo utitur semel, Psalmo scil.

8. Gentis humanæ pater atque cu- stos.

VIII. Octavum genus, tricolon tetrastrophon, ad imitationem Ho- ratii lib. 1. Od. 5. Versus primus & secundus est Asclepiadeus Choriambi- cus tetrameter acatalectus, qui quatuor habet regiones, quarum pri- mam Spondæus, secundam & ter- tiam Choriambus, quartam Iambus. [seu Pyrrhichius] obtinet, hoc modo;

1	2	3	4
--	-vv-	-vv-	v-
			vv

Alii autem metiuntur per Spon- dæum, Dactylum & cæsuram, seu syllabam longam, ac dein- de

Exegi monumentum are perennius.
Rejctæque retrorsum Hannibalis mina.
&c. M. cum sua vocali rejici, & perinde esse ac si scriberetur,

Exegi monument l are perennius, &c.
in unico autem illo versiculo Carin. II. 12.
Dum flagrantia de l torquet ad oscula.
affirmat, præpositionem *de* quasi separari a verbo *torquet*, quippe quæ non nativa voca- buli ejus pars sit, sed adventitia & externa, &c.

Excussis igitur omnibus qui apud Buchana- num occurrunt versibus Asclepiadeis, cum hanc legem, & paullo quidem strictius quam ipsum Horatium servasse invenio: toto enim opere semel tantum cæsura in penultimam

de duos Dactylos, vel ultimum Amphimacrum, hoc modo;

1 | 2 | 3 | 4
 -- | -vv | - | -vv | -vv

Tertius est Pherecratius heroicus, trimeter acatalectus, constans Spondaeo, Dactylo & Spondaeo hoc modo;

1 | 2 | 3
 -- | -vv | .

Quartus denique est Glyconius Choriambicus trimeter acatalectus, constans Spondaeo, Choriambico & Iambo [seu Pyrrhichio,] hoc modo;

1 | 2 | 3
 -- | -vv | v

Hujus generis Psalmi sunt 4.

- 9. Rerum certa salus, te cano, gratias.
- 64. Audi, sancte parens, non tetricus preces.
- 84. O Rex armipotens, qui creperis tuo.
- 130. Curarum rapidis fluctibus obrutus.

vocis syllabam cadit, cujus ultima in M desinens eliditur, videl. Psal. 40. strophe 11,

Promissique tenacem & miseris opis: cujusmodi tamen octo sunt apud Horatium versus: neque Buchananus unquam præpositionem a suo verbo divellit, quod ab Horatio est factum. Verum (ne quid dissimulem) unicus est locus, in quo adversus Horatii normam peccasse videtur noster, Psal. scil. 144. str. ult.

Felicem populum inter bona talia.

Forte tamen sic excusari possit, si Bentley rationes paullulum invertamus, dicamusque pausam in ultimam syllabam vocabuli *populum* incidere, si versiculi partem priorem (ex ipsius mente) a posteriore diremtam spectemus, quemadmodum altero post versu, ubi hemi-

IX. Genus nonum, dicolon distrophon, quale est Horatii lib. 4. Od. 7. Prior quisque versus est hexameter heroicus, de quo supra. Alter vero Archilochius Dactylicus dimeter hypercatalectus, vel, ut alii volunt, penthemimeris heroica, constans duobus Dactylis & syllaba, hoc modo;

1 | 2 |
 -vv | -vv | -

Hoc genere semel utitur, Psalmo scil.

- 12. Affer opem, servator opem fer, pulsa recessit.

X. Decimum genus, monocolon. Versus Iambicus dimeter, cujus in tertio genere meminimus. In hoc imitatus est Prudentium hymno I. Cathemerinon &c. Sedulium hymno ultimo, hymnosque complures Ecclesiasticos: quemadmodum illi, ita Psalmi hoc genere carminis compositi par tetrasticha progrediuntur.

Hujus generis Psalmi sunt 14.

- 13. Quousque rector unice.
- 31. In te locavi spem meam.
- 37. Ne livor urat æmulus.
- 47. Telluris omnes incolæ.
- 52. Quid gloriaris impie.

54. Re-

stichium illud repetitur, videmus fieri: quod autem syllaba illa postea perimatur, id ex catu ortum videri potest, propterea quod alterum Asclepiadei membrum a vocali incipiat. Ut ut se habeat hæc res, illud certissimum est (fateente ipso Bentley) Græcos hanc regulam neglexisse: & quamvis Boëtius, Prudentius & Ausonius, in paucis illis quos hoc metri genere versus condidere, eam accurate servaverint, nonnullos tamen qui post renatas literas florere Poetas, vel illam penitus ignorasse, vel parum attendisse, palam est; & inter alios non minus literis quam pietate est insignis, Florentius noster Volusenus, in poemate illo quod Dialogo suo *De Animi tranquillitate* subnexuit, vicies (minimum) ab hac lege discessit. Vid. quæ nos postea ad metrum XII.

54. Rerum parens me protege.
 59. Ab hostis inclementia.
 86. Da mitis aurem supplici.
 96. Non usitato pangite.
 98. Non usitato carmine.
 117. Omnes ubique gentium.
 148. Laudate Dominum cœlitum.
 149. Cantate Domino canticum.
 150. Laudate Dominum, lucidum.

Quibus addas Hymnum matutinum ad Christum,

Proles parentis optimi.

XI. Undecimum genus, dicolon distrophon, ad exemplum Horatii lib. 1. Od. 3. Versus prior est Glyconius trimeter; posterior Asclepiadeus tetrameter: de utroque hæctenus in VIII. genere dictum est.

Eo utitur Psalmis 3. nempe

14. Secum infania callide.
 35. Rerum sancte opifex ades.
 43. Vindex esto mihi Deus.

XII. Duodecimum genus, tricolon tristrophon, quali utitur Prudentius Præfat. Cathemer. Primus quisque versus est Glyconius trimeter, secundus Asclepiadeus tetrameter, de quibus modo, & in VIII. genere egimus. Tertius autem quisque est Choriambicus Alcaicus pentameter acatalectus, qui constat e Spondæo, tribus Choriambis, & Iam-

I. Quemadmodum ex eruditissimo Bentlejo superius notavimus carminis Asclepiadei primum Choriambum in integra voce apud Horatium, quem & noster imitatus est, semper desinere, ita ab eodem viro clarissimo reque ipsa edocti, reperimus versus hujus Alcaici (qui Asclepiadeus est Choriambo auctus) secundum etiam Choriambum vocem semper apud Horatium terminare: nisi forte excipias v. r. ult. Od. 18. lib. 1.

Arcanique fides prodiga perlucidior vitro:
 quod tamen cum hac lege neutiquam pugnare contendit Bentlejus, quod *prepositio per non*

bo [sive Pyrrhichio] hoc modo .

1 | 2 | 3 | 4 | 5
 -- | -vv- | -vv- | -vv- | v-

Hoc genere utitur semel, Psalmo scil.

16. O rerum fator & salus.

XIII. Genus decimum tertium, dicolon tetrastrophon, quale est Horatii lib. 1. carm. 10. Versus primus, secundus & tertius Asclepiadeus tetrameter, quartus vero Glyconius trimeter, de quibus superius egimus in genere VIII.

Hujus generis Psalmi sunt 6.

23. Quid frustra rabidi me petitis canes.
 42. Non cervus fluvios sic avet algidos.
 75. Te nos carminibus, Rex bone, patriis.
 99. Jam regnum Dominus, spirituum piiis.
 102. Exaudi, genitor sancte, meas preces.
 144. Quo te, Rex hominum, carmine prosequar.

XIV. Genus decimum quartum, monocolon, versus Iambicus Hipponacteus trimeter acatalectus, ad exemplum Horatii lib. 5. Epod. 17. Catulli car. 20. Prudentii Cathemerinon hymn. 7. &c. De eo supra in genere II.

Hujus

sit genuina, sed adventitia vocabuli pars. V. supra notam ad genus IX. Buchananus tamen (qui sedulo hanc regulam in Asclepiadeis secutus est, in Alcaicis sæpius eam neglexit, novies enim in hoc Psalmo primus Choriambus vocem dividit, & secundus bis. Neque hæc licentia existimanda est, cum non Græci solum Poëtæ ab hac lege discesserint, sed Catullus etiam carm. 31. in 12 versibus, quater primo Choriambo vocem mediam diffindat, Prudentius vero semel; secundo autem Choriambo Catullus bis.

Hujus generis Psalmi sunt 3.

25. Hic fidat armis, plebe se clien-
tium.
94. O fraudis ultor, sceleris o vin-
dex Deus.
106. Laudate Regem cœlitum, Re-
gem bonum.

XV. Genus quintum & decimum, monocolon, quale est Stat. 4. Sil. 5. Claudiani carmen Fesceninum in nuptias Honorii & Mariæ, Prudentii hym. 14. *περὶ Σεφανῶν*. Versus Dactylicus Alcaicus acatalectus, quem in VI. genere explicavimus. Hic quoque observandum (quod de Iambicis dimetris supra monuimus) purus hosce Alcaicos in tetrasticha semper divisos esse.

Hujus generis Psalmi sunt 8.

26. Me vi tyrannus persequitur
palam.
29. Seu dives auro es, sive opibus
potens.
32. O ter beatum, cui patris opti-
mi.
49. Audite gentes, ortus & occi-
dens.
61. Audi vocantem me bonus, &
meis.
71. In te salutis spem posui meæ.
73. Tellus ut undis hospitium ne-
get.
143. Audi vocantem rebus in aspe-
ris.

XVI. Genus sextum & decimum, monocolon, quale est Horatii lib. 1: Od. 1. Prudentii hymn. 5. Cæthem. Versus est Asclepiadeus tetrameter (de quo supra genere VIII.) Notandum vero Buchananum (ad exemplum Prudentii) Asclepiadeos hosce quaternos junxisse.

Hujus generis Psalmi sunt 3.

28. Princeps stelliferis altior orbi-
bus.
40. Quum circumfremere me ti-
mor & minæ.
80. Hebræi generis pastor, uti gre-
gem.

XVII. Genus decimum septimum; dicolon, distrophon, quo Boët. lib. 2. metr. 3. imitatur. Versus primus est Sapphicus pentameter, de quo supra in genere V. Alter est Glyconius trimeter, de quo in genere VIII. diximus.

Hujus generis Psalmi sunt 4.

33. Vos quibus puræ est amor æ-
quitatis.
70. O Deus, præsens ades, & pe-
riclis.
121. Dum ferox armis inimicus in-
stat.
142. Invoco supplex Dominum,
manusque.

XVIII. Genus decimum octavum, dicolon distrophon ad exemplum Boëtii lib. 3. met. 3. Versus primus est Iambicus trimeter, cujus in II. carminis genere meminimus. Secundus vero est pentameter Elegiacus acatalectus, cujus prima & secunda sedes indifferenter Spondæum vel dactylum recipit, tertia semper postulat Spondæum, quarta & quinta Anapæstum, hoc modo;

1	2	3	4	5
-vv	--	--	vv-	vv-
--	-vv			

Vel, ut aliis placet, versu in duos quasi membra diviso; post Dactylum aut Spondæum prima &

secunda regione indiscriminatim positum, sequitur cæsura penthemimeris, qui primam partem terminat: alterum autem membrum post duos Dactylos altera itidem cæsura clauditur, hoc modo;

$$\begin{array}{c|c|c|c|} \text{I} & 2 & 3 & 4 \\ -v & -- & -v & -v \\ -- & -vv & - & - \end{array}$$

Hoc genere bis utitur, Psalmo scil.

36. Ut extra flammis mille sacrificis cremes.

63. Deus, salutis auctor & custos mex.

XIX. Genus decimum nonum, dicolon tristrophon. Versus primus & secundus est Trochaicus Alcmanius dimeter, seu quaternarius, ¹ acatalectus, constans quatuor pedibus, quorum primus & tertius, seu loci impares, Buchananano semper est Trochæus, secundus præter Trochæum ² Spondæum etiam, ejusque compares Anapæstum & Dactylum recipit, quartus denique est Trochæus [vel Spondæus,] hoc modo;

$$\begin{array}{c|c|c|c|} \text{I} & 2 & 3 & 4 \\ -v & -- & -v & -v \\ & -v & & -- \\ & vv & & \\ & -vv & & \end{array}$$

Versus autem tertius est Trochai-

¹ Vide quæ nos infra ad genus XXIV.

² Vide quæ ad genus XXIV. infra notavimus.

³ Hic versus idem est cum versu priore Od. 18. lib. 2. Horatii, præterquam quod ille nullum alium admittat pedem præter Trochæum, Buchananus autem loco secundo Spondæum & Anapæstum etiam interdum recipiat. Aldus Manutius, qui hoc genus carminis inter Iambica refert, quæ occurrunt apud Horatium, per Amphimacrum & duos Iambos

cus Euripidæus dimeter catalectus ³, qui eisdem habet pedes quos duo priores, præter ultimum, qui postrema syllaba detruncatur, hoc modo;

$$\begin{array}{c|c|c|c|} \text{I} & 2 & 3 & \\ -v & -v & -v & v \\ & -- & & - \\ & vv & & \end{array}$$

Alii metiuntur ⁴ tanquam Iambicum dimetrum cujus initio desit syllaba, hoc modo;

$$\begin{array}{c|c|c|c|} \text{I} & 2 & 3 & 4 \\ - & v- & -- & v- \\ & vv & -- & \end{array}$$

Hoc metro semel utitur, videl. Psalmo

66. Incolæ terrarum ab ortu.

XX. Genus vigesimum, dicolon distrophon. Versus prior heroicus hexameter, de quo in I. genere. Posterior Anapæsticus Partheniacus dimeter catalectus; qui constat tribus pedibus, quorum primus & secundus Anapæstum vel Spondæum indifferenter recipit, tertius solum Anapæstum, ac deinde superest syllaba, hoc modo;

$$\begin{array}{c|c|c|c|} \text{I} & 2 & 3 & \\ vv- & vv- & vv- & - \\ -- & -- & & \end{array}$$

Vel potius est ⁵ posterior pars carminis hexametri heroci, cujus pri-

metitur.

⁴ Vide infra genus XXIV. & quæ ibi notavimus.

⁵ Ea enim, ut multorum aliorum, ita præcipue carminis heroci indoles est, ut se quasi in duas partes vel hemistichia dividat, in quorum medio vox paullum subsistit & moram aliquam facit: membrum autem prius carmen constituit de quo egimus genere IX. posterius vero illud de quo nunc agit.

primus pes una syllaba mutilus est, ¹ semimetro tantum superfluit, *b. e.* syllaba longa, vel duabus brevibus, cui deinde tres ultimi pedes carminis hexametri subjunguntur, hoc modo;

1	2	3	4
2	-vv	-vv	--
vv			

Hoc genere semel utitur, Psalmo scilicet.

68. O qui perpetuis orbem moderaris habenis.

XXI. Genus vigesimum primum, dicolon distrophon, ut Horatii lib. 5. Epod. 14. Ausonii Epist. 10. Primus quisque versus est heroicis hexameter, secundus autem Iambicus dimeter: quorum supra in I. & III. metrorum generibus meminimus.

Hoc genere semel utitur, Psalmo nempe

81. Exsultate Deo nostro, bona dicite verba.

XXII. Genus vigesimum secundum, dicolon distrophon. Carmen est Elegiacum omnibus notum, ex hexametro & pentametro junctis conflatum: de hoc in XVIII, de

illo in I. genere superius egimus.

Hujus generis Psalmi sunt 3.

88. Luce voco te, nocte voco te, sola salutis.

114. Quum domus Isacidum patrias remearet ad oras.

137. Dum procul a patria mœstis Babylonis in oris.

XXIII. Genus vigesimum tertium, dicolon distrophon. Primus quisque versus est Trochaicus Euripideus dimeter, de quo in genere XIX. dictum est. In illo autem versiculo, *Agite festis laudibus*, Trochæi vicem occupat Tribrachys. Secundus autem est Iambicus dimeter, quem in III. genere enarravimus.

Eo utitur Psalmo

100. Orbis omnes incolæ.

XXIV. Genus vigesimum quartum, monocolon, quali usi sunt Plaut. Terent. Seneca, &c. Prudentius Cathem. hymn. 9. Auson. dict. Solon. veteris illius carminis cui titulus est Pervigilium Veneris, auctor; Venant. Fortunat. Hymn. de cruce Domini, &c. Versus est Trochaicus octonarius ² catalectus, constans septem Trochæis & syllaba, rece-

¹ Vide Scalig. Poët. lib. 2. cap. 6. & Nov. Method. p. 747.

² Quidam ex unoquoque hujus carminis versu binos faciunt, quorum primus sit Trochaicus dimeter acatalectus, secundus Trochaicus dimeter catalectus, de quibus in XIX. genere dictum est. Et sane, si primum secundamve Psalmi 66. cum tertio uno versu concludas, Trochaicum hunc octonarium catalectum efficies. In primis certe Editionibus Psalmi 105, & 129, versus geminos esse, atque Buchananum ita primitus scripsisse ad Psalm. 105. adnotavimus. Quamobrem autem hunc

ordinem ipse postea immutaverit, binosque versiculos ad unicum redegerit, nullam aliam invenio rationem, quam quod apud veteres, quos imitatus est, scriptores, Trochaicos istiusmodi longe sæpius conjunctos quam divisos animadverteret: eamque ob causam, ut bini versiculi in unum coalescerent, neque in ipsorum commissuris ob vocalium concursum hiatus aliqui orirentur, multa in posterioribus editionibus mutanda, addenda, aut alio ordine ponenda habuit vocabula: id quod cuiuslibet exemplaria conferenti obvium est. Vid. quæ nos ad genus XXVIII.

recepto tamen in locis ¹ imparibus Tribrachi; in paribus vero, præter Tribrachin, Spondæo etiam, Dactylo & Anapæsto, ² hoc modo;

1	2	3	4	5	6	7	8
-v	-v	-v	-v	-v	-v	-v	-v
vvv	vvv	vvv	--	vvv	vvv	-v	v
--	--	--	-vv	--	--	--	--
vv-	vv-	vv-	vv-	vv-	vv-	vv-	vv-
-vv	-vv	-vv	-vv	-vv	-vv	-vv	-vv

Hujus generis Psalmi sunt 4.

107. Canite Dominum, & invoca-

1. Quamvis carmina Trochaica & Iambica maxime opposita videantur, eo quod Iambica Trochæum omnino respuant, sicut vicissim Trochaica Iambum; facili tamen negotio hæc in illa, & e contrario, converti possunt. Syllaba enim principio Trochaici carminis addita Iambicum efficit: quemadmodum syllaba principio Iambici detracta, Trochaicum superest. Hoc tamen obiter advertendum, si Trochaicum fuerit catalectum, syllaba ei addita Iambicum constituet ejusdem generis acatalectum: rursus si Iambicum fuerit catalectum, syllaba ei detracta Trochaicum reddet inferioris generis acatalectum, v. g. si Trochaico octonario catalecto syllabam addideris, Iambicum octonarium acatalectum efficies: si vero Iambicum octonarium catalectum una in principio syllaba curtaveris, Trochaicum restabit septenarium acatalectum. Porro, si tres syllabas, seu sesquimetrum, Trochaico iustuleris octonario, restabit Iambicum senarium, & vice versa. Atque ita deinceps de aliis dicendum. His rationibus adducti summi nominis Grammatici Trochaica universa sub Iambicis complectuntur, quippe quæ non magis ab illis distinguantur, quam acatalecta a catalectis: neque enim ullo discrimine referre ajunt, sive initio sive fini versus syllabæ adjiciantur aut auferantur. Accedit & illud ad eorum opinionem confirmandam, quod in Trochaicis, eodem modo in Iambicis, duo semper pedes ad unam mensuram constituendam requirantur; adeo ut in utrifque dimetrum ex quatuor, trimetrum ex sex pedibus, &c. conficiatur. Sed, quod maximi momenti est, atque hanc rem extra dubium ponere videtur, quemadmodum Iambica in locis paribus vice Iambi Tribrachin recipiunt, in locis vero imparibus, præter Tribrachin Spondæum etiam, Dactylum &

- te nomen ejus: exteris.
 119. O beatos, qui sequuntur orbitam legis Dei.
 124. Ni faventis affuisset numinis præsentia.
 129. Jure dicat grex bonorum, Mille me molestiis.

XXV. Genus vigesimum quintum, monocolon, quali utitur Boët. lib. 1. met. 5. & Seneca passim in choris.

Anapæstum admittunt: ita in Trochaicorum locis imparibus Trochæi vicem supplet Tribrachys, in paribus autem cum Tribrachi Spondæus item, Dactylus & Anapæstus recipiuntur. Quod autem pedes qui in Iambicis locos impares occupant, in Trochaicis locis imparibus, & vice versa collocentur, id exinde proficisci videtur, quod si Trochaica ex Iambicorum legibus modularis, defectumque adeo omnem in initio constituas, qui ex Trochaicorum norma sedes impares obtinebant pedes, ii ad Iambicos numeros redacti in imparibus locis & contra consistent. v. g. si hunc versum,

Canite Dominum, & invocate nomen ejus: exteris.

ad modum Trochaicorum metiaris, ita pedes collocandi sunt,

1	2	3	4	5	6	7	8
vvv	vvv	-v	-v	-v	-v	-v	-

si vero eundem ad Iambicorum regulas redacas, hoc modo pedes sunt mensurandi;

dimid. 1	2	3	4	5	6	7	8
vv	vvv	v-	v-	v-	v-	v-	v-

Et hic,

Anapa nondum stirpe longis temporum decursibus, Trochaicus erit, hoc modo,

1	2	3	4	5	6	7	8
-v	--	-v	--	-v	--	-v	v vel -

metro autem paullum mutato, hunc Iambicum efficit,

dimid. 1	2	3	4	5	6	7	8
-	v-	--	v-	--	v-	--	v-vel vv

2. Atque hæc ratio est, quod quemadmodum in Iambicorum prima & quinta sede sepius

choris. Versus est Anapæsticus Pindaricus ¹ dimeter acatalectus, constans quatuor pedibus, in quorum singulis recipit Anapæstum; cujus tamen vices promiscue suppleant Spondæus, & ² Dactylus, [& ultimo etiam loco interdum Tribrachys, Amphimacer, vel Trochæus] hoc modo,

1	2	3	4
vv-	vv-	vv-	vv-
--	--	-vv	--
-vv	-vv	--	-vv
			vvv
			-v-
			-v

Eo semel tantum utitur, Psalmo scil.

113. Pfallete Dominum pueri, Domini.

XXVI. Genus vigesimum sextum, dicolon tetra-trophon, ad exemplum fere Catulli, carmine 34. Primi tres versus sunt Choriambici Glyconii trimetri acatalecti, Spon-

dæo, Choriambo & Pyrrhichio [vel Iambo] constantes; sed loco Spondæi interdum recipiunt Trochæum ³ hoc modo;

1	2	3
--	-vv-	vv
-v		v-

Quartus autem quisque est Pherocratus ⁴ heroicus trimeter acatalectus, constans Spondæo, Dactylo & Spondæo, hoc modo;

1	2	3
--	-vv	--

Hujus generis Psalmi sunt 3.

115. Toto pectore diligam.

122. O lux candida, lux mihi.

128. Felix o ter & amplius.

XXVII. Genus vigesimum septimum, monocolon, ad exemplum Prudentii hymno 6 Cathemer. ⁵ Versus est Iambicus Anacreontius dimeter catalectus, qui constat tribus Iam-

bus exhibetur) legendum.

pius dominantur Anapæstus & Dactylus, ita iidem pedes in Trochaicorum 2da & 6ta regione sæpius collocati inveniuntur; & prout in tertia Iambicorum, ita in 4ta Trochaicorum, nusquam toto opere Anapæstus occurrit.

1 Allis Anapæsticus Aristophanius nuncupatur.

2 Vide quæ nos infra ad cap. 2. class. 2. gen. 2.

3 Catullus autem non Trochæum modo, sed sæpe etiam Iambum prima sede admisit: Boët. lib. 2do. met. 3. semel in prima regione recepit Iambum in illo versu, *Bonis crede fugacibus*. In lib. autem 4. met. 3. semper utitur Trochæo primo in loco: Buchananus vero, licet plerumque primam sedem Spondæo tribuerit, nonnunquam tamen Catulli Boëtii exemplo ductus, non dubitavit Trochæum vice Spondæi substituere: & forte, eam ob causam, Psal. 116. str. ult. *Morte* potius quam *Morti* (prout in omnibus editioni-

bus exhibetur) legendum.

4 *Id est*, tres ultimi pedes carminis hexametri: quamvis autem Boëtius interdum in prima sede Anapæstum, & Catullus semel Iambum, sæpius vero Trochæum, posuerint: noster tamen Horatii exemplo Dactylum semper duobus Spondæis medium interponit, præterquam in unico hoc versiculo Psal. 128. *Comparata labore*, in quo Trochæus primo loco collocatur.

5 Utitur etiam Boët. in versibus prioribus lib. 2. met. 4. in quibus Spondæus etiam tertia sede nonnunquam assumitur; quod a Prudentio & nostro nusquam factum. Quisquis autem fuit, qui eam edidit metrorum Buchananæorum expositionem, quæ plerumque Psalmorum Paraphrasi subjungitur, ut in multis aliis, ita & hic turpiter hallucinatus est, qui hoc carminis genus idem esse existimaverit cum eo quo usus est Boët. lib. 3. met. 7. in illo enim primam sedem semper occupat Anapæstus.

Iambis & syllaba, recepto tamen s̄-
pissime in prima sede etiam Spondæo,
hoc modo;

1	2	3	
v-	v-	v-	-
--			v

Hujus generis Psalmus est unus, videl.
131. Si spiritu impotenti.

XXVIII. Genus vigesimum octa-
vum, tricolon tristrophon, quale est
Horatii lib. 5. Od 13. Primus quis-
que versus est heroicus hexameter,
de quo in primo genere: secundus

1 Conqueritur Cl. Bentlejus pessimum a
Lambino flagitium admissum, qui alterum
quemque versum Epod. 11. & 13. lib. 5. Ho-
ratii (ad quorum imitationem scripti sunt Psal-
mi 138. 145.) in binos diviserit, cum antea
conjunctim ederentur. Cum autem Lambi-
nus se Buchanani nostri auctoritate motum id
fecisse affirmet, operæ pretium erit paullo al-
tius inquirere, quibus rationibus adductus Bu-
chananus, & ipse unamquamque horum Psal-
morum strophon tribus versiculis distinxerit,
Odesque illas Horatii eo ordine digerendas
Lambino persuaserit. Rationes vero hæc fuisse
videntur. 1ma. Quod non satis congruum
existimaret duo metrorum genera profus di-
versa uno versu concludere. 2da. Quod hoc
pacto Flaccus, reclamantibus omnium carmi-
num legibus, nunc syllabam brevem produxe-
rit, nunc vocalem ante vocalem non abjece-
rit: veluti, Epod. 13.

*Reduces in sedem vice: nunc & Achamenio. &
Levare duris pectora sollicitudinibus.*

Sic Epod. 11.

*Arguit, & latere petitus imo spiritus. &
Fervidiore mero arcana promovat loco.*

Eodem quoque modo, si binos versiculos ad
singulos relegisset, in prædictas leges peccas-
set Buchan. Psal. 138.

*Coram superbis Regibus, & tua facta canam. &
Ferent, tuaque gloria ad jubar attoniti.*

& Psal. 145:

*Cumque suo scelere a stirpe vellis impios.
Neque elideretur M cum sua vocali, ut
Qui me lacessit hostium: incolumique dabis. &
Natio nullo tuum in seculorum secula.*

Sed has rationes, quantumvis speciosas, fa-
cili negotio evertit Bentlejus, non modo o-
mnian tam MSS. quam a nte Lambini tem-

autem est Iambicus dimeter, 2 de
quo in genere III. egimus. Tertius
vero est penthemimeris heroica, con-
stans duobus Dactylis & syllaba, cu-
jus in genere IX. meminimus.

*Hoc genere utitur semel, Psalmo
nempe*

138. Pectore te grato Dominumque
Deumque fatebor.

XXIX. Genus undetrigesimum,
tricolon tristrophon, idem fere cum
præcedente, nisi quod ordo paululum
sit

pura impressorum codicum fide, sed etiam,
quod maximi est momenti, veterum Gram-
maticorum & Scholiastarum auctoritate & te-
stimonio, qui non solum hos Horatii versus
conjunctos citant, sed insuper de hujusmodi
versuum (quos illi *Ἀσυναρτητος*, i. e. *incon-
nexos*, vocabant, genere & artificio sigillatim
scripsere. Et, ut alios omitam a Bentlejo ci-
tatos, Terentianus Maurus disertis verbis tes-
tatur *ex duobus colis unum versum fieri*, pro-
que exemplo adducit alteros versus Epod. 11.
& 13. Horatii. Quod ad syllabæ brevis pro-
ductionem, elisiones collisionesque neglectas
attinet, Hephæstion; qui horum *ἄσυναρτητων*
versuum parentem & inventorem statuit Ar-
chilochum, expresse docet, *syllabam ultimam
prioris coli perinde esse communem, ac si inte-
grum hexametrum vel iambicum clauderet*: un-
de collegisse Bentlejus videtur, versibus illius-
modi, ex duobus colis consistis, eandem in-
dulgeri licentiam, ac si duos versus omnino
distinctos constituerent. Quod si ita est (& ita
quidem esse ex ipsius mente necesse est) non
magno discrimine referre arbitror, an junctim
scribantur, an in duo dissecentur hæc carmi-
na: id saltem affirmare liceat, non tam triste
hac in re a Lambino, atque adeo a Buchana-
no nostro, piaculum admissum, ut *Dauria
Muse* (quod opinatur vir clarissimus) *pra do-
lore lacrymarent*.

2 In Iambicis hæc nullum alium adhibuit
pedem Horatius præter Iambum, & locis im-
paribus nonnunquam Spondæum, qua in re
cum æmulus est Buchananus, excepto uni-
co illo Psal. 145. versiculo,

Animal benigne recrevis.

in quo primam sedem occupat Anapæstus:

fit inversus; nam qui illic secundum locum tenebant, hic tertium, & e contrario, versus occupavere: cæterum Horatii Epod. 11. per omnia simile est, præterquam quod illi primus versus est Iambicus senarius, Buchananus autem hexameter heroicus: secundus vero utriusque est penthemimeris heroica: tertius denique Iambus dimeter.

Hoc genere scriptus est Psalmus

145. Te Regem Dominumque canam, dum lucida volvet.

C A P. II.

De generibus metrorum quibus in aliis suis operibus poetiis usus est Buchananus.

GENERA metrorum quibus in reliquis suis carminibus utitur Buchananus, ad duas itidem classes possunt referri; quarum prima Poëmata ejus varia, Fratres nempe fraterrimos, Silvas, Epigrammata, Miscellanea, de Sphæra libros, Satyram in Cardinalem Lotaringum, quæque a metri genere nomina sunt sortita, Elegias, Iambos & Hendecasyllabas; secunda autem Tragœdias tam sacras quam exteras, completatur.

¹ Vide quæ nos modo ad genus XXVIII.

² In Hendecasyllabis suis imitatus est Buchananus præcipue Catullum, qui prima regione haud raro vice Spondæi Trochæum & Iambum substituit, veluti Car. 1.

Arida modo pumice expolitur. &

Meas esse aliquid putare nugæ.

Item Car. 50.

Gratias tibi maximas Casullus

Agit pessimus omnium Poëta.

Semel quidem apud Boëtium invenio Iambum lib. 3. met. 4. penult.

C L A S S I S I.

IN altera G. Buchananani Poëmatum parte (exceptis Tragœdiis de quibus sequente classe agendum) metrorum genera sunt quatuordecim.

I. Monocolon. Versus sunt hexametri heroici, de quibus in primo Psalmorum metri genere superius egimus.

Hoc genere scripti sunt,

Franciscanus.

Silvarum liber.

Libri de Sphæra. &

Miscellan. carm. 15, & 24.

II. Dicolon distrophon. Carmen Elegiacum omnibus notum, de quo supra.

Hoc genere utitur,

Frat. fraterrim. maxima parte:

Toto Elegiarum libro.

Epigramm. passim.

Miscellan. nonnullis.

III. Monocolon, ad exemplum Catulli, Martialis, Statii, Prudentii, Aufonii, Boëtii, Sidonii Apollinaris, &c. Versus sunt Phaleucii hendecasyllabi pentametri acatalecti, quinque constantes regionibus, quarum primam possidet Spondæus, (sæpius etiam ejus loco Trochæus aut Iambus,) ² secundam Dactylus, quem

Quis illos igitur putet beatos.

Semel etiam apud Ausonium Epist. 5. ver. ult.

Bonorum mala carminum taberna.

Trochæum semel adhibuit Sidon. Apoll. Car. 13. ver. 38.

Marsyæque times manum ac rudentem.

nisi forte penultimam vocis *Marsyæ* produxerit, quemadmodum alibi eandem syllabam in *Euripidis*, Car. 9. ver. 235.

Orchestram quatit alter Euripidis.

& ult. in *Eia*. Car. 14. ver. 6.

Eia Callope niteret palma.

quem sequuntur tres Trochæi, [vel ultimus Spondæus,] hoc modo;

1	2	3	4	5
-v	-vv	-v	-v	-v
-				-
v				-

Hoc genere utitur,

Toto Hendecasyllabon libro.

Frat. fraterr. 14, 20, 21.

Epigram. lib. II. 32. & lib. III.

14, 15. & Ibid. Pomp. Deor.

Ruft. 3.

Miscell. 5, 20.

IV. Monocolon. Versus Iambicus trimeter, de quo superiore cap. met. II. egimus.

Eo utitur,

Toto libro Iambon, aut solo, aut cum dimetro Iambico alternatim subjuncto.

Frat. fraterr. 1, 2, 28.

Epigram. lib. II. 8, 17, 19, 33.

Miscell. 14, 31, 32, 38.

V. Monocolon. Versus Iambicus dimeter, de quo cap. I. met. X.

Eo utitur solo,

Epigram. lib. I. 30. & lib. III.

Pomp. Deor. Ruft. 2.

Miscell. 16, 36.

Vid. infra cap. III. n. 14. Sed missis hisce, Martialis,

Qui Musas coluit severiores,

nusquam in Phaleuciis, quibus tamen frequentissime utitur, alium initio quam Spondæum pedem adhibuit: in illo enim Epig. lib. 2. 6.

Rapta scribere sed Vitellianis.

ultima $\tau\acute{\alpha}$ rapta propter duas consonantes sequentes, licet vocis diversæ, producitur, quemadmodum lib. 5. Epig. 70.

Quid gladium demens Romana stringis in ora.

Idem de Prudentio dicendum, qui prima se- de semper Spondæum collocat, illo namque

VI. Dicolon distrophon. Versus primus Iambicus senarius; secundus Iambicus quaternarius, de quibus in met. III. cap. I.

Hoc genere utitur,

Toto fere libro Iambon.

Præfat. Frat. fraterr.

Epig. lib. I. 49.

Miscell. 23.

VII. Dicolon distrophon. Versus prior hexameter heroicus, posterior Iambicus dimeter: idem cum genere XXI. cap. I.

Hoc genere utitur,

Frat. fraterr. 4.

Miscell. 22.

VIII. Dicolon distrophon. Versus prior hexameter heroicus; posterior Iambicus trimeter: ejusdem generis est cum II. cap. I.

Hoc genere utitur,

Epigramm. lib. III. Pomp.

Deor. Ruft. 4. Valent. I.

IX. Tricolon tetrastrophon: idem cum genere VI. priore capite memorato.

Hoc

καπὶ εἰς 6. 98.

Celsa scandere contigit Tonantis,

Celsa ultimam habet longam, ob prædictam rationem, prout idem in Psychomachia, ver. 252.

Imbuere, fragileque viros sedare triumpho.

1 Buchan. in 8 carminibus hoc metri genere scriptis 17 vicibus Iambum primo loco versus 1 & 2di adhibuit; & ter in primo versus tertii loco. Syllaba autem 5ta tertii versus quinquies illi brevis est, Horatio nunquam. Vide quæ ad gen. VI. cap. I. annotavimus.

Hoc genere utitur,

Frat. fraterr. 5, 30.

Miscell. 1, 3, 4, 8, 11, 28.

X. Monocolon. Versus est Anacreontius, de quo supra cap. I. gen. XXVII.

Hoc genere utitur,

Epigramm. lib. I. 65.

XI. Monocolon. Versus Anapaesticus, qualem genere XXV. cap. I. descripsimus.

Hoc genere utitur,

Epigramm. lib. III. Pomp. Deor. Rust. 1.

XII. Dicolon tetraastrophon, in quo tres Sapphicos continuos sequitur Adonius; prout in genere V. cap. 1.

Hoc genere utitur,

Miscell. 2, 9.

XIII. Monocolon. Qualis est secundus quisque versus Horat. lib. I. Od. 4. vel potius secundus quisque lib. 2. Od. 18. ¹ Versus est Iambicus Archilochius trimeter catalectus, constans quinque Iambis & syllaba, receptis tamen in locis impa-

ribus etiam Spondæo aut Anapaesto, & secunda regione nonnunquam Tribrachi, ² hoc modo;

1	2	3	4	5	
v-	v-	v-	v-	v-	-
--	vvv	--			
vv-					

Alii sic metiuntur, ut primo loco ponatur Iambus, vel Spondæus, vel Anapaestus; secundo Iambus, vel Tribrachys, cum syllaba residua seu cæsura; deinde tres Trochæi, [vel ultimus Spondæus,] hoc modo;

1	2	3	4	5
v-	v-	-	-v	-v
--	vvv	v		--
vv-				

XIV. Scazon sive Choliambus: quo nomine appellari consuevit Iambicus trimeter, seu senarius, cujus ultima sede Spondæus vice Iambi collocatur; quali usus est Catullus car. 8. Persius in Præfat. Martialis lib. 1. Epig. 3. Boët. lib. 2. met. 1. Hujus generis unicum tantum apud Buchan. versum reperio, Epig. lib. 3. Pomp. Deor. Rust. 5.

Ni forte malis avios per anfractus.

CLAS-

¹ Nulla autem re alia hi Horatii versus ab illis distinguuntur, præterquam quod in prioribus syllaba post duos pedes residua semper sit longa, quæ in posterioribus (quamvis rarius) sit brevis.

² Veluti in illo versu,

Captare capreis non minus fugaces.

In illo autem,

Secreta Oreades dimius tenellos.

(ita enim legendum alibi ostendimus) *Oreades* trissyllabum est, per *οὐίλας*. ut apud Maonem *αἰνεαρία* tetrasyllabum, adeoque Iambus secundam tenet sedem, non vero Amphibrachys, utpote pes peregrinus; nec Tribrachys,

secundam enim syllabam longam esse monstrat & vocis origo, Græce *Ὀρείδες*, & Virgilii auctoritas Æn. 1.

Hinc atque hinc glomerantur Oreades: illa pharetram.

Fert humero.

Quod ad illum versum attinet,

Ni forte malis avios per anfractus.

quidam forte existimaverint *avios* dissyllabum esse, adeoque Spondæum ea regione positum, quod mihi in hoc genere diuim & insolens videtur. Ego potius ad aliud metrum referrem, de quo gen. mox sequente.

CLASSIS II.

IN Tragœdiis tuis usus est Buchananus metrorum generibus septemdecim.

I Iambicus trimeter, quem superius cap. I. gen. II. explicavimus. ¹ Majorem tamen hic (aliorum Tragœdiographorum more) quam in aliis tuis carminibus Poëta sibi indulfit licentiam: in tertia enim sede nonnunquam adhibuit Anapæstum, ² & quod paullo durius est, in sede quarta eundem pedem, licet rarissime, collocavit. Utriusque quæ nos offendimus exempla hæc sequuntur.

Anapæst. sede tertia.

In Jephthe. } *Suo cruore tuis beneficiis licet.*

Vitæ capeffere, quando ceu facem Deus.

Parentis alterius libidini, & impio.

Baptiste. *Aut potius historiam vetustam interpolam.*

Plebs si quid erret, eam reducat in viam.

Quin lumen ingenii exseris illic tui.

Delicta publica publice, occulte nihil.

Gaudere decuit, & obsequi iussis Dei.

Præstare qui simulatis & scientia.

Medea. *Æque dolere suo ut decet incommodo.*

Vis me doloris eo redegit, ut solo.

Hæc namque patria tibi, hic penates patrii.

Sponsis adhuc mihi pugna superest cum novis.

Hic tibi frui, siquidem tullisses molliter.

Prodesse capio tibi, ac tueri publicum

Me patiar esse meis inultis hostibus.

Deus malorum in Iasonem, infortunii.

Exegit, oblita cæde natorum impia.

Alcestide. *Heus tu præito, reclude posticum ædium.*

Leviore, munus erant equi victoribus.

Ana-

¹ Vide quæ nos supra ad cap. I. gen. II.

² Hier. Avantius id versibus apud Senecam 21. accidisse refert, at nunquam nisi dictio ipsa fuerit 4 syllabarum, excepto uno versu OEdipeo.

Inter senem juvenesque, sed propior seni.

Quod Anapæstum tertia sede adhibuerit Seneca, cum dictio adesset 4 syllabarum, casu potius quam consilio factum videtur: Buchananus certe in hisce non tam sollicitè diligens fuit, nam dictio quadrissyllaba quinquies tantum occurrit.

Cæterum de hoc numero auferri possunt versus 5, in quibus occurrunt pronomina *tuis, eo, eam, suo, meis*, quæ apud Comicos crebro in unam syllabam contrahuntur. Vid. in-

fra cap. III.

In 6to versu *ingeni*, ut in 13. *mi pro mihi* possumus legere.

In 7mo denique forte tertius pes Trybrachys est, prima quippe in *publice* censei potest brevis ob mutam & liquidam: quamvis enim nusquam eam syllabam correptam invenio, quia tamen ea natura est brevis, utpote a *populus* deducta, nihil video ob stare quo minus eam brevem Buchananus efferret; quem admodum alibi in ejusdem originis voce *publicanus*. Frat. frater. I.

Publicanus esse non recuset. Pauperum.

Demtis igitur his octo versibus, supersunt tantum 12 pro 21 apud Senecam, in quibus Anapæstus tertium locum occupavit.

Anapæst: 4. sede.

Bapt.

Ne malle quisquam præcipitare te putet.

Amet parentem, & officiiis quibus potest.

Errare gentes, quam populum qui se Dei.

Memuisse toties sceleris eum sui puta.

Torquere flamma poterit inevitabili.

Med.

Ferre huc novorum confiliorum nuncium.

Lethale gnata ne exitium fruas meæ.

Alcest.

Hei mihi, quid ais? ut me jugulasti, fœmina.

Nam par rependi pretium animæ nullum potest.

Aliena quamvis juncta necessitudine.

Hoc metri genere scripta est maxima Tragœdiæ cujusque pars: nam totam fere fabula: actionem complectitur.

II. Anapæsticus dimeter acatalectus, de quo in cap. I. genere XXV. superius egimus. Ejus in choris frequentissimus est usus².

III. Asclic-

1 At quod 4to etiam loco Anapæstum assumferit, non ita facile excusandus Buchananus videtur: nam, si Avantio credimus, id nusquam a Seneca factum: quanquam ipse fateatur interpretes quosdam hac in re deceptos, sive (ut videtur) rei metricæ incitia, sive potius pravorum codicum vitio, quod forte etiam Buchananum nostrum fœellit. Poëtices quidem Geslenæ auctores, quamvis Dactylo quartam sedem Iambicorum interdican, Anapæstum tamen, quod a brevi syllaba, ut Iambus, incipit, aliquo modo tolerari posse censent. Porro, in Iambicis dimetris hypercatalectis Anapæstum 4ta etiam sede ab ipso Seneca collocatum observantur Fabricius & Delrius, veluti Agam. 616.

Carusque Pelida nimium feroci. & 619.

Aut cum ipse Pelides animos feroces.

Verum, si a tantis viris dissentire liceret, versus hosce Sapphicis potius hypercatalectis quam Iambicis annumerarem, quibus scilicet una syllaba in principio redundet. Vid. Novam Meth. p. 775. & quæ nos supra ad gen. xxiv. cap. I.

2 Quia Anapæsticum carmen, ut suavissimum, ita post Iambicum, Tragœdiarum scriptoribus longe frequentissimum est, idemque nonnulla tanquam sibi propria vindicare videtur, non ab re facturus exultimabor, si peculiarem ejus indolem & structuram paulo fusius explicavero. Et, imo. quidem, genuini Anapæstici nullam observant cæsuram, adeoque quod in aliis fere omnibus vitiosum est, hic gratiam meretur: unde optimi sunt quorum singuli pedes singulas voces complectuntur, veluti

Piscæque tacito sidera mundo. &

Tom. II.

Omne lato reducem potius. &

Oculos densa condunt tenebra.

Proximi his sunt, quibus unaquæque dipodia vocem terminat, ut

Ut perpetua serie lacum. &

Nec perspicuis animi quisquam

Oculis radios cernere potis est

Veri simplicis

Atque hanc forte ob causam Servius Anapæstos dipodia mensurandos voluit, non item Dactylicos, utpote hac lege immunes: quod non satis attendentes Scaliger & Delrius, contra Servii auctoritatem, quaternarios tetrametros, non dimetros, appellandos censent. Hanc autem legem adeo strictè servandam sibi veteres statuerunt, Seneca in primis & Boëtius, ut qui in aliis mutum sibi indulgeant, ab hac ne vel semel, quod sciam, discesserint, ita ut inter dipodias nunquam Ecclipsin vel Synalœpham intervenire sint passi: excipio unum Herculis OEtæi locum, v. 1887.

Poscite magno Alciden gemitu.

Quod, inter alia, doctissimi Nic. Heinsii, qui hanc Tragœdiam Seneca merito abjudicavit, sententiam haud leviter confirmat. Buchananus autem, (ne quid dissimulem) qui in Palterio, Jephthe & Baptiste hanc regulam immotam servat, in Medea eam sæpius neglexit, ut

Cum patre, ac tota domus fereat. &

Ælius composuit, fare, age, anus. &

Intra atria clamorem, haud lætor. &

Mulier. quod tandem immoderatum

Thalami desiderium cogit,

Stulta, accelerare horam sati.

K k k k

Quibus

III. Afclepiadeus Choriambicus tetrameter, qualem gen. VIII. cap. I explicavimus. Eo utitur primo choro Jephthæ.

IV. Gly-

Quibus addatur unus Alceftidis verſus, cui colliſio media intervenit,

Que mutata anima animam eriperes.

Ut verius eos præteream, quibus aliqua regione Daçtylus, nulla vero Anapæſtus ineſt, quoſque, eam ob cauſſam, Daçtylicis potius quam Anapæſticis, licet iis undique ſtipatos, quidam forte accenſeri malint.

2do. Geo. Fabricius, qui Senecæ verſus accurate deſcripſit, nuſquam Daçtylum ſecundo loco poſitum animadvertit, quem tamen Buchananus haud raro adhibuit, veluti Jeph.

Non mutaverit epibus Craſi. &

Licet injuria tibi fatorum. &

Virginibus tibi thalami expertus.

Medea.

Infelix ergo miſeris curis. &

Neve accedite limina propius. &

At ſe paciſer hinc Mercurius.

Alceſt.

Iſterum injurius es Diis Stygiis. &

Minime: ſed neque ſamulum quiſquam. &

Ne me deſere, ne per ſuperos.

Delirius quidem ſe bis Daçtylum apud Senecam ſecundam ſedem occupantem deprehendiſſe exiſtimat, ſemel ſcil. in Agamem. v. 607.

Qui vultus Acherontis atri.

Et ſemel in Oçtav. v. 779.

Aur quid peſtore portas anhelo?

Sed (quod pace tanti viri dixerim) prior ex his Anapæſticus non eſt, quippe qui hoc pacto Trochæum tertio loco haberet, quem omnium ſuffragio Anapæſtici reſpuunt: ego potius Sapphicum brachycataleſtum, ſive uno pede in principio mutilum, eum exiſtimaverim. Alterum vero, præterquam quod ex ea Tragœdia eſt, quanti viri doçti jamdudum genuinum Senecæ ſectum non agnoſcunt, Daçtylicum potius quam Anapæſticum cenſendum quidam exiſtimabunt. Quod ſi ejuſmodi verſus Anapæſticis permixtos Anapæſticorum numero habere voluerimus, Boëtius Buchananum defendit, qui haud raro ſecundum illis locum attribuit. Proxime ergo diſquirendum venit, an verſus illi quaternarii, veris Anapæſticis undique circumvallati, quamvis nullus iis inſit Anapæſtus, Anapæſticis annumerari debeant. Et ſane nullo eos diſtirmine Buchananum habuiſſe ex dictis fere palam eſt: neque eos diſtinxiffe Boëtius videtur, utpote qui eos nullo ordine Anapæſticis immiſcuit, qui alias ſemper aut uno carminis genere,

aut ſummum duobus certo ordine recurrentibus uti conſuevit. In eadem fuere ſententia omnes fere Grammatici, qui de hoc carmine ſcripſere, in eo enim omnes Anapæſto pares admittunt pedes, Daçtylum, Spondæum, nonnulli & Proceleuſmaticum, nulla ei propria ſervata ſede: adeo ut toto in verſu Anapæſtico ſæpe Anapæſtus nullus inveniat. Julio quidem Scaligero Poët. lib. 2. cap. 36. Daçtylus contra leges admiſſus videtur, quod, quamvis Daçtylus Anapæſto potentia ſit æqualis, diſpoſitione tamen contraria ſit, ut Iambo Trochæus, qui ſimul eundem verſum ingredi nequeunt. Eruditiffimus vero, & vir, ſi quis alius, in rebus iſtiusmodi perſpicaciſſimus, Rich. Bentlejus, quamvis id plane & diſertis verbis non affirmet, nullum pro Anapæſtico videtur agnoſcere, niſi cui vel inſit Anapæſtus, vel qui ſaltem ex ſolis Spondæis conſtet. Ego omnium fere Grammaticorum hac in re conſenſum potiorẽ arbitror, tantisper ſaltem dum rationes cur ab iis diſſentiat, vir celeberrimus in medium adducat.

3tio. De ultima Anapæſticorum regione major exorta eſt controverſia, idem enim ille in literis vir ſummus R. Bentlejus, in Notis ſuis ad Joan. Antiochenum Malalam, p. 26. gravem hujus & ſuperioris ævi Poëtis, & in his Buchananano noſtro, impegit dicam, quod carminis Anapæſtici legum ignari, ultimam cujuſque verſus ſyllabam, aliorum pene omnium carminum more, communem exiſtimaverint, adeoque Anapæſtos ſuos Tribrachi, vel Trochæo, vel Cretico, idque ubi nulla eſſet clauſula vel interpunctum, terminare, vel etiam vocali aut litera M finire, verſu proximo ab alia vocali vel H incipiente, non dubitarint; quum, ex ipſius ſententia, ejuſmodi carmina apud veteres (Græcos præſertim) uno tenore, & quaſi unicus eſſet verſus, a primo ad ejus generis ultimum progrediantur. Et quamvis vir non minus ſcriptis ſuis quam generis ſplendore illuſtris, Car. Boylius, recentium Poëtarum partes animoſe tœuat, Cl. tamen Bentlejus, tantum abeſt ut ſententiam mutet, ut ſcripto Anglico de Epistoſis Phalaridis, ac nuper in Notis ad Horat. Car. III. 12. eam ulterius confirmare pergat. Non noſtrum eſt tantas inter tantos viros lites componere: quum autem ſuſceptum carminis Buchananæi enarrandi officium id poſtulet, dabunt mihi æqui rerum æſtimatores hanc veniam.

IV. Glyconius Choriambicus, de Jeph. p. 189. ab illo versu, quo in cap. I. gen. VIII. Eo utitur interdum in choris, & nominatim

Famjam discite per fidi.

ad

niam, ut absque gratia & odio, quorum causas procul habeo, quid hac in re ratione maxime subnixum mihi videatur, modeste, & ea qua par est erga tam splendida nomina observantia, paucis proferam. Et quidem veteres illos dedita opera ab hisce abstinuisse, quæ recentioribus a Bentelejo vitio vertuntur, mihi verisimillimum videtur, hosque rectius magisque ex ordine fuisse facturos, si illorum vestigiis paulo pressius institissent. Neque enim credibile est temere ac fortuito factum, ut tam raro illi, hi tam frequenter hanc legem migrarent. Accedit etiam ad Benteleji causam aliqua ex parte juvanda, quod prisca illi Poëtae nullas (uti dixi) syllabarum elisiones Anapaesticis suis medias intervenire permiserint, quæ apud recentiores nimis crebro occurrunt. Verum, hanc legem non ita stricte veteres sibi servanda statuisse, vel illud indicio est, quod nonnunquam ab ea discedant. Atque, ut Græcos omittam, e quibus quæ peti possunt exempla, Bentelejus nobis ivit ereptum, dum ea ad suam mentem, levibus, fateor, ac ingeniosis, sed forte nimis audacibus mutationibus pertrahere nititur, e Latinis quidem Boëtius hanc regulam vel ignorasse vel parum attendisse videtur, nisi fortasse versus quibus abesset Anapaestus, hoc numero eximendo censuerit, quod ob superius allatam rationem mihi non fit verisimile: lib. certe 1. met. 5. etiam in veris Anapaesticis adversus hanc legem bis continue peccat. v. 44.

Operis tanti pars non vilis.

Homines quatuor Fortune salo.

Rapidos, rector, comprime fluctus.

ubi primus versus Trochæo, secundus Cretico, ex Benteleji sententia, terminatur. Quod ad Senecam attingit, Bentelejus ait, *Adeo de industria eum semperavisse, ut semel tantum atque iterum Trochæo Anapaestos clausisset, nec nisi finita sententia*: nobilissimus contra Boylius id plus minus quinquages, idque nulla vel minima interveniente pausa, sacritatim existimat, uterque parum ex vero pronunciantes. In genuinis enim Senecæ Tragædiis, nulla vel levi interpunctioe subjecta, quater tantum in fine invenio Trochæum, Hip. scil. v. 13. Herc. fur. v. 170. Med. v. 344. & Agam. 380. Interveniens puncto ter. Hip. v. 347. OEdip. v. 186. Tro. v. 101. Tribrachyn autem semel, Tro. 131. ut versus eos præteream, quos, quamvis Anapaesticis hinc atque hinc cinctos,

Bentelejus Daetylicorum nomine habiturus videtur; quales occurrunt Herc. fur. v. 1056. Thy. 868, & 878. Agam. 85, & 356. Tro. 707. In Herc. autem OEtæo & Oétavia, quas licet Senecæ viri quidam docti abjudicent, antiquas tamen esse omnes fatentur, sæpius ab hac regula discessum; Herc. OEt. 181, 594, 1281, 1877, & 1914. Octav. 62, 204, 768, 776, 777, 809, 899, 936, 978. annumeratis etiam Daetylicis. Quibus aliquis forte addat Herc. OEt. v. 1152.

Fam Thessalica Pelion Offa

Premet.

quemadmodum in Delrii, Thyssii, Scriverii, & antiquioribus fere omnibus codicibus legitur. Et sane hanc lectionem haud parum confirmat, quod Seneca semper, alii plerumque *Offam Pelio imponant*, Vid. Herc. fur. v. 971. Agam. 338. Virg. Geo. 1. 281. Ovid. Met. 1. 155. Gronovius tamen legit,

Fam Thessalicam Pelion Offam.

ex MS. Flor. Quam lectionem eo stabilire nititur, quod Staius & Claudian. *Pelio Offam subjiciant*: sed in promptu erat aliud & firmissimum subsidium, quod nimirum, si *Thessalica Offa* legamus, Tribrachys, pes alienus, secundam sedem invaderet: nisi dicamus, ob spiritum inter dipodias moram, syllabam brevem nonnunquam longam fieri, ut in Troad.

Bis pulsata Dardana Graio.

& Octav.

Desere vetat, in quo fuerat.

Quod ad alteram regulæ Bentelejanæ partem spectat, qua negat veteres *Anapaestos suos vocali vel litera M finire, versu proximo ab alia vocali, vel H, incipiente*, hanc quoque ab ipso Seneca nonnunquam reperio neglectam, Herc. fur. 1190. Med. 306. Thy. 849, 859, & 948. Tro. 73. nulla vel parva mediante interpunctioe. Interjecto autem colo, Herc. fur. 1113. Med. 373. Denique absoluta periodo. Thy. 820, 958. Hipp. 8, 337. Tro. 94. Agam. 61. Ut taceam Herc. OEt. 1989, & Troad. 96. quem quispiam forte Daetylica basi terminatum caussetur. Hæc exempla (& plura forsitan repererit curiosus harum rerum indagator) duram istam Cl. Benteleji sententiam, qua *Buchananum nostrum, Scaligerum, Grotium, ceterosque adeo qui post renatas literas Tragædias scripsere, si stante re Græca vel Romana suas fabulas edidissent, stiblis & κλωμοί; explodendos fuisse edicit, si non penitus averruncare,*

K k k k 2

mollire

ad chori usque exitum : toto item choro Bapt. p. 242.

Tandem livor, & impiis. &c.

Et Alcest. p. 587. 588. & 597; Trochaicis dimetris¹ & Pherecratiis, nonnunquam & Anapæsticis ternariis, temere quasi intermixtis. In Alcestide tamen sæpius adhibuit prima sede Trochæum², semel etiam in Baptiste,

Sola non metuis graves.

V. Iambicus dimeter, cujus in cap. I. gen. III. meminimus. Eo utitur nonnunquam in choris: veluti initio chori secundi Jeph. p. 189. Bapt. chor. 3. p. 239. Med. chor. p. 553. versus unus p. 567. a.

Qui de tua stirpe aurea.

quatuor p. 577. b.

Nec ante portas conspicor, &c.
septem p. 595. a.

Sors, sors ineluctabilis, & seqq.

VI. Versus Pherecratius, de quo superiore cap. gen. VIII. Eo utitur toto choro Jephthæ p. 194. & sexies Alcest. p. 587. b. 588 a. & p. 596. b. &

mollire saltem ac mitigare posse videntur: præsertim si & illud adjecerimus, nullam de hac regula Bentlejana sive Græcorum sive Latinorum Grammaticorum usquam exstare præceptionem. Ut autem fateatur vir celeberrimus multo facilius esse leges condere, quam servare, ipse, qui Nob. Boyleum, & merito reprehenderat, quod in hac Græci distichi ex Phalar. Epist. 87. versione,

Multo videtur satius, timentem nihil

Futura fata, quam timentem perpati:

Iambicorum legibus vim intulisset, Trochæo vice Iambi collocato, ipse, inquam, dum alium in viam reducens, pro *timentem metuentem* substitui jubet, in erratum, licet non æque grave, prolabitur: eo enim pacto Dactylus quartam sedem occupaverit, qui locus ab Horatio, Seneca, aliove quoquam probo auctore, ei nunquam est tributus.

¹ Forte qui in Alcestide p. 587. occurrunt, Trochaicis dimetris catalectis, quibus per-

597. a. quindecies, aliis metrorum generibus varie interiectis.

VII. Versus Sapphicus, cujus structuram gen. V. cap. I. supra ostendimus. Eo utitur primo choro Jeph. primo & ultimo choro Bapt. item in initio Alcest. p. 578. a. Quandoque tertius quisque versus Adonio clauditur, quandoque rarius, & ad Poëtæ arbitrium, Adonius interjicitur.

VIII. Dactylicus tetrameter acatalectus, constans quatuor Dactylis, vel eorum loco Spondæis, excepto ultimo,³

Eo utitur p. 563. b. ut,

Subtili librare examine,

Num deceat disquirere sæminas

De rebus subtilibus anxie. &c.

IX. Anacreontius, qualem exhibuimus cap. I. gen. XXVII. Eo scripti sunt versus quinque Medea p. 567. a.

O terra lucidumque. & seqq.

Alcest. p. 577. a. versus unus,

In conjugem fuisse.

& pag. 595. a. versus tres,

Subi, subi tenebras. & seqq.⁴

X. Alcemixti sunt, annumerandi potius sunt quam Choriambicis; eo enim nomine a Fabricio censentur qui in Senecæ OEdip. ver. 882. & seqq. pari modo Trochaicis intersusi reperiuntur: Deirius contra utrosque Choriambicos trimetros appellat, substituto, ait, nonnunquam in locum Choriambi Molosso.

² Trochæum vice Spondæi sæpius adhibuit Seneca & Boëtius: semel etiam Horat. Car. I. 15.

Ignis Iliacas domos.

³ Tanta est licentia carminis Anapæstici, ut a Dactylico interdum discerni nequeat. Vid. supra ad hujus cap. gen. II.

⁴ Versus tamen postremus,

Digna lacrymis tulissi.

Dactylum habet prima regione: vel inter Trochaicos censei potest, prima in *lacrymis* ob mutam & liquidam continue sequentes producta.

X. Alcmanius Dactylicus trimeter hypercatalectus, quale est illud Virgilio, *Munera lætitiæque dii*. Constat autem tribus Dactylis, cum syllaba in fine residua. Hujus generis versus novem una serie occurrunt Alcest. p. 584. b.

O Pelie mihi nata, vale, & seqq.

XI. Trochaicus Alcmanius dimeter acatalectus, de quo supra cap. I. gen. XIX. dictum. Eo utitur quinquies Alcest. p. 580. a. Trochaico dimetro catalecto alternis subjuncto,

*Certa res est, certa, amici,
Sed precemur numina. &c.*

XII. Trochaicus dimeter catalectus, qualis est tertius quisque versus gen. XIX. cap. I. Eo utitur alternatim cum Trochaico dimetro acatalecto (ut modo diximus) p. 580. a. interdum solo, ut quater aut quinquies ibid. quindecies Alcest. pag. 588. a.

Limpidum propter lacum. & seqq.
duobus Glyconiis interjectis, aliisque utrinque stipantibus. Item ter p. 595. a.

Calamitatem lugubrem. 2 &c.
Et p. 595. b. duodecies,
Qui beatos dicerent. &c.

XIII. Anapæsticus ternarius, constans tribus pedibus, quorum singulos (ad modum aliorum Anapæsticorum) Anapæstus vel Spondæus vel Dactylus promiscue obtinet. Hi in choris, Anapæsticis quaternariis, interim singuli, interim bini, nonnun-

quam & terni, interspersi occurrunt, veluti Med. p. 542. b.

Socium lugendo tori.
p. 548. b. *Phœbus paria audisset.*
p. 549. a. *Sed Regina potentior*³
p. 557. b. *Et sancta Deum soboles. &
Fama novem peperisse
Narrat flavam Harmonien.*

duo item p. 561. duo p. 563. In Alcest. autem p. 580. tres; p. 594. b. unus.

XIV. Dactylicus trimeter acatalectus; constans tribus Dactylis, vel ultimo Amphimacro, quales, quod sciam, tres tantum, & in Alcest. p. 597. a. b. Pherecratiis & Glyconiis singuli interjecti occurrunt.

*Mors etiam notha pignora. &
Aggre que tumuli premunt. &
Hæc moriendo viri sui.*

Duo autem reperiuntur p. 563. b. quibus primum secundumque pedem facit Spondæus,

*Mecum sæpe exæstius.
Sum conata expendere, ac.*

XV. Anapæsticus monometer, seu binarius, constans duobus pedibus, quorum alteruter vel Anapæstus fit, vel Spondæus, vel Dactylus. Is nunquam nisi semel uno in loco, & raro quidem occurrit, idque post multos Anapæsticos quaternarios (unde & basis Anapæstica nuncupatur,) quemadmodum Adonius (cum quo interdum confunditur) multorum Sapphicorum agmen claudit: unus p. 541. b. duo 543. a. unus

P. 547.

1 Vid. Notam ad hujus class. gen. I V.
2 In hoc versu Tribrachys primam obtinet sedem: in sequente prima in *lacryma* ob mutam & liquidam producitur.

3 Notandum Anapæsticos hosce Glyconios nonnunquam evadere, ut,

Sed Regina potentior;
interdum & cum Pherecratiis coincidere, ut
Sponsa ornabitur Orco.
Nos tamen ejusmodi versus eorum numero habuimus cum quibus proxime conjuncti sunt.

p. 547. b. unus p. 549. a. unus p. 580.
a. unus p. 585. a.

XVI. Iambicus dimeter brachycatalectus, in quo tres sedes; quarum secundam Iambus vel Tribrachys, primam & tertiam Spondæus quoque, ejusque dissolutiones, Anapæstus vel Dactylus occupare possunt, cujus generis duos tantum versus reperio p. 567. a.

*In liberos verterit. &
Ducunt originem.*

XVII. Adonius dimeter, de quo hoc cap. class. I. gen. VII. & XV. ac cap. I. gen. V.

C A P. I I I.

Animadversiones quædam de Metris a Buchananano usitatis, deque syllabarum quarundam quantitate, &c.

Versuum species a Buchananano usitate.

Metrorum genera in quibus occurrunt.

Poëtæ veteres quos Buchananus imitatur.

I. Heroicus hexameter.

1, 2, 4, 9, 20, 21,
22. 28, 29. cap.
I. & 1, 2, 7, 8.
cap. II. class. I.

Virgilius, Lucretius, Horatius, Ovidius, &c.

II. Pentameter Elegiacus.

18, 22. cap. I. &
2. cap. II. class. I.

Catullus, Tibullus, Propertius, Ovidius, &c.

III. Sapphicus pentameter.

5, 7, 17, cap. I.
12. cap. II. class.
I. & 7. class. II.

Catullus, Horatius, Statius, Prudentius, Boëtius, Seneca.

IV. Phaleucius hendecasyllabus.

3, cap. II. class. I.

Catullus, Statius, Martialis, Pruden. Aufonius, Boëtius.

V. Iambicus trimeter acatalectus.

2, 3, 14, 18. cap.
I. 4, 6, 8. cap.
II. class. I. & 1.
class. II.

Catullus, Horatius, Martialis, Prudentius, Aufonius, Boëtius.

ABSOLUTA superioribus capitibus (quantum in nobis est) metrorum omnium, quæ apud Buchananum occurrunt, expositione; superest demum, ut de metris ipsius in genere, aliisque ad rem metricam spectantibus, animadversiones quasdam hic in calce subnectamus.

§. I. 1. Nullam adhibuit Buchananus carminis speciem, nisi quam exemplo prævit aliquis antiquorum Poëtarum Latinorum, vel Classicus, vel Classicis proximus, inter quos Prudentium, Aufonium & Boëtium numeramus: id quod sequente Diagrammate perspicuum reddemus, in quo omnes apud Buchananum occurrentes versus species, auctoresque quos in quibusque est imitatus, uno quasi conspectu exhibentur.

VI. Iambicus dimeter acatalectus.	3, 7, 10, 21, 23, 28, 29. cap. I. 5, 7, cap. II. class. I. & 5. class. II.	Idem.
VII. Iambicus fenarius Scazon acatalectus.	14. cap. II. class. I.	Catullus, Perſius, Martialis.
VIII. Iambicus Anacreontius dimeter catal.	27. cap. I. 10. cap. II. class. I. & 9. class. II.	Prudentius.
IX. Iambicus Archilochius dimeter hypercatal.	6. cap. I & 9. cap. II. class. I.	Horatius.
X. Iambicus Archilochius trimeter catal.	13. cap. II. class. I.	Horatius.
XI. Iambicus dimeter brachycatal.	16. cap. II. class. II.	Seneca.
XII. Choriambicus Glyconius trimeter.	8, 11, 12, 13, 17. 26. cap. I. & 4. cap. II. class. II.	Catullus, Horatius, Seneca, Prudentius, Boëtius.
XIII. Choriambicus Aſclepiadeus tetrameter.	8, 11, 12, 13, 16. cap. I. & 3. cap. II. class. II.	Horatius, Prudentius, Boëtius.
XIV. Choriambicus Alcaicus pentameter.	12. cap. I.	Catullus, Horatius, Prudentius.
XV. Trochaicus octonarius catal.	24. cap. I.	Prudentius, Seneca, &c.
XVI. Trochaicus Alcmanius dimeter acatal.	19. cap. I. & 11. cap. II. class. II.	Seneca.
XVII. Trochaicus Euripidæus dimeter catal.	19, 23. cap. I. & 12. cap. II. class. II.	Idem.
XVIII. Anapæſticus Pindaricus quaternarius acatalectus.	25. cap. I. 11. cap. II. class. I. & 2. class. II.	Seneca, Boëtius.

XIX. Anapæsticus Partheniacus quaternarius catalectus.	20. cap. I.	Boëtius.
XX. Anapæsticus ternarius acatalectus.	13. cap. II. class. II.	Seneca.
XXI. Anapæsticus binarius acatal.	15. cap. II. class. II.	Idem.
XXII. Dactylicus Alcmanius tetrameter acatal.	4. cap. I.	Horatius, Boëtius.
XXIII. Dact. Alcmanius tetrameter acatal alter.	8. cap. II. class. II.	Seneca.
XXIV. Dactylicus Alcaicus tetrameter acatalectus, semi-Iambicus.	6, 15. cap. I. & 9. cap. II. class. I.	Horatius, Stadius, Prudentius.
XXV. Dactylicus Alcaicus tetrameter acatal. semi-Trochaicus.	6, cap. I. & 9. cap. II. class. I.	Horatius.
XXVI. Dactyl. Pherecratius; trimeter acatal.	8. 26. cap. I. & 6. cap. II. class. II.	Horatius, Boëtius.
XXVII. Dactylicus Alcmanius trimeter hypercatal.	10. cap. II. class. II.	Virgilius.
XXVIII. Dactylicus trimeter acatalectus.	14. cap. II. class. II.	Seneca.
XXIX. Adonius dimeter acatalectus.	5. cap. I. 12. cap. II. class. I. & 17. class. II.	Catullus, Horatius, Stadius, Boëtius, Seneca.
XXX. Dactylicus Archilochius dimeter hypercatalectus.	9, 28, 29. cap. I.	Virgilius, Horatius.

2. Quamvis autem Buchananus (ut ex præcedente hoc schemate palam est) nullas novas versuum species excogitaverit, in eorum tamen variis combinationibus non adeo fuit religiosus antiquorum imitator: quinque enim occurrunt apud eum metrorum genera, ex diversis carminum speciebus conflata, quorum nullum inter præscos Latinos superest exemplum, *videl.*

1. Sapphicus cum Iambico dimetro. *Pfal.* 8.

2. Duo Troch. acatalecti, cum Troch. catal. *Pfal.* 66.

3. Hexam. heroicus cum Anapæst. Parthen. *Pfal.* 68.

4. Troch. dimet. acatal. cum Iamb. dimetro. *Pfal.* 100.

5. Hexameter heroicus cum Archil. dimet. hypercat. & Iambico dimetro. *Pfal.* 145.

Neque libertas hæc Poëtica Buchananano aut cuiquam vitio vertenda est: quamvis enim ambigi possit, an ullæ apud Horatium occurrant variorum carminum *Συζυγίας*: nisi quas a Græcis sit mutuatus, nemo tamen id ei licuisse negaverit: Boëtius certe tot non modo versuum conjugationes, sed & versuum genera exhibuit, qualium apud vetustioris ævi Poëtas, qui ad nostram ætatem perennarunt, nullum quidem existat vestigium, ut bonam eorum partem vel ipse primus excogitasse, vel novo atque inusitato ordine non sine affectatione copulasse a doctis existimetur. Multam etiam hac in re recentiores, & Buchanani fere æquales Poëtæ sibi indulgere licentiam, Beza, Scaliger, Buchnerus, & in primis Paulus Melissus, &c. Cæterum Buchananus Horatium Lyricorum principem exemplar sibi præ-

cipuum proposuit; post hunc vero Prudentium & Boëtium Poëtarum Christianorum Coryphæos: interdum tamen, ne servilis prorsus imitator videri posset, ingenio suo, licet rarius, servivit.

3. In Tragœdiis sacris gravissimus est, camque ob causam multo rarius quam Seneca metri genera commutat: præterea quocunque carminis genere quis scenam loquens ingreditur, eodem fere semper eam relinquit.

4. In Tragœdiis e Græcis conversis, Euripidis non sententiam tantum, sed & carminis genus ut plurimum est secutus: adeoque, ut in illo, ita & in Buchananano Iambici in dramatis actione, Anapæstici in choris fere dominantur; quomodo & in Euripide fabulæ distinguuntur: Buchananus tamen ab hac lege nonnunquam discedit, Sapphiciis, Glyconiis, aliisque in aliorum ab Euripide usitatorum carminum vicem surrogatis.

¶ II. Reliquum est ut Poëticas, quas vocant, licentias, aliaque ad rem metricam spectantia, sive a viris doctis, sive a nobismetipsis observata, excutiamus. Omnis autem licentia metrica, vel in syllabarum quantitate immutata, vel elisionum neglectu, vel pedum alienorum, vel alieno loco positorum usu, vel denique in crasibus diareisibusque inusitatis consistit. Ex his quædam superius attigimus, reliqua huc tanquam in commodiorem locum rejicere visum est: in quibus quæ Poëtarum veterum exemplis suffulta, quæ auctoritate destituta, quæque demum incerta atque ambigua videntur, suo ordine atque singulatim, quatenus ea nobis indagare licuit, ostendemus.

1. Non dubitavit Buchananus vocabulorum quorundam Hebraicorum mensuram mutare: veluti primam in *Rabini*, altera B rejecta brevem facit; quemadmodum & secundam in *Isacus* & *Isacide*, contra quam Hebræis efferuntur. Sed hoc solenne Latinis ac in more positum fuisse dudum monstrarunt viri docti, qui in vocibus barbaris, præcipue propriis, non tantum ab ea, quam in primæva sua lingua habuerant, quantitate discesserunt, sed & primas sæpissime syllabas, & haud raro medias, ancipites fecerunt; quod permultis exemplis Butlerus ostendit 2 Rhet. libro.

2. Quidam existimant penultimam in *fortuitus* male produci Psal. 19.

Non fortuito res caducas.

Et Psal. 110.

Esfortuitis dum fugam premet, sitim.

Et in Alcestide,

Dein fortuitos apparatus insolens.

Cum ea syllaba, inquit, a Juvenale corripitur, Sat. 13.

Non quasi fortuitus, nec ventorum rabie, sed.

Quibus (Vossii verbis) respondeo, invalidum hoc esse argumentum, cum dici possit secundam & tertiam in *fortuitis* contrahi κατά συνίτην, quomodo & Horatius dixit, lib. 1. Ep. 1.

Præcipue sanus nisi cum pituita molesta est.

Nam produci primam in *pituita* liquet ex illo Catulli,

Mucusque & mali pituita nasi.

Sane Plautus penultimam τῆς *fortuitu* liquido producit in illo Trochaico,

Sì eam senex anum prægnantem fortuitu fecerit.

Apud Horatium quoque legere est lib. 2. Od. 15.

Nec fortuitum spernere cespitem.

Et apud Aufonium in *ludo Sapientum* est iste Trochaicus,

Non erunt honores unquam fortuiti muneris.

Imo tantum abest ut hic errarit noster, ut Janus Doufa in Præcidaneis ad Horatium lib. 2. cap. 16. τὸ I in hujusmodi male corripitur.

3. Primam in *profiteor* produxit Buchananus Psal. 62.

Id profitentem audivimus.

quæ Horatio semper corripitur. Art. 27.

Deficiunt animique: professus grandia turget. &

Inceptis gravibus plerumque & magna professis.

Et Epist. lib. 1. 18.

Scurrantis speciem præbere, professus amicum.

Item Ovidio, Statio, & ipsi quidem Buchan. versu immediate præcedente. Ennius tamen producit illo versu apud Nonium,

Te ipsum hoc oportet profiteri & proloqui.

Et Juvencus,

Professi rapiunt alieno nomine prædare.

Et pari ratione prima in *professio* Aratoris longa est,

Æterni, scitote, Dei professio vera.

Eamque ob causam ea syllaba Poëtices Giesenæ auctoribus anceps statuitur.

4. Ultima in adverbis hisce *subito*, *denuo*, *imo*, *affiduo*, nostro correpta leguntur. Psal. 69. str. 20.

Supplex opem orat: subito miserum subleva.

Psal. 104.

In cinerem, inspirante animam te denuo, surgit.

Bapt. p. 222. b.

Brevi peribit, imo perit, imo periit.

Alcest. p. 598. b.

Qui poterit inter assiduo juvenes agens.

Quod ad primum spectat, alibi nusquam nisi productum illud reperio. Ob adverbium autem *denuo* in fine correptum acriter in Buchananum invehitur Eglisemmius; at non impune tulisse passus est egregius Buchananus vindex, atque harum rerum iudex peritissimus, Gul. Barclajus: & quoniam ad Grammaticos Eglisemmius provocarat, adducit ille ex antiquis Victorinum, qui vocem *denuo* Dactylum esse diserte affirmat. Sedulius etiam minime spernendus auctor, qui floruit circa annum 430, ultimam corripit, illo versu,

Vox domini superexstat aquas, vox denuo verbum.

Imo autem Martialis corripit lib. 1. Epig. 86.

Vendere: nil debet, sœnerat imo magis.

Quod ad quartum attinet, puta *assiduo*, nusquam illud adverbialiter aut in soluta aut ligata oratione invenio, uno Plauto excepto, apud quem occurrit tribus tantum in locis, in quibus ipsius quantitas nequit dignosci. Existiment forte nonnulli Anapæstum in versu allato quarta sede esse positum, quem a Buchananano nonnunquam admissum monstravimus, p. 625. Ego vero ultimam in *assiduo* correptam, adeoque & Tribrachym potius arbitror; cum, si Anapæstum eo loco adhibere voluisset, in promptu ipsi fuerat adverbium *assidue*, ab aliis omnibus (ut diximus) præter unum Plautum, usitatum. Atque, ut libere dicam quid sentiam, videtur mihi Bucha-

nanus existimasse, (renitentibus licet Grammaticorum filiis) in hisce atque similibus adverbis ab ablativis secundæ deductis, ultimam semper syllabam communem esse, hoc est, aliquando (licet rarius) corripit posse. Et sane quod id sibi fas esse veteres crediderint, fidem fere facit permagna quæ in ejusmodi vocabulis apud eos occurrit inconstantia. *Modo* apud Victorinum longum legitur, sed apud Horatium aliosque breve. *Imo* Martialis corripit, *Quinimo* Prudentius; Victorinus producit. *Cito* Horatius corripit, Syrus Mimus producit. *Quomodo* Catullus producit, Martialis corripit & Horatius. *Sero* a Tibullo producit, a Martiale & Juvenale corripitur. Terentiano Mauro breve est *profecto*. *Vero* Valerio Flacco & Ausonio breve, Virgilio longum. *Omnino* Virgilius producit, Prosper corripit. Eadem videtur *gerundiorum* ratio, quæ a Virgilio fere producuntur, sed ab aliis Poëtis communiter usurpantur.

5. Mediam in *præstolor* Buchananus corripit Psal. 27.

Vite beatæ præstolor.

quæ tamen Grammaticorum vulgo producit, quod etiam a Valla factum est in translatione oraculi apud Herodotum in 7.

Terrenasque acies ne præstolare, sed hosti.

Horum, præcipue Despauterii, auctoritate fretus Taubmannus Buchananam corripientem reprehendit: sed a Buchananis partibus itant Becmannus, Vossius & Cellarius, qui analogia & origine vocis adducti mediam statuunt brevem: *præstolor* enim est a diminutivo *præstulus*, antique *præstolus*, quod a *præstus* nomine

mine obsoleto, unde *præsto* adhuc superest.

6. At huic normæ plane contrarium a Buchanano admissum est in voce *saluber*, cujus secundam invita analogia (a *salute* enim deducitur) correptam adhibuit, Psal. 99. str. 3. in illo Choriambico,

Nomen, qui salubri temperie modum.

Quod Vossio, Munckero aliisque displicet. Non tamen omni prorsus auctoritate distituit Buchan. Helvius enim Cinna, qui ante Christum floruit, etiam corripuit illo versu, *Floſtica quod² salubrem cuspis haberet opem.*

7. In illo versu Iambico Bapt. p. 229. a.

Cave lenitatis falsa species avocet.

ultimam verbi *cave* corripuit, quam ex Grammaticorum regulis, & probatissimorum auctorum usu, istiusmodi secundæ conjugationis imperativi postremam syllabam habeant productam: & nominatim ipsa hæc vox producitur a Lucretio lib. 2. ver. 754.

Proinde colore cave contingas semina rerum.

Horat. lib. 1. Ep. 6. ver. 32.

Lucum ligna? cave ne portus occupet alter.

Et Epod. 6.

Cave, cave: namque in malos asperrimus.

Ovid. lib. Met. 2. fab. 1.

Nate cave, dum resque finit tua corrige vota.

Stat. Theb. 11. ver. 111.

Prævaleat, plebesque, cave, Lernæa moretur.

Et Claudian. 4. Con. Hon. v. 332.

Obsidio, tum vota cave secura remittas.

¹ *Præsto*] [Vid. & Martini Lexicon Etym. in hoc verbo.]

Et ipse Buch. in Franc.

Ergo cave ne te falso sub nomine mendax.

Tuetur tamen Buchan. ejusdem Horatii auctoritas qui corripuit Epist. I. 13.

Vade, vale, cave ne titubes mandataque frangas.

Et Sat. 11. 3. ver. 38.

Me capite in flumen: dexter stetit, & cave faxis.

Et ibid. ver. 177.

Tu cave ne minuas, tu ne majus facias id.

Et Sat. 11. 5. ver. 75.

Laudato. Scortator erit? Cave te roget: ultro.

Et Ovid. 1. Trist. Eleg. 1.

Tu cave defendas, quamvis mordeberis dictis.

Et lib. de Ponto 3. Eleg. 1.

Huic cave degeneres: ut sint præconiis nostra.

Pari modo *vale* & *vide* ultimam syllabam nonnunquam habent correptam. Cujus rei hanc reddit Vossius rationem, quod multa verba secundæ olim fuerant & tertiæ.

8. Primam in *denique* corripere videtur Buch. p. 229. a.

Regina denique gravius aquo irascitur.

si nempe ita metiamur versum,

Regi l na deni l que gravi l us æ l qu' i- ra l scitur.

cum Tribrachi in secunda regione: cujus tamen syllabæ correptæ nullum, quod sciam, apud probatæ classis Poëtam exstat exemplum: ne igitur syllabæ dimensionis vis inferatur, ita potius carmen existimemus mensurandum,

Regi l na de l nique gra l vius æ l qu' i- ra l scitur.

Cum

² *Salubrem*] [Vide Pincier. Parerg. lib. 111. cap. 19.]

Cum Anapæsto in quarta sede, quem pedem interdum eo loco admisisse Buch. alibi docuimus: aut forte dici possit *gravius* hic dissyllabum esse per *συζήσιον*.

9. In illo versu Bapt. p. 240. b.

*Ecquid animo æquo fers dignitatem
tuam.*

primam in *dignitatem* corripuit: se-
cus enim in metri legem peccave-
rit, si Spondæum eo in loco (quar-
ta nimirum sede) adhibuisse illum di-
camus. Verum (quamvis forte pri-
ma in hac voce nusquam brevis re-
periatur) non tamen desunt exem-
pla, in quibus syllabæ, quas muta
aliqua cum liquida M aut N (nam
cum L & R innumera occurrunt)
continue consequantur, breves in-
veniuntur, veluti Horat.

Donatura cœni si libeat sonum.

& Petron.

Atque urbana Progne —

Ne quid tamen dissimulem, Prin-
ceps Grammaticorum Vossius voca-
lem ante mutam & liquidam N in
vocibus Græcæ originis duntaxat
incipitem poni contendit.

10. Idem quoque de *Publicanus*
dicendum, cujus primam corripuit
Frat. p. 283. b.

Publicanus esse non recuset. Pausærum,
quanquam a nemine alio id factum
legamus: neque enim obstat vocis
origo, a *populo* enim deducitur, cu-
jus prima est brevis.

11. Quod itidem primam in *ich-
neumon* corripiat, Franc. p. 262.

*Semper erit tardus, lea serwa, dolosus
ichneumon,*

non tantum pari ratione nititur,
sed etiam Martialis auctoritate con-

firmatur lib. 7. Epig. 86.

*Delectat Marium si perniciosus
ichneumon.*

12. Quidam forte existimaverint
ult. in *ergo* male corripit a Buch.
Franc. p. 259.

*Ergo cave ne te falso sub nomine
mendax.*

quam absque ulla distinctione Ma-
rius Victorinus, eumque sequutus
Novæ Methodi auctor, semper pro-
duci affirmant. Fateor equidem cum
pro *caussa* accipitur, nusquam nisi
longam inveniri; & etiam quando
pro *sv*, seu *igitur*, sumitur, a Lu-
cretio, Virgilio, Horatio, Tibul-
lo, Manilio semper produci: at non
desunt exempla quamplurima quibus
correpta reperiatur: & in genere
Martialis eam semper corripit, Sta-
tius ubique nisi uno in loco; & no-
minatim

Ovid. Ep. OEn.

Votis ergo meis alii rediture redisti.

Claud. Epist. ad Olyb.

*Despicis ergo tuum, si fas est credere,
vatem.*

Et Juven. Sat. 1.

*Impune ergo mihi recitaverit ille
togatos.*

13. Secundam in *parricidis* pro-
ducit Buchananus Franc. p. 262.
De parricidis, de furibus atque cinædis.
contra Grammaticorum regulas &
Horatii auctoritatem lib. 3. Od. 29.

Telegoni iuga parricide.

Non tamen exemplo prorsus caruit
noster, ante enim Aufonius produ-
xerat, tetrasticho de Severo Imp.

Ut parricide regna adimat Didio.

quod & clarissimus Vossius, si non
tuetur, saltem excusat, Art. Gram.
lib. 2. cap. 20.

L 1 1 1 3;

14. Ul-

14. Ultimum vocis *Eia* producendam statuit Probus, atque ita usus est Sidonius: corripuit tamen Buchanan. Psal. 147. ter.

Eia Deum laudate, Deo date carmina digna. &

Eia Deum cantate, Deo persolvite grates. &

Eia Dei laudes Solymæ pangite turre. ad imitationem Valerii Flacci Argon. lib. 8. ver. 100.

— *Eia per ipsum*

Scande —

quod & tutius Vossius censet.

15. Penultimam nominis *locuples* non dubitavit Buchan. longam efferre, eo quod sequantur muta cum liquida, in Bapt. p. 250. a.

Et locupletis Solomonis arces.

Neque obstat quod Vossius in fine hexametri se illam vocem usurpatorum negat, lib. 2. cap. 15. ob insolitum, ut videtur, atque auribus ingratum sonum, qui hic neutiquam locum habet: Horatius enim eam syllabam protractam extulit Car. II. 18.

Parum locuples continenti ripa.

16. Ultimam adverbii *uti* corripuit in Medea p. 547. a.

Adhuc molesta, mulier, eris, uti video.

Et p. 549 a.

Minime facessunt: perge, uti facis, dicere.

Et pag. 552. b.

Cupidinem uxoris: sed (uti dixi prius)

cujus sane nullum reperio exemplum. Virg. certe producit Æn. 1.

Namque canebat uti bellantes Pergama circum.

Horat. item lib. 1. Od. 15.

Quem tu cervus uti vallis in altera.

Et ipse, Med. p. 552. b.

Meis uti de stirpe fratres regia.

Et p. 568. b.

Illos peremptos, hanc uti pœnam exigam.

Et Psal. 80. v. 1.

Hebræi generis pastor uti gregem.

Buchananus tamen non nunquam correptam legisse videtur, unde & in Profodia sua communem ponit, nisi forte eum decepit compositum *sicuti*, cujus ultimam Lucretius corripit lib. 2. ver. 536.

Sicuti quadrupedem cum primis esse videmus.

17. Buchanano vitio datur a Cl. Vossio quod primam in *citimus* produxerit lib. 2. Sphæræ

— *Quæ citima fulgent,*

Sidera —

& pari modo etiam in *citerior*, Ibid.

Et quo citerior quisque, magis impetus illum.

quam syllabam Fulgentius in Astronomicis corripit,

Qua citimus limes dissepescit turbida puris.

Quin & ipse Buchan. primam in *citroque* facit brevem,

Ultro citroque verba commutaveris.

Sed cum ex nullo idoneo auctore dignosci queat quantitas præpositionis *ci*, unde *citimus* & *citerior* sunt deducta; Fulgentiusque ille, & ipse non satis certæ ætatis, nec probatæ fidei scriptor, nec forte Buchanano nisi post scriptos de Sphæra libros unquam inspectus, primumque, quod sciam, in Jos. Scaligeri Append.

1 De hujus auctoris nomine & ætate disputantes videfis Turnebum Advers. lib. XIX.

cap. 3. Salmast. Exerc. Plin. in Solini Polyhistora p. 796. edit. Traj. ad Rhenum. 1689.

pend. Virgilio Anno 1573. prodierit: cumque denique primam in *citra* & *citro* ejusdem originis vocabulis a Lucretio Horatioque productam inveniret; danda est tanto Poëtæ venia, si idonea auctoritate destitutus, eam huic syllabæ, quæ terfissimis ipsius auribus potissima est visa, quantitatem tribuerit.

18. Quidam forte opinentur primam in *totus* male corripit lib. V. Sphæræ,

Tum quota pars Lunæ Solis subtenditur orbi,

Pars ferruginea latitat tota Solis in umbra.

eo quod Aldus Manutius in sua Grammatica, & eo longe antiquior Cleodnius Constantinopolitanus, primam $\tau\acute{\epsilon}$ *totus* a *tot* contra primogenii modulum produci affirmant: at illis imposuisse videtur, quod *totus*, pro *integro*, priorem habeat longam; quam vocem non a *tot*, sed a Græco $\tau\acute{\epsilon}$ $\delta\lambda\omicron\nu$ Vossius deducit. *Totus* certe a *tot*, sive redditivum $\tau\acute{\epsilon}$ *quotus*, originariam suam servare mensuram aperte indicat Manilius lib. 3. ver. 4+7.

Detrahitur summæ tota pars, quota demitur inde.

Et Lucretius lib. 6. ver. 652.

Nec tota pars homo terræ, quota totius unus.

quam e membranis suis depromptam lectionem magnus Vossius ut elegantissimam verissimamque tuetur, tametsi impressi fere omnes libri exhibeant,

Et quota pars homo terræ sit totius unus.

19. Inscitiam suam produnt, qui Buchananum Iambicorum leges turbasse somniant, versu 2. Psal. 110.

Affide dexteram ad meam.

tanquam prima sede Trochæum, secundaque Spondæum collocasset, quod utrumque Iambici ex æquo respuunt; non animadvertentes penultimam $\tau\acute{\epsilon}$ *affide* hic longam enunciari, ut pote quod non ab *affideo* secundæ, sed ab *affido* tertiæ conjugationis deducatur: hoc vero eodem significatu quo illud usurpari, testes sunt satis locupletes, Terent. Heaut.

Affido, accurrunt servi, foccos detrahunt.
Cic. 1. Acad.

Et simul assidamus, inquam, si videtur.
Plaut. Aul.

In ara hic assidam sacra.

20. Synalæpham nusquam a Buchananano neglectam reperio, nisi forte in illo Anapæstico Med. 561. a.

Acceptum capiti imponet.

qui sic mensurandus videtur,
Accep l tum capi l ti im l ponet.
ad exemplum Senecæ in Troad.

Contenta sono, Hæctora flemus.

Et Ibid.

Canuit Ide, Ide nostris.

[quemadmodum libri antiquiores Buchananano conspecti exhibent;] nisi fortassis sit Anapæsticus dimeter, aut Dactylicus quaternarius catalectus, aut Glyconius cum Trochæo in fine vice Pyrrhichii.

21. Quod ad illud attinet Med. p. 561. b. *Æ, æ*; Euripidi ipsi *Αἰ, αἰ*, vix vocis articulatae, nedum verus nomine censendum est.

22. Syllabam brevem ob cæsuram productam reperio lib. 2. de Sphæra, p. 453.

Ambitus æqualis omni quæ parte coërcet.

idem alibi observavit Ad. Regius.

Sed cum ejusmodi exempla apud optimos Poëtæ crebra occurrant, non est quod omnibus quæ apud Buchan-

nanum

nanum reperiuntur recensendis im-
moremur.

23. Atque eam ob causam, quam-
vis in illis versibus Psal. 9.

*Ut qua mole Sion crescit in æthera
Late conspicua, laudibus efferam
Te —*

conspicua jungi possit cum *mole*, at-
que adeo ablativi casus esse; mihi
tamen concinnius, & Latini sermo-
nis genio accommodatius videtur ad
v. *Sion* referri, atque adeo in nomi-
nandi casu esse positum: exemplo
autem præiverat eodem carminis ge-
nere Horat. Car. I. 13.

Certa fide manet, humor & in genas.

Et III. 16.

Quam si quicquid arat impiger Annibal.

Ita I. 3.

Perrupit Acheronta Hercules labor.

Et hoc Alcæico, Car. II. 13.

Cæca timet aliunde fata.

24. De *pedibus alienis* partim su-
pra egimus, in carmine scil. Sapphi-
co, in cujus secunda sede nonnun-
quam adhibuit Trochæum, veluti

Mox bumi comis jacet arefactis.

Cui addantur alii duo versus, unus
Jeph. chor. i. p. 185. b.

Nec tibi Syrus, neque dirus Ammon.

Alter Bapt. p. 250. b.

Numinis favor spatium relinquit.

25. Item in Glyconio, cujus pri-

mam regionem Trochæum etiam oc-
cupasse in genere XXVI. cap. I. &
IV. class. II. cap. II. annotavimus.

26. Ibid. etiam in genere I. obser-
vavimus Anapæstum quandoque, li-
cet rarissime, in 4ta carminis Iam-
bici senarii sede collocatum.

27. In illo autem versu Bapt. p.
221. a.

Rex Antipatri Semiarabis pronepos.
mendum irrepressisse videtur, non so-
lum quod ea ratione Trochæus, qui
omnium suffragio a carmine Iambi-
co debet exulare, quintam sedem
obtinebit, sed etiam quod veritati
historicæ pugnet, Herodes enim ille
filius erat Herodis Ascalonitæ filii
Antipatri Idumæi: adeoque legen-
dum *nepos* non *pronepos*, versulque
sic metiendus,

Rex Antipatri Selmiarabis nepos.

Neque tamen existimes quartum
locum occupare Pyrrhichium, eo
quod prima in *Arabs* Poëtis sit
brevis: Buchananus enim hic,
contra primitivæ vocis normam,
tertiam in *Semiarabis* produxit: ne-
que id ei magis vitio verten-
dum, quam Pœtarum principibus,
qui vocabulis usuri, quæ aliter ægre
admodum, aut non omnino, istud
carminis quo scribebant genus ingre-
di potuerant, quo facilius ista versi-
bus

1 Vid. supra cap. I. gen. V. ubi Senecam
majore licentia Dactylum secundo loco vice
Spondæi posuisse ostendimus. Idem quoque
Iambum secundum adhibuit Agam. ver. 854.

Egreditur in auras leviore ramo.

Et OEdip. 714.

Lavitque Dirce Tyrios colonos.

Imo Dactylum admisit primo loco, Agam.
631.

*Et licuit versare dolos, ut ipsi
Fraude sua capti caderent Pelasgi.*

Anapæstum etiam primo, & Iambum secun-

do loco, Agam. 836.

Venitque collo pereunte nasci. & 860.

Triplix catena, tacuit, nec ullo.

& Choriambum primo, Agam. 650.

Servitium contemptor levium Decorum.

denique inverso ordine Spondæum prima;
Trochæum secunda sede collocavit, Ibid.
615.

Quam non Pelei Thetidosque natus.

nisi forte voces sint trajectæ, legendumque,
Pelei quam non Thetidosque natus.

bus suis possent accommodare, a primogeniorum quantitate discedere non dubitarunt, & præcipue in nominibus propriis quorum (ut supra animadvertimus) ne originaria quidem satis certa fuerat & legibus definita syllabarum mensura. Ita prima in *Priamides* & *Italia* summis Poëtis semper longa est, quæ tamen in *Priamus* & *Italus* semper est brevis. Sic prima in *Apulus* semper est longa, in *Apulia* anceps; secunda in priori semper brevis, in posteriori semper longa. Sic quoque Aufonius secundam in *Regifugium* metri necessitate coactus produxit, & secundam itidem in *parricida* Aufonium sequutus Buchananus ob eandem, ut videtur, rationem, fecit longam; & quod Buchananum vel omni culpæ suspicionem eximit, Propertius, ob eandem causam, primam in *Arabia* & *Arabius* semper producit, lib. II. El. 10. ver. 16.

Et domus intacta te tremit Arabia.

Et lib. I. 14, 19.

Illa neque Arabium metuit transcendere limen.

Et lib. II. 3, 15.

Nec si qua Arabio lucet bombyce puella.

28. Porro, ut de *Crasibus* & *Dieribus* apud Buchananum occurrentibus aliquid adjiciam; (omissis quæ optimis omni ævo Poëtis in frequentissimo fuere usu, quæque nemini in re metrica paullulum versato ignota esse possunt;) quædam sunt quas rarissime ab aliis usurpatis reperio. Istius generis *crasibus* (sive *Episynalœphas* aut *Synereses* mavis appellare) referri possunt *eo, eam, eum*, &c. in unam syllabam contracta, quorumque exempla superius adduxi-

Tom. II.

mus pag. 624. Et quamvis in locis concedamus Anapæstum quartam Iambici senarii sedem obtinere, adeoque voces eas disyllabas esse, in illo autem Iambico, Bapt. 223. b.

Eos eruditur cuncta spiritus Dei.

Eos necesse est monosyllabum esse, nisi vel prima regione Bacchium, vel secunda Amphimacrum collocare velimus, quorum neuter in Iambico locum habere potest. Primam in vocibus istis literam a Comicis nonnunquam absorptam non ignoro; id autem a Tragicis aliisve factitatum nusquam reperio. Huc etiam spectat *tua* monosyllabum Psal. 37.

Tua faciet ut sit equitas.

(nisi Proceleusmaticus primo loco adhibeatur, cujus in trimetris rarissimum, in dimetris nullum exemplum invenio.) Comici quidem *tua, sua*, &c. per unam syllabam efferunt, nulli autem quod sciam alii: In illo enim Sapphico Senecæ Agam. ver. 632.

Fraude sua capti caderent Pelasgi.

Dactylus primam sedem tenere videtur, ut in versu immediate præeunte,

Et licuit versare dolos, ut ipsi.

Vid. supra Notam ad n. 24. Quod ad illum Maronis versum spectat, Eclog. VII. ver. 54.

Strata jacent passim sua queque sub arbore poma.

Vossius quidem uno in loco, libro scil. 2. cap. 14. *sua* esse ablativum structuram indicare, eundemque quem prima in *suavis* disyllabo sonum habere affirmat: lib. vero 6. cap. 7. sibi aperte contradicit, Canterumque ita dicentem damnat. *Nam* (ipsius citaverba) *ut alibi diximus*, *sua hic omni-*

M m m m

113

no nominandi casu prolatum. Ubi-
nam id alibi dixerit non reperio,
plane contrarium dixisse modo indi-
cavi: sed δευτέραι φροντίδες σοφώτε-
ραι, cum posteriore enim Vossii sen-
tentia consentiunt summi in Vir-
gilium Commentatores, quanquam
in priore opinione fuisse Buchana-
num haud ægre crediderim.

29. Huc etiam referri potest *vie-*
tus, in illo versu Silv. 3. p. 330.

Quantum ver hyemem, vietum puer
integer ævi.

quod potius dissyllabicās enunciarī
malim per synezesin, quam per tres
syllabas, quarum adeo mediam cor-
ripi postularet carminis lex. A ver-
bo enim parum usitato *vieo* secundæ
conjugationis descendit; participia
autem ab ejusmodi verbis in *etus*
exeuntia penultima producta semper
leguntur, quemadmodum & hoc
ipsum apud Lucretium 3. 386.

Nec supra caput ejusdem cecidisse
vietam

Vestem —

utcunque vero se res habeat, Bu-
chananum tuetur Horatii Epod. 12.
auctoritas,

Quis sudor vietis, & quam malus un-
dique membris.

30. Eadem fere ratione absorberi
videtur diphthongus in *præoccupans*
in initio Alcestidis,

Lethi imminentis, præoccupans Parcas
dolo.

eodem prorsus modo, quo *coperuisse*
pro *cooperuisse* apud Lucretium, *ve-*
mens pro *vehemens* apud Catullum &
Horatium, *conesto* pro *cobonesto* apud
Attium legimus.

31. *Synæresi* contraria est *Dieresis*,
cujus unicum reperio exemplum quod

alibi nusquam observaverim, vocem
scil. *suavis* trissyllabam, & sæpius
forte quam oportuit, veluti Psal. 45.

Et myrrhæ passim lacrymæ, statæque
suavis.

Psal. 119.

Faucibus meis suavi melle suavioribus.

Et in Alcest.

Suave lumen hoc suave cernere.

Quanquam exemplo haud existimem
destitutum Buchananum, nisi forte
analogias jure idem sibi licere in hac
voce sit arbitratus, quod aliis in *sua-*
fit, *suetus*, &c. quæ trissyllaba non-
nunquam efferuntur.

§. IV. Atque hæc sunt quæ in
universis Buchananis operibus Poëti-
cis, quatenus scil. carminis ipsius ra-
tio structuraque spectatur, animad-
versione digna videbantur: super-
sunt adhuc loca aliquot in quibus
non Buchananis, sed librariorum &
typographorum vitio, metrorum le-
gibus vis illata est, veluti;

1. Psal. 59. ver. ult.

Tuetur ut arx ænea:

prout in 7 variis editionibus legitur,
4 scil. Steph. Plant. Arg. & Tho.
Vautrollerii, ubi in secunda sede vi-
cem Iambi occupat Pyrrhichius; le-
gendum igitur ut in aliis,

Tuetur arx ut ænea.

2. Psal. 69. ver. 43.

Tu testis probri mihi ignominiaque
superbæ.

habent duæ Steph. duæ Plant. &
Argent. adeoque prima in *ignominia*
erit brevis, quod exemplo prorsus
caret: quamvis enim concurrat mu-
ta cum liquida, G & N, syllabam
autem exinde ancipitem tantummo-
do

do fieri in vocibus iis quas a Græcis accepimus censet magnus Vossius alique. In illo autem Ovidii versu, quem in contrarium adducunt nonnulli,

Debit illius misereri, & ignoscere nobis.

in optimis sive scriptis sive impressis libris deest & , adeoque in posterioribus Psalmorum editionibus rectius legitur,

Tu testis mihi probri ignominiaque superba.

3. Eodem modo Psal. 86. ver. 4.
Nec iræ semper vindicis.

prout in 5 antiquis codicibus editum est, dimetrorum normæ repugnat: pro quo recte in posterioribus,

Nec semper iræ vindicis.

4. Similiter etiam in Psal. 87. circa finem, duæ Steph. una Plant. & Argent. habent,

Et nostra si quid vox audiendum sonet. pro,

Et nostra si quid audiendum vox sonet.

5. Psal. itidem 92. ver. 13. in iisdem libris legitur,

O opera! facta o vere magna! o sub cava. pro,

O opera! facta o magna vere! o sub cava.

In omnibus hisce locis turbatus est, typographorum vel exscriptorum culpa, vocum ordo, in editionibus antiquioribus, qui in recentioribus, ipsius ut videtur auctoris jussu, est restitutus.

6. Psal. autem 113. ver. 4. rectius se habent vetustiores libri, tres scil. Steph. uterque Plant. & Argent. in quibus legitur,

Ut seclorum in secula longi.

non *seclorum*, quemadmodum in nuperius impressis, advertius legem Anapæsticorum.

7. Psal. vero 94. ver. 19. male exhibent editi antiquiores

Formavit orbis, ipse nihil videt? vagas.

Eo enim pacto Anapæstus 4tam Iambici sedem occupaverit, cujus nusquam toto Psalterio existat exemplum: facili autem mutatione in posterioribus emendatur, nihil in nil converso.

8. Illa autem lectio duorum Steph. & Argent. Psal. 98. ver. 20.

Lætis tubis & clangoribus:

non modo carminis structuræ repugnat, sed & sensum ineptum reddit: editores sefellisse videtur diphthongus æ pro is: quippe si hoc egissent, nullo negotio se vera lectio prodebar,

Lætis tubæ & clangoribus.

uti in recentioribus editum est.

9. Psal. 119. strophe 5. ver. 6. legendum,

Languidum excita: face ut te timeat animus ac amet.

non *fac*, ut in editione postrema And. Hart, & Lond. 1686. *fac* enim docente Cl. Vossio semper produci-tur: iis enim locis quibus Despaute-rius, Gifanius, alique corripi existimabant, cum optimis MSS. *face* legendum. Et ita noster in Alcestide consentientibus omnibus libris,

Domini face isti sint domus: nec liberis.

10. In Jeph. cho. 1. ver. penult. legendum,

Ni fallit animus, advenit ab exercitu.

non *venit* ut in una Steph. duabus Plant. editionibus.

§. V. Sed missis hisce, in quibus codicum unus semper aut alter lucem sceneratur, supersunt adhuc vitia versibus nonnullis illata, quæ uno quasi tenore libros omnes pervaserunt.

1. Ut supra notavimus § II. n. 22. in illo Jephth.

Rex Antipatri Semiarabis pronepos.

legendum *nepos*. Quanquam enim *pronepos* corripiat Sidonius; a nullo tamen purioris ævi Poëta id factum. Vide etiam ibi aliam istius lectionis causam.

2. Bapt. p. 225. a.

Et quando apud vos nil reperio præsidii.
non *præsidii*.

Et 3tio post versu,

Et tu monenti obtempera. Sed consilii
non *consilii*, prout in omnibus libris habetur.

Silvarum tamen carmine 2.

Tu procul hinc steriles rupes colis immemor Agrii.

non sine causa *Agrii* videtur retinendum (quamvis Apocopen patiat) ut ab *agri* distinguatur, quemadmodum perperam in Basil. editum est.

3. In Iambon carmine penult. metrum postulat ut legamus,

Patiens adiri propius indomitum furit.

quamvis in omnibus libris *indomitumque* legatur.

4. Ob eandem etiam rationem Epig. lib. 2. 24. legendum,

Dat meritum duro cultus in exilio.

reclamantibus licet omnibus libris, in quibus adversus carminis legem

verborumque sensum *custos* legitur. §. Libro itidem Epig. 3. Pomp. ult. pro.

Secreta Oreades nunc damus tenellos.
inter alia legendum esse

Secreta Oreades —

ostendit carminis genus, de quo supra actum est p. 623.

6. Item in Alcestide p. 588. a. contra omnium librorum fidem legendum;

Famuli cadaver rite compostum ad rogum.

non *compositum*, quod hucusque in iis conspicitur.

7. Denique Med. p. 563. b. hoc Anapæsticum ita scribendum,

Primum ut honeste educant, vitæ-

non autem *educant*, prout habetur in omnibus libris. *Educo* enim tertiæ conjugationis penultimaque producta, eodem sensu sæpenumero accipitur quo *educo* primæ, penult. correpta, veluti, Terent. Eunuch.

Eduxit mater pro sua.

Liv. lib. 1.

Puerum a parvo eductum.

Juven. Sat. 10.

Quos genuit quos eduxit.

§. VI. Restant tandem versus quatuor quæ ad supra tradita carminum genera nequeunt reduci: unus occurrit Bapt. p. 245. b.

Quo cunctus ibit orbis serius ocyus.

Alter Alcest. p. 597. b.

Abdere quod ægre est: amici haberes me ut loco.

De quibus ut primum dicam, quamvis uterque in medio multorum Iambicorum sit positus, adeoque ad eorum genus referendus videatur:

deatur: in priore tamen pes quartus hoc pacto Palimbacchius evadet, qui nusquam in Iambico locum habet: in posteriore vero Amphimacer, pes in Iambicis non minus ignotus, tertiam sedem occupabit. Nulla autem alia hisce angustis nosmet, aut Buchananum potius, expediendi ratio restare videtur, quam ut dicamus versus hosce ejus esse generis quos veteres ἀσυνεργήτους appellarunt, i. e. ex diversis metris sibimet coagmentatis compositos: adeoque eorum primus duabus partibus constare videtur, quarum prior est Iambicus dimeter catalectus,

Quo cunctus ibit orbis.

qualis est ille Prudentii,

Ades pater supreme:

posterior vero est Dactylicus dimeter, seu duo Dactyli, quales sunt illi Senecæ, Agam.

*Non acies feras. &
Cervaque Parrhasis.*

sive postrema pars Dactylici Alcaici, ut in illo Horat.

Versatur urna, serius ocysus.

cui si adimas penthemimerim Iambicam, restabit hoc hemistichium, quod ab Horatio Buchananus est mutuatus. In posteriore autem versu clarius se duorum carminum coa-

gmentatio ostendit: prior enim pars est Iambicus monometer brachycatalectus, nisi quod primo loco (jure Iambicorum) pro Iambo vel Spondeo habeat Dactylum;

Abdere | quod & | gr' est.

Posterior autem pars est Iambicus dimeter acatalectus,

Ani | c'a be | res m'ut | loco.

Neque hæc carminum diverforum conjungendi ratio adeo mira videri debet; multa enim ejusmodi apud Senecam occurrentia dudum monstravit Geo. Fabricius, & Græcos iis cebro fuisse usos ostendit Hephæstion, Marius Victorinus & alii.

2. Tertius reperitur; Med. pag. 563. b.

Sit genuisse; anxietatibus.

quem, cum Anapæstici utrinque circumstant, eorum numero habere par est. Aut igitur Anapæsticus est quaternarius catalectus, cujus scilicet pedi ultimo deest syllaba; aut legendum, ut acatalectus fiat,

Sit genuisse; atque anxietatibus.

3. Quartus denique Med. pag. 567. b.

Quæ deseruisti, angustas fauces.

videtur Anapæsticus quaternarius hypercatalectus, cujus nempe primæ vel ultimæ syllabæ redundat.

Rudimenta Grammatices
THOMÆ LINACRI,
 Ex *Anglico* sermone in *Latinum* versa,
 I N T E R P R E T E
 GEORGIO BUCHANANO SCOTO.

I L L U S T R I S S I M Æ

M A R I Æ

Invictissimi *Angliæ Franciæque* Regis, ac Fidei Defensoris
 filiæ, *Cornubiæ & Walliæ* Principi,

THOMAS LINACRUS

Medicus, cum omni observantia, S. D.

QUUM tibi, illustrissima Maria, datus ab invictissimo Rege patre tuo, pro tua sanitate tuenda, *sim comes, nec id ministerium obire per valetudinem licuerit: cogitavi tecum, quamnam alia ratione tibi esse usui potissimum possem. Itaque cernens in te, præter indolem quandam ad omne virtutum genus, quæ eminere in muliere possunt, incredibilem, nunc quoque felicissimi ingenii tui ad studia literarum generosum impetum; hunc mihi quam maxime, pro meo virili, juvandum fovendumque censui, vel intermissi diu officii mei sarcien- di, vel literatorum omnium causa: quibus ipsa in literis proficiens, maximo procul dubio futura es tum ornamento, tum adju- mento. Accipies igitur ea vultus serenitate, qua reliqua soles, hæc Latinæ Linguæ Rudimenta: quæ alias Anglis tuis per me edita, nunc in summam quam potui redegi claritatem. Non potest (fateor) nisi rude esse munus, sicuti ipso nomine præ se fert. Sed si aptum tibi principium ad majora discenda erit, vel opportunitate sua, principii gratiam, quod, juxta proverbium, plus est quam dimidium, licet totam nec mereatur, nec speret: tamen nec ea in totum (ut spero) destituetur. Diu vivas Anglorum delicia, decus.*

Summæ

Summæ spei & indolis adolescenti

GILBERTO KENNEDO

COMITI CASSILISSÆ,

GEORGIUS BUCHANANUS

S. P. D.

UUM superiore anno tibi cursim & memoria confirmandæ causâ hac Linacri Rudimenta prælegerem, placuit mihi supra modum in eo viro, etiam in rebus minimis, citra curiositatem exacta diligentia, & ordinis lux, quanta in tam confusa rerum congerie esse potest, & quædam (ut reor) sani iudicii lectoribus in argumento vulgato non ingrata futura novitas. Quare visus sum mihi, tum ob hæc, tum ob alia multa, operæ pretium facturum, si eum libellum e vernaculo Anglorum sermone, quo primum ab auctore est editus, in Latinum vertèrem: aut quod ne in hac quidem parte doctissimi viri iudicium esset ignotum, aut quod hinc feliciter, velut e purissimo quodam fonte, atque adeo ipsa Hippocrene, pueri Grammatices Rudimenta possent auspiciari, quam ex triviali isthac sorde, quæ eis a Gymnasiarchis plerisque obtruditur: aut denique ut adolescentibus sub optimo imperatore sacramento Musarum adacti, majore quadam fiducia ea præcepta imbibant, quæ doctissimi viri auctoritate nixa, divina potius oracula, quam humanæ imbecillitatis commenta existimant. Sed non deerunt, sat scio, qui hæc etiam, antequam legant, in tanta veterum scriptorum turba, supervacua putabunt: quippe quibus persuasum est nihil dici jam posse, quod a veteribus, & publico gymnasiorum consensu receptis auctoribus sit prætermisum: aut si quid præterea dicatur

dicatur (qualia hic pleraque de nominum declinatione, de relativis, de quibusdam verborum temporibus & modis,) id adeo nihil esse, ut scriptum non fuisse longe præstiterit. Sed hæc querela cum sit aut hominum insigniter indoctorum, aut eorum qui adeo privatis affectionibus misere dediti sunt, ut, cum nonnulla secus dici videant, quam aut ipsi didicerint, aut hi, quos pro sacrosanctis habent, præcipiant, non jam temeritatis, sed impietatis cuiusdam alios arguunt, qui vestigiis (ut ipsi ajunt) patrum relictis, præcepta illa tanquam leges sanctissimas nobis data, refigere atque etiam abrogare audeant. Contra quorum arrogans illud supercilium doctos omnes & humanitatis studiosos appello, quibus Linacer (nisi fallor) in majori opere satisfaciet. Interim hoc opusculum sub tuo nomine, atque adeo in tuam gratiam, studiosis adolescentibus communicatum prodeat: qui si boni nostram operam consulent, abunde mihi laboris mei fructum re-
latum esse credam. Vale:

R U D I M E N T A D E C L I N A T I O N U M.

OCTO sunt partes orationis. *Nomen, Pronomen, Verbum, Participium, Præpositio, Adverbium, Interjectio, Conjunctio.*

Harum octo partium quædam declinantur, ut *Nomen, Pronomen, Verbum & Participium*: quædam sunt indeclinabiles, ut *Præpositio, Adverbium, Interjectio, Conjunctio.*

Earum quæ declinantur, hæc tres, *Nomen, Pronomen & Participium* declinantur per genera, casus & numeros.

Genera sunt tria: *Masculinum, Fœmininum & Neutrum.*

Casus sex: *Nominativus, Geniti-*

vus, Dativus, Accusativus, Vocativus & Ablativus.

Numeri duo: *Singularis & Pluralis.*

P R I M A D E C L I N A T I O N O M I N U M:

Nominum quædam hoc pacto declinantur,

Masculinum genus, *Nominativus singularis, Poëta, Genitivus poëtæ, Dativus poëtæ, Accusativus poëtam, Vocativus poëta, Ablativus poëta.*
Nom. plur. poëtæ, Gen. poëtarum, Dat. poëtis, Acc. poëtas, Voc. poëtæ, Abl. poëtis.

In fœminino genere, *Nom. sing. Mula,*

Musa, *Gen. musæ, Dat. musæ, Acc. musam, Voc. musa, Abl. musa. Nom. plur. musæ, Gen. musarum, Dat. musis, Acc. musas, Voc. musæ, Abl. musis.*

Hic quidem notandum est, quod in plurali numero omnium *vocativus* est similis *nominativo*, & *ablativus dativo*.

Præterea omnia nomina quæ ad hanc formam inflectuntur, sunt primæ declinationis.

SECUNDA DECLINATIO.

Masculinum genus, *Nom. sing. Magister, Gen. magistri, Dat. magistro, Acc. magistrum, Voc. magister, Abl. magistro. Nom. plur. magistri, Gen. magistrorum, Dat. magistris, Acc. magistris, Voc. magistri, Abl. magistris.*

In fœminino genere, *Nom. sing. Alvus, Gen. alvi, Dat. alvo, Acc. alvum, Voc. alve, Abl. alvo. Nom. plur. alvi, Gen. alvorum, Dat. alvis, Acc. alvos, Voc. alvi, Abl. alvis.*

Hic vero sciendum, quod in hac declinatione, si *nominativus* finietur in *us*, *vocativus* desinet in *e*, ut *dominus*, o domine: *radius*, o radie. Excepto nomine *filius*, quod facit *fili*: & propriis virorum nominibus finitis in *ius*, quæ *vocativos* faciunt in *i*, remota syllaba *us*, ut *Virgilius*, *Virgili*. Alioqui & in hac declinatione, & in reliquis omnibus, *vocativus* erit similis *nominativo*.

In neutro genere, *Nom. sing. Templum, Gen. templi, Dat. templo, Acc. templum, Voc. templum, Abl. templo. Nom. plur. templa, Gen. templorum, Dat. templis, Acc. templa, Voc. templa, Abl. templis.*

Ad hanc formam omnia neutra habent tres casus similes in utroque numero, *nominativum*, *accusativum* & *vocativum*. Verum tres casus plurales, in *a* semper positionem habebunt: excipe *ambo* & *duo*.

Omnia vero nomina quæ ad hanc formam declinantur, sunt secundæ declinationis: una cum masculinis & neutris horum octo nominum, *Unus, ullus, uter, solus, alter, alius, totus, quis*: quæ una cum suis fœmininis faciunt *genitivos* in *ius*, & *dativos* in *i*: ut *Unus, unius, uni: una, unius, uni: unum, unius, uni*. In cæteris casibus declinantur ad formam aliorum nominum primæ & secundæ declinationis: atque ob eam causam hæc vocatur secunda forma secundæ declinationis.

TERTIA DECLINATIO.

Quædam etiam hoc pacto declinantur,

In masculino genere, *Nom. sing. Panis, Gen. panis, Dat. pani, Acc. panem, Voc. panis, Abl. pane. Nom. plur. panes, Gen. panum, Dat. panibus, Acc. panes, Voc. panes, Abl. panibus.*

In fœminino genere, *Nom. sing. Nubes, Gen. nubis, Dat. nubi, Acc. nubem, Voc. nubes, Abl. nube. Nom. plur. nubes, Gen. nubium, Dat. nubibus, Acc. nubes, Voc. nubes, Abl. nubibus.*

In neutro genere, *Nom. sing. Sedile, Gen. sedilis, Dat. sedili, Acc. sedile, Voc. sedile, Abl. sedili, Nom. plur. sedilia, Gen. sedilium, Dat. sedilibus, Acc. sedilia, Voc. sedilia, Abl. sedilibus.*

Hoc loco notandum est, omnia nomina hujus declinationis, & dua-

rum proxime sequentium, habere tres casus similes in plurali numero, nempe nominativum, accusativum & vocativum.

Hujus item formæ pleraque una syllaba excrescunt in genitivo, & plerisque aliis casibus, idque variis modis: velut hæc quæ sequuntur exempla demonstrant: *Arabs, Arabis; Fœx, fœcis; Pes, pedis; Lapis, lapidis; Glans, glandis; Frons, frondis; Rex, regis, Fel, fellis; Hiems, hiemis; Ren, renis*: & in neutro, *Nomen, nominis*. Similiter, *Cato, Catonis; Virgo, virginis; Princeps, principis; later, lateris*: & in neutro, *Uber, uberis*. Similiter, *As, assis; Arpinas, Arpinatis; Dens, dentis; Ars, artis; Præcept, præcipitis; Nix, nivis*. Atque omnia quæ declinantur ad instar alicujus horum, sunt tertiæ declinationis.

QUARTA DECLINATIO.

Quædam vero sic declinantur,

In masculino genere, *Nom. sing. Visus, Gen. visus, Dat. visui, Acc. visum, Voc. visus, Abl. visu. Nom. plur. visus, Gen. visuum, Dat. visibus, Acc. visus, Voc. visus, Abl. visibus*.

In fœminino genere, *Nom. sing. Manus, Gen. manus, Dat. manui, Acc. manum, Voc. manus, Abl. manu. Nom. plur. manus, Gen. manuum, Dat. manibus, Acc. manus, Voc. manus, Abl. manibus*.

In neutro genere, *Nom. sing. Cornu, in omnibus casibus singularibus, Nom. plur. cornua, Gen. cornuum, Dat. cornibus, Acc. cornua, Voc. cornua, Abl. cornibus*. Et quæcunque hoc pacto flectuntur, sunt quartæ declinationis.

QUINTA DECLINATIO.

Quædam etiam nomina sic declinantur,

In masculino genere, *Nom. sing. Meridies, Gen. meridiæ, Dat. meridiæ, Acc. meridiem, Voc. meridiæ, Abl. meridiæ. Nom. plur. meridies, Gen. meridierum, Dat. meridiæ, Acc. meridiæ, Voc. meridiæ, Abl. meridiæ*.

In fœminino genere, *Nom. sing. Res, Gen. rei, Dat. rei, Acc. rem, Voc. res, Abl. re. Nom. plur. res, Gen. rerum, Dat. rebus, Acc. res, Voc. res, Abl. rebus*. Et quæcunque hoc pacto declinantur, vocantur quintæ declinationis.

NOMINA NUMERALIA.

Numeralia ab uno ad centum, sunt omnia pluralis numeri, & declinantur hoc modo,

In masculino genere, *Nom. Duo, Gen. duorum, Dat. duobus, Acc. duos, Voc. duo, Abl. duobus*.

In fœminino genere, *Nom. Duæ, Gen. duarum, Dat. duabus, Acc. duas, Voc. duæ, Abl. duabus*.

In neutro genere, *Nom. Duo, Gen. duorum, Dat. duobus, Acc. duo, Voc. duo, Abl. duobus*.

Similiter per tria genera declinantur *Ambo, ambæ, ambo*.

In masculino & fœminino genere, *Nom. Tres, Gen. trium, Dat. tribus, Acc. tres, Voc. tres, Abl. tribus*.

In neutro genere, *Nom. tria, Gen. trium, Dat. tribus, Acc. tria, Voc. tria, Abl. tribus*.

Quæcunque vero hæc sequuntur, ad centum usque, sunt indecli-

declinabilia omnia : ut *Quatuor*, *quinque*, *sex*, *viginti*, *centum*, in omnibus casibus & generibus.

Voc. deest, Abl. me. Nom. plur. nos, Gen. nostrum, vel nostri, Dat. nobis, Acc. nos, Voc. deest, Abl. nobis.

GRADUS COMPARATIONIS.

Tres sunt gradus comparationis, *Positivus*, *Comparativus*, & *Superlativus*.

Positivus is vocatur, unde *comparativus* & *superlativus* formantur.

Comparativus & *superlativus* formantur a proximo casu *positivi* in *i* finito : addendo pro *comparativo* hanc syllabam *or*, & pro *superlativo* *s* & *simus* : ut *docti*, *doctior*, *doctissimus* : *forti*, *fortior*, *fortissimus*.

At si *positivus* finietur in *r*, *superlativus* formabitur a *nominativo*, addendo *rimus* : ut *pulcher*, *pulcherrimus*.

Quædam præterea nomina in *lis* finita, *superlativum* efficiunt, *is* mutato in *limus* : ut *humilis*, *humillimus* : *similis*, *simillimus* : *facilis*, *facillimus*.

A regula generali excipiuntur quinque nomina ; *Bonus*, quod facit *melior* & *optimus* ; *Malus*, quod facit *pejor* & *peffimus* ; *Magnus* quod facit *major* & *maximus* ; *Multus*, quod facit *plus* & *plurimus* ; *Parvus*, quod facit *minor* & *minimus*.

P R O N O M E N.

PRonominum quædam sunt *primitiva* : ut *Ego*, *tu*, *sui*, *ille*, *iste*, *hic*, *is*, *ipse*. Reliqua omnia *derivativa* sunt.

Primitiva quidem declinantur hoc modo,

In omnibus generibus, *Nom. sing. Ego*, *Gen. mei*, *Dat. mihi*, *Acc. me*,

Hoc loco intelligendum est, omnia pronomina carere *vocativis*, his quatuor exceptis, *Tu*, *meus*, *nos* & *nos*.

In omnibus generibus, *Nom. sing. Tu*, *Gen. tui*, *Dat. tibi*, *Acc. te*, *Voc. tu*, *Abl. te. Nom. plur. vos*, *Gen. vestrum, vel vestri*, *Dat. vobis*, *Acc. vos*, *Voc. vos*, *Ablativo vobis*.

In omnibus generibus, & utroque numero, *Nom. deest*, *Gen. sui*, *Dat. sibi*, *Acc. se*, *Voc. deest*, *Abl. se*.

Cætera *primitiva* declinantur ad instar *secundæ formæ secundæ declinationis nominum*, hoc pacto.

In *masculino genere*, *Nom. sing. Ille*, *Gen. illius*, *Dat. illi*, *Acc. illum*, *Voc. deest*, *Abl. illo. Nom. plur. illi*, *Gen. illorum*, *Dat. illis*, *Acc. illos*, *Voc. deest*, *Abl. illis*.

In *foemino genere*, *Nom. sing. Illa*, *Gen. illius*, *Dat. illi*, *Acc. illam*, *Voc. deest*, *Abl. illa. Nom. plur. illæ*, *Gen. illarum*, *Dat. illis*, *Acc. illas*, *Voc. deest*, *Abl. illis*.

In *neutro genere*, *Nom. sing. Illud*, *Gen. illius*, *Dat. illi*, *Acc. illud*, *Voc. deest*, *Abl. illo, Nom. plur. illa*, *Gen. illorum*, *Dat. illis*, *Acc. illa*, *Voc. deest*, *Abl. illis*.

Similiter in *masculino gen.* *Iste*, *istius*, *isti*, *istum*, *isto*.

In *foemino genere*, *Ista*, *istius*, *isti*, *istam*, *ista*.

In *neutro genere*, *Istud*, *istius*, *isti*, *istud*, *isto*.

Similiter eodem pacto in *masculino genere*, *Nom. sing. Hic*, *Gen. hujus*, *Dat. huic*, *Acc. hunc*, *Voc. deest*, *Abl. hoc. Nom. plur. hi*, *Gen.*

N n n n 2 horum

horum, *Dat.* his, *Acc.* hos, *Voc.* deest, *Abl.* his.

In fœminino genere, *Nom. sing.* Hæc, *Gen.* hujus, *Dat.* huic, *Acc.* hanc, *Voc.* deest, *Abl.* hac. *Nom. plur.* hæ, *Gen.* harum, *Dat.* his, *Acc.* has, *Voc.* deest, *Abl.* his.

In neutro genere, *Nom. sing.* Hoc, *Gen.* hujus, *Dat.* huic, *Acc.* hoc, *Voc.* deest, *Abl.* hoc. *Nom. plur.* hæc, *Gen.* horum, *Dat.* his, *Acc.* hæc, *Voc.* deest, *Abl.* his.

Similiter in masculino genere, *Nom. sing.* Is, *Gen.* ejus, *Dat.* ei, *Acc.* eum, *Voc.* deest, *Abl.* eo. *Nom. plur.* ii, *Gen.* eorum, *Dat.* eis vel iis, *Acc.* eos, *Voc.* deest, *Abl.* eis vel iis.

In fœminino genere, *Nom. sing.* Ea, *Gen.* ejus, *Dat.* ei, *Acc.* eam, *Voc.* deest, *Abl.* ea. *Nom. plur.* eæ, *Gen.* earum, *Dat.* eis vel iis, *Acc.* eas, *Voc.* deest, *Abl.* eis vel iis.

In neutro genere, *Nom. sing.* Id, *Gen.* ejus, *Dat.* ei, *Acc.* id, *Voc.* deest, *Abl.* eo. *Nom. plur.* ea, *Gen.* eorum, *Dat.* eis vel iis, *Acc.* ea, *Voc.* deest, *Abl.* eis vel iis.

Similiter in masculino genere, *Nom. sing.* Ipse, *Gen.* ipsius, *Dat.* ipsi, *Acc.* ipsum, *Voc.* deest, *Abl.* ipso. *Nom. plur.* ipsi, *Gen.* ipsorum, *Dat.* ipsis, *Acc.* ipsos, *Voc.* deest, *Abl.* ipsis.

In fœminino genere, *Nom. sing.* Ipsa, *Gen.* ipsius, *Dat.* ipsi, *Acc.* ipsam, *Voc.* deest, *Abl.* ipsa. *Nom. plur.* ipsæ, *Gen.* ipsarum, *Dat.* ipsis, *Acc.* ipsas, *Voc.* deest, *Abl.* ipsis.

In neutro genere, *Nom. sing.* Ipsum, *Gen.* ipsius, *Dat.* ipsi, *Acc.* ipsum, *Voc.* deest, *Abl.* ipso. *Nom. plur.* ipsa, *Gen.* ipsorum, *Dat.* ipsis, *Acc.* ipsa, *Voc.* deest, *Abl.* ipsis.

Duo item nomina eodem modo quo hæc declinantur, nempe *Idem* & *Quis*, hoc pacto,

In masculino genere, *Nom. sing.* Idem, *Gen.* ejusdem, *Dat.* eidem, *Acc.* eundem, *Voc.* deest, *Abl.* eodem. *Nom. plur.* iidem, *Gen.* eorundem, *Dat.* eidem vel iisdem, *Acc.* eisdem, *Voc.* deest, *Abl.* eidem vel iisdem.

In fœminino genere, *Nom. sing.* Eadem, *Gen.* ejusdem, *Dat.* eidem, *Acc.* eandem, *Voc.* deest, *Abl.* eadem. *Nom. plur.* eadem, *Gen.* earundem, *Dat.* eidem vel iisdem, *Acc.* eisdem, *Voc.* deest, *Abl.* eidem vel iisdem.

In neutro genere, *Nom. sing.* Idem, *Gen.* ejusdem, *Dat.* eidem, *Acc.* idem, *Voc.* deest, *Abl.* eodem. *Nom. plur.* eadem, *Gen.* eorundem, *Dat.* eidem vel iisdem, *Acc.* eadem, *Voc.* deest, *Abl.* eidem vel iisdem.

In masculino genere, *Nom. sing.* Qui, *Gen.* cujus, *Dat.* cui, *Acc.* quem, *Voc.* deest, *Abl.* quo. *Nom. plur.* qui, *Gen.* quorum, *Dat.* quibus vel quibus, *Acc.* quos, *Voc.* deest, *Abl.* quibus vel quibus.

In fœminino genere, *Nom. sing.* Quæ, *Gen.* cujus, *Dat.* cui, *Acc.* quam, *Voc.* deest, *Abl.* qua. *Nom. plur.* quæ, *Gen.* quarum, *Dat.* quibus vel quibus, *Acc.* quas, *Voc.* deest, *Abl.* quibus vel quibus.

In neutro genere, *Nom. sing.* Quod, *Gen.* cujus, *Dat.* cui, *Acc.* quod, *Voc.* deest, *Abl.* quo. *Nom. plur.* quæ, *Gen.* quorum, *Dat.* quibus vel quibus, *Acc.* quæ, *Voc.* deest, *Abl.* quibus vel quibus.

Derivativa vero declinantur hoc modo,

In masculino genere, *Nom. sing. Amo: Pluralis, ut amamus.*
 Meus, *Gen. mei, Dat. meo, Acc. Verborum tria sunt genera, unum*
 meum, *Voc. mi, Abl. meo. Nom. in o, alterum in or, & tertium quod*
plur. mei, Gen. meorum, Dat. meis, substantiæ verbum appellatur, nempe
Acc. meos; Voc. mei, Abl. meis. Sum.

In fœminino genere, *Nom. sing. Verba in o declinantur hoc pacto,*
 Mea, *Gen. meæ, Dat. meæ, Acc. mea, Gen. mearum, Dat. meis,*
 meam, *Voc. mea, Abl. mea. Nom. plur. meæ, Gen. mearum, Dat. meis,*
 Acc. meas, *Voc. meæ, Abl. meis.*

In neutro genere, *Nom. sing. Meum, Gen. mei, Dat. meo, Acc. meum, Voc. meum, Abl. meo. Nom. plur. mea, Gen. meorum, Dat. meis, Acc. mea, Voc. mea, Abl. meis.*

Similiter Tuus, tui: tua, tuæ: tuum, tui.

Suus, sui: sua, suæ: suum sui.

Noster, nostri: nostra, nostræ: nostrum, nostri.

Vester, vestri: vestra, vestræ: vestrum, vestri.

Duo autem derivativa declinantur hoc modo,

In masculino genere & fœminino, *Nostras, nostratis, nostrati: Vestras, vestratis, vestrati: sicut nomina tertiæ declinationis, cum hoc nomine Cujas, kujatis, kujati, similiter.*

VERBUM.

VERBUM declinatur per modos, tempora, personas & numeros.

Modi sunt quinque, *Indicativus, Imperativus, Optativus, Subjunctivus, & Infinitus.*

Tempora item sunt quinque, *Præsens, Præteritum imperfectum, Præteritum perfectum, & Futurum.*

Personæ tres, *Prima, ut Amo: Secunda, ut amas; Tertia, ut amat.*

Numeri sunt duo, *Singularis, ut*

INDICATIVUS MODUS.

Præsens, sing. Amo, amas, amat.

Plurale, amamus, amatis, amant.

Præteritum imper. sing. Amabam, amabas, amabat.

Plurale, amabamus, amabatis, amabant.

Præteritum perf. sing. Amavi, amavisti, amavit.

Plur. amavimus, amavistis, amaverunt vel amavere.

Præteritum plus quam perf. sing. Amaveram, amaveras, amaverat.

Plur. amaveramus, amaveratis, amaverant.

Futurum singulare, Amabo, amabis, amabit.

Plur. amabimus, amabitis, amabunt.

IMPERATIVUS MODUS:

Præsens & præteritum imperfectum sing. Ama vel amato, amet vel amato.

Plur. amemus, amate vel amatote, ament vel amanto.

Præteritum perfectum, & plus quam perfectum deest in omnibus Latinis verbis, sed pro illis utimur similibus subjunctivi modi temporibus, e quo modo sunt etiam hæc tres voces, amemus, ametis, ament.

Futurum deest in omnibus verbis.

N n n n 3

OPTA-

OPTATIVUS MODUS.

Præfens fing. utinam Amem, ames, amet.

Plur. utinam amemus, ametis, ament.

Præteritum imperf. fing. utinam Amarem, amares, amaret.

Plur. utinam amaremus, amaretis, amarent.

Præteritum perf. fing. utinam Amaverim, amaveris, amaverit.

Plur. utinam amaverimus, amaveritis, amaverint.

Præt. plus quam perfectum, fing. utinam Amaviffem, amaviffes, amaviffet.

Plur. utinam amaviffemus, amaviffetis, amaviffent.

SUBJUNCTIVUS MODUS.

Præfens fing. cum Amem, ames, amet.

Plur. cum amemus, ametis, ament.

Præteritum imperf. fing. cum Amarem, amares, amaret.

Plur. cum amaremus, amaretis, amarent.

Præteritum perf. fing. cum Amaverim, amaveris, amaverit.

Plur. cum amaverimus, amaveritis, amaverint.

Præteritum plus quam perfectum fing. cum Amaviffem, amaviffes, amaviffet.

Plur. cum amaviffemus, amaviffetis, amaviffent.

Futurum fing. cum Amavero, amaveris, amaverit.

Plur. cum amaverimus, amaveritis, amaverint.

INFINITUS MODUS.

Præfens & præteritum imperfectum, Amare.

Præteritum perf. & plus quam perf. Amaviffè.

Futurum in omnibus verbis tam activis quam passivis deest: sed loco ejus fumere solemus in activa voce participium in *rus*, & [*esse*,] ut *Amaturus* vel *amaturum esse*, pro appellativi adjuncti ratione.

Gerundi voces, Amandi, amando, amandum.

Supina, Amatam, amatu.

Participia præfentis temporis in omni genere, Amans.

In futuro, Amaturus.

Hic antequam declinemus verbum in *or*, quod multa tempora supplere oporteat quæ in ejusmodi verbis defunt, primum verbum [*Sum*] declinare oportet hoc modo.

INDICATIVUS MODUS.

Præfens fing. Sum, es, est.

Plur. sumus, estis, sunt.

Præteritum imperf. fing. Eram, eras, erat.

Plur. eramus, eratis, erant.

Præteritum perf. fing. Fui, fuisti, fuit.

Plur. fuimus, fuistis, fuerunt vel fuere.

Præteritum plus quam perf. fing. Fueram, fueras, fuerat.

Plur. fueramus, fueratis, fuerant.

Futurum fing. Ero, eris, erit.

Plur. erimus, eritis, erunt.

IMPERATIVUS MODUS.

Præfens & præteritum imperf. fing. Sis, es vel esto, sit vel esto.

Plur. simus, este vel estote, sint vel sunt.

OPTATIVUS MODUS.

Præfens fing. utinam Sim, sis, sit.

Plur. utinam simus, sitis, sint.

Præ-

Præteritum imperf. sing. utinam
Essem, esses, esset.

Plur. utinam essemus, essetis, es-
sent.

Præt. perf. sing. utinam Fuerim,
fueris, fuerit.

Plur. utinam fuerimus, fueritis,
fuerint.

Præt. plus quam perf. sing. utinam
Fuissem, fuisses, fuisset.

Plur. utinam fuissetis, fuissetis,
fuissent.

SUBJUNCTIVUS MODUS.

Præsens sing. cum Sim, sis, sit.

Plur. cum simus, sitis, sint.

Præt. imperf. sing. cum Essem, es-
ses, esset.

Plur. cum essemus, essetis, essent.

Præt. perf. sing. cum Fuerim, fue-
ris, fuerit.

Plur. cum fuerimus, fueritis, fue-
rint.

Præt. plus quam perf. sing. cum
Fuissem, fuisses, fuisset.

Plur. cum fuissetis, fuissetis, fuif-
sent.

Futurum sing. cum Fuero, fueris,
fuerit.

Plur. cum fuerimus, fueritis, fue-
rint.

INFINITUS MODUS.

Præsens & præter. imperf. Esse.

Præt. perf. & plus quam perf. Fuisse.

Futurum, Futurum esse.

Participium præsentis in usu non
est.

Prima Conjugatio passiva.

INDICATIVUS MODUS.

Præsens sing. Amor, amaris vel a-
mare, amatur.

Plur. amamur, amamini, aman-
tur.

Præt. imperf. sing. Amabar, ama-
baris vel amabare, amabatur.

Plur. amabamur, amabamini, ama-
bantur.

Præt. perf. sing. Amatus sum vel
fui, amatus es vel fuisti, amatus est
vel fuit.

Plur. amati sumus vel fuimus, ama-
ti estis vel fuistis, amati sunt, fue-
runt vel fuere.

Præt. plus quam perf. sing. Amatus
eram vel fueram, amatus eras vel
fueras, amatus erat vel fuerat.

Plur. amati eramus vel fueramus,
amati eratis vel fueratis, amati erant
vel fuerant.

Fut. sing. Amabor, amaberis vel
amabere, amabitur.

Plur. Amabimur, amabimini, ama-
buntur.

IMPERATIVUS MODUS.

Præsens & præter. imperf. sing. Ama-
re vel amator, ametur vel amator.

Plur. amemur, amamini vel ama-
minor, amentur vel amantor.

OPTATIVUS MODUS.

Præsens sing. utinam Amer, ame-
ris vel amere, ametur.

Plur. utinam amemur, amemini,
amentur.

Præt. imperf. sing. utinam Ama-
rer, amareris vel amarere, amaretur.

Plur. utinam amaremur, amaremi-
ni, amarentur.

Præt. perf. sing. utinam Amatus
sim vel fuerim, amatus sis vel fueris,
amatus sit vel fuerit.

Plur. utinam amati simus vel fueri-
rimus, amati sitis vel fueritis, amati
sint vel fuerint.

Præt.

Præt. plus quam perf. sing. utinam Amatus essem *vel* fuissim, amatus esses *vel* fuisses, amatus esset *vel* fuisset.

Plur. utinam amati essemus *vel* fuissimus, amati essetis *vel* fuissetis, amati essent *vel* fuissent.

SUBJUNCTIVUS MODUS.

Præsens sing. cum Amer, ameris *vel* amere, ametur.

Plur. cum amemur, amemini, amentur.

Præt. imperf. sing. cum Amarer, amareris *vel* amarere, amaretur.

Plur. cum amaremur, amaremini, amaerentur.

Præt. perf. sing. cum Amatus sim *vel* fuerim, amatus sis *vel* fueris, amatus sit *vel* fuerit.

Plur. cum amati simus *vel* fuerimus, amati sitis *vel* fueritis, amati sint *vel* fuerint.

Præt. plus quam perf. sing. cum Amatus essem *vel* fuissim, amatus esses *vel* fuisses, amatus esset *vel* fuisset.

Plur. cum amati essemus *vel* fuissimus, amati essetis *vel* fuissetis, amati essent *vel* fuissent.

Futurum sing. cum Amatus fuero, amatus fueris, amatus fuerit.

Plur. cum amati fuerimus, amati fueritis, amati fuerint.

INFINITUS MODUS.

Præsens & præf. imperf. Amari.

Præt. perf. & plus quam perf. Amatus *vel* amatum esse, pro ratione nominis adjecti.

Futuri autem loco, Amandum *vel* amandus esse.

Gerundi voces, Amandi, amando, amandum.

Supinum, Amatu.

Participium præteriti temporis, Amatus.

Futuri, Amandus.

Quæcunque verba secundum alterutram harum formarum declinantur, vocantur primæ conjugationis.

In secunda Conjugatione activa.

INDICATIVUS MODUS.

Præsens sing. Doceo, doces, docet.

Plur. docemus, docetis, docent.

Præt. imperf. sing. Docebam, docebas, docebat.

Plur. docebamus, docebatis, docebant.

Præt. perf. sing. Docui, docuisti, docuit.

Plur. docuimus, docuistis, docuerunt *vel* docuerunt.

Præt. plus quam perf. sing. Docueram, docueras, docuerat.

Plur. docueramus, docueratis, docuerant.

Futurum sing. Docebo, docebis, docebit.

Plur. docebimus, docebitis, docebunt.

IMPERATIVUS MODUS.

Præsens & præf. imperf. sing. Doce *vel* doceto, doceat *vel* doceto.

Plur. doceamus, docete *vel* docete, docent *vel* docent.

OPTATIVUS MODUS.

Præsens sing. utinam Doceam, doceas, doceat.

Plur. utinam doceamus, doceatis, doceant.

Præt. imperf. sing. utinam Doceam, doceres, doceret.

Plur. utinam doceremus, doceretis, docerent.

Præt. perf. sing. utinam Docuerim, docueris, docuerit.

Plur. utinam docuerimus, docueritis, docuerint.

Præt.

Præt. plus quam perf. sing. utinam Docuisssem, docuissesses, docuississet.

Plur. utinam docuisssemus, docuisssetis, docuississent.

SUBJUNCTIVUS MODUS.

Præsens sing. cum Doceam, doceas, doceat.

Plur. cum doceamus, doceatis, doceant.

Præt. imperf. sing. cum Docerem, doceres, doceret.

Plur. cum doceremus, doceretis, docerent.

Præt. perf. sing. cum Docuerim, docueris, docuerit.

Plur. cum docuerimus, docueritis, docuerint.

Præt. plus quam perf. sing. cum Docuisssem, docuissesses, docuississet.

Plur. cum docuisssemus, docuisssetis, docuississent.

Fut. sing. cum Docuero, docueris, docuerit.

Plur. cum docuerimus, docueritis, docuerint.

INFINITUS MODUS.

Præsens & imperf. Docere.

Præt. perf. & plus quam perf. Docuissse.

Futurum, Docturum esse.

Gerundi voces, Docendi, docendo, docendum.

Supina, Doctum, doctum.

Participium præsentis temporis, Docens.

Futuri, Docturus.

In secunda Conjugatione passiva.

INDICATIVUS MODUS.

Præsens sing. Doceor, doceris vel docere, docetur.

Tom. II.

Plur. docemur, docemini, docentur.

Præt. imperf. sing. Docebar, docebaris vel docebare, docebatur.

Plur. docebamur, docebamini, docebantur.

Præt. perf. sing. Doctus sum vel fui, doctus es vel fuisti, doctus est vel fuit.

Plur. docti sumus vel fuimus, docti estis vel fuistis, docti sunt, fuerunt vel fuere.

Præt. plus quam perf. sing. Doctus eram vel fueram, doctus eras vel fueras, doctus erat vel fuerat.

Plur. docti eramus vel fueramus, docti eratis vel fueratis, docti erant vel fuerant.

Fut. sing. Docebor, doceberis vel docebere, docebitur.

Plur. docebimur, docebimini, docebuntur.

IMPERATIVUS MODUS.

Præsens & præ. imperf. sing. Docere vel docetor, doceatur vel docetor.

Plur. doceamur, docemini vel doceminor, doceantur vel docentor.

OPTATIVUS MODUS.

Præsens sing. utinam Docear, docearis vel doceare, doceatur.

Plur. utinam doceamur, doceamini, doceantur.

Præt. imperf. sing. utinam Docerer, docereres vel docerere, doceretur.

Plur. utinam doceremur, doceremini, docerentur.

Præt. perf. sing. utinam Doctus sim vel fuerim, doctus sis vel fueris, doctus sit vel fuerit.

Plur. utinam docti simus vel fuerimus.

MUS.

mus, docti sitis *vel* fueritis, docti sint *vel* fuerint.

Præt. plus quam perf. sing. utinam Doctus essem *vel* fuisssem, doctus esses *vel* fuisses, doctus esset *vel* fuisset.

Plur. utinam docti essemus *vel* fuisssemus, docti essetis, *vel* fuissetis, docti essent *vel* fuissent.

SUBJUNCTIVUS MODUS.

Præsens sing. cum Docear, docearis *vel* doceare, doceatur.

Plur. cum doceamur, doceamini, doceantur.

Præt imperf. sing. cum Docerer, docereris *vel* docerere, doceretur.

Plur. cum doceremur, doceremini, docerentur.

Præt. perf. sing. cum Doctus sim *vel* fuerim, doctus sis *vel* fueris, doctus sit *vel* fuerit.

Plur. cum docti simus *vel* fuerimus, docti sitis *vel* fueritis, docti sint *vel* fuerint.

Præt. plus quam perf. sing. cum Doctus essem *vel* fuisssem, doctus esses *vel* fuisses, doctus esset *vel* fuisset.

Plur. cum docti essemus *vel* fuisssemus, docti essetis *vel* fuissetis, docti essent *vel* fuissent.

Fut. sing. cum Doctus fuero, doctus fueris, doctus fuerit.

Plur. cum docti fuerimus, docti fueritis, docti fuerint.

INFINITUS MODUS.

Præsens & imperf. Doceri.

Præt. perf. & plus quam perf. Doctus *vel* doctum esse *vel* fuisse.

Fut. Docendus *vel* docendum esse.

Gerundi voces, Docendi, docendo, docendum.

Supinum, Doctu.

Participium præteriti temporis, Doctus.

Quæcunque verba secundum has formas declinantur, vocantur secundæ conjugationis.

In tertia Conjugatione activa.

INDICATIVUS MODUS.

Præsens sing. Lego, legis, legit.

Plur. legimus, legitis, legunt.

Præt. imperf. sing. Legebam, legebas, legebatur.

Plur. legebamus, legebatis, legebant.

Præt. perf. sing. Legi, legisti, legit.

Plur. Legimus, legistis, legerunt *vel* legere.

Præt. plus quam perf. sing. Legeram, legeras, legerat.

Plur. legeramus, legeratis, legerant.

Fut. sing. Legam, leges, leget.

Plur. legemus, legetis, legent.

IMPERATIVUS MODUS.

Præsens & præter. imperf. sing. Lege *vel* legito, legat *vel* legito.

Plur. legamus, legite *vel* legitote, legant *vel* legunto.

OPTATIVUS MODUS.

Præsens sing. utinam Legam, legas, legat.

Plur. utinam legamus, legatis, legant.

Præt. imperf. sing. utinam Lege-ram, legeres, legeret.

Plur. utinam legeremus, legeretis, legerent.

Præt. perf. sing. utinam Legerim, legeris, legerit.

Plur. utinam legerimus, legeritis, legerint.

Præt.

Præt. plus quam perf. sing. utinam Legissem, legisses, legisset.

Plur. utinam legissemus, legissetis, legissetis.

SUBJUNCTIVUS MODUS.

Præsens sing. cum Legam, legas, legat.

Plur. cum legamus, legatis, legant.

Præt. imperf. sing. cum Legerem, legeres, legeret.

Plur. cum legeremus, legeretis, legerent.

Præt. perf. sing. cum Legerim, legeris, legerit.

Plur. cum legerimus, legeritis, legerint.

Præt. plus quam perf. sing. cum Legissem, legisses, legisset.

Plur. cum legissemus, legissetis, legissetis.

Fut. sing. cum Legero, legeris, legerit.

Plur. cum legerimus, legeritis, legerint.

INFINITUS MODUS.

Præsens & imperf. Legere.

Præt. perf. & plus quam perf. Legisse.

Fut. Lecturus vel lecturum esse.
Gerundi voces, Legendi, legendo, legendum.

Supina. Lectum, lectu.

Participium præsentis temporis, Legens.

Futuri, Lecturus.

In tertia Conjugatione passiva.

INDICATIVUS MODUS.

Præsens sing. Legor, legeris vel legere, legitur.

Plur. legimur, legimini, leguntur.

Præt. imperf. sing. Legebar, legebaris vel legebare, legebatur.

Plur. legebamur, legebamini, legebantur.

Præt. perf. sing. Lectus sum vel fui, lectus es vel fuisti, lectus est vel fuit.

Plur. lecti sumus vel fuimus, lecti estis vel fuistis, lecti sunt, fuerunt vel fuere.

Præt. plus quam perf. sing. Lectus eram vel fueram, lectus eras vel fueras, lectus erat vel fuerat.

Plur. lecti eramus vel fueramus, lecti eratis vel fueratis, lecti erant vel fuerant.

Fut. sing. Legar, legeris vel legere, legetur.

Plur. legemur, legemini, legentur.

IMPERATIVUS MODUS.

Præsens & præf. imperf. sing. Legere vel legitor, legatur vel legitor.

Plur. legamur, legimini vel legimimur, legantur vel leguntur.

OPTATIVUS MODUS.

Præsens sing. utinam Legar, legaris vel legare, legatur.

Plur. utinam legamur, legamini, legantur.

Præt. imperf. sing. utinam Legerer, legereris vel legerere, legeretur.

Plur. utinam legeremur, legeremini, legerentur.

Præt. perf. sing. utinam Lectus sim vel fuerim, lectus sis vel fueris, lectus sit vel fuerit.

Plur. utinam lecti simus vel fuerimus,

mus, lecti sitis vel fueritis, lecti sint vel fuerint.

Præt. plus quam perf. sing. utinam Lectus essem vel fuisset, lectus esses vel fuisses, lectus esset vel fuisset.

Plur. utinam lecti essemus vel fuisset, lecti essetis vel fuissetis, lecti essent vel fuissent.

SUBJUNCTIVUS MODUS.

Præsens sing. cum Legar, legaris vel legare, legatur.

Plur. cum legamur, legamini, legantur.

Præt. imperf. sing. cum Legerer, legereris vel legerere, legeretur.

Plur. cum legeremur, legeremini, legerentur.

Præt. perf. sing. cum Lectus sim vel fuerim, lectus sis vel fueris, lectus sit vel fuerit.

Plur. cum lecti simus vel fuerimus, lecti sitis vel fueritis, lecti sint vel fuerint.

Præt. plus quam perf. sing. cum Lectus essem vel fuisset, lectus esses vel fuisses, lectus esset vel fuisset.

Plur. cum lecti essemus vel fuisset, lecti essetis vel fuissetis, lecti essent vel fuissent.

Fut. sing. cum Lectus fuero, lectus fueris, lectus fuerit.

Plur. cum lecti fuerimus, lecti fueritis, lecti fuerint.

INFINITUS MODUS.

Præsens & præter. imperf. Legi.

Præt. perf. & plus quam perf. Lectus vel lectum esse vel fuisse.

Fut. Legendus vel legendum esse.

Gerundi voces, Legendi, legendo, legendum.

Supinum, Lectus.

Participium præteriti temporis, Lectus.

Futuri, Legendus.

Omnia vero quæ ad hunc modum declinantur, vocantur tertiæ conjugationis.

In quarta Conjugatione activa.

INDICATIVUS MODUS.

Præsens sing. Audio, audis, audit.

Plur. audimus, auditis, audiunt.

Præt. imperf. sing. Audiebam, audiebas, audiebat.

Plur. audiebamus, audiebatis, audiebant.

Præt. perf. sing. Audivi, audivisti, audivit.

Plur. audivimus, audivistis, audiverunt vel audivere.

Præt. plus quam perf. sing. Audiveram, audiveras, audiverat.

Plur. audiveramus, audiveratis, audiverant.

Fut. sing. Audiam, audies, audiet.

Plur. audiemus, audietis, audient.

IMPERATIVUS MODUS.

Præsens & imperf. sing. Audi vel audito, audiat vel audito.

Plur. audiamus, audite vel audite, audiant vel audiunto.

OPTATIVUS MODUS.

Præsens sing. utinam Audiam, audias, audiat.

Plur. utinam audiamus, audiat, audiant.

Præt. imperf. sing. utinam Audirem, audires, audiret.

Plur. utinam audiremus, audiretis, audirent.

Præt.

Præt. perf. sing. utinam Audiverim, audiveris, audiverit.

Plur. utinam audiverimus, audiveritis, audiverint.

Præt. plus quam perf. sing. utinam Audivissem, audivisses, audivisset.

Plur. utinam audivissemus, audivissetis, audivissent.

SUBJUNCTIVUS MODUS.

Præsens sing. cum Audiam, audias, audiat.

Plur. cum audiamus, audiatis, audiant.

Præt. imperf. sing. cum Audirem, audires, audiret.

Plur. cum audiremus, audiretis, audirent.

Præt. perf. sing. cum Audiverim, audiveris, audiverit.

Plur. cum audiverimus, audiveritis, audiverint.

Præt. plus quam perf. sing. cum Audivissem, audivisses, audivisset.

Plur. cum audivissemus, audivissetis, audivissent.

Fut. sing. cum Audivero, audiveris, audiverit.

Plur. cum audiverimus, audiveritis, audiverint.

INFINITUS MODUS.

Præsens & præt. imperf. Audire.

Præt. perf. & plus quam perf. Audivisse.

Fut. Auditorum vel auditorus esse.

Gerundi voces, Audiendi, audiendo, audiendum.

Supina, Auditum, auditu.

Participium præsentis temporis, Audiens.

Futuri, Auditorus.

In quarta Conjugatione passiva.

INDICATIVUS MODUS.

Præsens sing. Audior, audiris vel audire, auditor.

Plur. audimur, audimini, audiuntur.

Præt. imperf. sing. Audiebar, audiebaris vel audiebare, audiebatur.

Plur. audiebamur, audiebamini, audiebantur.

Præt. perf. sing. Auditus sum vel fui, auditus es vel fuisti, auditus est vel fuit.

Plur. auditi sumus vel fuimus, auditi estis vel fuistis, auditi sunt, fuerunt vel fuerunt.

Præt. plus quam perf. sing. Auditus eram vel fueram, auditus eras vel fueras, auditus erat vel fuerat.

Plur. auditi eramus vel fueramus, auditi eratis vel fueratis, auditi erant vel fuerant.

Fut. sing. Audiar, audieris vel audire, audietur.

Plur. audiemur, audiemini, audientur.

IMPERATIVUS MODUS.

Præsens & præt. imperf. sing. Audire vel auditor, audiatur vel auditor.

Plur. audiamur, audimini vel audimur, audiantur vel audiuntur.

OPTATIVUS MODUS.

Præsens sing. utinam Audiar, audiaris vel audiare, audiatur.

Plur. utinam audiamur, audiamini, audiantur.

Præt. imperf. sing. utinam Audirem, audireris vel audirere, audiretur.

Plur. utinam audiremur, audiremini, audirentur.

Præt. perf. sing. utinam Auditus sim

O O O O 3

vel.

vel fuerim, auditus sis vel fueris, auditus sit vel fuerit.

Plur. utinam auditi simus vel fuerimus, auditi sitis vel fueritis, auditi sint vel fuerint.

Præt. plus quam perf. sing. utinam Auditus essem vel fuisset, auditus esses vel fuisses, auditus esset vel fuisset.

Plur. utinam auditi essemus vel fuissetis, auditi essetis vel fuissetis, auditi essent vel fuissent.

SUBJUNCTIVUS MODUS.

Præsens sing. cum Audiar, audiaris vel audiare, audiatur.

Plur. cum audiamur, audiamini, audiantur.

Præt. imperf. sing. cum Audirer, audireris vel audirere, audiretur.

Plur. cum audiremur, audiremini, audirentur.

Præt. perf. sing. cum Auditus sim vel fuerim, auditus sis vel fueris, auditus sit vel fuerit.

Plur. cum auditi simus vel fuerimus, auditi sitis vel fueritis, auditi sint vel fuerint.

Præt. plus quam perf. sing. cum Auditus essem vel fuisset, auditus esses vel fuisses, auditus esset vel fuisset.

Plur. cum auditi essemus vel fuissetis, auditi essetis vel fuissetis, auditi essent vel fuissent.

Fut. sing. cum Auditus fuero, auditus fueris, auditus fuerit.

Pluraliter, cum auditi fuerimus, auditi fueritis, auditi fuerint.

INFINITUS MODUS.

Præsens & præter. imperf. Audiri.

Præt. perf. & plus quam perf. Au-

ditus vel auditum esse vel fuisse.

Fut. Audiendus vel audiendum esse.

Gerundi voces, Audiendi, audiendo, audiendum.

Supinum, Auditum.

Participium præteriti temporis, Auditus.

Futuri, Audiendus.

Omnia verba quæ declinantur ad alterutram harum formarum, vocantur quartæ conjugationis.

DECLINATIO VERBORUM ANOMALORUM.

Quædam sunt verba quæ non sequuntur formam harum quatuor conjugationum in omnibus temporibus; velut hæc quæ sequuntur, cum nonnullis aliis.

Eo.

INDICATIVUS MODUS.

Præsens sing. Eo, is, it.

Plur. imus, itis, eunt.

Præt. imperf. sing. Ibam, ibas, ibat.

Plur. ibamus, ibatis, ibant.

Præt. perf. sing. Ivi, ivisti, ivit.

Plur. ivimus, ivistis, iverunt vel ivere.

Præt. plus quam perf. sing. Iveram, iveras, iverat.

Plur. iveramus, iveratis, iverant.

Fut. sing. Ibo, ibis, ibit.

Plur. ibimus, ibitis, ibunt.

IMPERATIVUS MODUS.

Præsens & imperf. sing. I vel ito, eat vel ito.

Plur. eamus, ite vel itote, eant vel cunto.

OPTA-

OPTATIVUS MODUS.

Præfens fing. utinam Eam, eas, eat.

Plur. utinam eamus, eatis, eant.

Præt. imperf. fing. utinam Irem, ires, iret.

Plur. utinam iremus, iretis, irent.

Præt. perf. fing. utinam Iverim, iveris, iverit.

Plur. utinam iverimus, iveritis, iverint,

Præt. plus quam perf. fing. utinam Ivissem, ivisses, ivisset.

Plur. utinam ivissemus, ivissetis, ivissent.

SUBJUNCTIVUS MODUS.

Præfens fing. cum Eam, eas, eat.

Plur. cum eamus, eatis, eant.

Præt. imperf. fing. cum Irem, ires, iret.

Plur. cum iremus, iretis, irent.

Præt. perf. fing. cum Iverim, iveris, iverit.

Plur. cum iverimus, iveritis, iverint.

Præt. plus quam perf. fing. cum Ivissem, ivisses, ivisset.

Plur. cum ivissemus, ivissetis, ivissent.

Fut. fing. cum Ivero, iveris, iverit.

Plur. cum iverimus, iveritis, iverint.

INFINITUS MODUS.

Præfens & præf. imperf. Ire.

Præt. perf. & plus quam perf. Ivisse vel isse.

Fut. Iturum esse.

Gerundi voces, Eundi, eundo, eundum.

Supina, Itum, itu.

Participium præfentis temporis, Iens.

Futuri, Iturus.

QUEO similiter declinatur.

Volo.

INDICATIVUS MODUS.

Præfens fing. Volo, vis, vult.

Pur. volumus, vultis, volunt.

Præt. imperf. fing. Volebam, volebas, volebat.

Pur. volebamus, volebatis, volebant.

Præt. perf. fing. Volui, voluisti, voluit.

Plur. voluimus, voluistis, voluerunt vel voluere.

Præt. plus quam perf. fing. Volueram, volueras, voluerat.

Plur. volueramus, volueratis, voluerant.

Fut. fing. Volam, voles, volet.

Plur. volemus, voletis, volent.

Deest huic verbo modus Imperativus.

OPTATIVUS MODUS.

Præfens fing. utinam Velim, velis, velit.

Plur. utinam velimus, velitis, velint.

Præt. imperf. fing. utinam Vellem, velles, vellet.

Plur. utinam vellemus, velletis, vellent.

Præt. perf. fing. utinam Voluerim, volueris, voluerit.

Plur. utinam voluerimus, volueritis, voluerint.

Præt. plus quam perf. fing. utinam Voluisssem, voluisses, voluisset.

Plur. utinam voluisssemus, voluissetis, voluissent.

SUBJUNCTIVUS MODUS.

Præfens fing. cum Velim, velis, velit.

Plur.

Plur. cum velimus, velitis, velint.

Præt. imperf. sing. cum Vellem, velles, vellet.

Plur. cum vellemus, velletis, velent.

Præt. perf. sing. cum Voluerim, volueris, voluerit.

Plur. cum voluerimus, volueritis, voluerint.

Præt. plus quam perf. sing. cum Voluisssem, voluisses, voluisset.

Plur. cum voluisssemus, voluissetis, voluissent.

Fut. sing. cum Voluero, volueris, voluerit.

Plur. cum voluerimus, volueritis, voluerint.

INFINITUS MODUS.

Præsens & præter. imperf. Velle.

Præt. perf. & plus quam perf. Voluisse.

Fut. deest.

Participium presentis temporis, Volens.

Nolo.

INDICATIVUS MODUS.

Præsens sing. Nolo, non-vis, non-vult.

Plur. nolimus, non-vultis, nolunt.

Præt. imperf. sing. Nolebam, nolebas, nolebat.

Plur. nolebamus, nolebatis, nolebant.

Præt. perf. sing. Nolui, noluisti, noluit.

Plur. noluimus, nolulistis, noluerunt vel noluerunt.

Præt. plus quam perf. sing. Nolueram, nolueras, noluerat.

Plur. nolueramus, nolueratis, noluerant.

Fut. sing. Nolum, noles, nolet.

Plur. nolemus, noletis, nolent.

IMPERATIVUS MODUS.

Præsens & præter. imperf. sing. Noli vel nolito, nolit vel nolito.

Plur. nolimus, nolite vel nolitote, nolint vel nolunto.

OPTATIVUS MODUS.

Præs. sing. utinam Nolim, nolis, nolit.

Plur. utinam nolimus, nolitis, nolint.

Præt. imperf. sing. utinam Nollem, nolles, nollet.

Plur. utinam nollemus, nolletis, nollet.

Præt. perf. sing. utinam Noluerim, nolueris, noluerit.

Plur. utinam noluerimus, nolueritis, noluerint.

Præt. plus quam perf. sing. utinam noluissem, noluisses, noluisset.

Plur. utinam noluissemus, noluissetis, noluisissent.

SUBJUNCTIVUS MODUS.

Præsens sing. cum Nolim, nolis, nolit.

Plur. cum nolimus, nolitis, nolint.

Præt. imperf. sing. cum Nollem, nolles, nollet.

Plur. cum nollemus, nolletis, nollet.

Præt. perf. sing. cum Noluerim, nolueris, noluerit.

Plur. cum noluerimus, nolueritis, noluerint.

Præt. plus quam perf. sing. cum Noluissem, noluissetis, noluisset.

Plur. cum noluissemus, noluissetis, noluisissent.

Fut.

Fut. sing. cum Noluero, nolueris, noluerit.

Plur. cum noluerimus, nolueritis, noluerint.

INFINITUS MODUS.

Præsens & præf. imperf. Nolle.

Præt. perf. & plus quam perf. Noluisse.

Futurum deest.

Participium præsentis temporis, Nolens.

Malo.

INDICATIVUS MODUS.

Præsens sing. Malo, mavis, mavult.

Plur. malumus, mavultis, malunt.

Præt. imperf. sing. Malebam, malebas, malebat.

Plur. malebamus, malebatis, malebant.

Præt. perf. sing. Malui, maluisti, maluit.

Plur. maluimus, maluistis, maluerunt vel maluere.

Præt. plus quam perf. sing. Malueram, malueras, maluerat.

Plur. malueramus, malueratis, maluerant.

Fut. sing. Malam, males, malet.

Plur. malemus, maletis, malent.

IMPERATIVUS deest.

OPTATIVUS MODUS.

Præsens sing. utinam Malim, malis, malit.

Plur. utinam malimus, malitis, malint.

Præt. imperf. sing. utinam Mallem, malles, mallet.

Plur. utinam mallemus, malletis, mallent.

Præt. perf. sing. utinam Maluerim, Tom. II.

malueris, maluerit.

Plur. utinam maluerimus, malueritis, maluerint.

Præt. plus quam perf. sing. utinam Maluissẽm, maluisses, maluisset.

Plur. utinam maluissẽmus, maluissetis, maluissent.

SUBJUNCTIVUS MODUS.

Præsens sing. cum Malim, malis, malit.

Plur. cum malimus, malitis, malint.

Præt. imperf. sing. cum Mallem, malles, mallet.

Plur. cum mallemus, malletis, mallent.

Præt. perf. sing. cum Maluerim, malueris, maluerit.

Plur. cum maluerimus, malueritis, maluerint.

Præt. plus quam perf. sing. cum Maluissẽm, maluisses, maluisset.

Plur. cum maluissẽmus, maluissetis, maluissent.

Fut. sing. cum Maluero, malueris, maluerit.

Plur. cum maluerimus, malueritis, malucrunt.

INFINITUS MODUS:

Præsens & præf. imperf. Malle.

Præt. perf. & plus quam perf. Maluisse.

Futurum, deest.

Voces item Gerundi & Supina. deest.

Fero.

INDICATIVUS MODUS.

Præsens sing. Fero, fers, fert.

Plur. ferimus, fertis, ferunt.

P p p p

Præt.

Præt. imperf. sing. Ferebam, ferebas, ferebat.

Plur. ferebamus, ferebatis, ferebant.

Præt. perf. sing. Tuli, tulisti, tulit.

Plur. tulimus, tulistis, tulerunt *vel* tulere.

Præt. plus quam perf. sing. Tuleram, tuleras, tulerat.

Plur. tuleramus, tuleratis, tulerant.

Fut. sing. Feram, feres, feret.

Plur. feremus, feretis, ferent.

IMPERATIVUS MODUS.

Præsens & præt. imperf. sing. Fer *vel* ferto, ferat *vel* fertō.

Plur. feramus, ferte *vel* fertote, ferant *vel* ferunto.

OPTATIVUS MODUS.

Præsens sing. utinam Feram, feras, ferat.

Plur. utinam feramus, feratis, ferant.

Præt. imperf. sing. utinam Ferrem, ferres, ferret.

Plur. utinam ferremus, ferretis, ferrent.

Præt. perf. sing. utinam Tulerim, tuleris, tulerit.

Plur. utinam tulerimus, tuleritis, tulerint.

Præt. plus quam perf. sing. utinam Tulissem, tulisses, tulisset.

Plur. utinam tulissemus, tulissetis, tulissent.

SUBJUNCTIVUS MODUS.

Præsens sing. cum Feram, feras, ferat.

Plur. cum feramus, feratis, ferant.

Præt. imperf. sing. cum Ferrem, ferres, ferret.

Plur. cum ferremus, ferretis, ferrent.

Præt. perf. sing. cum Tulerim, tuleris, tulerit.

Plur. cum tulerimus, tuleritis, tulerint.

Præt. plus quam perf. sing. cum Tulissem, tulisses, tulisset.

Plur. cum tulissemus, tulissetis, tulissent.

Fut. sing. cum Tulero, tuleris, tulerit.

Plur. cum tulerimus, tuleritis, tulerint.

INFINITUS MODUS.

Præsens & præt. imperf. Ferre

Præt. perf. & plus quam perf. Tulisse.

Fut. Laturum esse.

Gerundi voces, Ferendi, ferendo, ferendum.

Supina, Latum, latu.

Participium præsentis temporis, Ferens.

Futuri, Laturus.

Feror.

INDICATIVUS MODUS.

Præsens sing. Feror, ferris *vel* ferre, fertur.

Plur. ferimur, ferimini, feruntur.

Præt. imperf. sing. Ferebar, ferebaris *vel* ferebare, ferebatur.

Plur. ferebamur, ferebamini, ferebantur.

Præt. perf. sing. Latus sum *vel* fui, latus es *vel* fuisti, latus est *vel* fuit.

Plur. lati sumus *vel* fuimus, latistis *vel* fuistis, lati sunt, fuerunt *vel* fuere.

Præt. plus quam perf. sing. Latus eram.

eram *vel* fueram, latus eras *vel* fueras, latus erat *vel* fuerat.

Plur. lati eramus *vel* fueramus, lati eratis *vel* fueratis, lati erant *vel* fuerant.

Fut. sing. Ferar, fereris *vel* ferere, feretur.

Plur. feremur, feremini, ferentur.

IMPERATIVUS MODUS.

Præsens & præter. imperf. sing. Ferre *vel* fertor, feratur *vel* fertor.

Plur. feramur, ferimini *vel* ferimino, ferantur *vel* feruntor.

OPTATIVUS MODUS.

Præsens sing. utinam Ferar, feraris *vel* ferare, feratur.

Plur. utinam feramur, feramini, ferantur.

Præter. imperf. sing. utinam Ferrer, ferreris *vel* ferrere, ferretur.

Plur. utinam ferremur, ferremini, ferrentur.

Præter. perf. sing. utinam Latus sim *vel* fuerim, latus sis *vel* fueris, latus sit *vel* fuerit.

Plur. utinam lati simus *vel* fuerimus, lati sitis *vel* fueritis, lati sint *vel* fuerint.

Præter. plus quam perf. sing. utinam Latus essem *vel* fuissem, latus esses *vel* fuisses, latus esset *vel* fuisset.

Plur. utinam lati essemus *vel* fuissemus, lati essetis *vel* fuissetis, lati essent *vel* fuissent.

SUBJUNCTIVUS MODUS.

Præsens sing. cum Ferar, feraris *vel* ferare, feratur.

Plur. cum feramur, feramini, ferantur.

Præter. imperf. sing. cum Ferrer, ferreris *vel* ferrere, ferretur.

Plur. cum ferremur, ferremini, ferrentur.

Præter. perf. sing. cum Latus sim *vel* fuerim, latus sis *vel* fueris, latus sit *vel* fuerit.

Plur. cum lati simus *vel* fuerimus, lati sitis *vel* fueritis, lati sint *vel* fuerint.

Præter. plus quam perf. sing. cum Latus essem *vel* fuissem, latus esses *vel* fuisses, latus esset *vel* fuisset.

Plur. cum lati essemus *vel* fuissemus, lati essetis *vel* fuissetis, lati essent *vel* fuissent.

Fut. sing. cum Latus fuero, latus fueris, latus fuerit.

Plur. cum lati fuerimus, lati fueritis, lati fuerint.

INFINITIVUS MODUS.

Præsens & præter. imperf. Ferri.

Præter. perf. & plus quam perf. Latum esse *vel* fuisse.

Fut. Ferendum esse.

Gerundi voces, Ferendi, ferendo, ferendum.

Supinum, Latu.

Participium præteriti temporis, Latus.

Futuri, Ferendus.

Edo.

INDICATIVUS MODUS.

Præsens sing. Edo, edis *vel* es, edit *vel* est.

Plur. edimus, editis *vel* estis, edunt.

Præter. imperf. sing. Edebam, edebas, edebat.

Plur. edebamus, edebatis, edebant.

P p p p 2

Præter.

Præt. perf. sing. Edi, edisti, edit. *Plur. cum ederimus, ederitis, ederint.*
Plur. edimus, edistis, ederunt *vel* edere.
Præt. plus quam perf. sing. Ederam, ederas, ederat.
Plur. ederamus, ederatis, ederant.
Fut. sing. Edam, edes, edet.
Plur. edemus, edetis, edent.

IMPERATIVUS MODUS.

Præsens & præf. imperf. sing. Ede *vel* edito, edat *vel* edito.

Plur. edamus, edite *vel* editote, edant *vel* edunto.

OPTATIVUS MODUS.

Præsens sing. utinam Edam, edas, edat.

Plur. utinam edamus, edatis, edant.

Præt. imperf. sing. utinam Ederem *vel* essem, ederes *vel* esses, ederet *vel* esset.

Plur. utinam ederemus *vel* essemus, ederetis *vel* essetis, ederent *vel* essent.

Præt. perf. sing. utinam Ederim, ederis, ederit.

Plur. utinam ederimus, ederitis, ederint.

Præt. plus quam perf. sing. utinam Edissem, edisses, edisset.

Plur. utinam edissemus, edissetis, edissent.

SUBJUNCTIVUS MODUS.

Præsens sing. cum Edam, edas, edat.

Plur. cum edamus, edatis, edant.

Præt. imperf. sing. cum Ederem *vel* essem, ederes *vel* esses, ederet *vel* esset.

Plur. cum ederemus *vel* essemus, ederetis *vel* essetis, ederent *vel* essent.

Præt. perf. sing. cum Ederim, ederis, ederit.

Præt. plus quam perf. sing. cum Edissem, edisses, edisset.

Plur. cum edissemus, edissetis, edissent.

Fut. sing. cum Edero, ederis, ederit.

Plur. cum ederimus, ederitis, ederint.

INFINITIVUS MODUS.

Præsens & præf. imperf. Edere *vel* esse.

Præt. perf. & plus quam perf. Edisse.

Fut. Esurum esse.

Gerundi voces, Edendi, edendo, edendum.

Supina, Esu, esu.

Participium præsentis temporis, Edens.

Futuri, Esurus.

Fio.

INDICATIVUS MODUS.

Præsens sing. Fio, fis, fit.

Plur. fimus, fitis, fiunt.

Præt. imperf. sing. Fiebam, fiebas, fiebat.

Plur. fiebamus, fiebatis, fiebant.

Præt. perf. sing. Factus sum *vel* fui, factus es *vel* fuisti, factus est *vel* fuit.

Plur. facti sumus *vel* fuimus, facti estis *vel* fuistis, facti sunt, fuerunt *vel* fuere.

Præt. plus quam perf. sing. Factus eram *vel* fueram, factus eras *vel* fueras, factus erat *vel* fuerat.

Plur. facti eramus *vel* fueramus, facti eratis *vel* fueratis, facti erant *vel* fuerant.

Fut.

Fut. sing. Fiam, fies, fiet.
Plur. fiemus, fietis, fient.

IMPERATIVUS MODUS.

Præsens & præf. imperf. sing. Fito, fiat vel fito.

Plur. fiamus, fite vel fitote, fiant vel fiunto.

OPTATIVUS MODUS.

Præsens sing. utinam Fiam, fias, fiat.

Plur. utinam fiamus, fiatis, fiant.

Præt. imperf. sing. utinam Fierem, fieres, fieret.

Plur. utinam fieremus, fieretis, fierent.

Præt. perf. sing. utinam Factus sim vel fuerim, factus sis vel fueris, factus sit vel fuerit.

Plur. utinam facti simus vel fuerimus, facti sitis vel fueritis, facti sint vel fuerint.

Præt. plus quam perf. sing. utinam Factus essem vel fuisset, factus esses vel fuisses, factus esset vel fuisset.

Plur. utinam facti essemus vel fuissetis, facti essetis vel fuissetis, facti essent vel fuissent.

SUBJUNCTIVUS MODUS.

Præsens sing. cum Fiam, fias, fiat.

Plur. cum fiamus, fiatis, fiant.

Præt. imperf. sing. cum Fierem, fieres, fieret.

Plur. cum fieremus, fieretis, fierent.

Præt. perf. sing. cum Factus sim vel fuerim, factus sis vel fueris, factus sit vel fuerit.

Plur. cum facti simus vel fuerimus, facti sitis vel fueritis, facti sint vel fuerint.

Præt. plus quam perf. sing. cum Factus essem vel fuisset, factus esses vel fuisses, factus esset vel fuisset.

Plur. cum facti essemus vel fuissetis, facti essetis vel fuissetis, facti essent vel fuissent.

Fut. sing. cum Factus fuero, factus fueris, factus fuerit.

Plur. cum facti fuerimus, facti fueritis, facti fuerint.

INFINITUS MODUS.

Præsens & præf. imperf. Fieri.

Præt. perf. & plus quam perf. Factum esse vel fuisse.

Futurum, Faciendum esse.

Gerundi voces, Faciendi, faciendū, faciendum.

Supinum, Factu.

Participium præteriti temporis, Factus.

Futuri, Faciendus.

Possum.

INDICATIVUS MODUS.

Præsens sing. Possum, potes, potest.

Plur. possumus, potestis, possunt.

Præt. imperf. sing. Poteram poteras, poterat.

Plur. poteramus, poteratis, poterant.

Præt. perf. sing. Potui, potuisti, potuit.

Plur. potuimus, potuistis, potuerunt vel potuere.

Præt. plus quam perf. sing. Potueram, potueras, potuerat.

Plur. potueramus, potueratis, potuerant.

Fut. sing. Potero, poteris, poterit.

Plur. poterimus, poteritis, poterunt.

IMPERATIVUS MODUS deest.

OPTATIVUS MODUS.

Præfens fing. utinam Possim, possis, possit.

Plur. utinam possimus, possitis, possint.

Præt. imperf. fing. utinam Possẽm, posses, possẽt.

Plur. utinam possẽmus, possẽtis, possẽnt.

Præt. perf. fing. utinam Potuerim, potueris, potuerit.

Plur. utinam potuerimus, potueritis, potuerint.

Præt. plus quam perf. fing. utinam Potuissẽm, potuissẽs, potuissẽt.

Plur. utinam potuissẽmus, potuissẽtis, potuissẽnt.

SUBJUNCTIVUS MODUS.

Præfens fing. cum Possim, possis, possit.

Plur. cum possimus, possitis, possint.

Præt. imperf. fing. cum Possẽm, posses, possẽt.

Plur. cum possẽmus, possẽtis, possẽnt.

Præt. perf. fing. cum Potuerim, potueris, potuerit.

Plur. cum potuerimus, potueritis, potuerint.

Præt. plus quam perf. fing. cum Potuissẽm, potuissẽs, potuissẽt.

Plur. cum potuissẽmus, potuissẽtis, potuissẽnt.

Fut. fing. cum Potuero, potueris, potuerit.

Plur. cum potuerimus, potueritis, potuerint.

INFINITUS MODUS.

Præfens & præf. imperf. Possẽ.

Præt. perf. & plus quam perf. Potuissẽ.

Participium præfentis temporis, Potens.

PARTICIPIA.

Participia finita in *ans* vel in *ens*, imitantur tertiam nominis inflexionem, *Amans, amantis: legens, legentis.*

Cæterorum participiorum masculina & neutra imitantur secundam declinationem: fœminina vero primam, sicut adjectiva finita in *us, aum*, declinari solent, ut *Amaturus, amatura, amaturum; Genitivus, amaturi, amaturẽ, amaturi: Aman-dus, amanda, amandum; Genitivus, amandi, amandẽ, amandi.*

PRÆPOSITIONES.

Præpositiones sunt hæ, *Ad, apud, ante, adversus vel adversum, cis, citra, circum, circa, circiter, contra, erga, extra, infra, intra, inter, juxta, ob, pone, prope, propter, per, præter, post, penes, secus, secundum, trans, ultra, usque, versus. A, ab, abs, absque, cum, coram, de, e, ex, pro, præ, palam, sine, tenus. Clam, in, sub, super, subter.*

ADVERBIA.

Adverbia, aut temporis sunt, ut *Hodie, cras, heri, perendie, quotidie, quum, quando, dum, jam, nunc, modo, mox, diu, semper, aliquando, dudum, pridem, olim; sepe, raro, nunquam.*

Aut loci, *Ubi? hic, istic, illic, ibi, intus, foris. Quo? huc, illuc, illuc,*

*illuc, intro, foras. Unde? hinc, ist-
hinc, illinc. Qua? hac, isthac, illac.
Quorsum? horsum, isthorsum, illor-
sum, prorsum, retrorsum.*

Aut numeri, ut *Semel, bis, ter, quater.*

Aut ordinis, ut *Inde, deinde, de-
hinc, deinceps.*

Aut interrogandi, ut *Cur, quare, quamobrem, ubi, unde, quo, qua, quorsum, qualiter, quomodo, quando.*

Aut vocandi, ut *Heus.*

Aut respondendi, ut *Hem.*

Aut affirmative respondendi, ut *Eti-
am, sic, ita, quidni?*

Aut affirmationis seu confirmatio-
nis, ut *Certe, profecto, sane, scilicet, videlicet.*

Aut negandi, ut *Non, haud, mi-
nime, nequaquam.*

Aut jurandi, ut *Ædepol, castor, ber-
cule, mediussidius.*

Aut hortandi, ut *Eia, age, age-
dum.*

Aut prohibendi, ut *Ne.*

Aut optandi, ut *Utinam, si, o-
si, o.*

Aut congregandi, ut *Simul, una, pa-
riter, non modo, non solum.*

Aut eligendi, ut *Potius, imo.*

Aut separandi, ut *Seorsum.*

Aut qualitatis, ut *Docte, pulchre, fortiter.*

Aut quantitatis, ut *Multum, pa-
rum, modicum, minimum, minime, paul-
lulum, nimium.*

Aut comparandi, ut *Tam, quam, magis, minus, maxime, minime.*

Aut intendendi, ut *Valde, per-
quam, longe.*

Aut contrariæ significationis, nempe remittendi, ut *Vix, sensim, paul-
latim, egre.*

Aut rei non plane peractæ, ut *Pene, fere.*

Aut demonstrandi, ut *En, ecce.*

Aut dubitandi, ut *Forсан, forsi-
tan, fortassis, fortasse.*

Aut eventus, ut *Forte, fortuito.*

Aut similitudinis, ut *Sic, sicut, sicuti, quasi, ceu, tanquam, veluti, velut.*

INTERJECTIONES.

Interjectionum alix sunt dolentis, ut *Hei, heu, o, ah, vah.*

Quædam exsultantis, ut *Evax.*

Quædam timentis, ut *Atat.*

Quædam admirantis, ut *Papæ.*

Quædam exclamantis, ut *Proh
Jupiter! o tempora, o mores!*

CONJUNCTIONES.

Conjunctionum quædam sunt co-
pulativæ, ut, *Et, que, atque, ac, quoque, etiam, necnon.*

Quædam discretivæ, ut *Sed, qui-
dem, autem, vero, at, ast.*

Quædam disjunctivæ, ut *At, ne, vel, sive, seu.*

Quædam rationis redditivæ, ut *Nam, namque, enim, etenim, quia.*

Quædam subcontinuativæ, ut *Quo-
niam, postquam, quando, quandoqui-
dem.*

Quædam perfectivæ vel absolutivæ, velut *Ut & Quo.* Et una quæ definitiva vocari potest, ut *Quod.*

Quædam continuativæ, ut *Si, sin, ni, nisi.*

Quædam dubitativæ, ut *Ne, an, utrum, necne.*

Quædam illativæ, ut *Ergo, ideo, igitur, quare, quamobrem.*

Quædam adverbativæ, ut *Etsi, quoniam*

quanquam, quamvis, licet. Et red-
ditivæ earundem, ut *Tamen, atten-*
men.

Quædam electivæ, ut *Quam.*
Quædam clattoticæ seu diminu-
tivæ, ut *Saltem.*

R U D I M E N T A D E F I N I T I O N U M.

N O M E N.

NOMEN est pars orationis, quæ
casibus inflexa, significat ali-
quid sine ulla temporis adsignifican-
tia. Nomen *proprium* est, quod si-
gnificat rem non communem, sed
propriam uni individuo: ut *Maro,*
Roma, Tybris.

Nomen *appellativum* est, quod rem
multis communem significat: ut *Flo-*
mo, animal, albedo.

Interim appellativorum vim obti-
nent infiniti verborum modi, ut
[*studere*] in hac oratione, *Studere*
est honestum: interim vero sensus in-
teger, velut [*ut discas*] in hac ora-
tione, *Expedit ut discas.*

Adjectivum nomen est, quod signi-
ficat rem communem multis, &
proprii vel appellativi significatio-
nem determinat: & est fere trium
generum, aut sub tribus diversis ter-
minationibus, ut *Albus, alba, album;*
aut sub duabus, ut *fortis, forte;* aut
sub una, ut *Velox*: nec per se in o-
ratione consistere potest, sed semper
cum proprio aut appellativo aut ex-
presso aut intellecto ponitur, nisi sit
neutrius generis.

Interrogativum nomen est, per
quod de re aliqua quærimus. Est au-

tem duplex. Nam per ipsum aut de
proprio vel appellativo nomine in-
terrogamus, & *substantiæ interrogati-*
vum vocatur, ut *Quis? uter?* aut de
adjectivo, & tum vocatur *acciden-*
tis, ut *Qualis? Of what sort? (Hoe-*
danig?) Quamvis? How great? (Hoe
groot?) Cujus causa, eorum? Whose?
(Dan wie?) Cujus? Of what Countrey?
(Waar van dan?) Quorum? Of what
Number? De hoe menigste?) Quot?
How many? (Hoe veel?) Prædicta vero
nomina interdum nihil quærunt: sed
aut subjunguntur hujuscemodi ver-
bis, *Scio, intelligo, video*: ut *Scio*
qualis sis: & tum *infinita* vocantur.
Aut nos ad aliud notius remittunt,
& tum fiunt *relativa*: ut *Hermolaus*
erat doctus, qualis etiam Politianus
erat.

Nomen *redditivum* est quod in-
terrogativis respondet, quando re-
lativi vim induunt: velut hæc, *Ta-*
lis, tantus, tot. Exemplum, *Talis*
erat Politianus, qualis Hermolaus.
Hæc autem interdum demonstrative
accipiuntur, veluti cum hominem
demonstrantes dicimus, *Talis erat*
Theodorus.

Nomen *partitivum* est quod aut
multos sigillatim significat, ut *Uter-*
que, unusquisque: aut unum ex mul-
tis, ut *Alter, alius.*

Ad-

Adjectivum nomen, si comparationem recipere potest, *positivum* aut *absolutum* vocatur.

Comparativum nomen est quod significat excessum alicujus qualitatis, respectu unius, aut plurium, & resolvitur per hoc adverbium *Magis*: ut *Prudentior illo*, vel *illis*, *De is wiser than he / or than they*: pro *magis prudens*.

Superlativum nomen est quod significat excessum alicujus qualitatis respectu plurium, & resolvitur per adverbium *Maxime*: ut *Doctissimus omnium*, *The most learned of all*: pro *maxime doctus*.

Nomen *possessivum* est quod significat rem ut possidentis, aut ejus ad quem pertinet: ut *Paternus*, *hortensis*, *berilis*.

Nomen *materiale* est quod significat rem tanquam ex materia e qua fit: ut *Lapideus*, *testaceus*, *triticeus*. Quæ vero rem significant, ut ex urbe, aut oppido, vocantur *patria*: ut *Eboracensis*, *Romanus*. Quæ rem significant, ut ex gente, aut natione, appellantur *gentilia*: ut *Græcus*, *Italus*, *Hispanus*, *Anglus*.

Nomen *numerale* est quod numerum significat, ut *Unus*, *duo*, *tres*: & ejus generis nomina, *cardinalia* vocantur. Aut ut *Primus*, *secundus*, *tertius*, quæ *ordinalia* vocantur. Aut ut *Singuli*, *bini*, *terni*, quæ *distributiva* vocantur.

Nomen *collectivum* est quod sub una voce singulari multa significat: ut *Populus*, *gens*, *turba*.

GENERA.

Masculinum genus est quod ad mares tantum pertinet in eo genere rerum quod utrumque sexum

Tom. II.

recipit: ut *Vir*, *Theodorus*, *Poëta*. In his autem quæ maris & foeminae discrimen non recipiunt, id nomen masculinum appellatur, quod apud probatos scriptores solis masculinis jungi solet: ut *Lapis*, *niger*, *qui*.

Fœmininum genus est quod ad foeminas tantum pertinet in eo rerum genere quod utrumque sexum recipit: ut *Cornelia*, *mulier*, *textrix*. In his vero rebus quæ sexus discrimen non recipiunt, foeminum est quod cum vocibus foemini generis jungitur: ut *Petra*, *nigra*, *quæ*.

Neutrum genus est quod nec mari proprium est, nec foeminae, quodque in communi loquendi usu cum dictionibus jungitur quæ nec masculinae nec foemininae sunt: ut *Saxum*, *jumentum*.

Ea vero nomina quæ pariter marem & foeminam significant, & masculini & foeminini sunt generis, *Communia duum* generum appellantur: ut *Bos*, *sus*. Exceptis paucis quæ vocantur *Epicœna*: ut *Passer*, *aquila*, *mustela*, *milvus*: quæ sub uno genere significant utrumque sexum. Quemadmodum e contrario quædam vocantur *Dubii* generis, quod unam rem significant, nunc in masculino, nunc in foeminino genere, solo auctorum arbitrio: ut *Margo*, *dies*, *filex*. Quæcunque vero nomina vocibus cujusque generis possunt convenire, ea *Communia trium* appellantur: ut *velox*.

CASUS.

Nominativus casus est qui significat rem absolute, vel citra ullam circumstantiam aut respectum ad aliam: & is casus *Rectus* vocatur: cæteri vero *obliqui*.

Q q q q

Aliter.

Aliter.

Nominativus est qui aut præcedit verbum certæ personæ & numeri, & respondet huic quæstioni [*quis?*] aut [*quid?*] præpositæ verbo. Aut si non præcedit verbum, ab hujusmodi nominativo dependet.

Genitivus est qui significat rem ut possidentis: atque ideo potest frequenter in possessiva verti. Ejus vero articulus sive nota, præcipue post appellativa & propria nomina, est hæc vox *Of*.

Dativus est qui significat rem, ut cui accessio, damnum, gratificatio, missio, similitudinis vel æqualitatis collatio sit. Ejus autem nota post adjectiva aut appellativa est hæc vox *To* vel *for*: ut, *I am profitable / unprofitable / like or equal to thee: Sum utilis, inutilis, similis, vel æqualis tibi.*

Accusativus est qui fere verborum activorum transitum & actionem excipit, & qui quasdam præpositiones sequitur quæ construuntur cum accusativo.

Vocativus significat rem ut vocatam vel compellatam, ut *Tityre*: & frequenter jungi solet adverbis: ut *Heus Angele, o Hermolae*: & semper absolute sine ullo verbo consistit.

Ablativus est qui significat tempus, pretium, vel instrumentum, & Anglice has habet notas, *With / from, in / by*.

N U M E R I.

Singularis numerus unam rem significat, ut *Homo, A Man*. *Pluralis* plura significat, ut *Homines, Men*. Nomina vero quæ *collectiva* vocantur, qualia sunt, *gens, populus,*

in singulari numero obtinent vim numeri pluralis. Similiter duo aut plura appellativa vel propria nomina, vel primitiva pronomina, conjuncta per conjunctionem copulativam, ut *Petrus & Paulus, Grammaticus & rhetor, Ego & tu.*

P R O N O M E N.

Pronomen est pars orationis, quæ inflexa casibus, significat rem sine certi temporis differentia, & semper definitam significat personam.

Aliter.

Quæ rem significat tanquam demonstratam, relatum aut possessam, cum aliqua certæ personæ differentia: atque ideo quædam vocantur *demonstrativa*, quædam *relativa*, quædam *possessiva*.

Pronomen *demonstrativum* est quod rem demonstrat, ut *Ego, tu, hic, ille.*

Relativum est quod aliquid ex præcedenti oratione repetit, ut *Virgilius legitur, & hic est præcipue audiendus.*

Possessivum est quod significat rem tanquam possessam, interdum ab uno, ut *Meus, tuus*; interdum a pluribus, ut *Noster, vester.*

Pronomen *patrium* est quod significat patriam, cum differentia certæ personæ, ut *Nostras, vestras.*

P E R S O N Æ.

Prima persona pronominis est quæ significat rem ut loquentem, ut *Ego*. Voces autem primæ personæ sunt Anglicæ, *I / me / we / us.*

Secunda persona significat rem ut compellatam, sive ad quam fit sermo,

mo, ut *Tu*, atque ideo omnis vocativus casus est secundæ personæ, ut *Petre*. Voces autem secundæ personæ Anglicæ sunt hæc, *Thou / thee / you / pe*.

Tertia persona est quæ significat rem, ut de qua fit sermo. Sub hac persona continentur omnia nomina, participia & pronomina, præter duo primitiva, *ego* & *tu*, & vocativos casus, ut antea dictum est.

GENERA.

Masculina pronomina sunt quæ demonstrant aut referunt mares, aut quæ solent in publico Latini sermonis usu dictionibus masculinis jungi.

Fœmininum est quod fœminas refert aut demonstra, aut quod in sermone Latino cum fœmininis dictionibus solet jungi.

Neutrum genus refert aut demonstrat rem neutram, hoc est, neque masculinam neque fœmininam, nec solet jungi cum dictionibus masculinis aut fœmininis.

VERBUM.

VERBUM est pars orationis, quæ modis & temporibus inflexa, aut esse, aut agere, aut pati significat, cum certi temporis differentia: ut *Sum, eram: amo, amabam: amor, amabar*.

Unum est verbum *Substantiæ*, quod est *Sum, es, fui*. Aliorum verborum ea quæ per se sensum absolvent, nec dictionem post se expectant, quæ transitum ipsorum excipiat, vocantur *Absoluta*: ut *Sto, jaceo, ambulo*. Reliqua omnia *Transitiva* vocantur, quorum quædam

sunt *Activa*, quædam *Passiva*, quædam *Communia*, quædam *Neutra*, quædam *Deponentia*.

Activum est quod definit in *o*, & potest fere verti in passivum sensu non mutato: ut *Amo te, Tu amaris a me*.

Passivum est quod finitum in *or* potest mutari in activum sensu non mutato: ut *Tu amaris a me, ego amo te*.

Verbum *Commune* est quod definit in *or*, & activorum & passivorum significationem complectitur: ut *Largior, experior*.

Verbum *Neutrum* est quod finitum in *o* non potest Latine verti instar activi, ut *Eo, palleo*.

Verbum *Deponens* est quod in *or* finitum habet significationem aut activi, ut *Sequor*: aut neutri, ut *Glorior*.

MODI.

Modi sunt sex, *Indicativus, Imperativus, Optativus, Potentialis, Subjunctivus & Infinitus*.

Indicativus modus est qui rem ut narratam significat, ut *Amo, I love*. Interdum ut interrogatam, aut *Amo ego? Do I love?*

Imperativus modus rem significat ut imperatam, aut jussam: ut *Ama, Love thou*.

Optativus modus rem significat ut optatam, & nonnunquam cum adverbio optandi, interdum sine eo: ut *Utinam amer, I wish I be loved*.

Potentialis modus est qui significat potentiam aut debitum: notæ ejus Anglicæ sunt hæc, *I can / or I ought / pro præsentis & præterito perfecto I inight / or I could / or I should / pro præterito imperfecto I might / or I*

Q q q q z could /

could / or I should have or had / pro plus quam perfecto. I will have / pro futuro.

Habet autem in omni verbo quinque tempora subjunctivi temporibus (quod ad vocem attinet) similia: ut *Amem*, I can love. *Amarem* / I might love / or I should love. *Amavissim*, I would willingly love. *Amavissim*, I might have or had loved. *Amavero* / I will love.

Hic autem modus potest etiam interrogative, aut dubitative sumi: ut: *Amemne ego inimicum?*

Subjunctivus modus indicativo quidem significatione similis est, sed nunquam eo utimur nisi post aliud verbum aut expressum aut subauditum: ut *Rogo ut facias*.

Infinitus modus significat esse, agere, aut pati, sine numero aut persona.

TEMPORA.

Præsens tempus significat actionem quæ nunc agitur, ut *I love* / *Amo*.

Præteritum imperfectum actionem præteritam, non tamen absolutam significat: ut *I loved* / *Amabam*.

Præteritum perfectum, actionem præteritam & absolutam significat: ejus nota Anglica est, *I have*: ut *I have loved* / *Amavi*.

Præteritum plus quam perfectum significat rem perfectam, sed respectu præteriti: & ejus nota Anglice est, *I had*: ut *I had loved* / *Amaveram*.

Futurum tempus significat rem in futurum gerendam: ejus autem notæ Anglicæ sunt hæc, *I shall* / or *I will* / ut *I will love* / *Amabo*.

PARTICIPIUM.

Participium est pars orationis casibus inflexa, quæ significat actionem cum differentia temporis: in voce quidem activa præsentis temporis aut futuri, ut *Amans*, *amaturus*: in passiva vero præteriti aut futuri, ut *Amatus*, *amandus*.

PRÆPOSITIO.

Præpositio est pars orationis indeclinabilis, significans circumstantiam aut habitudinem rei in loco, ordine, aut causa: ut *In*, *post*, *propter*.

ADVERBIUM.

Adverbium est pars indeclinabilis, quæ determinat significationem verbi, velut adjectiva priorum & appellativorum: ut *Bene facis*, *male facis*: *Clare legis*, *male legis*.

INTERJECTIO.

Interjectio est pars orationis indeclinabilis, quæ sub rudi, imperfecta, & incondita voce aliquam animi affectionem significat, utpote dolorem, metum, indignationem, vel admirationem.

CONJUNCTIO.

Conjunctio est pars orationis indeclinabilis, quæ connectit & ordinat clausulas.

R U D I M E N T A CONSTRUCTIONUM.

PARASCEUE GENERALIS AD CONSTRUCTIONEM.

UT Verba recte in oratione connectas & coagmentes, primum omnium sciendum est, quod verbum certæ personæ & numeri semper habeat secum nominativum aut positum aut subauditum: ut *Ego audio*.

Item, quod omne adjectivum suam vim servans, habeat secum junctum aut proprium aut appellativum, aut aliquid quod eorum vim obtineat: ut *Magnus Alexander, Gratus discipulus, Velle tuum*.

Item, quod relativum [*qui*] semper habeat secum aut expressum aut subauditum aliquod verbum e præcedenti clausula, quod vocatur *Antecedens*: ut *Maro legitur, qui imitatus est Homerum*. Ibi cum relativo [*qui*] subauditur *Maro*.

Item, quoties duo verba continuamus in una clausula, nullo interveniente nominativo, aut expresso, aut subaudito, posterius erit infiniti modi: ut *Cupio discere*.

Item, præpositio suam vim servans, non potest consistere sine dictione per casus inclinabili, in eodem casu posita quem ea præpositio exigit: ut *Ad templum, ab urbe*.

De constructione intransitiva.

PRIMA INTRANSITIVA.

Præceptor docet, Quare verbum [*docet*] est singularis numeri & ter-

tiæ personæ? Quia verbum certi numeri & personæ semper debet convenire cum nominativo casu in duobus accidentibus, numero & persona: *Ego scribo, tu legis*.

Quanam ratione deprehendes quis sit proprius alicujus verbi nominativus? Per hanc quæstionem [*quis*] vel [*quid*] verbo præpositam. Ea enim dictio quæ huic quæstioni respondebit, erit verbi nominativus, ut in hac oratione, *Ego lego*, nominativus est [*ego*] quia respondet huic quæstioni, *Quis vel quid legit?*

SECUNDA CONSTRUCTIO INTRANSITIVA.

Gratus discipulus laudat præceptorem, [*Gratus*] quare est nominativus casus, masculini generis, & singularis numeri? Quia necesse ad adjectivum consentire cum proprio aut appellativo in tribus, nempe casu, genere & numero: ut *vir bonis, Mulier proba*. Præterea omnia nomina interrogativa, relativa accidentis, cum suis redditivis; item partitiva, comparativa, superlativa, numeralia, & pronomina, tum demonstrativa, tum possessiva; item participia, quæ eandem obtinent cum suis propriis & appellativis constructionem, quam habent adjectiva: *Quanta turba, Tanta moles, Neutra acies, Melior fortuna, Maximus lairo, Tres fratres*.

fratres, Hic vir, Illa anus, Noster berus, Homo armatus.

Qua ratione deprehendes proprium aut appellativum quod ad adjectivum spectat? Per hanc quæstionem [*quis*] aut [*quid*] adjectivo subiectam: ut in hac oratione, *Velox equus; velox, quid? equus.*

TERTIA INTRANSITIVA.

Vir sapit qui pauca loquitur, Quare est hæc vox [*qui*] nominativus, masculini generis & singularis numeri? Quia relativum [*qui,*] & breviter omnia nomina & pronomina relativa, cohærent cum suo proprio aut appellativo, aut pronomine primitivo, quod ex superiore clausula repetunt, in tribus, casu, genere & numero: ut *Vir sapit qui pauca loquitur, Ego scribo & idem doceo, Est homo studiosus, qualis es tu:* in quibus exemplis, cum, [*qui*] subauditur *vir;* cum [*idem*] *ego;* cum [*qualis*] *homo.*

Quæ est vox quæ ex clausula præcedenti repetitur ibi cum relativo [*qui?*] Hoc appellativum [*vir*].

Cur subaudis hoc appellativum [*vir*] post relativum in nominativo casu? Quia ita præcipit regula. Dic regulam:

1. Si nullus interveniat nominativus inter relativum & verbum, tum ea vox quæ cum relativo repetitur, erit nominativus verbi.

2. Quod si quis interveniat nominativus inter relativum & verbum, tum ea dictio quæ repetitur a relativo, talis erit casus, qualem verbum post se expetit: ut *Audio fabulam quam Terentius dedit.* Aut talis casus, qualem dictio aliqua, quæ verbum sequitur, expetit post se. Quæ

quidem dictio interim nomen est appellativum: ut *Cujus nomen adoro.*

Interim adjectivum, idque variis modis: ut

Cujus inopem fecisti.

Quorum optimum ipse habeo.

Cui similem non vidi.

Quo dignum judicavi.

Quo majorem non vidi.

Interim infinitus modus, participium, gerundi vox, aut supinum: ut,

Quem cupio videre.

Cui velim te obsequentem.

Quem videndo obstupuit.

Quem salutatum venit.

Interim præpositio, vel adverbium: ut,

A quo videor amari.

Quo melius nemo scribit.

Aliter.

Relativum convenit cum suo antecedente in tribus, genere, numero & persona. Quod autem ad casum attinet, si nullus nominativus interveniat inter relativum & verbum, tum relativum erit verbi nominativus. Sin autem aliquis nominativus interveniat inter relativum & verbum, tum relativum talis erit casus qualem verbum post se exigit: aut talis casus qualem dictio sequens verbum exigit post se, ut in superioribus exemplis est demonstratum.

Qua ratione deprehendemus dictionem clausulæ præcedentis quæ cum relativo repeti debet? Per hanc quæstionem [*Quis*] vel [*Quid*] verbo subiectam: ut in hac oratione, *Virgilius laudavit Æneam, qui erat Trojanus;* dictio quæ repetitur cum relativo, est [*Æneas,*] quia respondet

det ad hanc quæstionem *Quis vel Quid* subjectam relativo, hoc pacto, *Quis erat Trojanus? Æneas.*

APPOSITIVA CONSTRUCTIONE.

Plato est philosophus, Cur est hæc dictio [*Philosophus*] nominativi casus? Quia dictio per casus inclinabilis subjuncta verbo *Sum, es, fui*, verbis passivis, aut neutris absolutis, ut *judicor, incedo*, modo nulla interveniat præposito, convenit casu cum ea dictione quæ verbum præcedit: ut *Virgilius erat poeta, Virgilius vocabatur Maro, Incedo rectus.*

Sin autem dictio sequens verbum, sit adjectivum, aut dictio quæ instar adjectivi construatur, necesse est conveniat cum dictione præcedente verbum in casu, genere & numero: ut *The Master is sick. Præceptor est ager. (De Meester is sick.)* Et hæc vocatur *Appositiva constructio.*

PARASCEUE GENERALIS AD CONSTRUCTIONEM TRANSITIVAM.

Audio Terentium quem tu edidicisti, Cur accusativus [*quem*] præcedit suum verbum? Quia ita jubet regula. Quænam est ea?

In universum, omne nomen, verbum, participium, adverbium, aut interjectio, solent obliquo casui, quem regunt, præponi: ut *Domus Pompeji, Clementia Cæsaris, Video herum, Prope fontem.* Nisi forte obliquus hujuscemodi sit nomen interrogativum, aut relativum *qui, quæ, quod*: quæ in hoc genere constructionis semper solent præcedere dictiones a quibus reguntur: ut *Quem quæris? Utri faves? Quos tu perdideras.*

NOMINA CUM GENITIVO CONSTRUCTA.

Codex Virgilio, [Virgilio] quare est genitivi casus post dictionem [*codex?*] Quia omne nomen appellativum potest construi cum genitivo dictionis sequentis, quæ quidem habeat ante se genitivi notam: ut *The point of a knife / Macro cultelli. (De punt van het mes.)*

Amator virtutis, [Virtutis] quare est genitivi casus? Quia omnia nomina verbalia, quæ quidem appellativorum significationem habent, modo ab activis verbis deriventur, possunt construi cum genitivo dictionis sequentis, quæ notam genitivi habet ante se: ut *A lover of learned men / Amator doctorum: (Een liefhebber der geleerde.) Tegmen capius, Lectio præceptoris.*

Dives pecoris, Cur [pecoris] est genitivi casus? Quia nomina adjectiva, quæ copiam seu abundantiam significant, ut *Dives, opulentus*, construuntur cum genitivo dictionis sequentis, quæ habet ante se notam genitivi: ut *I am rich of cattle / Sum dives pecoris, (Ik ben rijk van vee.) Capax amphoræ, (Containing an Amphora, which is the name of a certain measure / (houdende een anker.) Plenus rimarum. Sed Plenus frequenter cum ablativo construitur: ut Plena gypso.*

Expers fraudis, Quare [fraudis] est genitivi casus? Quia nomina significantia inopiam aut penuriam, possunt construi cum genitivo dictionis sequentis, quæ rem quæ deest significat, & notam genitivi ante se habet: ut *Deer of all things / (Dan alles berooft syn.) Pauper, egenus, inops, indigus, expers omnium: Inops auxilii, Expers fraudis.*

Cupidus laudis, Cur [laudis] est genitivi casus? Quia nomina quæ significat.

gnificant inopiam cum desiderio, possunt construi cum genitivo casu dictionis sequentis, cui nota genitivi præponitur: ut *Covetous of money / Avarus pecuniæ. (Covetous of learning / Cupidus, avidus literarum. (Avarus of learning.)* Horum vero quædam construi possunt cum voce gerundi in di finita: ut *Cupidus vivendi, Avidus bibendi.*

Nescius fraudis, Cur [fraudis] est genitivi casus? Quia nomina significantia scientiam aut inscitiam, construuntur cum genitivo dictionis sequentis, quæ habet ante se notam genitivi: ut Peritus, gnarus, ignarus rerum: Anceps, dubius sententiæ: Nescius fraudis: Certus, incertus consilii: Prudens, imprudens, conscius fati: & cum his Compos, Securus, Potens, Reus.

Alter geminorum, Cur [geminorum] est genitivi casus? Quia nomina partitiva construuntur cum genitivo plurali dictionis sequentis, quæ ante se genitivi notam habet: ut Alter, uterque nostrum: Quisque, unusquisque majorum: Nemo, unus, vel solus hominum. Adde hæc tria interrogativa, Quis, uter, & quot.

Primus sedentium, Cur [sedentium] est genitivi casus? Quia omnia nomina numeri, quæ ordinalia vocantur, construuntur cum genitivo plurali omnium dictionum habentium ante se notam genitivi: ut Primus, secundus, tertius fratrum.

Sanissima corporum, Quare [corporum] est genitivi casus? Quia nomina superlativi gradus construuntur cum genitivo plurali dictionum sequentium, quæ ante se habent genitivi notam: ut Sanissima corporum, Minimus fratrum. Hic autem geni-

tivus sæpe resolvitur in ablativum cum præpositione *e* vel *ex*: ut *Minimus e fratribus.*

NOMINA CUM DATIVO CONSTRUCTA.

*Gratus præceptor, Cur [præceptor] est dativi casus? Quia omnia nomina significantia gratificationem, commodum, vel incommodum, construuntur cum dativo dictionis sequentis, quæ notam dativi ante se habet: ut *Labour is profitable to the body / Labor est utilis corpori.* Hujusmodi adjectiva sunt, *Utilis, inutilis, damnosus, periculosus, commodus, incommodus, jucundus, & supplex,* cum similibus.*

*Similis regi, Quare [regi] est dativi casus? Quia nomina significantia similitudinem aut æqualitatem, aut quæ his sunt contrariæ significationis, aut quæ relationem ad aliud significant, velut composita cum præpositione [con,] construuntur cum dativo sequenti, cui nota dativi præponitur: ut *Similis, dissimilis, par, impar, æqualis, inæqualis, contubernalis, commilito, confervus, cognatus mihi.* Similiter etiam *Socius & comes.**

NOMINA CUM ACCUSATIVO CONSTRUCTA.

*Latus palmum, Quare [palmum] est accusativi casus? Quia adjectiva mensuram significantia, construuntur cum accusativo nominis significantis definitam mensuram: ut *Latus, longus, crassus pedem unum: Altus, profundus palmum.**

Aptus ad regendum, Cur potius dicis [ad regendum] quam [regere,] post

post adjectivum *Aptus*? Quia post hujuscemodi adjectiva *Aptus, idoneus, commodus, segnis, invitus, diligens, vehemens*, utimur gerundi voce in *dum* finita, cum præpositione *Ad*: infinito non item, etiamsi eadem sit utriusque significatio, ut *Aptus ad dicendum*.

NOMINA CUM ABLATIVO CONSTRUCTA.

Dignus laude, Cur [*laude*] est ablativi casus? Quia hæc adjectiva *Dignus, indignus, vacuus, viduus, orbus, præditus, contentus*, construuntur cum ablativo casu: ut *Vacuus cerebro, Viduus pharetra*.

Difficilis auditu, Quare [*auditu*] est posterius supinum? Quia multa adjectiva, cum significatio infiniti modi in sermone vernaculo eis subjicitur, cum posteriore supino construuntur: ut *Facilis, difficilis auditu. Suave, vel acerbum dictu. Horridum visu. Incredibile, dignum, indignum memoratu*.

Frigidior glacie, Cur [*glacie*] est ablativi casus? Quia omnia comparativa construuntur cum ablativo dictionis sequentis, quæ habet ante se hanc notam Anglicam, *Chan* / (*Als*) ut *Colder than ice* / (*Kouder als ys*) / *Frigidior glacie*. Hic vero ablativus potest resolvi in conjunctionem electivam, *Quam*, & nominativum ejusdem numeri: ut *Doctior Platone, Doctior quam Plato*.

CONSTRUCTIO VERBORUM ACTIVORUM.

Amo est verbum activum. Cur ita? Quia in prima sua persona singulari finitur in *o*, & præter nominativum suum potest admittere hanc

quæstionem [*quam rem,*] hoc pacto, *Quam rem amo, doceo, aro, ædifico ego?* Omnia vero hujuscemodi verba (exceptis paucis, quæ quum sint activa, inter neutra tamen numerantur) possunt recipere passivam vocem, nempe quando hujuscemodi quæstio mutatur in nominativum casum, significatio activi in passivam, dictio significans rem agentem in ablativum casum, hoc pacto, *Quæ res amatur, docetur, aratur, ædificatur a me?* Excipiuntur autem ut quæ passivam vocem non admittant, *Volo, nolo, malo, doleo, possum, odi, memini*. Et quædam verba tertia personæ, quæ *Defectiva* vocantur, ut *Decet*, cum paucis aliis: quibus etiam si activa sunt, tamen eis consuetudo sermonis Latini passivam vocem non dedit, ut *Facio* cum compositis quæ a servant, velut *Floccifacio, parvifacio*; quorum passiva supplemus per verbum *Fid*, & ejus composita: ut *Stupefio, parvifio*.

Amo studiosos, Cur [*studiosos*] est accusativi casus? Quia omne verbum activum solet construi cum accusativo casu: ut *Doceo literas, Aro terram, Ædifico ædem*.

Cupio equitare, Cur, [*equitare*] est infiniti modi post verbum *cupio*? Quia multa verba activa, loco accusativi casus, possunt construi cum infinito modo, velut *Cupio, volo; nolo, malo, propono, paro, affirmo, nego, incipio, censeo, sentio, judico, indico, dico, puto, existimo, scio, timco, audeo, suadeo, jubeo, impero, opto, disco, debeo*, cum aliis præterea nonnullis, quæ similem habent significationem alicui horum verborum, & quædam ex eorum passivis:

ut *Volo discere, Nolo te ire, Puto te audisse, Cogor adesse.*

CONSTRUCTIO VERBORUM PASSIVORUM.

Amor quale verbum? Passivum. Quare? Quia in prima persona singulari finitur in *or*, & semper Anglice habet unam harum notarum, *Am / arc / is / arc / was / wert / were / shall or will be / shalt or wilt be.*

Sunt autem passivorum tria genera: Unum quod omnes personas habet & numeros: ut *Amor, doceor, dicor.* Alterum quod fere tertiam personam habet in utroque numero: ut *Bibitur, bibuntur: Arantur.* Tertium quod tertiam personam recipit in singulari numero tantum, quod vulgo *Impersonale* vocatur: ut *Curritur, statur.*

Ledor ab hoste, Cur ablativus cum præpositione subjungitur verbo *Ledor*? Quia verba passiva primi aut secundi generis habent ante se nominativum dictionis significantis rem patientem; post vero, ablativum dictionis significantis rem agentem cum una harum præpositionum, *A, ab, vel abs.* Res *agens* intelligitur quæ in sermone vernaculo sequitur notam ablativi casus: ut *I am taught by the Master / Ego doceor a præceptore. Ager feritur a Camillo. Pharmaceutum bibitur ab Alexandro.* Et fere ablativus qui sequitur verba passiva, potest verti in dativum casum: ut *Amor a te, vel tibi.*

CONSTRUCTIO VERBORUM COMMUNIUM.

Criminor quale verbum? Communis. Cur ita? Quia finitur in *or*, & habet significationem & activi & passivi.

Criminor te vel a te, Cur ponimus accusativum vel ablativum cum præpositione post verbum *Criminor*? Quia verbum commune, quum eo velut activo utimur, construitur instar activi: quum vero ut passivo, utimur instar passivi.

Communia verba fere vulgo numerantur, *Largior experior, veneror, moror, osculor, hortor, criminor, amplector, interpretor, hospitor.*

CONSTRUCTIO VERBORUM NEUTRORUM.

Sum quale verbum? Neutrum. Quare? Quia in prima persona singulari definit in *um*, & non potest verti in passivam significationem, nec regere potest post se accusativum casum.

Distat abhinc mille passus, Quale verbum est *Distat*? Neutrum. Quare? Quia in prima persona singulari definit in *o*, nec admittit ante se hanc quæstionem [*quam veni:*] nec recipit passivam interpretationem, velut activa verba solent: nec potest regere accusativum, nisi mensuræ solum: ut *Distat mille passus.*

Surgo quale verbum? Neutrum absolutum. Quare? Quia cum suo nominativo sensum perfectum absolvit: atque ideo cum nullo alio casu naturaliter solet construi.

Hujus generis sunt verba quæ Latine definiunt in *sco*, & quæ plerumque affectionem significant, aut corporis habitudinem: ut *Sto, jaceo, sedeo, fungo, vigilo, dormio, nauseo, rubeo, turgeo, horreo.* Multa præterea quæ motum corporis significant: ut *Curro, eo, vado, ambulo, venio.* Excipiuntur ex verbis in *sco* finitis,

finitis, *Disco*, *conquinisco*, & *assuesco* pro *assuesco*.

Eo in silvam, Cur accusativus cum præpositione sequitur verbum *Eo*? Quia neutra absoluta, quæ motum significant, construuntur cum accusativo casu appellativorum qui respondet ad hanc quæstionem [*quo*], cum præpositione AD vel IN, velut *Ego eo*. Quo? *In silvam*. Aut cum ablativo cum præpositione A vel AB, qui responderi potest ad hanc quæstionem, *Unde*.

Eo dormitum, Quare supinum in *um* sequitur verbum *Eo*? Quia neutra absoluta significantia motum, construuntur cum supino in *um* dictionis quæ respondet ad hanc quæstionem, *What to do?* ut *I go. What to do? To sleep. Dormitum*.

Placeo quale verbum? Neutrum transitivum. Cur ita? Quia cum suo nominativo non efficit sensum perfectum sine alia dictione per casus inclinabili.

Placeo præceptori, Cur [*præceptori*] est dativi casus? Quia omnia hæc verba subjecta regunt post se dativum, *Pareo*, *obedio*, *servio*, *inservio*, *obtempero*, *satisfacio*, *acquiesco*, *placeo*, *displiceo*, *subvenio*, *succurro*, *resisto*, *obfisto*, *obsto*, *repugno*, *farveo*, *studeo*, *aspiro*, *noceo*, *officio*, *invideo*, *insulto*, *asto*, *hæreo*, *adhæreo*, *incumbo*, *impendet*, *tempero*, pro *moderor*: *propinquo*, *fido*, *confido*, *invigilo*, *insto*, *succenseo*, *præfideo*, *præsto*, *prævaleo*, *præniteo*, *disfideo*, *consulo*, pro eo quod est *consilium do*: & composita ab hoc verbo *Sum*, ut *Adsum*, *desum*, *insum*, *obsum*, *præsum*, *prosum*, *subsum*: *ex cipe possum*.

Abundo frugibus, Cur [*frugibus*]

est ablativi casus? Quia hæc neutra transitiva construuntur cum ablativo casu, *Affluo*, *abundo*, *exubero*, *gaudeo*, *careo*, *egeo*, *indigeo*: ut *Affluo pecuniis*, *Abundo libris*. Hæc autem duo, *Egeo*, *Indigeo*, etiam cum genitivo construuntur: ut *Egeo consilii*, *Indigeo patris*.

Desine maledicere, Cur [*maledicere*] est infiniti modi? Quia hæc neutra, *Desino*, *cesso*, *persevero*, & *pergo* pro *persevero*, construuntur solum cum infinito modo, velut interdum etiam verbum *Gaudeo*.

CONSTRUCTIO VERBORUM DEPONENTIUM.

Sequor quale verbum? Deponens. Quare? Quia desinit in *or*, & habet significationes activi vel neutri.

Sequor majores, Cur [*majores*] est accusativi casus? Quia omnia deponentia quæ habent significationem activorum, regunt post se accusativum rei patientis, velut activa: ut *Sequor*, *insequor*, *aggredior*, *furor*, *populor*, *prædor*, *opinor*: breviterque omnia quæ, præter nominativum ante se, admittunt quæstionem [*quam rem*] de patiente quærentem: ut *Precor mortem*, *Loquor iusta*: exceptis paucis deponentibus neutris, quæ inferius recensentur.

Opinor rediisse, Cur [*rediisse*] est infiniti modi? Quia hæc deponentia, *Conor*, *molior*, *inficior*, *reor*, *opinor*, *vereor*, *hortor*, *precor*, *gratulor*, construuntur cum infinito modo verbi significantis actionem: ut *Molior auferre*.

Reminiscor hujus rei vel hanc rem, Cur sine discrimine genitivum vel

accusativum ponis post verbum *Reminiscor*? Quia hæc deponentia, *Recordor*, *reminiscor*, *obliviscor*, possunt construi cum genitivo vel accusativo.

Lamentor quale deponens? Absolutum. Quare? Quia, nulla dictione per casus declinabili sequente, cum suo nominativo sensum perfectum reddit audientibus. Hujusmodi verba sunt, *Philosophor*, *rusticor*, *expurgiscor*, *mori*, *jocor*, *nugor*, *spatior*, *vagor*, *labor*, *peregrinor*, *periclitor*, *ratiocinor*, *luctor*, *craspulor*, *pergracor*, *profisciscor*, *ingredior* pro *gradior*, *revertor*, *congrédior*, *altercor*, *tumultuor*, *grassor*, *lamentor*, *orior*, *nascor*, *renascor*.

Profisciscor ad urbem, Cur accusativus cum præpositione sequitur verbum *Profisciscor*? Quia neutra absoluta quæ significant motum, regunt post se accusativos nominum appellativorum quæ respondent ad quæstionem *Quo*, cum præpositione *AD* vel *IN*: ut *Ego profisciscor. Quo? Ad urbem.* Et ablativum, cum præpositione *A* vel *AB*, respondentem quæstioni *Unde*.

Profisciscor visum, Cur supinum in *um* sequitur verbum *Profisciscor*? Quia neutra absoluta significantia motum construuntur cum supino in *um*, quod respondet ad quæstionem hanc, *What to do?* ut *I go. What to do? To see. Visum.*

Suffragor quale deponens? Transitivity. Quare? Quia significatione similis est neutro transitivo.

Suffragor amico, Cur [*amico*] est dativi casus? Quia hæc deponentia transitiva *Auxilior*, *adminiculor*, *opitator*, *suffragor*, *innitor*, *blandior*, *minor*, *adulor*, *assentior*, *medeor*, *adversor*, *obsequor*, *moderor*, *insidior*,

& *dominor*, cum aliis hujusmodi, construuntur cum dativo.

Utor pulla veste, Cur [*veste*] est ablativi casus? Quia hæc deponentia, *Utor*, *abutor*, *fruor*, *fungor*, *vescor*, & *potior*, construuntur cum ablativo: *Potior* vero etiam cum genitivo: ut *Potior rerum*. Cum genitivo etiam construitur *Misereor*, ut *Misereor inopum*.

VERBA ACTIVA DIVERSARUM RERUM DIVERSOS CASUS REGENTIA.

1. Quæ præter accusativum regunt genitivum aut ablativum.

Accusavit illum ingratitude, Cur hoc verbum regit post se accusativum cum genitivo vel ablativo? Quia omnia verba activa quæ ad accusationem vel criminationem spectant, possunt, præter accusativum, regere genitivum vel ablativum significantem crimen: ut *Culpo*, *arguo*, *accuso te furti* vel *furto*.

2. Quæ accusativum & dativum regunt.

Dicavit illi librum, Cur hoc verbum habet post se dativum & accusativum? Quia omne verbum activum, præter accusativum, potest regere dativum ejus rei quæ responderi potest ad quæstionem *Cui*: ut *Do*, *trado*, *dedo*, vel *demonstro hominem tibi*. Eodem pacto construuntur deponentia activæ significationis: ut *Loquor*, *testor*, *testificor*, *gratificor hæc tibi*.

3. Quæ duos accusativos.

Doceo te literas, Cur verbum [*doceo*] duos habet accusativos post se?

Quia

Quia hæc verba, *Doceo, rogo, interrogo, oro, quero, flagito, peto, postula, celo, calceo, induo, vestio, cingo*, regunt post se binos accusativos, quorum alter etiam in passiva voce servari potest: ut *Doceor grammaticen, Induor vestem*. Ex prædictis autem verbis ea quæ ad corporis ornatum spectant, possunt loco accusativi, id quod induimur significantis, habere ablativum: ut *Induo te stola, aut toga*.

4. *Quæ accusativum & ablativum.*

Spoliavit me libris, Cur hoc verbum regit accusativum & ablativum? Quia hæc verba, *Spolio, privo, exonero, fraudo, levo, vacuo, impleo, farcio, refertio*, & hujus generis verba, præter accusativum, adsciscunt etiam ablativum: ut *Spolio te libris, Impleo cyathum vino*.

Paullo illum superat, Cur verbum præter suum accusativum adsciscit hujuscemodi ablativum? Quia in universon verba activa significantia excessum aut præcellentiam, possunt præter suum accusativum regere ablativum dictionis significantis mensuram excessus aut præcellentiæ: ut *Præfero hunc multo, Paullo illum superat, Aiquanto eum præcedit*.

5. *Quæ accusativum cum dativo aut ablativo adsciscunt.*

Abstulit mihi vel a me ensen, Cur verbum præter accusativum adsciscit etiam dativum vel ablativum cum præpositione? Quia omne verbum quod ablationem significat, velut *Aufero, eripio, adimo, furor*, etiam *arceo* & *amolior*, præter accusativum feruntur in dativum vel ablativum cum præpositione: ut *Eripuit mihi*

vel *a me librum*. Similiter etiam verba rogandi: ut *Peto a te, Oro a te, Flagito a te*.

COMMUNES OMNIUM VERBORUM TRANSITIONES.

1. *In instrumentum.*

Scripti hæc calamo, Cur [*calamo*] est ablativi casus? Quia omne verborum genus regere potest ablativum ejus rei quæ rationem instrumenti obtinet, præpositione [*cum*] semper quidem subaudita, sed nunquam adhibita: ut *Alo te carne, Cædo te baculo, Servio tibi manibus, Stoppedibus, Video & videor oculis*.

2. *In pretium.*

Emi librum decem denariis, Cur [*denariis*] est ablativi casus? Quia omne verborum genus potest transire in ablativum dictionis quæ rationem pretii obtinet, modo nomen sit appellativum: ut *Vendidi auro, Emittus sum argento, Tacet magna mercede, Loquitur parvo, Dormit nullo pretio, Vigilat magno pretio*.

Diverto extra muros, Cur post verbum [*diverto*] sequitur præpositio cum tuo casu? Quia culibet verbo pro ratione rei subjectæ potest succedere præpositio cum suo casu: ut *Sum vel jaceo in suburbio, vel extra muros, vel prope flumen. Doceo vel doceor in ludo. Servio ad molas. Lætor, jocos cum amicis, vel sine invidia*.

3. *In tempus.*

Habitavi hic annum, Cur [*annum*] hic est accusativi casus? Quia quodvis verbum potest transire in accusativum dictionis significantis tempus, quæ ad hanc interrogationem

Quamdiu, respondet, aut etiam in ablativum sine præpositione: ut *Stu-
dii sex menses* vel *sex mensibus*. Ve-
rum dictio, quæ velut ad quæstio-
nem *Quando*, reddita ponitur, in
ablativo usurpatur: ut *Veni hora pri-
ma*. Nisi eam præcedat præpositio-
num harum aliqua, *Ante*, *post*, *cir-
citer*, *intra*, in sermone vernaculo:
tum enim Latine adhibere eam ne-
cesse est, ut *Veni post* vel *ante cœ-
nam*, & *circiter horam sextam*. *Ab-
solvam opus intra paucos dies*, vel *paucis
diebus*. *Veni ad diem statutum*,
vel *in ipso tempore*.

GENERALIS CONSTRU- CTIO OMNIUM MODO- RUM, VOCUM GERUN- DI, ET PARTICIPIO- RUM.

Utinam audissem Virgilium, Cur
accusativus [*Virgilium*] subjicitur o-
ptativo *Audissem?* Quia omnes modi
& tempora verborum, cum vocibus
gerundi & supinis, etiam regunt eum
casum post se quem regit indicativus
modus: ut *Audiendi*, *audiendo*, *au-
diendum*, vel *auditum sacrum*.

Constructio participiorum.

Ovidius dictus Naso, Cur [*Naso*]
post participium *dictus*, ponitur in no-
minativo casu? Quia participia habent
constructionem suorum verborum,
tum intransitivam, ut *Simon creditus
est amicus*: tum transitivam, ut *A-
mans virtutem*, *Superaturus hostem*,
Amatus a bonis, *Amandus a civibus*.

Ablativus consequentiæ.

Jacobe regnante hæc sunt edita, Cur
[*Jacobo*] est ablativi casus? Quia in

oratione post nomen & participium,
aut pronomen & participium, quum
sequitur verbum cum nominativo
diversæ rei a nomine aut pronomi-
ne, tum nomen aut pronomen cum
participio erunt ablativi casus, qui
vulgo appellatur ablativus conse-
quentiæ.

Exempla omnium temporum: ut

Cæsare imperante Virgilius est natus.
Me profecturo tu manebis.

Veteribus legendis restornerunt literæ.
Audita lectione veniam.

Præceptoris lectione audita tu abis.

Tempus serendi frumenta, Cur ac-
cusativus [*frumenta*] ponitur cum
vöce gerundi? Quia omnes voces
gerundi (ut antea dictum est) habent
post se constructionem suorum ver-
borum, ut

Studio videndi patres vestros.

Paratus ad gratificandum amicis.

In tribuendo suum cuique.

Legendo veteres proficiscio.

Vocum Gerundi Constructio.

Vox activa gerundi in *di* finita se-
quitur appellativa: ut *Tempus abeundi*.
Et certa quædam adjectiva: ut *Cu-
pidus vivendi*.

Vox gerundi in *dum* activæ signi-
ficationis subjicitur tribus præposi-
tionibus,

Ad, ut *Ad dimicandum*.

Inter, ut *Inter agendum*, id est,
dum agis.

Ante, ut *Ante domandum*, id est,
antequam domas.

Alia etiam vox est huic quidem
terminatione similis in nominativo
&

& accusativo casu, & neutro tantum genere, cum verbo *Sum*, quæ significat aut *debitum*, aut *necessitatem*: ut *Parendum est parentibus*. *Censui de his ad te scribendum*, vel *scribendum esse*.

Cum vero dicimus, *Censui hanc rem tecum*, vel *a te tractandum*, jam participium est, & cum eo subaudiendus est infinitus modus ESSE.

Vox gerundi in *do* activæ significationis, interdum per se posita pro participio præsentis temporis accipitur: ut *Hos occidendo*, illos *accusando*, *totam civitatem labefactasti*, pro *occidens* & *accusans*.

Interdum subjicitur his præpositionibus, *In*, *de*, *ex*, *a* vel *ab*, *cum*: ut *In navigando*. *De transeundo in agrum*. *Ex defendendo*, quam *ex accusando* uberius gloria paratur. *Cum a scribendo vacarem*. *Ratio rectè scribendi conjuncta cum loquendo est*.

De vocibus gerundi passivæ significationis.

Voces gerundi passivæ significationis semper absolute sumuntur. Accusativo passive sumto utimur cum præpositione *Ad*, velut activo: ut

Satis illustria ad cognoscendum.
Facilis ad discendum.

Ablativus item post verba & præpositiones absolute accipitur: ut *Anguis crepat cantando*.

Item, supina in *u* absolute ponuntur: ut *Difficile dictu*, *Incredibile memoratu*.

CONSTRUCTIO PRÆPOSITIONUM.

Apud forum *audivi*, Cur [*forum*] est accusativi casus? Quia hæ præ-

positiones construuntur cum accusativo casu, *Ad*, *apud*, *ante*, *adversum*, *cis*, *citra*, *circum*, *circiter*, *contra*, *erga*, *extra*, *inter*, *intra*, *infra*, *juxta*, *ob*, *per*, *prope*, *propter*, *pone*, *præter*, *post*, *penes*, *secundum*, *supra*, *secus*, *trans*, *ultra*, *versus*, *usque*. Hoc pacto, *Ad patriam*, *Apud villam*, *Ante ædes*, *Adversum inimicos*, *Cis Rhenum*, *Citra forum*, *Circum vicinos*, *Circa templum*, *Circiter viginti annos*, *Contra hostem*, *Erga propinquos*, *Extra terminos*, *Inter naves*, *Intra mœnia*, *Infra testum*, *Juxta macellum*, *Ob augurium*, *Per parietem*, *Prope fenestram*, *Pone tribunal*, *Propter disciplinam*, *Præter officium*, *Post terga*, *Penes arbitros*, *Secundum fores*, *Supra cœlum*, *Secus viam*, *Trans ripam*, *Ultra fines*, *Romam versus*, *Usque oceanum*.

Coram testibus, Cur [*testibus*] est ablativi casus? Quia omnes hæ præpositiones construuntur cum ablativo, *A*, *ab*, *abs*, *absque*, *cum*, *coram*, *de*, *e*, *ex*, *pro*, *præ*, *palam*, *sine*, *tenuis*: ut *A domo*, *Ab hoste*, *Abs te*, *Absque invidia*, *Cum exercitu*, *Coram testibus*, *De foro*, *E rure*, *Ex præfectura*, *Pro clientibus*, *Præ timore*, *Palam omnibus*, *Sine labore*, *Pube tenuis*.

Hæ quidem præpositiones, *In*, *sub*, *super*, *subter*, & *clam*, possunt constitui cum accusativo & ablativo: hoc pacto.

Veni in urbem, Cur [*urbem*] est accusativi casus post *In*? Quia [*In*] quando ad locum significat, cum accusativo constituitur: ut *Eo in templum*, *in forum*. Quando vero significat aliquid esse aut fieri in loco, constituitur cum ablativo: ut *Dispensato in horis*.

Missus

Missus est sub terram, Cur [terram] est accusativi casus? Quia [sub] quando significat [subter] cum motu, habebit accusativum casum: ut *Sub terram ibit imago*. Item cum significat [ante] vel [per:] ut

Visa sub obscurum noctis.
Sub ipsum Arcturum. &
Sub lucem exportant calathis.

Cum vero significat in loco, habet ablativum: ut *Sub quercu*.

Super mediam noctem, Cur [noctem] est accusativi casus post præpositionem *Super*? Quia quando [super] accipitur pro *ultra*, construitur cum accusativo: ut

Super Garamantas & Indos.
Super mediam noctem studet.

Alioqui cum ablativo: ut *Fronde super viridi*.

Subter cameram, Cur [cameram] est accusativi casus post *Subter*? Quia *Subter* construitur & cum accusativo, ut *Pugnatum est supra subterque terram*: & cum ablativo, ut *Ferre juvat subter densa testudine casus*.

CONSTRUCTIO ADVERBIORUM.

Elegantius cæteris disputavit, Cur [cæteris] est ablativi casus cum adverbio comparativi gradus? Quia adverbia comparativi gradus & superlativi habent casum nominum comparativi & superlativi gradus post se: ut *Magis illo*, *Maxime omnium*. Sed *Propius* & *Proxime*, præter casum suorum nominum, etiam accusativum admittunt: ut *Propius & proxime urbem*.

Parum fidei, Cur [fidei] est ge-

nitivi casus? Quia adverbia quantitatis possunt contrui cum genitivo: ut *Parum pecuniæ*, *Satis fidei*

Pridie Calendarum, Cur [Calendarum] est genitivi casus? Quia hæc adverbia temporis, *Pridie* & *Postridie*, possunt jungi cum genitivo: ut *Pridie Calendarum*, vel *hujus diei*. Aut etiam cum accusativo: ut *Pridie Idus* vel *Calendas*, *Pridie Palilia*, *Postridie Nonas*, aut *Compitalia*

Ecce autem alter, Cur [alter] est nominativi casus? Quia hæc adverbia demonstrandi *En* & *Ecce*, possunt contrui cum nominativo: ut *En probitas*, *Ecce Deus*. Et cum accusativo, ut *En habitum*.

CONSTRUCTIO CONJUNCTIONUM.

Xenophon & Plato fuere aequalēs, Cur [Xenophon & Plato] ponuntur in simili casu? Quia conjunctiones copulativæ & disjunctivæ conjungunt in simili casu dictiones per casus inclinatas, quæ ad idem verbum referuntur: ut

Xenophon & Plato fuere æquales.
Socrates docuit Xenophontem & Platonem.

Item hæc quatuor, *Quam*, *nisi*, *præterquam* & *an*, instar copulativarum similes casus connectunt.

Quanquam animus borret, Cur [borret] est indicativi modi? Quia *Et si* & *Quanquam* fere construuntur cum indicativis modis verborum: ut

Quanquam animus borret.
Et si vereor, judices.

Similiter *Tamet si*: ut *Tamet si jactat*.

Quam-

Quamvis & *Licet* fere cum subjunctivo modo junguntur: ut, *Quamvis exeat, Licet miretur.*

Si, donec, dum pro *donec, antequam, postquam, priusquam* cum in-

dicativis & subjunctivis jungi possunt. [*Ut*] pro *Quo* post verbum, cum subjunctivo tantum. Similiter [*Ut*] pro *Quamvis*.

S U P P L E M E N T A .

VERUM ad supplementum regularum de constructione hactenus datarum, necesse erit hæc quæ sequuntur cognoscere.

A P P O S I T I O .

Plato philosophus præcepit, Cur [philosophus] est nominativi casus? Quia semper quum in una clausula plures dictiones ponuntur, velut agens aut patiens, aut tanquam res cui aliquid accedit velut commodum aut incommodum: aut si utraque res tanquam nominata ponatur, aut tanquam instrumentum, pretium, mensura, tempus aut locus: sive verbum substantivum, aut vocandi interveniat, sive nullum interveniat, in eodem casu debent poni, etiamsi genere aut numero non convenient: ut

Homerus fons poetarum auditur a discipulo puero.

Erat ingratus mihi præceptori.

Petrus vocabatur Cephas.

Perçussit fusie gravi telo.

Emi centum aureis gravi summa.

Studui viginti annos magnam partem vite.

Habitat in urbe Roma.

Tom. II.

Igitur quando nullum verbum intercedit inter dictiones ita constructas, ut in exemplis superioribus est propositum, ea vocatur *prima constructio appositiva*. Altera vero, de qua in Rudimentis dictum est, *secunda*.

Aliter sic.

Dictio per casus inflexa, quæ cum altera tanquam eandem rem significans conjungitur, in eodem casu ponetur, sive verbum intercedat, sive non.

Exempla ubi verbum intervenit.

Tu es civis, aut hæres, aut æger.

Ego vocor Thomas.

Tu sedes incurvus.

Ille discit invitus.

Exempla ubi nullum intervenit verbum.

Lilius præceptor.

Sequana flumen.

Taurus mons.

Lutetia urbs.

Quando hujuscemodi dictiones pro eadem re ponentur, deprehendemus hac quæstione *Quis* vel *Quid* priori dictioni præposita: nam si posterior dictio ad hanc quæstionem recte re-

S f f f

spon.

sponderi poterit, tum judicabimus utramque dictionem pro eadem re positam esse.

Exempla ubi verbum intervenit.

Tu es civis, Tu es heres, Tu es aeger. Hæ dictiones *Civis, heres, & aeger*, eandem rem significant cum nominativo qui verbum præcedit, quia respondent ad hanc quæstionem *Quis* vel *Quid* præpositam nominativo & verbo: hoc pacto, *Tu es, Quid? Tu es civis, aut aeger.*

Exempla ubi nullum intercedit verbum, ut in his clausulis:

Lilius magister, Lutetia urbs. Hæ dictiones *magister & urbs*, pro eadem re ponuntur cum dictione præcedenti, quia respondent ad has quæstiones *Quis* vel *Quid* præpositas priori dictioni: ut *Lilius. Quis? Lilius magister. Lutetia. Quid? Lutetia civitas.*

DE SUPERLATIVO.

Superlativus gradus, si constituitur intransitive, hoc est, si in casu cum dictione præcedenti convenit, conveniet etiam in genere & numero instar adjectivi, cujuscunque fuerit generis genitivus sequens: ut,

Leo est fortissimus animalium.

Rosa est pulcherrima florum.

Quod si nulla hujusmodi dictione superlativum præcedat, conveniet in genere cum genitivo sequenti: ut

Maxima animalium degunt in aqua.

Eadem ratio etiam in partitivis observatur: ut

Unus hominum judicatus est ab Apolline sapiens.

Boves sole animalium retro ambulantes pascuntur.

DE RECIPROCO USU GENITIVI PRO DATIVO.

Amicus Cæsaris, Cur [Cæsaris] est genitivi casus? Quia nomina trans-euntia in dativum, possunt etiam in genitivum transire, quum exhibent personam possidentis, aut ejus ad quem aliquid spectat: ut

Amicus, inimicus Virgilio.

Similis vel dissimilis majorum.

Contra vero, nonnulla quæ in genitivum transeunt, possunt constitui cum dativis dictionum, quibus dativi nota præponitur: ut

Præceptor mihi, Consciis sibi.

DE COMPARATIVO.

*Minor fratrum, Cur [fratrum] est genitivi casus post nomen comparativi gradus? Quia comparativa quæ habent notam genitivi casus ante nomina pluralis numeri, construuntur cum genitivo instar partitivorum: ut *The elder of the two Brothers. Major duorum fratrum. Peritior nostrum duorum.**

*Paullo altior patre, Cur [paullo] est ablativi casus, quum comparativus habeat alium ablativum, nempe *patre? Quia omnis comparativus gradus, præter ablativum, de quo in Rudimentis dictum est, potest regere alium ablativum significantem mensuram excessus: ut**

Multo fortior, Paullo altior.

Hic autem ablativus communis est etiam superlativis: ut

Multo jucundissimus.

Item, verborum transitionem excipit, quæ excessum aut præcellentiam

tiam significant: ut

Multo præstat, prævalet, superat, aut vincit.

Item, quatuor adverbia hunc casum recipiunt, nempe *Secus, aliter, ante, post*: ut

Multo secus, Multo post.

Genitivus item qui comparativa sequitur, potest resolvi in ablativum cum præpositione *e* vel *ex*: ut

Major juvenum, Major ex juvenibus.

CONSTRUCTIO PRONOMINUM.

Mei, tui, sui, nostri, & vestri.

Non meministi nostri. Cur hic potius dicimus [*nostri*] quam [*nostrum?*] Quia post omnia verba, voces gerundi, supina & participia, quæ cum genitivo construuntur, utimur genitivis in *i* finitis duorum pronominum primitivorum, *Ego* & *tu*: ut *Misereor tui* vel *vestri. Indiges mei* vel *nostri.* Excipe duo verba *Interest* & *Refert*, quæ adsciscunt sibi ablativos fœmininos pronominum possessivorum.

Interest vel *refert mea, tua, sua, nostra & vestra.*

Memor nostri. Cur dicimus [*nostri,*] non autem [*nostrum?*] Quia omnia adjectiva genitivum regentia, construuntur cum genitivis pronominum in *i*: ut

Plenus vel *similis mei.*

Nescius vel *immemor tui.*

Compos vel *cupidus vestri.*

Expers nostri.

Excipe numeralia, partitiva, & superlativa: quæ quoties cum genitivis pluralibus pronominum con-

struuntur, adsciscunt genitivos in *um* finitos: ut

Unus vel *duo nostrum.*

Quisque vel *uterque vestrum.*

Tertius vel *quartus nostrum.*

Maximus vel *minus vestrum.*

SUI ET SUUS.

Pronomine *Sui* nunquam utimur, nisi quum subjectum nominibus aut pronominibus transitum verbi ad ipsa eadem reflectit, nempe ad eandem personam unde progressus est: ut *Cicero diligit se, Reminiscitur sui, Favet sibi, Loquitur secum.* Aut interdum alterius personæ actionem ad prioris verbi nominativum reflectit, idque fere post unam harum trium conjunctionum, *Ut, ne, & quod*: aut infinitum verbi modum: ut *Regat te ut venias ad se, vel venire ad se, Dicit quod oblivisceris sui, vel te oblivisci sui.*

Cum vero actio tertiæ personæ transit in rem ad ipsam spectantem, vel ab ea possessam, tum utemur pronomine possessivo *Suus*: ut.

Cicero meminit clientum suorum.

Cicero prof. exit rebus suis.

DE INFINITO MODO.

Cupio spatiari solus. Cur [*solus*] hic est nominativi casus post infinitum modum? Quia quando infinitus modus est actio passivæ ejus personæ quæ præcedit verbum finitum, tum infinitus modus potest similem ei personæ casum post se recipere: ut *Cupio equitare solus.*

Sin autem infinitus modus sit alterius personæ actio, quam ejus quæ præcessit verbum finitum, tum necesse est quod accusativus significans eam

personam cujus infinitus modus est actio, præcedat: ut *Jubeo te cubare solum.*

Quod si dativus casus hujuscemodi infinitum modum interdum præcedat, is casus, non infiniti, sed præcedentis est verbi: ut *Permitto tibi dicere.*

Delectat me vivere ruri, Quis est nominativus hujus verbi *Delectat*? Infinitus modus *Vivere*, cum his quæ ab eo pendent. Cur ita? Quia hæc tertiæ personæ *Juvat*, *deceat*, *delectat*, *oportet*, possunt loco nominativi habere ante se infinitum modum cum his quæ ab eo pendent: post autem, accusativum: ut *Juvat me incumbere literis*, præter *Oportet*, quod post se accusativum non habet.

Juvat evasisse hoc malum, Cur id quod est loco nominativi, sequitur verbum? Quia quotiescunque infinitus modus ponitur loco nominativi qui verbum præcedit, inter loquendum solet postponi verbo: ut *Delectat vivere in patria*, *Oportet prospicere in futurum*. *Contigit ducere uxorem*, *Miserum est semper timere mortem.*

VERBA IMPERSONALIBUS SIMILIA.

Ex neutris absolutis quædam referuntur aut ad Deum, aut ad vocem aliquam cognatæ significationis: atque ideo fere in tertiis tantum personis comperiuntur singula, ut *Pluit*, pro, *Deus pluit vel pluvia*. Similiter in his, *Tonat*, *ningit*, *grandinat*, *fulminat*, *gelat*, *lucescit*, *vesperascit*, &c.

VERBA ABSOLUTA.

Quid facies? Scribo. Quod genus

verbi est [*scribo*] in hac forma loquendi? Neutrurum absolutum. Cur ita? Quia quodvis verbum ita in oratione positum, tanquam respondeat ad unam harum quæstionum [*Quid facio ego? Quid facis tu? Quid facit ille?*] potest fieri absolutum: ut *Amo*, *scribo*, *loquor*, *servio*: si modo ponantur tanquam respondentes ad unam harum quæstionum.

IMPERSONALIUM SIMILIA CUM DATIVO.

Non vacat mihi ludere, Cur [*mibi*] est dativi casus? Quia hæc verba neutra tertiæ personæ, *Accidit*, *contingit*, *evenit*, *competit*, *placet*, *libet*, *licet*, *expedit*, *liquet*, *patet*, *constat*, *sufficit*, *vacat*: ut *Contigit optetere*, *Vacat scribere*: quum infinitum modum habent loco nominativi, possunt regere post se dativum: ut *Contingit tibi ducere uxorem.*

SUM CUM GENITIVO.

Hic ager est Pauli, Cur [*Pauli*] est genitivi casus? Quia hoc verbum *Sum*, *es*, *fui*, constituitur transitivè cum genitivo dictionis sequentis, quæ rationem possidentis obtinet: ut *Hic codex est Georgii*. Præterea cum dativo, quando potest resolvi per verbum [*habeo*]: ut *Est mihi noverca*: pro, *habeo novercam.*

VERBA CUM ABLATIVO.

Palleo timore, Cur [*timore*] est ablativi casus? Quia dictiones quæ ponuntur tanquam significantes causam propter quam aut per quam aliquid fit, post quodvis verbi genus possunt poni in ablativo sine præpositione, aut in accusativo cum *ob* vel

propter : ut *Caleo igni*, & *propter ignem*. *Palleo* & *frigeo timore*, *Tremo frigore*, *Mendico egestate*, *Non largior penuria*, *Non maneo vel abeo pudore*.

DE ADJECTIVIS PRETII.

Pluris vendidi quam emi, Cur [*pluris*] est genitivi casus? Quia octo sunt adjectiva quæ sine appellativis in significatione pretii ponuntur in genitivo. Sunt autem hæc, *Tanti*, *quantum*, *pluris*, *minoris*, *quantivis*, *quantilibet*, *quanticumque*, & *tantidem*: ut *Quantum emisti*? *Pluris constitit*. Quod si cum appellativis conjungantur, erunt ablativi casus: ut *Quanto meritis pretio*? *Tanta summa emi*. Excipe *Tantidem*, quod ablativo caret.

PROPRIA NOMINA OPPIDORUM.

Profectus est Eboracum, Cur [*Eboracum*] est accusativi casus? Quia quandocumque verbo subjicitur proprium oppidi nomen, velut ad locum significans, aut velut respondens ad hanc quæstionem *Quo*, fere in accusativo casu ponitur sine præpositione: ut *Eo Romam*. Duobus appellativis *Rus* & *Domus* eodem modo uti solemus: ut *Eo domum*, *Eo rus*.

Veni Roma; Cur [*Roma*] est ablativi casus? Quia quum propria nomina oppidorum ponuntur post verbum velut e loco significantia, aut velut respondentia quæstioni *Unde*, erunt ablativi casus citra præpositionem: ut *Veni Roma*, *Tarento*. Item, *Veni rure, domo*.

Eadem ratio est in his quæ per locum significant: ut *Transivi Roma*, *Tarento*, *rure*, *domo*.

Severus Imperator mortuus Eboraci,

Cur [*Eboraci*] est genitivi casus? Quia propria nomina oppidorum primæ vel secundæ declinationis & singularis numeri, quæ reddi possunt ad quæstionem *Ubi*, vel quæ subjiciuntur verbo significanti ut in loco, erunt genitivi casus: ut *Fui Romæ*, *Tarenti*: cum his quinque appellativis, *Domi*, *bumi*, *militiæ*, *belli*, *foci*. Si nomen oppidi sit pluralis numeri, aut alterius declinationis, erit ablativi casus: ut *Fui Athenis*, *Sulmone*, *Neapoli*. Unum appellativum etiam in dativo usurpamus, *Ruri*.

INTERIM PERSONALIA,
INTERIM IMPERSONALIA.

Pœnitent me vidisse, Cur [*me*] est accusativi casus? Quia hæc sex verba, *Pœnitent*, *tædet*, *miseret*, *miserescit*, *piget*, & *pudet*, quando tanquam personalia ponuntur, & habent infinitum modum loco nominativi, tunc regunt post se accusativum: ut *Pœnitent me videre hæc mala*. Interdum nec infinitum modum, nec ullum nominativum habent probasi & fundamento: tunc impersonalia vocantur, & construuntur cum genitivo & accusativo, quæ diversas res significant: ut *Pœnitent me erroris*.

Sunt item non pauca rationes privatæ constructionis verborum, quæ idiomata vocantur, de quibus alibi dicetur.

DE RATIONE MUTANDI
VOCES GERUNDI ACTIVE
SIGNIFICATIONIS IN
PARTICIPIA PASSIVA.

Participia in *du*s interim ad significant præsens tempus: ut *Amandus*,

Who is loved: sed hoc genere frequentius in obliquis casibus utimur. Interim habent significationem futuri: ut *Amandus, Who shall be loved*.

Hoc loco sciendum, voces gerundi cum accusativis constructas, posse verti in participia in *du*, constructione transitiva mutata in intransitivam; nempe accusativo cum participio conjuncto in eo casu, in quo antea vox gerundi erat. Id autem interdum fieri potest in significatione præsens temporis, hoc pacto:

Per vocem gerundi in *di*: ut
Impediebar hodie occupatione scribendi literas.

Per participium præsens in *du*,
Impediebar hodie occupatione literarum scribendarum.

Et per vocem gerundi in *do*,
Discendo hæc præcepta proficias.

Per participium præsens,
Discendis his præceptis proficias.

Per vocem gerundi in *dum*,
Inter agendum gratias hoc mihi contigit.

Per participium præsens,
Inter agendas gratias hoc mihi contigit.

Rursus per participium futuri temporis, hoc pacto:

Per vocem gerundi in *di*,
Erit nobis cras libertas comedendi carnem.

Per participium futuri temporis,

Erit nobis cras libertas carnis comedendæ.

Per vocem gerundi in *do*,
Cras erit mihi negotium in enarrando poëtas.

Per participium futuri temporis,

Cras erit mihi negotium in poëtis enarrandis.

Per vocem gerundi in *dum*,
Ibimus cras ad colligendum nuces.

Per participium futuri temporis,

Ibimus cras ad colligendas nuces.

CONSTRUCTIO QUARUNDAM PRÆPOSITIONUM.

Usque.

Quædam præpositiones privatam habent rationem constructionis, velut [*usque*] quod cum alia præpositione conjungitur: ut *Usque in Pamphyliam, Usque ad Taurum, Usque ad festum*. Præter propria nomina oppidorum, & duo appellativa *Rus & Domus*, cum quibus solitaria constructur: ut *Romam usque, Neapolim usque*.

Tenus, Versus.

Hæ duæ præpositiones *Tenus & Versus* contra naturam præpositionum subjiciuntur dictionibus quas regunt: ut *Romam versus, Pube tenuis*. Interdum etiam [*cum*] subjicitur: ut *Quicum, quibuscum, mecum, tecum, secum, nobiscum, vobiscum*. Etiam *Versus*, cum dictionibus quæ non sunt propria oppidorum, sæpe jungitur cum *AD & IN*: ut *Ad Occidentem versus, In Italiam versus*. Sæpe etiam sine his: ut *Italiam versus navigaturus eram, Amanum versus profecti sumus*. *Tenus* item sæpe constructur cum genitivo, sed semper pluralis numeri: ut *Aurium tenus, Crurum tenus*. Et cum abla-

ablativo singulari & plurali: ut *Pube tenus, Pectoribustenus, Verbistenus.*

CONSTRUCTIO QUARUNDAM INTERJECTIONUM.

Hei mihi, Cur [*mibi*] est dativi casus? Quia hæc interjectiones *Hei* & *Væ* contruuntur cum dativo: ut *Hei mihi, Væ tibi. Heu* cum accusativo: ut *Heu stirpem invisam.* Interim & *Heu* & *Hæi* cum nominativo: ut *Heu pietas, Hei miseria.*

Proh cum nominativo & accusativo: ut *Proh Jupiter, Proh dolor, Proh deum atque hominum fidem.*

O cum nominativo jungi potest: ut *O fortunati, quorum jam mœnia surgunt. O ego ne possem.* Cum accusativo: ut *O fortunatos.* Et cum vocativo, sed tum adverbium est compellendi aut vocandi: ut *O Melibæe.*

CONIUNCTIONES COPULATIVÆ DIVERSOS CASUS CONNECTENTES.

Emi equum centum denariis & pluris. Cur conjunctio copulativa hoc loco non jungit similes casus? Quia nonnunquam ipsarum dictionum proprietates in causa est quo minus conjunctio similes casus jungere possit: ut *Emi equum centum nummis & pluris. Fui Romæ & Thebis.*

Figure constructionis sunt.

ECLIPSIS, ZEUGMA, SYLLEPSIS, PROLEPSIS & ENALLAGE.

ECLIPSIS.

Quum nihil in oratione, quo minus perfecta sit dictionum constru-

ctio, deest, tum oratio JUSTA & integra dici potest. Sin autem ad legitimam constructionem aliqua dictio abest, siquidem brevitatis gratia ommissa sit ex communi consuetudine optimorum in lingua Latina auctorum, (quod facile ex his, quæ in oratione posita sunt, subaudiri possit,) tum oratio FIGURATA potest appellari. Ea vero figura vocatur *Eclipsis*: ut *Lego Virgilium*; ubi ut plenam efficias constructionem, necesse est subaudias pronomem *Ego*.

Subaudiuntur autem in linguæ Latinæ communi consuetudine omnium fere partium voces. *Nomen*, ut post relativum [*qui*,] & post pronomina relativa, ea dictio quæ ex superiore clausula solet repeti in eodem casu, genere, numero, & persona cum relativo: ut *Virgilius recitat quem cupio videre*, ubi post [*quem*] subauditur *Virgilium*. Et, *Audio Virgilium qui longe præstat cæteris poetis*, ubi post [*qui*] subauditur *Virgilius*. In hoc autem genere fere figuratis utimur orationibus; justis autem & integris raro, nisi certis de causis.

Item, post interrogativum [*quis*] in masculino genere sæpe subauditur *Homo* aut *Deus* pro rei subjectæ circumstantia: ut *Quis currit?* pro *Quis homo currit?*, *Quis mundum creavit?* pro, *Quis Deus.*

Item, ante hujuscemodi verba, *Pluit, tonat, lucefcit*, subauditur aut *Deus*, ut *Pluit*, pro, *Deus pluit*: aut vox cognatæ significationis, velut *Pluvia, tonitru, lux.*

Item, pronomina fere subaudiri solent, velut ante verba primæ & secundæ personæ hi nominativi *Ego, tu, nos, & vos*: ut *Scribo*, subau-

subaudi *Ego: Scribimus*, subaudi *Nos*. In hoc autem genere frequentius figuratis quam integris utimur, nisi certis quibusdam de causis. Interdum abest pronomen *Ille*, aut aliud similis significationis: ut *Didymus est medicus, & tamen scribit pueris*, pro, *tamen ille*, vel *idem*, vel *is scribit pueris*.

Verba non raro subaudiuntur, præsertim verbum [*Sum*] fere in omnibus modis, temporibus, numeris & personis, præter imperativum: ut *Omnia vanitas*, ubi subauditur *sunt*. *Quamvis omnia vanitas*, subaudi *sunt*. *Hinc mihi prima mali labes*, subaudi *erat*. *Promisi ultorem*, subaudi *futurum esse* vel *fore*.

Similiter quum ad interrogationes respondemus, si verbum in responsione non adhibeamus, necesse est id subaudiri quod in quaestione positum est: ut *Quis scripsit hæc?* Si respondeas, *Thomas*: oportet subaudias, *scripsit*. Quod si in interrogatione verbum fuerit primæ personæ, in respondendo subauditur verbum secundæ personæ: ut *Quot versus scripsi?* Si alter respondeat, *Decem*, necesse subaudias *scripsisti*. Sin verbum in quaestione fuerit secundæ personæ, subauditur in prima: ut hic, *Quot annos natus es?* Si respondeatur, *Decem*, subaudi *natus sum*.

Quem vocas? *Nicolaum*, Cur [*Nicolaum*] est accusativi casus? Quia semper dictio per casus inflexa, in respondendo consentit in casu cum dictione interrogationis ad quam respondet: ut *Quem recitas?* *Virgilium*. Nisi forte verbum cum aliis dictionibus aliam constructionis rationem obtineat in quaestione, quam in responsione: ut *Emistine tanti?* *Imo*

vilius vel duplo. Damnatusne es furti an sacrilegii? *Imo utroque. Cujus est hic liber?* *Meus*, non autem *mei*.

Similiter ante verba subiectivi modi frequenter subauditur imperativus [*fac*] cum conjunctione *Ut*: velut *Mittas*, pro, *fac mittas*, vel *fac ut mittas*. Interim sola conjunctio: ut *Velim mittas*, *Caveat successibus opto*, pro, *Ut mittas*, *ut caereat*.

Similiter subaudiuntur participia: nempe ubi duo nomina, aut nomen cum pronomine ponitur in ablativo consequentiæ sine participio, necesse est participium *Ens*, etiamsi inusitatum sit, subaudire: ut *Cæsare & Bibulo Consulibus*, pro, *entibus Consulibus*. In hoc autem genere figurata constructio solum usu recepta est.

Similiter præpositiones ablativo servientes sæpe defunt: veluti *A*, *cum*, *e*, vel *ex*, *pro*, & *in*: ut *Alcibiades intestino malo patria liberata*, pro, *ab intestino malo*, &, *Duo juvenes candidis equis apparuerunt*, pro, *cum candidis equis*; &, *Projice tela manu sanguis meus*, pro, *e manu*; &, *Multum ille & terris jactatus & alto*, pro, *in terris*, *in alto*.

Z E U G M A.

Interdum duæ aut plures sententiæ junguntur per unum verbum, adjectivum, aut participium singulare, quod in singulis clausulis subauditur, in unâ solum adhibetur; & convenit cum aliqua dictione clausulæ in qua ponitur: ut *Cicero scribit*, & *Homerus*, & *Virgilius*. *Catullus erat doctus*, & *Horatius*.

Hoc autem genus loquendi figuratum

ratum est, figura autem vocatur *Zeugma*.

SYLLEPSIS.

Interim diversæ clausulæ, hoc est, quæ habent dictiones diversorum generum, numerorum, aut personarum, conjunctas cum verbo, adjectivo, aut participio, quod quidem singularis sit numeri, convenit cum proximo appellativo aut nominativo casu: ut

Tu quos ad studium atque usum formabis agrestem.

Utinam aut hic surdus, aut hæc muta facta sit.

Hic illius arma, hic currus fuit.

Sin autem adjectivum aut participium sit pluralis numeri, cum præstantiore dictione aliarum clausularum conveniet in genere & persona.

Ex generibus masculinum est præstantius fœminino. Ex personis præstat prima secundæ & tertiæ: secunda vero tertiæ.

Exempla generum.

Pater & mater mortui sunt.

Personarum:

Ego & tu discimus, Tu & ille discitis.

Similiter in eadem clausula in secunda forma appositivæ constructionis, si fuerint duo nominativi diversarum personarum, verbum conveniet cum præstantiore: ut *Ego Thomas scribo*. Hæc autem forma sermonis est figurata: figura vero vocatur *Syllepsis*.

Multis item aliis modis dictiones in altera duarum clausularum omituntur, quas ex altera repeti necesse est, ut perfectam orationem efficias:

Tom. II.

ut *Multi mortales peste periere, plures ferro cecidere*, pro, *plures mortales: Sol auget ventos & comprimit*, pro, *comprimit ventos. Est doctior quam ego*, pro, *quam ego sum. Scribit melius quam ante*, pro, *quam ante scripsit*, aut *scribebat*.

Hujuscemodi voces fere subaudiuntur, quum clausulæ junguntur per dictiones quæ mutuam inter se habent connexionem, & quæ sibi invicem respondent: cujusmodi sunt, *Tantus, quantus: Non modo, sed etiam: Tam, quam: Ita, sic: Adeo, ut: cum similibus*.

Exempla.

Tantum reposui, quantum tu, pro, *tu reposuisti*.

Non modo nobis invidet, sed etiam tibi, pro, *tibi invidet*.

Sic vivit, ut ego, pro, *ego vivo: Tamest lactis abundans, quam pecoris*, pro, *pecoris abundans*. In his omnibus subauditionibus, si dictio quæ subauditur, fuerit penitus eadem in omnibus suis accidentibus cum dictione quæ in alia clausula adhibita est, figura vocatur *Zeugma*. Sin autem diversi generis, numeri, casus, personæ, modi aut temporis fuerit, figura erit *Syllepsis*.

PROLEPSIS.

Quum generalis dictio, quæ in multitudinis numero fere præcedit, rursus in partibus intelligitur, nec adhibetur, figura vocatur *Prolepsis*: ut *Aquila volant, altera ab oriente, altera ab occidente*: in quo exemplo dictio [aquila] bis intelligitur, ut plenam efficias constructionem: *Nos scribimus, tu versus, ego profam*: ubi subaudiendum est *Scribis & Scribo*.

T t t t

Duo.

Duorum fratrum, alter indoctus, alter doctus: ubi bis subauditur Frater.

ENALLAGE.

Auctores etiam interdum aliam orationis partem pro alia ponunt, & tum sermo figuratus est: figura vero appellatur *Enallage*, ut nomen pro adverbio: ut, *Sole recens orto: &, Sublime volat*, pro, *recenter & sublimiter*.

Aut pronomen loco nominis: ut *Non ea vis animo*, pro, *tanta vel talis*. Et, *Quæ tua humanitas est*, pro, *qualis*,

Aut verbum loco nominis, ut *Sci-re tuum nihil*, pro, *scientia*.

Participium pro nomine tribus modis. Quum loco appellativorum ipsis utimur: ut *Cupiens litium, Fugiens laborum*. Quum recipiunt comparisonem: ut *Doctus, doctior*. Quum aliter componuntur quam verba a quibus descendunt: ut *Doceo, indoctus*.

Præpositio pro adverbio, ut [post] pro *postea*, & [ante] pro *antea*.

Adverbium loco nominis, ut *Sic vita erat*, pro *talis*. Genus unde *Latinum*, pro, *a quo*. *Hinc illæ lacrymæ*, pro, *ex hoc*. Et conjunctionis loco, ut [Cum] quando ei subjungitur *Tamen*: ut *Cum prævideris, tamen non cavisti*.

Conjunctio pro adverbio, ut [Quidem] loco *Profecto*, aut *Certe*.

Interim unius partis orationis species commutantur, utpote appellativum pro adjectivo: ut *Dardana suscitavit arma*, pro, *Dardania*.

Aut unum pronomen pro alio ponitur: ut *Vivite felices, quibus est*

fortuna peracta Jam sua, pro, *Vestra*.

Aut verbum absolutum pro activo: ut *Corydon ardebat Alexim*, pro, *Amabat*.

Aut activum pro absoluto aut passivo: ut *Sistunt amnes, terræque dehiscunt*, pro, *Stant*, aut *sistuntur*.

Sæpe etiam præterita verborum neutrorum absolutorum quæ adsignificant locum, in significatione passiva videntur poni: ut *Ivit, De is gone. Veni, De is come. Surrexit, De is risen*.

Participium passivum pro activo: ut *Tacitus pro tacens*.

Una præpositio pro altera: ut *Multa super Priamo rogicans*, pro, *de Priamo*.

Adverbia loci, pro adverbis temporis: ut *Hic & Ibi*, pro *Tunc*.

Conjunctio copulativa, pro disjunctiva: ut *Subjettisque urere flammis*, pro, *subjettive*.

Interim unum accidens ejusdem partis pro alio ponitur, velut casus pro casu: ut *Projice tela manu sanguis meus*, pro, *mi*. *It clamor cælo*, pro, *ad cælum*.

Genus pro genere: ut *Validi filices*, pro, *validæ*.

Numerus pro numero: ut *Medioque ex hoste recepti*, pro, *mediis ex hostibus*, &, *Pars volucres factæ*.

Persona pro alia: ut *Omnes aquæ quæ super cælos sunt*, pro *estis*.

Modus pro modo: ut *Facile omnes perferre ac pati*, pro, *perferre ac patiebatur*.

Tempus pro tempore: ut *Accedo ad pedisequas, quæ sit rogo*, pro, *accedebam & rogabam*: vel *accessi & rogavi*. Et, *Samia mihi mater fuit*, pro, *erat*.

GEORGIUS BUCHANANUS
LECTORI.

QUUM jam ad umbilicum perductus esset hic Libellus, mihi visus sum non ab re facere, si Lodoici Vivis epistolam De ratione studii huc adjicerem, non tam ut vacuas explerem paginas, quam ut ne malos medicos imitatus esse videar, qui laborantibus sæpenumero pharmaca præscribunt, cæterum rationem illis utendi penitus omittunt: quam qui non in omnibus rebus tanquam scopum intuetur, is quæ alioqui utilissima sunt, ea frustra & ad nullum usum sibi comparata esse sciat. Præterea ut libellus ad filiam, ita epistola ad matrem, atque adeo ad filiam instituendam missa est: in qua quum de aliis rebus pluribus, tum de his Rudimentis habes eruditissimi viri judicium. Vale, & fruire.

JOHANNES LODOICUS VIVES

D O M I N Æ

C A T H A R I N Æ

Reginæ Angliæ Patronæ unice, S.

JUSSISTI ut brevem aliquam rationem conscriberem, qua in Maria filia tua instituenda præceptor ejus uti posset. Parui libens tibi, cui in rebus multo majoribus obsequi vellem, si possem. Et quoniam institutorem illi doctum in primis hominem ac probum, ut par erat, delegisti, res velut digito indicasse fui contentus: ille reliqua explicabit. Quæ tamen aut obscure tradita, aut prætermissa a scriptoribus *Artis Grammaticæ* putavi, ea paullo pluribus consignavi verbis. CHRISTUM precor ut hæc docendi ratio & ad eruditionem & ad virtutem filiam tuam impense juvet. Vale, & hunc meum animum addictissimum majestati tuæ scio. Oxoniæ, Non. Octob. M. D. XXIII.

T t t t 2

JOHAN-

JOHANNES LODOICUS VIVES

D E

RATIONE STUDII

P U E R I L I S.

L E C T I O.

LITERARUM sonos doceatur plane, diserte & exacte proferre: neque enim parum ad insequentem institutionem interest, quomodo didicerit elementa & syllabas pronuntiare. Sciat ex literis alias esse *Vocales*, alias *Consonantes*: quot sint illæ, quot istæ, & cur sic dictæ. Esse ex consonantibus alias *mutas*, quæ a se incipiunt, & finiunt in vocalem: ut *b*, *c*, *d*: sic vocantur, quod quum fari incipiant, nisi succurrat vocalis, obmutescunt. Alias *semivocales* dici: ex iis quasdam *liquidas*, ut *l*, *m*, *n*, *r*. Tum duas ex vocalibus, *i* & *u*, transire in consonantes, quum post eas sequitur vocalis, cui in sono junguntur, ut *vivo*, *conjicio*, *vinum*, *vulpes*. At in Græcis dictionibus nunquam iōta fit consonans: ideo nec *Iacobus*, nec *Iohannes* consonantem *j* habent. *V* consonans apud eos est βῆτα, vocalis *u* est υ diphthongus, quocirca assuecat scribere *u* vocalem hanc forma, propter Græcum υ quod sæpe numero apud Latinos in *u* transit: ut *Sylla*, *Sulla*; *Tybur*, *Tubur*: & consonantem hanc *v*, propter βῆτα Græcum. *Syllaba* dicitur quasi com-

prehensio literarum, sed ex sola vocali potest fieri syllaba: ut *Maria*, *JESUS*. Tum discat syllabam constare, aut ex vocali sola, aut ex vocali & consonante, aut ex vocali & consonantibus. Si ne vocali nunquam fit syllaba, & quot sunt vocales, totidem syllabæ. Ex vocalibus fieri *Diphthongos* quatuor: duas scribi & proferri, duas scribi & non proferri, nisi quod paullo crassior est sonus, quam si esset vocalis simplex. Eadem in literis Græcis ostendenda, ut emendate sciat in utraque lingua legere. Infigenda hæc sunt & inculcanda, ut recte literas & syllabas proferat, nec ullum in ore vitium.

PARTES ORATIONIS.

Deinde sciet esse apud Latinos octo partes orationis, quatuor *variabiles*, & quatuor *invariabiles*. Ex variabilibus, quæ significant aliquid fieri, & inflectuntur per modos & tempora, dicuntur *Verba*. Quæ declinantur per casus, & significant aliquid fieri in tempore, dicuntur *Participia*. Certa quindecim sunt *Pronomina*: reliqua *Nomina*. Ex invariabilibus certas quinquaginta esse *Prepositiones*. Eas vero quæ conjungunt partes orationis, vocari *Con-*
jun.

junctiones, *Convictiones* olim: esse nonnullas subitum mentis affectum significantes, quæ vocantur *Interjectiones*; reliquas *Adverbia* nominari. Hæc sint a nobis crasse ac ruditer utcunque ostensa, sicut & alia in hoc libello omnia, magis ut intelligantur, quam ut exacte a nobis tradantur.

S C R I P T I O .

Inter hæc omnia det aliquid temporis formandis literis, non tam eleganter, quam velociter, ut si quid præceptor dicet, ipsa suis scribat digitis. Si quem auctorem legat, & vel verbum, vel sententia placeat, excerptat. Magis hærent memoriæ, quæ nos ipsi scripsimus, quam quæ alii: interim etiam dum scribimus, animus a cogitatione rerum, sive levium, sive turpium, avocatur. Versus, qui ad imitationem proponuntur, contineant gravem aliquam sententiolam, quam juvet edidicisse; nam toties rescribendo, necesse est retineatur. Dabitur opera ut initio saltem imitando castigate scribat.

M E M O R I A .

Memoriam quotidie exercent, ut nullus sit dies in quo ipsa aliquid non ediscat. Sic & acuetur ingenium, & facillimam sibi ac promptissimam parabit memoriam, ut postea quæcunque libuerit, nullo retineat negotio, & firmissime. Durantque in reliquam vitam, quæ ista ætate percipiuntur. Initio poterit de nocte cubitum itura, attente bis aut ter relegere quæ memoriæ mandari volet, & postridie mane a se repetere.

INFLEXIO NOMINUM.

Incipiet nomina inflectere, & discet esse sex nominum genera, *Masculinum*, quod signatur hæc voce, *hic*. *Fœmininum*, quod ista, *hæc*. *Neutrum*, quod *hoc*. *Commune*, quod *hic* & *hæc*. *Omne*, quod *hic*, *hæc*, *hoc*; aut per tres voces. *Dubium*, quod signatur per ista duo, *hic* vel *hæc*: id est, quod, si volumus, potest esse masculinum: & si volumus, fœmininum: ut *Margo*, *cortex*: dicimus enim *Amarus cortex*, & *amara cortex*. Et inter commune & dubium hæc est differentia, quod quum omne genus pertineat ad adjectiva, communi quum additur adjectivum, respiciendum est de quo sexu loquaris, & sic addi genus adjectivi: quod postquam addidisti, non potes mutare de eodem loquens. In ambiguo vero liberum est utrumcunque genus adjectivi libuerit addere, & postquam addideris, de eodem loquens potes mutare; ut si dicas, *Albus canis*, de mare, bene dicis, de fœmina, non bene. Et quum dixisti de mare, *Albus canis*, de eodem non licebit dicere, *Alba canis*. At de quacunque cortice loquaris, dices ut voles, *Albus cortex*, sive *Alba cortex*; & postquam illud dixeris, de eodem loquens cortice, dices, *Alba cortex*. *Promiscuum*, quod Græci *epicœnum*, non est genus, nam hic de natura rerum non loquimur, sed de qualitate vocum. *Substantiva*, sive *substantialia*, sive *appellativa* nomina dicuntur omnia: præter illa quæ sunt omnis generis, hæc vero dicuntur *epitheta*, sive *adjectiva*. Illud annotabit propter sola adjectiva, reperta esse in substantivis.

tivis genera, nam si adjectiva non essent, nihil esset opus generibus, ut quum dicimus *Revereor patrem, Ne ledas hominem, Exclude canem*, non refert cujus sit generis; si sit addendum adjectivum, tunc considerandum est cujus sit generis.

Post hæc tradentur numeri duo; nam *dualem* Græcorum non recipimus Latini, nec magnopere observant Græci. Tum casus seni in utroque numero: additur septimus, cujus meminit Quintilianus, & post eum Servius, ut *Precibus Deum placeo*. *Vocativus* semper similis est nominativo, præterquam in quibusdam nominibus primæ declinationis & secundæ. Nomina neutra habent accusativum & vocativum similes nominativo, & in plurali hi tres casus finiuntur in *a*. Nomina *composita* sic declinantur ut sua *simplicia*. Hinc explicandæ *Declinationes* quinque: quomodo *Prima* cognoscatur ex genitivo singulari vel plurali, & quot habeat finitiones in nominativo, & quemadmodum omnia nomina hujus declinationis finita in *as* vel in *es* sint Græca. Hinc inflectet nomina hujus declinationis. *Secunda* quomodo cognoscatur, & quot habeat fines. *Tertia* itidem, in qua sunt undecim fines, *a, e, o, c, d, l, n, r, s, t, x*. Hinc sequuntur *Quarta* & *Quinta*. Post hæc incipiet discere congruentiam adjectivi & substantivi in numero, genere, & casu: in qua exerceatur aliquamdiu multis exemplis propositis.

DE VERBIS.

Jam ad *verba* veniendum, in quibus duo sunt noscenda: naturæ ver-

borum, & syntaxes, sive constructiones. Quinque sunt *modi* in verbo: *Indicativus*, & quasi *Narrativus*, per quem referimus aliquid; in quo sunt quinque tempora, *Præsens, tria præterita, & futurum*. Inter *præterita* hoc est discrimen, quod *perfectum* significat rem actam, sicut nomen ipsum sonat. *Imperfectum* significat rem nondum fuisse perfectam aut transactam eo tempore de quo loquimur. *Plus quam perfectum* significat rem perfectam ante aliam factam, ut *Veni ad te hora decima, tunc e lecto surgebas, & mater tua jam fecerat rem sacram*. Ita *præteritum imperfectum* & *plus quam perfectum* ad aliquid aliud referuntur, cujus ratione aut imperfectam rem, aut plus quam perfectam denotant. Addunt nonnulli *futurum perfectum*, quod subjunctivi esse dicitur, id propterea perfectum nominatur, nam si dicas, *Quum cœnabo*, significas, *inter cœnandum*: sin vero, *Quum cœnavero*, id est, *perfecta cœna*. *Imperativus* modus, quod per illum imperamus: sed & precamur hoc, & adhortamur. Duo dederunt huic tempora, *præsens* & *futurum subjunctivi* huic modo, ut *Dixeris, feceris*: præcipue cum negatione, *Ne dixeris, ne feceris*: & negatione *ne*, aut *neque, nunquam, non*. *Optativus*, per quem optamus. Huic placet esse quinque tempora, *præsens* & *præteritum imperfectum*, *Utinam discerem, præteritum perfectum, Utinam didicerim, præteritum plus quam perfectum, Utinam didicissem, futurum, Utinam discam*. *Subjunctivus*, quia subjungit aliam orationem: ut *Quum benefeceris, letare*. Quinque sunt huic tempora, & solent ea inter-

terdum

terdum capi pro temporibus indicati. Dehinc *Infinitivus* cur dicatur, & quot habeat tempora. Addidit Thomas Linacer modum *Potentativum*, idque merito & docte. Hunc trades, quum paullo plus in literis promoverit. Exercenda est in modis & temporibus diligentissime, ad dita voci Latinæ voce Britannica, quæ illi respondet, & usus ostendendus: nam Britanni ex proprietate vernaculæ linguæ nonnunquam in temporibus peccant. Hæc ubi erunt cognita, sciat numeros esse in verba geminos, personas ternas. Interea inflectet verba per quatuor *Conjugationes*; simul discet quibus hæ conjugationes inter se notis distinguantur: habebitque generalia quædam de illis præcepta, quæ spectent ad *præterita* & *supina*; ut in *Prima* declinatione *præteritum* terminari in *avi*, *supinum* in *atum*: in *Secunda* in *ui* vocales, & *supinum* in *tum* varie; in *Tertia* nonnulla *præterita* & *supina* exempli causa adferentur, nam res est multiceps; in *Quarta* *præteritum* in *vi* syllabam, & *supinum* in *itum*. Quæ excipiantur ab iis canonibus, procedente tempore paullatim cognoscet. Dehinc quæ tempora ex quibus manant, & quemadmodum formentur. Tum veniendum erit ad eam, quæ Græcis dicitur *Syntaxis*, Latine *Constructio*. Primum intelligat orationem nullam posse constare sine verbo. Nec verbum posse poni sine *supposito*, vel expresso, vel subintellecto, ut in prima persona & secunda. *Suppositum* hoc & verbum quomodo debeant congruere, ne vitium admittatur. His cognitis, venietur ad quinque verborum genera. *Activum*

quod finitur in *o*, & habet passivum in *or*. Huic datur *nominativus* in re agente, & hoc est *suppositum*: datur *accusativus* in re patiente, seu recipiente actum verbi, ut *Maria amat matrem suam*. Sunt ex his verbis alia, quæ præter istos casus admittunt *genitivum*, ut *Deus accusat genus humanum ingratiitudinis*, & *Superbus postulat superbum arrogantia*. Alia *dativum*, ut *Suade optima etiam inimicis*, *Da egenis necessaria*. Alia *accusativum*, ut *Ne doceas philomelas cantum*, *Roga Deum bonam mentem*. Alia *ablativum* sine præpositione, ut *Exue pavonem plumis*, quibus ornescantem. Alia *ablativum* cum præpositionibus *a*, vel *ab*, vel *e*, vel *ex*, vel *de*, ut *Audi jucundam fabellam a patre*, *ex patre*, *de patre*. Istæ possunt dici formæ sive species verborum activorum. Et casus isti præter nominativum & accusativum rei agentis & patientis dicantur casus *speciales*. *Passivum* verbum est, quod ex activo fit, addita *r*; ut *Amor ab amo*, in re patienti, seu quæ fit, habet *nominativum*, & hoc est *suppositum*: in re agenti, *ablativum* cum præpositione *a* vel *ab*, vel *dativum*; interdum *accusativum* cum præpositione *per*. Casus speciales eodem modo manent in activa & passiva, ut *Maria amat a matre*, & *ornatur ab ea virtutibus*. *Neutrum* est quod finitur in *o*, & non habet passivum in *or*, nisi in tertiis personis: quandoque nominativum habet pro *supposito*. Ex istis alia habent *genitivum* post se, vel *ablativum* sine præpositione, ut *Bonus homo iracundia caret*, & *Indiget Dei solius*. Alia *dativum*, ut, *Maria inservit matri*, & *Sapiens temporari parat*. Alia cum præpositione

junguntur, quæ nominantur absoluta, ut *Canata deambulo in porticu. Pulcher animus habitat in pulchro corpore.* Alia habent ablativum sine præpositione: ut *Ardeo amore recti. Malus flagrat cupidine vindictæ.* Alia ablativum cum præpositione, ut verba passiva, & significant passionem, ut *Desides pueri merito vapulant a præceptore.* Sed multa habent accusativum significantem rem verbi, ut *Servio servitutum, Curro cursum, Vivo vitam. Sum, es, est,* ponitur inter neutra, quod ante se habet nominativum, post se interdum nominativum, quum res pertinent ad idem, ut *Virtus est maximum bonum;* & genitivum, ut *Liber hic est Mariæ;* & dativum, ut *Eruditio est omnibus magnæ voluptati;* & ablativum ut *Sis puella probo ingenio.* Adduntur composita hujus verbi undecim, *Adsum, absum,* &c. quæ post se recipiunt dativum, ut *Adsum virtuti, Desum vitio.* Commune verbum finitur in *or*, sine activo in *o*, & retinet significationem activam & passivam: quum capitur in significatione activa, habet constructionem verborum activorum; quum in passiva, verborum passivorum, ut *Ego veneror probitatem, Probitas veneratur a me:* quod tamen est rarius, & sunt hæc perpauca. *Deponens* finitur in *or*, sine activo in *o*, & alteram significationem retinet, activam in pluribus. Hæc verba pro supposito, quemadmodum & cætera, nominativum habent. Post se vero alia genitivum, ut *Miserere communis naturæ, Recordare accepti beneficii.* Alia dativum, ut *Dominare cupiditatibus, Obsequere bene morientibus.* Alia accusativum, ut *Sequere Deum,* & nan-

cisceris beatitudinem. Alia ablativum sine præpositione, ut *Utor, non fruor pecunia.* Alia cum præpositione quæ passionem significant: ut *Ex paucis verbis magnum bellum oritur.* Habebit formulam omnia verba recipere dativum, in re cujus designatur utilitas vel commodum, vel damnum: ut *Cato docebat sibi suum filium, Perde tibi tuam pecuniam.* Sæpe ex proprietate Latini sermonis, quam facilius est intelligere, quam explicare, ut *Ego tibi hunc hominem bellissime tractavi.* Tum & nominativum habet post se, quum pertinet ad idem quod suppositum, ut *Ego disco libens litteras, Inservio tibi letus, Tu vocaris Maria, Tu diceris, prædicaris, scriberis, putaris, habebis bonus, Recta conscientia vivit semper læta, Expeditus currit celerior.* Istorum omnium satis erit in singulis speciebus unum aut alterum, ad summum tria exempla proponere. Inter loquendum vero aut legendum annotari poterit, quæ verba ad quas species pertineant. Sic fiet in verbis impersonalibus, & in aliis quæ dicemus. Danda est opera, ut exempla sint interdum gravia, quæ sancte illam erudiant; interdum festiva, quæ delectent. Admiscébuntur castæ & puræ aliquæ fabellæ, quæ animum ejus reficiant & redintegrent, tum etiam excitent.

PARTICIPIA.

Deinde sequuntur *Participia*, quæ Latini habent trium temporum, & unde formantur. Hæc explicabuntur, & quæ significant actionem, quæ passionem. Ante se nullum habent casum, post se vero casum sui verbi, ut *Inserviens foro, Dilectus a patre,*

atre, Cariturus vitio, Docendus a pono magistro.

VERBALIA.

Sunt quædam voces, quæ habent participiorum faciem, & sunt nomina quæ tempus non denotant: ut *Amans librorum*, homo *venerandus*: *verbalia* nominantur. Sunt & *verbalia* in *or*; quæ formantur ab ultimo supino: ut *Amator*, *suasor*: & alia fœminina in *trix*, quæ fiunt a verbalibus in *tor*, ut *Amatrix*: genitivo junguntur. Sciet quæ *participia*, quibus verbis vel adiunt, vel defunt: & verba quæ formulas generales in inflexione sequuntur, quæ non. Illa etiam quæ *anomala* dicuntur; vel *defectu*, ut *Ajo*, *inquo*, *salve*, *vale*; vel *varia declinatione*, ut *Ferò*, *tuli*. Postea quæ *multiplicem* habent *constrictionem*, id est, quæ variis jungi possunt casibus, ut *Recordor hanc rem*, & *illius rei*. *Postulo rē huius criminis*, & *de hoc crimine*. Qua de re scripsit libellum *Antonius Mancinellus*, quem *Thesaurum* appellavit. Hæc quum erunt semel utcunque exposita (neque enim tradi exacte necesse est) adhibebitur compendium Grammaticæ *Thomæ Linacri*, & libellus *De constructione*, qui circumfertur *Erasmi* nomine; simul & ejusdem *Colloquia*: ex quibus retinebit aliquot vocabula, & loquendi formulas, quibus in sermone quotidiano utetur: quas subinde expediet ab ea reposcere ne excidant, & iubebitur alios sic alloqui. Expediet conscribi illi dialogos aliquot iis de rebus, in quibus quotidie versatur, ut illis Latine nominandis assuecat, velut de indumentis, de partibus ædium, de cibus, de par-

partibus temporis, de instrumentis musicis, de supellectile. Vocabulorum veræ & propriæ significantiæ explanabuntur, ne improprie utatur. Tum differentia inter illa quæ similia videntur, & congruentia inter ea quæ dissimilia. In hoc proderit non totum *Vallam* enarrare, sed quædam ab illo excerpta, qualia *Nebrissensis* collegit, & *Antonius Mancinellus*. Sed acri opus est iudicio; ne frivolas, aut parum observatas, aut falsas quoque præceptor tradat, cuiusmodi sunt haud sane paucæ in *Valla*, *Nonio*, *Servio*, *Donato*, sed maxime in *Gellio*. *Etymologias* quoque multorum cur dicta sint, accipiet. Sic enim verius & certius tum intelliget, tum continebit, & ea cognitione delectabitur: multumque in his latet peritiæ, modo recte & acute expendantur, nec undecunque frivolæ aut ridiculæ petantur, quod fecerunt patrum & avorum memoria, qui hanc partem tractandam susceperant, Latini & Græci sermonis penitus ignari. Annotabuntur ei, quæ usu ineruditorum barbara vocabula usurpantur, & quæ sunt quidem Latina, sed inversæ significationis.

EXERCITATIO LATINE SCRIBENDI.

Incipiet hoc loco oratiunculas ex Anglico in Latinum vertere, faciles initio; paullatim difficiliiores, per omnia genera & formulas verborum, sed partim graves & sanctas, partim festivas & urbanas. Simul cum his discet *Catonis disticha*, & *Mimos Publianos*, & *Sententias septem sapientum*, quæ omnia eodem libello *Erasmus* conjunxit & explicavit. Ediscet ex illis sententiolis aliquot vi-

tæ maxime utiles, quas habeat in posterum velut antidota adversus venenum & prosperæ fortunæ & iniquæ, discatque jam nunc in hac tenera ætate veras & incorruptas opiniones, ut ea sola bona putet quæ vere sunt talia, velut virtutes, & eruditionem; ea mala quæ re vera mala, ut vitia, & ignorantiam, & stultitiam: ne mala pro bonis accipiat; aut e contrario, ne tenuibus & exiguis rebus tanquam magnis capiatur & moveatur; ne etiam magna pretiosa tanquam vilia contemnat. Delectabitur interim fabellis quæ vitam erudiant, quas ipsa aliis referre possit, ut de *Papyrio* prætextato puero apud *Gellium*, de *Josepho* in sacris libris. de *Lucretia* in *Livio*, de *Griselide* & aliis, ut ex *Valerio*, *Sabellico*, & hujus notæ scriptoribus, quæ pertinebunt ad aliquam commendationem virtutis, aut dejectionem vitii. Habeat *Dictionary Latinum & Anglicum*, quod sæpe consulat, ut sciat, quid quodque vocabulum significet. Res quum non intelligit, explicabuntur a præceptore. Turpium & foedarum rerum vocabula nec intelligat, nec, si fieri possit, legat vel audiat. Conficiat sibi libellum ex vacua charta, in quo sua manu conscribat sententias, quas memoriæ mandatura est, eritque ei vice cujusdam enchiridii.

REDITUS AD PRIORA EXACTIUS.

Poterit hoc loco repetere quæ de quinque *verborum generibus* dicta sunt. Post ad verba quæ dicuntur *impersonalia*, quorum alia sunt *activæ vocis*, alia *passivæ*. *Activæ vocis* cur

dicantur, & eorum esse species quinque. Aliorum quæ ante se habent *genitivum*, post se *infinitivum*: ut *Interest hujus parafiti adulari*. Quæ *dativum*, & post *infinitivum*, ut *Stulto non placet audire verum*. Quæ possunt esse *personalia* mutata constructione, ut *Tu proba placebis matri*. Alia quæ ante se *accusativum*, post *infinitivum*, ut *Decet nobilem non superbire*. Alia quæ ante se *accusativum*, post *genitivum* vel *infinitivum*, ut *Pœniteat se peccati*, aut *peccasse*. Alia quæ quum adduntur verbis impersonalibus, sunt *impersonalia*, & habent constructionem eorum: quum vero personalibus, sunt *personalia*, ut *Incipit me tædere ludi hujus*, & *Ne incipias senex insanire*, *Non potest Athenienses pœnitere Phocionis*, *qui unus poterat & solebat stultas illorum consultationes improbare*. Verba impersonalia passivæ vocis, sunt similia tertiis personis singularibus verbi passivi. Veniunt ab activis & neutris, nullum habent suppositum, post se vero casum verborum a quibus descendunt, ut *A nobis auditur*, *a vobis statur in cubiculo*, *sedetur in triclinio*, *estur*, *bibitur affatim*. Si quis addat suppositum, fit passivum, ut *Scribitur liber*. Sequitur constructio infinitivorum: illa est vulgaris ante se habere accusativum pro supposito, post se casum sui verbi, ut *Me legere tibi librum erit utile*. Adduntur verbis, in quibus diligenter est animadvertenda constructio. Nam sunt multa verba quæ ante se & post se, etiam interjecto infinitivo eundem casum requirunt, quum res pertinet ad idem. Exemplis res est declaranda, *Ego volo pudica esse*, *Tu velles fuisse ad tales epulas invitatus*: nisi si quis ad-

adderet accusativum ante infinitivum, ut *Ego volo me esse literatam*. Jam in aliis, *Socrates non potest esse ferox*, *Maria existimatur & dicitur esse castissima*. Et in hoc verbo [*videor*,] *Ego videor tibi esse literata*, *Tu videris mihi esse sancta*, *Romani videntur nobis nimis cupidi belli & pecuniæ*, *Dico vos videri simias*, *Mihi licet esse doctæ*, *Tibi vacat esse disertus*. Hinc de constructione gerundii & supini, quæ est apud *Vallam*, & ex illo apud recentiores istud annotabitur, gerundium adjectivum non venire nisi a verbo cui additur accusativus, & ratione illius casus: non enim dicimus, *Veni huc tui serviendi causa*, vel *ad cendam voluptatem*; nec *ad scribendum te*, vel *scribendo tibi*, ut sit adjectivum: sed *Causa observandi tui*, *Cogito de te docenda*, *Propter vos erudiendos*. Commodum nunc erit explanari vim potentativi modi, quæ sunt voces temporum subiectivi, ut *Tu virgo hoc dicas?* *Quis crederet mendaci?* *Peccaveris sane, sed semel, Nemo sic dixisset, Nunquam accessero pravis consultoribus*. His cognitis venietur ad significationem & Syntaxim reliquarum partium orationis, de vi *pronominis*, de *adverbio*, de *præpositione*, de *conjunctio*, quibus addatur verbi *modis*, & quomodo jungat. *Interjectio* cur ita sit appellata, quod per affectum interponatur orationi, ut *Magnum heu! fecerat nefas*. Poterant ista dici a me fusius, sed admonere satis habui, quæ ab aliis essent copiose tractata: quæ omnia usus & lectio auctorum explanabit & expoliet, reddetque, ut a-pertiora, sic etiam certiora.

S E R M O.

Loquatur cum præceptore & cum discipulis Latine, quas habeat tres aut quatuor; nam solam institui non conducit: sed nec plurimæ sint, & eæ puellæ, atque etiam selectissimæ; liberaliter & sanctissime educatæ, a quibus nihil audire possit, aut discere, quod mores corrumpat, quorum prima semper debet esse cura: Stimuletur modo præmiolis, modo contentione & æmulatione: laudetur ipsa, laudetur & alia, ipsa audiente. Conabitur exprimere quæ apud auctores legerit: & quemadmodum alios audierit loquentes, quos putet eruditos esse, attente auscultatos, sic & loquetur ipsa, in quo est imitatio, res in studiis non parum utilis, præsertim teneræ ætati, quæ nihil melius, quam imitatur: nec solum voces æmulabitur, sed pronuntiationem quoque, ne in accentibus peccet.

A C C E N T U S.

De quibus cognoscat initio generalia præcepta, duo in primis in sermone Latino: penultima syllaba longa, in ea est accentus, ut *Parentis*. Altera, penultima brevi, in antepenultima est accentus, quantacunque sit, ut *Hominis*, *Dominus*. In ultima nullæ Latinæ dictiones accipiunt accentum, præter pauca inflexibilia, ut *Porro*, *una*, *illo*. In dissyllabis omnibus accentus est in penultima, præter ea quæ dixi indeclinabilia. Tum licebit universalia illa cognoscere, de vocali ante vocalem, quæ est brevis, de vocali ante duas consonantes, aut consonantem vim

duarum habentem, quæ longa: & omnis syllaba diphthongo scripta, longa est. Anxia illa de syllabarum quantitate, vel alias discet, vel non eget fœmina. quod magis puto. Observabit institutor, quemadmodum loquetur, vitiaque tum sermonis, tum linguæ sedulo repurgabit, ne hæresere sinat. Ostendet rationem cur vel solœcismum castigarit, vel barbarismum, vel vitiosam pronuntiationem. Admonebit ut vitet, ne iterum idem peccet: si rursus eodem relabatur, admoneat prioris errati.

ANNOTATIONES.

Habeat librum chartaceum majusculum, in quo manu sua annotet, tum verba, si qua inter legendum graves auctores inciderunt, vel utilia usui quotidiano, vel rara, vel elegantia: tum loquendi formulas argutas, venustas, lepidas, eruditas: tum sententias graves, facetas, acutas, urbanas, falsas: & historias ex quibus exemplum vitæ suæ possit petere. Advertet etiam, ubi, & quemadmodum grammaticorum ferventur præcepta, ubi negligentur. Nam ars grammatica ex usu auctorum nata est; ideo hic est arti præferendus, quum discrepant. Ars tamen necessaria est, quæ recte & emendate loqui ex observatione docet. Auctores in quibus versabitur,

ii erunt, qui pariter & linguam & mores excolant atque instituant; quique non modo bene scire doceant, sed bene vivere. Hujuscemodi sunt, *Cicero, Seneca, Plutarchi opera*, quæ sunt a variis versa, aliquot *Platonis dialogi*, præsertim qui ad rempublicam gubernandam spectant; *Hieronymi epistole*, & quædam *Augustini opera*, *Erasmi institutio Principis, Enchiridion, Paraphrases*, & alia ejus permulta pietati utilia; *Thomæ Mori Utopia*. Historiam poterit leviter cognoscere ex *Justinio*, & ex *L. Floro*, & *Valerio Maximo*. Inter hæc omnia, & quum surgit e lecto, & quum ita cubitum, aliquid quotidie ex *Novo testamento* legat. Sunt & *Christiani poëtæ*, quos jucundum fructuosumque erit legere, velut *Prudentius, Sidonius, Paulinus, A-rator, Prosper, Juvenius*, qui multis in locis possint eum quovis veterum certare, elegantia carminis dico: nam rebus tanto sunt superiores, quantum bona malis præstant, & humanis divina. Quum hos leget, habeat *Vocabularium Latine linguæ, Calepinum* scilicet aut *Perottum*, ad quem recurrat hærens in Latina voce. Hanc puto esse rudem studiorum delineationem: exactiora tempus admonebit, & prudentia tua inveniet.

F I N I S.

GEOR-

GEORGII BUCHANANI SCOTI

D E

PROSODIA LIBELLUS.

VETERES Latini septemdecim characteribus literarum erant contenti, *abc defgilmnoprstu*.

Adiecta est *h*. quæ formam literæ vim aspirationis haberet.

X, y, & z, peregrinæ sunt; *q & k* non necessariae. Nam *c, g & k* eundem sonum reddunt. *X* ad pingendi modum compendium facit pro *cs* vel *gs*; pro *necs & legs*, scribitur *nex & lex*.

Ad sonum Græcarum vocum exprimendum est necessaria.

Loco *z*, veteres duplex *ss* scribebant: ut, pro *patrizo, patriſſo*.

Dividuntur literæ in *Vocales & Consonantes*.

Vocales, a e i o u.

Consonantes, b c d f g l m n p r s t.

Dividuntur Consonantes in *mutas & liquidas*.

Mutæ, b c d f g p t. Liquidæ, l m n r.

Ad vocales adjiunt *y* Græcum, medium inter *i & u*.

Nam *u* Latinum respondet *æ* Græcorum diphthongo.

Vocales autem sunt dictæ, quod singulæ per se syllabam & sonum perfectum faciant, ut *Eoa, Io, urit*.

Consonantes, quod perfectum sonum, nisi cum vocali junctæ, non edant.

Mutæ vocantur, quod earum so-

nus obtusius, quam aliarum consonantium, feriat aures.

Liquidæ autem, quod subjectæ mutis cursum orationis minus remorentur, & vocalem brevem præcedentem non necessario faciunt longam.

Liquidæ etiam dici possunt, quæ ratione liquidam vocem dicimus, quod earum frequentia orationem non modo minus languidam, quam mutæ; sed etiam grandiore & sonantior reddat: ut

Virg. 8. *Æneid*.

— *Rauco streperunt cornua canta.*

Lucan. lib. 1.

Pompejana reum clauerunt signa Milonem.

Quam ob causam reor easdem etiam *semivocales* appellatas, quasi medio inter *mutas & vocales* sono.

Duæ vocales, quoties in unam syllabam coalescunt, *diphthongum* efficiunt; ut *æ, Eurus, aula, fætus*: est enim diphthongus duarum vocalium in una syllaba sonus.

In hac tamen vocalium conjunctione, *j & v* ambiguum vim habent: nam cum prior in vocalem sequentem incumbit, vim consonantis induit, ut in *Juno, Venus, Jovis*.

y autem inter duas vocales interjecta, pro duplici consonante accipitur; ut in *ajo, Vejovis*.

V v v v 3

Suz

Sunt & aliæ *duplices*, *x* & *z* de quibus superius est dictum.

Ut e literis syllabæ, ita e syllabis pedes, e pedibus fiunt versus.

Hic, ordo naturæ poscere videtur, ut primum de syllabis, mox de pedibus, ultimo loco de versu dicatur: verum ordo resolutionis hoc loco mihi videtur commodior, quam compositionis. Quare a versu incipientes, eum in sua membra resolvemus. *Versus* inde dictus videtur, quod, cum cursus orationis ad certum numerum syllabarum venerit, iterum alium ordimur: ut,

Virg.

Optima quæque dies miseris mortalibus ævi

Prima fugit. —

Is ex pedibus componitur, sic,

-vv		-vv		-vv		--		-vv		--
Opti-		ma		queque		es		mise		ris mor
di								talibus		ævi.

Hanc dimensionem versuum per pedes vulgo *scansionem* appellant; eamque commode, ad captum puerorum, in sinistræ manus digitos collocant.

Genus versus maxime vulgatum est, quod a materia *Heroicum*, a numero pedum *Hexametrum* dicunt.

Pedes, unde versus componuntur, dissyllabi sunt quatuor.

Pyrrhichius, e duabus brevibus, ut *Deus*, vv

Spondæus, e duabus longis, ut *Harpax*, --

Iambus, e brevi & longa, ut *erunt*, v-

Choreus, e longa & brevi, ut *ardor*, -v

Hunc postremum vulgo *Trochæum* vocant.

Trium syllabarum octo.

Tribrachys, e tribus brevibus, ut *ruere*, vvv

Molossus, e tribus longis, ut *fecerunt*, ---

Dactylus, e longa & duabus brevibus, ut *omnibus*, -vv

Anapæstus, ex duabus brevibus & longa, ut *homines*, vv-

Bacchius, e brevi & duabus longis, ut *parentes*, v--

Antibacchius, e duabus longis & brevi, ut *mentiris*, --v

Amphimacer, e longa, brevi & longa, ut *sordidi*, -v-

Amphibrachys, e brevi, longa & brevi, ut *amare*, v-v

Cæteri pedes oratoribus quam poëtis sunt usitatioris: præter *Proceleusmaticum*, e quatuor brevibus, qui loco *Dactyli* vel *Anapæsti* interdum ponitur; *Choriambum*, ex *Choreo* & *Iambo* compositum, qui sui generis carmen *Choriambicum* facit.

Animadvertendum, non omnes pedes supra enumeratos in omnium carminum genera convenire, sed alios aliis esse familiares. *Hexameter* versus, qui & *Heroicus* vocatur, recipit in quatuor primis locis *Dact.* vel *Spond.* vel *solos*, vel *mixtos*, in quinto raro *Spondæum*, in sexto raro *Dactylum*.

Ennius.

At tuba terribili sonitu taratantara dixit.

Virg. 1. *Æneid.*

Luctantes ventos tempestatefque sonoras

Imperio premit. —

Idem, 1. *Æneid.*

Musa mihi causas memora, quo numine læso.

Idem,

Idem, 1. Eclog.

*Silvestrem tenui musam meditaris a-
vena.*

Ovid. 13. Metamorph.

*Longus in angustum qua clauditur Hel-
lespontus.*

Virg. 2. Geor. v. 69.

*Inseritur vero ex fœtu nœcis arbutus
horrida,
Et steriles platani malos gessere valen-
tes.*

Observandæ sunt in versibus di-
metiendis figuræ. Nam ultima su-
perioris dictionis vocalis a prima se-
quentis eliditur.

Ovid. 1. Fast.

*Admovero oculis distantia sidera no-
stris,*

Ætheraque ingenio supposuere suo.

Item, *m* cum sua vocali eliditur: ut

Ovid. 1. Fast.

*Et mortem & nomen Druso Germania
fecit.*

Item, in versu *Hypermetro*, qui
una syllaba justo est longior, ultima
vocalis versus, aut *m* cum sua voca-
li, a prima vocali sequentis versus
eliditur.

Virg. 1. Geor. v. 295.

*Aut dulcis musti Vulcano decoquit hu-
morem,*

Et foliis undam tepidi despumat abeni.

Virg. 10. Æneid. v. 781.

*Sternitur infelix alieno vulnere, cœ-
lumque*

*Adspicit, & dulces moriens reminisci-
tur Argos.*

Item syllabæ plures in unam coa-
lescunt

Virg. 1. Æneid.

Unius obnoxam & furias Ajacis Oilei.

Ovid. 6. Fast.

*Notus amor Phædræ, nota est inju-
ria Thesei.*

Virg. 6. Æneid.

*Quin protinus omnia
Perlegerent oculis*

Lucan. lib. 4. v. 216.

*Quique fluat multo non deerit vulnere
sanguis.*

Martial. lib. 2. Epig. 51.

Unus sæpe tibi tota denarius arca.

Idem, lib. 9 Epig. 103.

*Denariis tamen hanc non emo, Bas-
se, tribus.*

Virg. 4. Geor.

Seu lento fuerint alvearia vimine texta.

Buchan. in Franciscan.

*Dum Papa omnipotens capitolii immo-
bile saxum*

*Accolet, imperiumque pater coleatus
habebit.*

Est præterea quædam licentia
poëtica, non illa quidem penitus re-
jicienda, ut qua uti sunt Poëtæ do-
ctissimi; sed non permittenda tiro-
nibus, donec sint firmiori judicio,
& scribendi exercitatione aliquam
facultatem sint consequuti: cujus-
generis sunt hæc; Quod vocalem aut
diphthongum longam non elidunt,
sed ancipitem faciunt: ut,

Virg. 3. Æneid. v. 211.

*Insula Ionio in magno, quas dira Ce-
leno,*

Harpyiæque colunt aliæ.

Virg. 5. Æneid.

*Victor apud rapidum Simoenta sub Ilio
alto.*

Idem, 1. Æneid.

*Tunc ille Æneas, quem Dardanio
Anchisæ*

*Alma Venus Phrygii genuit Simoen-
tis ad undam?*

Ovid. Epist. Penelop.

*O utinam tunc eum Lacedæmona clas-
se petebat,*

Obrusus insanis esset adulter aquis.

Virg.

Virg. 2. Eclog.

*Te Corydon, O Alexi, trahit sua
quemque voluptas.*

Idem, 8. Eclog.

*Credimus? an, qui amant, ipsi sibi
somnia fingunt?*

Aut cum syllaba solvitur in duas:
ut, *Terrai frugiferai*, pro *terrae fru-
giferæ*; *Mettio Fufetio*, pro *Mettio
Fufetio*. Quintil. lib. 1. cap. 9. ex
Ennio,

Seneca in Troade, ver. 824.

Misit infestos Troiæ ruinis.

Interim syllaba adjicitur: ut,
Juven. Sat. 10.

*Romanus, Graiusque, ac Barbarus
induperator.*

Lucret. lib. 1. v. 83.

— *viamque Indugredi sceleris* — pro
ingredi.

Ennius apud Gell. lib. 12. cap. 4.

Consilio indu foro, pro in foro.

Interim in omnibus cæsuris sylla-
ba brevis pro longa ponitur: ut,

Virg. 4. Æneid.

— *pecudumque reclusis*

*Pectoribus inhians spirantia consulit
exta.*

Idem, Eclog. 10.

*Omnia vincit amor, & nos cedamus
amori.*

Idem, 3. Æneid.

*Dona dehinc auro gravia sectoque ele-
phanto.*

Idem, Eclog. 6.

*Ille latus niveum molli fultus hyacin-
tho.*

Hæc licentia videtur durior in a-
liis versuum generibus.

Stattius lib. 4. Silv. 7.

*Fortis Herois Erato labores
Differ. —*

De Syllabis.

Syllabæ accidunt tempora & toni.
Longa syllaba duo habet tempo-
ra, brevis unum. Tempus enim ni-
hil aliud est, quam mora in syllaba
proferenda, quam musici vocis tra-
ctu, aut instrumenti percussione lon-
giore vel breviori metiuntur.

Cognoscitur autem syllabæ quan-
titas, aut *exemplis*, aut *regulis*: exem-
pla e doctorum Poëtarum scriptis
petenda sunt.

E REGULIS PRIMA

fit hæc.

Vocalis, etsi natura sit brevis,
tamen positione fit longa, se-
quentibus eam aut duabus consonan-
tibus, aut una duplici, in eadem
cum vocali syllaba: ut *est, sunt, nex,
nox*; aut diversis, ut *artis, partis,
gaza, major*: aut in diversis dictio-
nibus, modo altera saltem conso-
nans adhæreat vocali. ut,

Juven. Sat. 10.

*Orandum est, ut sit mens sana in cor-
pore sano.*

In hoc versu, *ut, sit, in,* syllabæ
breves, propter consonantes sequen-
tes, pro longis habentur.

ADMONITIO.

Vocalis natura brevis, sequente
mûta & liquida, non est ne-
cessario longa: dicimus enim,

v v - v - -
Tenebræ & tenebræ.

Ovid. Epist. Dejaniræ.

Hercule supposito sidera fulsit Atlas.

Virg. 8. Æneid.

*Electra, ut Graji perhibent, Atlan-
tide cretus.*

SECUN-

SECUNDA REGULA.

Vocalis ante vocalem in Latinis dictionibus est brevis: ut *Deus*.
EXCIPE, *aër*: ut

Lucan. lib. 1.

— *Dum terra fretum, terramque levabit*

Atq; longi volvent Titana labores.

Et *Dius*, ut

Perf. Sat. 1.

— *Ecce inter pocula querunt*

Romulidae saturi, quid dia poemata narrent.

Fio, cum non habet *r*, primam habet longam; ut

Martial. lib. 12. Epig. 24.

Dic mihi si fias tu leo, qualis eris?

Alias brevem, ut

Ovid. 12. Metamorph.

Pars fieri potuisse negat. —

Genitivi pronominum exeuntium in *ius*: item nomina similiter declinata penultimam habent communem; præter *alterius*, quod penultimam semper habet brevem; & *alium*, quod genitivi penultimam semper habet longam, ut

Virg. 1. Æneid.

Unius ob noxam, & furias Ajacis Oilei.

Idem, 1. Æneid.

Navibus (infandum!) amissis unius ob iram

Prodimur. —

Idem, 6. Æneid.

Quæ regio Anchisen? quis habet locus? Illius ergo

Venimus. —

Ovid. 1. Trist. Eleg. 3.

Cum subit illius tristissima noctis imago.

Diana primam habet communem.

Item genitivi & dativi quintæ de-

Tom. II.

clinationis penultimam habent longam.

Lucret. lib. 1. v. 148.

*Non radii solis, neque lucida tela dici
Discussiant,* —

EXC. *Fidei, spei, rei*, quanquam in hoc Lucretius *rei* facit longam.

Genitivus primæ declinationis, cum diphthongus *æ* in *ai* solvitur, penultimam habet longam, ut

Virg. 3. Æneid. v. 354.

Aulai in medio libabant pocula Bacchi.

Eheu primam habet longam, *obe* communem.

Virg. 2. Eclog.

Eheu! quid volui misero mihi? —

Mart. lib. 4. Epig. 91.

Obe; jam satis est, obe libelle.

Horat. lib. 1. Sat. 5

— *Huc appelle: trecentos inferis obe*

Jam satis est. —

TERTIA REGULA.

Diphthongus omnis longa est: sequente vocali fit brevis;

Virg. 7. Æneid.

Stipitibus duris agitur, sudibusque præustis.

Ovid. 12. Metamorph.

Raptaturque comis per vim nova nupta præbensis.

QUARTA REGULA.

Præterita dissyllaba priorem habent longam; ut

Virg. 8. Eclog.

Ut vidi, ut perii, ut me malus abstulit error.

EXC. *Dedi, tuli, bibi, steti, scidi, fidi.*

QUINTA REGULA.

Supina dissyllaba habent priorem longam; ut

X x x x

Ho.

Horat. lib. 1. Sat. 5.

*Lusum it Mæcenas, dormitum ego
Virgiliusque.*

EXC. *Ditum, satum, statum,
ratum, itum, quitum, litum citum,*

*a cieo; jrum, a jno, rutum, a ruo
in compositis.*

SEXTA REGULA.

Derivata naturam sequuntur ori-
ginis; ut

*Lego, legam, lege, legerem, prima
brevis; legi, legeram, legerim, legis-
sem, legero, legisse, prima longa.*

EXC. *Lucerna, laterna, tegula,
regula, cum paucis aliis, quæ usus
docebit.*

Mart. in Apophor. 61.

*Dux laterna viæ clausis feror aurea
flammis:*

*Et tuta est gremio parva lucerna
meo.*

SEPTIMA REGULA.

Præpositiones in compositione
servant quantitatem quam seor-
sum habebant, ut *Abeo, adamo, de-
duco, amoveo.*

EXC. *Pro* in compositis interim
brevis est, ut in *profiteor, profugus,
profugo, proficiscor, procio, profari,
procella, protervus, pronepos, profa-
nus, profestus.*

Communem habent primam syl-
labam, *procuro, profundo, propello,
propago.*

Di & *se* præpositiones inseparabi-
les, longæ sunt;

Virg. 7. Æneid. v. 144.

*Diditur hic subito Trojana per agmi-
na rumor.*

Idem, 1. Æneid.

*Est in secessu longo locus: insula por-
tum*

Efficit. —

EXC. *Dirimo* & *disertus*, quæ
primam corripiunt.

Reliquæ præpositiones fere corri-
piuntur. *Aperio* ab *ad* potius quam
ab *a* compositum videri potest.

Resert autem pro *interest*, non a
præpositione *re*, sed a nomine *re*,
componi arbitror, quia priorem ha-
bet longam.

OCTAVA REGULA.

Composita a verbis secundæ con-
jugationis, qualia sunt *liquefa-
ctus, tepesfactus*, secundam habent
communem: cætera, quæ ex cor-
ruptis, aut ex corrupto & integro
componuntur, si prior pars in *e* vel
in *i* exeat, eam vocalem corripiunt:
ut *terrifico, caussidicus, nefas, nefas-
tus.*

EXC. *Nequicquam* & *pridie*, quæ
primam; *veneficus* & *meridies*, quæ
secundam producant: *quotidie* secun-
dam habet communem, *tibicen* lon-
gam.

NONA REGULA.

Mediæ verborum syllabæ ex con-
jugationibus cognoscuntur.

De ultimis syllabis.

Ultima cujusque versus est com-
munis.

A in fine.

A in fine brevis est: ut

Virg. 1. Æneid.

Arma virumque cano. —

EXC. Imperativos primæ con-
jugationis; ut *ama*. Ablativos pri-
mæ declinationis; ut,

Horat. lib. 1. Sat. 9.

Ibam forte via sacra. —

Item, numeri nomina indeclina-
bilia; ut,

Virg.

Virg. 3. Æneid. v. 391.

Triginta capitum fœtus enixa jacebat.

Manilius tamen hanc syllabam sæpe facit brevem.

Item, *supra, ultra, contra, citra, frustra, infra, intra, circa, præterea, interea, antea, postea*, quæ interdum corripiuntur: ut.

Horat. lib. 1. Sat. 1.

Quos ultra citraque nequit consistere rectum.

Ovid. Fast. lib. 1.

Postea mirabar, cur non sine litibus esset.

Prima dies. —

E in fine.

E in fine brevis est; ut,

Ovid. Trist. lib. 4. Eleg. 10.

Sæpe pater dixit, studium quid inutile tentas?

EXC. Ablativos quintæ declinationis; ut *fide, spe, re*; item *fame* (nam *fames* antiquis fuit quintæ declinationis;) & pluralia in *e*; ut *cete, Tempe*.

Item, imperativos secundæ conjugationis; ut *doce, mone*.

Item, adverbia ab adjectivis secundæ declinationis facta; ut *sancte, sanctissime*.

Bene tamen & *male* ultimas habent breves; *ferme* & *ferè* longas; ut

Juvenal. Sat. 1.

Mobilis & varia est ferme natura malorum,

Cum scelus admittunt. —

Item, monosyllaba, *me, te, se, de, e, & ne* prohibendi, longa sunt.

I in fine.

I in fine longum est; ut *domini, servi*.

Communem habent ultimam, *mibi, tibi, sibi, uti, ubi, ibi*, & ab eis composita.

Græcorum dativi & vocativi sunt breves; ut

Stat. in Achill.

Palladi listoreæ celebrabat Scyros honorum

Forte diem. —

Ovid. Epist. Laodam.

Dax Pari Priamide damno formose tuorum.

Sed dativi interim Latinis producuntur, ut.

Catull.

Qualis adest Thesidi, qualis concordia Peleo.

O in fine.

O in fine commune est, ut *amo, quomodo*.

Item voces gerundii in *do*, quam vim ablativi habeant; ut

Virg. Eclog. 8.

Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.

Tibull. lib. 3. Eleg. 6.

Aufer & ipse meum pariter medicando dolorem.

Dativi & ablativi producunt *o*; item *adeo, ideo, falso*, & *eo*, cum similibus: *modo* & *imo* brevem semper habent ultimam.

Monosyllaba omnia producuntur; ut *do, sto, pro*.

U.

U in fine semper longum est; ut *cornu, gelu*.

B, D, T.

B, D, T, corripiuntur, ut *ab, ad, at*.

C.

In *C* finita longa sunt; ut *dic, duc*.

EXC. *Fac, nec* & *donec*, brevibus; *hic* pronomen anceps.

L in fine.

L brevis est; ut *nihil*.

EXC. *Sol, sal, & nil*, quæ longa sunt.

N.

N breve est; ut *nomen, numen.*

EXC. *Ren, splen, lien, quin, sinan, non,* & Græca multa; ut *Titan, Pæan, Træzen, Salamin, Delphin, Pandion, Aethæon,* & similia.

Item, accusativos primæ declinationis a nominativis in *as* & *es*, ut *Aenean, Anchisen.*

R.

R in fine brevis est, cum quavis vocali; ut *vir, uxor.*

EXC. *Par, impar, compar, Narlar, far, ver, cur, fur:* & quædam Græca tertiæ declinationis; ut *aër, æther.*

Celtiber ultimam habet communem.

As.

In *as* longa sunt; ut *etas.*

EXC. accusativos Græcos tertiæ declinationis Latinorum; ut *Troades:* & nominativos fœminini generis, ut *Pallas.*

Es.

In *es* producunt ultimas; ut *rupes, mones.* Item, *paries, pes, aries, abies, locuples, & Ceres.*

EXC. Reliqua quibus genitivi crescunt; ut *miles, hospes, eques.*

Item, Græca nominativi pluralis, ut *Troades:* & neutra singularis numeri, ut *cacoëthes:* & *es* verbum, & *penes* præpositionem.

Is.

In *is* brevem habent ultimam; ut *finis, funis.*

EXC. Pluralia in *is, dominis, bonis, quis, vobis, vis,* nomen & verbum, cum compositis, ut *quidvis.*

Item, secundas personas verborum quartæ conjugationis; ut *scis, audis:* & secundas personas subjunctivorum; ut *possis, velis, nolis:* & quæ

habent in genitivo *iris* vel *iis*; ut *glis, lis, Samnis.*

Item, in secundis personis singularibus futuri subjunctivi, ut *dixeris, miscueris;* *is* est ambiguum.

Os.

Os longum est; ut *dos, mos.*

EXC. *Os, offis, compos, impos;* & Græca quædam neutri generis, ut *Chaos:* etiam masculini & fœminini, ut *Atticos, Delos, Ilios:* & genitivos Græcos, ut *Pallados.*

Us.

Us brevis est, ut *tempus, unus.*

EXC. Monosyllaba, ut *pus, rus, mus:* & fœminina quæ crescunt in genitivis; ut *jalus, tellus.* Item gen. sing. nom. acc. & voc. plur. quartæ declinationis, ut *fructus, lusus.*

Ys.

Græca in *ys* brevissima sunt; ut *Ca-pys.*

Toni, seu Accentus.

Accidunt & syllabis *toni tres;* *acutus,* qui eas attollit, ut *dominus:* *gravis,* qui deprimit, ut in syllabis *mi* & *rus:* *circumflexus,* qui & tollit & deprimit, ut *mês.* Sed corruptus pronuntiandi usus fere acutum cum circumflexo confundit.

REGULA PRIMA.

Monosyllaba omnia attolluntur, & quæ longa natura sunt, circumflectuntur, ut *laûs, fraûs.*

EXC. Tres particulas, quæ vocantur *Encliticæ,* quod accentum præcedentis dictionis ad se retrahant, ac sic legantur, tanquam pars ejus essent. Hæ enim, non secus atque in una dictione, adjectione syllabæ, mutant accentum; ut *corpora, corporaque,* sic, *homines, hominesque:*

Virg.

Virg. 3. Georg. v. 344.

— *tectumque, laremque,*
Armaque Amyclæusque canem, Cres-
samque pharetram.

SECUNDA REGULA.

IN dissyllabis, penultima habet
accentum; ut in *bónus, rarus,*
pónis.

REGULA TERTIA.

IN polysyllabis, e tribus ultimis
una semper attollitur, nec ulti-
ma unquam. Si in polysyllabis pe-
nultima longa sit, ea attollitur, ut
Románus, senéscio.

Si penultima brevis sit, quæ eam
præcedit, attollitur; ut *Dóminus,*
Virgilius, Virgílii, corpóribus, cór-
pori.

Hæc est vera accentuum ratio,
cui qui plura adjiciunt, mihi vider-
tur timuisse, ne hæc pars absque
magistri opera comprehendere posset,
ideoque rem per se facilem (objectis
tenebris) obscurare voluisse. Eorum
errorem vir doctissimus *Julius Scali-*
ger satis luculenter in libro *De causis*
linguæ Latine redarguit.

DE GENERIBUS CAR-
MINUM.

DE *Hexametro Heroico* dictum
est superius: ei solet plerum-
que adjungi *Pentameter Elegiacus.*

1	2	3	4
--	--	vv	vv
-vv	-vv		

Catull.

Quin tu animum obsirmas, atque ist-
hinc te usque reducis:
Et Diis invitis desinis esse miser?

Ovid. Epist. Laodam.

Mittit, & optat amans quo mittitur
ire, salutem

Æmonis Æmonio Laodameia viro.

Tibull. Eleg. 4. lib. 2. ver. 8.

Quam malle in gelidis montibus esse
lapis.

Ibid. ver. 10.

Naufraga quam vasti tunderet unda
maris.

Quidam sic metiri volunt.

1	2	3	4	5
-vv	-vv	--	vv-	vv-
--	--			

II. Sapphicus hendecasyllabus pen-
tameter.

1	2	3	4	5
-v	-v	-vv	-v	-v
--	--			

Catull.

Otium Catulle tibi molestum est.

Horat. lib. 2. Od. 16.

Otium Divos rogat in patenti
Prensus Ægæo.

III. Phaleucius hendecasyllabus
pentameter.

1	2	3	4	5
--	--	-v	-v	-v
-v	-vv	-v	-v	-v
v-				--

Catull.

Quoi dono lepidum novum libellum,
Arida modo pumice expolitur?
Corneli, tibi: namque tu solebas,
Meas esse aliquid putare nugas.

IV. Glyconius, sive choriambi-
cus trimeter.

1	2	3
--	-vv	-v-
		-vv

X x x x 3

Horat.

Horat. lib. 1. Od. 3.

Sic te Diva potens Cypri.

Alii sic metiuntur,

1	2	3
--	-vv-	vv
		v-

V. Asclepiadeus, sive Choriambicus tetrameter.

1	2	-	3	4
--	-vv		-vv	vv
				-v-

Aliter sic,

1	2	3	4
--	-vv-	-vv-	vv
			v-

Horat. lib. 1. Od. 1.

Mæcenas atavis edite regibus,

VI. Choriambicus pentameter.

1	2	3	4	5
--	-vv-	-vv-	-vv-	vv
				v-

Horat. lib. 1. Od. 18.

*Nullam, Vare, sacra vite prius se-
veris arborem.*VII. Versus Iambicus acatalecti-
cus dimeter.

1	2	3	4
--	v-	v-	v-
vv	vv	vv	vv
-vv		-vv	
vv-		vv-	

Sedulius.

*Herodes hostis impie,
Christum venire quid times?
Non eripit mortalia,
Qui regna dat caelestia.*Hoc genere carminis a *Prudentio*
tota *Romani* vita descripta est.VIII. Versus Iambicus acatale-
cticus trimeter.

1	2	3	4	5	6
--	v-	v-	v-	v-	v-
vv	vv	vv	vv	vv	vv
-vv		-vv		-vv	
vv-		vv-		vv-	

Laudes feracis prædicemus hortuli.

F I N I S.

GEORGH BUCHANANI
S C O T I
A D

Viros sui seculi clarissimos,

Eorumque ad eundem

E P I S T O L Æ,

Ex ipsis autographis magna ex parte
descriptæ.

L E C T O R I S.

DOLENDUM fane est ex innumeris fere quas inter *Georgium Buchan-
num* & doctissimos istius seculi viros *Epistolas* intercessisse credibile est, adeo paucas superesse. Sed quo pretiosioris thesauri naufragium fecerit Resp. literaria; eo majore studio laborandum nobis videbatur, ut hæ reliquæ, ex ipsis quasi mortis faucibus ereptæ, non modo extra omnem deinceps periculi metum ponerentur, sed etiam quam fieri posset incorruptæ, suisque auctoribus dignæ prodirent. Maximam quidem harum *Epistolarum* partem laudabili instituto primus collegit, ac publici juris fecit *Jacobus Oliphantus Scotus* Anno M. DCC. XI. Sed partim depravatissimorum exemplarium, partim typographorum vitio, tot ubique erroribus deformatur illa editio, ut tam illustria nomina parum inde laudis retulisse videantur. Cui malo ut feliciter mederemur, commode admodum ipsorum magna ex parte autographorum, quæ ὁ πᾶντο *Archibaldus Pitcairius* M. D. instructissimæ *Juridicorum Bibliothecæ* donaverat, nobis facta est copia: ad quæ tanquam obrusam non *Londinensem* modo editionem, sed exemplaria eorundem MSS. in eadem Bibliotheca reposita, summa diligentia exegimus. Ubi autem *autographa* deerant, quod proximum erat, exemplaria illa *apographa* in subsidium vocavimus; eorumque ope haud pauca editionis *Lond.* sphalmata sustulimus. Supererant demum tres quatuorve *Epistolæ*, quæ in sola *Londinensi* exstarent; quibus non nisi ex nostra conjectura, & parce admodum, remedium adhibere licuit. Ut autem ubique nostra hac in re fides lectori magis probaretur, ad uniuscujusque *Epistolæ* calcem, unde ea deprompta sit indicare visum est. Ubicumque vero nostra (quod infinitis pene locis contingit) a *Londinensi* discrepat editio, ea aut cum ipsis *autographis*, aut cum illis quorum supra meminimus MSS. consentit; id quod semel monuisse suffecerit, ne *variantium lectionum* farragine Lectori fastidium crearem. Quamvis autem summa ope & diligentia nixi simus, ut alias *Buchanani* *Epistolas*, sicubi delitescerent, huic numero adjiceremus, nullas tamen præter septem, II. scil. III. VIII. XXVIII. XXXIV. XXXIX. & XLI. reperire potuimus. Quod ad earum ordinem spectat, etsi vir doctus in iis digerendis *temporis* rationem habuisse videatur, in multis tamen ab ea descivit: unde factum est, ut nobis *temporis* seriem paullo accuratius investigantibus *Epistole* diverso multum ab eo quo ille eas ordine posuerat, essent collocandæ; quod & in ima pagina, ubi usus postulabat, monstratum exhibuimus. Ne quis autem *Geo. Buchanani* ad *Moraviæ* Comitem *Epistolam*, quæ in *Edit. Lond.* quarta occurrit, incuria nostra intercidiisse causari possit, monendus est eam suo loco ante *Franciscanum* (cujus nuncupatoria est) esse repositam. Arque hæc de nostra hac *Editione* in genere sint dicta: cæterum, quo indultriam nostram æquo Lectori melius testaremur, pauculas etiam visum est subjicere *Animadversiones*.

GEOR-

A D

Viros sui seculi clarissimos,

Eorumque ad eundem

E P I S T O L Æ.

* E P I S T O L A I.

Lucas Fruterius † Brugensis *clarissimo & doctissimo viro*
D. Georgio Buchanano.

PERLEGE, nec dubita subitas evolvere nugas,
O decus, o seculi gloria rara tui:
Forfitan & magno Culicem sic mittere Caro
Ausus eras, Latii prime Poëta chori.
Atque erit hic aliquid, si nos bene novimus ipsi,
Quod tibi subtiles asseret auriculas.
Atque erit hic aliquid, quod te mihi reddet amicum:
Tu modo ne dubita perlegere ista mea.
Si quid & offendet, scribe offendisse fateri,
Acribus in limis stat mihi stricta manus.
Plura quidem potui, sed nolim plura potesse,
Ne quid in his nugis ponderis esse putes.

EPI-

Ex autographo in Bibliotheca Juridica Edinburgenfi.

* Hanc Epistolam ordine primam posuimus, quod ea sequentem tempore precessisse videatur: & forte tum scripta, cum ex Conjectaneis suis Verisimilibus aliqua ad Geo. Buchananum mitteret, de quibus in sequente facit mentionem. De anno autem quo vel hæc vel illa ad eum data fuerit, nihil consicere possumus aliud, quam utramque vel alteram saltem scriptam videri ante annum Æræ Christianæ vulgaris 1566, æstate enim ejus anni Lucas Fruterius satis concessit, testante Jac. Augusto Thuano, Historiarum lib. 38. sub finem.

† Lucas Fruterius] Infinito proximum esset omnes Editionis Londinensis errores recensere: ex iis quæ in brevi hac Epistola occurrunt, de aliis facile Lector conjiciet. In Lond. enim pro Fruterius, Truterius; pro nec dubita, ne (dubita;) pro asseret, asperet; pro fateri, fatere; ut alia leviora omittam, inveniet.

Tuus quem nosti,

LUCAS FRUTERIUS Brugensis.

Y y y y

* EPISTOLA II.

Lucas Fruterius Georgio Buchanano S. D.

QUOD te nuper a nobis proficiscentem, vir clarissime, solemniter non dimisimus, sane, uti debet, molestissimum est nobis: & tamen celeritas profectiois tuæ, ut nobis esse æquior evaleas, efficere una potest, quod ego quidem facturum te mihi persuadeo. Audio, mi Buchanane, non paucis diebus te ventorum fastidia tulisse, & nuper tamen

*Ventis iisse tuis dulcissimæ
Ad alta tecta patriæ,
Quæ te tuosque canulos jamdudum amat:
Vincere caris osculis.
Quid hic amica gaudia eloquar tua?
Quid gaudia illa regia?
O ter beata sorte devinctum caput,
Quod Rexque, paterque, equesque amat!*

Vide, mi Buchanane, cujus hæc curæ sint carmina, quæ mihi cum charta & calamo oborta sunt, abortiva velim dicere. Sed quid attinet, dum a Fruterio tuo, qui amicorum auribus & uti & abuti identidem potest? Aliquid majus expectata, vir clarissime, cum mihi ingenium fecerint versus tui, quos meis *Verisimilibus* præfigi curabo: tunc me

*Ditibus auspiciis audax juvet ire per æquor,
Et caput æternis addere sideribus.*

Tu, si quid meis *Verisimilibus* per te accidere cupis, ut memini velle te, cum isthic effes, quæso commodus imperti quidvis: ego me quidem hoc tuo beneficio beatum putabo, & studiosi homines non minori se beneficio a te affectos fatebuntur, scio. Nunc ego, mi Buchanane, aliquid doctæ cogitationis tibi appingam; sic enim decrevi nullas omnino literas dare, dummodo ad literatos, in quibus non de literis plurima sint. Sed tu, mi Buchanane, unico Plauti loco in præsens uteris fruerisque, dum Fruterius tuus plura alia tibi diffingit, quæ adhuc quidem obtusam aciem ferient, sed brevi tamen limabuntur, spero. Locus est elegantissimus in
Pro-

* *Desumpta est hæc Epistola e Lucæ Fruterii Epistolis Philologicis, a Jano Grutero editis Francofurti anno 1605, Thesaur. Crit. tom. V. pag. 392. Quo autem tempore scripta fuerit, non ita facile est scire. Ex ipsius quidem verbis id saltem elici posse videtur, eam ante annum 1566, aut summum ante ejus anni tempus æstrum, exaratum fuisse, quem admodum ad primam Fruterii Epistolam supra docuimus, ac alio etiam loco, cum de G. Buchanani vita agemus, plenius sumus ostensuri.*

Prologo Amphitruonis, ubi Mercurius spectatoribus factiosis legem ponit hujusmodi: sed ego ut totus locus legi debeat, ita eum subscribam:

*Nunc hoc me orare a vobis jussit Juppiter,
Conquistores singuli in subsellia
Eant per totam caveam spectatoribus.
Si quoi favitores delegatos viderint,
Uti his in cavea pignus capiantur togæ,
Sive etiam qui ambissit palmam histrionibus,
Seu quoiquam artificii, seu per scriptas litteras,
Sive ipse ambissit, seu per internuntium,
Sive adeo Ædiles perfidiose quoi duint,
Sirempse lege jussit esse Juppiter
Quasi magistratum sibi ve altrive ambiverit.*

Ecce, vir clarissime, facinus, quod hic feci: multa erant. quæ non factis pro legum more concepta erant, quæ levissima & lenissima tamen immutatione a me sunt rescripta, ut cum *ambissit* scribo pro *ambissent*, quod est in vulgatis: sed aliud est, quod te ignorare nolo, uno in versu metria quatuorve verba glossatoribus suis remisisse; sunt vero isthæc:

*Similem rem ipse in legem jussit esse Juppiter,
Quasi magistratum sibi ve altrive ambiverit.*

Primum, hic nescias mendum latere, ita omnia hæc rotundarunt inepti quidam mendatores; sed miror tamen de versu abisse illos, cum trimeter esse debeat: sed paucis dicam, quod volo. Pompejus Festus (quo auctore nihil omnino præstantius est) *Siremps apud Catonem significare ait Similis res ipsa*, quod omne pulcherrime sentitur in illis:

Similem rem ipse in legem jussit esse Juppiter.

Sosipater autem Charifius, doctissimus Grammaticus, *Siremps ab hac Sirempse* facere docet, ut præter duos casus non ferat hoc verbum. Itaque cum quibus verbis & elocutionibus hæ legum partes constarent, non ignorarem, vidi statim legendum:

*Sirempse lege jussit esse Juppiter,
Quasi magistratum sibi ve altrive ambiverit.*

Ut dicat Plautus Jovem illum populi ambitum, quem huic vel illi ex histrionibus præstat, ea lege sancire, qua sancitur ambitus in judiciis, vel pro aliorum magistratu, vel pro se conceptus. Omnino scire ex te cupio, mi Buchanane, quid tibi de hac nostra conjectura animi sit: certe illa

mihî Plauto dignissima videtur, atque in legibus diserte scribebatur antiquis, SIREMPS LEX ESTO, ut nuper ex Inscriptionibus duabus didici, tu videbis. Vale, vir clarissime, & Fruterium tibi & posteris tuis commenda. Iphis Calendis Februarii, Parisiis.

Ex J. Gruteri Thef. Critico vol. 5.

E P I S T O L A III.

Georgius Buchananus Petro Danieli suo S. P. D.

INTER occupationes aulicas, & incommodâ valetudinis, vix quicquam temporis potui suffurari, quod vel amicis vel mihi impenderem: eoque factum est, ut ad amicos rarius scribam, & mea quæ sparsim jacent carmina non recolligam. Quod ad me attinet, non magnopere laborabam uti ea ab interitu revocarem: argumenta enim fere levia sunt, & quorum hanc ætatem nescio pigeat magis an pudeat. Sed quia tantopere amici, quibus nihil denegare vel debeo vel possum, ea expetebant, in quibus in primis est *Petrus Montaurcus*, quædam per otium recollegi, & in capita conjeci. Liber est Elegiarum unus, Silvarum unus, Hendecasyllabon unus, quos ad te in præsentia mitto: tu ea velim, cum per otium licebit, *Montaureo* & *Memmio*, aliisque amicis philologis ostendas, nihilque nisi ex eorum sententia facias. Mittam, ut spero, brevi Iambon librum unum, Epigrammatum unum, Lyricon unum, & si qua alia hujus erunt generis: in quibus omnibus liberum amicorum volo esse judicium, quando semel statui plus illis, quam mihi ipsi credere. In Psalterio multa typographorum errata correxi, quædam etiam mea non pauca mutavi: quamobrem velim cum *Stephano* agas, ne me inconsulto id operis iterum emittat. De Sphæra mundi nondum vacavit absolvere secundum librum, ideoque primum nondum descripsi: ut quodque erit absolutum, ad te mittam. Saluta Aurelianenses omnes meo nomine, dein cæteros, ut erit commodum. Vale, Edinburgi 24 die Julii 1566.

Hæc Epistola præfixa est Editioni Elegiarum &c. Lutetiæ apud Mam. Patissonium 1579.

E P I S T O L A IV.

Clarissimo viro D. Georgio Buchanano, Poëtæ nostræ ætatis principi, amico magno & singulari. S. P.

SUPERIORIBUS mensibus, Buchanane, ad te semel atque iterum literas dedi, æquitate & facilitate tua maxime frētus. Nunc scribo tertium, quando superiores tibi redditas non putem; idque eo facilius, quod hujus mei facinoris auctores habeam populares tuos, *Gordonium*,
Cunyn.

Cuninghamum, *Guthbræum*, alios, ¹ adolescentes, ut audio tibi carissimos; quibus hic summa cum voluptate & utilitate mea familiariter utor. Quare si meæ hæc literæ molestæ (quod abominor) tibi accidant; cogita quos tibi auctores adducere & allegare possim, qui nunquam auctoritatem defugere velint: is candor, ea est fides, & in me immerentem eorum studium. Scripseram prioribus illis literis nescio quæ de Cæsaris quibusdam locis, meo iudicio subobscuris, ut ea nobis explicare velles. Nunc hoc peto, ut si quid habeas (ut habere te non dubito) quod in Cæsaris Commentariis observaris, id nobiscum [ut] communices: Dabo operam ego, ut & ipse, & alii intelligant; quam non aliena (quod objecit nimis impudenter nobis ² *Dionysus* ille) pro meis venditem, sed gratissimo animo suam cuique vindicem, & in primis tuam tibi adscribam, qui liberaliter homini fere ignoto & extero ea impertiri sis dignatus. Et si autem non ignorem, te in omni genere scriptorum apprime & callide versatum esse; in Cæsare tamen præter cæteros operam tuam adesse mihi volui, quod cum cum Notis nostris brevi edere in lucem constituerim. Si tamen aut ex Livio, aut ex Ovidio aliisve quid adjeceris, tanquam ³ ἐπιελκὸν & corollarium, eo me licet ante addictissimum, nunc tamen ⁴ additiorem tibi reddideris; & qui ante plurimum multis nominibus tibi deberem, multo plus tamen debiturum fatebor. Est unum præterea, quod te scire velim, quodque fere solum huic Epistolæ scribendæ causam mihi attulit. *Plantinus* typographus Flander, tibi, ni fallor, notus, cum optima quæque semper formis suis describere consuerit, tum valde Epigrammata Græca, aut omnia, aut majorem partem, illa, quæ in libro pervulgato *Epigrammata Græca* continentur, Latine conversâ cuperet edere: eaque re, cum de popularibus illis tuis intelligerem multa te de Græco in Latinum convertisse, & Plantino nostro quas possem undique copias comparare solitus sim, peropportune accidit sane, ut in hunc mercatorem Scotum inciderimus, qui & te nosset optime, & recta isthuc contenderet: neque enim dubito, quin ubi ex literis his nostris institutum *Plantini* acceperis, id sis probaturus, & primo quoque tempore missis aliquot Epigrammatis a te redditis, etiam adjuturus. Quod equidem te oro, mi domine; quod tamen tuo commodo fiat, ne te nimium urgere videamur. Est vir ille dignus, quem & tuis versibus adjutes & studio: ille jam Psalmos tuos elegantissime formis suis descripsit, & nihil aliud fere, quam tua ardet suis typis expo-

¹ *Adolescentes*] in autogr. *adulescentes*, & paullo inferius *Epistule*; & ita libri quidam antiqui & lapides: sed nos potius vocum originem & vulgatum scribendæ morem sequendum duximus.

² [Lambinum intelligit; mutæ inter eos inimicitia, expostulationes & querelæ de plagio notæ sunt viris doctis. Vide & quæ super ad Epistol. Falkenburghii ad Lipsium v. notavimus.]

³ ἐπιελκὸν] Hanc vocem, qua ἐπιελκῶν, sive *austrum*; innuere videtur auctor, alibi nusquam reperio.

⁴ *Additiorem tibi reddideris*] Lond. *multo additiorem.*

expolire. De rebus aliis, etsi a multis abunde ad te perferibatur, aliquid tamen si adferam, non ingratum fore confido. Jephthes tua & Franciscanus in hac urbe formis describuntur Gallice redditi a *Christiano* tuo. *Basilæ* editus est proxime *Lycophon* a *Cantero* nostro, cum *Scaligeri* filii versione antiquitatis plena, stylo *Pacuviano*. Tua *Astronomica* omnes avidissime exspectant. *Auratus* hisce diebus *Poëtæ Regii* titulo donatus, & satis amplo honorario, & annona annua: docendi munus, ni fallor, omittet. *Ramus* Prolegomena quædam *Mathematica* doctissima dicitur quoque in vulgus protulisse. De reipublicæ *Christianæ* rebus ruinam extremam verentur multi: instat *Turca*, & ἀρχολατρεις mira machinantur, maxime aut primum in *Flandriam*. Deus *Ecclesiæ* tamen servabit, quicquid moliantur impii. Vale, vir clarissime, meque ut in tuorum numero habere pergas, omnibus a te precibus oro & contendo,

Aureliano, 17. Cal. Feb. 1567.

Tui studiosissimus

ROBERTUS GIFANIUS.

Si quid ad me scriptum missumque voles, dabis id omne ad typographos *Parisienses*, vel *Andream Wechelum*, vel *Martinum Juvenem*.

Idem illi populares tui, familiares mei, esse nunc isthic doctissimum virum *D. Ramsæum*, qui olim *Vitebergæ* Professor fuit, & vertisse eum quoque multa *Epigrammata* commemorabant. Quare cum ille tibi familiaris sit, rogo te, mi domine, ut & eum admoneas ut suam symbolam conferat.

Ex autographo in *Bibl. Jurid. Edinb.*

E P I S T O L A V.

Domino *Danieli Rogerio*, summa virtute & doctrina viro.

Georgius Buchananus Danieli Rogerio suo S. P. D.

ACCEPI literas tuas, post tertium quam scriptæ fuerunt mensem, ob quas maximas tibi gratias ago, rogoque ut in posterum quoad potes commode nos facias certiores de statu rerum *Gallicarum*. De novo isto matrimonio etsi prope certa huc feruntur, mihi tamen persuaderi non potest; propemodum enim videre videor tantos motus, tantasque rerum perturbationes id secuturas, ut *Galliam* & *Angliam* sint everfuræ, statum religionis prope commissuræ, ac reliquis circumcirca nationibus tantum belli incendium suscitaturæ, quantum nostra memoria nunquam in *Europa* visum est. Id ego miror homines prudentissimos utrinque non vide-

videre. Quod si tecum pauculas horas mihi confabulari liceret, facile me demonstraturum reor, quanta perniciēs ex hoc fonte sit emanatura. Nam, ut cætera præteream, qui privatus fratrem majorem ferre non potest, quomodo tot ditionibus, tot titulis, tot factionum opibus auctus eum feret? Deinde, ut spem in exitu belli sibi Anglia proponat, is primum incertus est, deinde ita vires & pecuniam utriusque regni exhauriet, ut quicumque vincat, Cadmæam plane sit relaturus victoriam. Et, ut cætera omittam, qui exitium Regiæ Angliæ hoc imminere non videt, plane meo iudicio nihil videt; siquidem Ægisthus in Clytæmnestram semel oculos conjiciat. Quod ad nostras res attinet, si quis apud vos non videt, quam vestræ Regiæ; magis quam nostræ interfit, ut melior pars hic rerum potiatur, is quoque nihil videt: si quis autem videt & dissimulat, prius gentis suæ proditor; quam nostræ hostis est: res enim nunc in eo sunt statu, ut ostentatione tantum auxilii communes inimici opprimi possint; quæ occasio si prætermissa fuerit vereor ne omissam frustra requiramus. De statu religionis & literarum quæ scripsisti mihi valde grata fuerunt. Vale, Lethæ ad 4 Cal. Aug. 1571.

Si quando ad me scribas, jube ut literæ dentur Comitissæ *Levinie*, Regiæ vestræ propinquæ, & Proregis nostri uxori, in aula Anglica; ita commodissime perferentur.

Ex Editione Londinensi 1711.

[*Utrinque non videre.*] Editio Lond. *utrumque*, quod nullo pacto cum prioribus convenire potest. Legendum itaque *utrinque i. e.* Anglos & Gallos.

* E P I S T O L A VI.

Geo. Buchananus Henrico Scrimgero, *S. P. D.*

SCRIPSI ad te sæpiuscule hoc biennio proximo, quam tuæ consuetudinis cupidus esset Comes *Levinia*, qui nuper erat Prorex, quamque prolixè de sua voluntate me promittere jussisset. Destinarat enim non modo curæ publicæ, & bonorum partem aliquam in te transponere, sed etiam, si quod tempus a laboribus vacuum esset, in tua suavitate conquiescere. Is quamvis nuper decesserit, tamen qui in ejus locum est susceptus *Joannes Areskinus* Marriæ Comes, eisdem de causis eandem rem multo etiam vehementius urget, spondetque etiam omnium suarum & fortunarum & successuum te participem fore. Si quid vero fecus acciderit, id te hominem ista virtute, doctrina & rerum usu, defugere non decet; præsertim patriæ causâ, cui deesse sine summo scelere non potes. Neque hic ego te, hominem in Christiana & peregrina Philoſophia eruditum,

* Hanc Epistolam ad illud præcipue exemplar quod in Actis publicis asservatur, exegimus, utpote cui postremus ipsius Auctoris cura accessisse videatur.

ditum; habeo necesse admonere, quid a te patria, quid amici & propinqui postulare suo jure possint. Ac multo minus opus habeo revocare in memoriam eorum exempla, qui in rebus desperatissimis patriæ libenter vitam impenderint. Illud tantum adjiciam ad ea, quæ superioribus literis scripseram, si quæ tum erant, quæ voluntatem tuam (de qua nunquam dubitavi) aliqua ex parte remorari possent, nunc ea omnis excusatio tibi adempta est; & rebus paullo melioribus, & homine in summo magistratu collocato, non modo tibi magis noto; sed cui etiam tutius credi potest. Quid? quod eodem te hortatur orbitas liberorum, quam Epaminondas vir præstantissimus sponte est amplexus, ut minore cum molestia pro patria, cum res posceret, moreretur. Quod si tu is esses, qui emolumentorum & otii magis, quam honesti negotii rationem haberes, tamen nec opinio, quam tot annos peregrinando apud exteras nationes præclaram comparasti, nec familiæ splendor, nec patriæ postulantis justæ preces in has tam sordidas cogitationes te prolabi siverint, nisi omnia prioris vitæ decora uno momento velis evertere. Neque hæc eo pertinent, ut te commissurum putem, ut quicquam quod non sit te, tuis, & antea hæc honeste vita dignum, credam facturum; sed ut ne sis nescius quid de te homines in utramque partem & nunc sentiant & in posterum sint existimaturi. De meo erga te studio nihil in præsentia scribam, ac de *Petro Junio* multo minus, qui omni genere officiorum erga me perfecit, ut jam non minus meum quam tuum eum existimem. Sed utriusque voluntatem malo ex præsentis observantia, quam ex literis absens cognoscas. *D. Bezam & Henricum Stephanum* velim meo nomine diligenter salutes. *Knoxius* noster vivit quidem, sed præceps ad terminum fertur. Vale, *Sterlino*, ad undecimum Cl. Oct.

Ex autographo in Bibl. Jurid. & ejusdem Exemplari in Actis publicis.

E P I S T O L A VII.

Henricus Scrimgerus Georgio Buchanano suo, S. P. D.

TERNAS tuas epistolas, eodem prope argumento scriptas, postremas vero, quas nepos ex forore mea attulit, eodem exemplo geminas, cum hæc ad te scribere volebam, omnes in manibus habebam, ac diligenter & libenter (quod sæpe antea feceram) relegeram. Quibus omnibus gravissime & prudentissime scriptis, singularis & prope incredibilis tuæ in me benevolentia signifikatio elucebat: quam ego tanto illustriori gratia amplector, quanto est ipsa nullis meis unquam, quod memini, vel officiis vel beneficiis provocata. Sed quantum me eo nomine tibi debere statuam, alio tempore, vel coram aliquando, Deo concedente, profitebor. Nunc autem ad ea, quæ illustrissimorum & summorum virorum Proregum mandato scribis, respondendum erit. Ego vero,
ini

mi Buchanane, a teneris annis, quibus patriam reliqui, omnes peregrinationis meæ curas cogitationesque in eo semper fixi, ut si quando studiis meis ac primæ juventutis laboribus consequi possem, quo patriam mihi carissimam, si non ornare, juvare saltem & colere valerem; eaque peregre apud exteros discerem, quæ aliquando domi docerem, meisque civibus communicarem. Nec me penitus ea spes frustrata fortasse esset, nisi communium temporum instabiles motus, & reipublicæ nostræ conversiones crebræ, eademque dissimiles, totius animi nostri cogitationes de certo & perpetuo studiorum cursu depulissent. Quo enim, quæso, vitæ tuæ rationes, contentionesque sensuum dirigas, si quem tibi scopum proposueris, is derepente ab oculis sublatus est; alius vero, a quo tu longissime aberrare cupias, substituitur? Quod si spatium præteriti temporis animo revolvere ac considerare volumus, consecuta sunt tempora ab ea tua ætate, Buchanane, qua tu magna cum tua laude patriam illustrare scriptis cœpisti tuis, in quibus, præter rerum omnium confusionem, & regni deformitatem, diu absens nil audieris, præsens vero nihil nisi luctuosum & tetrum aspexeris. Quod si aliquando Deus cœlestis pater nostrum misertus pacatæ erga nos mentis signum aliquod attulerat, nosque ad melius de summa rerum sperandum excitarat, subito peccatis irritatus nostris illud e medio velut indignis eripiebat. Quæ res non modo multorum hominum mentibus metum incutere solet, sed etiam densissimas tenebras, & consiliorum omnium perturbationes offundere. Et ipse quidem, tamen si mihi nihil unquam deliberatius foret, quam patriæ, si quando occasio daretur, quibuscunque vel mentis vel ingenii opibus (quæ certe tenuissimæ sunt & prope nullæ) ¹ illi tamen adesse, ac pro viribus opem ferre; tamen ingravescente jam ætate atque inclinata, non putavi mihi pertimescendum, ne patriam aut deseruisse aut neglexisse viderer, si tanquam portum aliquem quietis, & domicilium senectuti delegissem, ubi a populari honore, a quo semper abhorruî, & illustri splendore, quem ferre nequirem, seniculus delitescerem. Quibus tamen in latebris neque patriæ memoriam, neque calamitatum ipsius mœrorem nunquam abjecerim, neque minus amavi afflictam, quam florentem desiderandam mihi arbitrabar.

At, inquis, nunc tandem finem cogitationum ratiocinationumque modum facito, nam eo loco res sunt, ea spes & expectatio meliorum rerum omnium, ut neque dubitare amplius, nec suspensos homines tenere debeas. Fateor equidem, mi Buchanane: at, ut annosam quercum, quæ altissime radices egit, non facile, ac vix sine periculo dimoveas, quantum ruinam trahet rei meæ familiaris præceptis & improvisa mutatio, quæ quanto est angustior, tanto minus sine pernicie ac periculo, loco quo fixa est

¹ Illi tamen adesse] Lond. in qua sola occurrit hæc Epistola, habet illis: non dubitavimus tamen illi reponere.

est detrahi possit? Taceo uxorem, filiolum, taceo etiam alia multa, quæ ipse per te facile intelligis, quæ impediunt. Nam itineris moram, sumtum, incommoda prætereo. Sed quæ mihi hic cum multis rationes resque contractæ sunt, quam difficile expediri queant? Neque enim hætenus ita vixi, ut non sit mihi multis tantæ mutationis ratio reddenda. Quibus tamen omnibus illustrissimorum dominorum voluntates & justas petitiones opponerem, eorumque auctoritatem in re tam æqua, omnium sermonibus ac vocibus facile obtenderem, si pacis ac quietis artes ac studia, quarum ego semper cultor fuerim, in pretio esse, & a nostris hominibus amari cernerem. Sed quæ ad nos perferuntur quotidie homicidia, & sceleratissimorum hominum non solum perdita consilia, sed etiam audacissima crudelissimaque facinora, ea vero non patiuntur nos de² rerum summarum tranquillitate, ut cupimus; brevi constituenda sperare. Duo tamen mihi ad melius feliciusque augurandum quasi³ signa proposui, quorum alterum falli non potest, alterum non fallere. Quod verbi Dei sinceram prædicationem, numinisque apud bonos omnes reverentiam nondum nobis eripit impietas, indicium est paterni erga nos animi Dei, calamitates ad modum quandam immittentis, quibus perpurget messem suam, non perurat: quem laborem vobis salutarem, illi gloriosum futurum non dubito. Nec falli illud aut decipi signum ullis Satanz artibus poterit. Quod vobis Regio throno incredibili spe puerum obtulit, quod sanctissima & integerrima disciplina cum primo ubere pietatis amorem sugere voluit, quod tantæ spei alumnos & protectores viros innocentissimos delegerit. Hæc duo spem nobis faciunt tandem fore, ut lætioribus & melioribus temporibus fruamur. Cujus ego felicitatis non auditor, sed spectator, si Deus concedat, esse cuperem. Interea absens, quod facio, Deum precabor, ut misericordia sua regnum illud tueatur, Regiam majestatem benignitate sua conservet, vitæ prosperitate & gratiis Spiritus indies cumulet, bonos omnes & ⁴ bonarum artium amatores, foveat ac protegat, teque tuique non dissimiles Regi nostro quam plurimos conservet. *Beza* noster ad vos scribit, & ad *Jounnem Knoxium*. Buchananane, vir doctissime ac integerrime, vale. Genevæ, 3 Id. April. 1572.

De *Petro Junio* nepote meo, quem tibi plus quam mihi debere judico,

¹ *Taceo uxorem, filiolum.*] Hæc pugnare cum Epistola VI. videntur, qua Buchananus inter alia argumenta Scrimgero in patriam reditum persuadere nititur ex eo quod liberis esset oibus. Aut igitur mendax fama Buchananum fefellit, quod ægre crediderim; aut filiolum hanc non Scrimgeri, sed uxoris ejus alio patre progeneratam fuisse oportet.

² *Rerum summarum tranquillitate*] Forte rerum summæ quidam scribendum malint: sed nulla mutatione opus; Corn. enim Nepos in Eum. 7. de rebus summis consilia capere, & ibid. 9. de rebus summis desperare, utitur.

³ *Signa proposui.*] Ita omnino legendum, non *proposui*, ut Lond.

⁴ *Bonarum artium amatores.*] Lond. *bonarum rerum artium*: unde se importune intrusit hæc vox, *rerum*?

co, tantum hoc dicam, eumque ea de re monui, nisi omnibus in rebus, tuis prudentissimisamicissimisque monitis obtemperet, nisi te ut patrem colat ac revereatur, recusare non poterit, quin omnis humanitatis & pietatis expers haberi debeat: quod eum non commissurum, sed tibi obsequentissimum semper fore confido.

Ex Editione Lond.

* E P I S T O L A VIII.

From Mr. Henry Scrymger to the Regent.

MY Lord, after my maist humble Commendatioun of Service to your Grace, I ressavit your Graces Letter the secund Day of *Januar*, writtin at *Striveling* the last Day of *September*; and red te samyn with gryt Blythnes and Contentatioun of my Hart, persaving your Graces guidwill and mynd to my Proffeit and Honour, havand remembrance and thocht of me, quha is sa far out of your Graces sight, and hes bein sa lang Tyme of te Cuntrie. I pray God Almychtie preferue your Grace in Helth and Weilsair, and eik your Grace mair and mair daylie with his sprituall Giftis and Graces, to the maintenance and furthering of his Glorie, to the virteuous upbringing of our Soverane Lordes Majestie, and to the guid gyding and ordering of the Commonweill of the Cuntrie.

My Lord, your Grace requirit me to cum hame and spend the latter part of my lyff in my native Land to my naturall Princes Service, to the Weill and Help of Policie into the Realme, and that with so grit and honest Offeris, that gif I knew my self worth ane pairt of thame, I could not ressonably aganestand, nor refusis to do what your Grace requiris, thinking weill that sic Requeistis of thame quhome God hes send in sic Auctoritieould be Commandmentis & Compulsionis to me and all utheris of our Realme, gif we luik weill to our Dewty baith anentis God and Man. Newertheles of the uther pairt, knawing my unablènes, and dreiding fair that being narer your Graces presens, I sall not be fund sa meit to fulfill the Chairge of Service your Grace divisit for me as mony Men belevis, I dar not haistelic offer my self nor accord thairto. And albeit I have travellit thir mony Zeiris in lundry Cuntries and Landis, and hes bene in mony grit Cumpanies quhair I micht have leirnit mekle guid for to help my Cuntrie, zit I have brocht away so sobir ane deale of all I have hard or sene; that I dreid thay be dissavit of the Houp thay have tane of me: notwithstanding my Mynd and Will

ves

* Hanc Epistolam e publicis regni Aedis desumptam, etsi Eos loco aliena videatur, hic tamen inferendam duximus, tum quod a viro longe optimo ac eruditissimo, tum vero præcipue quod super eodem quo illa ad Buchananum argumento sit scripta.

Z Z Z Z 2

wes evir, and zit is, to spend all God hes gevin me outhur of Witt and Understanding, or his Giftis, to the furthering of his Glorie, and to the Service of my Soverane Princes Majestie; for this wes alwayes my Butt and Mark I etlit to, sen my first cuming into strainge Cuntries, bot, as mony Tymes cumis to hand that Menis Purposis is brocht to ane uther End then thay luikit for by Godis Will, so in a pairt is happenit in my Cace, that being lang Tyme out of my Cuntrie, and acquaintit with strainge Fassiouns of Leving, I have neirly forzett the Use and Custume of my Land that I sould serve intill: And this is cumit to, becaus sundrie Tymes quhen I etlit to cum hame, the trublesum Gyding and State of our Cuntrie sa mony Tymes changeand, sa that na Man might weill see a lyff for thame that socht Quietnes and Rest and Policie thairin, quhilk wes the caus that I drew me to sum maner of Rest in thir Pairtis, seing the Aige and unableness of my Body neir to cum within few Zeiris. This, my Lord, is my State. Zour Grace may understand further of zour Graces Servant *Peter Zoung* my Nepho. Desirand zour Grace to pardoun me that I have bene so tarysume to zour Grace, writting sa lang ane Lettre, and that knawand the *Scotts* Tung is nouw forzett with me, speciallic in writting, I have bene sa evill advisit to send this Bill to zour Grace.

I beseik the Father of Hevin be zour Graces Keipar, and gyd al zour Graces Doingis and Futstopis be his Holy Gaist, to the mantening of the Kinrik of his Sone *Jesus*, and to gyd in virtuous Teiching and Upbringing of our Soverane Lordis Majestie to Rest, Peax and Policie of the Realme at all tymes. At *Geneva*, this 12 of *Aprile*, 1572.

*To my maist gracious Lord, my Lord
of Marr, Regent in Scotland,
in the Court.*

*To zour Graces humble Service
reddy and obedient at all
tymes,*

Ex Actis publicis.

HENRY SCRYMGER.

* E P I S T O L A IX.

Theodorus Beza Georgio Buchanano.

NOLUI certum hunc nuntium absque meis ad te literis prætermittere, partim ut me noris tui memoriam absentis diligentissime retinuisse,

* *Hæc est 78 Epistolarum Theologicarum Theodori Bezae ab ipso Geneva 1572, & iterum 1575 editarum, quæ in multis discrepat ab ea Londini edita 1711, quemadmodum ex variantibus lectionibus hic subnexis videre est.*

[Prætermittere] Ita Genev. 1575, at Lond. 1711, *permittere, partim ut noris ms.*

nuisse, & coluisse semper; partim ut tibi, vel ¹ toti potius vestro regno id ipsum gratularer, quod Scrimgero nostro ² significas; obtigisse nimirum vobis Regem, in cujus pueritia pietatis virtutumque omnium ea jam signa eluceant, quæ in ³ maximam cujusque boni spem & expectationem ⁴ totius vestræ gentis animos erexerint. ⁵ Prohibeat vero Deus Opt. Max. ne idem vobis, quod superioribus annis vicinæ vobis genti, eveniat. Sed hoc potius largiatur, ut Regem hunc omnibus & corporis & animi dotibus florentem nacta Scotia, tot jam annis bellis cædibusque vexata, tandem aliquando sanctæ pacis beneficio fruatur. De rebus nostris omnia, ut spero, plenissime ex Scrimgero nostro cognosces. Ego Psalmorum tuorum lectione incredibiliter delector: qui etsi tales sunt, quales a te uno proficisci potuerunt, opto tamen ut ⁶ eos, quod tibi minime difficile fuerit, ex bonis etiam optimos reddas, ⁷ vel, si mavis, optimis, quales jam sunt, meliores. Bene vale, vir eximie, cum bonis piisque omnibus. D. Jesus te salvum & incolumem tueatur. *Genevæ, 12 April. 1572.*

Ex Editione Londinensi, & Theod. Bezzæ Epistolis Theol. Gen. 1575.]

¹ Toti potius vestro] Toti vestro potius regno id ipsum gratularer. Lond.

² Significas] Lond. significasti.

³ Maximam] Gen. maximi cujusque boni.

⁴ Totius] Deest hæc vox in Edit. Genev.

⁵ Prohibeat] Gen. Faxit vero Deus Opt. Max. ne idem vobis quod vicinis populis eveniat. Sed ut potius Regem omnibus — tot jam annos domesticis bellis ac cædibus vexata conquiescat. Liberet vos idem ille clementissimus pater a Medea sive Athalia vestra. Nullum enim illius sceleribus satis idoneum nomen invenio. De rebus nostris ex Junio nostro penitus omnia cognosces.

⁶ Eos] Deest hæc vox in Genev.

⁷ Vel, si mavis, optimis, quales jam sunt, meliores.] Defunt hæc in Edit. Genevensi.

E P I S T O L A X.

A Monseigneur,

Monseigneur de Sigongues, Chevalier de l'Ordre, & Capitaine & Gouverneur de la Ville & Chasteau de Dieppe.

MONSIEUR, ce que l'ay tant differé de vous escrire, a esté pour l'occasion des troubles, qui ont universellement regné, tant en ces quartiers, qu'en la France, au grand prejudice des deux royalmes. Et comme par la grace de Dieu nous avons en la fin quelque relasche de nos maux, il me semble (je le dis avec regret) que les vostres ne font que recommencer. Mais pour laisser ce propos, la presente sera pour me recommander humblement a vostre bonne grace, ensemble ce present Porteur Thomas Fairlie, qui est fort de mes amys, & autant amy qu'aymé de

¹ Hæc unica superest ex Epistolis Geo. Buchanani Gallico sermone scripta.

Z z z z

de tous les miens. Le bien & plaisir, que vous luy ferez, je l'estimeray fait a moy meisme, comme je fais celuy, qu'avez par le passé fait a tous ceux, que je vous ay recommandé, qui se louent grandement de vostre faveur, pour laquelle je vous demeure tres obligé; vous assurant, Monsieur, que si je puy quelque chose pour vous par deca, ou pour les vostres, que vous me pouvez livrement commander, comme celuy qui sera tousjours prest a vous obeyer & faire service. A *Sterlin*, ce douzieme de *Janvier*, 1573.

Ex autogr. in Bibl. Jurid.

Celuy qui est de tout vostre,

GEORGE BUCHANAN.

* E P I S T O L A. XI.

Viro clarissimo Georgio Buchanano Petrus Daniel S. P. D.

ROGAVERUNT me plerique viri docti, & tui studiosissimi, ut te ad Editionem Iambōn, Epigrammatōn & Lyricōn tuorum, quos jam fere per decennium expectamus, per literas adhortarer: facio hoc certe non invitus, & te per sacras Musarum τελευτας obsecro, ut rem adeo desideratam, pro communi omnium studiosorum utilitate amicis non deneges, & cum per otium licebit, sparsa, ut cœpisti, carmina tua recolligas. In eorum editione habebis diligentem typographum Mamertum Patissonum nostrarum, Stephani viduæ maritum, & ad vota tua, supra quam dici possit, facilem & propensum. Desiderantur quoque tui Libri de Sphæra Mundi, & si qua alia novissime exarata habes, quæ si ad me miseris, eodem modo & promissi utriusque fidem exsolves, & ab interitu scripta tua vindicabis. Sic fiet, ut qui tua sibi tribuunt, erubescant; & rideantur qui tuo nomine aliena vel sua evulgant, ut nuper versus de Amiralio² *facili negotio* judicavimus. Bene vale, V. C. Salutant te omnes docti & pii, præcipue *Scaliger*, *Hatteus*, & *Christianus*. Cujacius est in urbe, & scholam juris civilis brevi aperturum rumor est.

In Psalterio si qua mutaveris, quæso mitte.

EPI-

Ex autograph. in Bibl. Jurid. e cujus margine cum voces nonnullæ, vel situ exesæ, vel casu avulsæ perierint, nos eas partim ex MS. Exemplari & Edit. Lond. partim ex nostra conjectura restituendas, & diverso caractere a reliquis distinguendas curavimus.

* Scripta videtur hæc Epistola exeunte anno 1575, aut inunte 1576, meminit enim Mamertum Patissonum Roberti Stephani ejus nominis primi Typographorum Principis viduam jam uxorem duxisse. Eas autem nuptias consicit Mich. Mantave in annum 1575, *Histor. Steph.* pag. 520. Præterea scribit Pet. Daniel se Iambos, Epigrammata, &c. G. Buchanani jam fere per decennium expectare, ab anno, ut videtur, 1566, quo ea Buchanani ipse promiserat. Vide Epistolam III

¹ Quos jam fere] Ita autograph, quamvis quæ potius videatur: non tamen omni prorsus exemplo casuit P. Daniel.

² Facili negotio judicavimus] Lond. factos judicavimus, errore, ut videtur, exscriptoris; in autogr. plane apparent hæc literæ faci. Quas deinde sequitur lacuna quanta voci negotio, aut simili cuiquam capiendæ suffecerit.

* E P I S T O L A XII.

Christophoro Plantino *Typographo Regio, viro optimo, ac amico singulari*, Georgius Buchananus.

PETRUS Junius, clarissimi viri, mihiq̄ dum vixit amicissimi, *Henrici Scrimgeri* ex sorore nepos, meusq̄ in Rege nostro instituendo collega, ob perpetuam erga me observantiam est mihi longe carissimus. Is magno labore, nec minoribus sumtibus, avunculi bibliothecam ex ultimis usque Allobrogibus ad nos transtulit, eamq̄ non immerito magni facit. In ea sunt varii Græci scriptores, ex vetustissimorum exemplarium fide, vel integritati restituti, vel certe infinitis mendis, quibus scatebant, opera & industria *Scrimgeri* repurgati. In quibus est Strabo, Demosthenes, Athenæus, Eusebii historia Ecclesiastica, aliiq̄ non pauci: ex Latinis, Cicero, sed Philosophica præsertim. Quos summi viri de literis optime meriti labores, quum ad reipublicæ literariæ utilitatem, tum ad defuncti famam orbi innotescere cupiat *Junius*, maximeq̄ ea in re tua opera uti velit: tamen, quod tibi tam ignotus sit, quam mihi probe notus, rogavit me ut te de hoc suo instituto certiolem facerem, ut vicissim ex literis tuis quid tua sit sententia sciat. Si quos ergo ex prædictis præsertim auctoribus edere paras, *Junium* in consilium adhibeas censeo, quo emendatior es exeant; eiq̄ eam gratiam habebis, quam ejus merita postulare videbuntur. Vale.

Ex MS. & Edit. Lond.

Tui amantissimus

GEORGIUS BUCHANANUS.

Catalogum librorum a te editorum una cum singulorum æstimatione ad me mittas velim, erit hoc mihi *Junioque* meo pergratum. Iterum vale.

* Hanc Epistolam scriptam fuisse ante 24 Maji anno 1576, apparet ex sequente quæ ei responso est.

I Literis tuis quid tua sit sententia.] Ita MS. in Lond. deest tuis, & pro [tua sententia] tuæ sententiæ legitur.

E P I S T O L A XIII.

Illustri viro D. Georgio Buchanano Christophorus Plantinus, S. P.

VARIIS & ingratis hoc tempore occupatissimus nobis incommodissimo, vix quicquam audeo Græce suscipere imprimendum. Spero tamen

I Variis & ingratis] Rebus aut negotiis intelligit, quod tamen hoc in loco potius expressum quam intellectum malim.

tamen aliquando me vires animo pares recuperaturum, si pax coalescat, quæ adeo est explosa, & in varias partes dissecta, ut nihil toto hoc decennio videamus, quam pro studiosis virtutum, armatos & sævientes passim milites. Latinorum vero clarissimorum Auctorum nihil recusabo, quod a tanti viri bibliotheca procedat: neque unquam ingrati animi mihi notam, favente Christo, patiar inuri. Doleo vero quod jam nihil habeam offerendum te dignum. *Hadrianus Junius* Magdeburgi non ita pridem obiit. Ejus Nomenclatorem auctum recudo. Catalogum librorum a me editorum mitto, una cum aliquot aliis libellis, quos ut boni consulas rogo, & me, quantum nobis licet, tuum esse tibi persuadeas. Vale, Antuerpiæ, raptim inter ipsos fluctus occupationum & tumultuum, 24 Maji 1576, tumultuarie scriptum.

Ex Edit. Lond.

I [Male adsecutus fuit Cl. Editor. Plantini manum, qui *Medioburgi* scripsit. licet *Arnemudæ*, prope *Medioburgum* in *Zelandia* obierit, sed *Medioburgi* sit sepultus, vide *Valer. Andr. Bibl. Belg.* pag. 13. & *Bayl. Dict. Hist. Critiq.* & plures alios.]

E P I S T O L A XIV.

Daniel Rogerfius Georgio Buchanano S. P. D.

EXCIDIT mihi, clarissime Buchanane, biennium integrum, dum serenissimæ Reginæ mandata procuro. Superiori enim anno cum *Thomæ Wilsono* ad Proregem Belgicum Legato comes adderer, illo in patriam redeunte, ego ad Principem Aurasium ablegabar: apud quem cum per sex menses commoratus fuisset, indeque in Angliam redirem, mox ad eundem a Regina remissus fui. Literis enim non facile expressero, quanto studio laboraverim, ut causa, quam Christianissimus Princeps constantissime tuetur, Reginæ etiam patrocinio confirmaretur. Sed nos ea malacia laboramus, ut *Ulyssingensium* insolentiam non facile hoc bello concoquamus, quantumque religio nos incitat ad suppetias Principi ferendas, tantum ab hoc proposito revocant *Ulyssingensium* facinora, quos dum in ordinem redigere cogitamus, metuo vehementer ne laboranti causæ obstemus. Dum enim gravissimæ factiones & feditiones inter partes Regias erumpunt, plurimum commodi ex his Princeps in præsentem perciperet, si Regina *Ulyssingensium* latrocinii excitata non offenderetur. Nam prævideo dissidentes partes facilius conventuras, spe ipsis oblata, offensione Reginæ citius Aurasium Principem superari posse. Cæterum honoratissimi Consilarii brevi spero hanc offensionem tollent, unde Principi nihil a Britannis damni expectandum sit, quæ hæcenus impedimento fuerit, ne plus favoris Regina Principi præstaret. Pluribus ad te e *Mattiacis* perscripsi, id unice miratus nihil te literarum re-

scri-

scripsisse: crebro etenim ex Zelandia & Batavia literas ad te per populares tuos isthinc in patriam redeuntes dedi. Habes autem in illis regionibus plurimos, duos in primis tui nominis studiosissimos, *Janum Douzam*, & *Philippum Marnixium San-Allegondium*, ingenio, genio, & genere nobilissimos, quorum alterum, cum Lutetiæ commorareris, ad te deduxi, cujus ad te poemata, nuper illa edita, ex Auctoris sententia & voluntate transmittito: alterum nosti Parisiis, qui Principi mehercle optimo merito suo est gratissimus. Is, cum nuper a Principe redirem, literas his adjunctas ad te scripsit. Majorem in modum cupio ex te cognoscere, utrum priores meas ad te literas receperis, & num hæc ad tuas manus pervenerint. Aveo etiam scire quid parturias. Ante triennium (abs quo tempore nihil a te literarum accepi) spem injeceram librum illum tuum videndi, quem de origine gentium Britannicarum scripsisti: quod si ab solveris, ne quæso ejus desiderio nos ulterius fraudes. Dialogismum de Regno, ab hoc temporis statu non alienum, avidissime perlegi, ex quo & illud cognovi, quam studiose in Platone versatus esses. Eum ego Philologis Hollandis communicavi, ac typis edituri essent, si de tua voluntate essent certiores. Sphæricorum tuorum ut nobis copiam facias, etiam atque etiam peto. ¹ Ad summam rescribe qua valetudine fruaris. *Joannes Sturm* ut de tuis rebus ad illum perscriberem, nuper literis ad me datis majorem in modum rogat, cujus ad te, sed veteres illas, literas cum his mitto. Hæc raptim exaravi, cum mentio incidisset nautæ in Scotiam redituri, per quem hæc paucula ad te ut transmitterem, amor ille meus erga te, non invito extorsit. Bene vale, clarissime Buchananæ.

² Londino Trinobantum, 3 Cal. Sept. 1576.

Ex autograph. in Bibl. Jurid.

EPI-

Mirum est hujus Epistolæ Edit. Londinensem ab autographo tantopere discrepare; quod cuivis eam cum nostra conferenti observare licet: nos autem hic & alibi semper autographa nobis unice sequenda statuimus.

[¹ Ad summam rescribe] Ita autogr. non *summum*, ut in Lond. Longe enim differunt: *ad summum*, & *ad summam*: *ad summum* enim ad numerum, refertur quoniam nullum superiorem vel ulteriorem intelligimus, ut Cic. *Scies igitur fortasse cras, aut ad summum perendie*: *Ad summam* autem orationis finiendæ formula est, idem fere valens quod *denique*, *postremo*, *ut verbo dicam*, *ut verbo expediam*, &c. ut Horat. lib. I Epist. 2.

Ad summam sapiens uno minor est Fove. -----

[² Londino Trinobantum.] Autogr. *Londinio Trenobantum*: non sumus nescii *Londinium* a Tacito, Ptolemæo, Antonino, *Lundinium* autem ab Ammiano Marcellino constanter appellari; diu tamen receptam scribendi formam potius servandam existimavimus.

E P I S T O L A XV.

Buchananus Tychoni Brahe.

JAM alter agitur annus, Tycho doctissime, ex quo *Gulielmus Lummisdale* cum isthinc domum rediret, librum tuum de nova stella mihi reddidit. Quod munus multis mihi nominibus fuit gratissimum, vel quod abs te esset, *i. e.* ab homine summa generis claritate illustri, ingenii eximia felicitate, & literis perinde expolito, qui illam Philolophiæ partem, quæ est, ut cecinit vester Manilius,

*Regales animos primum dignata movere,
Proxima tangentes rerum fastigia cælo,*

jacentem erexisti, & e vulgi sordidis manibus in suam sedem, *i. e.* Regiam reduxisti. Cumulabat etiam muneris maximi gratiam tua humanitas, qui tam excelso & dignitatis & doctrinæ culmine, nos humiles, & penitus penitusque jacentes, non solum favens despicias, sed prope manu attollis, & hortaris exemplo, ut nos audeamus *Nube vebi, validisque humeris insistere Atlantis*: illamque, et si falsam, plurimis tamen pro vero vulgatam opinionem, tuis monumentis, labore & industria refutas, ingenia scilicet hominum sub hac languente & frigida cæli plaga, inertiae esse a natura damnata. Igitur cum omnes populi ad septentriones publice, & nos privatim tibi plurimum debeamus, non existimabis arrogantius a me factum, quod ad hunc usque diem non rescripserim; procul enim quod abest a meæ vitæ instituto & moribus, qui me non ignorant omnes norunt. Neque etiam eos clam est, quam proximo biennio morbis gravissimis assidue sum conflictatus, nullam pene horam ad scribendum vacuum habuerim; adeo ut cum alia multa leviora sum coactus intermittere, tum quinque libros de Sphæra jam dimidiatos omittere, ac spem scribendi carminis in posterum penitus abjicere. Quamobrem tibi gratulor istam claritatem a majoribus, ingenii facultatem a natura tributam, eruditionem

1 *Quæ est, ut cecinit*] Ita MS. exemplar, in Lond. deest est.

2 *Non solum favens despicias*] Ita Lond. & MS. quibusdam tamen magis forte arderet respicias: sed nihil mutandum, quamvis enim sæpius vox despicio pro sperno vel contemno accipiat, nativa tamen ejus significatio est *res infra se positas spectare*; quemadmodum Ovid lib. 3. Met.

*Manychosque volans agros gratamque Minervæ
Despicerebat humum cultique arbusta Lycæi.*

Et eo hic sensu a Buchananano usurpatum monstrant quæ superius dixerat, *tam excelso & dignitatis & doctrinæ culmine.*

3 *Procul enim quod*] Frigide hæc, nec pro Buchananani more, cum prioribus coherent: forte legendum, *procul enim id abesse a -- vel, quam enim procul id abjit.*

4 *Conflictatus, nullam pene*] Forte legendum, *ut nullam.*

nem adhuc ætate integra studio & labore comparatam. Nos in hac ætatis effcætæ ignavia currenti libenter applaudemus; & si quid officii præterea exigia nobis poterit, tibi quoad potero gratificabor. Hunc *Gulielmum Lumisdale*, qui has tibi tradet, rogamus ut de statu rerum tuarum diligenter me certiores faceret, quem etiam tibi commendamus, ut pro humanitate tua, studio & favore juves, ut pecuniolam quæ illuc ei debetur, si fieri potest, recuperet. Vale. Sterlini, postridie Nonas Sept. 1576.

Ex MS. & Edit. Lond.

* E P I S T O L A XVI.

Georgius Buchananus *Anonymo*.

ACCEDI superioribus diebus literas tuas, multis nominibus mihi gratissimas; & quod abs te essent, & quod tales, ut quæ specimen quoddam ingenii tui non vulgare exhibeant, & spem prope certam promittant fore, ut in tempore maturos ex eodem ingenii feracissimo fundo patria suavissimos fructus brevi carpat. Accedit ad hæc, quod hoc velut pignore te obligatum tenere videamur: neque enim nisi tua desidia fieri potest, ut iis fundamentis quæ jacta sunt, reliqua ædificatio non respondeat: neque tu, pro reliquis tuis virtutibus, & corporis fortunæque dotibus, commissurus es, ut cum cætera tibi natura suppeditaverit, tu unus tibi defuisse videaris. Quare velim ut tecum diligenter cogites, non modo quid patriæ, amicis & propinquis debeas; sed interim etiam succurrat, nos quoque, qui tali pignore te obstrictum tenemus, assiduos flagitatores fore, ut qui non ignoremus optima nomina plerumque non appellando mala fieri. Quod si nostram spem fefelleris, ego, etsi cum multis, tamen tanto præ cæteris vehementius dolebo, quanto pluribus nominibus me tibi debere sentio. Sin, quod omnes cupimus, quod te dignum est feceris, rem mihi cum multis communiter gratam facies, & te genereque vestro dignam; & vetera familiæ vestræ decora renovabis, cujus gloriæ tibi ut infervias necesse est. Illud præterea velim cogites,

* *Nobili cuidam adolescenti Scoto scripta videtur hæc Epistola: at quo anno hæc ita facilis est conjectura. Nos (salvo aliorum iudicio) eam ad annum 1577 referimus, adducti precipue postremis ipsius Epistolæ verbis, quibus eum ad literarum studium Regis exemplo accendit; quem licet ætate inferiorem, in saluatoribus tamen excipiendis occupatum describit. Id vero nulli commodius anno congruere videtur quam 1577. Octavo enim Cal. Maji ejus anni, Jacobus VI. Scotorum Rex annum agebat ætatis II. Si quis tamen anno uno aut altero tutius serius hanc Epistolam voluerit, es item non movebimus, quippe quibus non tam tempus quo ea scripta est definire (quæ res nullius fere est momenti) quam nos in Epistolis hisce digerendis temporis, quantum licuit, rationem habuisse, lectori ostendere est propositum.*

[*Corporis fortunæque*] Lond. & corporis & fortunæ, ætatisque dotibus: in autographo quidem vestigia quædam hujus vocabuli animi apparent, sed ab Auctore delæti, quippe qui prius dixerat, *reliquis virtutibus tuis.*

tes, qualem in eodem gloriæ campo competitorém habeas, REGEM dico, cui ut cætera ingenii adminicula sint paria, certe & ætate est inferior, & in hac ætatis infirmitate vel in solis saluatoribus excipiendis tanto est occupatior quam tu, qui in isto Musarum secessu, liberum omnibus curis animum ad literas, & tu per te debes, & aliorum exemplo prope cogere applicare. Plura non addam, ne ingenio tuo diffidere videar. Vale. Sterlini ad 8 Cal. Maji.

Ex autographo in Bibl. Jurid.

E P I S T O L A XVII.

Philippus Mornæus D. Georgio Buchanano, viro clarissimo, salutem.

QUÆ te omnibus notum, piis vero clarissimum, fecit eximia virtus tua, vir clarissime, eadem Regi Navarræ patrono meo in primis commendavit. Dederat is mihi literas ad te, ut quem tua educatione omnium amore dignissimum facis, tua etiam cohortatione amicissimum ipsi efficeres. Verum ego in piratas incidi, & jacturam feci: itaque damni mei particeps eris. Interest nihilominus reipublicæ Christianæ, ut ista amicitia fanciatur: uterque Christo deditus, Pontificiis infestus, ad magnas res genitus est: quos Deus, virtus, hostes ipsi conjungunt, quorum eadem studia, eadem odia sunt, eos conjunctissimos faciamus necesse est. Vides ut omnia ferme Christiani orbis regna in exitium prona sunt, impietas & tyrannis funditus corruant oportet. Hi Principes, si pii, si justi fuerint, ex cæterorum fere ruderibus & ruinis parietes tuos ad fastigium usque exstruent. Educabis nobis, ni fallor, alterum ex ultima Britannia Constantinum. Tædet orbem superstitionis, pertædet tyrannidis: unum aliquem spectant omnes, qui signum det. Quæ tunc temporis liberatorem orbi peperit regio, producat etiam hoc tempore contentaneum est: Ἀλεξάνδρω ad tot monstra evincenda nobis plane opus est. Hunc vero præmanibus habes, qui exuvias leonis vel ex ipso matris utero attulisse dicitur: faxit Deus Opt. Max. ut ista pueritiæ undiquaque respondeat. Ad res nostras quod attinet, Tragœdia nostra ad septimum jam actum pervenit, ut brevi ad Catastrophen vergat necesse sit, ni forte magis quam arte regamur: verum exspectandus omnino Θεὸς ἀπὸ μηχανῆς. Quod unum te Regis patroni mei & omnium Ecclesiarum nostrarum nomine rogo, si qua in re laborantes juvare potes, fac quæ & tuam pietatem & auctoritatem

I Ad septimum jam actum] Ita Lond. editio, quam nos hic sequi alia ope destituti necesse habuimus: mendum tamen subesse videtur, ac pro septimum, quintum reponendum, quum una ex præcipuis Tragœdiæ legibus sit, ut non plures quam quinque habeat actus, juxta illud Horatii in Arte,

Nec minor, neu sit quinto productior actu
Fabula; — — —

nisi forte Mornæus sub hoc numero septenario aliquid arcani latere voluerit.

tem deceant. Scis nos omnes in iisdem ædibus esse. iisdem parietibus includi. Itaque etsi admoventur ad nostrum parietem machinæ, non minus interea periclitamini quam nos, cum universos eadem ruina oppressura sit. Falluntur enim omnino qui cum Pontificiis fœdus colere volunt, quod sane Ulyssis cum Polyphemo pacti non dissimile videtur, saltem ut ultimus devoraretur. Erenim & nostro primum & suo demum periculo percellentur. Deus suam Ecclesiam, & pios omnes, & te in primis, suæ Ecclesiæ & Reipublicæ Christianæ diutissime conservet, vir clarissime.

Datum Londini, 1577, primo Junii.

Ex Edit. Lond.

E P I S T O L A XVIII.

Præstantissimo viro, D. Georgio Buchanano, serenissimi Scotorum Regis Præceptori fidelissimo, Domino suo plurimum observando, S.

CUM anno superiori meæ in D. Pauli ad Galatas Epistolam homiliæ, serenissimo Scotorum Regi dedicatæ, in publicum prodirent, pridie Cal. Sept. ad te, vir præstantissime, & Domine mihi plurimum observande, literas dedi, & duo mihi ejus libri exempla, quorum unum ut Regiæ Majestati meo nomine offerres, alterum in mei amoris atque observantiæ testimonium tibi retineres, rogabam. Ab eo autem tempore, nihil vel ex Anglia vel Scotia vestra literarum accepi, quibus docerer, quid de libris illis sit factum. Affirmavit quidem nostro typographo Londinensis mercator, cui ille fasciculum curandum dederat, hunc certo & tuto illuc & transmissum fuisse: at mihi ejus fidem suspectam facit, partim tam diuturnum silentium, partim illius avaritia, quæ mihi pluribus aliis argumentis perspecta est, & quæ hominem in iis curandis negligentem facit, quæ nullo cum lucro conjuncta esse videt. Et auxit mihi suspicionem hanc generosus juvenis *D. Georgius Keith*, Comitum Marecalli Scotiæ filius, qui & ipse tale quid factum existimat, cum te sciat in amicitiiis bonorum amplectendis facilem, & cum prius officiosum esse. Itaque cum Augusto mense de indigna fratris sui *Gulielmi* cæde ad me literas daret, & meum in ejus memoria ac morte celebranda officium requireret, atque intuper operam suam in meis curandis pro sua humanitate mihi offerret, ego occasionem tam optatam minime negligendam putavi, & fratris Manibus officium præstiti, quale potui inter occupationes & curas graves, quæ me a Poëtices studio, quo olim delectabar, avocant: & simul has literas ad illum Lausannam perferendas dedi, ut inde eas cum suis ad te mittat. Quas ut ea fronte accipias oro, mi doctissime Buchanane, qua hominis tui nominis studiosissimi officia accipere soles: & me quæso hac cura libera, ut num mei Galatæ ad tuas manus pervenerint, &

ut a Regia Majestate excepti sint intelligam. Hoc tibi sancte affirmo, me non aliud meis lucubrationibus quærere, quam ut Ecclesiis profim: quod si assequor aliqua ex parte, me nullius laboris aut molestiæ piget. Vale, vir præstantissime, & mihi cum reverentia observande. Tiguri, in die Solstitii brumalis. Anno nati Christi 1577.

Ex autographo in Bibl. Jurid.

*Tue præstantiæ
observantissimus,*

RODOLPHUS GUALTHERUS.

E P I S T O L A XIX.

A Monsieur,

Monsieur Buchanan, Præcepteur du Serenissime Roy d'Escoce.

MONSIEUR, Il y a long temps que je vous honnore, comme font tous ceux, qui aiment les Lettres, & si n'ay encore eu ce bien de vous cognoistre, que par voz doctes escrits. Cette année passée pour addoucir la douleur de nos miseres, & mesmes apres ceste remarquable calamité de la *S. Barthelemy*, je me mis, en suyvant voz traces, a faire parler Grec *David*: combien que je recognoisse que la premier coup d'Essay ne me donne ouverture pour passer plus outre, comme de fait je n'en ay point affecté de louange, me contentant du bien que j'avois senty de ce remede parmy mes ennuis. C'estoit toutesfois une entrée pour avoir plus privée adresse a vous, comme aussy je vous escrivis des lors, sans que j'aie aucune responce: maintenant ceste occasion se presentant, que par l'advie de mes amis, je dedié a la Maïeste du vostre Roy vne partie de mon labour, je vous ay bien voulu faire la presente, pour vous prier aimer celui qui vous aime & honnore, & me faire cest honneur de presenter ces livres a sa dicte Maïeste, avec telle recommandation que vostre erudition & bonté estimera estre convenable: vous obligerez vn homme qui n'oubliera ce bien, mais qui priera Dieu pour vostre prosperite. J'aurois beaucoup de choses a discourir avec vous, mais attendant quelque responce de vous qui m'appriivoise en vostre endroiect, je prieray Dieu qu'il benie vostre heureuse vieillesse, & vous faire veoir en vostre tresnoble nourisson l'accomplissement de voz bons desirs. Me recommandant bienhumblement, Monsieur, a vostre bonne grace, vous suppliant me tenir en celle du Roy. De Losane, ce 29 de Feb. 1578.

Vostre bienhumble Amy & Serviteur,

DE SERRES.

Je vous envoie vn exemplaire du Platon, pour tesmoignage, s'il vous plaict, de l'amour & l'honneur que je vous porte.

Ex autograph. in Bibl. Jurid.

* EPI.

* EPISTOLA XX.

Buchananus Rodolpho Gualthero *Ecclesiæ Tigurinæ Ministro, S.*

TUÆ literæ, vir præstantissime, Tiguri scriptæ pridie Cal. Sept. octavo demum post mense, hoc est, ad Calendas Majas, sunt huc perlatae. Ac a Rege quidem tuum munus ut erat amplum & honorificum, ita libenter & benevole est acceptum. Spes vero de eo tuæ, & aliorum qui isthic sunt bonorum, non modo ipsi, sed nobis quoque qui ei instituendo sumus præfecti, longe gratissimæ acciderunt. Nam si indoles, quæ in eo nunc jucunde efflorescit, cum tempore maturuerit, & expectatione nostra dignos fructus ediderit, erit profecto quod & ille & nos plurimum vobis debeamus: ille, quod ingenium ejus adhuc infirmum laudibus vestris sustentetis, & adhortationibus labores pueris submolestos, velut ostentatis victoriæ præmiis allevetis: nobis, quod oneris impositi tales viri in partem ultro subeatis, non potest non esse jucundissimum, nisi nos ingratiissimi esse velimus. Neque enim sola vox Præceptoris studia discipulorum promovet, sed quæcunque etiam animum jacentem exsuscitant, & laborum tædia minuunt, & virtutis veræ speciem ob oculos proponunt, etiam præceptorum vice funguntur. Accedit, quod hæc. quæ dixi, mollius ad aures quam præcepta accidant: ut quæ non velut pro imperio jubeant, sed gloriæ & honoris blandissimis invitamentis illiciant. Habent etiam illa vestra munera, quæ ex locis magno intervallo diffitis adveniunt, longinquitatis gratiam, & adulandi suspicione carent. At domesticorum plerumque officia non ex horreo liberalitatis depromi. sed tanquam æs alienum solvi accipientes existimant. Sed hætenus de Rege. Poëmatis mea quod probas, est mihi pergratum: nam sive in eo erras, non judicii infirmitate falleris, sed benevolentia abductus minus errata perspicis: sive jure id facis, ego quoque jure gaudeo (ut apud Nævium Hector) ¹ *a laudato viro laudari*. Sed ne id mihi solidum & sincerum sit gaudium, multa impediunt. Ætatis enim nostræ ea est ignavia, ut nemo libenter magnum in eo studio collocet laborem, unde aut minimum aut nullum speret operæ pretium. Nec desunt, qui ² non [modo] illam clari Poëtæ clarissimam sententiam, qua virtutem ipsam summum sui præmium esse contendit, contemnant, sed & totum hoc scribendi genus,

* Conferendo hanc Epistolam cum XVIII. & XXIX. veri admodum simile videtur eam anno 1578, & post Calendas Majas esse scriptam.

¹ *A laudato viro laudari*] Hoc ex Cicer. Tusc. Quæst. lib. 4. cap. 21.

——— *Læus sum*

Laudari me abs te, pater, laudato viro.

² *Non modo illam*] Hanc vocem [modo,] quæ non tantum Edit. Lond. sed & ipsi autogr. abest, supplevimus, utpote sine qua sensus tibi nullo modo constare queat.

nus, ut inutile, & ad unam aurium voluptatem comparatum abjiciant. Me vero, hominem mediocri ingenio præditum, *Vervæcum in patria, crassoque sub aëre natum*, & in re tenui educatum, quæ poterunt ullæ fatis.

Ex autographo in Bibl. Jurid.

E P I S T O L A XXI.

Christophoro Plantino Georgius Buchananus.

CUM hic adolescens in ipso discessus articulo mihi indicasset, se ad vos profecturum, ctsi angustia temporis circumclusus essem, nolui tamen sine literis meis dimittere. Ex postrema Pfalterii editione, intellexi te meas literas accepisse. Reliqua opera, quæ una acceperas, quando isthic non licet quod volebam, velim ad me remittas. Neque hoc scribo, quod de fide ac diligentia tua quicquam dubitem, sed quod unicum mihi istud erat exemplar, quod nisi remittas, omnia mihi erunt magno cum labore ex adversariis colligenda. Habeo & alia, quæ si res paulo quietiores fuerint, ad te mittam. Est hic apud nos adolescens probus & doctus *Petrus Junius, Henrici Scrimgeri* hominis longe doctissimi propinquus, qui recollegit multas cum magno labore, nec sine sumtu, animadversiones in plurimos Græcos & Latinos Auctores, quas non illibenter ad te mitteret, si tibi commodum esset eos Auctores edere, sed ita ut ratio nonnulla impensarum habeatur. Præterea complures homines docti a me petierunt, ut a te impetrarem, si quem habeas, librorum a te exaratorum catalogum, eum huc mitteres, ut qui cuique usui esset liber, eum per mercatores huc ferendum curares. Vale, Sterlini, 18 die Nov. 1578. EPI

Ex MS. & Edit. Lond.

[18 die Novembris 1578.] Ita exhibet Editio Lond. at MS. in Bibl. Juridica habet 1573. & forte rectius. Nam, ut omittam roties & tam graviter alibi lapsam esse Editionem Lond. ut omnem fere fidem sibi ipsa abrogaverit. verisimile mihi videtur hanc Epistolam ante XII. ad Plantinum super eodem argumento Anno 1576 datam, fuisse conscripam. Cum enim Hen. Scrimgerus diem suum obierit Novembri mense anni 1572, (non 1571, quod Thuanus prodidit; Vid. Epist. VII. VIII. & IX.) non videntur aut Petrus Junius aut Georgius Buchananus commissuri, ut doctissimæ in optimos Græcos Latinosque auctores Scrimgeri animadversiones tam diu laterent. Præterea in hac Epistola Petrum Junium *adolescens* vocat, qui natus anno 1544 (testante Tho. Smitho in vita ejus,) anno 1578 agebat ætatis annum 34. *Adolescentes* autem veteribus non ultra 30. annum vocari solitos auctor est Censorinus de Die natali cap. 14. Non ignoro a Manutio observatum hanc eos normam interdum non servasse: ille enim ad lib. 2. Ep. 1. Cicer. ad Fam. Alexandrum M. a Livio lib. 9, ætatis anno 33; Crassum a Cicer. lib. 2. de Orat. anno 34; Cæsarem a Salust. in Conj. Catil. anno 36; Brutum denique a Cornelio Nep. in vita Attici anno 40, *adolescentes* appellatos animadvertit. Ægre tamen crediderim Buchananum in familiari Epistola communem loquendi consuetudinem voluisse deserere, præsertim cum biennio fere ante, 4 scil. Februarii 1577. uxorem Petrus Junius duxisset, Vide *Ephemeridem* ipsius vitæ subjunctam, p. 23.

E P I S T O L A XXII.

Sir Thomas Randolphe to Buchanan.

I am not (my good Maister) a litle beholdinge unto yow, for your late remembraunce both of me and my Sonne, by your prettie and synce Devyse to make him reade before he knowe or handle his Booke. Howe he will prove learnid heirafter, I knowe not, but farre unlyke to resemble him from whone he taketh the Patterne that, longe before my Boyes Yeares, farre passid many in Learninge and Judgement, wherof such encrease ensueth, as in this Age is wonderfull, and amongst Princes most rare. I looke not for the lyke in myne, but shal thinke my selfe happie yf he resemble yours in on Poynt of a Nomer, that in him more brightly shyne then *Julium fidus * lunas inter minores*. That your worthie and noble Kinge in so short Tyme is become so skillfull, not a litle is to be attributid to the great Diligence and Care of his Maisters, who besydes the Giftes of Nature, haue addid as muche as by Art could be devised. In this, my good Maister, consistith your Prayse, and in this shal your Fame remayne immortall, though many other thinges in this World haue made yow famous for euer. I leave to speake of many thinges done in your Lyfe, great Prayse worthie, but howe well I lyke of the last litle Treatise; *De Jure Regni*, that lately came into the World, I cannot say as I thinke. This puttith me in Mynd of many thinges more great Prayse worthie donne by yow, especially the *Historie of our whole Isle*, wherin I may iustly complayne of you, my good Maister, that I shall not have so much as a sight therof, before myne Eyes be cleane shutt vp, that nowe are become for Age very dymme. What makith yow to doubt to let it come foorthe, a Spectacle unto the World, no lesse famous then *Apelles Table* was, and as voyde of Comptrollement as his Worke was, howe curiouse soeuer the Souter would seme to be? I pray yow deferre no more Tyme; at the least let us knowe what yow mynd to doe with it, and employ my Labor, and charge me so farre as yow please, that shortly we may enjoy our longe desyrid Hope in a Matter

* *Ignes scriptum oportuit.*

[How curiouse soeuer the Souter] In Editione Lond. scriptum est *Doubter*, aut nullo aut inepto fere sensu: in autographo autem *Souter*, prima quidem litera macula nonnihil obducta. Rem extra controversiam ponit Plin. lib. 35. cap. 10. *Idem [Apelles] perfecta opera proponebat pergula transeunibus, atque post ipsam tabulam latens vitia que notarentur auscultabat, vulgum diligentiorum judicem, quam se preferens. Feruntque a Sutore reprehensum, quod in crepidis tui minus pauciores fecisset ansas: eodem postero die superbo emendatione pristinae emendationis cavillante circa eius, indignatum prosequisse, denunciantem, ne supra crepidam judicaret, quod & ipsum in proverbium venit.* Vide etiam Val. Maximum lib. 8. cap. 12.

Tom. II.

B b b b b

ter of so great Weight. Wherin yow will I am euer at your Command. And so, my good Maister; I hartely take my Leave. At *London*, the 15th of *March* 1579.

Your verie lovinge and. assured Frende at Commande,

I sende unto you two lyttle Books for two that I suppose came to me from you.

Yours *De Regno* is greatlye desyered amonge vs.

THO. RANDOLPHE.

[Ex autogr. in Bibl. Jurid.

E P I S T O L A XXIII.

To the right Worshipfull, my very lovinge Freind, Maister Peter Yonge, Scholemaster unto the Kinges Majestie of Scotlande.

AFTER my verie hartie Commendacions. Beinge lately mouid with the remembrance of my Maister, Mr. G. *Buchanan*, by the Sight of a Booke of his, *De Jure Regni apud Scotos*, and callinge to Mynde the notable Actes of his Lyfe, his Studie, his Travayle, his Danger, his Wisdome, his Learninge, and to be short, as muche as could be wished in a Man; I thought the Kinge your Maister more happie that had *Buchanan* to his Maister, then *Alexander the Great*, that had *Aristotell* his Instructor. I thought you very lukye that had his daily Company, ioynid in Office of lyke Seruice, and thanckid God not a litle for my self, that euer I was acquaintid with him. For one that hath so great Acquaintance as he hath with many learnid, and Campaignons of his Lyfe, and that hath so wel deseruid of the Worlde, I maruaille that no Man hath written of it: beinge a thinge so common unto all famous Personnes, and most peculiar to the best learnid. Heerin I might chieflye blame you, my good Freind Maister *Yonge*, so neere unto him, so deere unto him, that nothinge can be hid of that which you desyre to knowe. If you say that Tyme yeat seruithe, and that he yeat liuethe whose Life I wishe to be sett foorth, surelie yeat I say unto you, that yf it be donne after his Deathe, many Thinges may be omittid that were worthie of famous Memorie, by him to be better knowen then after his Deathe. The cause of the wrytinge against the *Grey Friars* is knowen to many, but afterwarde howe they preuailid against him, that he was fayne to leaue his Contrey, howe he escapid with great hazard of Lyfe at Godes Hand, the Thieues on the Borders, the Plague in the North of *England*, what Reliefe he found heere at a famous Knightes Handes, Sir *Jon Rainsforde*; the onlie Man that maintaynid him against
the

the Furie of the Papistes; none doth knowe so well as him self, or can giue better Notes of his Life then him self can. As he liuith vertuou-
 flie, so I doubt not but he will dye Christianly, and may be addid,
 when the former is perfectlie knowen. This is desirid by many, specially
 lookid for at your Handes, that can best doe, and are fittest to trauayle
 in so worthie a Workc. As I craue this at your Handes, so shall you
 command what is in my Power. And thus wishinge unto yow, my
 good Freind, hartely well, I take my leaue. *London, the 15th of Mar-
 che, 1579.*

Ex autograph. in Bibl. Jurid.

Your verie louinge Frende,

THO. RANDOLPHE.

*And may be added] Lond. which may, nobis autem quidquam in autographo,
 nisi urgente necessitate, mutare religio fuit.*

* E P I S T O L A XXIV.

Buchananus Rodolpho Gualthero.

TUAS priores literas una cum libris accepi, non paucis postquam a
 te missæ fuerant mensibus. Librum, ut voluisti, dedi Regi, quem
 ille quo debuit, hoc est, propensissimo in te animo accepit. Rescripsi
 etiam pro tempore, quæ visa sunt: illud videl. in primis, cum cives omnes
 mei tibi plurimum debeant, me non solum tibi obæratum, sed prope
 nexum esse volueris, ut qui in partem oneris gravissimi succedas, & no-
 strum laborem partim levas, partim animum adhuc rudem velut subigis,
 & ad semen doctrinæ accipiendum, frugemque bonam proferendum pa-
 ras: & cum utriusque nostrum labor ad ingenii spectet cultum, nostræ
 par-

* *In Editione Londinensi hæc Epistola Buchanani Bezae inscribitur, manifesto errore. Ex
 Epistole enim XVIII. (quæ est Rodolphi Gualtheri ad Buchananum) cum argumento & ver-
 bis, cum loco & tempore quo scripta est, plane constat hanc ad illam responsionem esse. Ne
 quis autem dubitandi locus relinquatur, hanc rem ulterius confirmat Epistola XX. præcipue vero
 XXIX. qua Rodolphum Gualtherum huic Buchanani respondere vel primo intuitu legenti obvium
 est. Nostro quidem Exemplari ipsius Buchanani manu, ut videtur, scripto, neque Epistola inscri-
 ptio, neque loci & temporis designatio adduntur. Editioni Londinensi in calce subjungitur
 9 Cal. Aug. anno Christi nati 1579, & ita a Buchanano scriptum fuisse, Rod. Gual-
 theri [Epist. XXIX] responsio ostendit: quod tamen cum Epistole ipsius verbis aperte pug-
 nat, quibus Gualtheri literas ad se demum perlatas fuisse Idibus Augusti (ita enim legitur in
 autograph. quanquam vox [Id] Edit. Lond. exciderit.) i. e. 20 diebus post 9 Cal. Aug.
 Quare vel priore vel posteriore loco Buchananum lapsum esse necesse est: ego potius postero-
 re. ac pro [Aug.] [Septemb.] scribendum existinem, errore forte inde nato, quod Calendæ
 a mense sequenti apud Romanos appellari consueverim, quod Buchanani animum aliis rebus oc-
 cupatum hic non auerdisse est verisimile.*

partes agriculturalum industriæ, tuæ vero cœlesti illi vi, quæ labores omnes prosperat, & salubri temperie dat segeti incrementum, posse comparari videntur. Posteriores vero literæ tuæ Tiguri bruma datæ, anno 1577, ad nos demum perlatæ fuerunt ad Id. Aug. anni 1579. Ego jam quadragesimum, & eo etiam amplius diem, ob adversam valetudinem ab aula absum, sed cum primum eo rediero, dabo operam, ut Rex ipse tantulum suis occupationibus suffuretur, ut ipse sui animi ad te testimonium sua manu det. Sin minus id ipse præstare potero; curabo ut per Collegam meum, virum pium & eruditum, *Petrum Junium* (qui molles aditus & tempora observabit) id conficiatur. Interim ad te mitto Commentariolum nostrum *de Regno*, scriptum quidem temporibus turbulentis; sed nunc demum emissum, spacio modico interjecto, mitescente tumultu, & auribus hominum ejuscemodi sermonibus assuefactis. Potest fortasse noster labor supervacaneus videri, tot præsertim hominum doctissimorum jampridem ea de re lucubrationibus evulgatis. Sed cum illi sparsa quædam, sed præclara in hoc genere præcepta collegissent, mihi sum visus operam omnino non lusus, si in methodum ea redigerem, & non temere, sed via & ratione de re tota disquirerem. In hoc genere si quod operæ pretium viri probi & docti me fecisse existiment, multitudinis approbationem nihil moror.

Ex autogr. in Bibl. Jurid.

I Tiguri bruma datæ] Solstitii hiemalis diem intelligit, Vid. Epist. XVIII. in fine: ea enim est genuina ejus vocabuli significatio; a *brevima* enim, i. e. *brevissima*, secundum Varronem lib. 5. de LL. deducitur. Sic Plin. lib. 8. Nat. Hist. cap. 51. *Diebus decem circa brumam starim dentatos nasci Nigidius tradit.*

E P I S T O L A XXV.

Clarissimo ac ornatissimo viro D. Georgio Buchanano; illustrissimi Regis Scotorum Præceptoris, amico uni atque unico. Sterlingum.

Daniel Rogerius Georgio Buchanano S. P. D.

ETSI sub finem superioris Junii pluribus ad te scripsi, ac tuas potius literas expectarem, quam novas ad te dandas existimarem, tamen oblata occasione scribendi commodissima, nolui committere quin hæc paucula ad te exararem, iteratoque scribendi officio, te ad respondendum provocarem. Quid enim possit mihi esse jucundius, cum ob distantiam locorum, quibus sejungimur, mutuis colloquiis coire nequeamus, quam sæpenumero per literas tecum confabulari, non Scotiæ tantum, verum Britannici universæ ornamento? Huc accedit, quod quo citius, & tibi, & amicis, ob extremam senectam, ad quam tua ætas pervenit, ex hac vita migraturus videris, eo majori studio laborem, ut frequentius te salutem, cupiamque tanto vehementius de tuis rebus vicissim certior fieri.

Fuit

Fuit autem longe mihi jucundissimum ex *Jacobo Moravio*, Regis vestri ad Reginam nostram Legato, intelligere, te quamvis corpore minus commode valeres, animo tamen esse constanti, ac ingenio maxime vegeto. Quidam etiam ipsius comites affirmare non sunt veriti, te gentis tuæ *Historiam* pertexuisse, ac *Dialogum* quidem *De Jure Regni* (de quo nuper per *Herculem Rollocium* ad te scripsi) edidisse. Quod si ita est, spero te librum impressum nobis non negaturum, quem, cum publici juris non esset; calamo exaratum, nobiscum tibi¹ communem esse volueris. Ardeo sane cupiditate eum videndi, ut si in eo aliquid immutaveris, typographi, quorum in posterioribus meis ad te literis memini, vestris illum potius typis evulgatum, suis imitentur, quam de manuscripto codice exprimant. *Historiam* vero tanto magis desidero, quod *Joannes Lesleus*, *Rossensis* Episcopus (ut ipse de se prædicat) hoc anno gentis *Scoticæ* *Historiam* Romæ edi curaverit, ut mirifice cupiam cum illius lectione tuam conjungere ac conferre. Rescribes igitur, ut quid de hac tua *Historia* sperare debeam, apud me statuam. Quod ad illa vero attinet, quæ postremo de statu regni nostri ad te perscripsi, non possum decernere, quem finem sint habitura. *Alenconii* Legatus etiamnum apud nos consistit, ac quanquam aula hic commoretur, ille vero Londini habitet, nullus tamen dies elabitur, quo non ad Reginam ex urbe excurrat. Ipse vero Dux his diebus *Lutetia* Reginam certiozem fecit, se incredibili desiderio ipsam videndi teneri, exspectare autem matris suæ reditum; illa *Lutetiam* reversa, statim in *Angliam* advolaturum. Diu illa in *Languedocensi* ac *Delphinatum* provincia hæsit: hoc mense *Montalbani* exspectatur, ubi comitia vicinorum populorum indicta sunt; ad quæ *Rex Navarræus*, qui egregia virtutum documenta quotidie edit, venturus dicitur, cui miris technis callidissima Princeps imponere conata dudum est, hætenus autem nihil eorum quæ tentavit obtinere evaluit. Interea *Ordines Belgici*, *Trajecto* amisso, ad angustias redacti, *Ducis Alenconii* auxilia invocant, quæ ipse promptissime laborantibus offert, ut in *Belgium* prius quam in *Angliam* descensurum credam. Nec nobis magnopere improbatum, ut afflictis *Belgis* Dux opem ferat. Nam & illis prospectum cupimus, & *Hispano* novum ac potentem hostem creari *Reipublicæ* interesse existimamus. Quin ipsi, qui apud nos has nuptias conciliare student, affirmant, nisi cum *Regina Alenconius* matrimonium contrahat, futurum, ut *Hispani* filiam ducat uxorem: hoc facto, *Gallicas vires*² *Hispanicis* conjunctum iri, quibus *Belgium* pessundari necesse sit. Tum nos impares futuros colligunt, qui *Gallicis*, *Hispanicis* ac *Belgicis* armis resistamus. Gnaviter igitur eritendum, ut nuptiis cum *Aienconio* initis, *Belgio* primum in libertatem asserendo, nobis deinde muniendis invigilemus: qualia (mi Bu-
cha-

¹ Communem esse volueris] Autogr. voluisse, Lond. voluisti.

² Hispanicis conjunctum iri] Ita omnino legendum, quamvis autogr. & Lond. conjunctas habent.

chanane) ego acuta potius esse existimo, quam solida, aut rata futura. Non enim sequitur, si Reginam *Alenconius* non obtineat, illum Hispaniam ducturum. Nam, ut arctam inter hos affinitatem silentio transeam, quomodo hanc cum Hispano *Alenconius* necessitudinem contrahat, qui sibi persuasum habeat, forori ab ipso mortem fuisse acceleratam? Deinde, cum a partibus Ordinum superiori anno contra *Joannem Austriacum* steterit, unde hæc benevolentia inter hos sincere conflabitur? Postremo; ut hi duo arctissimis fœderibus inter se ad Belgium evertendum concurrant, exiguis subsidiis Hollandiam & Zelandiam munire possumus, quæ duæ provinciæ nostris littoribus commodissime respondent, ac non tantum claves reliquarum Belgii provinciarum sunt, sed frena etiam; ut non necesse sit everisionem regni nostri horum fœdera (si coalcant) sequi. Qui vero ex Belgio ad nos de præsentis Ordinum statu perscribunt, plane affirmant, in Belgium *Alenconium* cum milite festinare. Hoc etiam in causa est, ut Cæsaris ac Imperii Legati, qui Colonia Agrippinæ ad pacem in Belgio stabiendam convenerunt, majori quam ante studio, de concordia ineunda tractent. Pacificationem Gandavensem obtrudunt, ac inculcant: permittunt etiam, ut Hollandia & Zelandia solius reformatæ religionis usum obtineant: Antverpiæ insuper, Gandavo, Amsterodamo ac Ultrajecto liberam ejusdem religionis professionem concedunt. Principem vero *Aurasiûm*, ut Belgio excedat, obtestantur, seque effecturos pollicentur, ut *Comes Buranus* ipsius filius, qui jam XI annos in Hispania fuit detentus, Hollandiæ præficiatur. Ego tamen de hujus conventus eventu valde sum dubius. Cardinalem *Granvellanum* Rex in Hispaniam Roma evocavit, ut consiliis præsit: quo consultore, videbis rerum administrationem mutari, maximamque partem consiliorum omnium. Summa est hominis calliditas, rerum usus incredibilis, dexteritas maxima. Creditur autem Hispanicus exercitus Venlonium Gelriæ oppidum ad Mosam fluvium situm obsessurus, quem locum Comes *Hollachius* immisso equitatu & peditatu muniisse dicitur: reliquas urbes Ordines præsidario milite confirmarunt. Angli Liræ ac Villevordæ urbibus defendendis immissi sunt. Scoti Bruxellas ac Brugas obtinent. Artesiani & Hannoni reliquis Ordinibus infesti sunt: nunc etiam Machlinienses horum partes sequuntur. De Boscumducentibus idem metuitur. Hac civili dissensione impedimur, quo minus Ordinibus succurramus: sed metuo, ne & aliæ remoræ nobis objiciantur. Prorex enim Hiberniæ his diebus ad Reginam scripsit, *Jacobum Morfiaden* perduellem cum 1000 Hispanis in occidentalem provinciæ oram (ubi *Desmondus* Regulus late imperat) appulisse. Naves igitur Regiæ armantur, ut classem hostilem invadant, regni que securitati prospiciatur, cum incertum sit, quo major illa Hispanorum classis, quæ ad portum Divæ Mariæ in anchoris stare scribitur, evatura sit. Ipse Prorex, Dublino, hoc accepto nuncio, relicto, in ea loca singulari expeditione contendit, ubi hostis appulit, ut eum prima quaque occasione, factionibus nondum initis aut confirmatis, bello adoriatur.

riatur. Brevi certiora hac de re audiemus. Cætera ex *Jacobo Moravio* facile intelliges: vereor enim ne hac scriptione molestior tibi sim, qui ea perscribo quæ plenius ex ipso cognosces. Quod superest, te valere ex animo cupio, sanamque mentem in sano corpore exopto, ut Reipublicæ, amicis, tuique studiosis, quam diutissime ornamento sis. Raptim Grenovico, ex Regia, Nonis Aug. 1579.

D. *Junium* Collegam tuum, de facie mihi ignotum, ut salutes meo nomine velim, cum enim a communibus amicis insigniter commendetur ac ametur, æquum est (si amicorum omnia sunt communia) ac me etiam diligatur.

Ex autographo in Bibl. Jurid.

EPISTOLA XXVI.

Clarissimo viro, D. Georgio Buchanano Scoto, viro incomparabili.

Daniel Rogerius Georgio Buchanano, S. P. D.

DIALOGUM tuum *De Jure Regni*, quem ad me per *Zolcherum*, *Joannis Sturmii* nostri tabellarium, transmisisti, accepi; munus longe gratissimum futurum, si illo uti per importunas quorundam preces licuisset: quo momento enim mihi in manus fuit traditum, D. *Wilfonus* a me mutuo petiit: ille expetenti Cancellario concessit: ab hoc *Theaurarius* legendum accepit, qui necdum eum reddidit: ita mei juris in hunc diem non fuit. Qui judicio & rerum usu subactum habent ingenium, præsentisque Reipublicæ faciem intuentur, opus commendant: qui vero per assentationes favorem sibi Principum conciliare student, legumque habenas pro arbitrio suo laxari cupiunt, rejiciunt: ingenium ferme omnes admirantur tuum, qui in hac inclinante ætatis hieme Platonicum scribendi morem tam dextere imitari queas. Dedi autem in mandatis integerrimo viro *Vautrollerio*, harum literarum latori, ut exemplaria quædam mihi isthic comparet, ut cum amicis communicem. *Sturmius* enim, *Metellus*, *Hottomannus*, *Douza*, alique amici, eum Dialogum expetunt. Tuas vero literas unice desidero: cum enim plures ad te perferendas dederim, nullas recepi. Quod si respondisses, quid de nostra in Poëmatum tuorum editione sententia (de qua superioribus meis literis tecum egi) judicares, *Vautrollerius* quædam ex ipsis, si non omnia, typis mandasset: nunc intacta jacent, donec quid de ordine in iis imprimendis observando statueris, perspectum habeat: qua de re rectissime cum eo ipso coram nunc egeris. Poteris etiam pluribus ad nos per eundem de omnibus rebus perscribere. Statueram vero per ipsum de Reipublicæ nostræ statu certiorum te reddere, si opinione nostra citius hinc non discederet. Nunc temporis angustia excludor, vixque hæc paucula exarare licet. Te autem

ma-

majorem in modum obtestor, ut de rerum tuarum conditione, atque adeo valetudine tua; prolixas ad nos literas des; crebriores etiam optarem, si per valetudinem ac negotia tua liceret. Certe hac ratione nos tui studiosissimos beares, expetitaque voluptate perfunderes. Bene vale, clarissime Buchanane, idemque merito tuo nobis carissime. Londino Trinobantum Augusta, 7 Idus Nov. raptim, 1579.

Ex autographo in Bibl. Jurid.

E P I S T O L A XXVII.

Georgius Buchananus Danieli Rogerio, *viro undiquaque doctissimo*,
S. P. D.

QUANTUM prioribus literis animum ad deteriora credenda proclivem levasti tantum pessimarum suspicione rerum posterioribus onerasti. Tantam rem tam negligenter agi? Credamne te credere hæc consilia sanorum hominum esse? ac non parricidarum potius, qui & Reginam vestram & regnum extinguere volunt? Sed operæ pretium est audire eorum ineptias, ut interim levissimo nomine gravissimum scelus appellem. Juvenis Regius, ætate vigens, animi confidens, & fortunæ nondum fidem mutantis spe fretus, ambit nuptias Reginae maximæ, sed quæ nunquam, ne in adolescentia quidem, se illis cupiditatibus obnoxiam ostenderit: nec illuc recta, sed cum magna dote venturus, nempe Belgio intra mensem pacato. Sin hac conditione nihil confici possit, adjunget se inimicis; Hispani filiam ducet in uxorem; maximas nationes, Hispanias, Gallias, Italiam, magnam Germaniæ partem uno fœdere conjunget, & peregrini militis multitudine hanc insulam, a fociis & amicis desertam, obruet & proculcabit. His foras inter pocula natis sermonibus graves auctores, & ut sibi videntur, civilium rerum intelligentes, non deerunt. Mihi vero diligentius cogitanti singula & dubia & suspecta videntur: id enim quod primum est, quale tibi videtur? Sperat ejus nuptias, cujus fratres, partim regnantes, partim regno imminentes, illa rejicit, & ætate commodiore, & rebus per omnia vicina regna minus turbulentis. Sperat se Belgium uno mense pacaturum. At cum ibi non ita pridem cum copiis fuisset, vix unum pagum invenit, qui se ei com-

Optandum esset, ut hujus Epistolæ autographum exstaret, ad quod multa quæ in apographo in Bibl. Jurid. & Edit. Lond. occurrunt terribissimo Buchanani stylo non usquequaque digna examinarentur. Nos hac ope destituti ex utroque exemplari ea selegimus quæ nobis optima videbantur. E. G.

1 Sanorum hominum] MS. sanorum.

2 Fortune nondum fidem mutantis] Lond. animi confidens & fortunæ non fidem mutants.

3 Ducet in uxorem] Ita & MS. & Lond. Ducere uxorem tritum est, ducere in uxorem forte caret exemplo, utpote quod cum ipsius phraseos ratione plane pugnat, cui vox domum subintelligenda est.

mitteret. Certe unde nos aliquid de eo speremus, nullum spei pignus adhuc dedit; nisi forte credamus eum, qui expeditione priore majoribus copiis fretus, non potuit amicos stantes confirmare, nunc existimemus eundem, minore conatu, minus valido exercitu, posse dejectos attollere, & prope exanimés ad vitam revocare, idque in transcurso, & prope temporis momento. At brevi illac est venturus in Britanniam. Credam tibi, si vis, sed quorsum eo? Ad nuptias ais, & id credo. Ad quas? cum Regina vestra? Alii ut volunt accipiant, ego prorsus ejus consilium esse reor, ut vestram trucidet, nostram ducat, forma, ætate & amicorum opibus florentem, & expertæ jam fœcunditatis. Quid, nostra, inquires, qua in re deficitur? Imo omnibus eis rebus erat non adeo pridem par, ac pene superior. Sed si revoces in mentem, res, si non tuæ, certe meæ memoriæ æquales, regnum vestrum multos jam annos non tam suis viribus, quam discordia Gallorum & Hispanorum stetit. Nunc, utrisque offensis, quid restat, nisi ut mentem, animum, spemque salutis, *non in montes*, ut est in *Psalmo 121*, *sed ad Dominum cæli solique opificem* intendamus, illinc auxilium speremus, ab eo nimirum *qui non dormitabit, neque dormiet, cum custodiet Israël?* Sed ut illuc redeam unde sum digressus, quibus facultatibus hic adolescens, nullis rebus adhuc gestis, nullum suæ prudentiæ experimentum hominibus impertitus, tantum facinus aggredietur? ¹ Nam ne Gallicas copias secum ferat, id, opinor, a vobis curabitur. Non vehet fortasse, sed in Flandria velut in specula relinquet transituras, ubi signum rei gerendæ sublatum ex Anglia viderint, aliquot etiam Hispanorum cohortes secum tracturus. Neque enim sine exercitu in Flandriam veniet, neque cum parvo exercitu aut poterit, aut audebit, nisi Hispanis propitiis. Et istam simulationem Flandricæ expeditionis quis non videt esse confictam, ut sine suspitione hostilis animi exercitum scribere possit? Sed hic timor sit vanus, ut illi non dubito affirmabunt, qui totius fabulæ sunt architecti. Sed nec ego quanquam periculum, non tamen hinc summum metuo: non tam a vi externa, quam a domesticis proditoribus nobis est timendum. Non tu ignoras unus, quod omnes vident, quanta sit & opibus & numero Papanorum factio, quam late fusa, quam animis adversus veritatem obstinatis. Hi velut ex insidiis ad novum istud spectaculum erecti, ac (fortasse animis jam obtorpuimus) sine tumultu, sine suspitione accurrent; ubi vires contemplati suum numerum inibunt, statim se succenturiabunt, & ad novum istum Ducem velut coelitus oblatum se agglomerabunt. Accedent ad eos obæراتi. decoctores, scelerati, in bello seditiosi & rapaces, in pace ignavi, & desidia marcelli, rei suæ negligentes, alienæ cupidi. Primum facient impetum in Reginas, quarum si aut alteram trucidabunt, aut alteram e custodia eripient, vides, ut opinor, quid calamitatum sequi sit necesse:

quas

¹ Nam ne Gallicas copias secum ferat. Ita MS. at Lond Numne Gallicas copias secum feret? Eligat Lector.

quas ego non existimavi recensendas tibi homini in Republica ab adolescentia usque versato, qui & civilibus bellis interfuisti ipse, & multa legeris, multa per universam Galliam sparsa e propinquo videris. Ad hunc primum belli strepitum stabunt velut in procinctu acies per totum littus Galliae & Hispaniae: sed quorum hominum? Exterorum videl. qui tot annos, caedibus & rapinis, ¹ in civium miseris faginati sunt. Hi quem licentiae facient modum, inter veteres inimicos, & nunquam certos amicos grassantes; accedente etiam ad antiquum odium religionum dissidio, nulla interim spe conciliandae gratiae relicta? Quid enim apud eos pacta, conventa, foedera valeant, satis admoneri superiorum annorum potuimus calamitatibus. Quid autem illa uxoris ambiendae ratio? Non enim illa consuetudo audiuntur,

Mille meae Siculis errant in montibus agnae,

aut, *Canto quae solitus,* aut, *Nec sum adeo informis.* Quid ergo? Si tu recuses, Hispani Regis filia volet. ² Verum demus ut illa, & gentis & suo vitio superba, facile patiatum conditionem sibi offerri inferiorem, quam jam tot annis ulla Regia puella ex aula Hispana acceperit, sed de majorum fastu aliquid remittat, & parentis auctoritati, & generis propinquitati nonnihil concedat, & ille ab incesto matrimonio nuper in Hispaniam recepto non abhorreat, & cereus adhuc in vitium flecti, ³ in nuptiis sororis filiam ducet: *Philippus* autem adhuc filii sanguine sordidus, tam indulgens erit in filiam, ut novum etiam non necessarium bellum ejus causa suscipiat? Et spectabit Gallus Hispanum, aut Hispanus Gallum, alter alterum de regno Angliae contendentem? Aut alter alterius rebus tantam accessionem fieri aequo animo patietur? Aut si illi inter se consentiant, quem alium sibi habebunt finem propositum, nisi servitutem Britanniae? Sed, crede mihi, non consentient: neque enim tam sanctum hoc affinitatis vinculum pacem sapius quam bellum inter affines contrahere solet. Inter pauperes ac civilis societatis amantes hac ratione nonnihil proficitur: at inter potentiores, quam ut jura putent sibi nata, aut legem imperio se coerceri patiantur, sanguinis propinquitas, affinitas, conjugii fides, promissa, pacta, foedera, non eam vim habent ut amicitiam concilient: sed retia sunt ad nimium credulos illaqueandos, aut ad mutuam captationem instructae decipulae; quas qui non vident, plane sunt caeci, qui dissimulant suae salutis proditores, alienae oppugnatores. Haec ad 6 Cal. Sept. cum scriberem, repente ad nos allatum est, Ducem

Alen-

¹ *In civium miseris*] Ita MS. & Lond. forte tamen legendum *in civium*.

² *Verum demus ut illa*] Ita facili unius literae mutatione emendavimus, cum in MS. & Lond. *dominus* legeretur.

³ *In nuptiis nuptiis*] i. e. nuptiis quae jure sunt nullae, sive contra jus factae. Hoc mutuatus est Buch. e. Poeta vetere apud Cicer. lib. 3. de Orat. sub finem.

Qua tempestate Paris Helenam in nuptiis sibi junxit nuptiis.

⁴ *6. Kal. Sept.*] Ita MS. editio, at Lond. *ad 6. vel 7. Cal. Sept.*

Alenconium in Britanniam appulisse: qui subitus rumor mihi scribendi consilium plane excussit. Quid enim negarem, quod tam certis auctoribus accepissem? Evocatum publice crederem? De cujus adventu magnæ & potentes factiones contendebant, qui male suspicantur, in diem id malum dilatum putant; qui bene volunt, non video qui diem tam propinquum non expectatum excusent. Sed hæc utcumque se habebunt, quid ad re? dicet aliquis. Nihil sane, nisi quod

Tum mea res agitur, paries cum proximus ardet,

¹ & quod tot optimorum virorum, tot amicorum periculum complectitur, si qua inde oriatur calamitas, id a me non alienum existimem. Sed quid hic nostræ sollicitudines proficient? præsertim si veri sunt, qui ex aula Gallica rumores huc perferuntur, omnia jam confecta, acta, transacta esse. Hæc quidem si vera sunt, video nos frustra laborare; nec tamen id cum videam, ² *Securus dormire queo pendente ruina.* Hæc hætenus. Apud nos adhuc omnia tranquilla sunt, verum nescio quos ventos e Galliis orientes quidam vel prospiciunt, vel prospicere videri volunt. Hæc si quid minentur procellæ, ad te cum primum potero scribam. De *Dialogo de Regno* isthic edendo tibi facile assentior, vel ob id maxime, quod quidam hic refutationem moliri dicantur. Si qui sunt in eadem apud vos sententia, ut esse non dubito, cuperem ut id me vivo facerent. In *Psalterio* quædam correxi, plura atque etiam integros *Psalmos* mutatu us, nisi ætas ingravescens jamdudum mihi extorsisset *Poëmata*. Quatuor *Tragediæ* meæ sunt editæ, e quibus duæ sunt e Græco translatae. *Medeam* non in hoc scripseram, ut ederetur, sed, cum Græcis literis abique magistro darem operam, ut verba singula inter scribendum diligentius expenderem: amicis imporrune flagrantibus edidi, cum *Latinas* literas *Burdégalæ* docerem, ac fabulam singulis annis pueris agenda dare cogeret. In ea cum multa negligentius elapsa essent, post aliquot annos retractavi eam, & quædam in ea vulnera ita sanavi, ut adhuc cicatrices alibi appaerant. Tres reliquas majore cum labore ibidem effudi. *Franciscanum* in *Scotia* scribere aggressus eram, *Jacobi quinti Scotorum Regis* jussu. Postea per otium revertus domum, quæ deesse videbantur, explevi. *Elegias*, *Silvas*, ac pleraque *Epigrammata* amicis poscentibus dedi, quorum nomina hic subjicere non est necesse. Hæc omnia si per amicos licuisset, sempiternæ oblivioni consecrassem. Sed cum illi multis in locis, quædam veluti abortiva, nonnulla depravata, temere edidissent, non fuit mihi integrum ³ in eo consilio persistere. Itaque manum admovi,

&

¹ Et quod tot optimorum virorum, &c.] In MS. deest complectitur. Lond. eam a me non alienam existimem. Nos ita locum restitimus, ut secum & cum prioribus coherereat

² *Securus dormire queo*] Lond. queam.

³ In eo consilio] MS. in meo consilio.

& rem sua natura confusam in ordinem qualemcunque redegi, ut si non probari, saltem perferri possent, donec satietate legendi suo fato perfungerentur, & ut temere nata, clam evanescant. Itaque ἐφήμερος ipse, cum sciam hanc ἐφήμεραν foeturam non esse perennaturam, non habui necesse ea vel proœmio vel alio favoris genere in deducendo proficere. Astronomica non tam abjeci, quam extorqueri invitus tuli; neque enim aut nunc libet nugari, aut si maxime vellem, per ætatem licet. Accessit eo historiæ scribendæ labor, in ætate integra permolestus, nunc vero in hac meditatione mortis, inter mortalitatis metum, & desinendi pudorem, non potest non lentus esse & ingratus, quando nec cessare licet, nec progredi lubet. De cæteris non sum adeo sollicitus, qui velut a parente expositi, non tam de cultu, quam de vita cogitant; quam non tam paternam indulgentiam, quam alienam misericordiam, adhuc retinent. Ea opuscula si tibi dicari velis, tu videris: nam ignota ad ignotum patronum mittere non decrevi. Vale. Edinburgi. 9 Nov. 1579.

Ex MS. & Edit. Lond.

[*Inter mortalitatis metum*] i. e. ne mors eum prius occuparet quam Historiæ suam imposuisset. Quintil. lib. 6. in Proœm. *At me Fortuna id agentem diebus ac noctibus, festinantemque metu meæ mortalitatis, via subito prostravit, ut laboris mei fructus ad neminem minus quam ad me pertineret.*

* E P I S T O L A XXVIII.

Buchananus Regi.

ETSI nemo sit tui paullo studiosior, Rex optime, qui ignoret quantum hæc matrona tulerit tua causa damni, laboris & molestiarum: non tamen tam ob hæc meas pro ea preces interpono, quam quod verear ne tibi minus honestum sit, quod in tali causa apud te non obtineat, quantum ab æquitate causæ obtineri potest. Ædibus dirutis expulsa, in publicum omnium rerum inops ejecta, tuas tamen molestias priores habuit, quam suas: & [*quamvis*] deesset hospitium, ubi sua negotia seorsum a turba administraret, nunquam tamen vel domi vel foris deerat, ubi ipsa, liberi, amici, propinqui ad omnia momenta tuarum actionum suam operam accommodarent. Cum vero post longam vexationem totius familiæ, domunculam unius ex hostibus publicis, non pretium rerum per vim amissarum, sed reliquiarum prioris fortunæ qualemcunque receptaculum,

* *Cum extrema parte mutila sit hæc Epistola, perquam difficile est accurate tempus definire quo scripta fuerit. Nos autem hic ei præcipue locum tribuimus, quod non ante exarata videatur, quam Rex, Mortonio exaudorato, jam sui juris factus, rem Scoticam per se ipse administrare cœpisset, 8 scil. Idus Martii anno 1579, quemadmodum ex Actis publicis liquet.*

[*Et quamvis*] Hanc vocem [*quamvis*] ad sensum perficiendum prorsus necessariam supplevimus.

lum, accepisset, non sperabat sibi in manifesto crimine deprehensi bonafisco donata rursus litem motura.

Ex autograph. in Bibl. Jurid.

EPISTOLA XXIX.

Georgio Buchananò Rodolphus Gualtherus, S. P. D.

MIRABAR equidem, vir præstantissime, & Domine mihi plurimum observande, me de meis ad serenissimum Regem & te toto triennio nullum responsum accipere. At nuper intellexi & tuarum literarum eandem sortem fuisse: nam quas tu ad nonum Cal. Aug. anni proxime elapsi dedisti, ego ultimo Iduum Jan. accepi: quæ quo tardiores ad me venerunt, eo plus voluptatis attulere, quod & librum meum propensissimo animo acceptum esse, & meum hoc officium tibi viro doctissimo, cujus judicium innumeris aliis præfero, probari nuntiarent. Doleo tamen me interea caruisse eo gaudio, quod ex primis tuis literis percipere potueram. Sed cum eas in hunc usque diem non viderim, aut hominum malevolorum perfidia, aut alia aliqua causa interciderint oportet. Sed sufficit, ut dixi, me serenissimo Regi & tibi rem non ingrata[m] fecisse. Quod si accedat Regiæ erga me voluntatis indicium ejus manu scriptum, quod tua humanitas pollicetur, tunc me hac parte beatum prædicabo. Literis tuis conjunctus erat libellus tuus *De Jure Regni apud Scotos*, quem non ipse modo legi, sed Symmytis & Collegis meis legendum & examinandum præbui: quorum omnium idem est de illo judicium quod meum; librum videl. esse non tam docte & graviter, quam pie scriptum. Et utinam quod in eo bene & pie dicis, omnibus Regibus persuaderi possit: ita enim beatiore[s] essent, qui illis subjecti sunt populi, & ipsi non in terris modo beati regnarent, verum etiam cum Rege Regum & Domino Dominantium Jesu Christo regni coelestis consortio fruerentur. At quia pauci ita sentiunt, plerique autem adulatorum ac perditissimorum lenociniis corrumpuntur, dum se Reges esse putant, turpissimorum affectuum & scelerum mancipia fiunt; & insuper suæ fidei commissum populum, cujus *proleves* esse debebant, deglubunt, & tandem una secum perdunt. Felicem ergo & beatum prædico serenissimum Scotiæ vestræ Regem, cui hoc tam corrupto seculo talis institutor obtigit, qui animum juvenilem præceptis saluberrimis imbuere, & virtutum vere Regiarum semina in illo plantare potest. Et spero, Deum, qui hac gratia illum complexus est, daturum etiam, ut præceptis salutaribus obediat, & cum populo suo felix & beatus vivat & regnet, ad sui nominis gloriam. Hæc ad literas tuas respondere libuit, simulque monere, ut si tibi nulla literas ad nos transmittendi via compendiosior offeratur, eas ad reverendissimum Eboracensem Dominum *Edwinum Sandium* mittas, cum quo mihi ali-

quot annorum amicitia intercessit, qui eas per Londinenses suos ad nos perferri curabit. Vale, vir præstantissime. Tiguri 8. Id. Martias, anno nati in carne æterni filii Dei 1580.

Ex Edit. Lond.

Tui amantiſſimus I. G. V.

RODOLPHUS GUALTHERUS.

EPISTOLA XXX.

A Monsieur,

Monsieur Buchanan, Precepteur & Conseiller du Roy d' Ecoſſe.

A Edinbourg.

Monsieur,

AFFIN que ne trouviez estrange ce, que l'ay a vous escrire maintenant, & nostre *Vautroiller*, & Monsieur de *Moncrif* vous pourront donner plus grande conoissance de moy: Plusieurs gens de bien en nostre France voyans de quelle rage les ennemis de Dieu sont menez pour enſevelir la memoire de l'Euangile en la ruyne de ceux qui en font profession, & ayans senti qu'un des moyens dont principalement ils se font servis, & taschent encores de fayre, est de nous attirer en leur filets par l'appait de leurs aliances. Pour ces raisons ils estiment que l'une des fins ou principalement doivent rendre les gens de bien, est de conioindre par aliances estroictes les Princes qui font profession de la pieté: entre lesquels estans a présent le Roy vostre Maistre, & le Roy de *Navarre*, en France plusieurs desirent grandement de les voir unis par le mariage de Madame sa Sœur. Vous aurez entendu comment nagueres il s'en estoit mis en avant quelques propos pour Monsieur frere du Roy; mais il y a une Dame de marque, prudente, & craignante Dieu, qui nous a escrit, & pryé bien instamment de vous advertir, que si pardela on y a quelque affection, maintenant la saison en est fort propre, & qu'on se peut asseurer d'y estre bien venu. Monsieur de *Chassin-court* est a *Paris* Ordinaire pour les affayres du Roy de *Navarre*, avec lequel on peut communiquer, & par son moyen plus avant. Voyla, Monsieur, ce dont j'avois a vous advertir, dequoy vous ferez vostre profit selon vostre prudence. Le Marechal *Monmorency* a reprins les armes en *Languedoc*, & en *Dauphiné* tout est plein d'esmeures du populaire contre la Noblesse. Monsieur de *Beze* releve d'une longue & perilleuse maladie. Les *Rochelois* ont prins un vaisseau au Roy d'*Espagne*, que l'Ambassadeur fait monter a la valeur de 300000 Δ. Les *Rochelois* ne le present plus de 200000 livres. Quoy qu'il en soit, on me mande qu'il y a cinq Pippes de Reales de 20 S. piece. Or vous ayant salué de mes plus humbles recommandations,

je

je prie Dieu, Monsieur; qu'il vous benie, & conserve pour sa gloire.
A Londres, ce 14 Mars, 1580.

Ex autographo in Bibl. Jurid.

Vostre Serviteur a vous obeir,

R. LEMACON de la FONTEINE.

Quæ in hac & XXXII. Epistola Edit. Lond. lacune apparent, eas ex ipsis autographis, non sine summo labore, supplevimus, atque ubique veterem scribendi morem retinimus.

* E P I S T O L A XXXI.

Theodorus Beza, ornatissimo viro, Domino Georgio Buchanano,
amico summe observando; Edinburgi.

EN tibi, mi Buchanane, duplicis in uno facti insanix luculentum specimen, ut verum esse appareat Poetas insanire, si modo me in istius appellationis participationem admittas. Nugatus sum aliquid in re seria, quod etiam Regi consecrare sum ausus. Hoc utrumque meum factum si tu pro tua humanitate & veteri nostra amicitia excusandum apud Regem susceperis, quod quidem a te vehementer peto, bene rem cessuram confido: sin minus, voto meo excidero. Quid autem hac mea qualicunque commentatiuncula captem, ex ipsa præfatione eognosces, nempe ut quam de se expectationem in omnibus Ecclesiis concitarit, ubi Rex cognoverit, simul quod suum sit munus, variis istis optimis exemplis delectatus, magis ac magis intelligat. Mitto autem ad te quoque istius libelli exemplar, id est, noctuas Athenas; quod meæ in te observantiæ pignus esse velim. Psalterium a me nuper editum, si forte ad vos usque pervenit, tui, ut spero, recudendi desiderium in te, maximo Ecclesiæ bono, accenderit: quod opus ut acceleres, non tam ego, mihi crede, quam Ecclesia tota efflagitat. Bene vale, vir eximie. Dominus Jesus canitei tuæ magis ac magis benedicat, teque nobis quam diutissime conserve. Genevæ, 16 Martii, An. Domini 1580.

De

* Quamvis Theodorus Beza suum huic Epistolæ nomen non subscripserit, eam tamen illius esse constat, non tam ex autographo, quod in Bibliotheca Juridica Edinburgensi inter alia aservatur, cujus eximie parti adscripta est manu recentiori hic titulus, Beza Buchanano, quam ex ipsius Epistolæ argumento & verbis. Primo enim, scribit se Regi librum consecrasset, varia & optima exempla, quibus delectari possit, complectentem; deinde Psalterii a se nuper editi exemplar ad G. Buchanatum misisse. Epistola denique ipsa data est Genevæ 16 Martii 1580. Quæ omnia nemini præterquam Theod. Beza Pastori Genevensi convenire possunt, qui hoc ipso anno Icones sive Imagines virorum doctrina & pietate illustrium edidit; quibus adjecta sunt ipsius Emblemata, quæ utraque Jacobo V. Scotorum Regi dicavit, Kal. Martii 1580, quæ etiam anno Genevæ edita est ipsius Psalterii.

De aureis vere opusculis tuis duobus ad me missis, maximas tibi gratias ago.

Ex autogr. in Bibl. Jurid.

E P I S T O L A. XXXII.

A Monsieur,

Monsieur Buchanan, Precepteur & Conseiller du Roy, en la Cour d'Escoffe,

Monsieur,

IL y a quelque tems que je vous donnois avis, estant aussi adverti par gens de bien & d'honneur, de nos Eglises de *France*, que les affayres estoient maintenant tellement disposées, que si ceux qui craignent Dieu, & ont auctorité pardela, trouvoient l'aliance de vostre Roy bonne & utile avec la Princesse de *Navarre*, il est impossible d'avoir meilleure opportunité, qu'elle [*qui*] se presente maintenant. Depuis j'aye esté fort pressé de mander si j'aurois eu de vous quelque responce, qui est cause que je vous supplie, Monsieur, de m'en escrire quelque mot, affin que je sache que je doy respondre; n'estimant point que par legereté, ou outrecuidance, je me vueille ingerer es affayres des Princes de si grande importance; mais que je suis sollicité a cela, par ceux qui desirent, avec l'avancement de la gloire de Dieu, la prosperité de vostre estate. Nostre *Vautroillier*, je pense, doit bien tost icy retourner, & sans cela ses lettres, que m'envoyerez par l'adresse de Monsieur *Randolph*, me seront seurement rendues. Devant que j'aye de vous responce, j'espere que nous aurons icy un Gentilhomme résident pres sa Majesté de la part du Roy de *Navarre*, avec lequel on pourra avoir communication plus ample, si on le trouve bon. La presente n'estant qu'a cette fin, je pry Dieu, Monsieur, apres vous avoir salué de mes plus affectionnées recommandations, qu'il vous conserve en toute prosperité pour servir a sa gloire. A Londres, ce 7 May 1580.

Ex autograph. in Bibl. Jurid.

Votre Serviteur & Amy a vous obeir.

R. LEMACON de la FONTEINE.

E P I S T O L A XXXIII.

Viro tum doctrina tum pietate ornatissimo, D. Georgio Buchanano, instituendo serenissimo Scotiæ Regi præfecto, Edinburgi, S.

STUDUI non ita pridem, mi Buchanane, missis ad te literis veterem nostram amicitiam renovare. Nunc vide quam te mihi benevolu-

lum esse confidam, ut qui tibi audeam amicos etiam commendare. Hic adolescens, qui tibi has literas reddidit, a vobis summo loco oriundus, natus autem apud nos optimo & ευσεβειστάτω patre, quum ad Regem vestrum esset mittendus, putavi mei esse officii efficere, ut per me quoque tibi innotesceret. cujus & consilio & auctoritate hac in ætate, & isto in loco, ad tenendum quem instituit pietatis omniq̄ue virtutis cursum, incitetur. Hoc te vero, bonorum omnium amantem, etsi ultro facturum non dubito, eo libentius tamen & prolixius id beneficii genus illi te præstiturum mihi pertuasi, si qua mea commendatione apud te uteretur, quæ spes ne me fallat etiam atque etiam rogo. De rebus nostris, valeo sicuti senes plerique solent, non tam laboribus, quos tamen multos sustinui, quam perpetua quadam eaque iustissima ægritudine fractus. Cuinam enim non possim dolori indulgere, Gallicis Ecclesiis tam dire vexatis, direptis, oppressis? Itaque isti malo ea qua decuit fortassis patientia ferendo imparem esse me fateor: cui tamen Dominus finem, ut spero, brevi imponet, me videl. in meliorem quietem translato. Precare igitur pro me, carissime frater, ut quod mihi spatii superest feliciter decurram, sicut vicissim eum precor, ut beatæ isti tuæ senectuti cumulatissime magis ac magis benedicat. Bene vale, vir eximie, & nos, ut facis, ama. Genevæ, 20 Maji anno ultimi temporis 1580.

Ex autogr. in Bibl. Jurid.

Tuus BEZA.

I Qui has tibi reddidit] Lond. reddet, & ita quidem in autographo primo scriptum, posteaque in reddidit, non sine arguta quadam ratione, mutatum; prius enim quam eas literas Buchananus legere posset, illas ei tradi erat necesse.

* E P I S T O L A XXXIV.

G. Buchananus Jacobo Sexto Regi Scotorum, S. P. D.

CUM intellexi te hunc juvenem *Herculem Rollocum* inter minores Judices allegisse, ut patriæ suæ jus diceret, sane pro eo ac debui sum lætatus. Gaudebam enim & te justitiæ tuendæ (quod maxime & prope solum munus est Regium) studere, & juvenem optimum & doctissimum in eo positum loco, ubi & suæ virtutis, & doctrinæ specimen omnibus possit dare: & spem ad meritos honores perveniendi præbere omnibus, qui eundem vitæ cursum sunt ingressi. Quamobrem, pro eo, in quo tu me

* Descripta est hæc Epistola ex autographo in Bibliotheca Academia Edimburgens. De anno nihil aliud conspiciere licuit, quam quod superius de Epistola 28, eam scil. scriptam videri postquam Rex regni habenas per se ipse moliri ac Judices constituere cepisset. Datam esse pridie Calendas Augusti ipsa indicat, an vero anno 1580, an uno, sive ante, sive post illum, anno, in ambiguo relinquentes, nos inter utrumque medium elegimus

me ac Tutores tui collocaſtis, loco, videor debere te hortari, ut in hoc pulcherrimo inſtituto de omnibus bene merendi conſtanter perſeveres: pergasque in eis hominibus ornandis, quorum virtus & tibi honori, & civibus tuis emolumento eſſe poſſit. Vale. Edimburgi, pridie Cal. Auguſti.

Ex autograph. in Bibliotheca Academica Edinb.

E P I S T O L A XXXV.

*Clariffimo doctiffimoque viro D. Georgio Buchanano Scoto, Gratia
& Pax a Deo, &c.*

CUM ante decennium in Hibernia viverem, & Domino *Henrico Sydneo*, illius regni tunc Proregi, inſervirem, memini me ad te ſcripſiſſe, & a te (preſtantiffime Buchanane) literas humanitatis pleniffimas accepiffiſſe, quæ ut tunc mihi gratiffimæ fuerunt, ita eas ſtudioſe apud me aſſervo, quarum lectione tui memoriam non ſine incredibili voluptate sæpe recolo. Ab eo tempore ſtatim in patriam vocatus, Hiberniam (quæ jam inteſtinis bellis concutitur) reliqui. Neque ex eo unquam mihi, tanto locorum intervallo a te diſjuncto, opportuna oblata eſt occaſio, ut ad te ſcriberem, tuiſque ſuaviſſimis literis reſponderem. Nunc vero cum hic Cæſtriæ cum optimo ſanctiffimoque viro *Goodmano* verſarer, huiusque pii ac prudentis viro *D. Larmori* conſuetudine fruere, intelligereque eum reditum in patriam adornare, mei officii eſſe exiſtimavi, paucas has lineas ad te, licet ſubito, ſcribere: cum ut meipſum apud te excuſarem, quod tuis literis non reſponderim, tum ut intelligeres te nunquam ex animo meo effluxiſſe, ſed tui nominis memoriam mihi longe jucundiffimam ſemper fuiſſe. Sæpe ego de te, tuaque vita ac valetudine quæſivi, & intelligere deſideravi. Nuper vero quidam *Franciſcus Bromlejus* juvenis, ſummi huius regni Cancellarii nepos, meusque cognatus, qui Bervici inſerviebat, multa mihi de te retulit: ex quo intellexi te vivere quidem, ſed infirma valetudine frui, ac vix e lecto aut cubiculo tuo reperere. Quæ quidem nova varie animum meum diſtrahebant. Quod enim viveres, mihi voluptatem; quod vero adverſa valetudine laborares, dolorem attulit. Quis enim eſt, qui vel primoribus labris humaniores Muſas deguſtavit, tuaque doctiffima elegantiffimaque ſcripta extremis digitis attigit, qui te diutiſſime vivere, vigere ac valere non optaret? Sed anguſtiæ temporis quibus coarctor non ſinunt me pluribus hæc perfequi. Ante bienium *D. Georgius Bromlejus*, illius *Franciſci*, cujus ſupra mentionem feci, pater, ac Domini Cancellarii frater natu major, Cambriæque ſupremus iudex, vir non modo in jure noſtro, ſed etiam in illis humanioribus literis eruditiffimus, quique mihi indicabat, ſe tecum in ædibus beatæ memoriæ viro, *D. Rogeri Aſchami* ſemel prandiſſe, oſtendit mihi librum quen-

quendam tuum manuscriptum, de statu regni Scotiæ; & quamvis non minorem illius quam pretiosissimæ gemmæ maximique thesauri rationem haberet, mutuo dedit. Illum ego non modo avidissime legi, verum etiam totum mea manu exscripti. Nunc autem intelligo te eum edidisse, ac illustrissimo vestro Regi dedicasse. Cujus exemplar unum apud D. *Goodmanum* e Scotia missum hic vidi. Bene se habet (mi Buchananæ) quod ipse vivus, illum doctum, disertum, ac Reipublicæ perutilem librum prelo commiseris. Sane si tu naturæ concessisses, ille tuus foetus, tanto parente dignissimus, in tenebris diu non delituisset. Ipse tantum thesaurum Reipublicæ literariæ non invidissem. Sed bene est quod tu ipse tua recognoveris, & plenius ac perfectius quam quisquam alius evulgaveris. Te etiam atque etiam rogo (optime Buchananæ) ut tuas schedas excutias, & quæcunque alia scripta habes, diutius non supprimas. Audio te in Historia conscribenda diu desudasse, quam omnes pii & docti avidissime expectant. Ego vero Deum ex animo precor, ut & tibi vitam proroget, prosperamque valetudinem concedat, quo illam Historiam aliaque omnia plene perficias; & mihi, ut illam tandem aliquando videam, pro infinita sua bonitate largiatur. Si de me intelligere velis, ego jam in natali solo Salopia, celebri oppido, vitam dego, ac Ecclesiæ in Evangelio annuntiando inservio: quod ut aliquo cum fructu fiat Deum Opt. Max. oro. Tibi, præstantissime vir, pluribus non ero molestus, teque vehementer obsecro. ut hæc, quæ singularis benevolentia expressit, pro tuo candore in optimam partem accipias. Deum patrem Domini nostri Jesu Christi precor, ut & Regi vestro summæ spei & expectationis Principi, tibi que de re literaria optime merito, Ecclesiæ ac regno vestro, cumulatissime benedicere, ac diutissime conservare dignetur. Amen. Cestræ, 28 Nov. An. 1580.

Qui te unice diligit,

EDWARDUS BULKELEY.

¹ Legi *Smythonii* librum adversus *Hamiltonum* Apostatam. Vestræ Scotiæ, nunc vera Christi cognitione ac literis illustratæ, gratulor, quod tales ac tam præstantes pietatis assertores habeat, &c.

D. *Goodmanus* me rogavit, ut suo nomine te salutarem, qui tibi omnia fausta ac felicia precatur.

Ex autographo in Bibl. Jurid.

¹ *Legi Smythonii librum*] Ita autograph. & Lond. at se auctor ipse *Thomam Smythonium* appellat.

E P I S T O L A XXXVI.

Clarissimo ac præstantissimo viro, Domino Georgio Buchanano, Domino suo & amico observando, Edinburgi, S. P. D.

TU, tua virtute, & tot præclaris ingenii tui monumentis, ita innotuisti orbi Christiano, ut vix quisquam reperiat bonarum artium & disciplinarum amans, qui te non summopere colat & admiretur. Hoc ego magnæ felicitati ascribo, quod Lutetiæ, ante viginti annos, contigerit mihi non solum videre te, & suavissimis & doctissimis tuis colloquiis frui, sed etiam te convivam habere, una cum clarissimis viris, *Turnebo, Aurato, Balduino Jurisconsulto, Sambuco Pannonio, Carolo Clusio, &* aliis quibusdam. Varia tunc ex te audivimus, quæ nos erudierunt & delectarunt plurimum: quæ ideo scribo, ut videam an possim tibi in memoriam revocare, quisnam ego sim: quicumque autem sum, scito me esse summum tuæ virtutis admiratorem. Vixi per plures annos cum *Philippo Melancthone*, visusque sum mihi tunc beate vivere. Eo sublato, variis casibus agitatus, tandem recepi me in has regiones, tanquam in portum, quo tutiorem nusquam reperiebam, etiamsi bellorum civilium procellis jam ab annis plurimis agitentur. Nihilominus inter hos belli tumultus fulget lux Evangelii, & nobis annuntiatur doctrina quæ veram viam salutis ostendit, & frementibus Hispanis pellitur ex Ecclesiis superstitio, qua ipsorum animi sunt infecti. Jussit me secum huc venire *Arausinus* Princeps, magnum nostri seculi ornamentum. Is robore animi, ac ingenii acumine, ita hætenus certavit cum ingentibus illis Hispanorum opibus, ut immortalem gloriam sibi comparaverit. Eo enim duce, usi hæ provincie, exscisso in partes tyrannico Hispanorum imperio, plures Respublicas & Ecclesias pulchre constituerunt, quæ fœdere inter se conjunctæ hætenus hostium vim & arma sustinuerunt. Rex Hispaniæ per plures annos frustra conatus eum vi opprimere, tandem confugit ad arma, quæ tantum Regem parum decere videntur: edidit enim scriptum quo eum proscribit, & sicarios ad eum interficiendum, præmiis propositis, impellere conatur. Quoniam in illo scripto multa ei objicit quæ non sunt vera, fuerunt ei auctores amici, ut contrario scripto suam innocentiam adversus Hispanorum calumnias tueretur, quod scriptum ad te mitto. Per hiemem viximus in his Batavorum lacunis, quæ a natura factæ videntur ut eas ranæ & anguillæ potius quam homines incolant. Hoc tamen oppidum est cultissimum, & hinc abest trium horarum itinere Leida, seu Lugdunum Batavorum, ut isti jam loquuntur, ubi vivunt *Justus Lipsius, Janus Douza* Poëta, & *Donellus* Jurisconsultus Gallus, viri docti & clari. Roterodamum habemus in conspectu, quandocunque prodimus ex hoc oppi-

1 Usi hæ Provincie] Ita autograph. nec defunt apud probatos auctores exempla.

oppido, cujus conspectus non solum mihi reducit in memoriam magnum illum *Erasmum*, quo cive gloriatur, sed etiam te: non enim satis mirari possum, in locis tam horridis nasci potuisse viros, quibus ingenio pares nec nostra nec patrum aut avorum nostrorum ætas vidit. Invitatus fuit *Erasmus* ad informandum adolescentiam Ferdinandi fratris Caroli Imperatoris, sed laborem illum a se rejecit. Ego te & feliciorum & meliorem judico, qui non denegaveris tuam operam patriæ petenti ut tenerum animum Regis imbueres præceptis, quæ si adultior factus sequutus fuerit, & ipse, & omnes in quos habet imperium, vitam beatam & felicem ducent. *Daniel Rogersius*, communis noster amicus, qui te unice colit, ante quatuor menses captus est a Germanis qui Regi Hispaniæ militant; a quibus ut dimitteretur non potuit hactenus impetrare Regina Angliæ, a qua mittebatur Orator ad Imperatorem, & quosdam alios Germanos Principes. Nuper opera cujusdam mulierculæ evasisse dicebatur, sed ex fuga retractum audimus, & durior custodia jam premi. Ego sane boni viri, cum quo arcta mihi a pluribus annis amicitia intercessit, vicem ex animo doleo. Valde cuperem scire, modo id tibi non esset ingratum, quando tuam Historiam Scoticanam sis editurus. Scies ex *Melvilio* viro optimo, quo loco sint res nostræ. Bene vale. Delfis Batavorum, 20 die Feb. 1581.

Ex autographo in Bibl. Jurid.

Tui observantissimus,

HUBERTUS LANGUETUS.

* E P I S T O L A XXXVII.

Georgius Buchananus ¹ Eliæ Vineto suo, S. P. D.

CUM ex mercatoribus nostris, qui isthinc veniunt, de statu rerum tuarum audio, gaudeo mehercule, ac rejuvenescere quodammodo mihi.

* Meminit hujus Epistolæ, eamque luculento admodum elogio ornat nobilissimus Historiarum conditor *Jacobus Augustus Thuanus*, Commentar. de Vita sua lib. 2. cujus verba (*Lebori, quod spondeo, haud ingrata futura*) hic apponam. „ Nec injucunda fuit illi [*ipfi* „ *scilicet Thuanus, cum Burdegale esset*] atque etiam Pithæo Eliæ Vineti Barbesienſis „ comitas. Is ludum Aquitanicum retro temporibus adeo famosum strenue mo- „ derabatur, & Aufonio suo recensendo incumberebat, olim Turnebi, Mureti, „ Gruchii, Guarentæi socius, atque adeo GEORGII BUCHANANI, a quo „ literas quotannis accipiebat, cum Scoti mercatores ad Vasconicum vinum „ comparandum ad urbem venirent, in iisque ultimas vidit Thuanus manu trem- „ mula sed stylo generoso scriptas, in quibus de senectutis incommodis non tam „ querebatur, quam de vitæ longioris tædio, & se Sterlinum ab Aula concessisse „ agebat: postremoque hæc verba, quæ ille memoriæ infixerat, addebat; IN- „ TERA HOC UNUM SATAGO, UT QUAM MINIMO CUM „ STREPITU EX INÆQUALIUM MEORUM, HOC EST, MOR- „ TUUS E VIVORUM CONTUBERNIO DEMIGREM., Ex hisce ma-

mihi videor, quod ex illa peregrinatione Lusitanica reliquias adhuc superesse quasdam intelligam. Nam cum septuagesimum quintum ætatis annum agam, interdum mecum recolo, per quos labores & molestias, omnia quæ hominibus jucunda solent videri præternavigando, in eum scopulum tandem impegi, ultra quem (ut verissime inquit Psalmus 90) *nisi labor & dolor nil superest*. Una enim illa consolatio restat, cum in æqualium meorum recordatione acquiesco, quorum tu prope solus es superstes. Verum, cum tu nihil (ut opinor) ætate me sis inferior, cives tuos adhuc opera & consilio juvare potes, & commentationibus tuis doctissimis etiam alteri seculo prodes. Ego vero literis jamdudum valedixi. Nunc id unum satago, ut minimo cum strepitu, ex inæqualium meorum, hoc est, mortuorum & vivorum contubernio demigrem. Interea minimum natu libellorum meorum ad te mitto, ut cum hunc senio delirantem videas, minore fratrum ejus desiderio tenearis. Audio adolescentem nostratam, honesto loco natum, *Henricum Wardlaum*, sive *Νομοφύλακα*, apud vos non ignavam operam literis dare. Et si tuam erga omnes humanitatem novi, nec ignores peregrinos tibi adeo esse peculiariter commendatos, tamen & iste cupio ut intelligat vetustam nostram consuetudinem apud te sibi prodesse. Vale. Edimburgo, 17 Cal. April. anno 1581.

Ex autographo in Bibl. Jurid.

I *Eliæ Vinetio*] Ita omnino legendum, prout in autogr. suisque operibus se nominat; non *Venetus*, ut in Edit. Lond. appellatur. Scevola Samaritanus eum oriundum dicit e *Vinetorum pago apud Sanctones in agro Bartazensi*, unde & *Vineti* nomen eum traxisse existimat Menagius, *Ann. Baillet*, tom. I. p. 258.

E P I S T O L A XXXVIII.

Georgio Buchanano viro undecunque doctissimo, Edinburgi,
in Scotia, Elias Vinetus, S.

LITERÆ tuæ ad 17 Cal. Aprilis datæ, tertio Non. Jun. mihi reditæ fuerunt: quibus, ista ætate, tantoque locorum ac temporum intervallo scriptis, & illa Lusitanicæ peregrinationis, feliciorumque longe temporum, quam hæc sint, mentione, jucundius mihi nihil esse potuit. Eas legi, & relegi sæpius, & relego; atque librum quem misisti

co-

qui Thuanus verbis (ut id quoque obiter moneam) palam est Epistolam illam, quam ille viderat, nonnihil ab eo, quo nos usi sumus, exemplari discrepasse. De Buchanani enim ab Aula discessu nihil in nostro occurrit. Neque tamen hoc mirum cuiquam videri debet, qui animadvertenti sæpius usu venire viris doctis, qui literarum suarum prima exemplaria apud se retinere sunt soliti, ut iis secundo exaratis aliqua ad libitum addant vel mutent; quod & hisce accidisse haud injuria licet existimare. Quod vero Thuanus Buchananum Sterlinum concessisse refert, id cum nostro exemplari adversa fronte pugnat, in quo literæ illæ disertis verbis Edinburgi datæ dicuntur: aut ergo apud Thuanum pro [Sterlinum] [Sterlino] legendum, aut error nostro exemplari subrepsit, quod, si primigenium est, & a Buchanani ipsius ore exceptum, vix adduci possum ut credam.

comitem: qui, si quid judico, & multi ex amicis, discipulis quondam tuis, quibus legendum dedi, a delirante nullo modo scriptus fuit. Quidam tamen vestras, Pictaviensis Consiliarius, contra sentit, ut audio: librumque scripsit, quem mittam, quum primum editus Pictavis fuerit. Quos vero libri tui fratres dicis, nescio, quorum desiderio teneri possim: sed Tragœdiæ, Psalmi, Elegiæ, Epigrammata Georgii Buchanani, hic prostant. Sphæram tuam desiderant solam multi, ego in primis, quam jampridem scripsisse te audimus: sed huic fortasse nondum extrema manus accessit, ut edatur. Commentationes, quas dicis, meæ, pueriles sunt, & in puerorum gratiam, quos in hoc ludo instituo, scriptæ. Quod verum esse, si dubites, id probabit Somnii Scipioniani conjectio, quam tibi mitto, cum Gelidæ Epistolis. Quod vero *Henricum Wardlaum* tam diligenter mihi commendas, ego cives tuos omnes, ex quo te hic primum cognovi, mores eruditionemque tuam, diligo tua causa, colo, ac profum pro viribus: quæ sane exiguæ sunt. Raro sine Scoto est schola hæc: duos hoc tempore habet, unum hunc Philosophiæ, alterum Græcæ linguæ & Mathematicum Professore, utrumque bonum, honestum & doctum, suisque auditoribus placentem. Vale: & crebras a me posthac literas expectato, si quis erit, qui perferat. Burdegalæ, quinto Id. Jun. an. 1581.

Ex autographo in Bibl. Jurid.

I *Quidam tamen vestras*] Adamum Blacwodæum intelligit, qui librum Pictavis hoc anno 1581. edidit hoc titulo, *Apologia pro Regibus adversus Geo. Buchanani de Jure Regni apud Scotos Dialogum*. Quamvis autem id verum sit, non tamen debuit Editor Londinensis has voces *Adamus Blackwodæus*, quæ in autographo non exstant, de suo inferisse.

E P I S T O L A XXXIX.

G. Buchananus Theodoro Bezæ, S. P. D.

ETSI variis occupationibus distineor, & valetudine ita sum afflicta, ut nullum mihi otium supersit ad communia vitæ officia, tamen omnes excusationes *Hieronymi Grollotii* [ad suos] discessus mihi discussit. Nam cum pater vir clarissimus, cum in Gallia essem, omni officiorum genere fuisset complexus, & filius me hic tanquam alterum parentem coluisset, non dubitabam me apud vos non posse culpam ingratitude gravissimam effugere, si illorum alterius erga me officia, alterius jucundissimam consuetudinem, & tuam perpetuam erga me humanitatem silentio transmitterem. Nec tamen si id commissem, apud homines rerum mearum non ignaros justæ excusationes mihi defuturæ erant. Illa autem longe justissima, quod omnibus sensibus præmorientibus ex imagine superioris hominis, hoc, quod mihi superest, non me vivere, sed vixisse testari possit: præsertim cum in posterum spes nulla supersit vel novæ consuetudinis

tudinis instituendæ, vel veteris retinendæ. Hæc ego eo confidentius nunc loquor, quod præsens tempus hanc vobis suppeditat facultatem, ut mearum rerum statum intelligatis ex Grollotio: quem ut vobis commendem nihil opus esse arbitror. Studia autem adolescentiæ sine nostra commendatione se se prodent. Et tamen commendo, magis quia soleat fieri, quam quia necesse sit. Quod ad me attinet, quando tueri superioris vitæ rationem non possum officiorum vicissitudine, omissis laboribus, quibus jamdudum non sufficio, silentio indulgebo. Vale, Edimburgo, ad Idus Julii, 1581.

HIERONYMUS Grollotius adolescens Aurelianensis, qui hæc fert, etsi sit in urbe illustri parentibus illustrissimis natus, nulla re tamen notior est quam suis calamitatibus. In illa enim omnium rerum perturbatione, & velut universali, quæ in Gallia fuit, insania, patrem & patrimonium amisit, ipse periculum adiit. Et cum domi tuto esse non posset, in Scotia, dum tempestatis illius violentia paulum sedaretur, domicilio locum elegit. Nunc rebus paulo tranquillioribus cum rerum domesticarum ratio eum reduceret, existimavit per Angliam iter sibi faciendum, ut Ulyssis more multorum mores & urbes cognosceret, & hanc, quæ non est postrema civilis sapientiæ pars, obiter quoad posset amplecteretur. Quod, ut spero, (quemadmodum nuper in superiore peregrinatione fecit) non sine emolumento faciet. Nam, dum in Scotia fuit, ita vixit, ut non in aliena regione hospes, sed velut civis inter suos ageret. Ita vero literis operam dedit, ut non modo suæ calamitatis molestias earum suavitate leniret, sed præsidium in omnem vitæ partem sibi suisque inde sperare queat. Hic mihi non persuadendus es, imo ne hortandus, ut adolescentem optimum humanitatis officiis prosequaris. Id enim exposcit a te totius vitæ tuæ ratio, & communium sacrorum societas: coetque etiam, ut dignum te ostendas. Vale, Edimburgi,

Ex autograph. in Bibl. Jurid.

Tui observantissimus, atque unice amicus;

G. BUCHANANUS.

x [Vide de hoc Grollotio, ut aliis dicitur, quæ notavimus ad Lipsii Epist. cccxL.]

E P I S T O L A LX.

Georgio Buchanano viro undecunque doctissimo, Edimburgi in Scotia,
Elias Vinetus S. P. D.

AD epistolam tuam superiore Martio datam, ad Idus Junii rescripti: in eodemque fasciculo Gelidæ Epistolas, & nostra in Somnium Scipionis commentaria inclusi. Qui an tibi redditus sit necne, scire avco.

aveo. In rebus autem nostris nihil est plane novi quod scribam: sed superioribus meis literis quod sum pollicitus id pulchre memini. De libro, quem Pictavis excudi scripseram, nihil ex eo audivi. Sphæra vero tua hic avidissime expectatur, quicquid de ea statueris. Valetudinem tuam cura diligentissime. Vale 13 Cal. Sept. 1581.

Ex autograph. in Bibl. Jurid.

E P I S T O L A X L I.

Domino Buchanano Poëtarum Latinorum Principi Nicolaus Nancelius. S.

MITTO tibi nova carmina, vel potius prisca illa quidem apud Hebræos, sed recenti interpolatione interpretationeque renovata: quæ ut obiter perlegere, sed non obiter expendere digneris, obnixè rogo. Etsi enim tuus olim apud Lutetiam studiorum focus & laborum consors: at nunc conditione sortis, felicitate ingenii, & Poëtico lepore longe inferior, mea scripta tuæ censuræ submittere non erubescō; quem nullis ego Aristarchis, nullis Criticis inferiorem duco, & cui quæ probata sint, nulli non possint aut debeant comprobari. Tantum enim fama tui nominis apud me valet, nulli ut majorum Poëtarum eximiorum conferre non audeam; si scribendi stylo quibusdam summis ac primariis prisca illis (licet admodum paucis) supparem, at ipso argumento, & materiæ dignitate (de Psalmis Davidicis intelligo; paraphrasi Poëtica abs te decantatis) longe omnibus illis superiorem ac præstantiorem; ut mihi quidem Spiritus Sanctus (absit dicto invidia) dum Davidis Psalmos vario metro, eoque elegantissimo, & concinnitudine aptissimo, Latine exprimis & effers, tuum genium animare, tuum pollicem impellere, tuam argutam chelyn pulsare videatur. Mitto præterea plane diversum aliud scriptationis genus, Oratorium, seu declamatorium: ac meo quidem periculo experiri volui, an simul idem & Poëta & Orator esse possit. Quod tam rarum reddidit antiquitas, ut aliquot seculis vix aliquot paria contigerint: quia, ut Flaccus ait,

— mediocribus esse poëtis,
Non dii, non homines, non concessere columnæ:

bonum autem Oratorem vix singula tulerunt secula, ut Brutus Ciceronis persuadere nititur. Quod tamen fieri posse haud diffido, haud diffiteor: siquidem ego in utroque genere aliquid promovi, licet minime assecutus quod optabam; tamen existere posse aliquem mihi sit verisimile, qui feliciori natus ingenio. (Poëtæ enim nascuntur, ut ajunt,) qui dicendi arte majore & perfectiore instructus, (Oratores enim fieri dicuntur,) & bonum sese Poëtam, & bonum præstet Oratorem: quem & qualem te esse facile mihi persuadeo, totius nostri seculi Poëtarum longe omnium

clarissimum, (& hanc partem jam tibi tuo jure partam habes,) nec dicendi facundia, ut equidem credo, minus instructum. Cujus specimen frequens & nobile jam tum edidisti, cum inde ab annis circiter triginta, tu Lutetiæ in Becodiano profitereris, ego eodem tempore in prælio (ubi Regii tum juvenes Stuarti vestrates dicebant) sub Ramo antesignano, longe ea ætate eloquentissimo & disertissimo Romuli nepotum, militarem doceremque: qui ex arena Olympionices egressus, ad summum honoris culmen tuo merito diceris evehctus, Regibus Scotis tuis gentilibus longe carissimus. Et quis eo usque Musas Latinas unquam perventuras putasset, in regionem gelu & frigore horridam, ubi, ut Claudianus cecinit,

Scotorum cumulos flevit glacialis Ierne?

in regionem feris immanibus trucem ac terribilem? de qua Martialis speciali exemplo lib. 1:

Nuda Caledonio sic pectora præbuit urso, &c.

At tu contra quasi de gente moribus excolta profiteri audes;

*Nympha, Caledonia quæ nunc feliciter ora
Missa per innumeros sceptrâ tuæ avos.*

Sed de his hæc. Deus tibi istos tuos honores secundet ac prosperet. Vale, vir præstantissime, & Nancelium recognoscere incipe, & cognitum amare perge: ego te vicissim colam. Turone, Idibus Martiis, 1583.

Hæc XXXI. est tom. I. Epistolarum Nicolai Nancelii Trachyeni Noviodunensis. M. D. Paris. apud Claudium Morellum 1603.

F I N I S.

I N D E X.

A.

Adamas annulo infertus ad Elisabetham
Anglie Reginam a Maria Scotorum
regina mittitur. 348. 375
Agnes Cocci filia. 398
Alisa e morbo pallida & macilenta. 318
Amicus difficilis. 360
Areskinus (Joannes) Comes Marria, Scoto-
rum Prorex. 424
Aschamus (Rogerus) Anglus, librum, in quo
amorem suum significat, ad Buchananum
mittit. 369. 384
Avarus dives. 375
Aulus Cassidicus. 359
Auratus regu poëta titulo donatus. 726

B.

Baco (Nicolaus) Pro:ancellarius Anglie. 417
— ejus Epitaphium. 417
Beleago, Judæus. 347. 353. 354. 363
Belcierius (Franciscus) in senatu supremo Bur-
degalensi Præses. 381
Bellajus (Joannes), Cardinalis. 359
Beza (Theodorus) ejus ad Buchananum episto-
le. 732 759, 760
— ad eum Buchananani epistola. 767
Blacwodæus (Adamus) edidit apologiam pro
Regibus adversus Buchananani de Fur. Regni
Dialog. 767
Brahe (Tycho), a l eum Buchananani epistola.
738
Bromlejus (Franciscus) Georgii, Cambria
judicis sup:emi, filius 762
Bromlejus (Georgius) Cambria supremus ju-
dex. 762
Buchananus (Georgius), ejus hymnus ma:u-
sinus ad Christum. 167
— ejus Carmen ad Joannem III. Lusita-
nie & Algarbia Regem. 168
— ejus Epistole ad varios viros doctos. vi-
de Epistola.
Buchananus (Patricius) auctoris frater. 383
Bulkeley (Edwardus) ejus ad Buchananum
epistola 762
Budeus (Gulielmus). 378

C.

Cæsar (Caj. Jul.) 360
Calvini (Joannis) Epicedium. 422
Canterus Lycophronem in lucem edidit. 726
Carnicrucius (Robertus) Sanctæ Crucis Ab-
bas. 379
Carolus Lotharingus, Cardinalis. 602
— in eum Satyra Buchananani. ibid.
Carolus V. Imperator Bardegale hospitio pu-
blico suscipiens. 324
Catharina Anglie Regina, Maris mater, de
filia instituenta sollicita. 699
Clemens Alexandrinus. 427
Codrus Atheniensium rex. 360. 361
Cocburnus (Alexander) 384. 415
Coccius (Antonius) habuit filiam egregie do-
ctam. 373
— que nupsit Kilgreo. ibid.
Cossæus (Carolus) Francie Marecallus, ac
apud Taurinos Regis Franc. Præfectus. 175
— Buchananani ad eum præfatio. ibid.
— Brixiaci Comes. 383
— Brixiaci Dynasta. 421
Critto. 378
Cromelius (Thomas) Anglus. 416
Cucus (Antonius) Eques Anglus. 398
Cunyangamus adolescens Buchananano carissi-
mus. 725

D.

Daniel (Petrus) scripsit notas in Comœdiam
Plauti, cui titulus Querolus sive Aulu-
laria. 169
— ad eum Buchananani carmen. 169
— Buchananani amicus. 724
— ejus ad Buchananum epistola. 733
Deploratio status rei Gallicæ. 339
Desiderium Tastæi. 326
— Lutetia. 329
Diguallus (Joannes) 380
Dionysius al. Lambinus, ejus exposulatio-
nes cum Buchananano. 725
Dives avarus. 375
Docentium literas humaniores Lutetiae mis-
sa conditio. 301
ne llus, Jurisconsultus Gallus. 764
E c c e c c a Douza

Douza (<i>Janus</i>) <i>Buchanani nominis studiosis-</i> <i>simus.</i>	737	F.
— — <i>poëta.</i>	764	
E.		
E lizabetha <i>Anglie Regina.</i>	390	
— — <i>ad eam Uicubovii epigramma.</i>	573	
Elogium <i>M. Antonii Mureti.</i>	169	
Elogium <i>equi.</i>	340	
Epitola <i>Bezzæ (Theodori) Georgio Buchanano.</i>	732. 759, 760	
— — <i>Buchanani Anonymo.</i>	739	
- - - <i>Theodoro Bezzæ.</i>	767	
- - - <i>Tychoni Brahe.</i>	738	
- - - <i>Petro Danieli.</i>	724	
- - - <i>Rudolpho Gualibero.</i>	743. 747	
- - - <i>Jacobo VI. Regi Scotorum.</i>	756.	
	761	
- - - <i>Christophoro Plantino.</i>	735. 744	
- - - <i>Danieli Rogerio.</i>	726. 752	
- - - <i>Henrico Scrimgero.</i>	727	
- - - <i>A Monsieur de Sigongues.</i>	733	
- - - <i>Eliæ Vineto.</i>	765	
— — <i>Bulkeley (Edwardi) Geo. Buchanano.</i>	762	
— — <i>Danielis (Petri) eidem.</i>	734	
— — <i>Fontaine (R. Lemacon de la) eidem.</i>	758. 760	
— — <i>Fruterii (Lucæ) eidem.</i>	721. 722	
— — <i>Gifanii (Oberti) eidem.</i>	724	
— — <i>Gualtheri (Rodolphi) eidem.</i>	741. 757	
— — <i>Langueti [Huberti] eidem.</i>	764	
— — <i>Mornæi [Philippi] eidem.</i>	740	
— — <i>Plantini (Christophori) eidem.</i>	735	
— — <i>Randolph (Thomas) to the same.</i>	745	
- - - <i>To Maister Peter Yonge.</i>	746	
— — <i>Rogerfii (Danielis) Geo. Buchanano.</i>	736. 748	
— — <i>Scrimgeri (Henrici) eidem.</i>	728	
- - - <i>To John Earl of Marr.</i>	731	
- - - <i>Serres (Jean de) a Monsieur Bu-</i> <i>chanan.</i>	742	
- - - <i>Vineti (Eliæ) eidem.</i>	766. 768	
- - - <i>Nancellii (Nicolai) eidem.</i>	769	
Epithalamium <i>Francisci Valesii, & Mariæ</i> <i>Stuaræ, Regum Franciæ & Scotiæ.</i>	332	
- - - <i>in nuptiis Mariæ.</i>	400	
Epitaphium <i>Nicolai Baconis procancelarii</i> <i>Angliæ.</i>	417	
F.		
F aber (<i>Jacobus</i>)	379	
Fontaine (<i>R. Lemacon de la</i>) <i>ejus episto-</i> <i>la ad Buchananum, Gallico sermons con-</i> <i>scripta.</i>	758. 760	
Fontanus (<i>Immoceñius</i>) <i>Burdegalensis Cauffi-</i> <i>dicus.</i>	381	
Franciscus <i>Valesius Rex Franciæ & Scotiæ.</i>	332	
- - - <i>Mariæ Stuaræ maritus.</i>	ibid.	
- - - <i>ejus epithalamium.</i>	ibid.	
Fruterius [<i>Lucas</i>] <i>Brugensis scribit Bucha-</i> <i>nano.</i>	721, 722	
- - - <i>ejus epistola a Jano Grucero edita.</i>	722	
G.		
G enethliacon <i>Jacobi VI. regis Scotorum.</i>	340	
Gifanius (<i>Obertus</i>) <i>Buchanano scribit.</i>	724	
Goclenius [<i>Rodolphus</i>] <i>Professor philosophiæ</i> <i>Marpurgi.</i>	531	
- - - <i>ejus epigramma in libros de Sphæra Bu-</i> <i>chanani.</i>	ibid.	
Goodmanus [<i>D.</i>] <i>vir Sanctissimus.</i>	762	
Gordonius <i>Scotus, adolescens Buchanano ca-</i> <i>rius.</i>	724, 725	
Goveanus [<i>Andreas</i>].	381	
Goveanus [<i>Antonius</i>].	346	
Gavinus <i>Archiepiscopus Glasceusis.</i>	370	
Grollorius [<i>Hieronymus</i>] <i>Aureliancensi adole-</i> <i>scens, calamitatibus suis notus.</i>	768	
Gualtherus [<i>Rodolphus</i>], <i>ejus ad Buchana-</i> <i>num epistola.</i>	741 757	
Guttræus <i>adolescens Buchanano carissimus.</i>	725	
H.		
H addonus [<i>Gualterus</i>] <i>libellorum suppli-</i> <i>cum Angliæ Regiæ magister.</i>	349	
Hamiltonus [<i>Joannes</i>] <i>Fam. Andree Archie-</i> <i>piscopus.</i>	385	
Hamiltonus <i>apostatus, adversus eum liber.</i>	763	
Havarta [<i>Joanna</i>].	396	
Henricus <i>Scotiæ Rex.</i>	393. 426	
Henricus <i>II. Franciæ Rex.</i>	408. 413	
Henricus <i>VIII. Angliæ Rex,</i>	417	
Humaniores <i>litteras doctum Lutetiæ mi-</i> <i>sera conditio.</i>	301	
Humii [<i>Alexandri</i>] <i>tetrastichon in Adami Re-</i> <i>gii ad Buchanani Sphæram supplementum</i>	535	
	Hy-	

I N D E X.

Hymnus Matutinus Buchanani.	167	Grammatices.	646
- - - in Christi ascensionem.	426	. . . ejus Dedicatio ad Mariam Cornubie & Wallie Principem.	ibid.
I.			
Jacobus Stuartus, Moravia Comes.	255.	Longinus [Guilhelmus Lurius] Senator Burdegalenfis.	347
. . . Buchanani ad eum prefatio.	395. 399	Luctix desiderium.	329
Jacobus Stuartus Scotorum Prorex.	384	M.	
Jacobus IV. Rex Scotorum.	377	Magdalena Valesia Regina Scotorum.	377
. . . ejus epitaphium.	ibid.	. . . ejus epitaphia.	ibid.
Jacobus VI. Rex Scotorum, ad eum Buchanani prefatus.	217	Margarita Borbonia, Navarre Regina.	372
. . . Genethliacon.	340	Margarita Valesia Navarre Regina.	361.
Joannes cognomento Major.	373.	Margarita Henrici II. Francorum Regis soror.	571
Joannes III. Lusitaniae & Algarbie Rex.	168	. . . ad eam Buchanani prefatio.	ibid.
. . . ad eum Buchanani Carmen.	ibid.	Margarita Regina Navarre.	390
Jonstonus [Joannes] Scolus Helmstadio mutuit Epigrammata in libros de Sphaera Buchanani.	530	Maria Scotorum Regina adamantem annulo insertum ad Elisabetham mittit.	348
Juellus [Joannes].	385, 386	Maria Regina Scotiae puella.	389
Junius [Hadrianus] Nomenclatoris Auctor; Magdeburgi obiit.	736	. . . eadem adulta.	ibid. 394, 395
Junius [Petrus] nepos Scrimgeri.	730	Maria Regina Angliae.	390
. . . quos libros in vulgus proferri studet.	735	Maria Beona.	407
. . . Buchanani collega.	748	Maria Flaminia sorte Regina.	406
Juvenis [Martinus] typographus Parisiensis.	726	Maria Stuarta Francisci Valesii Regis Francie & Scotiae uxor.	332
K.			
Keich [Georgius] Comitii Marecalli Scotiae filius.	741	. . . ejus Epithalamium.	ibid.
Kennedus [Gilbertus] Cassilisse Comes.	378.	Marillacus [Carolus] Viennae Allobrogum Episcopus.	359
. . . Rudimenta Grammatices Linacri a Buchanano ei dedicata.	647.	Marnixius [Philippus] Buchanani nominis studiosissimus.	737
Kilgraevus [Henricus] Anglus ducit in uxorem Coccii filiam egregie doctam.	372	Matthaeus Levinia Comes, Scotiae Prorex.	399
L.			
Lambinus [Dion.] scripsit Commentar. in Ciceronis orationem pro A. Caccina.	170	Mekerki [Adolphus] Canticum Simeonis.	167
. . . ubi Buchanani meminit.	ibid.	Memmius Buchanani amicus.	724
Languerus [Hubertus] ejus ad Buchananum epistola.	764	Mildreda Gulielmi Cacili uxore.	396, 397
Leonora Peiridis lenae filia	320 322. 350, 351, 352. 363, 364, 365, 366. 369. 371. 373. 419	Monlucius [Marcus Antonius]	414
Lestæus [Joannes] Episcopus Rossensis genus Scotie Historiam edere gestit.	749	Montaureus [Petrus] Buchanani amicus.	724
Linacrus [Thomas] Auctor Rudimentorum		Morellia [Camilla]	425
		Morella [Lucretia], argumentum Utenbovis ad eam in Sephiben tragœdiam.	179
		Mornæus [Philippus], ejus ad Buchananum epistola.	740
		Murerus [M. Antonius] edidit tragœdiam in Julium Cæsarem.	169
		. . . ejus Elogium à Buchanano.	ibid.
		N.	
		Nexra Amasia	323. 344. 345. 347. 366, 367. 420
		Nicotiana herba falso nomine Medicea appellata.	420

I N D E X.

O.		
O livarius [Franciscus,] Francia Cancellarius. 317. 411	... ejus ad Buchananum epistola. 728	
Otterburnus [Adamus] Eques. 380	... ejus epistola ad proregem Scotiae. 731	
P.		
P eiris Iena. 412	de Serres, ejus ad Buchananum, sermone Gallico conscripta, epistola. 742	
P lancius [Petrus] Parisiensis. 381, 382	de Sigongues, Gubernator Diepe. 733	
P lancinus [Christophorus] typographus Flander. 725	... Buchananani ad eum epistola Gallico sermone scripta. ibid.	
... ejus ad Buchananum epistola. 735	Silvius [Jacobus] 379	
... Buchananani ad eum epistola. 735. 744	Simonis verba. Luc. II. in Canticum a Merkerko redacta. 167	
P incius [Joannes] Medicus. 508	Siremps verbum antiquum, quid significet. 723	
... ejus supplementum in librum V. Sphaerae Buchananani. 508	Strena ad Elisabetham Angliae Reginam. 395	
... ejus argumenta in libros Sphaerae Buchananani. 527, 528, 529	Sturmus (Joannes) rerum Buchananarum cupidissimus. 737. 393	
P inus pro feribus scholarum erecta. 361	Sydneus [Henricus] Hiberniae prorex. 762	
R.		
R amus prolegomena Mathematica edidit. 726	T.	
R andolphus (Thomas) Anglus. 390	T astæus [Ptolemaeus Luxius] amicus intimus Buchananani 314	
... ejus ad Buchananum, Anglico sermone conscripta, epistola. 745, 746	... ejus desiderium. 326	
R anfortus [Joannes] Eques Anglus. 383	T evius [Jacobus] articulari morbo laborans. 314	
R egius [Adamus] F. C. 510	... Lueticia docuit literas. ibid. not. 3	
... ejus supplementum libri IV. Sphaerae a Buchananano non absoluti. ibid.	V.	
... ejus supplementum libri V. 525	V alla [Laurentius] 389	
... ejus in libros Buchananani de Sphaera argumenta. 532, 533, 534	V allius [Briandus] Senator Burdegali. 308. 378	
R ogerius [Daniel] ad eum Buchananani epistola. 752 726	... ad eum Buchananani apologia pro Iena. 308	
... ejus ad Buchananum epistola. 736. 748	V alsingamia (Anna) Thomae Randolphi uxor. 424	
... a Germanis Regi Hispaniae militantibus captus. 765	V inetus (Elias) Buchananani ad eum epistola. 765	
R ollocius [Hercules] 749	... ejus ad Buchananum epistola 766. 768	
... inter minores judices a Jacobo VI. allelus. 761	V ives (Jo. Loloicus) Catharina Reginae Angliae scribit. 699	
S.		
S andæi [Patricii] in tres Sphaerae Scriptores Scotos epigramma. 534	V olusenus [Florentinus] Scotus. 379	
S caligerus [Julius Caesar] 372	U tenhovii [Caroli] argumentum in Fephen Tragediam, ad Lucretiam Morellam. 179	
S cringerus [Henricus] ad eum Buchananani epistola. 727	... Buchananani ad eum prefatio. 281	
F I N I S.		
	... Buchananani amicus. 362 426	
	... ejus epigramma ad Elisabetham Angliae Reginam in Alcestem Buchananani. 573	
W.		
	W ardlaus [Henricus] Scotus. 766	
	W eckelus [Andreas] typographus Parisiensis. 726	

